

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя П.М. Машэрава”
Кафедра беларускага мовазнаўства

РЭГІЯНАЛЬНЫ СЛОЎНІК ВІЦЕБШЧЫНЫ

Частка 1

*Віцебск
УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”
2012*

УДК 811.161.3'282(476.5)(038)

ББК 81.411.3-3-5

P96

Друкуецца па рашэнні навукова-метадычнага савета ўстанова адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”. Пратакол № 1 ад 21.03.2012 г.

Складальнікі: дацэнт **Л.І. Злобін** (А, І, Л); дацэнт **Я.Н. Марозава** (Б, Л); ст. выкладчык **Л.У. Печаніцына** (В); дацэнт **Т.А. Грачыха** (Г); дацэнт **В.Э. Зіманскі** (Д); дацэнт **Г.К. Семянькова** (Е, Ё); дацэнт **Г.А. Арцямёнак** (Ж); дацэнт **Ю.М. Бабіч**, ст. выкладчык **С.В. Мартынкевіч** (З); дацэнт **А.С. Дзядова**, ст. выкладчык **Н.П. Даўбешка** (К).

Рэцэнзент:

дацэнт кафедры рускай мовы як замежнай
УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”
кандыдат філалагічных навук *Н.Я. Мініна*

Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны : у 2 ч. / Л.І. Злобін
P96 (рэд.) [і інш.]. – Віцебск : УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”,
2012. – Ч. 1. – 304 с.

ISBN 987-985-517-365-7.

ISBN 987-985-517-366-4 (ч. 1).

“Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны” змяшчае дыялектную лексіку з гаворак усіх раёнаў рэгіёна, тут упершыню ажыццёўлены максімальна поўны збор народнай лексікі поўначы Беларусі. Слоўнік будзе карысны не толькі для лінгвістаў, але і гісторыкаў, этнографістаў, фалькларыстаў, пісьменнікаў, для ўсіх, хто любіць роднае слова.

УДК 811.161.3'282(476.5)(038)

ББК 81.411.3-3-5

ISBN 987-985-517-365-7

ISBN 987-985-517-366-4 (ч. 1)

© УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, 2012

ПРАДМОВА

Кожны народ мае хаця б адзін
геніяльны твор, і гэты твор – мова.

Алесь Разанаў

Мова – найважнейшы фактар развіцця культуры народа, яго духоўная спадчына. Дыялектная мова – адметная разнавіднасць нацыянальнай беларускай мовы. На дыялектнай аснове была створана сучасная беларуская літаратурная мова. Выпрацоўка і ўдакладненне норм літаратурнай мовы грунтуецца на вывучэнні народных гаворак. Народная мова – гэта помнік мінулага, у якім захавалася шмат архаічных моўных асаблівасцей. Фактычны дыялектны матэрыял мае вялікае навуковае і практычнае значэнне для вырашэння розных праблем мовазнаўства, гісторыі, археалогіі, этнаграфіі. Дыялектныя словы захоўваюць багацце народнай лексікі, выяўляюць міжмоўныя і міждыялектныя адносіны ў мінулым і на сучасным этапе, з’яўляюцца крыніцай узбагачэння слоўнікавага складу літаратурнай мовы. Сёння разам з памяншэннем колькасці вясковага насельніцтва знікае дыялектная мова, гаворкі разбураюцца пад уплывам сродкаў масавай інфармацыі, міграцый, пашырэння іншых моў. Таму так важна паспець сабраць, зафіксаваць і пакінуць нашчадкам лексічнае багацце нашага народа. Дыялектныя слоўнікі з’яўляюцца каштоўным здабыткам усёй нацыянальнай культуры.

У ХХ стагоддзі былі створаны асновы беларускай дыялектнай лексікаграфіі. На сённяшні дзень амаль усе рэгіёны Беларусі маюць слоўнікі народных гаворак. Недастаткова даследаванымі да апошняга часу заставаліся гаворкі Віцебшчыны, якія ўваходзяць у паўночна-ўсходні тэрытарыяльны дыялект Беларусі, паколькі не быў створаны адзіны лексікаграфічны даведнік, які аб’яднаў бы дыялектныя матэрыялы поўначы краіны – Беларускага Паазер’я. Праўда, трэба сказаць, што ў розныя часы, пачынаючы з XIX стагоддзя, лексіка Віцебшчыны знаходзіла адлюстраванне ў асобных лексікаграфічных працах. Дыялектныя матэрыялы з Віцебшчыны ў выглядзе невялічкіх слоўнікаў прыкладалі да сваіх прац такія этнографы і фалькларысты, як Я. Чачот, П. Шэйн, М. Нікіфароўскі і інш. Дыялектны матэрыял усходняй часткі Беларусі, у тым ліку Віцебшчыны, увайшоў у вядомае выданне У. Дабравольскага “Смоленский областной словарь” (1914). Планамернае вывучэнне дыялектнай мовы пачалося ў 20-я гады ХХ стагоддзя, калі Інстытут беларускай культуры распачаў грунтоўнае збіранне

і даследаванне беларускіх народных гаворак. Дзякуючы гэтаму ў 1927 годзе пабачыў свет “Віцебскі краёвы слоўнік” М. Каспяровіча, які адлюстравваў лексіку тагачаснай усходняй Віцебшчыны. У пасляваенны час лексіка паўночна-заходніх раёнаў нашай вобласці часткова ўвайшла ў арыгінальнае пяцітомнае выданне “Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча” (1979 – 1986).

У 70-я гады ХХ стагоддзя пачала выходзіць серыя дыялекталагічных зборнікаў, у якіх фіксаваўся лексічны матэрыял, сабраны ў розных мясцінах Беларусі, у тым ліку і на Віцебшчыне: “З народнага слоўніка” (1975), “Народнае слова” (1976), “Народная лексіка” (1977), “Жывое слова” (1978), “Народная словатворчасць” (1979), “Жывое народнае слова” (1992), “Жывое наша слова” (2001), “Скарбы народнай мовы” (2005), “Народныя скарбы” (2008). У 2010 і 2012 гадах выйшлі першыя два выпускі пастаяннага перыядычнага зборніка Інстытута мовы і літаратуры імя Янкі Купалы і Якуба Коласа НАН Беларусі “Беларуская дыялекталогія. Матэрыялы і даследаванні”. У гэтыя выданні ўключаны лексічныя матэрыялы з асобных населеных пунктаў Верхнядзвінскага, Полацкага, Ушацкага, Глыбоцкага, Бешанковіцкага, Гарадоцкага, Віцебскага раёнаў, занатаваныя А. Крывіцкім, М. Крыўко, Ю. Мацкевіч, А. Баханьковым, К. Панюціч, П. Міхайлавым, Н. Бунько і іншымі даследчыкамі. Такія тэматычныя групы, як назвы роднасці і сваяцтва, тэрміны ткацтва, рыбалоўная лексіка, назвы жывёл, адлюстраваны ў матэрыялах з гаворак Віцебшчыны, сабраных і апублікаваных К. Панюціч, М. Крыўко, Т. Грачыхай.

Каштоўнымі з’яўляюцца слоўнікі гаворак асобных раёнаў. У гэтым плане на Віцебшчыне найбольш даследаваны Ушацкі і Сенненскі раёны. Ушаччыне прысвечана выданне К. Панюціч “Лексіка народных гаворак” (1976). Сенненшчына грунтоўна вывучалася дыялектолагамі Інстытута мовы і літаратуры НАН Беларусі, якімі да друку падрыхтаваны “Слоўнік Сенненшчыны”. Збор матэрыялаў і іх публікацыя працягваецца, яны папоўняць картатэку зводнага слоўніка беларускіх народных гаворак.

Нягледзячы на тое, што лексіка Падзвіння знайшла пэўнае адлюстраванне ў розных лексікаграфічных працах, праблема стварэння дыялектнага слоўніка Віцебшчыны заставалася паранейшаму актуальнай, бо наспела неабходнасць у абагульненым выданні, якое ўвабрала б лексіку гаворак з усіх раёнаў рэгіёна. Кафедра беларускага мовазнаўства Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта падрыхтавала такое выданне ў дзвюх частках, у ім

упершыню ажыццёўлены максімальна поўны збор народнай лексікі поўначы Беларусі.

Асновай для стварэння рэгіянальнага слоўніка Віцебшчыны паслужылі дыялектныя матэрыялы, сабраныя студэнтамі і выкладчыкамі Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта падчас праходжання дыялекталагічнай практыкі ў выязных экспедыцыях і ў населеных пунктах па месцы жыхарства. Фактычны матэрыял быў сабраны на аснове праграм для збору лексікі рэгіёна, распрацаваных паводле вядомых акадэмічных выпускаў “Інструкцыі па збіранню матэрыялаў для складання абласных слоўнікаў беларускай мовы” (1959 – 1971).

Прадстаўленая ў Слоўніку лексіка выяўляе нацыянальную адметнасць гаворак поўначы Беларусі, дазваляе казаць пра выключнае моўнае багацце і разнастайнасць гэтага асаблівага ў гістарычным і этнаграфічным плане рэгіёна. Лексічны матэрыял адлюстроўвае дыялектныя асаблівасці Падзвіння, словаўтваральныя магчымасці і вобразнасць народнай мовы, уплыў на беларускія гаворкі суседніх моў і гаворак.

Падрыхтаваная праца мае вялікае навуковае і практычнае значэнне. Слоўнік Віцебшчыны дапаможа ў асветленні праблем беларускай дыялекталогіі, асаблівасцей паўночна-ўсходняга дыялекту і груп яго гаворак, пытанняў балта-славянскіх сувязей, этымалагічнага апісання славянскіх моў. Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны знойдзе практычнае прымяненне пры падрыхтоўцы і выданні зводнага слоўніка беларускіх народных гаворак, пры складанні разнастайных тэматычных слоўнікаў, рэгіянальных атласаў. Матэрыялы слоўніка могуць быць выкарыстаны ў выпусках “Агульнаславянскага лінгвістычнага атласа”, “Лінгвістычнага атласа Еўропы”, “Матывацыйнага атласа беларускіх народных гаворак”, атласа новага тыпу “Усходнеславянскія ізагласы”, над якімі працуюць вучоныя розных краін. Лексіка Віцебшчыны стане прадметам вывучэння ў мовазнаўчых даследаваннях, пры выкладанні беларускай мовы і дыялекталогіі, у студэнцкай навукова-даследчай працы.

Выданне мае важнае культурна-гістарычнае значэнне, паколькі дазволіць захаваць для будучых пакаленняў моўнае багацце рэгіёна. Слоўнік увабраў матэрыялы з усіх раёнаў Віцебшчыны і будзе карысны не толькі для лінгвістаў, але і гісторыкаў, этнографістаў, фалькларыстаў, пісьменнікаў, для ўсіх, хто любіць роднае слова. Выказваем шчырую падзяку выкладчыкам, лабарантам і студэнтам факультэта беларускай філалогіі і культуры за карпатлівую працу па падрыхтоўцы слоўніка да друку.

СТРУКТУРА СЛОЎНІКА

Пры складанні Слоўніка з усёй сукупнасці вядомых і ўжывальных на Віцебшчыне слоў аўтары імкнуліся адабраць толькі пэўную іх частку. Гэты адбор грунтуецца ў першую чаргу на аналізе суадносін паміж лексічнай сістэмай гаворкі і лексічнай сістэмай беларускай літаратурнай мовы. Кіруючыся гэтым зыходным прынцыпам адбору, аўтары ўключылі ў Слоўнік наступныя словы:

1) лексічныя дыялектызмы (дыялектныя словы, не засведчаныя ў “Тлумачальным слоўніку беларускай мовы”): АБРАТ *м.*, *адз.* Адгон; малако, з якога сепаратарам адагнана смятана; БАНКАЧ, БОНК *м.*, *заал.* Авадзень; ДЗЁРКА *ж.* Тарка; ЛАПШЫВА *прысл.* Прагна (есці, піць);

2) словы, засведчаныя ў ТСБМ з паметай *абл.*;

3) словы, якія адрозніваюцца ад адпаведных нарматыўных семантыкай: АБЛЮГА *ж.* Дождж абложны, абкладны; БАГАЧ *м.* Вогнішча, агонь; ЛАПАТУХА *ж.* Зазубіна на лязе касы;

4) словы, якія з’яўляюцца варыянтнымі да адпаведных нарматыўных (маюцца на ўвазе акцэнтныя, граматычныя, словаўтваральныя варыянты): ДЗЕСЯТОК *м.* Дзясятак; ДВОРЫШЧА *н.* Дварышча; ДАЁНАК, ДАЁНІК *м.* Даёнка; ДЗЭДЗІН *прым.* Дзедаў; БАРШЧАВІК, БАРШЧАНІК *м.* Боршч; АБГАРЭЛАК *м.* Абгарак;

5) словы, якія з’яўляюцца русізмамі ці вытворнымі ад іх, але адлюстроўваюць дыялектныя асаблівасці : АБЖАЛІЦЬ *зак.* Абскардзіць; АБІДЖЫВАЦЬ *незак.* Крыўдзіць; ДЗЭШАВА *прысл.* Танна, нядорага.

Поўны слоўнікавы артыкул уключае наступныя элементы:

1) загаловачнае (рээстравае) слова; 2) граматычную характарыстыку слова; 3) стылістычную характарыстыку слова; 4) сэнсавую характарыстыку слова; 5) ілюстрацыйны матэрыял з пашпартызацыяй.

Загаловачныя (рээстравыя) словы размяшчаюцца ў строгім алфавітным парадку з абазначэннем у іх націску. Націск паказваецца ў гэтым жа слове ў ілюстрацыях. Загаловачнае слова і ілюстрацыя перадаюцца арфаграфічна з захаваннем тыповых дыялектных рыс, калі яны засведчаны ў запісах. Рэальная фанетычная структура мясцовых слоў, выразаў і сказаў адлюстравана пры дапамозе літар і спалучэнняў літар сучаснага беларускага алфавіта. Мяккасць зычных у канцы слоў і перад цвёрдымі зычнымі абазначаецца мяккім знакам, рэгулярная асіміляцыйная мяккасць зычных перад мяккімі падразумяваецца

без абазначэння. Выбухныя гукі [г], [г'] у рэестравай і ілюстрацыйнай частках друкуюцца тлустым шрыфтам: ГАНАК м. Сени. К дому прыбудаваці га□нак.

Калі загаловачнае слова выступае ў варыянтах (акцэнтных, фанетычных, словаўтваральных, граматычных), то гэтыя варыянты падаюцца ў адным слоўнікавым артыкуле праз коску: БАРАТ, БАРАТ м. Берэт; БАСЯКА, БАСЯКОМ прысл. Басанож. Пры наяўнасці адрозненняў у граматычнай характарыстыцы яна даецца пры кожным варыянце, калі ж такіх адрозненняў няма, то граматычная характарыстыка даецца пасля апошняга варыянта : ВІХРАЊІК м., ВІХРУХА ж. Моцны вецер, бура; ЛАБЕШЊІК, ЛАБЭШЊІК м., ЛАБІНА, ЛАБЭЦІНА ж., *экспр.* Лоб; ДЗЯРОЊКА, ДРАЊКА, ДРАЊЦА ж., *кулін.* Бабка з драйнай бульбы. Кожны з варыянтаў прыводзіцца ў рэестры на сваім месцы з адсылкай да першага слова (ДЗЯРУЊ гл. ДЗЯРОЊІК; БАЎТОЊКА гл. БАЛУХА), за выключэннем выпадкаў, калі паміж гэтымі варыянтамі няма іншых рэестравых слоў.

Калі засведчана слова, якое ў адных гаворках мае формы адзіночнага і множнага ліку, у другіх – пераважна множнага ліку, то спачатку падаецца форма адзіночнага ліку, а праз коску – форма множнага ліку з паметай *мн.*: АБКАЛОТ м., *зб.*, АБКАЛОТКІ *мн.* Абмалочаныя снапы жыта. Калі ж назоўнік мае толькі форму множнага ліку, падаецца паметай *толькі мн.*: АБКОПКІ *толькі мн.*, *абрад.* Дакопкі; АБМАЛОТКІ, АБМАЛОЦІНЫ *толькі мн.*, *абрад.* Свята з выпадку заканчэння малацьбы.

Складаныя назвы падаюцца ў загатоўным слове як самастойныя намінатыўныя адзінкі пад умоўным знакам ○ : ○ ВАРОЊІ ЗУБ м., *бат.* Спарыння; ○ ЛАЗА БЕЛАЯ ж. Вярба белая.

Пасля граматычных памет да многіх слоў даюцца стылістычныя паметы паводле прыналежнасці слова да пэўнай лексіка-тэматычнай групы або ў залежнасці ад характару экспрэсіўна-эмацыянальнай афарбоўкі: АКУБКІ *мн.*, *бат.* Сыраежкі; БАЛАБЭШКІ *мн.*, *кулін.* Салодкія сухары, спечаныя ў печы; БАЛМАТ, БОЛМАТ м., *асудж.* Чалавек, які любіць шмат гаварыць; балбатун.

Значэнні мнагазначных слоў змяшчаюцца ў адным слоўнікавым артыкуле, кожнаму значэнню адпавядаюць лічбавыя абазначэнні 1, 2, 3 і г.д. Усе значэнні размяшчаюцца паслядоўна, адно за другім, ланцужком, з ілюстрацыямі і пашпартызацыяй: АБЭРУЧ прысл. 1. Абедзвюма рукамі (абхапіць, узяць што-н.). Ухваціў абэруч маю руку. Камень Леп. 2. Папераменна, то ў

адной, то ў другой руцэ (несці што-н.). *Марынка абéруч несла гэтую торбу.* Арханава Міёр. 3. Разам. *Той зімой восем чалавек жылі абéруч з намі ў нашай хаці.* Нурава В.-Дзв.

Аманімічныя словы распрацоўваюцца ў асобных артыкулах і пазначаюцца надрадковай лічбай пасля загаловачнага слова:

БЕРАЗНЯК¹ м. Бярозавы сок.

БЕРАЗНЯК² м., часцей мн. БЕРАЗНЯКІ бат. Падбязозавік.

Дзеясловы закончанага і незакончанага трыванняў вылучаюцца ў асобныя слоўнікавыя артыкулы. Прыметнікі, парадкавыя лічэбнікі, адпаведныя разрады займеннікаў (азначальныя, указальныя, прыналежныя) даюцца ў пачатковай форме – адз. л., м. р., Н. скл. Кожнае слова афармляецца асобным слоўнікавым артыкулам.

Граматычныя формы, што ўжываюцца ў пэўнай функцыі, суправаджаюцца спецыяльнымі тлумачэннямі. Напрыклад, калі лічэбнік ужываецца ў значэнні прыслоўя, то ставіцца памета ў *знач. прысл.*, калі ў значэнні часціцы – памета ў *знач. часц.*: АННА ў *знач. прысл.* Адна, адзінока; АННЫ ў *знач. часц.* Адны, толькі.

Рээстравае слова, а таксама словы-варыянты тлумачацца сінанімічным літаратурным адпаведнікам. Калі адпаведнае нарматыўнае слова мнагазначнае, то ў тлумачальнай частцы прыводзіцца яно, а таксама сінонім (калі ён ёсць) ці даецца яшчэ тлумачэнне рээстравага слова апісальна: напрыклад, дзеяслоў АБАБІЦЦА тлумачыцца словам “пабіцца”. Але слова “пабіцца” ў ТСБМ (т. 3, с. 462) мае 6 значэнняў, у тым ліку і ‘пабіць адзін аднаго’. Таму ў тлумачальнай частцы разам з дзеясловам “пабіцца” прыводзіцца словазлучэнне “ўчыніць бойку”: АБАБІЦЦА *зак.* Пабіцца, учыніць бойку. Параўн.: АБАРВАЦЦА *зак.* Падарвацца, аслабець ад цяжкай працы.

УКЛАДАЛЬНІКІ СЛОЎНІКА

Матэрыялы слоўніка апрацаваны і падрыхтаваны да друку выкладчыкамі кафедры беларускага мовазнаўства Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава: **А, І** – Злобін Л.І.; **Б** – Марозава Я.Н.; **В** – Печаніцына Л.У.; **Г** – Грачыха Т.А.; **Д** – Зіманскі В.Э.; **Е, Ё** – Семянькова Г.К.; **Ж** – Арцямёнак Г.А.; **З** – Бабіч Ю.М., Мартынкевіч С.В.; **К** – Дзядова А.С., Даўбешка Н.П.; **Л** – Злобін Л.І, Марозава Я.Н.

Рэдактар 1 часткі слоўніка – Злобін Л.І.

Т.А. Грачыха, Л.І. Злобін

СПІС АБСЛЕДАВАНЫХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ

Аршанскі раён

Азярок, Андрэеўшчына, Антонаўка, Арэхаўка, Арэхаўск
Бабінічы, Балотавічы, Барадуліна, Барздоўка, Будзішча
Верацея, Вусце
Гарбацэвічы, Гацькаўшчына, Глінішча, Гразіна
Забалацце, Задроўе, Зайцава, Заполле, Заслонаўка, Звёздная, Зоськава,
Зубава
Кашына, Казловічы
Лагі, Ларынаўка, Лісуны
Межава
Пагост, Панізоўе, Пашына, Пішчалава
Рагозіна, Рэпухава
Свіцёлкі, Селішча, Сідараўка, Смаляны, Стайкі, Стар, Суднікі
Тумінічы, Турлаі
Халмы, Харкаўка, Хлусава
Чурылава
Шыбекі
Якаўлевічы

Бешанковіцкі раён

Абухава, Астроўна
Бачэйкава, Буднікі, Быцава
Вула, Вядзерава, Вярхоўе
Галі, Ганкавічы, Гарбачы
Дразды, Дубішча, Дуброва
Жалезкі, Жаркі, Жданова, Жыгалы
Забарэ, Замашэнне, Заполле, Застарынне
Камоскі, Кошчава, Курьлаўшчына, Крывое Сяло
Лабачова, Латыгава, Луг
Макаравічы, Малыя Галыні, Малы Двор
Навумаўка
Паліцы, Плісы, Промыслы, Пяцігорск
Ржаўка, Рубеж, Руда
Свяча, Сокарава, Стрыжава
Хоціна
Целяпні
Чаўньшкі, Чырвоныя Буднікі
Яцукі

Браслаўскі раён

Абаляны, Азяраўцы, Аколіца Рудава, Антонаўцы, Ахрэмаўцы
Багданова, Богіна, Баруны, Белабокі
Варнелі, Вяжы
Гірэйшы, Глыбоўшчына, Голубаўшчына
Далёкія, Дамашы, Дзегцяры, Дукелі, Дрысвяты, Друйск, Друя, Дуброўка
Едлавічы
Завер'е, Замошша, Злата
Іказнь
Казяны, Каленкішкі, Карасіна, Карпішкі, Ксенжаполе, Купчэлі

Лапяны
Малькі, Мар'янополле, Мілашкі, Мілашы, Мількі
Опліса, Опса
Падрукша, Плюссы
Рудабісьць, Рубеж
Самуйлы, Слабодка, Спрынды, Струста
Турчылава
Укля, Урбаны, Усяны
Цяцэркі
Чэрнева

Верхнядзвінскі раён

Абрамава, Абухава, Асвея
Бароўка, Барсукі, Боркавічы, Бігосава, Бялькоўшчына
Валынцы, Весніно, Вялікае Сяло
Галубава
Дзёрнавічы, Дубровы
Жоўніна
Задзежжа, Залучча, Заточча
Іскра
Каханавічы, Крывасельцы
Лісна, Луначарскае
Марцінава, Моханава, Мыкава, Мядзведзева
Новы Двор, Нурава
Поціна
Сардыкі, Сар'я, Свольна, Сенькава, Стралкі
Цясты
Чурылава
Яніна

Віцебскі раён

Андронавічы, Астрэйкава
Баршчоўка, Бялынавічы
Валькі, Ваяводкі, Вымна
Глазамічы, Грабяніца, Грышаны, Гунчанкі
Дзяйкі, Доўжа, Дразды, Дыманова
Жыгалава
Задзетуні, Задроўе, Задуброўе, Зазыбы, Замасточча, Заполле, Заронава,
Зубакі
Камары, Каменка, Касачы, Княжыцы, Князі, Котава, Кузняцова, Кузьмянцы
Лугавыя, Лямніца
Мазалава, Мішуткі
Навасёлкі, Навікі, Нізкабор'е, Ноўка
Партызанаўка, Паўдзеткі, Пестуніца, Пудаць, Пунішча
Сакольнікі, Салавічы, Сапраны, Свардлова, Слабада, Скрыдлева, Стайкі,
Старое Сяло, Сураж, Сушчова
Трыгубцы, Трушчы
Хайсы, Храпакі
Цяцэркі
Шалыгі, Шчыпечы

Гарадоцкі раён

Азёркі, Альгова
Баравыя, Бычыха
Вадзянікі, Вархі, Верамееўка, Віраўля, Вярэчча
Гарані
Даўгаполле, Двухполле, Дражакі
Евіна, Езярышча
Жукава
Загуззе, Зазер'е, Зайкава, Залучча, Заходы
Іванаўка
Каверзы, Казінова, Казловічы, Канашы, Кудзіны
Леднікі, Ліцвінава, Лялеўшчына, Ляхаўка
Марозава, Марчанкі, Махалава, Мехавае, Мікалаенкі, Мяжа
Ноўка
Обаль
Палова, Пальмінка, Прудок, Пурьшкі
Радчонкі, Ракава, Раманава, Рамні, Рудня
Селішча, Скрыпкі, Сяло, Слабодка, Смалоўка, Стадолішча, Сцяпанавічы
Ткачы
Філімонава
Халамер'е, Хацейка
Целяшова
Яроненкі

Глыбоцкі раён

Абруб, Агурні, Азярцы
Бабічы, Бараны, Бervякі, Бортнікі, Булахі, Бушыкі
Вераб'і, Верхняе, Воўкаўшчына, Вусава
Галубічы, Галубчыкі, Гатаўшчына, Гваздова, Грыцы
Дзеркаўшчына, Доўгае, Дылевічы, Драбаўшчына, Дубаўшчына
Заазер'е, Забор'е, Завараты, Загор'е, Залессе, Замхава, Запруддзе, Зябкі
Іванаўшчына, Івесь
Кавалі, Каміншчына, Карабы, Квачы, Каралевічы, Кашталянаўшчына,
Кішы, Косарава, Кульгаі
Лазічы, Ласі, Ластавічы, Ласкаўшчына, Латышы, Леснікі, Ломашы, Лужкі,
Лучайка
Мацюкова, Мікуліна, Мнюта, Мосар, Мярэцкія
Надазер'е
Падсвілле, Папшычы, Петрунова, Пліса, Псуя, Празарокі, Прошкава,
Прыпернае
Рудніца
Сазонаўшчына, Сарокі, Сасноўка, Сахнавічы, Свіла, Скражына, Сноркі,
Слабада, Стуканы
Ураджайная
Філіпава
Хралы
Чарневічы, Чашкі
Шэпелева
Юркава
Ясевічы

Дошчыцкі раён

Барсукі, Беразіно, Бірулі, Бягомль, Бярозаўка, Бярозкі
Вал(ў)калата, Вараны, Ветахмо, Вяцера
Глінішча, Грынеўшчына
Доўгае
Заборцы, Зарачыцак (-цк)
Камайск, Крыпулі, Крулеўшчына, Куты
Ліпаўкі
Макаравічы, Маргавіца
Несцераўшчына, Новае Запонне, Новая Вёска
Пасекі, Параф'янава, Порплішча, Пугачова, Пустаселле
Рашкаўка
Сасновая, Свіркі, Сітцы, Слабада, Сценка
Тумілавічы
Хілаўшчына
Чарневічы
Шантары, Швэплі, Шклянцы
Янкі, Янушова

Дубровенскі раён

Азёры, Анціпенкі, Асінторф
Баброва, Баева, Барсукі, Буда
Верамееўшчына
Гарэлькі
Дабрынь, Дварэц
Жабыкі
Іскозы
Каўровая, Косціна
Ляды, Ляхаўка
Мардахі
Парфенаўка, Пірагі
Рэдзькі
Слабада, Сваташыцы, Сіпішчава, Ступакі, Станіславова
Шухаўцы

Лепельскі раён

Баброва, Белаазёрны, Бор, Бораўна, Бяседы
Велеўшчына, Вялікі Поўсвіж
Глініца, Горкі, Грыгаравічы, Губіна
Дворышча, Домжарыцы
Жарцы
Забалацце, Задоры, Залучына, Замошша, Занькі, Зароўе, Звязда, Зорніца
Камень, Кветча, Крайцы, Куляшы, Курмялёўка
Ляхавічы
Малы Поўсвіж, Малыя Пышнагоры, Матырына
Новыя Валосавічы
Паддуб'е, Пераходцы, Пышна
Слабада, Слабодка, Стаі, Стараселле, Старое Лядна, Стары Лепель, Суша
Чэрцы
Шаркоўка

Лёзненскі раён

Адаменкі, Арцёмава, Асташэва
Бабінавічы
Выдрэя, Высачаны, Выхадцы
Гарэлікі, Глоданкі, Гушчына
Дабрамыслі
Завольша, Загарадна, Замшына, Зуі
Кавалі, Калышкі, Крынкі
Малькава, Макаранкі, Мерзлякова, Міхалінава
Нізы
Ордзеж
Палёнаўка, Паловікі, Пагосцішча, Парыхі, Перамонт, Пушкі
Салаўёва, Слабазішча, Смародзіна, Стар, Стасева
Уна
Чарнаручча
Якубаўшчына

Міёрскі раён

Авечкі, Акунёва, Арханава, Аўсянка
Балаі, Бычыншчына
Вісяты, Воўкаўшчына, Вянужа
Гараўцы, Грэцкія
Даўгінава, Дзянісава, Драгуны, Дрыгучы, Дэмскія
Забор'е, Завуцце, Зачарэўе
Іванькі, Ідоўта
Кавалькі, Казлы, Калінавая, Камянполле, Капыльшчына, Клетаў Двор,
Крычава
Ласкаўшчына
Маляўкі, Манякова, Марозы, Марынкі, Мікалаёва, Мілашова, Мнюхі
Ніўнікі, Новы Пагост, Новыя Крукі
Павяцце, Папкі, Папшулі, Парадні, Паташня, Пераброддзе
Рунды
Сачыўкі, Слабада, Снегі, Спігальшчына, Сухавежа
Туркова, Турчына
Узмёны
Цілеўцы, Цімошкава
Чапукі
Шарагі
Язна, Ясева

Пастаўскі раён

Алашкаўшчына, Аліхверы, Ажуройсці, Андроны, Анкуды
Балаі, Белькі, Белішкі, Буцавічы
Варапаева, Васілеўшчына, Васіліны, Ваўкі, Вялічкі, Вярэнькі, Вярцінскія
Галбея, Груздава, Грэйцева, Гута
Дамуці, Дварчаны, Дунілавічы
Жакі
Ігнацішкі
Кавалі, Камаі, Казлоўшчына, Касцяні, Коўзаны, Круткі, Куніцкія,
Кураполле, Курды

Ласіца, Лашукі, Лукашова, Лучай, Лынтупы, Ляхаўшчына
Магуны, Масленікі, Муляры
Нарыца
Перавознікі, Прамышляды
Русіны
Савічы, Свілелі, Свірдуны, Сіўцы, Слабада, Стары Двор
Трашчанішкі, Труханкі, Турлы
Фалевічы
Целякі, Цешылава
Чарты, Чорнае
Шабаны
Юнькі
Янкішкі, Ясюкі

Полацкі раён

Арлея, Астроўшчына
Багатырская, Бадзінава, Балдышы, Баравуха, Баяноўшчына, Белае,
Бікульнічы, Булаўкі
Вераб'і, Ветрына
Гаравыя, Гараны, Гваздова, Глінішча, Гомель (і Гомля), Грамошча
Домнікі, Дубоўка, Дубраўкі
Жарцы
Заазер'е, Заенкі, Залессе, Захарнічы, Зюзіна, Зялёнка
Казімірова, Ксты, Кутняны, Кушлікі
Лукаўцы
Палата, Пазнякова, Пашкі, Пусташы
Рудня
Свяціца, Струнне, Сувалкава, Сухі Бор, Сякераўшчына
Труды
Фарынава
Чарнія

Расонскі раён

Верамеева, Верацёнкі, Вялікае Балота
Гарбачэва, Горы, Грышына
Даўгабор'е, Дворышча, Доўгі Бор
Жары
Забор'е
Кавалі, Канашонкі, Клясціцы, Краснаполле
Марачкова, Мурагі
Паўлава
Слабада, Сяляўшчына, Сяргеева
Харытонава
Якубова, Янкавічы

Сенненскі раён

Александрова, Алексінічы, Асінаўка, Арляны, Аўсеева
Багданава, Багушэўск, Белая Ліпа, Беліца, Бугаі
Варашылы, Выгада, Вялікае Сяло, Вялікая Пярэспа, Вялікі Азярэцк
Града, Гуліна
Дольдзева

Забор'е, Замошша, Заполле, Запруддзе
Кажамякі, Какоўчына, Канева, Капланы, Каралі, Колпіна, Крупяжына
Лазоўка, Латыгаль, Ледневічы, Літусавы
Манголія, Машканы, Маргойцы, Марозаўка, Машчоны
Навязкі, Новае Сяло, Нямойта, Нярэйша
Обаль
Падворыца, Папоўка, Пастушкі, Перакопава, Польша, Пожаныкі, Прыветак,
Пустынікі
Рабцы, Рай, Ракаў Засценак, Расходна, Рошчына, Рудніца
Савенічы, Сапегі, Свабодная, Ског, Смалоўка, Станюкі
Тур'ева
Уздорнікі, Ульянавічы
Ходцы
Шацянкі, Шыргі

Талачынскі раён

Абольцы, Анэліна
Валосава, Варанцэвічы, Воўкавічы, Вялікае Гальцава
Галынка, Гаршчэўшчына, Гастынічы, Грачыхі
Дабравольск, Данілкава, Дроздава, Друцк
Еўлахі
Жакі
Заазер'е, Замошша, Заполле, Зарэчча
Каменка, Кісялева, Крывое, Крывыя
Лазы, Ламіншчына, Лаўрэнавічы
Мяшкова
Нізкі Гарадзец, Новае Саколна, Новае Сяло, Новая Яблынька
Падбярэззе, Петрашы, Пруснічы
Равяцічы, Рыдамля
Сакалянка, Серкавіцы, Славені, Старая Будаўка
Чачанева
Шупені
Янава

Ушацкі раён

Антунова, Апанаскавічы, Арэхаўна
Ваўчо, Воцькавічы, Вялікія Дольцы
Гута
Жаўніна, Жывалака
Заазер'е, Забалоцце, Завыдрына, Завячэлле
Касары, Кублічы, Кугоні, Кулінава
Лутава Сяльцо
Матырына
Наваселле
Павулле, Пралетарыя, Пранікі
Рацькава, Рыбакі
Сарочына, Селішча, Слабада, Старое Сяло, Старынка, Судзілавічы
Угрынкі
Царкавішча
Шасцярні

Чаши́цкі раён

Акцябрскі, Антаполле
Бараўцы, Бор, Будзілава
Віркі, Вішанькі, Вялікая Альшанка, Вялікія Смалянцы, Вяцера
Гілі, Горы, Грушава, Грынькі
Данілаўка, Дварэц, Дзярэўня, Дубінцы, Дуброўкі
Жукі
Загацце, Заесе, Зазерыца, Закур'е, Замачак, Запружаны
Іванск
Кашчына, Коравічы, Красніца, Кушняроўка
Лазукі, Латыголічы, Лукомль, Луцік, Лыскі
Малая Вядрэнь, Малыя Смалянцы, Марынцы, Міхалова, Мокавічы
Неўгадава, Новая Зара
Падрэзы, Пачаевічы, Першае Мая, Плаўнік, Проземля, Прыдвор'е
Руць
Сабалі, Сарочына, Старыя Лаўкі, Стаўбцы, Сялец
Тараскі
Ухлё
Цяпіна
Чарэя, Чорная Лаза

Шаркаўшчынскі раён

Альхоўцы, Амбросенкі
Бараноўскія, Баяршчына, Більдзюгі, Буеўшчына, Буды
Валожанкі, Варонка, Васюкі, Ваўкоўшчына
Гарадзец, Германавічы, Грыбоўшчына
Дварышча
Ёды
Жданы, Жукоўшчына
Залясінкі, Запрудзе, Зачысцікі, Зябліны
Каралёва, Каршункі, Каты, Каўшэлева, Корніца, Кубелеўшчына, Кушталі
Лонск, Лужкі
Мельніца
Навасельцы
Палялейкі, Папкі, Пашкі, Пялікі, Пятровічы
Радзюкі
Савіцкія, Савуткі, Сасноўцы, Свілы
Таўкіні, Трабаўшчына, Тупічына
Чаромхава
Шпунты, Шыці
Юзафова

Шумілінскі раён

Амбросавічы
Баеўка, Бандуры, Барсучына, Башні, Бокішава, Бубалі, Будзішча, Бунцікі,
Бярэзніца
Вішня, Войлавічы, Вялікія Ляжні
Галі, Горкі, Губіца
Дабея, Далуева, Дуброва
Забор'е, Завяззе, Залесе, Заобаль, Зямцы

Івоніна, Глава
Крывіцкі, Крывое Сяло, Куціна
Латкова, Лескавічы, Лоўжа, Лужкі
Мікалаева, Мікіціха, Мішкавічы, Мяседава
Непароты
Обаль
Пялікі
Расалай, Роўнае, Рускі, Рыпіншчына
Сахоненкі, Сіроціна, Слабада, Сураўні, Сянькова
Ферма
Цаўі
Шодзікі, Шыліна
Язвіна

Репозиторий ВГУ

ПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ НАЗВАЎ РАЁНАЎ

Арш. – Аршанскі
Беш. – Бешанковіцкі
Брасл. – Браслаўскі
В.-Дзв. – Верхнядзвінскі
Віц. – Віцебскі
Гар. – Гарадоцкі
Глыб. – Глыбоцкі
Докш. – Докшыцкі
Дубр. – Дубровенскі
Леп. – Лепельскі
Лёзн. – Лёзненскі

Міёр. – Міёрскі
Паст. – Пастаўскі
Пол. – Полацкі
Рас. – Расонскі
Сен. – Сенненскі
Тал. – Талачынскі
Уш. – Ушацкі
Чаш. – Чашніцкі
Шарк. – Шаркаўшчынскі
Шум. – Шумілінскі

УМОЎНЫЯ СКАРАЧЭННІ

абрад. – абрадавае
абразл. – абразлівае
аг. – агульны род
адз. – адзіночны лік
адзінк. – адзінкавае
асудж. – асуджальнае
бат. – батанічнае
безас. – безасабовы дзеяслоў
безас.-прэдык. – безасабова-
прэдыкатывыя слова
буд. – будаўнічая справа
вет. – ветэрынарнае
выкл. – выклічнік
выш. – вышэйшая ступень
гл. – глядзі
груб. – грубае
дзеепрым. – дзеепрыметнік
дзеепрысл. – дзеепрыслоўе
дзіцяч. – дзіцячае
ж. – жаночы род
заал. – заалагічнае
займ. – займеннік
зак. – закончанае трыванне
зб. – зборны назоўнік, лічэбнік
злуч. – злучнік
знач. – значэнне
зневаж. – зневажальнае
іран. – іранічнае
кулін. – кулінарнае
ласк. – ласкальнае

лаянк. – лаянкавае
ліч. – лічэбнік
м. – мужчынскі род
мед. – медыцынскае
міф. – міфалагічнае
мн. – множны лік
н. – ніякі род
наз. – назоўнік
неадабр. – неадабральнае
незак. – незакончанае трыванне
пабочн. сл. – пабочнае слова
павел. – павелічальнае
пагард. -- пагардлівае
памянш. – памяншальная форма
памянш.-ласк. – памяншальна-
ласкальная форма
параўн. – параўнай
перан. – пераноснае значэнне
прым. -- прыметнік
прысл. – прыслоўе
пчал. -- пчалярскае
пыт. – пыталыны
рыб. – рыбалоўнае
рэліг. – рэлігійнае
с.-г. – сельскагаспадарчае
ткац. – ткацкае
тэхн. – тэхнічнае
часц. – часціца
што-н. – што-небудзь
экспр. – экспрэсіўнае

А

АБАБІЦЦА зак. Пабіцца, учыніць бойку. Салдаты так абабіліся. Белішкі Паст.

АБАБІЦЬ зак. 1. Пабіць каго-н. *А ён зноў абабіў сваю жонку.* Жукоўшчына Шарк. *Рабёнка абабілі.* Абруб Глыб. 2. Скасіць. *Пайду, можа, крапіву абаб'ю.* Надазер'е Глыб.

АБА́БКА ж., бат. Абабак, падбярэзавік. *Ля хаты вырасла аба́бка.* Рубеж Беш. *У траве ўбачыў аба́бку.* Крынкі Лёзн., Зубава Арш., Камоскі Беш., Азяраўцы Брасл., Горы Чаш. Параўн. *анухлік.*

АБАБРЬІЦЬ зак. Пагаліць. *Ён абабрыў сябе і пайшоў да магазіна.* Нямойта Сен.

АБАГНУ́ЦЦА зак. Прагнуцца. *Дзеўкі паселі на лаўку, што тая абагну́лася.* Галбея Паст.

АБАГУ́Л м., АБАГУ́ЛЛЕ н. Калгасны двор. *Кожны ранак маці йдзе на абагу́л.* Ордзеж Лёзн. *Абагу́лле поўнае людзей.* Залучча Гар. *Уранні калхознікі збіраюцца на абагу́ллі.* Марозава, Стадолішча Гар., Сокарава Беш.

АБА́Д м. Вобад. *Пачаў гнуць аб́ад.* Нурава В.-Дзв.

АБА́ДВА, АБА́ДВЫ, АБА́ДЗВА, АБА́І, АБА́Я, АБО́ДВЫЯ, АБО́І, АБО́Я, АБУ́ДВА ліч. Абодва. *Мае сыны аб́адва ў горадзі жывуць.* Хацейка Гар. *Аба́два кныра забілі перад калядамі.* Воўкаўшчына Міёр. *Што адзін, што другі -- аб́адва роўныя.* Каты Шарк. *Яны аб́адзва халастыя.* Кураполле Паст. *Аба́і вядры з вадой.* Стаі Леп. *Аба́я браціка загінулі на тэй вайне.* Салаўёва Лёзн. *Або́двыя роўныя, як адзін.* Валынцы В.-Дзв. *Яны або́і не прышлі да нас.* Ляхаўшчына Паст. *Або́я прыходзілі -- адзін астаўся, а другі пайшоў.* Бугаі Сен. *Абу́два сыны на цябе не пахожыя.* Мікалаёва Міёр.

АБА́ДРЫШ м., асудж. Абадранец. *У добрых бацькоў дзеці аб́адрышамі ня будуць.* Кутняны Пол.

АБА́І гл. АБА́ДВА

АБАЙСЦІ́ зак. Узысці (пра пасаджанае, пасеянае). *У мяне ўжо сора аб́ойдзіць бульба.* Сасноўцы Шарк.

АБАЙСЦІ́СЯ, АБЫСЦІ́СЯ зак. Парабіць хатнюю работу, управіцца па гаспадарцы. *Бабуля абайшлася на хазяйству.* Ахрэмаўцы Брасл. *Я ўжо абайшлася, магу пасядзецца.* Ушачы. *Хуценька абыйшлася, заране ўсё парабіла.* Амбросенкі Шарк.

АБАКРЬІЦЬ зак. Накрыць. *Гуркі вечарам трэба абакрыць.* Бігосава В.-Дзв.

АБАЛВАНЕ́ЦЬ *зак.* Страціць здольнасць ясна мысліць, лагічна разважаць; затлуміцца. *Абалване́іш з гэтымі дзецьмі за дзень.* Шантары Докш. *Ну, яна абалванела , пятага рабёнка будзіць ражаць.* Амбросенкі Шарк. *Баба мая зусім ужо абалванела, з работы не вылазіць, хату запусціла.* Празарокі Глыб.

АБАЛДУ́ІН, АБАЛДУ́Й *м., груб., зневаж.* Неразумны, дурны чалавек; аболтус. *Хлопцы зараз нейкія абалдуіны .* Порплішча Докш. *Ай, які ж ты абалдуі .* Бораўна Леп. *Параўн. аплэвух, аплэвуш, асяло́к.*

АБАЛО́НКА *ж.* Кавалак (пра сала). *Вазьмі са стала абалонку сала.* Празарокі Глыб.

АБАЛО́НЬ *ж.* Абалона, лугавое ўзбярэжжа ракі, якое заліваецца ў разводдзе. *Вясною выведу цялёнка на абалонь .* Буднікі Беш. *Сёння касіць будзем на абалоні.* Ветрына Пол. *Сягоня сена дзялілі на абалоні.* Мельніца Шарк.

АБАМКНУ́ЦЦА *зак.* Замкнуцца, зачыніцца (на замок, ключ). *Абамкнуліся і ў хату не пускаюць.* Бортнікі Глыб.

АБАМШЫ́ЦЬ *зак.* Пракласці мохам. *Крепка абамшыў хату, у такую мароз ня ўлезіць.* Ляхаўка Дубр. *У тым годзе зноў абамшылі мне хату, дык гэтую зіму не мела гора.* Велеўшчына Леп.

АБАНИ́ТЫ *прым.* Распешчаны, распусны. *А ў свахі ў нашый такій унук абанітый, што страх.* Вадзянікі Гар. *У іх быў маліц, ну дужа абанітый .* Яроненкі Гар. *Уціхамір свайго сына: ён у цябе абаніты.* Сураўні Шум.

АБАНДУ́РІЦЦА *зак.* Стаць нахабным, распешчаным, распусным. *Ты ўжэ саўсім у міне абанду́ріўся.* Канашы Гар.

АБАПНУ́ЦЬ *зак.* Завесіць. *Трэба абапнуць вокны ды ўключыць свет.* Іванаўка Гар.

АБАРАЦЭ́НЬ *м., міф.* Пярэварацень, ваўкалак. *Гавораць, былі ў нас раньш абарацэні.* Абруб Глыб., Машканы Сен.

АБАРБА́Л *м., груб.* Бесталковы, прыдуркаваты мужчына. *Ой, суседзе, абарбэл ты саўсім стаў . Ні панімаіш жызнi ты.* Гараўцы Міёр.

АБАРВА́ЦЦА *зак.* Падарвацца, аслабець ад цяжкай працы. *Абарваўся, калі цягнуў мех бульбы.* Ахрэмаўцы Брасл.

АБАРО́Т *м.* Кароткая папярочная баразна бульбы. *Нада было б і абароты паганяць, каб к адному месту.* Рускі Шум. *Пасадзілі дваццаць баразён і тры абароты.* Зубава Арш.

АБАРЭ́Ц *м.* Прылада для лоўлі рыбы. *Абарэц -- такая сетка на палках.* Бікульнічы Пол.

АБАСНУ́ЦЬ *зак.* Заснуць. *Калі ён абаснець, божа ты мой!* Сасноўцы Шарк.

АБАЧНУ́ЦЦА зак. Прачнуцца. *Рана татка абачнуўся кароў у поле выганяць.* Шаркоўка Леп. *Сёння абачнулася ў пяць часоў і не заснула болей.* Завер'е Брасл. *Хаця б свякроўка не абачнулася.* Малыя Смалянцы Чаш.

АБА́ЧЫЦЬ зак. Убачыць. *І тады я яго абачыла.* Баравуха Пол.

АБА́Я гл. АБА́ДВА

АББІ́ЦЦА зак. Пабіцца, моцна ўдарыцца. *І як жа я сільна аббілася!* Заазер'е Тал.

АБВАДЗЯНЕ́ЦЬ зак. Зрабіцца вадкім, звадзянець. *Кісель зусім абвадзянеў.* Казлоўшчына, Ляхаўшчына Паст., Празарокі Глыб.

АБВАЛАКА́НІК м. Кажух, пакрыты сукном. *Адзень абвалаканик, калі пойдзеш у хлеў.* Дунілавічы Паст.

АБВАЛІ́ЦЦА зак. Страціць прытомнасць, упасці непрытомным. *Як убачыла яго, так і абвалілася.* Другі чалавек вярнуўся. Выгада Сен.

АБВА́РАНІКІ мн. Бульба, звараная ў лупінах. *Зварылі на абед абваранікі ды і паелі з кіслым малаком.* Ваяводкі Віц. Параўн. абіра́нка.

АБВАРЫ́ЦЬ зак. Апарыць. *Во нядоля, руку абварыла.* Більдзюгі Шарк.

АБВЕ́ТРЫЦЬ зак. Падсохнуць на ветры. *Думалі малаціць жыта, але няхай трохі абвётрыць после дашчу.* Мікуліна Глыб.

АБВЯРНУ́ЦЬ зак. Ахінуць чым-н. з усіх бакоў, абгарнуць. *Абвярні кнігу, патрэпліш.* Залесе Глыб. *Абвярні цвяты хоць бумагай.* Новыя Валосавічы Леп.

АБГАВО́РЛІВЫ прым., неадабр. Які абгаворвае, нядобра-зычліва выказваецца пра каго-н., ілжывы. *А во яна абгаворлівая баба.* Астроўшчына Пол. Параўн. абсу́длівы.

АБГАЛО́ЧАНЫ прым. Збяднелы. *Абгалочаныя булі людзі пры панох.* Кавалі Глыб. *У вайну саўсім абгалочаныя булі.* Абруб Глыб.

АБГА́РКІ мн. 1. Выжарына. *На абгярках мы назбіралі баравікоў.* Грыцы Глыб. 2. Папялішча. *Пасля вайны вярнуліся на абгяркі.* Галбея Паст.

АБГАРО́ДКА, АБГАРО́ЖА ж. Агароджа. *Абгародку даўно красіць нада.* Гута Паст. *Абгаро́жа ў нас высокая.* Порплішча Докш.

АБГАРЭ́ЛАК м. Абгарак. *У печцы астаўся вялікі абгарэлак.* Ластавічы Глыб.

АБГЛЫ́ЗАНЫ дзеепрым. Абгрызены. *А яблані нашы ўжо абглызаны зайцамі.* Узмёны Міёр.

АБГЛЯДЗІНЫ, АГЛЯДЫ *толькі мн., абрад.* Агледзіны дзяўчыны перад сватаннем. *Праз нядзелю мая сястра паедзіць ў абглядзіны.* Гута Паст. *Хутка прыедуць да нас у агляды.* Ігнацішкі Паст.

АБГНІЛЫ *дзеерым.* Спарахнелы. *У лесе не так і шмат абгнілых пнёў.* Камайск Докш. *Абгнілая балка правісла.* Езярышча Гар.

АБГНІЦЬ *зак.* Спарахнець. *Хата старая , ужо абгніла .* Ноўка Віц.

АБГОЎЦА *зак.* Загаіцца, зажыць (пра рану). *Зрабілі апірачыю на вочы, павінна абгоўца.* Галбея Паст.

АБГОРТВАЦЬ *незак., с.-г.* Акучваць. *Хопіць аддыхаць , пара абгортваць бульбу .* Суша Леп. *После дожджыку будзім абгортваць бульбу.* Ёды Шарк.

АБГРАБАЦЬ *незак.* Зграбаць сена ў валы. *Пойдзем сена абграбаць, ужэ сухое.* Кудзіны Гар.

АБДЗÉЛАЦЬ *зак.* Залатаць. *Трэба абдзéлаць штаны, саўсім абарваліся.* Сокарава Беш.

АБДЗÉРКА, АБДЗЁРКА, АБДЗІРКА *ж.* Мука шатраваная. *Дзелалі з абдзёркі бліны .* Езярышча Гар. *Змалоў абдзёркі пудоў шэсць.* Барсукі Дубр., Чорнае Паст. *Раней паедзеш у калхоз , абдзіркі купіш , дык цэлых паўгода свінней корміш.* Маргавіца Докш.

АБДЗÉЦЦА *зак.* Ухутацца, цёпла апрануцца. *Абдзéлася, як куль, усё роўна як у каляднік.* Псуя Глыб. Параўн. *ашу□шкацца*

АБДЗÉЦЬ *зак.* Апрануць. *Нада малага абдзéць на вуліцу .* Свяча Беш.

АБДЗЁРАК *м.* Кавалачак бульбы, які застаецца пасля яе здрабнення на тарцы. *Абдзёркі не выкідвалі, іх варылі курам.* Абруб, Кавалі Глыб. *Дзяры бульбу і ні кідай абдзёркі.* Дабея Шум. Параўн. *абцёрак, агрызак.*

АБДЗЁРКА *гл.* АБДЗÉРКА

АБДЗІРА́НЕЦ *м.* Абадранец. *Да нас на двор прыбіўся нейкі абдзіра́нец.* Ветрына Пол. *Надзенься, а то ходзіш як абдзіра́нец які.* Кушлікі Пол. *З такім абдзіра́нцэм і гаварыць ня хочыцца .* Высачаны Лёзн.

АБДЗІРА́НКА *ж., кулін.* Страва з тоўчанай у ступе пшаніцы, забеленая малаком. *У тых, у каго балеў жывот, ці печая, ці яшчэ што такое, лепшая яда была абдзіра́нка* Германавічы Шарк.

АБДЗІРКА *гл.* АБДЗÉРКА

АБДЗІРНЫ *прым.* Шатраваны; прыгатаваны з зерня, падвергнутага шатраванню. *Абдзірная мука ў нас для ската .* Варашылы Сен.

АДУВА́НЧЫК, АДУВА́Н, АДУВА́НЕЦ *м., бат.* Дзьмухавец. *Аднымі абдува́нчыкамі зарасло поле* . Шантары Докш. *Адува́н цвіціць, а потым ляціць абы-куды.* Гарэлькі Дубр. *У голад мы елі адува́ны.* Абольцы Тал. *Там, ля лесу, усё поле ў адува́нцах.* *Адува́нец палезны.* Шэпелева Глыб. *Адува́намі ўсё поле зарасло, німа чаго касіць.* Дзэрнавічы В.-Дзв.

АБДУ́ЦЬ *зак., безас.* Уздуць, раздзьмуць. *Карову сёння абду́ло.* Бачэйкава Беш.

АБЕ́Д *м., АБЕ́ДДЗЕ н.* Полудзень, сярэдзіна дня. *Ужэ абéд, трэба кароў ісці даіць.* Стайкі Віц. *Абéддзе на дварэ, а ён ляжыць.* Барсукі Дубр.

АБЕ́ДАШНІ *прым.* 1. Абедзенны, прызначаны для абеду. *Абéдашні перапынак вельмі ма лы.* *А абéдашні суп ужэ з'елі?* Мікалаева Міёр. 2. Паўдзённы, які мае адносіны да паўдня. *Там у жбанку малако абéдашняе стаіць* . Паліцы Беш. *Мы папілі абéдашняга малака.* Ляды Дубр.

АБЕ́ДДЗЕ *гл.* АБЕ́Д

АБ'Е́ДДЗЕ, АБ'Е́ДДЗЯ *н., зб.* Рэшткі сена. *Сена не асталася зусім, адно аб 'éддзе.* Мікалаёва Міёр. *Вот ні знаю, куды аб 'éддзе дзяваць.* Турчына Міёр. *Сабяры аб 'éддзе і занясі ў пуню.* Сураўні Шум. *Аб 'éддзе ад каровы каню атнашу* . Снегі Міёр. *Пайду аб 'éддзя вынесу.* Сцяпанавічы Гар.

АБ'Е́ДЗІНЫ *толькі мн.* Аб'едкі. *Пасля сьнеданьня столькі аб'édзінаў асталося.* Шантары Докш.

АБЕ́ДКАВАЦЬ *незак.* Абедаць. *Ці пара ўжо абéдкаваць?* Камайск Докш. *Пойдем ужэ з поля абéдкаваць.* Новая Вёска Докш. *Паглядзі на сонца, паўдзён ужэ, абéдкаваць пара.* Беразіно Докш.

АБЕ́ДНІК *м.* Гаршчок (невялікі). *Крупнік у абéдніку закіс.* Слабада Віц. *Абéднік з вячэрай паставілі.* Янкі Докш., Высачаны Лёзн.

АБЕ́І, АБЕ́Я, АБЮ́ДЗВІ *ліч.* Абедзве. *Жылі з намі абéі цёткі маі.* Парыхі Лёзн. *Абéя ні разу ўмесці ні булі ў нас.* Барсукі Дубр. *У яго раненыя абéя нагі.* Гомель Пол. *Абю́дзві сястры грабуць сена.* Урбаны Брасл.

АБЕ́РУЧ *прысл.* 1. Абедзвюма рукамі (абхапіць, узяць што-н.). *Ухваціў абéруч маю руку.* Камень Леп. 2. Папераменна, то ў адной, то ў другой руцэ (несці што-н.). *Марынка абéруч несла гэтую торбу.* Арханова Міёр. 3. Разам. *Той зімой восем чалавек жылі абéруч з намі ў нашай хаці.* Нурава В.-Дзв.

АБ'Е́ХАЦЬ *зак.* Асунуцца, змарнець. *Аб'эхала Галя пасля пахарон.* Сасноўцы Шарк.

АБЕЧКА ж. 1. Вобад рэшата, сіта і інш. *Здзелаў абэчку для сіта. Абыдраў старую ліпіну і здзелаў абэчку ў рэшата.* Сакольнікі Віц. 2. Круг з лубу для намотвання пражы. *Було, на абэчка маталі ніткі.* Боркавічы В.-Дзв.

АБЕЯ гл. АБЕІ

АБЖАЛІЦЬ зак. Абскардзіць. *Прыгавор трэба абжالیць.* Акунёва Міёр. *Усё-ткі абжэлілі раішэнне суда.* Мікалаёва Міёр.

АБЖАРГАЦЬ¹ зак. Падрапаць (руку, твар і пад.). *Пайшла ў лес, дык у кустах абжаргала ўсе рукі.* Альхоўцы Шарк. Параўн. *абшукма □ ціць*

АБЖАРГАЦЬ², АБЖЫРГАЦЬ, АЖАРГАЦЬ, АЖЫРГАЦЬ зак. Асядлаць, сесці верхам на што-н. *Паглядзі, наш малы абжаргаў барана і паехаў.* Стралкі В.-Дзв. *А ён абжаргаў мяне і не пускаіць.* Таўкіні Шарк. *Малец абжаргаў парог і выкаціўся з хаты.* Пашкі Шарк. *Помню, малы абжыргаіць галень і бегаіць за курамі.* Сахнавічы Глыб. *Унук ажаргаў дзеда, як каня.* Лужкі Глыб. *Ажыргаў услон і сядзіць, як на кані едзіць.* Сакольнікі Віц.

АБЖОГА ж. Апёк. *А абжэга і сёння ныіць.* Бачэйкава Беш.

АБЖЫГЧЫ зак. Апячы крапівой. *І трэба ж было яму так абжыгчы рукі.* Казлоўшчына Паст. Параўн. *абкастрыць, абстраківіць, абстрыкаць.*

АБЖЫНКІ толькі мн., абрад. Дажынкi. *Абжынкі даўней весела гулялі.* Слабада Докш., Сушчова Віц.

АБЖЫРГАЦЬ гл. АБЖАРГАЦЬ²

АБЖЫРНЫ прым. Тлусты, укармлены. *У суседкі такі абжырны кабан.* Казлоўшчына Паст.

АБІДЖЫВАЦЬ незак. Крыўдзіць. *Яго ніхто не збіраўся абіджываць, і нечага пустое прыдумляць.* Стаі Леп.

АБІМЫ толькі мн. Абдымкі. *Ідзі да бабулі ў абiмы.* Лялеўшчына Гар.

АБІРАКА аг., асудж. Злодзей. *Да яе ўчора нейкі абiрака залез, дык капусту ўсю вынес.* Арханава Міёр. *Абiрака абабраў у нас ні адну хату.* Мікалаёва Міёр.

АБІРАНКА ж., адз., кулін. Бульба, звараная ў лупінах. *Сягоння я сваім абiранкі наварыла.* Урбаны Брасл. *Мы любiм абiранку, яе можна парэзаць і патушыць.* Германавічы Шарк. Параўн. *абва □ ранікі.*

АБІРЫЧЫЦЬ зак., экспр. Астрыгчы. *Мой кум быў масцер абiрычыць валасы.* Нурава В.-Дзв. *Я свайго малага абiрычыла, толькі чубчык аставіла.* Лужкі Шарк.

АБІЦІК, АДБІЦІК м. Гліняны збанок з адбітым горлам. *Я там табе малако ў абiціку паставіла.* Латыголічы Чаш. *Кіслае малако стаіць у адбiціку.* Баева Дубр.

АБІЯКІ *мн.* Абутак на драўлянай падэшве. У школу я хадзіла ў абія□ ках. Прошкава Глыб.

АБКАЛОТ *м., зб.,* АБКАЛОТКІ *мн.* Абмалочаныя снапы жыта. Абкало́т склалі ў сараі на падсцілку карове. Зазер’е Гар. Абкало́т высушвалі і складвалі. Падбярэззе Тал. Абкало́ткі складзіце ў амбар. Шарагі Міёр. У абкало́тках капашыліся куры. Залясінкі Шарк.

АБКАСТРЫЎЦЬ *зак.* Апячы крапівой. Ціплят іскала, усе ногі абкастры́ла. Гарбачэва Рас. Параўн. абжыгчы́, абстракі́віць, абстры́каць.

АБКІДКА *ж.* Абвязванне, упрыгожванне вяззю. А вось абкі́дку я не ўмею рабіць. Мікалаёва Міёр.

АБКЛАДНЫ, АКЛАДНЫ *прым.* Абложны (пра дождж). Во, сянне дождж абкладны́. Грабяніца, Заронава Віц. Дошч, мабыць, акладны́ будзе, вельмі ж зацягнула неба. Жоўніна В.-Дзв. Акладны́ дошч будзіць. Пліса Глыб. Неба сівое, страшное, як пашоў акладны́ дошч, дык добрую нядзелю пагоды ня будзець. Германавічы Шарк.

АБКОПКИ *толькі мн., абрад.* Дакопкі. Прыходзь сёння на абко́пкі. Вымна Віц.

АБКОСАК *м.* Касмык травы на скошанай сенажаці. На пакосе астаўся адзін абко́сак. Заазер’е Гар. Не адолеў ты ўжэ тэй абко́сак. Нярэйша Сен. Не хадзі басано́ж па абко́скам. Краснаполле Рас.

АБКРАПІВІЦЦА *зак.* Апячыся крапівой. Тут не ідзіце -- абкрапі́віцеся. Кісялева Тал.

АБЛАБА́НІЦЬ, АБЛАЧБА́НІЦЬ *зак., экспр.* Абстрыгчы вельмі коратка. Апяць аблаба́ніць цябе. Смалоўка Гар. Ну ты мяне і аблаба́ніў, тры валасіны засталася. Дольдзева Сен. Во, дзед унучка аблачба́ніў, людзі разбягуцца. Латышы Глыб. Параўн. абчыка́ніць.

АБЛАСУ́ЦІЦЬ *зак., экспр.* Ашукаць, падмануць. Гэтыя падросці абла су́цілі мяне, як малую якую. Мікалаёва Міёр. Параўн. аммані́ць, ачму́ціць, ашалапу́ціць.

АБЛАТАШЫ́ЦЬ *зак.* Абарваць, абабраць (садавіну). У мяне яблыкі яшчэ зялёнымі аблаташы́лі. Бачэйкава Беш. Аблаташы́лі старую яблыню поўнасыю. Мікалаёва Міёр., Запруддзе Шарк.

АБЛА́ХАЦЬ *зак., экспр.* Абхадзіць. Увесь лес абла́хаіш, а грыба ня знойдзеш. Латыголічы Чаш.

АБЛАЧБА́НІЦЬ *гл.* АБЛАБА́НІЦЬ

АБЛЕ́ТАК, АБЛЕ́ТАК *м.* Жывёліна, якая пералетавала. Твой абле́так нейкі худы. Не сальны будзе. Цімошкава Міёр., Малы Поўсвіж Леп., Прыдвор’е Чаш. Цёлка ў нас абле́так. Астроўна Беш.

АБЛЁТНІК *м., толькі адз., зб.* Дровы, нарыхтаваныя вясной. *А мне ўжо воз аблётніку прывезлі.* Прыдвор'е Чаш. *Бралі дровы з сухога аблётніку, чуркі са дзве.* Малы Двор Беш., Малы Поўсвіж Леп.

АБЛЁТАК гл. АБЛЁТАК

АБЛІВАКА, АБЛІВАХА *ж., АБЛІВЭНЬ, АБЛОЎ м.* Зімовы дождж; галалёд. *На машыне ні праедзіш, ноччу аблівака такая была.* Верхняе Глыб. *На дварэ абліваха, хадзіць страшна.* Івесь Глыб. *Сёння на двары абліваха, заваліцца можна.* Савенічы Сен. *За ноч аблівэнь усю дарогу засцякліў.* Астроўшчына Пол. *На дварэ аблівэнь, ні прайсці ні праехаць.* Далёкія Брасл. *Нікуды ні выйсці, такі аблівэнь.* Макаравічы, Тумілавічы Докш. *Такі аблівэнь на двары .* Ласіца Паст. *Учора йшлі ў такі аблівэнь .* Антаполле Чаш., Псуя Глыб., Новыя Валосавічы Леп., Паташня, Снегі, Ясева Міёр., Нярэйша, Ульянавічы Сен. *Такі аблоў быў , чуць з дзедам ногі не паламалі.* Барсукі В.-Дзв. *Аблоў, Дзвіну нікак не перайсці.* Бароўка, Бігосава, Боркавічы В.-Дзв.

АБЛІЦА *ж.* Плотка. *З рыбы прінёс толькі тры абліцы .* Дворышча, Забор'е Рас.

АБЛОГА *ж., АБЛОЖНІК м.* Дождж абложны, абкладны. *Аблога акбклала ўсё вакол.* Загарадна Лёзн. *Ужо тры дні абложнік ідзець.* Чарэя Чаш. *Як неба аблажыла, будзе абложнік.* Дзегцяры Брасл.

АБЛОЎ гл. АБЛІВАКА

АБЛОК *м., АБЛОКА ж.* Воблака. *Глядзі, які аблок, пеўне, дошч будзе.* Баруны Брасл. *Аблокі ўсё неба абклаўшы.* Рубеж Брасл. *Белая аблока на сінім небе – хораша!* Бугаі Сен.

АБЛУДА *ж.* Няправільная, памылковая думка. *Ай, зноў нейкая аблуда ў галаве.* Прыдвор'е Чаш.

АБЛУНЕЦЬ *зак., груб.* Здурнець, зрабіцца ненармальным. *На старасці гадоў зусім аблунэў.* Бадзінава Пол., Старое Сяло Віц., Грыцы Глыб.

АБЛЮБІЦЬ *зак.* Упадабаць, выбраць. *Мы аблюбілі гэтыя мясціны.* Ясюкі Паст.

АБМАЛОТКІ, АБМАЛОЦІНЫ *толькі мн., абрад.* Свята з выпадку заканчэння малацьбы. *Хутка ўжо будуць абмалоткі .* Ластавічы Глыб. *Закончылі работу, можна й абмалоціны гуляць .* Лашукі Паст. *Малацілі талакой, а тады разам гулялі абмалоціны.* Лукашова Паст., Бугаі Сен.

АБМАНКА¹ *ж.* Гумавае соска для груднога дзіцяці, пустышка. *Дай дзіцяці абманку, яно спаць хоча.* Станіславава Дубр., Вісяты Міёр., Шыці Шарк.

АБМАНКА² ж., бат. Падобны да баравіка ядавіты грыб, які сінее ад дотыку. Многа грыбоў сёліта добрых, але ёсць і абманкі. Мількі Брасл. Параўн. атраўленік.

АБМАРАЎЦЬ зак. Запэцкаць. Дзе ты так абмараву рубаху? Празарокі Глыб.

АБМАРОЗ м. Іней. На зямлі сёння ўжэ абмароз. Ляды Дубр.

АБМАШКА ж. Промах, памылка, недагляд у чым-н. Абмашка ў цябе выйшла. Барсукі Дубр.

АБМЁШКА ж. 1. Вотруб'е. Абмёшка скаціне ўжэ закончылася. Капыльшчына Міёр. Многа было абмёшкі, маці карміла ёй свінней. Папшулі Міёр. Прынесі шчэ абмёшкі. Зябкі, Юркава Глыб. Абмёшку добра парсючок есць. Ветрына Пол. 2. Сорт мукі, які ідзе на корм жывёле. Намалоў абмёшкі мех, будзіць надоўга свінням абмешваць. Сакольнікі Віц., Мосар Глыб., Станіславава Дубр., Зябліны Шарк.

АБМОЛАК м., толькі адз., зб. Дробная салом паля малацьбы. Абмолак пасцяліць карове трэба. Шарагі Міёр., Залясінкі Шарк.

АБМЫЛАК м. Змылак. Мыла ў нас няма, вазьмі абмылак. Лісуны Арш. Абмылак ляжыць на лаўцы, вазьмі і памый рукі. Ваяводкі Віц., Суднікі, Якаўлевічы Арш., Урбаны Брасл., Сар'я В.-Дзв., Мяжа, Сяло Гар., Новы Пагост Міёр., Машканы Сен.

АБМЫЛІЦЦА зак. Памыліцца. Ой, як я абмылілася! Старое Сяло Віц.

АБМЫЛКА ж. Памылка. Такую абмылку дапусціў, не магу прасціць сабе. Цімошкава Міёр.

АБМЫЛКІ толькі мн. Мыльная вада. У абмылках памый атнімку. Сакольнікі Віц. Пасля мыцця бяльня астаюцца абмылкі. Варашылы Сен., Каханавічы В.-Дзв., Двухполле Гар., Матырына Леп., Клясціцы Рас., Алексінічы Сен., Лескавічы Шум.

АБМЯЛКІ толькі мн. Адходы пры апрацоўцы льну церніцай; атрэп'е. Знясі на чардак абмялкі. Грышына Рас. Параўн. атропкі, атрэпы.

АБНАДЗІЦЦА зак. Панадзіцца. Вось абнадзіўся хадзіць сюды, што і мятлой ня выгнаць. Савенічы Сен.

АБНАЧАВАЎЦЬ зак. Заначаваць. Застаньцеся абначававы, бо ўжо цёмна на двары. Вярцінскія Паст. Я абначавала ў суседкі. Чорнае Паст., Празарокі Глыб.

АБНІЗІЦЦА зак. Знізіцца, апусціцца. Неба абнізілася -- можа, дождж пойдзе. Ляхаўшчына Паст.

АБНІШЧАЎЦЬ зак. Змарнець, схуднець. Ня есць нічога маладзіца, абнішчала, нешта нездарова. Пліса Глыб.

АБНОШКА *ж., адз.* Пылок з кветак, які пчала прыносіць на задніх лапках. Пчолы абношку нясуць у соты. Кушнярoўка Чаш.

АБНОШКІ *мн.* Абноскі, лахманы. У мяне ўвесь чардак закіданы абношкамі. Порплішча Докш.

АБНЯХАЦЦА *зак.* Абяссілець, аслабець, знемагчы. Бабка саўсім абняхілася, нічога ўжо ня дзелаець. Клясціцы Рас.

АБОДВЫЯ, АБОІ *гл.* АБАДВА

АБОЙ *м., адз.* Шпалеры. Хату абклеіла цвятастым абoем. Старое Лядна Леп.

АБОРАВАЦЬ, АБОРЫВАЦЬ *незак., с.-г.* Абворваць. Пара бульбу абoраваць. Ляхаўшчына Паст. Абoрываць бульбу трэба, запрагу каня. Мікалаёва Міёр.

АБОРАК *м.* Нізкае, забалочанае месца сярод поля, зарослае травой або хмызняком. Пойдем касіць абoрак. Баева Дубр.

АБОРНИК *м., с.-г.* Плужок для абворвання бульбы, акучнік. Абoрнік зламаўся, трэ пазычыць у суседа. Казлоўшчына Паст. Нада было абчысціць абoрнік, бо заржавеўшы. Дрысвяты Брасл., Ляхаўшчына, Чорнае Паст. Параўн абсы □ пнік

АБОРЫВАЦЬ *гл.* АБОРАВАЦЬ

АБОЯ *гл.* АБАДВА

АБПАХАЦЬ *зак.* Абмесці. Колькі можна цібе прасіць, каб ты сажу абпахала? Іказнь Брасл.

АБПЫТЫВАЦЬ *незак.* Апытваць. Немцы абпытывалі ўсіх кругом пра парцізан. Асташэва Лёзн.

АБРАБІЦЬ *зак.* Абвязаць кручком. Звязала істопкі, а абрабіць не магу. Капыльшчына Міёр.

АБРАБЛЯЦЬ *незак.* Абвязаць кручком. Абрабляй на краю бельмі ніткамі, каб кайма відалася. Дрыгучы, Мікалаева Міёр.

АБРАЗАЊІКІ, АДРАЗАЊІКІ, АТРАЗАЊКІ, АТРИЗАЊІКІ, АТРИЗАЊКІ, АДРЭЗКІ *мн.* 1. Старыя боты з адрэзанымі халявамі. Цэлы дзень адхадзіла ў абразаніках. Сокарава Беш. Сёлета наліло столькі вады, што ў адразаніках не прайсці. Арханава Міёр. Прынесі мне тыя атразанкі. Урбаны Брасл. Вазьмі ўступі атрізанікі, а то ісці граска. Укля Брасл. Ціпір у атрізанках горячо хадзіць. Вялікае Сяло Сен. Адрэзала халявы, цяпер адрэзкі нашу. Сяляўшчына Рас., Камоскі Беш., Залессе, Лужкі Глыб., Лазоўка, Шацяні Сен., Заазер'е Тал. 2. Галошы. Дзе мае адразанікі, у хлеў у чым пайду? Новы Пагост Міёр. На валенкі атрізанікі надзівалі, каб ні змоклі. Мікалаёва Міёр. Адзівай маі атразанкі, я буду боты адзівачь. Шыбекі Арш. Я ў хлеў усягды атразанкі надзяваю, калі спраўляцца іду. Коравічы Чаш.

АБРАЗА́ЦЬ *незак.* Чысціць (пра бульбу). *Абразала старую бульбу.* Ляхаўшчына Паст.

АБРАМІ́ЗІЦЬ *зак.* Абразіць, прынізіць. *Абрамізіла мяне брыгадзірша ні за што.* Псуя Глыб. Параўн. *асцябаць.*

АБРАМО́ВАК *м.* Верхняя рама ў акне. *Абрамо́вак у кождым акне ёсць.* Дразды Беш.

АБРА́НАК *м.* Рубанак. *У яго руках абра́нак знаў сваё места.* Дуброва Беш.

АБРАСЕ́ЦЬ *зак., безас.* Выпасці (пра расу). *Пойдзім касіць, як трошку абрасе́іць.* Псуя Глыб.

АБРАСЦІ́ЦЕЛЬНЫ *прым.* Ветлівы, далікатны. *Які абрасці́цельны ў дзеўкі кавалер.* Камаі Паст.

АБРА́Т *м., адз.* Адгон; малако, з якога сепаратарам адагна на смятана. *Выліла абра́т свінням.* Ляхаўшчына Паст. *Набери абра́ту, сквасіш на блінцы.* Прудок Гар.

АБРА́ЦЬ *зак.* Сабраць, выбраць. *Абра́ла гуркі, два вядры будзя.* Ляхаўшчына Паст.

АБРАЦЬЯ́, АБРЫ́ЦЯ, АБРО́ТКА *ж.* Аброць. *Абраця́ буваіць з цугламі і без цуглаў.* Ясева Міёр. *А куды там! У Орліка дажа абраця́ і дуга новыя .* Снегі Міёр. *Абрыця́ чуць налезла каню на галаву.* Укля Брасл. *Абрыцю́ ўс ені на гвоздзь навесіў.* Шыці Шарк. *Выкупіў каня з абро́ткай.* Кветча Леп.

АБРО́БІЦА *зак.* Запэцкацца. *Ідзі памыйся, а то абро́білася дужа.* Стралкі В.-Дзв.

АБРО́ЖАК *м.* Нашыйнік. *Надзень сабаку абро́жак.* Нурава В.-Дзв. *А што гэта твой Жук без абро́жка ходзіць?* Цімошкава Міёр., Ляхавічы Леп., Клясціцы Рас., Гарадзец Шарк., Вішня Шум.

АБРО́НЧКА *ж.* Пярсцёнак. *У ёе такіе дарагіе абро́нчкі.* Масленікі Паст.

АБРО́ТКА *гл.* АБРАЦЬЯ

АБРО́ТНІК *м.* Повад пры аброці. *Вазьмі абро́тнік у рукі дыў вядзі каня.* Станіславова Дубр.

АБРУ́Б¹ *м.* Мяжа, край. *Арі вон да куста , там абру́б .* Целяшова Гар.

АБРУ́Б² *м.* Зруб. *Абру́б ставілі новыі.* Высачаны Лёзн.

АБРУ́ДЫ *мн.* Ніжня частка дзежкі, цэбра. *Дзежка ў абру́дах рассохлася.* Ясева Міёр.

АБРУ́ЗГНУЦЬ *зак.* Апухнуць, ацячы (пра рукі, ногі, твар). *У міне ногі абру́зглі дужа.* Сакольнікі Віц.

АБРУ́САК *м.* Абрус. *Мой абру́сак вубіваны кветкамі .* Астроўна Беш.

АБРУ́ЧЫК *м.* Пяльцы. *Узяла абру́чык вышыць узор .* Чэрнева Брасл.

АБРЫДЗОНЫ прым. Надакучлівы. Гэны чалавек такі ўжэ абрыдзёны. Смалоўка Сен. *Кыш, гогалі абрыдзёны!* Камаі Паст.

АБРЫЦЯ гл. АБРАЦЯ

АБСТАВА ж., адз. Мэбля, абстаноўка ў доме. *Абстава ў дамiнi ў яго харошая.* Язна Міёр.

АБСТРАКІВІЦЬ, АБСТРЫКАЦЬ зак. Апячы крапівой. *Лыткі абстракiвiла ў ягодах , чэшуца дужа.* Сяляўшчына Рас., Губiца Шум. *Пайшла на агарод i абстрыкала рукi .* Дрыгучы, Мікалаёва Міёр., Казiмiрова Пол., Клясцiцы Рас. Параўн. *абжыгчы, абкастрыць.*

АБСУДЛІВЫ прым. Які абгаворвае, нядобразычліва выказваецца пра каго-н., iлжывы. *Наша суседка вельмi ж ужо абсудлiвая.* Фарынава Пол. Параўн. *абгаворлiвы.*

АБСЦЁБАЦЬ зак. Абабiць, абмалацiць. *Нада абсцёбаць жыта, ужэ сухое.* Бандуры Шум.

АБСЫПНІК м., с.-г. Акучнік, плужок для абворвання бульбы. *Абсыпнiкам бульбу абсыпаiм , ганяiм.* Ясева Міёр. Параўн. *аборнiк.*

АБУВАНІКІ гл. АБУТКА

АБУВАННЕ, АБУВАННЯ гл. АБУТКА

АБУДВА гл. АБАДВА

АБУЗВЁЧЧА н., зб. Непрыгожае адзенне. *Нейкае абузвёчча сабе пакупляюць, страх глядзець.* Слабада Шум.

АБУТКА ж., зб., АБУВАННЕ, АБУВАННЯ, АБУЎЁ н., зб., АБУВАНІКІ мн. Абутак. *Зiмовая абутка ў мяне ёсць.* Казяны Брасл. *А абува□ нне ж у яе ўсякае ё.* Надазер'е Глыб. *Абува□ нне крэпка падаражала.* Крынкi Лёзн. *Нада старае абува□ нне на шуметнiк вынесцi.* Бачэйкава Беш. *Абува□ ння сабiралi, кiдалi цераз забор, варажылі.* Пліса Глыб. *А дзе ж тваё абуўё?* Старое Лядна Леп. *Недзе ж на гары , мусiць, i ляжаць такiя абуванiкi .* Боркавічы, Крывасельцы, Стралкi В.-Дзв., Залессе, Папшычы, Пліса Глыб., Ліпаўкi Докш., Новыя Валосавiчы Леп., Балаi, Мікалаёва, Сухавежа Міёр., Клясцiцы Рас., Выгада, Расходнае Сен., Савуткi Шарк., Слабада Шум.

АБХАДЗІЦЦА, АБХОДЗІЦЦА, АБХОЖВАЦЦА, АХОДЖВАЦЦА незак. Рабiць хатнюю работу, упраўляцца па гаспадарцы. *Трэба iсцi абхадзiцца каля скацiны.* Станiславова Дубр. *Нада ўжо абхадзiцца, а то цёмна будзiць.* Прамышляды Паст. *Трэба рана ўставаць, абхадзiцца цяжка ўранку.* Дрысвяты Брасл. *Пайду абхаджвацца, спаць хутка пара.* Павулле Уш. *Пайду аходжвацца, а то засядзелася.* Папкi Шарк., Баруны Брасл, Мосар Глыб., Мікалаёва, Сухавежа, Язна Міёр., Вярэнькi, Дунiлавiчы, Турлы Паст., Ёды, Таўкiнi Шарк.

○ АБХАДЗІЦЬ БУ ЛЬБУ *незак.* Скідваць зямлю з каліваў бульбы пасля акучвання. *Абхадзіла бульбу аж цэлы дзень -- ох і замарылася.* Астрэйкава Віц.

АБХЛЮПАЦЦА *зак.* Апырскацца. *Абхлюпаўся граззю так, што й вачэй не відаць.* Мікалаёва Міёр.

АБХОДЗІЦЦА гл. АБХАДЗІЦЦА

АБХОЖВАЦЦА гл. АБХАДЗІЦЦА

АБЦЁПКАЦЦА *зак.* Абтрапацца, падрацца па краях (пра вопратку). *Рукавы ў рубашцы абцёпкаліся, і як направіць?* Лашукі Паст.

АБЦЁРАК *м.* Кавалачак бульбы, які застаецца пасля яе здрабнення на тарцы. *Кідай абцёркі ў вядро.* Гарадок. Параўн. *абдзёрак, агры* □ *зак.*

АБЦЭНЬКІ *толькі мн.* Абцугі. *Нашто браў абцэнькі? Трэба на места класці.* Сідараўка Арш.

АБЦЯМНЁЦЬ *зак., безас.* Пацямнець. *Ужо зусім абцямнела, а малец з азяра не прыйшоў.* Двухполле Гар. *Капалі бульбу, покі абцямнела.* Яроненкі Гар.

АБЧАРСЦВЁЦЬ *зак., безас.* Падсохнуць, падшэрхнуць. *Абчарсцвёць на дварэ, тады пойдзіш у снігоўцах.* Латкова Шум. Параўн. *акаліцца.*

АБШАРПАЦЦА *зак.* Знасіцца, падрацца (пра адзенне). *Касцюм саўсім абша* □ *раўся.* Верамееўшчына Дубр.

АБШКУМАЦЦЬ *зак.* Падрапаць (руку, твар і пад.). *Глядзі не ўпадзі, а то абшкумаціш нагу.* Зубава Арш. Параўн. *абжыргіць*¹.

АБШЛЫНДАЦЬ *зак., экспр.* Абхадзіць без мэты. *Ці ўсё ўжо абшлындаў?* Асташэва Лёзн.

АБШУМЛЕНЫ *прым.* Шумны. *Учора быў такі абшумлены дзень.* Шалыгі Віц.

АБШУРПАНЫ *дзеерым.* Абшарпаны, падрапаны. *Увесь падмурак ужо абшурпаны.* Мікалаёва Міёр.

АБШЧАЛЁПЦЬ *зак.* Абхапіць рукамі, моцна абняць. *Малыя мы баяліся ў бані мыцца, абшчалёнім усе учацвяром матку, а яна на нас ругаецца.* Турлы Паст. Параўн. *ашчапіць.*

АБЫДЗЕНЬ *прысл.* У адзін дзень. *Абыдзень абярнуліся ў Мінск, да ўрача ездзілі.* Лашукі Паст.

АБЫСЦІСЯ гл. АБАЙСЦІСЯ

АБЮДЗВІ гл. АБЕІ

АБЯРТНЯ *ж.* Луста. *Вазьмі абяртню пірага паспытай.* Дзеркаўшчына Глыб.

АБЯРЭГА *ж.* Стрэшка над стажком. *Дзед абярэгу змай - страваў, а то ўдруг дождж пойдзе.* Вялікія Смалянцы Чаш.

АБЯРЭЖАК м. Ускраек (лесу). *З акна нашай хаты абярэжак лесу відаць.* Дразды Беш.

АБЯСЦІЦЬ зак. Паабяцаць. *Даўно сын абясціў прыехаць улетку.* Нярэйша Сен. *Абясціў прісці, а самога й след прастыў.* Выгада Сен.

АВА́Д м., заал. 1. Авадзень. *Ава□ д пакусаў карову, няма як падаіць.* Галубчыкі Глыб. *Ава□ д вельмі моцна кусаецца.* Новы Пагост Міёр. *Авады закусалі кароў.* Чорная Лаза Чаш., Порплішча Докш., Малыя Смалянцы Чаш. *Параўн. асляпе□ нь.* 2. зб. Авадні. *Ава□ д сёння дужа кусае кароў.* Мосар Глыб. *На полі сёння страшэнны ава□ д.* Ахрэмаўцы Брасл., Слабада Глыб., Даўгінава, Павяцце Міёр., Жукоўшчына, Каўшэлева Шарк.

АВЁ́Р, АГІ́Р, АРЭ́Й м., толькі адз., бат. Аер. *З ракі вельмі цягне авёрам.* Неўгадава Чаш. *Агірам добра валасы мыць.* Глыбокае. *На Духу арэй быў абізацельна.* Ларынаўка Арш. *Арэй на беразе ракі расце, раней хлеб пяклі на арэй.* Турчына Міёр.

АВЕ́ЎКІ толькі мн. Адходы пры веянні збожжа. *Пяць куч авёвак навеялі.* Дрысвяты Брасл. *Авеўкі нада было аднясці на шуметнік.* Укля Брасл. *Параўн. аза́ддзе.*

АВЁ́РКА ж. Вавёрка. *Сёння авёрка ля слівіны скакала.* *Адкуль узялася?* Вялікае Сяло Сен. *У лесе нашым авёрак многа.* Баршчоўка Віц., Порплішча Докш.

АВІ́Р'Я́НКА, АВІ́Р'Я́НАЎКА ж., толькі адз. Валяр'янавыя каплі. *Дай хутчэй авір'янкi, так серцэ закалаціла.* Дроздава Тал. *У апцёку схадзіла, авір'янаўкі купіла.* Рэдзькі Дубр., Белая Ліпа Сен., Селішча Гар.

АВУ́ЛЬКА ж. Авечка. *Аву́лькі нашы на полі.* Абрамава В.-Дзв. *Бабуля, твае аву́лькі на гародзе капу сту патапталі.* Туркова Міёр.

АВЯ́ЧНІК м. Воўк, які бярэ авечак. *Калі ж пойдзем на авя́чнікаў?* Бугаі Сен. *Параўн. аўца́эд.*

АВЯ́ЧЫ́НА ж., адз. Авечае мяса. *На абед з 'ясі авя́чыны, свежая.* Бортнікі Глыб.

АГА́ДА́ЦЬ зак. Расстарацца, дастаць. *Агад́ала ў суседкі грошай хоць на хлеб.* Аколіца Рудава Брасл. *Трэба грошай агад́аць і купіць абуванне.* Баева Дубр.

АГА́ЗЛІ́ВЫ прым. Назойлівы. *Ён і змалку быў ага́злівы.* *Усюды ўлезіць, дзе ні просюць.* Зямцы Шум.

АГА́ЛЕЦ м. Свавольнік. *Ага́лец гэты зноўку ня слухаецца.* Галубава В.-Дзв.

АГА́ЛО́МІ́ЦА зак., экспр. Апамятацца, разабрацца ў новых, нечаканых абставінах. *Пакуль агалóміўся на базары, грошы ўкралі.* Віраўля Гар. *Параўн. аця́міцца.*

АГАЛУ́ЗІЦА зак. Прывесці сябе ў парадак, агледзець сябе. *Табе трэба агалу́зіца, запусціўся ты.* Нямойта Сен.

АГАРО́ДЗІНА ж., зб. Агародніна. *Суш такая, агаро́дзіна сасохла.* Ахрэмаўцы Брасл., Трабаўшчына Шарк.

АГДЗЕ́ прысл. Дзе. *Агдзё хочыць, там і ходзіць ноч.* Дабрамыслі Лёзн.

АГІ́Р гл. АВЕ́Р

АГЛАБЛІ́НА, АГЛО́БНЯ ж. Аглобля. *Атсякі аглаблі́ну бярэзовую, як дамой паедзіш.* Выхадцы Лёзн. *Агло́бня зламалась шчэ ў дарозе.* Горкі Шум.

АГЛАВУ́ШЫЦЬ зак., экспр. Моцна ўдарыць знянацку, аглушыць. *Ён так мяне аглаву́шыў, што ледзь ачуняў.* Гаршчэўшчына Тал.

АГЛО́БНЯ гл. АГЛАБЛІ́НА

АГЛО́ДАК м. Агрызак. *Агло́дкі кідай у вядро.* Юркава Глыб.

АГЛЯ́ДЫ гл. АБГЛЯ́ДЗІНЫ

АГЛЯ́К м. Тоўстае абгарэлае палена. *Вёска наша была спалена, адны аглякі кругом ляжалі.* Бярозкі Докш.

АГНЕЗДАВА́ЦЦА зак. Пасяліцца (пра людзей). *Вот мы і агнездава́ліся ў новай хаце.* Зарэчча Тал.

АГНІ́ВО н. Крэсіва. *Замест спічак было агні́во.* Сухавежа Міёр.

АГНЯ́НКА ж. Вогнішча. *Распалім вечарам агня́нку каля ракі і сядзім, бульбу пяхом.* Быцава Беш.

АГРАБА́ЦЬ незак. Збіраць рой у раёўню. *Калі нада, я пчол аграба́ю.* Кісялева Тал. *Учора аграба́лі рой.* Кушняроўка Чаш.

АГРАБЕ́ЛІНА, АГРАБЕ́ЛЬНЯ ж. Грабільна, ручка ў граблях. *Саступі з аграбеліны, бо можаш параніцца.* Сураўні Шум. *У мяне паламалась аграбелія.* Нада новую дзелаць. Вялікае Сяло Сен.

АГРА́БЛІ толькі мн. Граблі. *Ну куды ж агра́блі ставіш, як дадуць на лбе, дык дзясятamu закажыш.* Шупені Тал. *Беры агра́блі, пойдзем на сена.* Капланы Сен. *Доня, за агра́блямi схадзі.* Занькі, Курмялёўка Леп., Вялікае Сяло, Лазоўка Сен., Кугоні, Лутава Сяльцо, Слабада Уш., Коравічы Чаш.

АГРЫ́ЗАК м. Кавалачак бульбы, які застаецца пасля яе здрабнення на тарцы. *Я ніколі не астаўляю агры́зкі, бо жалка.* Швэплі Докш. Параўн. *абдзёрак, абцёрак.*

АГРЭ́БЦІ зак. Сабраць рой у раёўню. *Тата аграбёць рой, накрыець скаціркай.* Кушняроўка Чаш.

АГУРЫ́ЦЦА зак. Стаць абыякавым да ўсяго. *Яна, як узнала пра сваю балезнь, дак так агуры́лася, што й ні пазнаць.* Клясціцы Рас.

АГУРЭЧНИК, АГУРЭЧАННИК м., зб. Агурочнае бацвінне. Сёлета ад дажджоў увесь агурэчнік пажаўцеў . Ткачы Гар. Ай, німа гэтых агуркоў -- адзін агурэчаннік. Падрукша Брасл., Стайкі Арш., Бабінавічы Лёзн.

АДАЛЁ прысл. Потым. Давай адалё купім камбікорму, а так ні звязём усё. Іванькі Міёр.

АДБІЎКА ж. Адгародка. Адбілі адбіўку ў хаце, старая там спіць. Дабёя Шум.

АДБІЦІК гл. АБІЦІК

АДБОЙКА ж. Бойка, прылада для збівання масла. Адбóйку вымыць харашэнько трэба, прапарыць. Доўжа Віц.

АДБОЙНИК м. Адбой, маркіровачны малаток. На гэтых дзярэўях ёсць сляды адбóйніка. Пралетарыя Уш. Лес кляймуюць адбóйнікам. Зазер'е Гар.

АДВÉДЫ толькі мн. Адведзіны; сяброўскае наведванне каго-н. Прыехалі ў адвёды да яго, гасцінец прывязлі, а яго німа, нас братаўка вышла стрычаці, к сабе ў хату пазвала. Домжарыцы Леп.

АДВЭНТ м. Пост перад Калядамі. Хутка ўжо адвэнт скончыцца. Ластавічы Глыб. Кончыцца адвэнт, тагды і паляціш на танцы. Буцавічы Паст.

АДГЭНУЛЬ прысл. Адтуль. Адгэнуль болі ні прыедуць машыны. Глінішча Докш.

АДДАЎНА прысл. Здаўна. Аддаўна стаіць помнік у нас. Свіркі Докш. Аддаўна жывуць тут людзі. Мардахі Дубр. Мама расказвала, што аддаўна ў нашай сям'і мужчыны пяюць добра. Зароўе Леп., Чорнае Паст.

АДДУБІЦЬ зак, экспр. Моцна набіць, адлупцаваць. Аддубіць цібе пара , ні слухай нікога. Дзярэўня Чаш. Параўн. аджарыць, адлузаць, адлупашыць, адлупасіць.

АДДУХА¹ ж. Адпачынак, кароткі перапынак. Робіў дзень без аддухі. Чарэя Чаш. Параўн. аддышка.

АДДУХА² ж. Адліга. А на дварэ ўжо аддуха , лепіць мокры снег. Валынцы В.-Дзв. Параўн. аццяпець ль

АДДЫШКА ж. Адпачынак, кароткі перапынак. Німа аддышкі ад хатняй работы. Мікалаева Міёр. Параўн аддуха¹.

АДЖАРЫЦЬ зак., экспр. Моцна набіць, адлупцаваць. Які свавольны хлопец. Узяў бы хварасціну і аджарыў. Шухаўцы Дубр. Параўн. аддубіць, адлузаць, адлупашыць, адлупасіць.

АДЖЫМАЦЦА незак. Мыць бялізну. Ці будзіш сёння аджыматца? Жукоўшчына Шарк.

АДЗАЎНУЦЦА зак. Адгукнуцца. Гукаю, гукаю, а ён хоць ба адзаўнуўся. Гута Паст.

АДЗЭРЖАЦЬ *зак.* Прыпыніць каня. Ён каня адзэржаў каля клубы, пачытаў аб'яву. Псуя Глыб.

АДЗЭТАК *м.*, АДЗЭЖА *ж.*, АДЗІВАННЕ, АДЗЯВАННЕ *н.*, зб. Адзенне. У яе два шкафы адзётку. Прыветак Сен. Твая адзэжа на стулу вісіць. Кавалі Глыб. Дзеткам адзэжу новую ў школу нада справіць. Кошчава Беш. Ні было ў наш час такога адзівання, як ціперака. Дубраўкі Пол. Маладой у мяне адзівання было многа. Смалоўка Гар., Тумінічы Арш., Баршчоўка Віц., Ляды Дубр., Жарцы Пол., Нямойта Сен., Слабада Уш., Віркі Чаш.

АДЗЭНАК, АДОНАК, АДОНЫК *м.* Подсціл пад стог, стажар'е. Тут адзёнкаў дваццаць маіх. Гарбацэвічы Арш. Адонак нада крэпкі робіць, каб ні згінула сена. Стралкі В.-Дзв. Мы сёліта адонык на пожнішчы паставілі. Мяжа, Каверзы Гар.

АДЗЭР *м.* Азярод. Ажына ў нас сохла ў адзэры. Альшанка Чаш.

АДЗІВАННЕ *гл.* АДЗЭТАК

АДЗІНЭЦ *м.* Адзіны сын у сям'і. Ванька ў іх адзінэц. Свядлова Віц.

АДЗІНІЦА *ж.* Адзіная дачка ў сям'і. Плоха быць адзініцай, малая радня. Свядлова Віц.

АДЗЯВАННЕ *гл.* АДЗЭТАК

АДКАЛАСІЦА *зак.* Адкаласаваць. Жыта ўжо адкаласілася, можна жаць. Дразды Беш.

АДКІНУЦЬ *зак.* Адняць цяля ад каровы. Я сёння адкінула цялёнка ад каровы, а то ён ужо вялікі. Лазы Гал.

АДКРАМСАЦЬ *зак., экспр.* Адрэзаць, аддзяліць частку чаго-н. рэжучым інструментам. Адкрамсаў кусок мяса ні жалелючы. Грыгаравічы Леп., Амбросавічы Шум. Параўн. адшарашыць, адшастаць.

АДЛІЎ *м.* Жалабок для сцёку вады. Зрабіў адліў, і цяпер добра вада сцякае. Станіславова Дубр.

АДЛУЗАЦЬ *зак., экспр.* Моцна набіць, адлупцаваць. Трэ адлузаць яго за шкоду. Жукі Чаш. Параўн. аддубіць, аджарыць, адлупашыць, адлупасіць.

АДЛУПАШЫЦЬ, АДЛУПАСІЦЬ *зак., экспр.* Моцна пабіць. Што ты! Адлупашылі цябе троху? Нічога, брат. Свая матка б'ець ды жалейць. Губіца Шум. Бацька брата аж завельмі адлупасіў. Жарцы Пол., Камайск Докш. Параўн. аддубіць, аджарыць, адлузаць.

АДЛЮДНІК *м.* Нелюдзімы чалавек. Такі ж адлюднік, ні з кім ня дружыць. Латышы Глыб. Параўн. атадар.

АДМАЛАСЦІ, АДМАЛІ *прысл.* Змалку. Нас адмаласці да работы прывучалі. Чорнае Паст. Юзя адмалі ўсё ўмела рабіць.

Кашталянаўшчына Глыб. *Адмалі па хазяйству ўсё рабілі*. Зароўе Леп. *Яна адмалі памагала маці*. Галубічы Глыб.

АДМЫТАК м. Невялікае паглыбленне, вымытае вадой. *Поначы ў адмытак улез*. Янкавічы Рас.

○ АДНАВА РАЗУ, АДНОГА РАЗА ў знач. прысл. Адноўчы. *Аднава разу ў грібах устреціла лесніка*. Іказнь Брасл. *Аднога раза ўжо паверыла яму*. Новая Яблынька Тал.

АДНАЗІМАК м. Аднагадовае жарабя. *Жарабёнак, які адну зіму гадаваўся, – адназімак*. Леснікі Глыб.

АДНАКАВА прысл. Аднолькава. *Усе аднакава жывуць у нас*. Цяцеркі Брасл.

АДНАЛЁТАК м. Аднагодак, равеснік. *Сусецкія мальцы адналёткі, ужэ з арміі прышлі*. Боркавічы В.-Дзв.

АДНАЛІЧНА прысл. Аднаасобна. *Дачка выйшла замуж і стала жыць адналічна*. Узмёны Міёр.

АДНАЛІЧНІК м. Аднаасобнік. *Адналічнікам жыцця ні было, робілі як валы і трасу мелі*. Сапраны Віц.

АДНАРОЧНИЦА ж. Равесніца. *Ты ж мая аднарочніца*. Юнькі Паст. *Мама і Каця аднарочніцы*. Свядлова Віц.

АДНАТВОРНЫ прым. Аднастворкавы. *У старой хаце вокны былі аднатворныя*. Іванаўка Гар.

АДНІМКА, АДЫМКА, АТЫМКА, АТЫМАЛКА, АТЫМАНКА, АТЫМАХА, АТЫМАЧКА, АТЫМАШКА ж. Кавалак грубай тканіны, якой бяруць гаршкі, чыгуны. *Аднімкай зымаюць катлы з прыпечка*. Сакольнікі Віц. *Аднімка -- гразная трапка катлы насіць*. Ясева Міёр. *Вазьмі аднімку, рукі опечэш*. Абрамава, Каханавічы, Стралкі В.-Дзв., Паташня Міёр., Дворышча, Янкавічы Рас., Сарочына, Слабада Уш. *А дзе ж дзелася адымка, што на лаўцы ляжала?* Бычыха Гар. *Вазьмі атымку, гаршок адстаў на прыпек*. Цясты В.-Дзв. *Падай атымалку, бульбу аццажу*. Янкавічы Рас. *Так ён гэтую рубаху занасіў, зрабіў, як атымалку*. Кубелеўшчына Шарк., Плюсы Брасл., Асвея В.-Дзв., Драбаўшчына, Івесь, Лазічы, Ластавічы, Надазер'е Глыб., Макаравічы, Слабада Докш., Мікалаёва, Папшулі, Язна Міёр., Груздава, Гута Паст., Ёды, Савуткі Шарк. *Ты атыманку вазьмі, каб ні абажглася*. Віркі Чаш. *Вазьмі атымаху, бульбу аццадзі, зварылася ўжо*. Русіны Паст. *Падай мне атымачку, недзе там на прыпечку валяіцца*. Гута, Дунілавічы, Муляры Паст. *Адыдзіся, ні мішай, бо дам атымашкай на руках*. Лукашова Паст.

АДОНАК, АДОНЫК гл. АДЗЁНАК

АДПАСВИЦА, АДПАСЦІЦА зак. Закончыць пасьбу ў сезоне. *У гэным годзе мы ўжо адпавіліся*. Арханава Міёр. *Адпавіліся ўжо да лета*. Пішчалава Арш.

АДПРА́ВІНЫ, АДПРА́ЎКІ *толькі мн.* Праводзіны ў армію. Сын зімой у войска пойдзіць. *Трэба да адпра́він рамонт у хаці зрабіць.* Дварэц, Іванск Чаш. *Заўтра да племяша на адпра́ўкі пойдзім.* Іванск Чаш. *Учора ў суседскага мальца былі адпра́ўкі.* Чэрцы Леп.

АДПУСКА́ЦЬ *незак.* Дазваляць пакарыстацца чым-н. *Дык дзеўка й адпусkáла хату на вечарыну.* Галбея Паст.

АДПУШЧА́ЦЬ *незак.* Адпускаць, дараваць грахі. *Чалавеку ў злосці грахі ў цэркві ні адпушчаюць.* Селішча Уш.

АДПЫ́ХАЦЬ *зак.* Знізіцца (пра тэмпературу цела). *Жар адпы́хае -- і так лёгка становіцца.* Галбея Паст.

АДПЯСО́ЧЫЦЬ *зак.* Насварыцца на каго-небудзь, прабраць словамі, вылаяць. *Адпясо́чыў яго як нада.* Хайсы Віц.

АДРАБІ́ЦЬ *зак.* Зняць чары, вярнуць у ранейшы стан. *Святая вада яму адробіць.* Зубава Арш.

АДРАБЛЯ́ЦЬ *незак.* Знімаць чары, вяртаць у ранейшы стан. *У нас жыла бабуля, яна ўмела адрабляць, як хто карову зачаруе.* Прошкава Глыб.

АДРАЗА́НІКІ, АДРЭ́ЗКІ гл. АБРАЗА́НІКІ

АДСАТА́НІЦЦА *зак., экстр.* Адчапіцца, перастаць назаліць каму-н. *Адсатаніся ты ад мяне, жыцця няма праз цябе.* Турлы Паст.

АДСЕ́ДА, АДСЕ́ДАВА, АДСЕ́ЛЬ, АДСЕ́ЛЯ, АДСЮ́ДАВА, АДСЮ́ЛЕКА, АДСЮ́ЛЬКА *прысл.* Адсюль. *Жылі мы 20 кіламетраў адсе́да.* Узмёны Міёр. *Многія адсе́да паехалі ў горад.* Задзежжа В.-Дзв. *І як яна адсе́да ўехала. Тутака і вада, і дарога, і саседзі.* Барсукі, Крывасельцы В.-Дзв. *Ідзі адсе́дава.* Грынеўшчына Докш. *Адсе́дава я ніза што не выйду.* Залессе Шум. *Ідзі адсэль, каб я цябе не бачыла.* Іванск Чаш. *Адсэль блізка сяло.* Матырына Леп. *Адселя да азяра рукой падаць.* Варапаева Паст. *Адсю́дава ручаёк цячэ, у лесе хаваецца.* Петрашы Тал. *Перастаў ты цяпкі адсю́лека у другое места.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Адсю́лька пайду на хверму.* Мікалаёва Міёр., Мацюкова Глыб., Белая Ліпа, Нярэйша Сен., Гута Паст.

АДСЕ́Ч *зак.* Адсекчы, ссекчы. *Трэба было б адсеч тья кусты пад вокнамі.* Швэплі Докш.

АДСТО́ІЦЬ *зак.* 1. Адстаяць, прастаяць нейкі час. *Не магу доўга адсто́іць у цэркві.* Узмёны Міёр. 2. Адпрацаваць. *Я на заводзе дзесяць год адсто́іла.* Іванск Чаш. *◇ Адсто́іць у піле -- адпрацаваць на распілоўцы дроў.* *Касіла, жала, кароў даіла і ў піле адсто́іла.* Іванск Чаш.

АДСТРАПАЛІ́ЦЬ *зак.* Расказаць хутка, без замінкі. *Ну і адстрапаліў, хоць у кніжку запісывай.* Новыя Валосавічы Леп.

АДСІЮДАВА, АДСІЮЛЕКА, АДСІЮЛЬКА гл. АДСЕДА
АДТАЛІНА ж. Праталіна. *На ўгрэвах ужо ёсць адталіны.*
Ахрэмаўцы Брасл.

АДТУЛЯ прысл. Адтуль. *Адтуля нас скоро й адправілі дамоў.* Ламіншчына Тал.

АДТУХНУЦЬ зак. Пазбавіцца пухліны. *Паглядзі, дзед ужо трохі адтух, а быў жа як калодка.* Іванск Чаш.

АДУВАН, АДУВАНЕЦ гл. АБДУВАНЧЫК

АДХАЎЦЬ, АДХАЎЯЦЬ, АДХАЎКАЦЬ зак. Вярнуць прытомнасць, жыццё; адратаваць. *Ён быў дужа хворы, і яго ледзь-ледзь адхаілі.* Лісуны Арш. *У бальніцы чуць адхаілі мяне.* Сіпішчава Дубр. *Ледзь адхаікалі тапельца.* Канева Сен.

АДХАКАЦЦА зак. Аддыхацца, перавесці дух. *Стары так кашлем зайшоўся, што чуць адхакаўся.* Сакольнікі Віц. Параўн. *адхлынуцца.*

АДХАЎЯЦЬ гл. АДХАЎЦЬ

АДХЛЫНУЦЦА зак. Аддыхацца, перавесці дух. *Хай цётка адхлынецца, замарылася: дзе ж песню за песняй цягнуць.* Новыя Крукі Міёр. Параўн. *адхакацца.*

АДХОНАВАТА прысл. Някрута. *Добра апрала воўну, адхонавата, някрута.* Сакольнікі Віц.

АДХУТАЦЬ зак. Адчыніць. *Ганна, адхутай дзверы, у мяне рукі заняты.* Шчыпечы Віц.

АДЦІСКОНІ мн. Дранікі. *Дзяры бульбу, зробім адцісконі.* Савенічы Сен.

АДЧАХВÓСЦЦЬ, АДЧЫХВÓСЦЦЬ зак., экспр. Зрабіць строгую заўвагу каму-н.; адчытаць, прабраць каго-н. *Адчахвóсціла саседку – лезла ўсё мне ў вочы, усё падкавырвала.* Пусташы Пол. *Я так яго адчыхвóсціла, што ён надоўга да мяне дарогу забудзе.* Арханава, Мікалаёва Міёр.

АДЧУРАЦЦА зак. Адмовіцца, перастаць займацца чым-н. *Раньшэ ўсё было хазяйства ў міне, а цяпер адчуралася ад усяго.* Камары Віц.

АДЧУХВÓСЦЦЬ незак. Адлупцаваць. *Адчухвóсціць цібе нада даўно ўжо.* Канашы Гар.

АДЧЫХВÓСЦЦЬ гл. АДЧАХВÓСЦЦЬ

АДШАРАШЫЦЬ зак., экспр. Адрэзаць, аддзяліць частку чаго-н. рэжучым інструментам. *Адшарашыў сабе паліц – у бальніцу.* Канева Сен. Параўн. *адкрамсаць, адшарашыць.*

АДШАСТАЦЬ зак., экспр. Адрэзаць, аддзяліць частку чаго-н. рэжучым інструментам. *Нада ж было такі кусок адшастаць.* Вісяты Міёр. Параўн. *адкрамсаць, адшарашыць.*

АДШЫ́Б м. Водшыб. Там у іх адшы́б , ніхто не заходзіць, ніхто не бывае. Баброва Леп.

АДЫ́МКА гл. АДНІ́МКА

АДЫ́СЦІ зак. Сагрэцца, прыйсці ў нармальны стан. Ты разувайся, каб ногі скарэй адышлі. Нураваа В.-Дзв.

АЖАВІ́КА ж ., АЖАВІ́НЫ, АЖЭ́НКИ, АРЖАВІ́НЫ мн. Ажыны. Ажаві́ку во збіра́ла, усе рукі ска́лола. Макаравічы Докш. Ужэ́ паспелі ажаві́ны . Сасноўка Глыб. Ажаві́ны сабіраюць і на варэ́нне, і на віно. Пралетарыя Уш., Залессе, Мярэцкія Глыб., Сіпішчава Дубр., Ветрына, Залессе Пол., Папоўка Сен., Лукомль Чаш. У маладосці я любіла хадзіць у ажэ́нкі. Бычыншчына Міёр. Якія сёлета смачныя аржаві́ны , і вялікія. Гараўцы Міёр. Ну ў смачныя ў нас аржаві́ны . Прамышляды, Сіўцы Паст. Аржаві́наў сёлета поўна. Капланы Сен. Ад аржаві́н сінія кропкі на далонях. Павулле Уш.

АЖАМÉРКІ, АЖАМÉРЫ толькі мн. 1. Жамерыны. Трэба сабраць ажамéркі ў кучу. Ураджайная Глыб. Стары, ажамéркі свіне выкідай. Абухава В.-Дзв., Васюкі Шарк. Семя нячыстае, з ажамéрамі. Пралетарыя Уш. Параўн. ажы́мкі. 2. Аселя паля заварвання чаінкі. Ня пей пака, няхай ажамéркі асядуць . Мурагі Рас. Ну і гарбату ты зрабіла. Поўная крушка ажамéрак . Проземля Чаш. У крушцы поўна ажамéрак . Казімірова Пол. Ажамéркі не чапай, самі асядуць. Чарэя Чаш.

АЖАРГÁЦЬ гл. АБЖАРГÁЦЬ²

АЖГУ́Р м., заал. Ёрш. Ажгу́р можа пражыць дванаццаць год. Бірулі Докш.

АЖЫ́МКИ толькі мн. Жамерыны. Семя ільняное аджымаюць, а што астаецца, – ажы́мкі. Лонск Шарк. Параўн. ажамéркі, ажамéры ў 1 знач.

АЖЫ́НКИ мн. Перыяд уборкі збожжа. Вось ужо і ажы́нкі . Глыбокае.

АЖЫРГÁЦЬ гл. АБЖАРГÁЦЬ²

АЖЭ́НКИ гл. АЖАВІ́КА

АЗА́ДДЗЕ н., зб. Адходы паля веяння збожжа. Сабяры аза́ддзе ў вёдры. Грыбоўшчына Шарк. Параўн. авéўкі.

АЗВА́ЦЦА зак. Абазвацца, даць знаць пра сябе пісьмом ці якім іншым спосабам. З'ехаў, два гады ўжо як не азваўся . Замошша Брасл.

АЗГАРО́ДА ж. Агароджа, плот. Азгаро́да саўсім павалілась, дзеду скажу, пусць падапрець. Вадзянікі Гар. Наша азгаро́да самая вялікая. Мехавае Гар.

АЗДЗЯВУ́ЛЦА зак., экспр. Выказаць на твары стан незадавальнення, раззлаванасці. Скрывіцца, аздзявўліцца – слова ёй ні скажы. Белая Ліпа Сен.

АЗЕРАВІНА ж. Рачная затока. *Во як азеравіна разлілася.* Высачаны Лёзн. *Па азеравіне плаваюць качкі.* Ветрына Пол.

АЗÉРАЎКА ж. Нізкае забалочанае месца. *Учора ездзіў касіць, а там каля азéраўкі грыбоў цьма.* Верацёнкі Рас.

АЗЁРКА н. Азярцо, невялікае возера. *Канава зарасла, то ў азёрку й рыбы ні стала.* Мілашова Міёр.

АЗУЦЦА зак. Абуцца. *Ты яшчэ не азуўся , а пара ісці.* Булахі Глыб.

АЗЯРÓ н. Возера. *У нас есць азярó святое ў лесі.* Бычыха Гар. *Прыізжай, унучка, да міне на лета, пайдзём на азярó.* Дубровы В.-Дзв. *Задуха такая, усе каровы ў азярэ□ стаяць.* Мурагі Рас. *Баня каля азяра́ стаіць у нас .* Кудзіны, Двухполле, Езярышча, Лялеўшчына, Марчанкі, Мяжа, Радчонкі, Цешалава Гар., Астроўна Беш., Грыцы Глыб., Бірулі Докш., Высачаны Лёзн., Арлея Пол., Дворышча, Краснаполле Рас., Іванск Чаш., Слабада Шум.

АЗЯЦЬ зак. Узяць. *Во насмецілі дык насмецілі , азяць тока мятлу і па руках надаваць.* Папшычы Глыб. *Як азяў аборыну, як перацяў цераз лоб.* Юнькі Паст. *Тады азялі лесу, хату стаўлялі.* Сценка Докш., Замхава, Мосар, Празарокі, Прошкава Глыб.

АКАЖАНÉЛЫ дзеепрым. Ачарсцвелы, бяздушны. *Ад цяжкой работы ён акажанéлы стаў.* Новыя Валосавічы Леп.

АКАЛÉТЫ дзеепрым. Акалелы, здохлы. *У вялікі голад елі акалéтых коней.* Шалыгі Віц.

АКАЛÍЦЦА зак., безас. Падсохнуць, падшэрхнуць. *Пад вечар троху акалілась пад нагамі.* Празарокі Глыб. Параўн. *абчарсцвéць.*

АКАЛÓТАК м. Акалот, жытнія снапы пасля ручнога абмалоту. *Складзі акалóтак, каб дошч не памачыў.* Кульгаі Глыб.

АКА́ПАЦЬ зак. Абкапаць, запляміць. *Во я няўклюжая , ака́пала юбку, шчас свежую адзёну.* Ясавічы Глыб.

АКА́ПВАЦЬ, АКÓПВАЦЬ незак., с.-г. Акучваць. *Не пайду сягоння ака́пваць бульбу.* Балаі Міёр. *Ужо пара акóпваць бульбу, і дожджык якраз прайшоў.* Празарокі Глыб. Параўн. *асыпа□ ць.*

АКАРУЧЫЦЦА зак., груб. Памерці. *Будзіш столькі піць – акаручышся, як гадзіна.* Губіца Шум.

АКÉЛЬНИЦА, АКÉНЧЫНА ж. Аканіца. *Акéльніцы ў яе доме закрыты.* Рамні Гар. *Бабуля акéльніцы ніколі не закрывае.* Загарадна Лёзн. *Гнілая акéнчына, рассыплецца яшчэ.* Азёркі Гар.

АКЛА́Д м., адз. Акружэнне высачанага звера. *Аклáд робяць ахотнікі.* Стасева Лёзн.

АКЛАДНЫ́ гл. АБКЛАДНЫ́

АКЛАДНЯ *ж., с.-г.* Акладня, паліца, адвал у плузе. *А эта дзіталь так і называлась – акладня.* Гарадзец Шарк.

АКЛЁП *м.* Парнік. *Зямелька цёплая, сухая, аклёны хутка ставіць будзім.* Ілава Шум.

АКОП *м.* Капец. *Моркву, бурачкі кладзём у акоп, а весной дастаём свежае.* Бычыха Гар. *У акоп бульбу закапвалі і да вясны.* Астроўна Беш. *Бульбу на зіму ў акоп закапываем, вясною будзем даставаць, перабіраць.* Залучча Гар. *У том годзе было многа бульбы, многа аконаў заклалі.* Езярышча Гар., Шацяні Сен., Язвіна Шум.

АКОПВАЦЬ *гл.* АКАПВАЦЬ

АКОПНЫ, АКОПКИ *толькі мн., абрад.* Дакопкі. *У нас ужэ акопіны былі, а ў Тэсі толькі пачыналі браць бульбу.* Курды Паст. *Дзякуй Богу, у нас ужэ акопкі.* Мацюкова Глыб., Старое Сяло Уш., Сіроціна Шум.

АКОССЕ *н.* Ручка ў касе, кассё. *Акоссе зламалася, новае шукаць трэба.* Забор'е Глыб. *Акоссе новае зрабіў, старое ўчора зламаў.* Замхава, Латышы Глыб., Валкалата Докш.

АКОТ *м.,* АКОТА *ж.* Асцюк. *Ако т папаў у вока.* Гута Паст. *Конь начапляў хвостом акатоў.* Дрысвяты Брасл. *Акота набілася ў адзежу.* Уклея Брасл.

АКОЦЦЯ *н., зб.* Асцё. *На рэшата падсявалі, зернеты астаюцца, а акоцця адлітаіць далій.* Бялькоўшчына В.-Дзв. Параўн. *асце ўе, асціўе, асцяўе, ашака* .

АКРАМОСКИ *мн.* Акраўкі, абрэзкі тканіны, скуры і пад. *З гэтых акрамоскаў я сабе торбу пашыю.* Мішкавічы Шум.

АКРОМ *прыназ.* Акрамя. *У лесе грыбоў валом, акром баравікоў.* Бораўна Леп.

АКРОМАЧАК *м.* Акрайчык, лустачка. *Сядайце за стол, будзім снедаць. Алеся, адрэж акромачак хлеба.* Папкі Міёр.

АКРУЧАНКА *ж.* Цёплая хустка, якая завязваецца паверх тонкай хусткі. *Акрыйся акручанкай, цяплей будзіць.* Папкі Міёр.

АКРЫВЁЦЬ *зак.* Састарэць. *Ну вот і акрывёў я за эці гады.* Езярышча Гар.

АКРЭЙБАЦЦА *зак.* Паправіцца пасля цяжкай хваробы, акрыяць, ачуняць. *Я пасля апірацыі чуць акрэйбалася* . Роўнае Шум. Параўн. *ачопкацца.*

АКСЦІЦЦА *незак.* Хрысціцца. *Пойдзе праз могількі і аксціцца ўсю дарогу, але йдзе, бо так бліжа было.* Выгада, Машканы Сен., Клясціцы Рас.

АКТАР *м.,* АКТАРА *ж.* Гектар. *У некаторых і на актáру зямлі было.* Слабада Докш. *Уся актáра пасаджана бульбай.* Галбея Паст.

АКУ́БКИ *мн., бат.* Сыраежкі. Бацька прінёс ведро аку́бкаў . Прудок Гар. У лесе сёлета многа баравікоў, лісічак, аку́бкаў. Янкі Докш. Аку́бкі – вельмі ўкусныя грыбы . Вот летась мы на цэлам кашы аку́бкаў насілі. Бадзінава Пол.

АКУРАЦІ́СТ *м.* Чалавек, які вызначаецца акуратнасцю ў працы, бездакорнасцю ў паводзінах, ахайнасцю адзення. Ён хоць і плоха ўчыўся, але ж па натуре быў акураці́ст . Дольдзева Сен. Паглядзі на свае штаны , а шчэ акураці́стам падаеш сябе . Латыголічы Чаш.

АКЯ́НІЦА *ж.* Аконная рама. Даўно ён ужо тут ні жывець: акя́ніцы згнілі, вываліліся з вокан, дзверы адваліліся. Задуброўе Віц.

АЛЕ́КТАР *м.* Электрык. Учора алéктары прыяжжэлі, усё нешта правілі ў будцы. Кавалі Глыб.

○ АЛЕ́ННІ РО́ЖКІ *мн., бат.* Грыбы, якія знешне нагадваюць аленеваы рогі. У гэтым годзе нешта грыбоў нямнога, куды ні пайдзі – усё алéннi рóжкi пападаюцца. Сваташыцы Дубр.

АЛЕ́ХА, АЛЕ́ШНІНА, АЛЬШЧЫ́НА *ж., бат.* Алешына, вольха. За хлевам алéха старая расцець, спіліць нада, ссохніць скура. Папшычы Глыб. Каля школы нішто сабе алéшніна расцець. Азярцы Глыб. Альшчы́ну старую звалілі Высачаны Лёзн.

АЛЕ́Я *ж., толькі адз.* Алей. Не забыцца б алéі купіць, як аўталаўка прыедзе. Спігальшчына Міёр.

АЛІВА́С, АЛЬВА́С, А́ЛЬВУС *м., бат.* Альяс, алоэ. Нада аліва́с з мёдам патаўчы, а то нешта горла баліць. Прыпернае Глыб. Альва́с вельмі лекарственны. Бароўка В.-Дзв. Альва́с пераціраю і п'ю. Вялічкі Паст. Альва́с у большы посуд трэба перасадзіць. Кулінава Уш. Альвусам намаж , і ўсё пройдзець. Крывасельцы В.-Дзв., Урбаны Брасл., Мікалаёва, Папшулі, Рунды Міёр, Фарынава Пол.

АЛО́ВЕЦ *м.* Аловак. Алоўцам тым маляваў мяне на паперы. Амбросавічы Шум.

АЛЬБА́ *злуч.* Або. Заўтра альба́ паслязаўтра трэба ўжо садзіць. Дабрамыслі Лёзн. Ісці да яе альба́ яна сама заскочыць ? Муляры Паст. Альба каля бярозы, альба каля другіх дзяроў пасядзім. Слабодка Брасл.

АЛЬВА́С, А́ЛЬВУС *гл.* АЛІВА́С

АЛЬНЯ́НІНА *ж., адз.* Ільняное палатно. Даўней толькі з альняніны і шылі сабе адзежу. Вераб'і Пол. // Пасцельная бялізна з ільнянога палатна. Засцялі на ложак альняніну. Янкі Докш.

АЛЬШЧЫ́НА *гл.* АЛЕ́ХА

АЛЯРВЕ́ЦЬ *зак., груб.* Разленавацца, разбэспіцца. Саўсім алярвеў чалавек. Што будзе далей? Алексінічы Сен.

АМЕРЫКА́НКА, АМАРАКА́НКА ж., бат. Макрыща. Уссела амерыка́нка на мой гарод . Абруб Глыб. Амерыка́нка – трава такая, што сярод бульбы расцець. Белая Ліпа Сен. Амерыка́нкі насеялася на ўсім гародзі . Пралетарыя Уш. Амаракáнка ўсю бульбу задавіла . Надазер’е Глыб., Забалацце Леп., Балаі Міёр., Вярэнькі Паст.

АММАНИ́ЦЬ зак. Ашукаць, падмануць. Міне лёгка аммані́ць. Шчанькова Гар. Ён міне аммані́ў , і гаварыць з ім ні буду. Стаі Леп. Параўн. абласу́ціць, ачму́ціць, ашалапу́ціць.

АМУ́Т м. Вір. Скора будзе амут , паехалі цішэй. Цясты В.-Дзв. Пайшоў купацца на рэчку , пупаў у амут і ўтапіўся . Моханава В.-Дзв. У амўце самы ёсць . Барсукі В.-Дзв., Клясціцы Рас.

АМЯ́ГЛЫ дзеепрым. Падсохлы, прывялы без вады ў гарачую пару. Цвяты за выхадны саўсім сталі амя́глыя . Новы Пагост Міёр.

АНАДА́СЬ, АНАДО́ВЕНЬ, АНАДО́ВІНЬ, АНАДО́ЕНЬ, АНАДО́ІНЬ, АНАДО́НЬ прысл. Надоечы, зусім нядаўна, днямі. Анада́сь унукі прыехалі. Дэмскія Міёр. Анадо́вень мы былі ў воражэі. Рудня Пол. Анадо́вінь прайшоў вялікі дошч. Слабада Уш. Анадо́вінь сын з Масквы прыяжэжаў. Ахрэмаўцы Брасл. Анадо́ень быў пажар у лесе, страх які! Булахі Глыб. Анадо́інь свіней купіла – ладныя такія. Спігальшчына Міёр. Анадо́інь сестра была ў нас. Чарневічы Глыб. Анадо́нь у грыбах дзікуна ўбачыла, было ні да грыбоў. Галубава В.-Дзв. Параўн. анэ́гды, анэ́гдысь, анэ́гды, анэ́гдэсь у 1 знач.

АНАЛЛЁ н., зб. Птушкі, жывёлы. Пасеялі ячень, дык гэтае ж аналлэ ўзысці не дадуць, усё да зернетка выберуць. Аналлэ ў нас -- куры, вераб’і. Труды Пол., Псуя Глыб.

АНГЕ́ЛКА ж. Парода курэй. Дачка прывезла мне курэй, ангэлак, малыя такія, смех адзін з іх. Кубелеўшчына Шарк.

АНДЗЭ́І мн. Непрыемныя размовы. Дакуль твае андзэі слухаць? Пашкі Шарк.

АНДУЛЯ́ЦЫЯ, АНДАЛЯ́ЦЫЯ, АНДЫЛЯ́ЦЫЯ ж. Завіўка. Цяпер дзеўкі ўсе красівые , андуля́цыю парабілі . Плюсы Брасл. Цяпер андуля́цыю зрабіць не жартачкі , многа грошай упячэш. Більдзюгі Шарк. Зробіла мая нявестка андаля́цыю , дык памаладзела. Чарневічы Глыб. Малая ты яшчэ андыля́цыю рабіць. Макаравічы Докш., Сахнавічы Глыб., Вісяты Міёр., Струнне Пол., Германавічы Шарк.

АНДЫНА́РКА ж. Андынарыя. ○ ТРЫМА́ЦЬ АНДЫНА́Р-КУ незак. Быць андынарышчыкам. Дзяды нашы ўсё жыццё трымалі андына́рку. Празарокі Глыб.

АНДЫНА́РШЧЫК м. Андынарнік. Дзед мой за панамі быў андына́ршчыкам. Празарокі Глыб.

АНЕ́ГДЫ, АНЕ́ГДЫСЬ, АНЭ́ГДЫ, АНЭ́ГДЭСЬ прысл. 1. Надоечы, зусім нядаўна, днямі. *Ане́гды ён прыязжаў з горада.* Шыркі Сен. *Ане́гдысь я быў на кірмашы.* Моханава В.-Дз. *Ане́гды ён і каня нам даваў, і дрovy дажа памагаў вазіць.* Слабодка Брасл. *Ане́гды я бачыла яго .* Чарневічы Глыб. *Ане́гдэсь прайшоў дождж.* Крычава Міёр. Параўн. *анада́сь, анадóвень, анадóвінь, анадóбень, анадóінь, анадóнь.* 2. Калісьці. *Ане́гды і я , мае даражэнькія, была маладой.* Савуткі Шарк.

АНИ́КУ́ДЫ прысл. Нікуды, ні ў якое месца. *Ні адпраўляюць аніку́ды, тут лячыць будуць.* Булахі Глыб.

АННА́ ў знач. прысл. Адна, адзінока. *Мая суседка анна́ ўсё жыццё пражыла.* Лутава Сяльцо Уш., Высачаны, Гарэлікі Лёзн.

АННЫ́ ў знач. часц. Адны, толькі. *На памідорах анны́ пуштацветы.* Чарнія Пол.

АНТАЛЯ́ЖНЫ прым. Далікатны. *Жанчына яна была анталя́жная.* Закур'е Чаш.

АНТО́ПЛІ, АНТО́ФЛІ мн. Пантофлі, дамашнія туфлі. *Мне гэтыя антóплі вялікія.* Зачарэўе Міёр. *Антóфлі новыя купіла.* Везьрышча Гар.

АНУ́ЧНІК м. Палавік пры ўваходзе ў хату, пакой. *Я толькі што чыстыі анучнікі пасцяліла.* Лужкі Шарк.

АНЦЫЮ́Д м., груб. Чалавек, паводзіны і ўчынкi якога супярэчаць агульнапрынятым у грамадстве. *Зноў гэты анцыю́д прыйшоў.* Даўгаполле Гар. *Не чалавек, а нейкі анцыю́д, над людзьмі толькі здзікаўся.* Быцава Беш. *Вырасціла анцыю́да на сваю галаву.* Верамееўка Гар.

АНЭ́ГДЫ, АНЭ́ГДЭСЬ гл. АНЕ́ГДЫ

АНЯГО́Ж, АНЯ́Ж часц. 1. пыт. Няўжо. *Анягож сядзець з вамі буду?* Замасточча Віц. *Анягож аж з Віцебску прыехалі?* Папшулі Міёр., Замошша Сен., Угрынкi Уш., Савуткі Шарк. 2. сцвярдж. Вядома, а як жа. *“Ці бачыла ты сына?” – “Анягож”.* Заполле Беш. *“Ці пойдзеш заўтра да брыгадзіра?” – “Аняж. Пайду”.* Куціна, Сураўні Шум., Навасёлкі Віц., Чарневічы Глыб., Малы Поўсвіж, Новыя Валосавічы Леп., Куціна Шум., Груздава Паст., Царкавішча Уш.

АПА́Д м., зб., АПА́ДКІ, АПА́ДНІКІ, АПА́ДЫШЫ мн. Ападкі; плады, што апалі з дрэва ад ветру, непагоды. *Апа́ду насушыла ўжо мех.* Слабада Шум., Высачаны Лёзн. *Трэба пайсці сабраць апа́дкі, а то згніюць.* Куты Докш. *Апа́днікаў наваліла ў садку.* Бычыншчына Міёр. *Толькі і паспявай апа́днікі збіраць.* Крыпулі Докш. *Стóлька апа́дышаў пад дзеравам, нада*

насушыць. Ветрына Пол. *Ідзі, дзетачка, насабірай апáдышаў пад яблыняй, яны салодкія.* Іскра В.-Дзв. *Схадзі пад яблыну, сабяры апáдышы карове.* Андрэеўшчына Арш., Быцава, Дразды Беш., Ахрэмаўцы, Далёкія, Завер'е Брасл., Жыгалава Віц., Баравыя, Зазер'е, Кудзіны, Ткачы Гар., Бортнікі, Залессе, Зябкі, Папшычы, Шэпелева Глыб., Верамееўшчына Дубр., Куляшы, Курмялёўка Леп., Клетаў Двор, Язна Міёр., Камаі Паст., Крупяжына Сен., Слабада, Янкавічы Рас., Дроздава, Воўкавічы Тал., Шасцярні Уш., Новая Зара Чаш., Альхоўцы, Васюкі, Жданы, Лужкі Шарк., Сураўні Шум. Параўн. *апóкушы.*

АПАЗНІЦЦА зак. Спазніцца. *Калі палучыцца, пастараюся не апазніцца.* Якубова Рас.

АПАНТАЎШЫСЯ дзеепрысл. Шумна, гарэзліва, узрушана. *Дзеці насіліся апантаўшыся.* Дворышча Рас.

АПАРОЎЦЬ зак. Натрапіць, знайсці. *Апáроў у сябе новыя нажніцы, думаў, што паціраў.* Мікалаёва Міёр. *Во, ужо недзе апáрола матчыну кохту.* Папкі Міёр. Параўн. *ап'ынкаць, ап'ышкаць.*

АПАРЫШ м. Лічынка мухі. *А я на апáрыша плотвіцы лаўляў.* Белая Ліпа Сен.

АПАШАНЬ м. Шырокі доўгі кафтан з кароткімі рукавамі. *Бяры, бацька, апáшань, ні памішае ў дарозе.* Шыліна Шум.

АПАШКІ мн., с.-г., абрад. Свята заканчэння веснавой сяўбы. *Заўтра апáшкі справім.* Лескавічы Шум.

АПАЯС м. Пояс, паясніца. *У штанах у гэных няма апаяса, падвяжыся шнурком.* Луцік Чаш.

АПАЯСКА ж. Паясок. *Дзе ж мая апаяска чорная?* Бычыха Гар. *Ці дасі ты мне апаяску?* Касары, Кугоні Уш., Высачаны Лёзн.

АПЕЧКА ж. Апечак. *У нас апэчка дзіраўляная.* Ясева Міёр.

АПІВАЙЛА, АПІВÓША аг., АПІВÓШ м. П'яніца. *Мой дзядзька такі апіва́йла.* Груздава Паст. *У маёй сястры мужык апіво́ша, нідзе ня робіць.* Лазы Тал. *Гэты апіво́ш зноў грошы пазычаў.* Нурава В.-Дзв. *Ай, ён тожа добры апіво́ш.* Гарадзец Шарк.

АПІНЯНКА ж. Вялікая хустка, якой абкрываюцца ў халоднае надвор'е. *Вазьмі хоць ба апінянку, а ну як холодна?* Гарбацэвічы Арш.

АПЛІК м. Гаплік. *Зашпілі кофту на аплік.* Паташня Міёр., Каты Шарк.

АПЛЭВУХ, АПЛЭВУШ м., груб., зневаж. Неразумны, дурны чалавек; аболтус. *Не вядзі сябе як аплэвух.* Камайск Докш. *Ён і малы быў нейкі аплэвуш, і цяпер такі самы.* Быцава Беш. Параўн. *абалду́й, абалду́ін, асяло́к.*

АПЛІЮШКА ж., іран. Аплявуха. Ад мужыка нізашто зароботала апліюшку. Замошша Брасл.

АПЛЯТА́НІК м. Аплецена лазой бутля. У аплятаніках гарэлку дзяржалі, а можна і алей. Астроўшчына Пол.

АПО́ЙСАВАЦЬ незак. Абіваць больш буйнае зерне з коласа. Апо́йсавалі зярно ў асноўным жанкі. Сарочына Уш.

АПО́КА аг. Гультай(ка). Твой хлопец гэтакі бальшы, але ж апо́ка. Баршчоўка Віц., Альшанка, Чарэя Чаш.

АПО́КУШЫ мн. Ападкі, плады, што апалі з дрэва ад ветру, непагоды. У садзе апо́кушаў поўна. Капланы Сен. Параўн. апáд, апáдкі, апáднікі, апáдышы.

АПО́ЛЕЦ м. Вялікі кавалак свінога сала, які атрымліваецца пры разбіранні тушы. Апо́лец нада сыну кінуць. Прыйдзіць жа сора, дык возьміць свежага. Новы Пагост Міёр.

АПО́ЛКІ¹ мн. Апалушкі, начоўкі для зернеачысткі ў хатніх умовах. Вазьму апо́лкі і пайду дзе ветрык, прапалаю проса. Грыцы Глыб., Нямойта Сен.

АПО́ЛКІ² мн. Абрэзкі, кароткія дошчачкі, якія застаюцца пры будаўніцтве чаго-небудзь. Сабяры апо́лкі ў кучу. Канашы Гар.

АПО́НА ж. Велакамера. Ровар доўга на сонцы стаяў, апо́на й лопнула. Лучайка, Сасноўка Глыб. У тваім ровары трэба мяняць апо́ну. Латышы Глыб., Казяны Брасл., Грэцкія Міёр.

АПО́СЛЕ, АПО́СЛЯ прысл. Пасля. Апо́сле ўсё зраблю, паляжы троху. Задуброўе Віц. Выкапаю бульбу, апо́сле паеду да сына. Моханава, Сар'я В.-Дзв. Апо́сля хлопцы прыйшлі ў клуб. Новая Яблынька Гал.

АПО́ЎЗЛІК м. 1. Немаўля. Што ты хочыш, ён жа йшчэ апо́ўзлік, ні ходзіць. Езярышча, Марозава Гар. 2. перан. Чалавек невысокага росту. Звязалася яна з такім апо́ўзлікам – як дзіця. Замачак Чаш. 3. перан. Худы, нездаровы, змарнелы чалавек. Ізноў гэты апо́ўзлік прыцягнуўся – худы, бледны, страшна глянуць. Іванск, Тараскі Чаш.

АПО́ЎЗЛЫ прым. Нікчэмны. Такі ж ужо ён апо́ўзлы чалавек, н'е з дня ў дзень. Стралкі В.-Дзв.

АПО́ЎНАЧ прысл. Апоўначы. Апоўнач дзіка, страшна выхадзіць на вуліцу. Слабодка Брасл.

АПРАГА́ЦЦА незак. Вылежвацца без працы. Усю зіму апрага́ецца на печы, нічога не робіць, палец аб палец ні ўдарыць. Палата, Пусташы, Труды Пол.

АПРАМЕ́ЦЦЮ, АПРО́МЕЦЦЮ прысл. Стрымгалоў. Апраме́ццю ляцела паўз могількі, спужалась вельмі. Бялькоўшчына В.-Дзв. Бяжыць апрóмеццю, пад ногі ні глядзіць. Ветрына, Пусташы Пол.

АПРАНА́ЦЬ *зак.* Моцна ўдарыць. *Трэба добрэ апрана́ць на дзраву, каб раскалоць.* Бор, Чарэя Чаш.

АПРАСТА́ЦЦА *зак.* Разрадзіцца, радзіць. *Чула новасць? Ірка апраста́лася ўжо. Сямімесячны. Цімошкава Міёр.*

АПРÓМЕЦЦЮ *гл.* АПРАМÉЦЦЮ

АПРУЦІ́ЦЦА *зак., экспр.* Здохнуць. *Зазналі мы гора , як карова за ноч апруці́лася. Сакольнікі Віц.*

АПРЫ́СКЛІВЫ *прым.* Капрызны. *Дзіця такое апры́склівае ў яе.* Першае Мая Чаш.

АПРЫ́ЧО́НКІ *толькі мн.* Ласункі. *Дык якіх апрычóнкаў я табе дам – таго ні хачу, этага ні ем?* Ясевічы Глыб., Баброва Дубр.

АПУ́ДЗІ́ЦЬ *зак.* Спалохаць, спужаць. *А ўчора ж маю малую нейкі вялікі сабака крэпка апу́дзіў.* Прыпернае Глыб.

АПУ́КАЦЬ *зак.* Апасці. *Яблыкі апу́калі ў траву .* Арэхаўск Арш.

АПУ́ХА *ж.* Узлесак. *Апу́ха -- біражына каля лесу.* Ясева Міёр.

АПУ́ХЛІК *м.* Абабак, падбярозавік. *Апу́хлікаў можна набраць на ўзбалотку.* Сураж Віц. *Цэлы кошык апу́хлікаў набралі.* Адаменкі Лёзн. Параўн. *абáбка.*

АПУ́ШНІК *м., с.-г.* Акучнік. *Мы бульбу апу́шнікам ганяем два разы.* Варашылы Сен.

АПУШЧА́НІКІ *мн.* Аладкі з мукі і крахмалу. *Удаліся ў цябе апушча́нікі.* Балаі Міёр. *Мая баба любіць апушча́нікі.* Папшычы Глыб.

АПЫ́НІ́ЦЦА *зак.* Апынуцца. *І трэба ж было мне там апыні́цца, калі яны прыйшлі.* Дварэц, Іванск Чаш.

АПЫ́НКАЦЬ, АПЫ́ШКАЦЬ *зак.* Натрапіць, знайсці. *Як збегла куранё малое , дык і зараз апы́нкаць яго ні магу .* Мількі Брасл. *Усядно ён апы́шкаў маю заначку .* Сардыкі В.-Дзв. Параўн. *апаро́ць.*

АПЯ́РЭ́ЗАЦЦА *зак.* Аперэзацца. *Табе будзе лепш апярэ́ - зацца рамнём.* Каралёва Шарк.

АПЯ́ТЫ, АПЯ́ТЫКІ *мн.* Апенькі. *Нешта мала зусім апят , а яны ж такіе смачныя.* Сянькова Шум. *А ў нас на гародзе ля пню апятыкі сідзяць.* Новая Яблынька Тал.

АРА́БІНА *ж.* Рабіна. *Далёка відаць ваша ара́біна.* Гарбацэвічы Арш.

АРАМА́ТАЎКА, АРАМА́ТУХА *ж., бат.* Чаромха. *Як хорашэ, калі арама́таўка цвіце.* Крыпулі Докш. *Ужо зацвіла арама́туха.* Чапукі Міёр.

АРБА́¹ *ж.* Ворыва. *Сёлята арба́ лёгкая, дажджы ішлі, зямля ня ўсохла яшчэ.* Шабаны Паст.

АРБА² ж. Горб. Старая жанчына з арбóй, сагнуўшыся, ходзіць. Чарэя Чаш.

АРБОН м. Аўтобус. Цяпер арбóнам едзь куды хочыш , і ровар ні нада. Лынтупы Паст.

АРЖАВÉННЕ н., адз. Руда на балоце. Жывёла забягае ў аржавéнне быстра, хаваецца ад пулі. Мазалава Віц.

АРЖАВІНЫ гл. АЖАВІКА

АРЖАВЫ прым. Іржавы. Грабельцы дык зусім аржáвыя. Макаравічы Докш.

АРЖАЊІК м. Аржаны хлеб. Смачны аржанік у маёй маці . Асвея В.-Дзв.

АРЖАЊІШЧА, АРЖЫШЧА н., адз. Іржышча. Ты астанеся аржанішча паліць? Абухава В.-Дзв. Пагналі на аржышча кароў. Ваўкі Паст.

АРЖАЊКА, АРЖАЊУХА ж. Жытняя салома. У стог слажылі аржáнку. Дуброва Шум. Аржáнкай у хлеве слалі. Антонаўка Арш. Аржану́ху сцелюць у хлеў , каб каровам цёпла было. Храпакі Віц., Лялеўшчына Гар. Астроўшчына Пол., Ходцы Сен.

АРЖЫШЧА гл. АРЖАЊІШЧА

АРО́МЫЙ прым. Прызначаны для арання. Вазьмі аро́мый хамут і запражы каня ў акучнік. Сяляўшчына Рас.

АРТА́Й, АРЭ́Ц м. Араты. Быў такі Мацей, вот ён добры артáй быў, на ўсю акругу славіўся. Лукашова Паст. Арта□ й тут найшоўся. Ён жа малы яшчэ. Дамашы Брасл. Слабы ты арэ́ц , плуг ня дзержыш. Астроўшчына Пол. Арэ́ц знае, калі сеяць пара. Ларынаўка Арш.

АРТАПÉЛЬ ж. 1. Балота. За лесам уніз артапéль будзіць . Казловічы Гар. 2. Гразь, непраходнае месца. Каровы ў артапе□ль улезлі. Канашы Гар.

АРУ́Д м. Засек. Канец лета , а аруд яшчэ не пачышчаны . Гатаўшчына, Кавалі Глыб., Рудабісьць Брасл., Мнюхі Міёр.

АРШЫ́Н м. Рыдлёўка. Аршы́нам перакапала агарод , дык ледзь дадому дайшла. Турчына Міёр.

АРЭ́Й гл. АВÉР

АРЭ́Ц гл. АРТÁЙ

АСАБЊЯ́К м. Хутар. На ўсю ваколіцу німа ні аднаго асабня́ка. Абаляны Брасл.

АСАВІ́К, АСО́ВІК м., бат. Падасінавік. Асаві́кі растуць толькі ў добрых лясах. Выдрэя Лёзн. А грыбоў колькі! І асаві́кі, і лісічкі, і грузды! Бачэйкава Беш. Сягоння асаві́коў ні нашла. Каміншчына Глыб. Кума асаві́ко□ ў набрала, дык цяпер ходзіць прадаець. Цімошкавва Міёр. Асо́вікі растуць у асі́нніку. Зубава

Арш. *Асoвiкi зараз параслi ды баравiкi пракiдаюцца. Стаўбцы Чаш., Зубава Арш., Ткачы Гар., Азярцы Глыб., Крынкi Лёзн., Абольцы Тал., Ваўчо Уш.*

АСА́ДНІК *м.* Агароднік, чалавек, які займаецца агародніцтвам. *Мой бацька асáднік, расціць гуркі. Грыцы Глыб.*

АСАТА́ *ж., бат.* Асот. *Асатá запаланiла ўвесь агарод. Дамашы Брасл.*

АСАЧЭ́НЬ *м.* Хлеб, спечаны ў вясковай печы. *Маці някла раней асачэнь, а я нi ўмею. Кораўічы Чаш.*

АСВА́ *ж., ВОСВЫ́ мн.* Аса. *Малое гудзе сабе пад нос, як асвá ў акне. Арэхаўск Арш. Мяне ўкусiла асвá, дык дажа была цемпература. Барсукі, Цясты В.-Дзв. Столькi вóсваў, што няма куды дзецца. Застарынне Беш., Малы Поўсвiж Леп., Замшына Лёзн., Муляры Паст., Загацце Чаш.*

АСВЭ́Р *м.* Журавель калодзежа. *Асвэ́р зламаўся ўчора, няма як вады набраць. Лазічы, Прыпернае, Сасноўка Глыб. Дзетка, асве́рам дастань вады Гараўцы, Папшулі Міёр., Дражакі Гар., Залессе Глыб., Балаі Паст., Машчоны Сең., Бадзінава Пол., Загацце Чаш.*

АСВО́ІЦА *зак.* Парадніца, стаць сваяком. *Асвoіўся ты са мной, брат, раз на сястрэ жанiўся. Мішкаўічы Шум.*

АСЭ́ЛІЦА *ж.* Нізкае, вiльготнае месца каля вёскі; луг. *Каб патрапiць у вёску, трэба прайсцi асэ́ліцу. Шантары Докш. На асэ́ліцы ў нас расце капу́ста. Пустаселле Докш. Снег растаў, асэ́ліца стаiць у вадзе. Новыя Валосавічы Леп.*

АСЭ́ЎКІ, АСІ́ЎКІ *мн.* Высеўкі. *Якая мука плахая, адны асэ́ўкі. Рускі Шум. Мука нiчога памелiна, асэ́вык пасьцi нiма. Барсукі Дубр., Зуі Лёзн. Мука добрая, калi асiўкаў зусiм няма. Папшычы Глыб. Параўн. ашакi.*

АСІТА́ *ж.* Дрыгва. *Калi пападзеш у асiту́, ногi вязнуць. Пралетарыя Уш.*

АСІ́ЎКІ *гл.* АСЭ́ЎКІ

АСКАБА́ЛАК, АСКАЛЁ́ПАК, АСКЯЛЭ́БАК, АСКЯРÓБАК *м.* Абломак чаго-н. *Прынёс нейкiх аскабáлкаў -- нада ж сасновыя палачкi. Гарадзец Шарк. Той аскалё́пак валяецца пад нагамi якi дзень. Кушлiкi Паст. Маці запалiць аскалё́пак i вяжа. Езярышча Гар. Толькi аскалё́пкi насыпалiся ад стакана. Гарадзец Шарк. Разбiла мiску ? А аскялэ́бкi хоць сабрала ? Надазер'е Глыб. Аскярóбкi ад тарэлкi рассыпалiся на ўсёй кухнi. Пралетарыя Уш. Параўн. ачарóп'е.*

АСКРÓБКІ *толькi мн.* Шалупiнне ад бульбы. *А я аскрóбкi нi выкiдаю, а аддаю свiнням, яны тады i ядуць лепi. Лукашова Паст. Параўн. ацярóбкi, ацярэ́бкi, ашкалё́пкi.*

АСКУПЕ́ЦЬ зак. Стаць скупым. *Дык ты ж, братка, вельмі аскупёў над старасць.* Замошша Брасл.

АСКЯЛЭ́БАК, АСКЯРÓБАК гл. АСКАБА́ЛАК

АСЛАБАДЗІ́ЦЬ зак. 1. Вызваліць; адваяваць захопленую ворагам тэрыторыю. *Аслабадзілі нас у сорок чацвёртым году.* Пушкі Лёзн. *Нашу вёску аслабадзілі парцізаны.* Калышкі Лёзн. *Красныя аслабадзілі нас ад немцаў.* Галбея Паст. 2. Вызваліць з няволі, даць свабоду. *Як нас аслабадзілі з лагера, дык мы ў эту дзірэўню прыехалі жыць.* Салаўёва Лёзн. 3. Выслабаныць што-н. ад чаго-н. *Хоць ты аслабадзі засек, зярно ж сыпаць нада.* Воўкаўшчына Глыб.

АСЛЯПЕ́НЬ м. Авадзень. *Кароў асляпéні заідаюць.* Шклянцы Докш. Параўн. *авáд* у 1 знач.

АСМА́ЛАК м. Смаляк, смалісты кавалак дрэва. *Прывнесі асмáлак печ падтапіць.* Глава Шум.

АСМА́ЛКІ мн. Прыгаркі. *Вельмі асмáлкі люблю, але каб не зусім чорныя.* Антонаўцы Брасл. *У печы бульба варыцца, дастанеш, а самае смачнае -- асмáлкі.* Папкі Міёр.

АСМЫ́КВАЦЬ незак. 1. Абцягваць, папраўляць адзенне. *А ён стаіць такі скромненькі, асмýкваіць гэты пінжачок на сабе, асмýкваіць.* Гарадзец Шарк. 2. перан. Абрываць рэзкай заўвагай. *Ты заўжды мяне асмýкваеш.* Нурава В.-Дзв.

АСÓВІК гл. АСАВІ́К

АСÓКА ж. Асака. *Асóкай можна й рукі парэзаць.* Малы Поўсвіж Леп., Старое Сяло Віц., Двухполле Гар., Ластавічы, Падсвілле Глыб., Польша Сен., Дроздава Тал.

АСÓЦНА ж. Адна сцябліна асоту. *Руку накалола асóцінай.* Крынкі Лёзн.

АСТАЛАПЕ́ЦЬ зак. Аслупянець, знерухомець ад моцнага ўзрушэння. *Тут я асталапéла і гляжу на яго: смяецца ці праўду кажыць чалавек.* Баева Дубр. Параўн. *астаўбянёць.*

АСТА́НІВАЦЬ незак. Распілоўваць, разразаць. *Во так і астáнівалі калоды.* Заазер'е Тал.

АСТАЎБЯ́НÉЦЬ зак. Аслупянець, знерухомець ад моцнага ўзрушэння. *Я аж астаўбянёла. Такога я яшчэ ня відзела.* Быцава Беш. Параўн. *асталапéць.*

АСТА́ЯЦЬ зак. Астудзіць. *Трэба астаяць чай, гарачы вельмі.* Данілкава Тал.

АСТРАЎЁ́ н., АСТРАВІ́НЫ, АСТРОЎ́КІ, АСТРЫ́ЎКІ мн. Пярэплат, прыстасаванне з сукаватых яловых калоў і жэрдак для сушкі сена, снапоў і г.д. *Нада астраўё паправіць, гарох сушыць пара.* Лісна В.-Дзв. *Сырое сена сохне на астравінах.* Крывое Тал. *Будзем ставіць астрóўкі-- сушыць ячмень.* Дуброва Шум. *На*

астрыўках сушылі боб . Барсукі В.-Дзв., Дразды Беш., Астрэйкава, Грабяніца, Гунчанкі Віц., Ткачы Гар., Стасева Лёзн.

АСТРО́ *безас.-прэдык. слова. Востра. Ішла па жнеўніку, уся скалолася – астрó.* Арлея Пол.

АСТРО́ЎКІ гл. АСТРАЎЁ

АСТРЫ́ГА, АСТРЯ́ГА *ж.* Прылада з завострым канцом для лоўлі рыбы. *Астрыгай нікагда не лавіў* . Доўжа Віц. *Бувала, сідзіш у лодке, кляне пару раз, а на бегу астрыгай рыбу калолі* . Езярышча Гар.

АСТРЫ́ЎКІ гл. АСТРАЎЁ

АСТРЯ́ГА гл. АСТРЫ́ГА

АСТУКА́Н *зневаж.* Чалавек, які стаіць нерухома на адным месцы. *Стаіш ты, як астукан.* Ноўка Гар.

АСУДЖО́НЫ *дзеерым.* Асуджаны. *Ён жа асуджоны, ці сора выйдзець.* Порплішча Докш.

АСУ́ШКА *ж.* Асушак, сухар. *Пры такіх цэнах цяпер і асушку не выкінеш.* Слабада Дубр.

АСЦЕ́ЎЕ, АСЦІЎЁ, АСЦЯЎЁ *н., зб.* Асцё. *Колас малы, затое асцёўе выгнала.* Малыя Пышнагоры Леп. *Пакуль салому склала, дык набрала поўныя тапкі асціўя* . Курмялёўка Леп. *Асталося адно толькі асцяўё.* Лукомль Чаш. Параўн. *ако □ цця, ашакá.*

АСЦЯБА́ЦЬ *зак.* Абразіць, прынізіць. *Чаму ты мяне так груба асцябаў?* Бораўна Леп. Параўн. *абрамізіць.*

АСЦЯЎЁ гл. АСЦЕ́ЎЕ

АСЫПА́ЦЬ *зак., с.-г.* Акучваць. *Ужо час падыходзіць бульбу асыпаць.* Касары Уш. *Асыпаў бульбу ўсю раніцу, а хто ж за мяне зробіць.* Чэрнева Брасл. Параўн. *ака □ пваць, ако □ пваць*

АСЫ́ПКА *ж.* Восыпка, вобмешка. *Мяшок асыпкі дасталі парсючку.* Чэрнева Брасл. *Асыпкі трэба замешаць* . Калінавая Міёр., Лукаўцы Пол.

АСЯЛО́К *м., перан., зневаж.* Неразумны, дурны чалавек; аболтус. *Мішка -- асяло́к, гэта ўсе знаюць.* Быцава Беш. Параўн. *абалду́й, абалду́ін, аплэ́вух, аплэ́вуш.*

АСЯНО́К, АСЯНЧУ́К, АСЯНЮ́К *м.* Маладняк асенняга прыплоду. *У мяне ягнёнак асяно́к, клець уцяпліць нада на зіму.* Межава Арш. *Гаспадарка ў яе малая* , адзін кабанчык -*асянчу́к.* Дражакі Гар. *Мой асянчу́к добра надрас* . Антаполле Чаш. *У добрага хазяіна глянь які асяню́к ладны. Оўцы ў яго добрыя.* Старое Сяло Уш., Даўгінава Міёр.

АТА́ДАР *м., зневаж.* Нелюдзімы чалавек. *Што ты ходзіш ата́дарам? Ад усіх хаваешся?* Ёды Шарк. Параўн. *адлю́днік.*

АТАПАК м. Ступня. Глянь, які вялікі атапак у мальца. А яшчэ ж дзіцёнак. Рыпіншчына Шум. Трэба напячы атапкі на печы, тады ўся хвароба выйдзе. Быцава Беш.

АТАЎБАВАЦЦА зак. Асесці, пасяліцца. У тэй вёсцы яны атаўбаваліся і жылі. Зубава Арш.

АТВАЛ м. Уклон касы. Які атвал зробіш, так і каса касіць будзе. Жданы Шарк.

АТВОД м. Участак лесу пад вырубку. Той сасняк ужэ пад атвод пусцілі. Бягомль Докш.

АТВОНА безас.-прэдык. слова. Палога, някрута. На берагу том было атвона. Бярэзніца Шум.

АТВОНЫ прым. Палогі. А на раке бераг усягда быў атвоны. Барсукі В.-Дзв. А берагі ў нас атвоныя. Цясты В.-Дзв.

АТКРАПАЦЬ зак. Разблытаць. Аткарапай провалаку. Урбаны Брасл.

АТЛАСКА ж. Атласная хустка. Надзену гэту атласку, красівая яна. Бігосава В.-Дзв.

АТМІРАЦЬ незак. Паміраць. Старыя людзі ўжо атміраюць. Галбея Паст.

АТОКА ж. Затока. Зноў сёліта атока разліецца. Новы Двор В.-Дзв. У нашай атокі добра краснапёркі ловяцца. Клясціцы Рас.

АТОПАК м. 1. Лапаць. Мой дзед хадзіў у атопках. Абольцы Тал. 2. перан., зневаж. Бадзяга, валацуга. А Мішка, атопак, учора зноў напіўся і хадзіў па дзярэўні. Шацяні Сен.

АТОРА, АТОРЯ ж., адз. Амецце. Атору злажыце ўбок. Краснаполле Рас. Намялі кучу ато́ры, ні знаю, куды з ёю і дзівацца. Барсукі Дубр.

АТРАЗА́НКІ гл. АБРАЗА́НІКІ

АТРАМЭ́НТАж. Атрамант, чарніла. Зараз усякія ручкі модныя а раней пісалі пяром і атрамэнтай. Нурава В.-Дзв. Мне ж нада напісаць і ён прыносіць мне гэтую атрамэнта. Гарадзец Шарк.

АТРА́НАК м. Ранак. Атра́нак зайграў – пара скаціну ў поле весці. Далуева Шум. Ужо і атра́нак, пара за работу прымацца. Галі Шум.

АТРА́ЎЛЕНІК м., бат. Падобны да баравіка ядавіты грыб, які сінее ад дотыку. Атраўленікі ні гадзяцца для яды. Дразды Беш. Параўн. абма́нка².

АТРА́ХА аг., зневаж. Абыякавы да ўсяго чалавек. Ай, атра́ха, ці будзіць з яго толк? Баева Дубр.

АТРИ́ЗА́НІКІ, АТРИ́ЗА́НКІ гл. АБРАЗА́НІКІ

АТРО́ПКІ, АТРЕ́ПЫ толькі мн. Адходы пры апрацоўцы льну церніцай, атрэп'е. Атро́пкі ата льна нікому не патрэбныя.

Андронавічы Віц. *Прынясла атрэпы ды пазатыкала дзіркі ў хляве.* Сарокі Глыб. Параўн. абмялкі.

АТРУЎЦЬ зак. Атруціць. *Мо яна мяне атруіць хацела ?* Замхава Глыб.

АТРЭПЫ гл. АТРОПКИ

АТРЭЧНЫ прым. Не такі, як іншыя, асаблівы. *Во дзе атрэчная баба, усё ў яе не так, як у людзей.* Драбаўшчына Глыб. *Такія цяпер дзеці атрэчныі сталі , толькі тукаеш на іх, як на ваўкоў.* Жары Рас. // Недарэчны. *Да чаго ж я не люблю цяперашняй моды, такая яна атрэчная.* Арэхаўна Уш.

АТРЭЧЧА аг. Чалавек упарты, наравісты, які нікому не падпарадкоўваецца. *На мінулым тыдні як паляцеў з матацыкла , я думала, шыю зломіць. Але ж такая атрэчча , усё раўно ездзіць.* Марынцы, Тараскі Чаш.

АТСТОЙ м., адз. 1. Сметанковы слой, які здымаюць з верху кіслага малака. *Малако слівалась у атстойнікі, а патам снімаўся атстой.* Скрыпкі Гар. 2. Асадак. *Верх злей у чашку, а атстой вылі вон.* Двухполле Гар.

АТСТОЙНИК м. Пасудзіна для адстойвання малака. *Добра зараз – пайшоў у магазін, а там табе й малако, і смятана, і тварагі, а смятану раней у атстойніках атстайвалі, масла ў маслабойках калацілі; бывала, ад сілы аж хрэст ламаўся.* Гунчанкі Віц. *Не забудзься атстойнік у ваду паставіць, а то малако скісніць.* Мікалаёва Міёр.

АТСЫРВАЦЦА незак. Плеснець. *Атсырваіцца хлеб .* Магуны Паст.

АТТУДАВА прысл. Адтуль. *Аттудава прышла гэта т уча.* Бігосава В.-Дзв.

АТЫМАЛКА, АТЫМАНКА, АТЫМКА, АТЫМАЧКА, АТЫМАШКА гл. АДНІМКА

АЎДОТКА ж., заал. 1. Азёрная рыбка, род дробнай плоткі. *Аўдотка добра ловіцца на матыля.* Грынькі Чаш. 2. Удод. *У аўдоткі чубок есць.* Павяцце Міёр.

АЎСЭЦ м., бат. Аўсюк; пустазелле, падобнае на авёс. *Аўсэц і ў жыце расце.* Асташэва Лёзн., Рацькава Уш.

АЎСЯНКА ж. Аўсяная саломка. *Аўсянку з сенам мешаем , дык каровы лепі, як адно сена, ядуць.* Азярцы Глыб., Вялікі Поўсвіж Леп., Краснаполле Рас., Дуброва Шум.

АЎСЯННЕ н. Аўсянішча; поле, з якога сабраны ўраджай аўса. *Гані авечак на аўсянне.* Горкі Шум.

АЎТОБУСНИК м. Вадзіцель аўтобуса. *Дык брат ўсё жыццё аўтобуснікам адробіў.* Расходня Сен., Валожанкі Шарк.

АЎЦАЭД м. Воўк, які бярэ авечак. *Аўцаэд апасны воўк.* Так

і глядзі, што выбежыць з лесу і нападзе на авец. Міхалінава Лёзн.
Параўн. авячнік.

АЎЧА́Р м. Сабака аўчарка. *Такі аўчар прывязаны ля хаты.*
Вераб'і Глыб.

АЎЧА́РНИК ж. Аўчарня, авечы хлеў. *У нас аўчарнік сухі і цёплы.* Кавалі Лёзн. *Загані авечак і падапры дзверы ў аўчарнік.*
Лугавыя Віц., Сар'я В.-Дзв., Стасева Лёзн.

АЎША́К м. Вушак. *Аўша́к трэснуў, рамантаваць будзем.*
Вяцера Чаш. *А мне што дзелаць , аўшакі рассохліся саўсім .*
Камоскі Беш.

АХА́ЦЬ зак. Прыбраць, навесці парадак. *Паціху вокны толькі аха́ла к празніку.* Латышы Глыб.

АХАЛАДА́ЦЬ зак. Ахаладзець, астыць. *Хай зямля ахалада́е, тады пойдзем работаць.* Мілашы Брасл.

АХВІРА́НКА ж. Фіранка. *Ахвіра́нкі з бумагі выразалі.*
Асвея В.-Дзв.

АХВІЦЭ́РЫХА ж. Жонка афіцэра. *Так ужо чапурыцца гэна ахвіцэ́рыха.* Ляды Дубр.

АХІ́ЛАК м. Кволае, хваравітае дзіця. *Наш сыноч такі ахі́лак, радзіўся такім.* Вераб'і Пол, Грыцы Глыб., Бірулі Докш.

АХЛЫ́СЦІК м. Ашуканец. *Гэны ахлы́сцік мне ўжо ўсе нервы выеў.* Ветрына Пол., Камайск Докш.

АХМІСТРЫ́НЯ ж., перан. Жанчына, схільная важнічаць, фанабэрыцца. *Якая ж наша суседка ахмістры́ня!* Вяцера Чаш.

АХО́ДЖВАЦЦА гл. **АБХАДЗІ́ЦЦА**

АХО́ПАК м. Абярэмак, ахапак. *Пакладзі карове ахо́пак сена.* Янкі Докш. *Прынясі ахо́пак дроў з драварні.* Балаі Міёр.

АХРА́ПА ж., **АХРА́П'Е**, **АХРА́П'Я** н., зб. Зелле, бацвінне на корм свойскай жывёле. *А я пайду на ахра́пу, бо ў полі гола і кароўка за дзень згаладалась.* Іванск Чаш. *Кожны дзень цігаю ахра́пу, нада ж свінней карміць.* Каханавічы В.-Дзв. *Ідзі пасячы ахра́п'е.* Заполле Беш. *Усё нада было. З работы прыбягу і ў ахра́п'е, каб скаціну накарміць.* Вялікі Поўсвіж Леп. *Свіням давалі ахра́п'е -- насячэм травы, і ядуць.* Дабравольск Тал. *Праз усё лета свіням ахра́п'я давала.* Абаляны, Далёкія, Мількі Брасл., Бачэйкава, Дразды, Чаўнышкі Беш., Залучча, Ноўка Гар., Дзёрнавічы В.-Дзв., Гатаўшчына, Запруддзе, Лазічы, Латышы, Надазер'е Глыб., Балаі, Мікалаёва, Спігальшчына, Сухавежа Міёр., Ласіца, Лукашова, Нарыца Паст., Ветрына, Жарцы Пол., Клясціцы Рас., Наваселле, Матырына Уш., Коравічы, Тараскі Чаш., Жданы, Пятровічы, Чаромхава Шарк.

АЦАЛЭ́ЦЬ зак. Уцалець, астацца цэлым, непашкоджаным. *Наша хата ў вайну ацалéла.* Замошша Брасл.

АЦЕЧАСТВА *н.* Імя па бацьку. *Маё ацэчаства -- Віктараўна.* Гута Паст.

АЦПРАЦЦА *незак.* Асыпацца. *Каласы ўжэ аціраюцца, перастаяў авёс.* Агурні Глыб.

АЦЦЯПЕЛЬ *ж.* Адліга. *У аццяпель ажно на вуліцу ні хочацца выхадзіць, дужа мокра.* Ахрэмаўцы Брасл. Параўн. *адду□ х^а.*

АЦЯМІЦЦА *зак.* Апамятацца, разабрацца ў *новых, нечаканых абставінах.* *Пакуль немцы ацяміліся, мы ўжо былі ў лесе.* Бяседы Леп. Параўн. *агаломіцца.*

АЦЯРÓБКІ, АЦЯРЭБКІ *мн., зб.* Шалупінне ад бульбы. *АцярÓбкі мы збіраем і варым свінням.* Шасцярні Уш. *АцярЭбкі ў кучу на двары ссыпай.* Ілава Шум. Параўн. *аскрÓбкі, ашкэлёпкі.*

АЧАПІСТЫ *прысл.* Тоўсты, трыбухаты. *Карова ў майго брата ачáпістая і на малако добрая.* Замкава, Латышы Глыб.

АЧАРÓП'Е *н., зб.* Абломкі разбітай пасуды. *Сабяры гэтае ачарÓп'е, выкінь і не парэж рукі.* Астроўшчына Пол. Параўн. *аскабáлак, аскалэпак, аскалэбак, аскарабак.*

АЧАРПНУЦЬ *зак.* Зачарпнуць, набраць (вады). *Ай, этыя дзеці. Два часы просіш вядро вады ачарпнуць, і то лянуюцца.* Таўкіні Шарк.

АЧМУР *м.* Ачмурэнне. *Нейкі ачмур на мяне найшоў у лесе.* Псуя Глыб.

АЧМУЦЬ *зак.* Ашукаць, падмануць. *Я тады яго лоўка ачмуціла.* Бяседы Леп. Параўн. *амманіць, абласуціць, ашалапуціць.*

АЧÓПКАЦЦА *зак.* Паправіцца пасля цяжкай хваробы, акрыяць, ачуняць. *Трохі была ачÓпкалася, то зразу хапілася за работу.* Коравічы Чаш. Параўн. *акрэйбацца.*

АЧÓСЫ *толькі мн.* Ачоскі, адходы пры часанні льну. *Ачóсы ў нас тожа йдуць у дзела.* *Можна ткаць палавікі, мешкавіну.* Пішчалава Арш.

АЧУРАЦЦА *зак.* Адцурацца, адрачыся. *Дзеці ачурáліся ад маці.* Якаўлевічы Арш. *Ад жонкі ачурáўся быў, а любіў жа.* Белая Ліпа Сен.

АЧУРУДНЫ *прым.* Прапашчы. *Ачурудны ты чалавек, п'яніца.* Ушачы.

АЧУЦІЦЦА *зак.* Апрытомнець, ачуцца. *Як ударыла галаву, толькі праз дзень ачуцілася.* Галбея Паст.

АЧЫПАК *м.* Вочап. *Ваду нечым набраць – ачыпак зламалі.* Слабодка Гар.

АШАКА́ *ж., зб.* Асцё. *Адабралі насёна, але далей німа чаго дзяліць – ашакá пашиці адна.* Захарнічы Пол. *Зярно вельмі плахое –*

шмат ашакі́. Мікалаёва Міёр. Параўн. ако□ця, асцёўе, асціўё, асцяўё.

АШАКІ́ *мн.* Высеўкі. *Прасеяла муку, ашакі́ курам замішаю.* Сакольнікі Віц. *Ашакі́ на корм свінням ідуць* . Матырына Леп., Ёды Шарк. Параўн. *асеўкі, асіўкі.*

АШАЛАПУЎЦЬ *зак., экспр.* Ашукаць, падмануць. *Лоўка яна цябе ашалапуціла* . Булахі Глыб. Параўн. *абласуціць, амманіць, ачмуціць.*

АШАЛОНА *ж.* Эшалон. *З Рыгі фарміравалі ашалону ў Германію.* Узмёны Міёр.

АШКАЛЁПКИ *толькі мн.* Шалупінне ад бульбы. *Ашкалёпкі звары разам з бульбай, свінка паесць.* Галбея Паст. Параўн. *аскробкі, ацяробкі, ацяробкі.*

АШКІ́Р *выкл.* Вокліч, якім адганяюць авечак. *Ашкі́р! Пайшли ў хлеў!* Апанаскавічы Уш.

АШКУРЫЦЬ *зак.* Акарыць, ачысціць ад кары. *Усё німа ўрэмя ашкуруць лес.* Баяноўшчына Пол.

АШЛА́П *м.* Ачэп. *Буду лажыць ашлапы і ста віць кроквы.* Сяляўшчына Рас.

АШО́СТАК *м.* Прыпек. *Пастаў сковараду на ашостак* . Юнькі Паст.

АШУ́ШКАЦЦА *зак.* Ухутацца, цёпла апрануцца. *Як на север ашушкаўся* . Дварчаны Паст. *Так ашушкалася, ледзь ногі цягну.* Колпіна Сен., Варапаева, Чорнае Паст. Параўн. *абдзе□ця*

АШЧАПÉНЕЦ *м.* Адшчапенец, адзінокі чалавек. *Так і пражыў век ашчапéнцам.* Дрыгучы Міёр.

АШЧАПÍЦЦА *зак.* Абхапіцца рукамі, моцна абняцца. *Браты ашчапіліся, адпускаць адзін аднаго ні хочуць.* Ліпаўкі Докш.

АШЧАПÍЦЬ *зак.* Абхапіць рукамі, моцна абняць. *Ашчапіў за шыю і ні атарваць.* Язвіна Шум. Параўн. *абшчалéпіць.*

АШЧАЧЭ́РЫЦЦА *зак.* Занервавацца (пра свойскіх жывёл, птушак). *Як вынесу ім ягады гнілыя, а яны, ты знаеш, ашчачэруцца і глядзяць, не хочуць есць, а патам і з'ядуць.* Гараны Пол.

АШЫ́БНУ́ЦЦА *зак.* Памыліцца. *Кажыцца, правільна шчытаў, а нейдзі ашыбнуўся.* Барсукі Дубр., Арцёмава Лёзн., Забор'е Рас.

АШЭ́СТАК *м.* Жэрдка пад столлю ў хаце ці ў бані. *Калбасы, можа, на ашэстак перад шчытком пака навешаем* . Туркова Міёр.

АЯГНÍЦЦА *зак.* Акаціцца, нарадзіць ягнят. *Мая авечачка маладзенькая аягнілася.* Астроўшчына Пол.

Б

БАБА¹ ж. Апора калодзежнага жураўля. Згніла ба□ба ў калодзісю й паламалася. Сакольнікі Віц. У калодцы было некалькі частак: ба□ба, смык, жэрдка. Ї на ўсё на гэта казалі "журавель". Лётцы Віц. Пастаў ты мне ба□бу. Нямойта Сен.

БАБА² ж. Дрыгва. Прайсці па кладцы праз ба□бу Мокавічы Чаш. Параўн. багаві□нне, багві□на, балачы□на, бало□нне², бало□ця, бо□лаць, блытаві□на

БАБА³ ж., бат. Дзьмухавец. Белья ба□бы растуць ля дарогі. Руць Чаш.

БАБА⁴ ж. Рыбалоўная прылада ў выглядзе бочкі з жардзінай. Ба□бу круцяць на беразе і выцягваюць невад з вады. Ракава Гар.

БАБАВЁННЕ, БАБАВІННЕ, БАБОЎІНЬЕ н., толькі адз., БАБОШНІК, БОБЧЫК м., БАБАВІНЫ толькі мн., бат. Сцяблы бобу; бабоўнік. Бабавённе прошлым летам было як ніколі высокім. Польша Сен. У бабоў бабаві□нне вялікае Пірагі Дубр. Бабаві□нне гэтае каровам аддай, можа, есці будуць. Папшычы Глыб. Сцяблы бобу – бабёвінье. Дыманова Віц. З маладога бабо□шніку я дзелаю ўкусны салат. Панізоўе Арш. Поле ад бо□бчыку было чыстым Польша Сен. Я сёння зацяраўся ў бабаві□нах Шарагі Міёр. Параўн. бабро□ўнік.

БАБАВІШЧА, БАБІШЧА, БАБОЎІШЧА н. Поле пасля ўборкі бобу. Бабаві□шча мы ўскапалі, а праз год зноў пасадзім тут боб. Крыпулі Докш., Папшулі Міёр. Пасля ўборкі боба мы на бабі□шчы астаўляем струкі, а патам іх палім. Ског Сен. Наступным годам на месце бабо□вішча пасадзім што яшчэ Зазер'е Гар. Бабо□вішча застаецца пасля прыбранага бобу. Дразды Беш., Пірагі Дубр., Малыя Пышнагоры Леп., Янкішкі Паст., Лукомль Чаш.

БАБАЎ м., міф. Стары дзед, які пужае малых. Сні, засынай, сынку, а то прыйдзе баба□й– забярэ. Бешанковічы.

БАБАЎ м. Сноп. Цётчын бабаў самы роўны. Стрыжава Беш.

БАБАЎІ толькі мн. Вантробы. Бабані□балаць. Гута Паст.

БАБАЧКА¹ ж., бат. Памянш. да ба□бка – грыб падбярэ-завік. Баравікоў не знайшла, затое нарэзала капытоў, казлек, ажно тры ба□бачкі трапіліся. Чурылава Арш. Параўн. балатні□ца бало□тнік², беразня□к², бяру□шнік

БАБАЧКА² ж. Дзесяць снапоў ільну, састаўленых у кучку для прасушкі. Я сто б□ а□ бачак свізала сённяЗубава Арш.

БАБАШКА ж. Аладка. Ты хадзі, баба□ шак напякла, можа, накаштуеш, яшчэ цёплыя былі. Роўнае Шум.

БАБІК, БАБІЧ м. Бабнік; ахвотнік да жанчын. Міхась раней ба□ бікам быў, а цяпер яму нячога ўжо ня нада. Язна Міёр. Етага ба□ біча ўся дзярэўня знае Вялікае Сяло Сен. А сусед ба□ біч быў, на ўсім Лётцам гаварылі. Лётцы Віц.

БАБІЦЬ незак. 1. Хрысціць (дзіця). Дачку ба□ біла суседка. Верамееўшчына Дубр. 2. Пра першае купанне дзіцяці бабкаю. Апошні раз я ба□ біла гадоў пятнаціць таму, дык і не памятаю, як гэта рабіць. Стараселле Леп.

БАБІЦЦА незак. Валаводзіцца. А ні ба□ бся ты з гэтым сенам. Лужкі Шум.

БАБІЧ гл. БАБІК

БАБІШЧА гл. БАБАВІШЧА

БАБКА¹ ж. Карэнны зуб. У яе разбалелася ба□ бка на ніжняй сківіцы. Закур'е Чаш.

БАБКА² ж. Знахарка, шаптуха. Вельмі моцна захварэў Васіль, без ба□ бкі не абысціся. Мікалаёва Міёр.

БАБКА³ ж. Бакавая частка ў прыпечку, куды заграбаюць вуголле. Вы ўжо ў ба□ бку столькі вуголля накідалі! Матырына Уш., Фарынава Пол.

БАБКА⁴ ж., заал. Страказа. Глянь, якія ў ба□ бкі прыгожыя крылы. Леснікі Глыб. Над вадой лётае ба□ бка.Крывіцкі Шум.

БАБОЎІНЬЕ гл. БАБАВЕННЕ

БАБОЎІШЧА гл. БАБАВІШЧА

БАБОК м., бат. Пакаёвая кветка з пышнымі ружовымі суквеццямі. У гэтым вазоне бабо□ к расце. Заазер'е Тал.

БАБОНЫ толькі мн. Забабоны. Ня вер ты ў гэтыя бабо□ ны, здаравей будзеш.Роўнае Шум.

БАБОЎЕ н. Шалупінне ад бабовых раслін – ад бобу, гароху, фасолі. Ад бобу шмат бабо□ ўя вынесла.Доўжа Віц.

БАБОЎНІК м. Маленькі ліст каля стручка бобу. Летась не ўрадзіў боб, выраслі адны бабо□ ўнікі. Папшулі Міёр.

○ БАБОЎНАЯ ТРАВА ж. Заячае шчаўе. Лісты бабо□ ўнай травы заквашваюць, як капусту. Язна Міёр.

БАБОШНІК гл. БАБАВЕННЕ

БАБРОЎНІК м. Сцяблы бобу; бабоўнік. Увесь дзень збірала бабро□ ўнік. Забор'е Сен. Параўн. бабаве□ нне, бабаві□ нне, бабо□ вінье, бабавіны, бо□ бчык.

БАБРЫЦА ж. Самка бабра. На возеры бы□ ла многа баброў і толькі адну бабры□ цу відзелі людзі. Старое Лядна Леп.

○ БА́БСКАЕ ЛЕ́ТА *н.* Бабіна лета. Ба□ бскае лета скоро будзе. Гарадок.

БАБУРА́ *ж., зб.,* БАБУРЫ́, БУБАРЫ́, БУБУРЫ́, БУБА́РЫКІ толькі *мн.* Дробная бульба. *Добрай бульбы вельмі мала, трапляецца толькі бабура□.* Слабада Віц. *Бабуля насыпала ў чыгун бабура□ ў.* Двухполле Гар. *Бубары□ трэба перасыпаць у карзіну.* Крынкі Лёзн. *Не ўдалася бульба, адны бубары□.* Лазоўка Сен. *Бульба ў етым годзе добрая, бубуро□ ў зусім мала.* Нярэйша Сен. *Як бацвінне мелкае, то адны буба□ рыкі параслі* Белая Ліпа Сен.

БА́БЦЯ *ж.* Матчына або бацькава маці; бабуля. *Мая ба□ бця чаго толькі ні знаіць, пра што ні спрасі – хораша раскажыць.* Кубелеўшчына, Савуткі Шарк. *Пойдзем да ба□ бці?* Белішкі Паст.

БА́БЫЛІ́ХА *ж.* 1. Бабылька, жан. да бабыль. *Бабылі□ ха жыве бедна, нічога ні маіць.* Свіркі Докш. 2. Бедная адзінокая жанчына. *У бабыля нічога няма і ў бабылі□ хі тожа.* Пліса Глыб.

БА́БЫЛКА́ *ж.* Бабулька. *Ля дарогі стаяла старэнькая бабы□ лка.* Касары Уш.

БА́БЫ́Р *м., заал.* Ёрш. *Падпусці паплавок вышай – бабыро□ ў наловіш* Камары Віц.

БА́БЭ́КА *аг.* Нямы чалавек. *У мяне родзіч быў бабэ□ ка.* Фарынава Пол.

БА́ВІЦЬ *незак.* Баяць; расказваць. *Стары мой вельмі любіць басні ба□ віць.* Баршчоўка Віц.

БА́ВОЛ *м.* Шызафрэнік, неразумны чалавек. *Баво□ л быў і ў нашай вёсцы.* Мыкава В.-Дзв.

БА́ВУЛЬНІ́ЦА *ж., часцей* БА́ВУЛЬНІ́ЦЫ *мн.* Баваўняная нітка. *Купенела бавульніцы і буду снаваць на спадніцы.* Сакольнікі Віц.

БА́ГАВА́ЦЬ *незак.* Нахабна паводзіць сябе. *Ходзіць – багу□ е: адзін ён чалавек, а астатнія ўсе – быдла.* Спігальшчына Міёр.

БА́ГАВІ́НКА *ж., бат.* Суніцы. *У лесе багаві□ нка паспела.* Пятровічы Шарк.

БА́ГАВІ́ННЕ *н.,* БА́ГВІ́НА *ж.* Дрыгва, багна, топкае месца. *Хадзіла за журавінамі ды заблудзілася, ледзь у багаві□ нне нейкае ня ўлезла.* Сяло Гар., Новы Пагост Міёр., Акцябрскі Чаш. *На багаві□ нне ўчора па шчыкалатку праваліўся.* Дзегцяры Брасл. *За нашым гародам багві□ на.* Сушчова Віц. *Параўн. ба□ ба², балачы□ на, бало□ нне², бало□ цця, бо□ лаць, блытаві□ на*

БА́ГАВІ́ЦА *ж., міф.* Міфічная хвароба, якую могуць хварэць жанчыны. *Каб цябе багаві□ ца ўзяла!* Мікалаёва Міёр.

БАГАДЗЭЛЬНЯ *ж.*, *асудж.* Шумнае зборышча людзей. *Во суседзі багадзе □ льню зрабілі, што ў другім сяле чутно* Кашчына Чаш.

БАГАМОЎЛЬНЯ *ж.*, *асудж.* Пустая размова. *Ну і развялі багамо □ льню!* Ідоўта Міёр.

БАЃА́Н *м.*, БАГАННЁ́ *н.*, БАЃАЎ́НІК, БАГН *м.*, БАЃНА́ *ж.*, *бат.* Багун. *Ба □ ган расцець у балоці, ад ба □ гана страшна баліць галава.* Сакольнікі Віц. *Калі зацвітае ба □ ган, здаецца, што на купіны спуціліся маленькія воблачкі.* Гарані Гар. *Кругом рос ба □ ган.* Вераб'і Глыб. *У лесе многа ба □ гана, ад яго галава кружыцца.* Балаі, Язна Міёр. *Будзеш доўга хадзіць у лясу, дзе ёсць ба □ ган, дак галава дажа ад яго разбалецца можаць* Горы Рас. *Пойдзем заўтра ў ба □ ган, ад мышэй добра памагае.* Новы Двор, Сар'я В.-Дзв. *Ба □ ган расце толькі ў балоце* Уздорнікі Сен. *Ба □ ган таксама лекавая расліна* Пашкі Шарк. *Ад бага □ на галава баліць.* Ахрэмаўцы Брасл. *Калі была ў лесе, бага □ н цвіў.* Мярэцкія Глыб. *Баганнё □ сабіралі і падтырквалі пад страху.* Сасноўцы Шарк. *Ба □ гаўнік расцець на балотах, дзе і галабоні* Пралетарыя Уш. *Багаўні □ к расцець на балотах.* Сяло Гар. *Ад ба □ гна ў лесе забалела галава* Савіцкія Шарк. *Як пойдзеш у лес за п'яніцамі, то з ба □ гнам ужо ніяк не размінешся, яны такія ўжо дружбакі.* Грыцы, Мосар Глыб. *Дым ад ба □ гны ад камароў мяне ратуе.* Лепель.

БАГАСЛУ́ЖБА *ж.* Богаслужэнне. *У час багаслу □ жбы ў цэркве цяпер і моладзь стаіць.* Міёры.

БАГАТЫ́РКА *ж.*, *часцей мн.* БАГАТЫ́РКІ *бат.* Багаткі, дзьмухавец; палявая кветка жоўта-пясочнага колеру. *Перад Янам багаты □ ркі збіраю, а на самое свята ў цэркаву свяціць іх нясу.* Кавалі Глыб.

БАГАТЫ́РНЫ *прым.* Багатырскі; фізічна моцны, дужы. *Ты ж багаты □ рны, што ты, здачы яму даць не мог?* Цаўі Шум.

БАЃАЎ́НІК *гл.* БАЃА́Н

БАГА́Ч *м.* Вогнішча, агонь. *У лесе хуценька разлажыў бага □ ч, каб спекчы бульбы.* Руць Чаш.

БАГВІ́НА *гл.* БАГАВІ́ННЕ

БАГДА́Й *выкл.* Бадай, каб. *А багда □ й ты заеўся!* Ноўка Віц.

БАГДА́НЕЦ *м.* Пазашлюбнае дзіця. *Ніна радзіла багда □ нца ў дзеўках* Сакольнікі Віц. *Параўн. банка □ рт у 1 знач., баху □ ру 1 знач., бэнсь і бэнсю □ ру 1 знач.*

БАГН, БА́НА *гл.* БАЃА́Н

БАЃНІ́ЦА *ж.*, *бат.* Багноўка; шматгадовая нізкарослая балотная расліна сямейства багноўкавых з прадаўгаватым лісцем

і дробнымі цёмна-чырвонымі кветкамі. *Бачыш, вада пад нагамі, ба□ гніца кругам расце, у балота зайшлі.* Жыгалава Віц. Параўн. *балатня□ нка, балацяві□ на, бало□ тніна, бало□ тніца, балаця□ нка¹, бало□ тнік¹.*

БАГНЭТ м. Нож вялікіх памераў. *Бацька схапіў са стала багнэ□ т і выскачыў на двор.* Вераб'і Глыб.

БАГОЎКА, БОГАЎКА ж., заал. Божая кароўка. *На руку села баго□ ўка Дражакі Гар. А вунь баго□ ўка ползае Вялікае Сяло Сен. Вясной у нас дужа многа баго□ вак лётаіць, і адкуль іх бярэцца столькі?* Гуліна Сен. *Чым болей чырвоных кропак, тым старэйшая баго□ ўка.* Казімірова Пол. *Лётае бо□ гаўка ў полі.* Промыслы Беш. Параўн. *бо□ жая казю□ лька.*

БАГУЎЛЬНІК м. Бружмель. *Багу□ льнік перашкаджаў нам ісці.* Грыцы Глыб.

БАДАК м., бат. Асот. *Бада□ к заглушыў увесь ямень.* Халамер'е Гар.

БАДЗЭЖКА ж. Вядро. *Жонка налі□ ла на калодзісі цэлую бадзе□ жку вады.* Адаменкі Лёзн. Параўн. *бодня і бадня□ ў 2 знач., бадзя□ га² у 2 знач., байдэ□ рка, балэ□ йка, бу□ дан.*

БАДЗЭЦЬ незак., груб. Балбатаць, гаварыць глупства. *Ну ты й бадзе□ ш, быта саўсём дурная.* Рубеж Брасл. *Што ты бадзе□ ш? Не па дзесіць рублёў, а па пітнаццаць!* Валынцы В.-Дзв. Параўн. *ба□ лхвіць блэ□ ндзіцьбу 2 знач.*

БАДЗІНЯ¹, аг., асудж. 1. Абібок, гультай(ка). *Зноў гэты бадзі□ ня сядзіць рукі склаўшы.* Бугаі Сен. *Ідзі дадому, бадзіня□!* Вярэнькі Паст. Параўн. *бадзя□ ўка² у 1 знач., бі□ нька.* 2. Бадзяга, валацуга. *Апяць сышоў з дому, вот ужо бадзі□ ня!* Перавознікі Паст. *Вот жа бадзі□ ня, дамоў і ні нада паказацца.* Прамышляды Паст. Параўн. *бадзя□ ўка² у 2 знач.*

БАДЗІНЯ² ж. Шкодная карова, якая часта ўцякае ў шкоду, улазіць у патраву, бадзяецца абы-дзе. *Бадзі□ ня ў мяне была шкодніца яшчэ тая.* Езярышча Гар.

БАДЗІЦЦА незак. Спрацацца. *Не трэба было бадзі□ цца са старшынёй, вось ён і атамсіў.* Чарневічы Глыб.

БАДЗЮКІ мн., бат. Бадзьяк, ваўчкі. *У гэтым годзе на полі шмат бадзюко□ ў.* Мікалаёва Міёр. Параўн. *бадзя□ га¹, буда□ к.*

БАДЗЮЛЬКА ж., бат. Шышка дзядоўніку. *Як улезла ў дзядоўнік, дык бадзю□ лекнычыпалася за спадніцу.* Сяляўшчына Рас.

БАДЗЯГА¹ ж., бат. Бадзьяк, ваўчкі; агульная назва калючай травы. *Іці бы□ ла неважможна: кожную мінуту бадзя□ га цаплялася за ногі.* Зубкі Лёзн. *Бадзя□ га часцей расцець пад*

заборамі. Пралетарыя Уш. *Калгаснае поле скрозь парасло бадзя□ гай* Радзюкі Шарк. Параўн. *бадзюкі□ , буда□ к.*

БАДЗЯ́ГА² ж. 1. Бутля для самаробнага віна. *Дзе бадзя□ гу схвау? Я ж на трактар пакідала!* Белая Ліпа Сен. 2. Карыта, вядро, пасудзіна для вады. *Вялікая бадзя□ га стаяла на лаве Макаравічы Беш. Ля хаты ляжыць вялікая бадзя□ га* Цяпіна Чаш. Параўн. *бодня і бадня□ ў 2 знач., бадзе□ жска, байдэ□ рка, бале□ йка, бу□ дан*

БАДЗЯ́ЛЫ прым. 1. Брудны. *Якую ты паддзёўку надзеў? Бадзя□ лую! Ітабе не сорамна?* Фарынава Пол. 2. Легкадумны ў паводзінах. *За такога бадзя□ лага пойдзешзамуж?* Труды Пол.

БАДЗЯ́ЎКА¹ ж., заал. Мошка. *Глянь, якая бадзя□ ўка палзець.* Харкаўка Арш.

БАДЗЯ́ЎКА² аг., асудж. 1. Гультай(ка), не заняты(ая) працай. *Ужо відаць, што бадзя□ ўка расцець.* Іванькі Міёр. Параўн. *бадзі□ ня* у 1 знач., *бі□ нька*. 2. Распуснік(ца); бадзяга, валацуга. *Бадзя□ ўка! Дзе была – туды йдзі!* Ноўка Віц. *Яго бацька бадзя□ ўка, п'янчуга.* Верхнядзвінск. Параўн. *бадзі□ ня* у 2 знач.

БАДЗЯ́ЎКА³ ж. Ануча, прызначаная для выцірання вельмі брудных, замазучаных рук. *Дай мне бадзя□ ўкі, рукі вытраць ад мазуты.* Іванькі Міёр.

БАДЗЯ́ЦЦА незак. Быць у беспарадку, валяцца не на месцы (аб рэчах). *У шкафе ўся адзежа так бадзя□ іцца* Акунёва Міёр. *Па ўсёй хаце бадзя□ ецца адзежа, хоць бы прыбрала!* Стралкі В.-Дзв.

БАДЗЯ́ЦЬ незак. Брудзіць, пэцкаць, нехайна насіць адзенне, абутак. *Чаму ты так бадзя□ еш сваю шапку?* Пустаселле Докш. *Не бадзя□ й новую сукенку.* Стралкі В.-Дзв. *Сыноч, перапранайся пасля школы, а то бадзя□ еш адзежу.* Царкавішча, Кублічы Уш. Параўн. *бло□ ціць* у 2 знач.

БАДЛЯ́ ж. Свойская жывёла. *Бадля□ ў хляву някормленая стаіць.* Кавалі Глыб.

БАДНЯ́ гл. БО́ДНЯ

БАДУ́ЧЫ прым. Бадлівы. *Карова баду□ чая носіцца, таго глядзі – чыпанець наскрозь.* Барсукі Дубр.

БАДЫ́ЛЛЁ н. Бадылле; пруткія сцяблы пераважна аднагадовых раслін. *Увесь агарод бадыллё□ м парос.* Пашкі Шарк. Параўн. *бы□ длы.*

БАЕ́ВЫ прым. Баявы. *Марыся была баё□ ва дзеўчына, любому адпор дасць.* Калышкі Лёзн.

БАЖА́ЦЦА незак. Хацецца. *Вельмі бажс□ лася есці.* Запружаны Чаш.

БАЖНІЦА ж. Ручнік, які вешаюць на абразы. У кожнай хаце на абразях павінна вісець бажніца Сяло Гар., Сасноўка Глыб. Перад святам вешаецца чыстая бажніца. Сардыкі, Каханавічы, Цясты В.-Дзв.

БАЗАРЫНКІ мн. Падарункі. На базары купіла ўнукам база рынкі. Язна Міёр.

БАЗЫЛЬ м. Вялікі кавалак сала. Нарезала базыле й і хочіць, каб іх хто-небудзь еў. Зубава Арш.

БАЗЫРАВАЎЦЬ незак. Гаманіць, размаўляць. "А дзе маці?" – "Яна базыруе з цёткай". Булахі Глыб.

БАЙБАС, БАЙБІС м., груб. Байбус; высакарослы дарослы чалавек, які паводзіць сябе не па гадах па-дзіцячы. Такі байбае, а з рабятамі гуляць. Сасноўцы Шарк. Такі байбіс, а нідзе не працуе. Мікалаёва Міёр.

БАЙДАН м. Поле. Выйшлі з лесу – перад намі раскінуўся байдае. Віркі Чаш.

БАЙДЭРКА ж. Вядро, пасудзіна, у якой трымаюць ваду ў хаце. Дачушка, прынясі вады з байдэрыкі. Чаўнышкі Беш. Параўн. бадзежка, бо дняі бадня ў 2 знач., бадзя га² ў 2 знач., балейка, будан.

БАЙНЯ, памянш.-ласк. БАЙНЬКА ж. Лазня. Байнякая стаяла ля рэчкі. Ніўнікі Міёр. Байню трэба выцепліць. Паліцы, Рубеж Беш. У суботу байню будзем тапіць і пойзім мыцца Ахрэмаўцы, Дрысвяты, Рубеж, Укля, Брасл. Тады занеслі мяне ў байню і палажылі. Азёркі, Двухполле Гар. Ужо байня цепліца. Абруб Глыб. Цераз суботу байню топім, вады ўсім хватіць. Аўсянка Міёр. Ці будзем у суботу байню цепліць? Камянполле, Новы Пагост, Чапукі Міёр. Трэба байню пераішыць, каб зімой халодная не была. Дрыгучы Міёр. Байню, можа, у панядзелак выцеплім. Буцавічы Паст. Заўтра субота, нада байню цепліць. Турлы Паст. Дзед пайшоў у лес за венікамі ў байню Забор'е Рас. Калі байню тапіць будзем? Кугоні Уш. За самай рэчкай у нас байня. Лонск, Шыці Шарк. Нада сянні байню пазней вытапіць, а то работы многа. Зямцы Шум.

БАЙРАК¹ м. Роў, які зарос лесам. Ну і места тут у вас: не зямля, а байракейкі, адны яміны ды лес. Слабодка Гар.

БАЙРАК² м. Будынак для сушкі снапоў. Згарэў наш байраке, так хоць бы сена сушылі. Баева Дубр.

БАЙРАН м. Беспарадак. Ай, дзяўчаты, не заходзьце ў хату, там такі байрае. Езярышча Гар. Параўн. бірубальнік, бязлае двішча.

БАКАВІЦА ж. Бакавіна; бакавая частка свіной тушы. Лічыцца, што бакавіца – самая смачная частка тушы. Лётцы Віц.

БАКАЦІНА ж. Бок. Бакаціна баліць ужо каторы дзень Камайск Докш.

БАКЛАЖКА, БАКЛЯЖКА, БАКЛАШКА, БУКЛАГА ж. Біклага; бачурка, маленькая бочка. Набяры вады ў баклажку, толькі ўперад памый, а то яна з малаком была. Багушэўск Сен. Набрала вады ў бакляжку. Лепель. Кату малака цэлую баклажку эту наліла Цешылава Паст. Трэба буклажку гуркоў насаліць. Слабада Віц.

БАКОЎКА ж. 1. Верхняя частка печы. Во яна, бакоўка, у белы цвет выкрашана. Доўжа Віц. 2. Засаўка ў печы. Бакоўку трэба ўжо было задзвігаць. Даўгаполле Гар.

БАЛАБАЙКА ж. Бразготка; званок, які чапляюць жывёле, каб не гублялася ў лесе. У нашай каровы на шыі балабайка, а ў суседскай няма. Заточча В.-Дзв. Параўн. боў мала бон.

БАЛАБОЊЧЫКІ мн., бат. Званочки; травяністая расліна сямейства званочкавых з блакітнымі або цёмна-сінімі кветкамі, падобнымі на званок. Нарвала на лузе цэлае бярэмя балабоўчыкаў. Барсукі Дубр.

БАЛАБЭШКІ мн., кулін. Салодкія сухары, спечаныя ў печы. Бабка, спячы ты мне балабэшак, надта ж смашныя яны ў цябе палучаюцца. Папшычы Глыб.

БАЛАГАН м. Павець; памяшканне для прасушвання дроў, сена. Трэба ў балаган не мяшкі сушыць павешаць. Слабада Докш.

БАЛАГУРЫЦЬ незак. Гуляць, шумна святкаваць. Вяселле ўнучкі балагурылі ў новай хаце. Ноўка Віц.

БАЛАМУЦЕНЬ м., міф. Балацянік; міфічная істота, якая быццам жыве на балоце. Баламуць палухае ўсіх людзей. Латышы Глыб.

БАЛАТНІЦА, БАЛАТНІЦЫ гл. БАЛОТНІК²

БАЛАТНЯНЫ прым. Балотны. Травы было мала, таму прыйшлося касіць і балатнянку Руда Беш.

БАЛАТНЯНКА, БАЛАЦЯВІНА, БАЛОТНІНА, БАЛОТНІЦА ж., зб., бат. Агульная назва балотнай травы. Сярод балатнянак бываюць і лекавыя травы Марозаўка Сен. Трава кругом пажоўкла, толькі балацявіна на стаіць зялёная. Драбаўшчына Глыб. Учора накасілі цэлы стог балоўтніны. Манякова Міёр. Дзікія качкі плавалі, але не былі бачны за балоўтняй. Польша Сен. Каля іх балота вялікае, балоўтніцы якой хочаш знойдзеш. Нямойта Сен. Параўн. баўгніца, балацянка¹, балоўтнік¹.

БАЛАЎКА ж. Гульня. *А раней такіх ба□лавак не было.* Старая Будаўка Тал.

БАЛАЦІНА ж. Гразь, разводдзе. *Балаці□на такая ў двары і на агародзе.* Ясюкі Паст.

БАЛАЦЯВІНА гл. БАЛАТНЯНКА

БАЛАЦЯНКА¹ ж., зб., бат. Агульная назва балотнай травы. *На балоце многа рознай балаця□нкі* Дуброва Беш., Дуброва Шум. Параўн. *ба□гніца, балатня□нка, балацяві□на, бало□тніна, бало□тніца, бало□тнік*

БАЛАЦЯНКА² ж., бат. Лясны шампіньён; падбалотнік. *Прыйшлі ў лес – адны балаця□нкі пападаюцца, белых грыбоў няма.* Рудня Пол.

БАЛАЧЫНА, БАЛОЦЦЯ, БОЛАЦЬ ж. Балота, багна, балацявіна. *Балачы□на там непраходная.* Малы Поўсвіж Леп. *Вакол непраходная балачы□на* Закур'е, Пачаевічы Чаш. *Там такая бало□ця была, сасоннічык рос.* Баршчоўка Віц. *Заліло так, што вакол адна бо□лаць.* Дзегцяры Брасл. Параўн. *ба□ба, багаві□не, багві□на, бало□нне, блытаві□на*

БАЛБУШЫХА ж. Пляткарка; жанчына, якая распускае плёткі. *Здаецца, у нас на сяле балбу□шыха з'явілася.* Коравічы Чаш.

БАЛДАВЁШКА, БОЛДАЎКА ж. Доўгі шост, якім заганяюць рыбу ў сетку. *Балдаве□шкай пужаюць рыбу, каб загнаць яе ў сетку, і чалавека бесталковага завуць балдаве□шкай.* Казлы Міёр. *Бохаюць рыбу бо□лдаўкай.* Асвея В.-Дзв. Параўн. *баўту□н, боўт, бо□лткі бо□ўткаў* 1 знач.

БАЛДОЎКА ж. Невялікі склад, кладоўка для ўсялякай гаспадарчай драбязы, прыбудаваная да хаты ці да хлява. *Прынясі пілу і тапор, яны ў балдо□ўцы ляжаць.* Празарокі, Латышы Глыб.

БАЛЁ толькі мн. Прыступы болю. *А!.. Бале□-бале□...Зноў бале□замучылі* Баравуха Пол.

БАЛЁЙКА ж. Драўлянае вядро. *Цэлую бале□йку вішань назбірала.* Язна Міёр. Параўн. *бадзе□жка, бодня і бадня□ў* 2 знач., *бадзя□га* у 2 знач., *байдэ□рка, бу□дан.*

БАЛЁСЦЬ, БОЛЬКА ж. Хвароба. *Якая ж бале□сць на яго ўжо напала?* Укля Брасл. *Каб цябе бале□сць!* Калінавая Міёр. *Нажыла сабе бо□льку, надрываючыся гадамі на рабоце.* Дзёрнавічы В.-Дзв.

БАЛЁЯ ж. Начоўкі. *Вазьмі бале□ю і прынясі ў хату* Канашы Гар.

БАЛІЎКІ мн., бат. Сцяблы бульбы. *Трэба вывезці балі□ўкі з агарода.* Зорніца Леп. Параўн. *бато□ўнік, бацві□нік, бато□ўка, бато□ўе, бато□ўя, батві□не, бо□тваніе* 1 знач.

БАЛКА ж. Пранік; плоскі драўляны брусок з ручкай для выбівання бялізны пры мыцці ці для абмалоту лёну. Яна не нашла сваю ба□лку. Казімірова Пол.

БАЛМАТ, БОЛМАТ м., асудж. Чалавек, які любіць шмат гаварыць; балбатун. Гэты балма□т мне адурыву ўсю галаву. Дубраўкі Пол. Не слухай ты гэтага бо□лмата! Вяцера Чаш. Параўн. баіма□т.

БАЛМАЧЧУ прысл. Без справы. Вось так ён і ходзіць заўсёды ба□лмаччу. Бачэйкава Беш.

БАЛОН м. Слоік. Сколькі ў цябе бало□наў варэння? Жукоўшчына Шарк.

БАЛОНА ж. Балонка; аконнае шкло, шыба. Дзетка, я табе дзесяць раз казала, каб ты вымыла бало□ны: дождж зараз пойдзіць. Слабодка Гар. Некаму й бало□ны вымыць. Езярышча Гар.

БАЛОННЕ¹ н. Узлесак. У гэтым годзі многа суніц было на бало□нні. Сушчова Віц. Параўн. беражы□наў 1 знач.

БАЛОННЕ² н. Балота, багна. Як журавіны паспеюць, так на бало□нню ўсё сяло збіраіцца Падворыца Сен. Бало□нне – яно чатырыста – чатырыста пісят метраў. Белая Ліпа Сен. Параўн. ба□ба, багаві□нне, багві□на, балачы□на, бало□ця, бо□лаць, блытавіна.

БАЛОННЯ ж. Балонне; нізкі заліўны луг каля рэчкі. Яны зноў пайшлі касіць на бало□нню Малы Поўсвіж Леп.

БАЛОТНІК¹ м., бат. Агульная назва балотнай травы, сена з балота. Праз бало□тнік прабівалася яшчэ нейкая трава. Лужкі Шарк., Сяло Гар. Бало□тніка ў гэты месце бы□ла так многа, што за ім не відна бы□ла вады. Старое Лядна Леп. Параўн. ба□гніца, балатня□нка, балацяві□на, балаця□нка бало□тніца, бало□тніна

БАЛОТНІК² м., БАЛАТНІЦА ж., часцей мн. БАЛАТНІЦЫ бат. Падбярэзавік, які расце на балоце. Учора хадзілі ў лес, дык абралі поўныя кашы□ бало□тнікаў. Ахрэмаўцы Брасл. На вячэру зварылі бульбу з балатні□цамі Дрысвяты Брасл. Параўн. ба□бачка¹, беразня□к², бяру□шнік.

БАЛОТНІК³ м., часцей мн. БАЛОТНІКІ. Балотныя боты. На рыбу адзеў бало□тнікі Сяло Гар., Лепель.

БАЛОТНІНА, БАЛОТНІЦА гл. БАЛАТНІЯНКА

БАЛОЦЦЯ гл. БАЛАЧЫНА

БАЛТАНКА, БАЎТУХА ж., кулін. Яечня, амлет. Ідзіце есці балта□нку. Турчылава Брасл. Бабуля, зрабіце баўту□ху на снаданне. Кашына Арш., Кашчына Чаш.

БАЛТУ́ХА, БАЛТУ́ШКА, БАЛЩЕ́НКА, БАЛЦЯ́НКА, БАЎТО́НКА, БОЎТА́НЬ ж., БОЎТА́ННЕ н. 1. Баўтуха; пойла для жывёлы, рэдкая страва для жывёлы. *Зараз мы коніку балту́ хі дадзім.* Бігосава В.-Дзв. *У балту́ шку ўлі малака і папаі цяля.* Станіславава Дубр. *Агата выліла свінням балту́ шку* Краснаполле Рас., Акцябрскі Чаш. *Ці наліла ты там каню балице́ нкі?* Грыбоўшчына Шарк. *Бацька, занясі каню балця́ нкі.* Ахрэмаўцы Брасл. *Баўто́нку коням мала хто робіць, яе робяць з мукі і вады.* Слабада Шум. *Зрабі каню баўто́нку, а то потым некалі будзе.* Павулле Уш. *Бо ўтань Сіваму падносіў дзед, бо толькі яго конь падпускаў да сябе.* Радзюкі Шарк. *Дай каню бо ўтанне* Дзеркаўшчына Глыб. 2. Брага; напой, прыгатаваны з дражджэй, цукру і вады. *Ты піў балту́ ху?* Нямойта Сен. Параўн. *бармату́ хаў* 1 знач.

БАЛУ́ТА аг. Весялун, гаваркі чалавек. *Калі балу́ та прыйшоў на танцы, то будзе весела.* Латышы Глыб.

БАЛУ́ШКА ж. Танцы, вечарынка. *Мы ў моладасці тожа на балу́ шку хадзілі.* Мішуткі Віц.

БА́ЛХВІЦЬ незак. Балбатаць, гаварыць глупства. *Ай, кідай ты ўжо ба́лхвіць.* Трыгубцы Віц. Параўн. *бадзе́ць, блэ́ндзіць* у 2 знач.

БАЛЩЕ́НКА гл. БАЛТУ́ХА

БАЛЩУ́К м. Цягнік. *Пойдзем на балицу́к, даедзем хутчэй, чым на аўтобусе.* Вялікая Альшанка Чаш.

БАЛЦЯ́НКА гл. БАЛТУ́ХА

БА́ЛЬКА, БА́НЬКА ж. 1. Бэлька. *На ба́льку ў сялянскай хаце вешалі люльку.* Тумінічы Арш. *Ба́льку ў хаці трэба новую зрабіць.* Марынкi Міёр. *Сцяпан знянацку стукнуўся галавой у ба́льку.* Мікалаёва Міёр. *Ба́лькі на качулкі клалі і кацілі, куды трэба.* Заазер'е Пол. *Ба́нька ў сенцах згіла* Антаполле Чаш. 2. Любое бервяно; калода, прызначаная для распілоўвання на дошкі. *Тапор ляжыць там, на ба́лькі.* Урбаны Брасл. *Ляжыць пяць ба́лік падрад.* Жоўніна В.-Дзв. *Прынясі вон тую ба́льку.* Селішча Уш. *Увесь двор завалены ба́лькамі.* Вялікая Альшанка Чаш.

БАЛЬСАМІ́НКА ж., бат. Бальзамін; пакаёвая і садовая расліна з яркімі дробнымі ружовымі кветкамі. *На вокнах расцвілі бальсамі́нкі.* Аліхверы Паст. *Я ўвогуле кветкі люблю: і бальсамі́нак насаджваю ў катлы, і герані, і альвас.* Германавічы Шарк.

БАЛЬША́К м. Узгорак, узвышша. *На самым бальшаку́ стаіць магільнік, злева ад яго – дарога, а справа – гароды.*

Германавічы Шарк. *Выйшаў на бальшак, стаў і крчыць.* Канашы Гар.

БАЛЬША́НКА ж. Шаферка; старшая дружка нявесты ў вясельным абрадзе. *Прыйшоў Андрэй на яе – і пайшла. Без бальша □ нак – на вуліцы ўжо тыя далучыліся.* Нямойта Сен.

БАЛЭ́ННЕ н., толькі адз., бат. Бадылле, пустазелле. *Хата ў яе недагледжаная, агарод балэ □ ннем паросшы Заазер’е Глыб.*

БАЛЮ́ЧКА, БАЛЯ́ЎКА, ж. Балячка, ранка, болька, прышч. *Ой, як балю □ чка баліць, спаць не магу! Ахрэмаўцы Брасл. У яе нейкая баля □ ўка на насу села Орша. Баля □ ўка ў мяне дужа балючая і нядобрая.* Чарневічы Глыб.

БАЛЮ́ЧЫ прым. Хворы. *Ды была яна сільна балю □ чая* Пушкі Лёзн.

БАЛЯВА́ЦЬ незак. Гараваць. *А ці п’е яна, ці балю □ ець – нікому ні цікава.* Ноўка Віц.

БАЛЯ́Р м., БАЛЯ́РЫ мн. Дробная шляхта. *У многіх невялічкіх паселішчах пражывалі баляры □ .* Заполле Тал.

БАЛЯ́С м. 1. Тонкая жэрдка. *Зараз як дам баля □ сам, дык паляціш далей, чым бачыш!* Коравічы Чаш. 2. Агароджа з тонкіх слупкоў. *Бульба агароджана баля □ сам.* Абольцы Тал.

БАЛЯ́СІНА ж. Штыкеціна ад паркана. *Баля □ сінай як перавіў, дык ён і пабег.* Вяцера Чаш.

БАЛЯ́СНІЧАЦЬ незак. Лясы тачыць, весці пустыя размовы. *Дзеўкі, што ж вы тут баля □ снічаеце, а праца стаіць!* Фарынава Пол.

БАЛЯ́СОЎКА ж. Дрывотня, маленькі хлеў для захавання дроў і прылад працы. *Схадзі ў балясо □ □ ўку за дровамі* Панізоўе Арш. *Вілы трэба трымаць заўсёды пад рукой, у балясо □ ўцы.* Коравічы Чаш.

БА́ЛЯШНІ прым. Даўнейшы. *Ба □ ляшнія людзі казалі мне гэта.* Абруб Глыб.

БАМБІ́ЗА аг., груб. Тоўсты, поўны чалавек. *Алена як пераехала ў горад, такая бамбі □ за стала.* Дрыгучы Міёр.

БАМБУ́ЛЯ, БАМБЭ́ЛА, БО́МБІНА ж. Вялікая бутэлька аб’ёмам 700 ці больш мл. *Малому трэба купіць бамбу □ лю лімінаду.* Галубава В.-Дзв. *Узялі яны дзве бамбэ □ лы і пайшлі ка мне ў парэчкі сядзець.* Булахі Глыб. *А твой ужо рана з бо □ мбінай з магазіна ішоў.* Дольдзева Сен. *Параўн. бомба ², бітла □ га.*

БАНБЭ́НАК м. Барабанная перапонка. *Так шуміць у вушах, што здаецца, палонаюцца банбэ □ нкі.* Мікалаёва Міёр.

БАНДА́РАВА́ЦЬ незак. Бандарыць, бандарнічаць, займацца бондарствам. *Я во ўсю жызню бандару □ ю.* Ясева Міёр.

БА́НДЗЫ, БЭ́НДЗЫ *мн.* Пакаранне. Ба □ ндзаў захацеў? Ану, ціха! Усяны Брасл.

БА́НДУРА *ж.* Нешта вялікае. Гэтая банду □ ра займае ўсю камнату. Якаўлевічы Арш.

БА́НЕК *м.* Пасудзіна для малака. Хто гэта наліў у ба □ нек вады? Доўгі Бор Рас.

БА́НІТАВА́ЦЬ *незак.* Зневажаць. Яна палохаецца і слова прамовіць: мужык яе потым баніту □ іць так, што яна за лепшае намаўчыць. Празарокі Глыб.

БА́НІЦЦА *незак.* Мыцца ў лазні. Пайду ў баню мыцца, парыцца; люблю я ба □ ніцца. Бігосава В.-Дзв.

БА́НКА *ж.* Жалезнае мацаванне на касе. У ба □ нку ўстаўляеш лязво і драўлянае касавіла – добрая каса атрымаецца. Шаркаўшчына.

БА́НКАР, БА́НКАРТ *м.* 1. Пазашлюбнае дзіця. Ё так ужо хватаіць гэтых банкаро □ ў. Грыбоўшчына Шарк. У нас Васька таксама банкартам быў. Кашчына Чаш. Параўн. багд́анец, баху □ ру 1 знач., бэнсь, бэнсю □ р, бэ □ нсяў 1 знач. 2. заал. Кураня, якое курыца вывела без ведама гаспадыні, тайна. Прападзёт курачка, падумаеш, што каршун задраў, а чэраз месяц вдруг не с таво не с сяво паявіцца і банка □ ртаў ведзёт. Бягомль Докш. Добра, што ўбачыла яйкі, а то выйшлі б банка □ рты. Манякова Міёр. Параўн. баху □ ру 2 знач., ба □ хурка, бэнсю □ ру 3 знач.

БА́НКАЧ, БО́НК *м.*, заал. Авадзень. Банкачы □ сякуць сёння, каровы не стаяць. Злота, Опса Брасл. Як гэтыя банкачы □ ўелі!.. Не дай ты Божа канём нарадзіцца! Усяны Брасл. Бонк укусіў за ногу. Андронавічы Віц. Каб бо □ нкі кароў не кусалі, намаж іх воцатам. Дрысвяты Брасл.

БА́НЬКА *ж.* Асець; прыбудоўка да тока, у якой сушаць снапы. Патом у ба □ нькі зярно сушаць. Крывыя Тал.

БА́НЬЯК *м.* Кацялок. На агні шумна каляхуе ў баньяку □ вада. Ордзеж Лёзн.

БАРАБО́ЛЯ, БАРАБУ́ЛЯ *ж.*, бат. Бульба. Ужо трэба барабо □ лю саджаць. Кузняцова Віц. У етым годзе добрая барабу □ ля будзіць. Баева Дубр. Параўн. бу □ льма.

БАРАВІ́ЦА *ж.* Месца ў бары, дзе растуць ягады. Дайсці да бараві □ цы мне ўжо вельмі цяжка. Багданова Брасл. Параўн. бараву □ хд.

БАРАВУ́ХА¹ *ж.* Сасновы бор. У бараву □ хе заўсёды шмат чарніц. Занькі Леп. Параўн. бараві □ ца.

БАРАВУ́ХА² ж. Самагон. Эка крэпкая бараву□ ха і чыстая, нібыта сляза! Пачаевічы Чаш. Параўн. бармату□ хаў 2 знач.

БАРАДА́¹ ж. 1. Касмык травы на скошанай сенажаці. І барада□ засталася на полі. Кудзіны Гар. За бараду□ гэну граблі чапляюцца, калі сена варочаіш. Горы Рас. 2. Тонкія карэньчыкі бульбы, цыбулі. Сёлета ў цыбулі баро□ ды большыя, чым летась Мельніца Шарк. Малы ў цыбулі любіць баро□ ды абрываць Ветрына Пол.

БАРАДА́² ж. Градка, баразна. Кожнаму калгасніку даецца барада□, каб яе выпалаць. Велеўшчына Леп.

БАРАЗБЭ́ЧЧА н., зб. Усякія непатрэбныя рэчы, рыззё. Трэба на гарэ прыбрацца, а то назбіралася ўсялякага баразбэ□ чча—прайсці няма як. Спігальшчына Міёр.

БАРА́Н¹ м. Вялікая лодка. Мы любілі з мальцамі катацца на возеры на баране□. Дварэц Чаш.

БАРА́Н² м. Прылада, на якой вяжуць ніты. Пазыч мне барана□, хачу звізаць ніты. Сакольнікі Віц.

БАРА́Н³ м., часцей мн. БАРА́НЫ. Баранчыкі; вялікія хвалі на возеры. Такія ўчора бара□ ны на возеры падняліся! Янкавічы Рас. Параўн. бу□ ры.

БАРА́Н⁴ м., часцей мн. БАРА́НЫ бат. Грыбы курачкі. Сёння адных барано□ ў назбіраў. Павулле Уш.

БАРА́НЧЫК м., часцей мн. БАРА́НЧЫКІ бат. Лілея. Вось гэтыя кветкі называюцца бара□ нчыкі. Еўлахі Тал.

БАРА́НЬ м. Разнавіднасць танца. А кагда мы хадзілі на ігрышча, то танцавалі бара□ нь. Езярышча Гар.

БАРАЎ́НІК м. Месца, дзе звычайна растуць баравікі. Знайшлі ба́раўнік, там расло дзесяць баравікоў. Нярэйша Сен.

БАРАХО́ЛАЎКА ж. Барахолка, кірмаш. Заўтра зноў у раёне барахо□ лаўка. Тупічына Шарк.

БАРАХО́ЛЬШЧЫК м., асудж. Балбатун, манюка. Ну, барахо□ льшчык, і да чаго ж ты дагаварыўся? Лужкі, Празарокі Глыб.

БАРБА́РЫС, БАРБА́РЭС м., бат. Рэвень. Барбары□ с вельмі кіслы. Сяло Гар., Ломашы Глыб., Лынтупы Паст. Сёлета барбар□ эс вырас вялікі. Гута Паст.

БА́РВА ж. Фарба. Пакрасіць дом – трэба многа ба́рвы. Сушчова Віц.

БАРВІ́К м. Баравік. Ай, нашоў дзед многа барвіко□ ў! Дразды Беш. Цяпер у лесе барвіко□ ў яшчэ няма. Матырына Уш. Міша знайшоў аж тры барвікі□. Шасцярні Уш. Параўн. баро□ ўка³, бяля□ к¹ у 1 знач.

БАРДЖЭЙ прысл. Хутчэй. Барджэ□ й ідзі, а то дождж замочыць. Шалыгі Віц. Каб барджэ□ й вывісі дзі□ чы ўсякія, нада на захадзі сонца ісі на могількі, перажыгнацца і пацерці дзічы зямлёй з магількі. Баршчоўка Віц. Рабіў усё барджэ□ й за ўсіх. Бор Чаш.

БАЎРДЗО, БАЎРЗДА прысл. Вельмі. Як пагляджу я, нешта ба□ рдзо добра табе жывецца, дзіван топчучы. Новы Пагост Міёр. Сёлета бульба ні ба□ рзда ўрадзіла, суха было з вясны Фалевічы Паст.

БАРДУЛЁЙ гл. БАЎТУЛЬ

БАЎРЗДА гл. БАЎРДЗО

БАЎКАЎ¹, БАЎХАЎ м., БАЎХАНА ж., бат. Морква. Барка□ н нонічы ўрадзіў як ніколі Плюсы Брасл. Летась і барка□ н такі добры, нішто быў, і бульба. Рубеж Брасл. Вот вырас барка□ н так вырас! Іказнь Брасл. Барка□ н увесь згніў. Буцавічы Паст. Самы смашны барка□ н у пачатку лета, калі яшчэ малады. Казлоўшчына Паст. У гэтым гаду столька барка□ ну пасадзіла, не знаю, што з ім і дзелаць. Ёды Шарк. Добры барха□ н у гэтым годзе ўдаўся Лашукі Паст. Ба□ рхану на зіму закапывалі ў пясок, каб расты□ ні пускала. Целякі Паст.

БАЎКАЎ² м. Плечены плот; паркан. Барка□ н ёсць пляцёны забор. Іванаўка Гар. Я ўсі трапкі на барка□ н навесіла. Двухполле Гар.

БАЎКАЎІЦА ж., кулін. Суп з морквы і бульбы. Маю барка□ ніцу ўсе хвалюць, а мужык дык і есці ня хочыць. Спрынды Брасл. БАЎЛЁЧЫ мн. 1. Чаравікі ці паўчаравікі са шнуркамі. І майму Васілю трэба было б купіць барлё□ чы. Празарокі Глыб. Якім хуценька нацягнуў барлё□ чы – і ў дзверы. Глыбокае. Даўней усе бацінкі барлё□ чамі звалі Кашталянаўшчына Глыб. Даўней барлё□ чы абувалі толькі на свята, а дома босыя хадзілі, і людзі здаравейшыя былі. Завараты Глыб. Такія ладныя мне мама барлё□ чы, помню, купіла. Папшулі Міёр. О, добрыя барлё□ чы прыкупіў! Ляхаўшчына Паст. Параўн. барлё□ шы ў² знач., барэ□ ткіў 1 знач., баршлэ□ ты. 2. Боты. А калі ж у лес пойдзеце, дык абавязкова барлё□ чы надзеньця. Гута Паст.

БАЎЛЁШЫ мн. 1. Гумаваы абутак, галошы. Уздзень барлё□ шы, а то ногі прамокнуць. Курмялёўка Леп. На валенкі надзелі чырвоныя барлё□ шы. Сокарава Беш. Параўн. барэ□ ткіў 2 знач. 2. Чаравікі. Я люблю барлё□ шы на шнурках Дамуці Паст. Параўн. барлё□ чыў 1 знач., барэ□ ткіў 1 знач., баршлэ□ ты.

БАЎЛЯЦЦА незак. 1. Хістацца. Ужо каторы дзень ходзіць тут, барля□ ецца Камаі Паст. Ледзь ішоў ён, барля□ ўся. Гута

Паст. *Трэба мацней вуду трымаць, а то ад ветру барля□ ецца.* Тупічына Шарк. 2. Бадзяцца без справы, хадзіць туды-сюды без работы. *Увесь дзень барля□ ўся, а каб памагчы што— дык нічога.* Кавалі Глыб.

БА́РМА ж. Кажух, пакрыты сукном; шуба. *Маці казала, што ба□ рму трэба падная□ саць.* Мікалаева Міёр.

БАРМАТУ́ХА ж. 1. Хлебная брага. *У вёсцы ў свята больш спажывалі бармату□ ху.* Гарадок. *Сусед п'яніца, кожны дзень бармату□ ху п'е.* Язна Міёр. 3 *бармату□ хі гонюць самагонку.* Жданы Шарк. *Бармату□ ха была моцная.* Сіроціна Шум. 2. Самагон. *Непрыгожых жанчын не бывае, бывае мала бармату□ хі.* Гразіна Арш. *Бармату□ хі нада паставіць, на свадзьбі будуць піць усе.* Нізкабор'е Віц. *Колькі памятаю, ён заўсёды бармату□ ху гоніць.* Бачэйкава Беш. *Бармату□ ха стаяла ў куце□ .* Польша Сен., Полацк. *Мая суседка бармату□ ху ў бані дзелала і абварілася.* Чарнаручча Лёзн. *Дзед, гасцям не патрэбна твая бармату□ ха, лепей я завару кофе.* Сянькова Шум. *Ёй сябар прадае бармату□ ху на дзяшоўцы.* Старое Сяло Уш. *Параўн. бараву□ ха².*

БАРНАВА́ЦЬ незак. Баранаваць. *Усё самі рабілі: і барнава□ лі, і касілі, і жалі.* Узмёны Міёр.

БАРО́ЗДА ж. Баразна. *Баро□ зду трэба рабіць прамой, невялікай, каб бульбе хораша бы□ ла.* Баршчоўка Віц.

БАРО́ЗНІК м. Градка. *Баро□ знік апошні няроўны нейкі.* Велеўшчына Леп.

БАРО́ЎКА¹ ж., **БАРО́ЎКІ**, **БАРУ́ВКІ** мн., бат. 1. Брусніцы. *Восенью на баро□ ўку пойдзем* Пушкі Лёзн. *Заўтра пойдзем на бару□ вкі з Марусяй, ты з намі ідзеш?* Дрыгучы Міёр. 2. Чарніцы. *На ўзгорачку было аж чорна ад баро□ вак* Лужкі Шарк.

БАРО́ЎКА² ж., часцей **БАРО́ЎКІ** мн., заал. Пчолы. *Мяне баро□ ўкі пакусалі.* Ясюкі Паст.

БАРО́ЎКА³ ж., часцей **БАРО́ЎКІ** мн., бат. Грыб баравік. *Поўная карзіна баро□ ўкаў.* Опса Брасл. *Параўн. барві□ к, бяля□ к¹ у 1 знач.*

БАРСА́ЦЬ незак. Кідаць. *Не барса□ й капусту на пясок.* Замашэнне Беш.

БАРСНІ́ мн. Лапці. *Даўней у барсня□ х хадзілі.* Камайск Докш.

БА́РСТВАВА́ЦЬ незак. Заможна жыць. *Яна з сынам разам ба□ рствуе: усё ў іх ёсць.* Сар'я В.-Дзв.

БА́РТУЛЬ, **БА́РДУЛЕ́Й** м., заал. Дажджавы чарвяк. *Пасля дажджу такія бартулі□ павыпаўзалі* Забор'е, Новыя Крукі

Міёр. *Трэба бартулё□ ў накапаць і на рыбу іціць* Шарагі Міёр. *Дзед выкапаў на агародзе многа бардуле□ яў.* Янкавічы Рас.

БАРУБАЛЛЯ *н.* Брудная засохлая поўсць на скуры жывёлы. *Няўжо ён поўсць з той авечкі дамоў забраў? На ей жа было адно бару□ балля!* Быцава Беш.

БАРУЗДЗІЦА *незак.* Капашыцца, мітусліва рухацца, валтузіцца, шавяліцца. *Залез у траву і барузді□ ца.* Валынцы В.-Дзв. *Не барузді□ ся ты ў вадзе, а то заробіш!* Зубава Арш.

БАРУЗДЗІЦЬ *незак.* 1. Гаварыць няпраўду, ілгаць. *Бару□ э дзіш, дачушка, бару□ здзіш!* Мікалаева Міёр. 2. Мармытаць, гаварыць невыразна. *Не бару□ здзі пад нос, гавары ясна!* Мікалаева Міёр. Параўн. *бэ□ зіць.*

БАРУК *м.* Баран. *Вялікага барука□ выгадавалі, цяпер трэба зарэзаць.* Сасноўцы Шарк. Параўн. *бо□ рнік, бэ□ рка.*

БАРУН *м.* Барэц. *Мой дзед быў бару□ н* Заобаль Шум.

БАРУСЯ *м.* Сябар. *Мой лепшы бару□ ся рос са мной з самага дзяцінства.* Пачаевічы Чаш.

БАРУХАЦА *незак.* Таўхацца, піхацца, брыкацца. *Я іх нясу ў куртке, а яны там нешта бару□ хаюцца, б'юць міне ў бакі.* Лужкі Шарк.

БАРХАН, БАРХАНА *гл.* БАРКАН¹

БАРЦЯВАТЫ *прым.* Каржакаваты, разгалісты, тоўсты. *Бачыў там барцява□ тую сасну.* Ясюкі Паст.

БАРШЛЁ□ТЫ *мн.* Старыя туфлі. *Цэлы мех баршлё□ таў стаіць у чулане.* Каханавічы В.-Дзв. Параўн. *барлё□ чыў* 1 знач., *барлё□ шыў* 2 знач., *барэ□ ткіў* 1 знач.

БАРШЧАВІК, БАРШЧАЊІК *м.* Боршч. *Жонка, звары ты на вячэру баршчаві□ к* Плюсы Брасл. *Смашны баршчянік у цёткі Ніны.* Яроненкі Гар.

БАРЫЦЬ *незак.* Марудзіць, бавіць, спавольваць. *Гэй, не бары□ це, хутка дарыце!* Захарнічы Пол.

БАРЫШНОЕ *н., зб., бат.* Гародніна. *Праз нядзельку-другую трэба садзіць барышно□ е* Жывалака Уш.

БАРЫШЫ *толькі мн.* Заручыны; сваты. У выразе: у *барышы□ прыйсці (прыехаць).* У суботу да нашай суседкі *прыедуць у барышы□.* Завыдрына Уш.

БАРЭТ, БЭРАТ *м.* Берэт. *Адзень барэ□ т, а то холадна.* Дрыгучы Міёр. *Купіла сабе новы бэ□ рат.* Гумілавічы Докш.

БАРЭТКІ, БАРЭТЫ *мн.* 1. Туфлі з нізкім абцасам, чаравікі, тапкі. *Колькі каштуюць твае барэ□ ткі?* Ганкавічы Беш. *У школу дзецям заўсёды куплялі новыя барэ□ ткі.* Шчыпечы Віц. *Пакідалі свае барэ□ ткі – і не пройдзеш.* Сяло Гар. *Ай, барэ□ ткі гэтыя два гады панасіла – і парваліся, няўдалыя нейкія.* Папшычы Глыб.

Абула новыя барэ□ ткі і пабегла на танцы. Тумілавічы Докш. Былі ў мяне неяк новыя бялюткія барэ□ ткі. Ліпаўкі Докш. Пакідаў свае барэ□ ткі абьдзе, што і не пройдзіш! Марынкі Міёр. Барэ□ ткі— гэта такія туфлі або абрэзаныя боты. Авецкі Міёр. У барэ□ тках хадзі, бо падлога вельмі халодная. Мікалаёва Міёр. Мае барэ□ ткі ізарваліся і прышлося купляць новыя. Жарцы Пол. Ё ў Нінкі баре□ ткі былі, і ў мяне, і ў мамкі. Белая Ліпа Сен. Таня купіла красівыя барэ□ ткі, з закрытым носам і адкрытай пяткай. Ульянавічы Сен. Барэ□ ткі мне бацька прывёз з Масквы. Зазерыца Чаш. Учора на кірмашы нагледзіла сабе чырвоныя барэ□ ты. Дразды Беш. Параўн. барлёчы ў 1 знач., барлёшы ў 2 знач., баршлёты. 2. Гумавы абутак, галошы. Не хадзі так доўга ў барэ□ тках! Падворыца Сен. Параўн. барлёшы ў 1 знач.

БАРЭЦ м., толькі адз., бат. Баравая расліна. Барэ□ ц расце і зацвітае вясной. Закур'е Чаш.

БАСАК м., заал. Кулік. Нешта рана басакі□ ў гэтым годзе заспявалі. Целяшова Гар.

БАСАРЧУК м., неадабр. Непаслухмяны чалавек. Басарчу□ к ты, вось ты хто! Хоць бы чым дапамог. Данілаўка Чаш.

БАСЕТРА ж. Басэтля, кантрабас. Мой унук хоча йці вучыцца ў музыкальную школу, хоча йграць на басе□ тры. Горкі Леп.

БАСІЛА м., абразл. Мажны і высокі чалавек. Вымахаў басі□ ла, а розуму— ні грама. Макаравічы Докш.

БАСКАЦЬ незак., дзіцяч. Класціся спаць. Дзеці, ідзіця ўжо ба□ скаць! Антонаўка Арш.

БАСОЛЬ ж., бат. Фасоля. Як басо□ ль пачне вусы пускаць, тады і колікі ставіць. Падрэзы Чаш. А басо□ ль вашу я і ў вочы не відзеў. Падрэзы Чаш.

БАСТРАК м. Неглыбокае месца на рацэ. У тую вёску лепей дабірацца праз бастра□ к. Мікалаёва Міёр.

БАСЦЯК м., асудж. Гуляка, бадзяга, валацуга. Гэтага басцяка□ ведаюць усе ў нас. Сяло Гар.

БАСЦЯЦА незак., асудж. Бадзяца, хадзіць без справы, валачыцца, цягацца абы-дзе. Вы б, дзеўкі, ні шлындалі, ні басця□ ліся на дзірэўні, а лепей бы мне навоз растрэслі на агароду. Стар Арш. Ён басця□ ецца тут кожны дзень, а яна як бытта і ня бачыць. Забалацце Арш. Яго ніколі дома німа, век басця□ ецца недзе. Галубічы, Кашталянаўшчына, Псуя Глыб. Басця□ ецца па хатах. Калінавая Міёр. Бацька басця□ ўся цэлыі дзень і прішоў толькі к вечару. Забор'е Рас. Пакуль мы збіралі ягады, Алесь басця□ ўся на лесе. Марачкова Рас. Колькі ён ужо

басця□ ецца на свеце? Анэліна Гал. Ён як пойдзя з вутра – і дзень недзе басця□ цца будзя. Зароўе Леп. Хопіць басця□ цца на вёсцы – ідзі хоць што-небудзь зрабі. Тараскі Чаш.

БАСЯК м. Падлетак, падшыванец. Бася□ к ён яшчэ, каб каня запрагаць. Перавознікі Паст.

БАСЯКА, БАСЯКОМ прысл. Басанож. Ня бегай басяка□, забалееш! Жабыкі Дубр. Ён бяжыць басяка□. Нямойта Сен. Даўней усе басяко□ м хадзілі. Макаранкі Лёзн.

БАТ м. Батог; пуга, дубец, якім паганяюць коней, кароў. Твой бат ужо нікуды ні годны, трэба новы сплесці. Мішкавічы Шум.

БАТАВАЎЦЬ незак. Скардзіцца. Не трэба батава□ ць на яго! Мясаедава Шум.

БАТАРЭЯ ж. Склеп. Мая батарэ□ я сёлита поўненькая, бульба і буракі ўрадзілі. Лужкі Шарк.

БАТВІННЕ гл. БАТОЎНІК

БАТОЎНІК, БАЦВІННІК м., БАТОЎКА ж., БАТОЎЕ, БАТОЎЯ, БАТВІННЕ, БОТВАННЕ н., толькі адз. 1. бат. Бацвінне; бурачнік, бульбоўнік; верхняя частка раслін бульбы, буракоў, іншых раслін. Схадзі і нарві бато□ ўніку, а то скоро каровы прыйдуць. Слабада Дубр. Нада бато□ ўніку свінням насеч. Якубаўшчына Лёзн. З маладога бато□ ўніка і да вайны, і ў вайну варылі халаднік, і цяпер варым. Слабада Шум. Назбірай мне бацві□ нніку. Селішча Уш. Хутка капаць бульбу, бо бато□ ўка даўно ўжо збіта. Маляўкі Міёр. Схадзі на гарод, нарві бато□ ўя каровам, а то ў полі ім няма чаго есці. Шыбекі Арш. Пайду бато□ ўя наламаю, пасяку, нада ж свінням даваць Гарэлькі Дубр. Нарві ты карові бато□ ўя ахапак, а то равець нема. Туркова Міёр. Бато□ ўе на бураках разраслося на ўсю ляху. Ульянавічы Сен. І з бато□ ўя супу навару. Заазер'е Гал. Добрае бато□ ўе ўжо вырасла Антунова Уш. У нас бато□ ўем кормяць свіней. Кашчына Чаш. Бато□ ўе ўжо скасілі, скоро будзем капаць бульбу. Вяцера Чаш. Хаваліся мы ў зялёнае бато□ ўе. Таўкіні Шарк. Буракі ў бато□ ўя пашлі Смаляны Арш. Каровы любяць есці батві□ нне. Вяцера Чаш. Сёлита добрае бо□ тванне ўрадзіла. Мікіціха Шум. Параўн. балі□ ўкі. 2. кулін. Страва, звараная з бурачных сцяблоў і лісця; халаднік з бацвіння буракоў. Сягоння дзед мой зварыў бато□ ўніка. Казімірова Пол. Сённяя бато□ ўнік прыгатавала, такі смашны. Булаўкі Пол. Ідзіце есці, я бацві□ ннік зварыла. Спігальшчына Міёр. Параўн. бацё□ ха.

БАТРОМЫ мн. Высокія боты. Адзявай батро□ мы, а то ўраз ногі намокнуць. Халмы Арш.

БАТУ́Н *м., бат.* Цыбуля. Бату□ н – добрая прыправа для ўсякай яды. Полымя Сен.

БАЎДЗІ́ЛА *аг., груб.* Боўдзіла, недарэка, неразумны чалавек. Ты дурань і баўдзі□ ла Касары Уш. Параўн. бо□ўдур, бо□лтка і бо□ўтка ў 3 знач., браду□н.

БАЎЛЕННЕ *н.* Гулянне. Сёння ба□ўленне будзе ў свата, там усе збірацца будуць. Савенічы Сен.

БАЎТО́НКА *гл.* БАЛТУ́ХА

БАЎТУ́Н, БОЎТ *м.* Рыбацкая прылада – доўгі шост з патаўшчэннем на канцы, які служыць для палохання рыбы моцным шумам і загону яе ў сетку. Баўту□н сёння не спатрэбіўся. Малы Поўсвіж, Вялікі Поўсвіж Леп. Пэўна, баўту□н зачэпіўся за ціну. Мілашова Міёр. Пайшоў па рыбу, ды забыў свой боўт. Гарбацэвічы Арш. Параўн. балдаве□шка, бо□лдаўка, бо□лтка бо□ўтка ў 1 знач.

БАЎТУ́ХА *гл.* БАЛТА́НКА

БАХАНО́К *м.* Ёмкасць для вады. Прынесла ў хату бахано□к вады. Чачанева Тал.

БАХАТО́К, *памянш.* БАХАТЫ́ЛІК *м.* Запруда. Дзе бахато□к, там многа карасей. У бахатку□ многа рыбы было. Абольцы Тал. У бахаты□ліку мы карасей сеткамі лавілі. Абольцы Тал.

БАХІ́ЛЫ, БАЦЫ́ЛЫ *мн.* Цяжкі абутак не па размеры нагі, навыврост. А што вы думаеце: і ў бахі□лах нават на вечарыны хадзілі, а ўжо калі дзеўка ў калодках прыйдзе – усе хлопцы яе. Задуброўе Віц. Твае бахі□лы мне прайсці мяшаюць. Гарадок. Здымі гэтыя бацы□лы з ног ды надзень лёгкія тапачкі. Іванск Чаш.

БАХЛЫ́ *мн.* Бахілы, самаробныя галёшы. Я на валенкі бахлы□ надзеў, ціпер ня змокнуць Рускі Шум.

БАХУ́Р *м.* 1. Пазашлюбнае дзіця, байструк. Юрась баху□р, але і без бацькі такім талковым хлопцам вырас. Ветахмо Докш. У маёй залоўкі трое дзяцей: адзін баху□р (яна яго ў дзеўках радзіла), а двое ўжо Стасевы. Цешылава Паст. Глядзі, не прынясі мне бахура□. Вярэнькі Паст. У Мікіты сваіх двое дзеткаў, а тут яшчэ баху□р на шыі вісіць. Шаркаўшчына. Лётала, лётала, а цяпер з бахуро□м асталася. Макаравічы Докш. Напладзіла бахуро□ў, а даглядаць не збіраецца. Гатаўшчына Глыб. Параўн. багда□нец, банка□рт, бэнсы бэнсю□ру 1 знач. 2. заал. Кураня, якое курыца выседзела без ведама гаспадыні, тайна. Бахуры□ўжо падраслі, па двары лётаюць. Кавалі Глыб. А я люблю бахуро□ў – добрыя з іх куры выходзяць. Курды Паст. Параўн. банка□рту 2 знач., ба□хурка, бэнсю□ру 3 знач.

БАХУР м. Любоўнік, распуснік. Казалі, што кожны вечар да яе прыходзіць ба□хур. Стаі Леп. Суседава жонка з б□а□хурам гуляіць, пакуль мужыка німа. Мішкавічы Шум.

БАХУРКА ж., часцей мн. БАХУРКІ заал. Інкубатарнае кураня. Такія жоўценькія, харошанькія гэтыя ба□хуркі. Бугаі Сен.

БАЦ, БАЦУК м., заал. Пацук. Вялікі бац бегаў на хаце. Сарочына Чаш. Бацuko□ў у яе хаце многа. Жоўніна В.-Дзв.

БАЦАВАЦЬ незак. Працаваць. Каб усё зрабіць на градах, мне трэба бацава□ць і бацава□ць. Арэхаўск Арш. Параўн. біцав□аца.

БАЦВІННІК гл. БАТОЎНІК

БАЦЁХА ж., кулін. Варанае бацвінне; боршч з бацвіння. Наварыла сёння маці бацё□хі, дык я так насёрбаўся. Макаравічы Докш. Параўн. бато□ўнік, бацві□нніку 2 знач.

БАЦУК гл. БАЦ

БАЦЫЛЫ гл. БАХІЛЫ

БАЦЬЯН, БОЦЯ, БОЦЯН, БУЦЯК, БУЦЯН, БУЦЬЯН, м., заал. Бусел. Недалёка ад хаты гняздуецца бацья□н. Селішча Уш. Усё лета бо□ця жыў у суседзяў. Каханавічы В.-Дзв. Бо□цяны ўжо хутка адлятаюць, мы іх праводжам. Крывасельцы В.-Дзв. Вось і паляцеў той буця□к на радзіму. Пазнякова Пол. Вун буця□н паляцеў. Быцава Беш. Буця□н у нас на башне жыве, і што цікавае – кожны год прылятае з сям'ёй. Гунчанкі Віц. Гняздо буцяна□на дзераве. Кузняцова Віц. За канбайнамі ходзіць шмат буцяно□ў. Драбаўшчына Глыб. Буця□н наеўся жаб, дык чуць падняўся. Горкі Леп. На балоце я ўбачыў буцяна□. Малыя Смалянцы Чаш. Сёлета буцяны□неяк рана прыляцелі, строюць гняздо зноў на тым месце. Дрыгучы Міёр. Буцяны□прыемна клякаталі на ёлцы. Парадні Міёр. Над нашай хатай кружаць буцяны□. Дворышча Рас. Буцья□н кожнае лета да нас прылятае. Двухполле Гар. Каля нашага дома на высокім дубе буцьяны□зрабілі вялізнае гняздо. Марчанкі Гар. Параўн. бусла□к.

БАЦЮГІ толькі мн. Лейцы. Я цягну за бацюгі□, а гнядая ўпіраецца і ні з места. Белая Ліпа Сен.

БАЦЮТА аг. Той, хто падобны(ая) на бацьку. Увесь бацю□та, як выліты. Новыя Валосавічы, Замошша Леп. Малец якраз бацю□та, не скажаш, што не ягоны сын. Драгуны Міёр. Сыноч твой выліты бацю□та. Дрыгучы Міёр.

БАЦЯНЁ□НАК, БУЦЯНЁ□НАК м., заал. Бусяня. Бацянёнка скінуць з гнязда – а ён яшчэ кратаецца. Едлавічы Брасл. Яны гадавалі бацянё□нка. Мікалаенкі Гар. Буцянё□нак

зваліўся з гнязда, а мы хочам яго назад пакласці ў гняздо. Барсукі Дубр.

БАЦЯНОК *м., бат.* Бусельнік; назва расліны. *Посцілку бацянка* □ *ў назбірала.* Шклянцы Докш.

БАШМАТ *м.* Чалавек, які любіць шмат гаварыць. *Гэты башма* □ *т адурыву мне ўсю галаву!* Кутняны Пол. Параўн. *балма* □ *т, бо* □ *лмат.*

БАЯРКА *ж.* 1. абрад. Дружка. *Бая* □ *рка на вяселлі была самая вясёлая, баявая.* Заазер'е Пол. 2. Сяброўка. *На вяселле самых лепшых бая* □ *рак запрашаоць.* Матырына Уш.

БЕБА *аг.* Неразумны чалавек. *Што ты як бе* □ *ба? Не разумееш нічога!* Коравічы Чаш.

БЕГАМ, БЕГІМ, БЕГМА, БЕЖАЧКОМ *прысл.* Бягом, подбегам, хутка. *А ты ўсё бе* □ *гам ды бе* □ *гам.* *Куды ты бе* □ *гім ляцела перад паўднём?* Ясева Міёр. *Жыццё праяцела бе* □ *гма, як птушка.* Галубава В.-Дзв. *Яны ўцякалі бежачко* □ *м* Малы Поўсвіж Леп.

БЕГАНКА, БЯГНЯ *ж.* Беганіна. *І пачалася бе* □ *ганка з хаты ў хату.* Паліцы Беш., Коравічы Чаш. *Столька бягні* □ *нарабілі, а толку з яе ніякага.* Барсукі Дубр.

БЕГМА *гл.* БЕГАМ

БЕДАЛАЧ *м.* Бядняк. *У такога бедала* □ *чы няма чаго і прасіць.* Галубава В.-Дзв.

БЕДНА, БЕННА *безас.-прэдык. слова.* Крыўдна, горка, балюча. *Прама мне бе* □ *дна, амаль не пабілі.* Слабада Уш. *Бе* □ *нна было слухаць гэтыя размовы.* Вярхоўе Беш.

БЕЖАЧКОМ *гл.* БЕГАМ

БЕЗЛЮДЗЬ *м., асудж.* Нелюдзь, нягоднік; чалавек, які паводзіць сябе не па-людску. *Ён бе* □ *злюдзь, і яна такая самая, якраз пара падабралася.* Забалацце Арш.

БЕЗУЛАДНЫ *прым.* Нерухомы, паралізаваны. *Ляжыць, як безула* □ *дны.* Бугаі Сен. *Адседзела нагу, і яна стала як безула* □ *дня.* Кулі Гар.

БЕКАС *м., заал.* Бакас. *На нашых балотах бе* □ *кас водзіцца* Свіркі Докш.

БЕКІ *мн.* Вочы. *Ну, чаго глядзіш? Бе* □ *кі свае пратры!* Быцава Беш.

БЕЛАГЛАЗКА *ж., заал.* Рыба, падобная да ляшча. *Кошка злавіла белгла* □ *зку* Вялікі Поўсвіж Леп.

БЕЛАГОРЛЫЙ *прым.* З белай шыяй. *Нечый белаго* □ *рлый кот ходзіць, ціплят цікуець.* Пожанкі Сен.

БЕЛНАЛІЎНЫ́ прым. Які мае адносiны да яблык-папяровак, гатунку белы наліў. Яблыкі там у iх беланаліўны□я. Арэхаўск Арш.

○ БЕЛАЯ СМЕРЦЬ н., бат. Грыб бледная паганка. Не бяры, сынок, гэтыя грыбы – гэта бе□ лая смерць. Гарадок.

БЕЛІВА н., толькі адз. Прыправа з малака. Ці ёсць якое бе□ ліва ў макарон? Астроўшчына Пол.

БЕЛІВАРКА ж. Вялікі бачок для прыгатавання варэння. Зручна ў белі□ варцы варыць: усе ягады засыпаў адразу – і гатова. Папоўка Сен.

БЕЛІЗНА́ ж., заал. Рыба шэрах. Злавіць белізну□ – эта экзамен на майстэрства рыбалова. Гаспадыні з радасцю прымуць белізну□: смачная і не вельмі кастлявая. Каўшэлева Шарк.

БЕЛІНА, БЕЛІЎКА, БЯЛЯНКА ж., бат. Гатунак яблыкаў – белы наліў. Бе□ ліна стаіць усыпаная наліўнымі яблыкамі. Павулле Уш. За ноч бе□ ліўкі многа навалілася. Мікалаёва Міёр. У гэтым годзе дужа многа бял□ янак было, аж кароў імі кармілі. Папшычы Глыб. Назбірала я сёлета толькі адзін кошык бяля□ нак. Ліпаўкі Докш. Параўн. бель².

БЕЛІНАЕ гл. БЯЛЁ□НЫ²

БЕЛЫ прым. Светлавалосы, белабрысы. Хлопчык нарадзіўся зусім бе□ лы. Ветрына Пол.

БЕЛЬ¹ ж., зб. Белае адзенне. Святочны дзень, вось яна і ў бель прыбралась. Бугаі Сен.

БЕЛЬ² ж., бат. Гатунак яблыкаў – белы наліў. Бель не бяры: яна хутка гніе. Бачэйкава Беш. У садзе бе□ лі набрала, унукам есці. Кошчава Беш. Як жа бель у нас урадзіла! Прыхадзі□ ці, насыплю. Надазер’е Глыб. Я болі за ўсё люблю бель: калі яна спелая, то такая сочная, аж свеціцца. Прыпернае Глыб. Не было сёлета бе□ лі. Балаі Міёр. Прынясі нам бе□ лі. Завыдрына Уш. Бель як паснее – аж у руках рассыпаецца. Павулле Уш. Ноччу быў вялікі вецер і абтрос чуць не ўсе яблыкі, а бель дык і зусім голая стала. Більдзюгі Шарк. Параўн. бе□ ліна, бе□ ліўка, бяля□ нка.

БЕЛЬКА, БЭЛЬКА ж. Бярозавы сок. За ноч нацякло два літры бе□ лькі. Стаі Гар. Наш стары дужа любіць бе□ льку. Радзюкі Шарк. Дзед кожную ве□ сну ставіў бутэль бэ□ лькі. Гарадок. Параўн. беразаві□ к, беразня□ к¹, бе□ рка, бе□ рька.

БЕЛЮГА́, БЯЛЮГА ж. Падзол. Ні ары глыбока, аж белюгі□ дастаніш. Лоўжа Шум. Бялю□ га – белая пустая зімля. Ясева Міёр.

БЕЛЯХЦЕЦЬ *незак.* Бялець. *Як ты запылілася, у цябе адны зубы беляхця* □ *ць.* Труды Пол.

БЕ́ННА гл. БЕ́ДНА

БЕ́ННЫЙ *прым.* Бедны. *Бацька мой быў вельмі бе* □ *нный.* Высачаны Лёзн.

БЕРАГО́УКА, БЕРАГАВУ́ШКА *ж., заал.* Берагавая ластаўка. *Каля рэчкі водзяцца бераго* □ *ўкі.* Лёзна. *Ёсць ластачкі, якія селяцца пад крышамі, а берагаву* □ *шкі дзелаюць норкі на берагах рэк.* Воўкавічы Тал.

БЕРАГУ́ША *ж., міф.* Русалка. *Казалі, што ў нас на Купала малыя берагу* □ *шу бачылі, як з вады выхадзі* □ *ла і валасы часала.* Роўнае Шум.

БЕРАЖНІ́К *м.* Прыстасаванне для лоўлі ракаў. *Беражніко* □ *м ракаў і ловім.* Янкавічы Рас.

БЕРАЖНІ́ЦА, БІРАЖНІ́ЦА *ж.,* БІРАЖНІ́ЦЫ *мн.* Тонкія льдзінкі каля берага ракі ці возера. *Ну вот, на возеры ўжо і беражні* □ *ца паявілася.* Снегі Міёр. *Біражні* □ *ца ішчэ была замёрзшы тады... А біражні* □ *цы ўжо пайшлі.* Ясева Міёр.

БЕРАЖЫ́НА *ж.* 1. Узлесак. *У беражы* □ *не знайшоў штук дзесяць грыбоў.* Шэпелева Глыб. Параўн. *бало* □ *нне*¹. 2. Бераг ракі ці возера. *Нада скасіць гэну беражы* □ *ну.* Ясева Міёр. Параўн. *бічаўні* □ *к*

БЕРАЗАВІ́К *м.* Бярозавы. або кляновы сок. *Вясной, калі ўсё прабуджаецца, людзі збіраюць беразаві* □ *к.* Польша Сен. Параўн. *бе* □ *лька, бэ* □ *лька, беразняк*¹, *бе* □ *ркаі бе* □ *р'каў* 2 знач.

БЕРАЗА́К *м.,* БЕРАЗІ́НА, БЕРАЗУ́ХА *ж.* Бярэзнік. *Хутка ўвайшлі ў светлы бераза* □ *к.* Паўдзеткі Віц. *У беразіне* □ *каровы ходзяць, там добра трава парасла.* Сапраны Віц. *Беразу* □ *ха поўная грыбоў.* Чаўнышкі Беш.

БЕРАЗНЯ́К¹ *м.* Бярозавы сок. *Таты не было ў хаце, звычайна ў гэты час ён хадзіў зліваць беразня* □ *к.* Сваташыцы Дубр. Параўн. *бе* □ *лька, бэ* □ *лька, беразаві* □ *к, бе* □ *ркабе* □ *р'каў* 2 знач.

БЕРАЗНЯ́К² *м., часцей мн.* БЕРАЗНЯ́КІ *бат.* Падбярозавік. *Вот летась у нашым лясу было многа беразняко* □ *ў, па цэлым кашы прыносілі.* Нярэйша Сен., Неўгадава Чаш. Параўн. *ба* □ *бачка*¹, *бало* □ *тнік*², *балатні* □ *ца, бяру* □ *шнік*

БЕРАЗУ́ХА гл. БЕРАЗА́К

БЕРАСЦЕ́НЬ, БЕРАШЦЕ́НЬ *м.* Збанок, аплецены бяроstay; любы збан. *Берасце* □ *нь у хазяйстве мне спатрэбіцца яшчэ.* Азёркі Гар. *Калі збанок нямножка наб'еца, мы яго бяроstay абкруцім і тады завём берасце* □ *нь; такі берасце* □ *нь яшчэ нам служыць доўга.* Труды Пол. *Высып ягады ў берасце* □ *нь.* Бугаі

Сен. Баба збірала трускаўкі ў малы берашчэнь. Лынтупы Паст.
Ну і кот благі: палову берашчэ^н ня смятаны з'еў! Ажуройсці
Паст.

БЕРАСЦЯНКА ж. Берасцяная труба. Дзед вечарам любіць
іграць на берасця^нцы. Жукава Гар.

БЕРАШЦЭНЬ гл. БЕРАСЦЭНЬ

БЕРВЯНУШКА н. Памянш. да БЕРВЯНО . Нада ж на
двары бервяну^шка перакласці. Мікіціха Шум.

БЕРДА ж. Посцілка. Ложак быў засланы прыгожай
бе^рдай. Друцк Тал.

БЕРКА, БЕРЬКА ж. 1. бат. Бяроза. Гэтую бе^рку пасадзіў
твой дзядзька, што памёр. Бароўка В.-Дзв. На кладзішчы адны
бе^ркі растуць. Каханавічы, Цясты В.-Дзв. Бе^рка старая,
спіліць трэба. Верхнядзвінск. Не ламай бе^рку! Боркавічы В.-
Дзв. 2. Бярозавы або кляновы сок. А якая смачная кляновая
бе^рка ўвосені! Дразды Беш. Сёння за бе^ркай хадзіў, прынёс
літраў са дваццаць. Жыгалава Віц. Якая смачная першая бе^рка!
Пустынкi, Нярэйша Сен. Нада схадзіць бе^рку прапусціць, зімля
ўжо растаяла. Рускі Шум. Бе^рька – сок, які выдзяляецца
вясной з бярозы. Слабада Віц. Вясной літраў сто бе^рькі
назбіраем. Храпакі, Котава Віц. У летнюю спякоту бе^рька
добра ўталяе смагу. Кузьмянцы Віц. Ранняя вясной ідзеш у
бярэзнік бе^рьку падкруваць. Гарані Гар. Папай нашай бе^рькі.
Лялеўшчына Гар. Бе^рька добра пірабівала смагу. Мяжа,
Яроненкі Гар. Каб атрымалася бе^рька, трэба ў заквашаны сок
дабавіць лісце і галінкі парэчак. Азёркі Гар. Кожнай вясной мы
збіралі берьку. Прудок Гар. На пасту мы заўсягды бралі слоік
бе^рькі. Крыпулі Докш. Корні ўжо ад марозу адтаялі, нада
бе^рьку пракруціць. Якубаўшчына Лёзн. Надышла пара збіраць
бе^рьку. Асташэва, Выдрэя Лёзн. Вясной падсякаюць бярозы,
каб палучыць бе^рьку. Ског Сен. Параўн. бе^рлька, бэ^рлька,
беразаві^к, беразня^к.

БЕРКУЛЁ^З, БІРКУЛЁ^З м. Туберкулёз, сухоты. У
свякроўкі беркулё^з быў, праз што і памерла. Новы Двор В.-Дзв.
Тады часта хварэлі на беркулё^з. Ваўкалата Докш. На беркулё^з з
хворы. Камень Леп. Ён быў на беркулё^з з хворы. Высачаны Лёзн.
Сідар даўно ўжо хворы, беркулё^з з у яго. Алексінічы Сен. Раней
амаль усе хворыя на беркулё^з былі. Кулінава Уш. Біркулё^з зам
балеў, а глянька ты, вылічыўся. Перавознікі Паст. Параўн.
бугарча^тка

БЕСПЕРАРЫЎНА прысл. Бесперапынна, бесперастанку.
Ужо нідзелю бесперарыўна ідзець дождж , сена неяк сушыць.
Дзёрнавічы В.-Дзв.

БЁССЕБЕ прысл. Пра хату ці двор, калі яны застаюцца незачыненымі. *Не астаўляй хату бе□ ссебе.* Літусава Сен.

БЕСЯНКІ толькі мн. Злосць. *Чаго цябе бесянкі□ хапаюць?* Машканы Сен.

БЕ□ЦКАВАЎЦА незак. Гаравачь, адчуваць нястачу. *Сена мала накасілі, усю зіму бе□ цаемся з сенам.* Труды Пол. Сёлета бецава□ ліся з сенам вясной Пусташы Пол.

БЕЧ незак. Бегчы. *У мяне няма столькі сілы за табой беч.* Зуі Лёзн.

БЁЧЫЦА незак. Пра перыяд палавой актыўнасці ў авечкі. *Наша авечка бе□ чыцца, хоча да барана.* Казлы Міёр.

БЁ□РНА¹ толькі мн. Кросны. *Ад бабулі засталіся нам гэтыя бё□ рна.* Гута Паст.

БЁ□РНА², БЁ□РНЫ гл. БЯРНÓ

БІРКУЛЁ□З гл. БЕРКУЛЁ□З

БЗДУН м., часцей БЗДУНЫ́ мн., бат. Грыб порхаўка, які выдзяляе пыл пасля высыхання. *На сенажаці бздунно□ ў багата нарасло.* Янкішкі Паст.

БЗЫКАЦЬ незак. Звінець, гусці. *Вечарам у лесе камары бзы□ каюць— спасу няма.* Барсукі Докш. *Як пачалі ў лесе камары бзы□ каць, дык нават тут у вушыу гэтае бзы□ канне.* Бугаі Сен. // перан. *Пераймаць гукі камароў. Што ты бзы□ каеш, як камар?* Смалоўка Гар.

БЗЫКНУЦЬ¹ зак. Стукнуць. *Зрабіць гэты яшчык няцяжка: бзы□ кнуць раз— другі і гатова.* Галубава В.-Дзв.

БЗЫКНУЦЬ² зак. Хутка згарэць. *Салома бзы□ кнула, быццам і не было.* Бугаі Сен.

БІБІКІ толькі мн. Граблі. *Бабы ўсе на поле пайшлі з бі□ бікамі.* Турчына Міёр. *Бацька рабіў бі□ бікі і сабе, і людзям.* Мікалаева Міёр.

БІЗА́ аг. Бедны чалавек, галяк. *Гэтаму бізі□ не было чым прыкрыць голы зад.* Андронавічы Віц.

БІЗУ́Н м., бат. Сітнік; травяністая расліна сямейства асаковых, якая расце пераважна на сырых, балоцістых месцах. *Па рэках шмат дзе бізу□н сустранеш.* Крынкі Лёзн., Міёры.

БІКЛА́ГА ж. Маленькая бочка. *А ў бікла□ гу жыта, ячмень сыплем, капусту ў ёй квасім.* Крайцы Леп.

БІЛАБО́КІ прым. Вірлавокі, з вялікімі лупатымі вачыма. *У яе мужык білабо□ кі.* Труды Пол., Задроўе Арш.

БІЛВА́Р м. Бачок. *Сягонніка мы насабіралі аж поўны біліва□ р чарніц.* Савуткі Шарк.

БІЛІСТЫ *прым.* Які мае адзнакі альбінізму; з белым колерам валасоў, поўсці. *Майго беленькага сабачку ўсе клічаць бі□ лістым.* Дуброва Шум.

БІНДЗЮК *м.* Раскладныя калёсы, у якіх перавозяць бяровенне рознай даўжыні. *На крутым навароце бярвяно звалілася з біндзюка□.* Тумінічы Арш.

БІНДОС *м., лаянк.* Дурань. Эх ты, біндо□ с! Што ж ты натварыў! Ноўка Віц.

БІНЬКА *аг., асудж.* Гультай(ка). *Вунь бі□ нька пайшоў, а ты, наверна, хочыш у яго кампанію!* Баева Дубр. Параўн. *бадзі□ ня¹ у 1 знач., бадзя□ ўка² у 1 знач.*

БІРАЖНІЦА, БІРАЖНІЦЫ гл. **БЕРАЖНІЦА**

БІРКА, *памяни.* **БІРАЧКА** *ж.* Драўляная калодачка, якая ўжывалася ў якасці гузіка. *Даўней жа гузікаў ні было, дык у штаны ўшывалі бі□ ркі.* Курды Паст. *А бі□ рачкі тыя харошыя былі.* Аліхверы Паст. Параўн. *біру□ лька, біру□ балка¹.*

БІРУЎБАЛКА¹ *ж.* Тонкі гузік прадаўгаватай формы. *Ушый мне біру□ балку ў паліто.* Косарава Глыб. Параўн. *бі□ рка, біру□ лька.*

БІРУЎБАЛКА² *ж.* Абрэзак, шматок. *Што гэта за спадніца ў цябе, што адні біру□ балкі вісяць?* Сахнавічы Глыб.

БІРУЎЛЬКА *ж.* Жалезны гузік. *Зацілі біру□ лькі ў паліце, а то вецер на дварэ.* Круткі Паст. Параўн. *бі□ рка, біру□ балка¹.*

БІРУЎБАЛЬНІК *м.* Беспарадак. *Што і гаварыць, неакуратная баба, як ні зойдзеш у хату – там нейкі біру□ бальнік.* Спігальшчына Міёр. Параўн. *байра□ н, бязла□ двішча.*

БІТКА *ж.* Бойка; прыстасаванне для збівання масла. *Гэта бі□ тка засталася мне яшчэ ад маёй бабкі.* Ветрына Пол. Параўн. *бо□ лткаі бо□ ўткаў² 2 знач.*

БІТЛАГА *ж.* Бутэлька. *Дзед схаваў бітла□ гу ў рукаў, і ягоная баба нічога не заўважыла.* Сваташыцы Дубр. Параўн. *бамбу□ ля, бамбэ□ ла, бо□ мбіна, бо□ мба*

БІТЛАЎКА *ж.* Байкавая вопратка. *Ты б бі□ тлаўку сваю апранула, а то на вуліцы холадна.* Каўровая Дубр.

БІТОК *м.* Велікоднае яйка для гульні. *У майго бацькі быў самы моцны біто□ к.* Ластавічы Глыб.

БІТУШКА *ж.* Паламаныя сані, калёсы. *Сёлета дроў мала, хоць бы ў гэтай біту□ шкі прывезці.* Заслонаўка Арш.

БІЦАВАЎЦА, БІЧУВАЎЦА *незак.* Цяжка, да стомы, працаваць; мардавацца ў працы. *Усё жыццё біцава□ ўся: ні ён адпачыў калі, ні сытна пад'еў.* Лужкі, Празарокі Глыб. *Бічува□ лася баба дома: пряла, ткала.* Валынцы В.-Дзв. Параўн. *бацава□ ць.*

БІЦЬ *незак.* 1. Кляпаць, вастрыць касу□ малажом. Дзед пайшоў біць касу□. Заполле Беш. Ты снедай, а я ўжо біць косы пайду. Замошша Брасл. У шэсць гадоў навучыўся біць касу□. Аўсянка Міёр. Ідзі бі касу□ ...Во, пабіў, дык цяпер косіць добра. Курмялёўка Леп. Пайду касу□ біць. Гута Паст. Ён учора цэлы дзень біў косы. Вялікае Сяло Сен. У час сенакоса на вечарах мужыкі б'юць косы, каб раніцай зноў ісці касіць. Шасцярні Уш. Толькі дзядуля сеў біць касу□, як пайшоў дож. Мікалаева Шум. 2. Калоць дровы. Заўтра дровы біць будзем. Балаі Міёр.

БІЧАВІК *м.* Абочына; прыдарожная паласа адчужэння. На што вы пакідалі еткія шырокія бічавікі□? Вузейшыя трэба было. Барсукі Дубр.

БІЧАЙ *м.* Круглая дзірка ў жорнах у верхнім камені, праз якую сыплюць зерне. Дзірачку ў жорнах мы завём біча□й. Труды Пол.

БІЧАЎНІК *м.* Бераг ракі ці возера. Бічаўнікі□ ракі зарослы. Равяцічы Тал. Параўн. беражы□ наў 2 знач.

БІЧОЎКА¹ *ж.* Біч; ударная частка цэпа. Аднаго мальца пабілі бічо□ўкай так, што ён не змог падняцца. Цясты В.-Дзв.

БІЧОЎКА² *ж.* Прывязь, звітая з некалькіх клібін, якая служыць для звязвання нарыхтаваных дроў у платы. З некалькіх клібін атрымлівалі бічо□ўку. Плаўнік Чаш.

БІЧУВАЌЦА *гл.* **БІЦАВАЌЦА**

БЛАГАЦЬ *незак.* Плакаць. Дзеці вельмі бла□галі. Зубава Арш.

БЛАГОЦЕ, БЛАГОЦЁ *н.* 1. асудж. Пра капрызнае, непаслухмянае дзіця. Ну і благо□це ты ў мяне, дзетачка! Надазер'е Глыб. Благо□це ты, сыно! Клетаў Двор Міёр. Такое благо□це мой унучак, аж глядзець ня хочацца на яго. Лашукі Паст. 2. Пра слабага, хваравітага чалавека. Такое благо□це наш унучак, з хвароб не вылазіць. Латышы Глыб.

БЛАГШЫ *прым., выш.* Горшы. Выгляд у яе быў бла□гшы, якраз як у яе ката дранага. Андронавічы Віц.

БЛАЖЭЦЬ *незак.* Худзець. Мая кабылка блажэ□ла на вачах. Езярышча Гар.

БЛАЖЫЦЬ, БЛАЖНІЦЬ *незак., безасаб.* Адчуваць дурно-ту; пра стан млоснасці, моташнасці. Кружылася галава, і ад таго хлопца бла□жыла. Дражакі Гар. Нешта мяне бла□жыць, мусіць, ад чаду. Бортнікі Глыб. Пачало мяне бла□жніць. Круткі Паст.

БЛЁ□СТКА *ж.* Зорка. А ў небе столька блё□так, а мы сядзім і сядзім... Антонаўка Арш.

БЛІЖЫ, БЛІЖА прысл., выш. Бліжэй. *Калі мы падышлі блі□ жы, убачылі ўсё на ўласныя вочы. Цясты В.-Дзв. Гэта блі□ жа за рэку.* Андронавічы Віц.

БЛІЗ м. Блізкае месца. *Каля блі□ зу будзь.* Урбаны Брасл.

БЛІЗКАЗОРЫ прым. Блізарукі. *А ты ад дзеда блізказо□ рая.* Бігосава В.-Дзв.

БЛІЗНІЦА незак. Мроіцца, здавацца. *Задумалася – і блі□ зніцца мне, што нехта падышоў да акна.* Лужкі, Празарокі, Псуя Глыб.

БЛІННІЦА, БЛІНОЎНІЦА, БЛІНЦОЎКА ж. Дзежачка для рошчыны бліноў. *У мяне і блі□ нніца была.* Папшычы Глыб. *Бліны рашчынялі ў бліно□ ўніцы.* Ракаў Засценак Сен. *Ля печы стаіць блінцо□ ўка.* Дражакі Гар.

БЛІНЬІ мн. Мясістыя чырвоныя скурныя вырасты пад дзюбай у курэй, у пеўня. *Во, адкармілі пеўня, толькі бліны□ вісяць з-пад дзюбы!* Косарава Глыб. *У майго пітуха бальшыя бліны□ пад дзюбам* Мосар Глыб., Станіславава Дубр. *У курачкі вялікія красныя бліны□ вісяць пад дзюбаю* Казлы Міёр. *Пятух заначаваў на двары і атмарозіў бліны□.* Більдзюгі Шарк. *У пітуха бальшыя бліны□ пад клювам* Шыці Шарк.

БЛІСКАЎКА, БЛІСКУ́ХА, БЛЯСНІ́ЦА ж., БЛШЧУ́К м. Бліскавіца, маланка. *Я блі□ скаўкі баюся, а грома – не.* Белая Ліпа Сен. *Пагрымае, а бліску□ хі пакуль няма.* Лескавічы Шум. *Сёння ноччу блясні□ ца так блісцела, хоць іголкі сабірай!* Дразды Беш. *Яшчэ я з дзяцінства баялася блішчука□.* Паліцы Беш.

БЛІСКУ́Н¹ м. Святляк. *Жахліва ўбачыць ноччу имат бліскуно□ў, здаецца, што нечыя вочы за табой назіраюць.* Старыя Лаўкі Чаш.

БЛІСКУ́Н² м. Той, хто стаіць пад вуглом у час вяселля, чакаючы запрашэння на дармавы пачастунак. *Як хочаш гарэлку выпіць дармавой, дык пойдзем пад сталоўку ў бліскуны□.* Замачак Чаш.

БЛІСКУ́ХА гл. БЛІСКАЎКА

БЛІСНЯ́ ж. Традыцыйная вуда для лоўлі рыбы. *Бацька ўзяў блісню□ і пайшоў на рыбу.* Езярышча Гар.

БЛШЧА́ЧЫ прым. Блісчучы. *Надзеў боты з блішча□ чымі галяннішчамі.* Камоскі Беш.

БЛШЧУ́К гл. БЛІСКАЎКА

БЛО́ТНІК м. Крыло над колам у веласіпедзе, матацыкле, аўтамашыне, якое засцерагае ад распырсквання гразі. *Бяз бло□тнікаў увесь запырскаяўся, як ехаў дажджом.* Шантары Докш. *У веласіпедзе бло□тнік тарахціць, вазьмі падкруці шайбу.*

Мосар, Празарокі Глыб. *У тваёй машыне блотнік пачаў тарахцець, на нервы дзейнічае.* Псуя Глыб.

БЛОЦЦЬ, БОЛЦЦЬ *незак.* 1. Псаваць, прыводзіць у непрыгоднасць. *Унук твой не косіць, а толькі бло□ціць траву.* Празарокі Глыб. *Ён не ўмее габляваць, толькі бло□ціць дошку.* Замхава, Мосар Глыб. *Што ты ровар бло□ціш; на чым ездзіць патом будзіш?* Новы Пагост Міёр. *Вінаград зялёны ішчо, што ты яго бо□лціш?* Мікалаёва Міёр. *Параўн. блэ□ндзіць у 1 знач., быткава□ць.* 2. Неахайна насіць адзенне. *Насіць нада што ёсць, нечага новае бло□ціць.* Вісяты Міёр. *Хваціць бло□ціць адзежу, трэба глядзець, каб чыстая была.* Каралёва Шарк. *Параўн. бадзя□ць.*

БЛУДНА *безас.-прэдык. слова.* Нязручна, няёмка. *Было мне блу□дна стаяць* Абруб Глыб.

БЛУДНІЦЫ *мн., бат.* Буякі. *У лясу многа блудні□ц. Іх яшчэ завуць дурніцы, п'яніцы.* Езярышча Гар. *Набралі на вядру блудні□ц.* Пераброддзе Міёр.

БЛУЗНІЦЬ *незак.* Трызніць. *А ў майго во як цімпіратура паднялася, дык блу□зніў аб'яшто.* Макаравічы Докш.

БЛУТАЦЦА *незак.* Блытацца. *Чаго табе там блута□цца? Тут во йдзі!* Ясева Міёр.

БЛЫНДА, БЛЭНДА *аг., асудж.* 1. Той, хто бадзяецца без справы. *Ты чаго ходзіш, як блы□нда?* Пустаселле Докш. *Куды тая блэ□нда сцягнулася?* Бяседы Леп. 2. Пра збродлівую карову. *Тарасава блэ□нда ніколі не пільнуецца стада.* Новыя Валосавічы Леп.

БЛЫНДАЦЬ, БЛЫНКАЦЦА, БЛЭНДАЦЦА *незак., асудж.* Бадзяцца без справы; швэндацца, гуляць. *І дзе вы блы□ндалі так доўга? Паўдня вас чакалі!* Бачэйкава Беш. *Дзе гэта ты блы□ндаў цэлы дзень, а работы на вушы?* Стралкі В.-Дзв. *А дзе ж ты блы□ндала цэлы дзень?* Задуброўе Віц. *А чаго той тут блы□ндае?* Слабада Шум. *І чаго ты сёння ўвесь дзень блы□нкаешся, месца сабе не знаходзіш?* Шыці Шарк. *Я маладая любіла блэ□ндацца па начах, і называлі мяне тады блэ□ндай.* Велеўшчына Леп. *Хопіць мо блэ□ндацца, пара і за работу брацца!* Бугаі Сен.

БЛЫТАВІНА *ж.* Балота, вадаём. *Недалёка блытаві□на такая ладная ёсць.* Машчоны Сен. *Параўн. ба□ба, багаві□не, багві□на, бало□нне, балачы□на, бало□ця, бо□лаць*

БЛЫХА-ВАНЮЧКА *ж.* Раслінаедны клоп; наземнае або воднае насякомае-паразіт. *Цярпець не магу блыху□ваню□чку, мне бла□жыць ад яе воні.* Ноўка Віц.

БЛЫ́ШЫЦЬ *незак.* Здзекліва лаяць каго-н. *Што ж ты яго блы□ шыш, ён жа не хацеў гэтага.* Каханавічы В.-Дзв.

БЛЭ́НДА гл. БЛЫ́НДА

БЛЭ́НДЗІЦЬ *незак.* 1. Псаваць. *Ня блэ□ ндзі мне касу Надазер'е Глыб. Параўн. бло□ ціць у 1 знач., бо□ ліціць, быткава□ ць.* 2. Балбатаць, гаварыць глупства. *Блэ□ ндзіць дзядзька абы-што, а ты яго, цётка, слухай.* Лашукі Паст. Параўн. *бадзе□ ць, б□ алхвіць*

БЛЮ́ДАК м. Сподак. *Налі чаю ў блю□ дак.* Суднікі Арш. *Мама мая даўней усё чай з блю□ дка піла.* Бортнікі Глыб. *У блю□ дак наліваю варэнне* Балаі Паст.

БЛЮ́ЗКА, БЛЮ́СКА ж. Сарочка, блузка. *Купіла мацір'ялу на блю□ зку, але ціпер нада дацэ адаваць, сільна цвятоў многа* Іказнь Брасл. *На вечар надзела галубую блю□ зку і чорную спадніцу.* Опса Брасл. *Адзень сёння блю□ зку новую.* Гатаўшчына Глыб. *Новую блю□ зку на кірмашы купіў бацька, на першы дзень Вялікадня надзела яе.* Ветахмо Докш. *Поля купіла новаю блю□ ску.* Сенькава В.-Дзв. *Дацэ во блю□ ску такую нічога выкупіла.* Макаравічы Докш. *Надзень блю□ ску— я пагляжу.* Язна Міёр.

БЛЮ́ЗНІЦЬ *незак.* Блудзіць. *Пайшла па грыбы і блюзні□ ць пачала рана, ледзь світала.* Андронавічы Віц.

БЛЮ́СЦІ *незак.* Берагчы, захоўваць, эканоміць, ашчаджаць. *Я блюду□ гэта пісьмо і сёння.* Пашына Арш. *Навошта ты блюдзе□ ш ваду?* Замошша Сен. *На ўсякі выпадак трэба блюсці□ грошы.* Обаль Сен. *Бывала, блюду□ ць кіўбасы да Раітва.* Дабея Шум. *Не блюла□ сарочки, а спаліла.* Чачанева Тал. *Нада блюсці яго, нікому не паказваць.* Вялікае Сяло Сен.

БЛЯ́ДЫ прым. Бледны. *Твар такі стомлены, бляды□, як у нежывога.* Арэхаўск Арш. *Ён быў сусім бляды□.* Куты Беш. *Гляжу я: у цябе твар бляды□.* Малы Поўсвіж Леп. *У цябе бляды□ твар.* Проземля Чаш.

БЛЯ́ЙСТЭ́РКІ *мн., кулін.* Смажаная бульба, нарэзаная кружочкамі. *На стале стаіць поўная патэльня бляйстэ□ рак.* Арляны Сен.

БЛЯ́КАТА́ЦЬ *незак.* Заікацца. *Ён яшчэ з дзяцінства пачаў бляката□ ць.* Каўровая Дубр.

БЛЯ́МБАЧКА ж. Зноска ў кніжцы. *Ягор доўга шукаў бля□ мбачку ў кніжцы.* Жаўніна Уш.

БЛЯ́СНІ́ЦА гл. БЛІ́СКАЎКА

БЛЯ́ШКА ж. Бляха (руск. противень). *Пастаў бля□ шку ў газ.* Вярхоўе Беш. Параўн. *братва□ н.*

БО́БЧЫК гл. БАБАВЕННЕ

БОГ м. Абраз, ікона. *Там мае багі□ стаяць.* Плісы Беш.

У кожнай хаце Бо□ гу адводзіцца пачэснае месца, у красным куце. Міёры.

БОГАЎКА гл. БАГОЎКА

БОДНЯ, БАДНЯ ж. 1. Вялікая бочка для збожжа. Пакуль дажджу няма, трэба жыта абмалаціць і ў бо□дню насыпаць. Паўлава Рас. Параўн. бо□ чанка. 2. Драўлянае ці металічнае ядро для вады. Бо□ дня стаіць на ганку, карова пап'е вады. Барсукі В.-Дзв. Вазьмі папі – вун халодная вада ў бо□дні стаіць. Гарадзец Шарк. А сколькі мне нада? Мне адной бадні□ вады хватае на нядзелю. Домнікі Пол. Параўн. бадзе□ жска, бадзя□ га² у 2 знач., байд□ эрка, бале□ йка, бу□ дан

БОДРАЯ ж. Назва заразнай, пераважна дзіцячай, хваробы. Малыя рабяты ўсе паляглі ад бо□ драй. Гута Паст.

○ БОЖАЯ КАЗІЎЛЬКА ж., заал. Божая кароўка. Па вакну паўзла бо□ жся казю□ лька – такая чырвоная ў крапінку. Старыя Лаўкі Чаш. Параўн. баго□ ўка, бо□ гаўка.

○ БОЖЖА КРЭЎКА ж., бат. Зверабой. Бо□ жска крэ□ ўка пры розных хваробах добра памагае. Пашкі Шарк.

○ БОЖЫЯ СЛЁ□ЗКІ мн., бат. Гваздзік; травяністая расліна сямейства гваздзіковых з пахучымі кветкамі чырвонага, ружовага або белага колеру. Глядзі, якія бо□ жся слё□зкі! Яны ў букеціку добра стаяць. Бігосава В.-Дзв.

БОЙ м. Будзільнік ці гадзіннік з боем (са званам). Гэты бой мне яшчэ ад бабкі дастаўся. Бараны Глыб.

БОЙНЫ прым. Утапаны. На тым месцы была бо□ йная дарога. Анэліна Тал.

БОЛА часц. Бывала. Бо□ ла, пойдзем раненька ў лес. Верамееўка Гар.

БОЛАЦЬ гл. БАЛАЧЫНА

БОЛБАТКІ, БУ□ЛБАТКІ мн. Пузыры на вадзе ў час дажджу. Паліў дождж, бо□лбаткі аж булькалі. Шарагі Міёр. Дожджык ідзе і сонца свеціць, а бу□лбаткі такія цёплыя! Круткі Паст. // Мыльныя пузыры. Дзеці з мыла булба□ткі рабілі і пускалі. Баруны Брасл. Параўн. бу□рбалы.

БОЛДАЎКА гл. БАЛДАВЕШКА

БОЛЕ, БОЛІ, БОЛЬШАКА прысл. Больш. Счас жа бо□ле вучонья, бо□ле вучуцца. Узмёны Міёр. Песні пела ўсё бо□лі жаласныя. Бароўка В.-Дзв. У гэтым гаду ўражаю назбіралі бо□лі, чым летась. Нямойта Сен. Калі захочаш, каб карова малака бо□лі давала, то будзеш падкармливаць пасля пашы. Еўлахі, Ламіншчына Тал. Бо□лі я цябе не буду вучыць. Бор Чаш. Бо□льшака мне супу не падлівай, хопіць Новы Двор В.-Дзв.

БОЛМАТ гл. БАЛМАТ

БОЉМУТ м. Размова. *Бо□лмут такі быў, як паехаць на цаліну.* Чарневічы Глыб.

БОЉТКА, БОЉТКА ж. 1. Рыбацкая прылада – доўгі шост з патаўшчэннем на канцы, які служыць для палохання рыбы моцным шумам і загоны яе ў сетку. *Дзе твая бо□лтка, стары, паказаць чалавеку?* Мілашова Міёр. *Рыбакі ўзялі бо□ўтку, каб лягчэй было налавіць рыбы.* Свяча Беш. *Бяры пад страхой бо□ўтку і нясі ў лодку.* Празарокі Глыб. *Узяў дзедаву бо□ўтку і пайшоў на раку.* Тупічына Шарк. *Сёння ў ноч з бо□ўткай паедзем на рыбу.* Рускі Шум. Параўн. *балдаве□шка, бо□лдаўка, баўту□н, боўт.*

2. Бойка; прылада для збівання масла з вяршкоў малака ці са смятаны. *Суседка напрасіла бо□ўтку, каб збіць масла.* Сасноўка Глыб. Параўн. *бі□тка.* 3. аг., перан., абразл. Бесталковы чалавек, дурань, балбатун. *А памаўчы ты трохі! Вот ужо бо□лтка дык бо□лтка!* Снегі Міёр. *Ці ж ты не бо□ўтка, калі нарабіў столькі бяды?* Макаравічы Докш. Параўн. *баўдзі□ла, бо□ўдур, браду□н*

БОЉЦЦЬ гл. **БЛОЉЦЦЬ**

БОЉКА гл. **БАЉЭСЦЬ**

БОМАЛА м. Званок. *Чую: раптам зазвінеў бо□мала.* Вярхоўе Беш. Параўн. *балаба□йка, балаба□шка, бон.*

БОМБА¹ ж., часцей мн. **БОМБЫ** кулін. Блін з мясам. *Бабуля, як заўсёды, на фэст нарабіць кацёл бо□мбаў.* Дрысвяты Брасл.

БОМБА² ж. 1. Вялікая бутэлька аб'ёмам 700 ці больш мл. *А дзе ж ты бо□мбу дзеў? Яна ж мне нада, каб вады ўзяць.* Прамышляды Паст. 2. Бутэлька таннага пладова-ягаднага віна. *Дапамагаць ён будзе табе, глядзі! Учора купіў бо□мбу – дык і сёння няма яго.* Мількі Брасл. Параўн. *бамбу□ля, бамбэ□ла, бо□мбіна, бітла□га.*

БОМБІНА гл. **БАМБУЉЯ**

БОН м. Звон. *Здалёк чуўся бон.* Галбея Паст. Параўн. *балаба□йка, балаба□шка, бо□мала.*

БОНДА¹ ж. Буханка хлеба. *Ён бо□нды дзелаіць: у людзей накрадзе□ць – бо□нду зладзіць сабе ціханька.* Лісна В.-Дзв. *Купі дзве бо□нды хлеба* Баравуха Пол. Параўн. *бу□хан, бо□ханка, буха□тка.*

БОНДА² ж., заал. Цялушка, якой споўніўся адзін год. *Ад той ста□рай каровы асталася бо□нда. Ад яе, як і ад старай, будзіць многа малака.* Быцава Беш.

БОНДАЉКА ж. Дзіцячая цацка; самаробная бразготка для забавы дзяцей у выглядзе надутай кішкі з фасоллю або гарохам.

Зараз дзеця́м раскоша – ігрушак розных. Раней зробіць бо́ндаўку – малым радасці!.. Спігальшчына Міёр.

БО́НДАЧКА ж. Невялікая каўбаса, скручаная ў круг. А мне суседка на Вялікання бо́ндачку прынесла. Зарачыцак Докш. *Трэба бо́ндачку зварыць.* Старое Лядна Леп.

БО́НК гл. БА́НКАЧ

БО́НЦЬ-ЯК прысл. Абы-як. Памыла падлогу бо́нцьяк і ўжо пабегла некуды на сяло. Савуткі Шарк.

БО́РАК м. Невялікі луг. На бо́рку мы з братам пасвілі цялят. Луцік Чаш.

БО́РНИК м., заал. Баран. Бо́рнікаў пасём на лузе за хатай. Беразіно Докш. Параўн. *бару́к, бэ́рка.*

БО́РУЦЬ ж. Борць. Глянё, колькі ў бо́руці пчол! Цяцеркі Віц.

БО́САЧКІ мн. Босыя ногі. Абу́й, дачушка, свае бо́сачкі. Дрысвяты Брасл.

БО́ТВАННЕ гл. БАТО́ЎНИК

БО́ЎДЗІЛА аг., груб. Высокі, хударлявы і нязграбны чалавек. Мужык ейный такі ўжо нялоўкі, якраз бо́ўдзіла. Надазер'е Глыб.

БО́ЎДУР м., абразл. Дурань. Мабыць, яна баіцца яго, бо бо́ўдур ён, дуркаваты. Паліцы Беш. Ці можна з бо́ўдурам такім зрабіць што добрае? Коравічы Чаш. Параўн. *баўдзі́ла, бо́лткаі́ бо́ўткаў́ 3 знач., браду́н.*

БО́ЎТ гл. БАЎТУ́Н

БО́ЎТАННЕ, БО́ЎТАНЬ гл. БАЛТУ́ХА

БО́ЎТАЦЬ¹ незак., груб. Гаварыць абы-што. Што ты бо́ўтаеш абы-што, як бо́ўдзіла якое? Будзілава Чаш. Параўн. *бразгаво́ліць.*

БО́ЎТАЦЬ² незак. Махаць. Бо́ўтаў рукой, як прапелерам. Ляхаўка Дубр.

БО́УТКА гл. БО́ЛТКА

БО́ХАНКА гл. БУ́ХАН

БО́ХАТ м. Вір; шырокае і глыбокае месца на рацэ. Малым дзеця́м забаранялася купацца ў бо́хаце. Тумінічы Арш. Параўн. *бук.*

БО́ЦЯ, БО́ЦЯН гл. БАЦЬЯ́Н

БО́ЧАНКА ж. Бочка для збожжа. У нас у хляву стаяла некалькі бо́чанак з зярном. Панізоўе Арш. Параўн. *бо́дня́ і бадня́ ў 1 знач.*

БРАВА́РАК м. Памяшканне для дроў. Цідоўга ты свой брава́рак будаваў? Дрысвяты Брасл.

БРАВАРО́К м. Прылазнік; памяшканне перад уваходам у лазню. У браварку□ жанчыны заўсёды мылі адзежу. Абаляны Брасл.

БРАДУ́Н м., груб. Боўдзіла, недарэка, неразумны чалавек. Гэты недарасль такі браду□н, што слоў няма, як не схлусіць – дык жывога няма. Колпіна Сен. Параўн. баўдзі□ла, бо□ўдур, бо□лтка і бо□ўтка ў 3 знач.

БРА́ЖАЛКА ж. Злёгка падкіслае малако. Сын мой вельмі бра□ жалку любіць. Заазер'е Пол.

БРА́ЖКА ж., неадабр. Благая кампанія. Мой сын, скончыўшы школу, папаў у бра□ жку. Цясты В.-Дзв.

БРАЗГАВО́ЛІЦЬ незак. Гаварыць абы-што, балбатаць. Бразгаво□ ліш ты пустое. Урбаны Брасл. Параўн. бо□ ўтаць¹.

БРАЗДЫ́ толькі мн. Цёртая сырая бульба. Для драных бліноў маці нацёрла бразды□. Муляры Паст.

БРАЙМУ́Т м., асудж. Прайдоха, прайдзісвет. Ён такі бра□ ймут – з вады вылезе і не замочыцца. Тумілавічы Докш.

БРА́МА¹ ж., абрад. У вясельным абрадзе перашкода на шляху маладых з пачастункам дзеля таго, каб маладыя заплацілі грошы. Ужо каторую суботу на нашай вуліцы рыхтуюць бра□ мы. Мілашкі Брасл. Мы любілі бра□ мы ставіць на свадзьбах. Таўкіні Шарк.

БРА́МА² ж. Звязка табачнага лісця. Сёлета вялікую бра□ му табаку сабраў Опса Брасл.

БРАНЗАВА́ЦЬ незак. Выказваць абурэнне каму-н., лаяць за дрэнны ўчынак. Бацька бранзава□ў яго, аднак што з распусніка возьмеш? Якім быў – такім застаўся. Празарокі Глыб.

БРАНЗУ́ЛІ мн. Завушніцы. Начапіла бранзу□лі і хутчэй на танцы паляцела. Тупічына Шарк.

БРА́СЛАЎЕ н. г. Браслаў. А Ганка ўчора ў Бра□слаўе паехала. Ахрэмаўцы Брасл.

БРАТАВА́Я, БРАТО́ЎКА, БРАЦІ́ХА ж. Бра□ ціха (бра□ тавая); жонка брата. З братаво□ й мы вельмі дружылі Жарцы Леп. Учора ў госці прыехала брато□ ўка Лучайка Глыб. Брато□ ўка ў мяне спрытная. Домжарыцы Леп. У мяне такая добрая брато□ ўка, як родная сястра! Міёры. Яна мне брато□ ўкай прыходзіцца. Малая Вядрэнь Чаш. Пайшоў праз поле, каб зайсці да сваёй браці□ хі Сасновая Докш. Пашоў к маёй браці□ хе. Камень Леп.

БРАТВА́Н м. Бляха для сушкі яблыкаў у печы. Я яблыкі сушу на братва□ не ў печы Зямцы Шум. Параўн. бля□ шка.

БРАТКА ж., бат. Трава. На аблозе сохнець бра́ тка, якую мы з дзедам учора скасілі. Хай сохнець, пагода стаіць добрая. Слабодка Гар.

БРАТОЎКА гл. БРАТАВА́Я

БРАХА́ЦЦА, БРЕХА́ЦЦА, БРІХА́ЦЦА *незак.* Сварыцца, лаяцца. *Нашы суседкі брэ́ шуцца ўжо тры дні.* Зоськава Арш. *Во людзі пайшлі: брэ́ шуцца штодзень, калі не набрэ́ шуцца, то і дзень добра не пройдзе.* Косарава Глыб. *Хопіць браха́ ца, дарослыя ж людзі ўжо!* Савенічы Сен. *Падумала, што зноў суседзі брэ́ шуцца.* Гаршчэўшчына Тал. *Сусед з суседкаю брэ́ шуцца амаль кожны дзень.* Рудня Гар. *Апяць начамі сталі брiха́ ца, як сабакі.* Яроненкі Гар.

БРАЦЕ́ЛЬНІК, БРАЦЕ́НІК, БРАЦЕ́ННІК *м.* 1. Дваюрадны (стрыечны) брат. *Сёння пайду да браце́ льніка* Пальмінка Гар. *Што ж ты нарабіў, гэта ж мой браце́ льнік!* Капланы Сен. *Браце́ льнік мой старэйшы за мяне на тры гады.* Нярэйша Сен. *У яго быў браце́ нік у войску* Арэхаўск Арш. *Мой браце́ нік пасля арміі пайшоў у ахрану работаць.* Навумаўка Беш. *Вось мой браце́ нік з'ехаў за мяжу, і ўжо колькі гадоў я яго ня відзеў* Гарэлькі Дубр. *Браце́ нік мой прызджаў на выхадныя.* Гваздова Пол. 2. Родны брат. *Мой браце́ ннік жывець очэнь даляко.* Мішуткі Віц. *Браце́ ннік мой сёлета ад'язджае ад нас.* Радчонкі Гар. *Сёння да мяне заехаў браце́ ннік.* Фарынава Пол.

БРАЦЕ́ТКІ *толькі мн., бат.* Браткі, фіялкі. *Пасадзі каля ганку бра́ цеткі.* Хораша будэ, калі бра́ цеткі ў гародчыку цвісці будуць. Камаі Паст. *Я высадзіла на клумбу бра́ цеткі* Янкiшкі Паст.

БРАЦІ́ТКА, БРАЦІ́ЛКА *м.* Брацік, браточак; памянш. да БРАТ. *Бра́ цітка мой заўсёды мне дапамагаў, ды і зараз прыедзе – пачынае што-небудзь рабіць.* Калышкі Лёзн. *Стала іна тады браці́ тку будзіць, што госці прыехалі гаварыць.* Домжарыцы Леп. *У маці нас двое: я і мой бра́ цілка* Шалыгі Віц.

БРАЦІ́ХА гл. БРАТАВА́Я

БРАЦЬ *незак.* Капаць, выбіраць (бульбу). *Пара ўжо бульбу браць.* Быцава Беш. *Непрыкметна падышоў час браць бульбу.* Вяцера Докш.

БРАЦІ́ЮК *м.* Ша́ фер. *Вясёлы брацю́ к у маладых, кампанейскі.* Баравуха Пол.

БРА́ЧНЫЯ *толькі мн.* Маладыя ў час вяселля. *Кажны жадаў бра́ чным каханьня і шчасця.* Заазер'е Пол.

БРАШЫ́ЛА аг., абразл. Сварлівы чалавек. Да гэтай брашы́лы не падыходзь, бо накрычыць, абругаіць і пойдзіць сабе давольная. Іванск Чаш.

БРІ́КСЫ толькі мн. Гулянка. Уся дзярэўня сённі на брі́ксах Грышына Рас.

БРІ́ТКІ прым. Востры, як брытва. Брі́ткій нож, аж чуць ні парэзалась. Бігосава В.-Дзв.

БРО́ВІНА¹, БРЫВІНА́ ж. Брыво. Дзе ты бро́віну расадзіў? Астроўшчына Пол. Брывіна́ тая чуць відацца. Воўкаўшчына Міёр.

БРО́ВІНА² ж. Бервяно. Хату будавалі, дык паміж бро́ві намі мох запіхвалі. Іванск Чаш.

БРО́Д м. Бутэрброд. На сталах было ўсё, дажа бро́ды. Варапаева Паст.

БРО́ДЗЕНЬ, БРАДЗЭ́НЬ м. 1. Браднік. Хлопцы на рыбу ўзялі бро́дзень Бароўка В.-Дзв. Ці пойдзеш сёння з бро́днем? Клетаў Двор Міёр. Мальцы ўзялі бро́дзень, пайшлі лавіць рыбу. Труды Пол. Мы ўчора бро́дзень кінулі – мяшок рыбы злавілі. Смалоўка Сен. У нас усе ловюць рыбу бро́днем Мельніца Шарк. Цябе на возеры з браднё́м рыбнадзор схопіць, штраф заплаціш. Язвіна Шум. 2. Сетка для сена. Наскубі бро́дзень сена, каню трэба ўзяць у дарогу. Труды Пол.

БРО́ТА ж. Аброць. Дзяржы коніка за бро́ту. Судзілавічы Уш.

БРУЗЭ́ЛІВЫ прым. Цёмна-сіні колерам. Юбка брузе́лівага цвету ў мяне ёсь і хустка такая ж. Баева Дубр.

БРУ́КАВКА ж. Цацка, бразготка. Тут чалавек гіне, а ёй усё бру́кавакі. Баравуха Пол.

БРУКА́ЦЬ незак. Курлыкаць. А журавы ўсё брука́юць. Коўзаны Паст.

БРУКО́ЎНІК м. Брукаваная дарога, паша. Па бруко́ўніку тарахцяць калёсы. Астроўшчына Пол.

БРУНЗЭ́Т, БРУЖЛЭ́Т м., БРУСЛЭ́ТКА ж. Бранзалет; упрыгожанне ў выглядзе кольца, якое носяць на руцэ вышэй кісці. Дзяўчыты насілі брунзе́ты. Шацяні Сен. Во які ў цябе бружле́т, прьеожы, чаго зараз толькі не павыдумляюць! Камары Віц. Хлопец падараваў маёй дарагую брусле́тку. Клясціцы Рас. Янтарная брусле́тка была ў маці. Расходна Сен.

БРУСА́К м. Брусок; невялікае бервяно, ачасанае з чатырох бакоў. Многа на дварэ брусако́ў валяецца. Гарбацэвічы Арш.

БРУСЛЭ́ТКА гл. БРУНЗЭ́Т

БРУСОК м. Папярочная планка ў граблях, у якую набіваюць зубы. У граблях ёсць брусо□к, куды ўбіваюць зубы. Станіславава Дубр.

БРУСЬ м. Брусок; шліфавальны камень, звычайна ў форме плоскага прадаўгаватага чатырохгранніка. Вазьмі брусь і наклінай касу, яна ўжо тупая, ня косіць саўсім. Пранікі Уш.

БРУХ м. Жывот, страўнік. У мяне брух баліць. Псуя Глыб. Параўн. бумбэ□лак, бэ□бах.

БРУХАТАЯ прым. Цяжарная. У Зосі вяселле было, а я тады ўжо бруха□тая хадзіла Ветахмо Докш.

БРУХЦЁЦЬ незак. Бурчаць. Што ты ўсё брухці□ш, як сабака якая?! Бігосава В.-Дзв.

БРУЧКА ж., бат. Назва грыба. Бру□чки – гэтыя грыбы такія. Доўжа Віц.

БРУЧЫШКІ толькі мн. Штаны. Бручы□шкі я насіў амаль усё жыццё караткаватыя, бо не было з чаго купіць новыя. Старое Сяло Віц.

БРУШНІЦА ж., часцей **БРУШНІЦЫ** мн., бат. 1. Брусніцы. Сёлета год багаты на брушні□цы. Беліца Сен. У лесе з'явіліся брушні□цы, трэба хутчэй пайсці назбіраць. Урбаны Брасл. У нядзелю паехалі ў брушні□цы Гарані Гар. Брушні□цы сёлета збірай не хачу. Двухполле, Хацейка Гар. Надта любілі мы хадзіць у брушні□цы і па грыбы. Ліпаўкі Докш. Брушні□цы у лясу летась было нямнога. Крыпулі Докш. А брушні□цы былі такія смашныя – пальчыкі абліжаеш. Суша Леп. Пойдзем на балота ў брушні□цы. Мілашова, Дрыгучы Міёр. Гэтым летам было мала брушні□цы Ігнацішкі Паст., Ёды Шарк. Параўн. буюкі□ў 2 знач. 2. Бруснічнік; ягаднік, на якім растуць брусніцы. Тут усякія травы ёсць: і брушні□цы, і чарніцы, і маці-мачаха... Латышы Глыб. Брушні□цы збіраюць і п'юць, у каго почки хворыя. Баяноўшчына Пол. Параўн. брушні□чнік.

БРУШНІЧНІК м. Бруснічнік. У лесе імат брушнічніку, а ягад на ім няма. Касачы Віц. У гэтым гаду на брушні□чніку дужа многа ягад. Какоўчына Сен. З брушні□чніку палезны чай. Слабада Шум. Параўн. брушні□цы ў 2 знач.

БРУШНІЧНЫ прым. Бруснічны. Цвет брушні□чны збіралі й прадавалі. Шпунты Шарк.

БРУШНОЕ н. Кавалак поля, адведзены для гародніны. На гародзе пакінулі брушно□е морквы. Слабада Шум.

БРЫГАЦЦА незак. Пырсацца. Малыя бры□гаюцца й рагочуць. Век з вады б ні вылазілі! Зароўе Леп.

БРЫД м. Чад. Які брыд у хаце – памерці можна! Селішча Уш.

БРЫ́ДАСЦЬ ж., **БРЫ́ДЛЯ** аг., *зневаж.* Брыдота; пра п'янага, неприємнага чалавека. *Ой, якая бры́ дасць – глядзець няможна!* Малы Поўсвіж Леп. *Зноў чуць паўзе, бры́ для.* Каты Шарк.

БРЫ́Ж м. Спінка ў ложку. *На бры́жы́ навешана шмат адзежы.* Янкi Докш.

БРЫ́ЗГО́ТА ж. Надвор'е з мокрым снегам. *Брызго́ та – гэта... Як вам сказаць? Ё снег мокры ідзе, і вільгаці шмат.* Антонаўцы Брасл.

БРЫ́ЗКО́ТЛІВЫ прым. Мокры, з кропелькамі вады. *Прышла ўся брызко́ тлівая ад дажджу.* Барсукі В.-Дзв. *Ё адкуда толька прышоў? Увесь брызко́ тлівы, гразны.* Гарадзец Шарк.

БРЫ́ЗКУ́ЛЬ м. Халодны, пранізлівы, рэдкі зацяжны дождж, які ідзе з перапынкамі. *Ці чуў ты, якое заўтра надвор'е будзе? – Зноў бры́ зкуль перада́ лі.* Бешанковічы. *Як ужо надакучыў гэты брызкуль – сіл не хапае.* Жукі Чаш.

БРЫ́ЗЛЫ прым. Абрызглы; пра кісаватае малако, якое толькі што пачало скісаць. *Чаго гэтае малако тутака стаіць цэлы дзень? Яно ўжо ж бры́ злае!* Слабодка Брасл. *Малако ноч настаяла і збрызла, цяпер будзем з бульбай есці бры́ злае малако.* Мярэцкія Глыб. *Сёння на вуліцы очэнь гарача, малако быстра стала бры́ злае.* Цілеўцы Міёр. *На бліны нада браць бры́ злае малако.* Казімірова Пол. *Малако троху настаяла ў цёплым і ўжо бры́ злае.* Пялікі Шарк.

БРЫ́КА ж. 1. Калёсы з высокімі бартамі для перавозкі сена. *З бры́ кі зваліўся і руку паламаў.* Бігосава В.-Дзв. *Мы прывезлі дровы на бры́ ке.* Цясты В.-Дзв. *Дзве бры́ кі сена прывёз учора.* Надазер'е Глыб. *Дзве бры́ кі паспелі прывезці да дажджу, а трэцюю дождж змачыў.* Замхава Глыб. *Ідзі бры́ ку накінь на калёсы: паедзем за сенам, каб не задажджылася.* Валкалата Докш. *У гэту бры́ ку шэсь капешак улазіць.* Занькі Леп. *Ты з бры́ кай тады пад'едзь.* Старое Лядна Леп. *Сёння дзед цэлую бры́ ку сена прывёз, то карове хопіць надоўга.* Гомель Пол. *Ужо хопіць, цэлую бры́ ку сена ўтапталі.* Воцькавічы Уш. *Дзед, бяры бры́ ку і гані ў Вятна.* Кугоні Уш. *Бацька з дзедам вялізную бры́ ку нагрузілі.* Тупічына Шарк. *Бры́ кі ўжо старыя, нада новыя купляць.* Лукомль Чаш. 2. Тарантас. *Мы з дзедам селі ў бры́ ку і паехалі ў горад, навошта нам аўтобус?* Тумілавічы Докш.

БРЫ́КА́ЛА н. Частка конскай збруі, якая чапляе плуг. *Бацька ўчора на полі бры́ка́ ла страціў.* Коравічы Чаш.

БРЫКУ́Н м. Конь. Пайшоў за брыкуно□ м, каб бульбу капаць. Кулінава Уш.

БРЫЛЁЎНІК м. Ліст лопуха; лопух. Ціпляты пад брылёўнік пахаваюцца, як арла чуюць. Дзёрнавічы В.-Дзв.

БРЫЛЬ м. Брыжы. Васіліна абшыла сваю спадніцу ружовым бры□лем. Наваполацк. Параўн. бры□нды.

БРЫЉКА ж. Брошка. Сваю здаравенную бры□льку начэпіць і радуіцца. Ваўчо Уш.

БРЫЛЯ ж. 1. Брыль, капялюш. Якая ў цябе модная бры□ля! Глінішча Арш. 2. перан. Губа. Што надуў сваі бры□лі? Баева Дубр.

БРЫ́НДА ж. Неакуратная, брудная жанчына. Вунь паглядзі, якая бры□нда пайшла. Сорам глядзець! Глазамічы Віц.

БРЫ́НДЫ толькі мн. Брыжы; аборкі на вопратцы. Мой касцюм увесь у бры□ндах. Якаўлевічы Арш. А кофту начапіла – уся ў бры□ндах. Бялынавічы Віц. Параўн. брыль.

БРЯДЗІ́ННІК м., бат. Зараснік вярбы; галлё вярбы. Брядзі□нніку наламалі. У нядзелю перад Вялікаднём усі ходзім брядзі□ннік свяціць. Асташэва Лёзн.

БУБА́РЫ, БУБА́РЫКІ гл. БАБУРА́

БУБНЕ́ЦЬ незак. Быць цяжарнай. Яно ўжо і відаць: троху бубні□ць маладуха. Казлы, Маляўкі Міёр. Параўн. бушне□ць.

БУБНЕ́□ЎКА аг., асудж. Чалавек, які пастаянна незадаволен бурчыць, паціху абураецца. Бубне□ўка ён: бубніць і бубніць. Баршчоўка Віц.

БУБУ́РЫ гл. БАБУРА́

БУБЫ́ШАК м., бат. Буто́н; кветка, што яшчэ не распусцілася. Бубы□шкі, здаецца, яшчэ спяць. Белая Ліпа Сен.

БУВА́ЛЬНІЦА ж. Самаробная тканіна, у якой аснова льняная, а ўток баваўняны. Метраў дзесяць бувальні□цы выткалі. Кашталянаўшчына, Празарокі Глыб.

БУГА́РЧА́ТКА ж., мед. Сухоты; туберкулёз. Мама казала, што мой прадзед памёр ад бугарча□ткі. Гацькаўшчына Арш. Параўн. беркулёз, біркулёз.

БУГІ́НЯ ж., бат. Вялікая, буйная бульба. Бугі□ню я ў мяшкі пасыпала і ў кладоўку зацягнула, а дробную свінням аставіла. Спігальшчына Міёр.

БУГО́Р м. Бурт; сховішча для бульбы. Буго́р трэба зрабіць заране. Шарагі Міёр. // перан. Любы начальнік. Брыгадзір – сур'ёзны буго□р. Пагосцішча Лёзн.

БУГРА́К м. Бугарок. Бугракі□ тырчаць на ўсяму полю. Пралетарыя Уш.

БУГРІЦЬ *незак.* Біць. *Бугрі* □ ў іе і муцюкаў, што ні давядзі бог! Валынцы В.-Дзв.

БУДА *ж.* Будан; памяшканне для дроў. *Тапор* у бу □ дзе ляжыць. Дрысвяты Брасл.

БУДАК *м., бат.* Асот; агульная назва калючай травы. *На полі буда* □ к парос – не магу выкараніць, хоць ты плач. Крынкі Лёзн, Заазер’е Глыб. *Будак* – вельмі калючая трава. Багданава Сен. *За садам рос буда* □ к. Латыгаль Сен. Параўн. *бадзюкі* □ , *бадзя* □ га¹.

БУДАН *м.* Посуд, у якім стаіць у памяшканні вада. *Паглядзі, ці ёсць вада ў бу* □ дане. Казімірова Пол. Параўн. *бадзе* □ жка, *бодня* і *бадня* □ ў 2 знач., *бадзя* □ га² у 2 знач., *байдэ* □ рка, *бале* □ йка.

БУДАРАГА *ж.* Раптоўныя турботы, лішні клопат. *Ад гасцей у хаце адна будара* □ га. Мосар Глыб.

БУДЗЁ □ НИШНІ *прым.* Сённяшні. *Там будзё* □ нішня газета прыйшла. Валынцы В.-Дзв.

БУДЗІК *м., заал.* Певень. *Мой бу* □ дзік на правую нагу храмаць стаў, мусіць, нехта яму нагу падбіў. Бачэйкава Беш.

БУДЗЬМА *часц.* Хай. *Бу* □ дзьма стаіць, яна мне немяшае. Мікіціха Шум.

БУДЗЯНКА *ж.* Брудная вада. *Зараз возера наша – адна будзя* □ нка, а ранейчысцюткае было. Падворыца Сен.

БУДКА *ж.* 1. Прыбудова (пакой) без печы, дзе жывуць толькі летам. *Летам у хаце ён не спаў, а начаваў заўсёды ў бу* □ дцы. Заессе Чаш. *Брат пайшоў спаць у бу* □ дку. Лескавічы Шум. Параўн. *бярвё* □ нка. 2. Верхняя частка калодзежа. *Бу* □ дкай мы завём верхнюю частку калодзежа. Доўжа Віц.

БУЁ □ Н *прым.* Буйны. *Буё* □ н вецер дуіць, мусіць, дождж будзіць. Велеўшчына Леп.

БУЗА *толькі адз.* 1. Іл у вадаёме (рацэ, возеры); гразь. *Залезеш у бузу* □ , *выкачаешся ў граві – і ідзеш дамоў мокры.* Дзегцяры Брасл. *Кругом адна буза* □ . Двухполле Гар. *Ваду ўсю вычарпалі чысцінькую, адна буза* □ засталася. Стуканы Глыб. *Ідзі асцярожна і не лезь у бузу* □ . Заазер’е Уш. *У бузе* □ ліноў многа. Плаўнік Чаш. *Пасля дажджу не маглі ў школу ісці – такая буза* □ была. Таўкіні Шарк. 2. перан. Шум, спрэчка, скандал, беспарадак. *І тут пачалася такая буза* □ ! Нурава В.-Дзв. *Не паднімай бузы* □ , супакойся! Сакалянка Тал. Параўн. буч.

БУЗЯНІЦЬ *незак.* Муціць ваду. *Малыя плёскаюцца і бузя* □ нюць ваду, пасля ік ужо не пасціраеш. Цясты В.-Дзв. *Дзеці на рэчцы пачалі бузя* □ ніць ваду. Новае Сяло Сен. *У дзяцінстве*

нас на раку купацца не пускалі, дык мы ваду бузяні□ лі ў сажалцы. Абухава В.-Дзв.

БУЙТАВАЊНІК м. Пра таго, хто да знясілення працуе. Ідуць буйтава□ ннікі злесу, натаміліся, ледзь ногі цягнуц. Дварэц Чаш.

БУЙШЧЫК м. Бу□ йны, неўраўнаважаны чалавек, забіяка. Ён бу□ йшчыкам нарадзіўся, бу□ йшчыкам і памрэ. Бачэйкава Беш.

БУК м. Вір; глыбокае месца на рацэ. У нас у бу□ ку малец у прошлым гаду ўтаніўся. Баева Дубр. Параўн. бо□ хат.

БУКАЎНІК м., бат. Васілёк лугавы. Расцвіў бу□ каўнік на лузе, пчолкі і шмялі лётаюць. Цясты В.-Дзв. Ты бу□ каўнік збірала на лякарства ці проста для красы? Боркавічы В.-Дзв. Параўн. бычы□ ннік.

БУКЁТНІК м. Збан для кветак; ваза. Назбірала ў полі кветак і паставіла ў буке□ тнік. Езярышча Гар.

БУКЛАЎГА гл. БАКЛАЎЖКА

БУКЛЁТКА ж. Грэбень; круглая расчоска. Вось на букле□ тку, расчашыся. Бешанковічы.

БУКСА ж., заал. Бязрогая жывёліна. Бу□ ксу сваю загнаў у хлеў. Зазерыца Чаш.

БУЛАК м., БАЛОЎКІ мн. Воблака. Сонца заходзіць у була□ к Каверзы Гар. На небе не было ніводнага булака□ . Фарынава Пол. Нізка плывуць па небу шэрыя бало□ кі Дуброўна.

БУЛДАВАТЫ прым. Тоўсты і круглы. І што гэта за боты цяперносяць – цяжкія, насы булдава□ тыя; ці гэта мода цяпер такая? Кашталянаўшчына Глыб.

БУЛЁ□Н м. Малочны бульбяны суп. Прынясі малака, зварым на абед булё□ н. Нурава В.-Дзв.

БУЛУБЫШКА ж., часцей мн. БУЛУБЫШКІ кулін. Пячэнне круглай формы. А мы з бабуляй булубы□ шак напяклі. Мурагі Рас.

БУЛЬБАШНІК гл. БУЛЬБЯШНІК¹

БУЛЬБЁЛШЧА гл. БУЛЬБЯЊКА¹

БУЛЬБЁЎНІК м., БУЛЬБЎЊНІНА ж. 1. Бульбоўнік; бацвінне бульбы. За тынам відаць высокі бульбе□ ўнік. Урбаны Брасл. Бульбе□ ўнікама даўней кароў кармілі. Надазер'е Глыб. Яшчэ скасіць бульбе□ ўнік трэба, а потым капаць. Уна Лёзн. Пайду бульбе□ ўнік жаць. Мілашова, Ясева Міёр. Пакуль я прыйду, ты бульбе□ ўнік саграбі. Баёўка Шум. Бульбо□ ўніна ссохла – капай бульбу. Сапраны Віц. Параўн. бульбя□ шнік¹, бульба□ шнік, былі□ на, быллё□ў 1 знач., бы□ льнік у 2 знач. 2. Памяшканне для захавання бульбы. Пасля вячэры пайду ў бульбе□ ўнік, набяру бульбы на заўтра. Чарневічы Глыб.

БУЛЬБЕШНИК гл. БУЛЬБЯНКА¹

БУЛЬБИНА ж. Жарт на Купалле, калі каменьчыкам ці бульбінай на нітцы грукаюць у акенца. Бульбіну якойнебудзь бабулі зрабяць. Машчоны Сен.

БУЛЬБИШЧА гл. БУЛЬБЯНКА¹

БУЛЬБОЎНИНА гл. БУЛЬБЕЎНИК

БУЛЬБЯНКА¹ ж., БУЛЬБЕШНИК м., БУЛЬБЕЛІШЧА, БУЛЬБИШЧА н. Бульбянішча; поле, дзе расла ці расце бульба. На бульбянцке цяпер пшаніцу сеіць будзем. Ёды Шарк. Паеду на бульбецішнік ганяць жукоў. Ульянавічы Сен. Учора суседзі бульбецішча зааралі, сённа мы зааром, калі каня дадуць. Беразіно Докш. Хадзіла падчышчаць бульбішча. Доўжа Віц.

БУЛЬБЯНКА² ж., часцей мн. БУЛЬБЯНКІ кулін. Бліны ці піражкі з варанай тоўчанай бульбы і мукі. Бульбянкі нак налягла, хадзіця есці. Азярцы Глыб. Бульбянкі смачна есці са смятанай і адразу цёпленкія. Стуканы Глыб. Бульбу таўклі ў ступе разам з мукой; як добра вытаўкуць – тады качалі. Нада, каб было многа мукі, тады бульбянкі выхадзілі смачныя, падымаліся, як пышкі. Бульбянкі пяклі з любой мукой – з пшанічнай, ячменнай, гарохавай. Лукашова Паст. Ад бульбянкі нак у хаце паху.. Ляхаўшчына Паст. Параўн. бульбянкі².

БУЛЬБЯШНИК¹, БУЛЬБАШНИК м. Бульбоўнік; бацвінне бульбы. Бульба сёлета пашла ў бульбянкі. Задроўе Арш. Бульбянкі высокі, а ці добрая будзе пад ім бульба? Сокарава Беш. Жук не паеў бульбянкі, то, дасць бог, ураджай будзе. Грынеўшчына Докш. Хутачкі пачнем касіць бульбацішнік. Промыслы Беш. Параўн. бульбецішнік бульбоцішніна ў 1 знач., былі на, быллі ў 1 знач., былішніку 2 знач.

БУЛЬБЯШНИК² м., часцей мн. БУЛЬБЯШНИКІ, БУЛЬБИШНИКІ, БУЛЬБЯШЫ, БУЛЬБЯНИКІ, БУЛЬБЕШКІ, БУЛЬБЯЧЫ кулін. Бліны-дранікі або піражкі ці бліны з тоўчанай варанай бульбы з начынкай. Бульбяцішнікі вельмі смачныя, але ж доўга вазіцца з імі. Кавалі Глыб. Мама бульбяцішнікі смашныя рабіла, у мяне не такія смашныя. Бубалі Шум. Зараз натру бульбу, зробім бульбяцішнікаў. Слабада Шум. Цеста з бульбы раскатывалі блінамі і заварачывалі капусту, а можа, і грібы. Во і бульбіцішнікі. Вядзерава Беш. Шчас вам бульбяшоці ў нараблю. Залессе Глыб. Смашна бульбяцішнікі з малаком есці. Горкі Леп. Дзед вельмі любіць бульбецішкі, трэба будзе заўтра напячы. Сяло Гар. Як напічом бульбячоці ў, дык ядзём патом яшчэ два дні. Бараноўскія Шум. Параўн. бульбяцішнік².

БУЛЬКА ж., бат. Бручка. Калі бульку патушыць – смаката. Сяргеева Рас.

БУЛЬМА ж., бат. Бульба. Бяры, еш бу□ льму ў печы. Антаполле Чаш. Параўн. барабо□ ля, барабу□ ля.

БУМАЗЕ́Я ж. Фланель. Мне дачка пашыла дзве кофточкі з бумазе□ і Пралетарыя Уш.

БУМАЗЕ́ЙКА ж. Хустка з паркалю. Дзе ж гэта мая бумазе□ йка дзелася? Каўровая Дубр.

БУМБЭ́ЛАК м., груб. Жывот, набіты ежай. Наеў свой бумбэ□лак, аж хадзіць трудна. Туркова Міёр. Параўн. брux, бэ□ бах.

БУНДАЧКА ж. Сарочка. Самі шылі сабе бу□ ндачкі. Угрынкі Уш.

БУНТАВА́ЦЬ незак. Блытаць, збіваць з панталыку. Што ты мяне бунту□ еш? Я сама ведаю, як трэба. Шантары Докш. Сёння я нешта ўсё бунту□ ю. Белая Ліпа Сен.

БУРА́К м. Грубка або галандская (круглая) печ. Трэба тапіць бура□ к, каб цяплей было. Сяло Гар. У хаце цёпла зімой, бура□ к топіцца. Лугавыя Віц. У зале ў мяне бура□ к стаіць. Сушчова Віц. Перадзелалі бура□ к у хаці. Смародзіна Лёзн. Бура□ к ужо гарачы. Рыпіншчына Шум. Павешай адзежу ля бурака□ , хай пасохне. Кузняцова Віц.

БУРАЧКІ́ мн., кулін. Боршч. Сёння на абед зварыла бурачкі□ . Папшулі Міёр. Заўтра трэба будзе бурачко□ ў зварыць на дзень. Нярэйша Сен.

БУРА́ЧНІШЧА н. Поле пасля ўборкі буракоў. Бацьку мы знайшлі каля бура□ чнішча. Грыцы Глыб.

БУ́РБАЛКА аг., асудж. Буркун; бурклівы чалавек. Яму не жонка папалася, а бу□ рбака: вечна злая, пастаянна бурчыць. Замошша Брасл.

БУ́РБАЛЫ́ мн. Пузыры на вадзе ў час дажджу. Калі бу□ рбалы на лужах, то доўга яшчэ дожджык іці будзіць. Ваўчо Уш. Параўн. бо□ лбаткі, бу□ лба□ тк

БУРБУЛÉЦЬ незак. Бурліць. Супа на пліце пачынае бурбуле□ ць. Промыслы Беш.

БУ́РВАЛКА ж. Вялікі кавалак чаго.-н. Што ты гэтакіх бу□ рвалкаў накрышыў? Дробна трэба! Кавалі Глыб.

БУРЗО́ЛІЦЦА незак. Неахвотна есці. Што ты бурзо□ лішся ў супе? Еж і не перабірай! Кавалі Глыб.

БУРЛЫ́ШКА ж. Месца ў ручаі, дзе бурліць вада. Яны, наверна, на бурлы□ шку пашлі глядзець. Баева Дубр. Параўн. бурча□ к.

БУРНУ́ЦЬ зак. Шпурнуць, кінуць. Хто далей бурне□ – той і перамог. Вядзерава Беш.

БУРТ *м.* Насып. Сядзеў на канаве на бурту□. Станіславава Дубр.

БУРУЗДЗЕЦЬ *незак.* Невыразна гаварыць незразумелае. Дзядзька, прыйшоўшы з працы на падпітку, буруздзе□ ў амаль цэлы вечар. Гарадок.

БУРУЗДЗІЦЬ *незак.* Памешваць. Ён не еў суп, а толькі буруздзі□ ў лыжкай у талерцы. Мехавое Гар.

БУРЧАК *м.* Месца ў рацэ, дзе хуткае цячэнне і бурліць вада. На бурчаку□ злавіў акуня. Гарбацэвічы Арш. На бурчаку□ хацеў злавіць рыбіну. Будзішча Шум. Параўн. бурлы□шка.

БУРЫ *мн.* Вялікія хвалі. У навальніцу такія бу□ры на возеры! Ахрэмаўцы Брасл. Параўн. бара□н³.

БУРЭНЯ *ж.* Карова. У вёскі без бурэ□ні не пражывеш. Янкавічы Рас.

БУРЯК *м.* Мелкае месца на рацэ з невялікім вадаваротам. Уся рачная рыба зараз стаіць на буряка□х. Крывіцкі Шум.

БУСЛАК, БУСЬКА *м.* Бусел. Буслакі□ ў нас на бярэзіне гняздо звiлі. Вадзянікі Гар. Бу□ські кружаць над дахам. Псуя Глыб. Параўн. бацья□н, б□ця, бо□ця, буця□к, буця□н, буцья□н.

БУСЫ *прым.* Шэры. Я пакiнула сабе бу□сага коціка, а сястра беллага. Мікіціха Шум.

БУТЛЫГА *гл.* БУТЛЯК

БУТЛЯ *ж.* Вялікая скрыня для захавання бульбы. Дзед ссыпаў бульбу ў бу□тлю. Мілашкі Брасл.

БУТЛЯК *м.*, БУТЛЫГА *ж.* Буталь (бутля). Бутлякі□ бываюць і па дзесяць, і па пiтнаццаць літраў. Мілашова Міёр. Бярозавы сок нада наліць у бутлы□гу. Казiмiрова Пол.

БУТОВАЧКА *ж.* Невялікая плошча зямлі. Пасадзіў бульбу на буро□вачкі. Зорніца Леп.

БУХАН *м.*, БОХАНКА, БУХАТКА *ж.* Буханка (бохан) хлеба. Няма цяпер каму бу□хан прынесці. Камары Віц. Сянні купіла тры бо□ханкі хлеба. Бігосава В.-Дзв. У вайну голад вялікі быў, чвэрць буха□ткі хлеба на чалавека ў дзень давалі. Сваташыцы Дубр. Дзед Іван заўсягды купляе толькі дзве буха□ткі хлеба. Ляды Дубр. Параўн. бонда¹.

БУХОНЫ *прым.* Вялікі. Які кабанчык бухо□ны! Альгова Гар. А сколько ягад бухо□ных у нашых лісах! Чаўнышкі Беш. У нас харошы лес, там столькі ягад, а бухо□ныя такія! Слабада Уш.

БУХТА *аг.*, *груб.* Сварлівы чалавек. З бу□хтай ладу не будзе, толькі сварка. Чашнікі.

БУЦАЛЫ *мн.* Вялікія гумавыя боты. *Такі дождж, ажно буццалы прішлоць даставаць.* Кузняцова Віц.

БУЦЫ *мн.* Вялікія мужчынскія боты ці чаравікі. *Новыя буцы дзеду былі цесныя.* Нямойта Сен.

БУЦЯК, БУЦЯН, БУЦЬЯН *гл.* БАЦЬЯН

БУЦЯНЁ□НАК *гл.* БАЦЯНЁ□НАК

БУЧ *м.* Скандал, перапалох. *Тады падняла я буч з-за этыхдохлых курэй.* Белая Ліпа Сен. Параўн. буза□ ў 2 знач.

БУЧА *ж.*, БУЧАНЬ *м.* Прылада для лоўлі рыбы. *Сённяя ўбуца папалатолькі тры рыбіны.* Балаі Паст. *Паглядзі буцань, ці не трапіла якая рыбіна.* Ветрына Пол.

БУШНЁЦЬ *незак.* Таўсцець, паўнець. *Нявестка з дня на дзень бушне□ е, ці не нявольная яна?* Труды Пол. *Суседка бушне□ е – з чаго б ета?* Псуя Глыб. Параўн. бубне□ ць.

БУЯКІ *мн.* 1. Любыя буйныя ягады. *Набралі чарніц – адныхбуяко□ ў!* Ваўкі Паст. 2. Брусніцы. *Калі буякі□ зварыць з дулямі – такая смаката, што за вушы не алдцягнеш.* Уна Лёзн. Параўн. брушні□ ца, брушні□ цы

БУЯНІЦЬ *незак.* Буяць; бурна, хутка расці. *Бульба буяніць пачала.* Ноўка Гар.

БУЯННІК *м.* Буячнік; буяковы зараснік. *Не лезь у буянік, а то яшчэ якая гадзюка ўкусиць.* Шарагі Міёр.

БЫДЛЮВЫ *прым.* Быдлярчы; кармавы, прызначаны для быдла. *Схадзі, сынку, на гарод, нарві свіня□ м травы быдло□ вай.* Муляры Паст. *Там во ёсь і красныя бурачкі, і быдло□ выя.* Лонск Шарк. *У гэтым годзе быдло□ выя буракі павырасталі, як коні, хоць утраём адзін падымай.* Германавічы Шарк. *Быдло□ выя буракі садзілі, як гадавалі свіней.* Папкі Шарк.

БЫДЛЫ *мн.* Сена з перарослай, перастаялай травы. *Сёлета на касілі абы-якога сена – адны быдлы.* Зубава Арш. Параўн. бадыллё□.

БЫДЫЛКА *ж.* Бадыліна; голае сцябло. *Гэтыя вусені ўсю капушту паелі, пакінулі толькі адны быдылкі.* Клясціцы Рас.

БЫЗАЎКА *ж.*, заал. Гіз; авадзень, сляпень, вялізная муха. *Бызаўка нас не палохалася.* Мыкава В.-Дзв. *Што муха – бызаўка, а авадзень – яшчэ большая, ад аднаго шуму вушы закладаіць.* Бараны Глыб. *Нейкая бызаўка ў хату заляцела, носіцца, як угарэлая.* Спігальшчына Міёр. *Вакол каня лёталі бызаўкі.* Вераб'і Глыб. *У гэтым лесе многа бызавак.* Леснікі Глыб.

БЫКСА *м.* 1. заал. Цяля, бычок. *А аднойчы быкса спадніцу маю з'еў – і нічога, да сяго дня жывы.* Задуброўе Віц. Параўн. бычанё□ нак, бычано□ к, бэ□ ркаў 2 знач. 2. перан. Пра

паўналетнюю дзяўчыну ў пары нявесты. Ганна вунь якой бы□ ксай стала! Хутка і замуж пойдзе! Пачаевічы Чаш.

БЫЛІНА ж. Бульбоўнік; сцябло бульбы. Хутка ўжо час і былі□ ны скошваць Клясціцы Рас. Параўн. бульбя□ шнік¹, бульба□ шнік, бульбе□ ўніку 1 знач., бульбо□ ўніна, быллэ□ ў 1 знач., бы□ льніку 2 знач.

БЫЛКА ж. Былінка. І бы□ лку адну ні вырваў на градзе Коравічы Чаш.

БЫЛЛЁ□ н., зб. 1. Пер'е цыбулі, часнаку; бульбоўнік. Ніз астаўляй, а быллэ□ адрывай Мельніца Шарк. Быллё□ ў цыбулі добрае вырасла, а хто яго знае, якія галоўкі будуць. Азярцы Глыб. Хутка бульбу капаць: усё быллэ□ пасохла. Іванаўка Гар. Параўн. бульбя□ шнік¹, бульба□ шнік, бульбе□ ўніку 1 знач., бульбо□ ўніна, былі□ на, бы□ льніку 2 знач. 2. Быльнік; адзін з відаў палыну – чарнобыль. О, ужо быллэ□ нарасло! Матырына Уш. Усё поле быллэ□ м нарасло. Фарынава Пол.

БЫЛЬНІК м. 1. Быллё; высакарослае сцяблістае пустазелле, пырнік, бур'ян. Бы□ льнік закрываў хлопчыка аж да плеч Кульгаі Глыб. Сёліта не паспееш скончыць праполку, як зноў бы□ льнік стаіць Уздорнікі Сен. Не□ чага касіць, усё бы□ льнікам нарасло. Рускі Шум. 2. Бульбоўнік. Бацька пашоў касіць бы□ льнік. Казімірова Пол. Бы□ льнік ужо скошаны – хутка будзем капаць бульбу. Зялёнка Пол. Перад тым як бульбу капаць, трэба абавязкова скасіць бы□ льнік. Якубова Рас. Параўн. бульбя□ шнік¹, бульба□ шнік, бульбе□ ўніку 1 знач., бульбо□ ўніна, былі□ на, быллэ□ ў 1 знач.

БЫРЗАЦЬ незак. Пырсаць. Дождж ужо даўно бы□ рзаў. Заточча В.-Дзв.

БЫРЛА н., толькі адз. Таннае пладова-ягаднае віно. Купілі тры бутылкі бы□ рла. Старое Сяло Уш. Добрага віна ў магазіне нет, адно толькі бы□ рла. Ваўчо Уш. У краме няма ніякага віна, акрамя бы□ рла. Крывіцкі Шум.

БЫСЯ-БЫСЯ-БЫСЯ выкл. Так падзваюць быка. Бы□ ся бы□ сябы□ ся, ідзі ка мне! Задуброўе Віц.

БЫТ м. Жыццё. Пабачыў і дабра, і гора на сваім бы□ ту. Аколіца Рудава Брасл.

БЫТА, БЫТТА часц. Быццам. А дзяўчына – бы□ та ягадка тая. Мар'янполле Брасл. Як бы□ тта ты ня ведала яго, які ён Задуброўе Віц. Бы□ тта будзе мароз Крулеўшчына Докш. Бы□ тта і не было зімы ў гэтым годзе. Дворышча Рас.

БЫТКАВАЦЬ незак. Псаваць, дарэмна пераводзіць. Не бытку□ й сена, усё адно карова яго не есць. Каты Шарк. Параўн. бло□ ціць бо□ ліціць 1 знач., блэ□ ндзіць 1 знач.

БЫЧАНЁ□НАК, БЫЧАНОК м. Бычок. *Ні прыдумаю, што дзелаць з бычанё□нкам: шкада здаваць і дзяржаць цяжка.* Велеўшчына Леп. *Што зделалась з бычанё□нкам? Ня есць нічога.* Пожанкі Сен. *Мы з Сянна бычанка□ прывезлі.* Расходна Сен. Параўн. *бы□ксаў* 1 знач., *бэ□ркаў* 2 знач.

БЫЧАТНІК м. Хлеў для быкоў. *У быча□тніку два быкі спуціліся, нада прывізаць.* Літусава Сен.

БЫЧЫННІК м., бат. Васілёк лугавы. *Сягання нарвала на лузе бычы□нніку.* Коўзаны Паст. Параўн. *бу□каўнік.*

БЫШКАВАЦЬ *незак.* Перажываць. *Ты не бышкун□й, усё будзе добра.* Ваўкоўшчына Шарк.

БЭБАНЬ м., асудж. Тоўсты чалавек. *Ён ужо стаў як бэ□бань* Жукоўшчына Шарк.

БЭБАХ м. Жывот. *Немец ударыў мяне ў бэ□бах.* Нурава В.-Дзв. Параўн. *брух, бумбэ□лак.*

БЭД м. Безвыходнае становішча. *Прышлі з дочкамі ў лаўку, і яны мяне так увялі ў бэд, што прышлося сёе-тое купіць.* Крычава Міёр.

○ БЭЗ ЧОРНЫ м. Бузіна чорная. *На ўскрайку леса паўсюль бэз чо□рны расце.* Язна Міёр.

БЭЗАР м. Базар. *Бацькі паехалі на бэ□зар за прадуктамі.* Антонаўка Арш.

БЭЗІЦЬ *незак.* Гаварыць невыразна, мармытаць. *Што ты там бэ□зіш? – Ды не, нічога, табе здалося.* Серкавіцы Тал. Параўн. *бару□здзіць* у 2 знач.

БЭЙБУС м. Неслух. *Малы рос бэ□йбусам.* Нурава В.-Дзв. *От, малы бэ□йбус!* Гарадзец Шарк.

БЭЛДА аг., лаянк. Балда, несур'ёзны чалавек. *Ну ты бэл□да! Што ж ты творыш?!* Янушова Докш.

БЭЛЬКА¹ ж. Вяроўка для бялізны. *Маці развесіла на бэ□льку памытуюбялізну.* Вялікая Пярэспа Сен.

БЭЛЬКА² гл. БЕЛЬКА

БЭ□ЛЬНІК м., бат. Бэз. *Пад самым ганкам рос бэ□льнік.* Вялікая Пярэспа Сен.

БЭНДЗЫ гл. БАНДЗЫ

БЭНСЬ, БЭНСЮР м., БЭНСЯ н. 1. Пазашлюбнае дзіця; байструк. *Вунь бэнсь пабег.* Анэліна Тал. *Усе кажучь, што ён бэнсь.* Выдрэя Лёзн. *Таму бэ□нсю я ўжо казалі, каб не лазіў у чужы сад.* Іванск Чаш. *Ля хаты бегала малое бэ□нся.* Гарадок. Параўн. *багда□нец, банка□рт* у 1 знач., *баху□р* у 1 знач. 2. Падшыванец. *Не ведаю, што і рабіць з гэтым бэ□нсем; нейкае гора на маю галаву!* Проземля Чаш. 3. заал. Кураня, якое курыца выседзела без ведама гаспадыні, тайна. *Курыца прывяла на двор*

бэнсюро □ ў. Тупічына Шарк. Параўн. банка □ рту 2 знач., баху □ р у 2 знач., ба □ хурка.

БЭРА-БЭРА-БЭРА *выкл.* Так склікаюць авечак. Я маладога баранчыка з соскі выкарміла, ён дрочны стаў, як пазаву яго: "Бэ □ ра-бэ □ ра-бэ □ ра!", – так і трэцца да міне. Кубелеўшчына Шарк.

БЭРАТ гл. БАРЕТ

БЭРВА *н.* Бервяно. Яна ляжала на ложку, нібы бэ □ рва асінавае. Андронавічы Віц. Параўн. бярно □ .

БЭРКА, БЭРЬКА, БЭРА *м., заал.* 1. Баран. У садзе пасеца навязаны бэ □ рка Забор'е Глыб. Бэ □ рка ўпёрся, дамой не ідзець. У суседа бэ □ рка ўчора як ашалеў, ніхто падысці ні мог Макаравічы Докш., Паддуб'е Леп. У хляве адзін бэ □ рка толькі застаўся. Коравічы Чаш. Наеўся мой бэ □ рька і дадому сам прійшоў. Вымна Віц. У нас некалі было многа авечак: тры бэ □ ры і восем авец. Новы Пагост Міёр. Параўн. бо □ рнік, бару □ к. 2. Бычок. У полі бэ □ рка навязаны пасеца. Новы Пагост Міёр. У полі му □ кае бэ □ рка, можа, піць хочыць? Апанаскавічы Уш. Параўн. бычанё □ нак, бычано □ к, бы □ ксё 1 знач.

БЭСІНА *ж., бат.* Дрэва. Гуталку зрабілі на бэ □ сіне Кугоні Уш.

БЭХАН *м.* Удар кулаком. Палучыў бэ □ хана і ўспакоіўся, відаць, па-другому ні панімаіш. Стар Арш.

БЯГНЯ гл. БЕГАНКА

БЯЗЛАДВІШЧА *н.* Беспарадак, бязладзіца. А каля хаты такое бязла □ двішча Бортнікі Глыб. Параўн. байра □ н, біру □ бальнік.

БЯЗУЛА *аг., асудж.* Абібок. Ніколі з твайго бязу □ лы ўжо толку ня будзіць! Барсукі Дубр.

БЯЗУРНІК *м., БЯЗУРНИЦА ж., БЯЗУРНЫ* прым. Пястун, балавень, непаседлівы чалавек, шкадлівае дзіця. У мяне пляменнік – ну такі бязу □ рнік! Задроўе Арш. Ну ты і бязу □ рнік, дзядзька, як малы! Сокарава Беш. Ён адзіны ў маці, таму і бязу □ рнік Рудня Гар. Гэты бязу □ рнік зноў палез пад стол. Марозава Гар. Малиц твой вялікі бязу □ рнік Езярышча Гар. Які ж бязу □ рнік гэты хлопец – усюды ўлезе! Радчонкі Гар. Сын у яе – бязу □ рнік, намучыцца яна з ім. Залучча Гар. Ах ты, бязурніца. Канашы Гар. Такей бязуранны, што спасу ад яго німа. Канашы Гар.

БЯЛАСНЕ *безас.-прэдык. слова.* Добра. Як вам бяла □ сне тут! Казяны Брасл.

БЯЛЁ □ ВЫ прым. Надта белы, выбелены, чысты. Купляліся бялё □ выя ніткі. Гаравыя Пол. Дзе мая бялё □ вая рубашка? Ноўка

Віц. Якая ў цябе скацёрка бялё□ вая, наверна, "Аріеляй" мыш. Камоскі Беш.

БЯЛЁ□НАЕ гл. БЯЛЁ□НЫ²

БЯЛЁ□НКА гл. БЯЛЁ□НЫ²

БЯЛЁ□НЫ¹ прым. Забелены малаком. Булёну бялё□ нага зварым вечарам. Урбаны Брасл. Можжа, чаго бялё□ нага на вячэру зварым, а то мяса ўжо надаела. У нас бялё□ ную фасоль лепі ядуць, чым пракіда□ ную. Лукашова Паст.

БЯЛЁ□НЫ² наз., м., БЯЛЁ□НКА ж., БЯЛЁ□НАЕ, БЕЛІНАЕ, БЯЛОЕ н., толькі адз., кулін. Малочны суп. Сварю я сянне бялё□ ны. Грабяніца Віц. Бялёны – смашны суп, мае дзеці любяць яго. Варашылы Сен. Маці зварыла на абед бялё□ нку. Езярышча Гар. Бывала, варыць маці бялё□ нае, а мы ўжо з лыжкамі сядзім, чакаем. Дразды Віц. Унукі дужа любяць бялё□ нае з рысам: я туды ім і ахарку з маслам пакладу – за вушы не адцягнуць. Загарадна Лёзн. Бялё□ нае елі і вутрам, і вечарам. Стасева Лёзн. Сёння бе□ лінага навару – каб елі! Лазоўка Сен. На абед прыгатавалі бяло□ е. Міхалінава Лёзн.

БЯЛЁ□ХА ж. Гарэлка. Не чуў, ці прывезлі бялё□ ху ў магазін? Плюсы Брасл.

БЯЛІЦЬ незак. Прыпраўляць страву малаком. Я як бялю□ , дык бялю□ , не шкадуючы, бо майму нельга есці жырнага. Стуканы Глыб.

БЯЛЛЁ□ н. Адзенне. У маёй бабулі шмат бялля□ , якое яна насіла яшчэ ў маладосці. Дразды Віц.

БЯЛОЕ гл. БЯЛЁ□НЫ²

БЯЛОСЛІЎКА ж., бат. Сліва з белымі пладамі і плады з гэтага дрэва. Сёліта бяло□ сліўка нічога, можна есці Заслонаўка Арш. У бяло□ сліўкі лісты святлей, чым у сінняй слівы. Заслонаўка Арш. Бяло□ сліўка смачнейшая за сінюю сліву. Крынкі Лёзн.

БЯЛТОК м. Бялок. У пірог бялто□ к патрэбна разбіваць да пены. Цясты В.-Дзв. Бялто□ к курчатам не крышы. Сардыкі В.-Дзв. Адзялі бялто□ к ад жаўтка. Боркавічы В.-Дзв. Жаўток з як дзіцяці даю, а бялто□ к сама ем Марачкова Рас.

БЯЛЬМОГ м. Вілы. Хутчэй хапай бяльмо□ г і бяжы складаць сена. Турчына Міёр. Без бяльмо□ га ў гаспадарцы не абысціся. Мікалаёва Міёр.

БЯЛЬЧЫЦЬ незак. Разбіраць. Авечку зарэзаў, а цяпер буду бяльчы□ ць. Сяляўшчына Рас.

БЯЛУХА ж., мед. Віціліга; хвароба, якая праяўляецца белымі плямамі на скуры. Ня мый, я табе кажучу, калі малы спіць: бялу□ ха будзе! Спігальшчына Міёр.

БЯЛЭЙ прым. Белы. На полі бялэ □ й камінь ляжыць. Ноўка Віц.

БЯЛЮГА гл. БЕЛЮГА́

БЯЛЮК гл. БЯЛЯК¹

БЯЛЯК¹, БЯЛЮК, БЯЛЯШ м., бат. 1. Баравік. У беляка □ шапачка можа быць і светла-карычневай, і цёмна-карычневай. Плісы Беш. Дзед насабіраў цэлую карзіну белых грібоў – беляко □ ў Асташэва Лёзн. Дзед адных беляко □ ў прынёс Вялікія Смалянцы Чаш. Усяго адзін бялю □ к на ўвесь кош. Вялікая Пярэспа Сен. Учора прынеслі поўны кош адных беляко □ ў. Крынкі Лёзн. Высушаныя беляшы □ – найлепшая страва зімой. Выдрэя Лёзн. Параўн. бароўка³, барві □ к. 2. Белы грузд. Беляко □ ў набралі пасаліць. Баяноўшчына Пол. На выхадзе з леса нашлі кучу беляко □ ў. Ваўчо Уш. Белякі □ хоць на выгляд абьякія, але на смак дык ого-го! Боркавічы В.-Дзв., Баяноўшчына Пол. 3. Шампіньён. Белякі □ – такія грыбы, якія можна вырасціць дажэ ў доме. Польша Сен. Беляко □ ў у лесе – хоць касой касі. Рашкаўка Докш.

БЯЛЯК² м. Туман. Раней бяля □ к быў такі ўжо густы, не тое што цяпер. Гацькаўшчына Арш.

БЯЛЯК³ м. Светлагаловы чалавек. У Насці хлопец – бяля □ к. Арханава Міёр.

БЯЛЯНКА гл. БЕЛІНА

БЯЛЯШ гл. БЯЛЯК¹

БЯРВЁ □ НКА ж. Прыбудова пры хаце без печы. Рэшата там у бярвё □ нкі ляжыць. Заронава Віц. Параўн. бу □ дка ў 1 знач.

БЯРМЁННЕ, БЯРЭМНЯ н. Бярэма, ахапак. Схадзі, прынясі бярме □ нне дроў. Шарагі Міёр. Прынесла да печы бярэ □ мя дроў Мельніца Шарк.

БЯРНО н., БЁ □ РНА, БЁ □ РНЫ мн. Бярвяно, бярвёны. Тое бярно □ пойдзе на дошкі Бортнікі Глыб. Сядзь на бярно □, аддыхайся. Каміншчына Глыб. Глядзі, каб бярно □ не скацілася. Хілаўшчына Докш. Гэта бярно □ дзед прывёз для пабудовы маста. Несцераўшчына Докш. Ля хаты ляжыць бярно □, трэба было б яго разрэзаць. Папшулі Міёр. Бярно □ вязлі на хату. Анкуды Паст. Бярно □ наплыло на рэчцы. Польша Сен. Памажы мне адцягнуць гэтае бярно □. Лукомль Чаш. Бё □ рна на сабе насілі. Стар Лёзн. Бё □ рны вон стаяць каля сарая. Бігосава В.-Дзв. Нашто яны палажылі тут еты бё □ рны? Глоданкі Лёзн. Бё □ рны мальцы цягаюць на гару. Гомель Пол. Параўн. бэ □ рва.

○ БЯРОЗА ВЯСЁ □ ЛКА ж., бат. Бяроза без шышак. 3 бярэ □ зы вясё □ лкі робяць венікі ў баню Слабада Шум.

○ БЯРÓЗА ГЛУХА́Я ж., бат. Бяроза з шышкамі. У глухэ □ й бяро □ зы кара гладзейшая, чым у вясёлкі. Слабада Шум.

БЯРУ́Н м. Воўк, які нападае на свойскую жывёлу. Ноччу зноў прыходзіў бяру □ н – забраў авечку. Лёзна.

БЯРУ́ШНИК м., часцей мн. БЯРУ́ШНИКІ бат. Падбярозавік. Бяру □ шнікаў сёліта як ніколі Крыпулі Докш. Насабіраў поўны кошык бяру □ шнікаў Бяру □ шнікі растуць пад бярозамі. Шарагі Міёр. Параўн. ба □ бачка¹, балатні □ ца, бало □ тнік², беразня □ к².

БЯРЭ́МНЯ гл. БЯРМЕ́ННЕ

БЯСКІ́ШКІ прым. Худы, з упалым жыватом, перахлябісты. Мужык мой зусім бяскі □ шкі, хоць і кармлю яго добра. Гарбацэвічы Арш. Быў такі бяскі □ шкі, што казаўся дзіцём. Грынеўшчына Докш. Такіх бяскі □ шкіх у маракі не бяруць. Камень Леп. Такі бяскі □ шкі, што здаецца, дунь – і паваліцца. Высачаны Лёзн.

БЯТЛА́ГА ж. Заднёная з двух бакоў невялікая (на паўвядра) бочачка для вады з дзіркай збоку. Налі ваду ў бятла □ гу і прынясі на поле. Слабада Шум.

БЯ́ТЫ мн. Авечкі. Вечарам гоняць кароў, дык бя □ ты спераду лятуць, а каровы заду плятуцца. Таўкіні Шарк.

В

ВА́БІЦЬ незак. Марнаваць, траціць час без карысці; марна-травіць. Што ты ва́біш, паглядзі, дзе сонца! Глінніца Леп.

ВАБРА́ЗІЦЕЛЬНА прысл. Ганарыста. Яны ўсігда дужа вабра́зіцельна сябе вядуць. Забалацце, Стар Арш.

ВАВЕ́РКА ж., бат. Грыб лісічка. Ваве́рак сёліта многа , мяхамі людзі носюць. Едлавічы Брасл.

ВА́ГАМ прысл. Марудна, павольна. Буланага каня нічым ні падгоніш, ён усігда ва́гам ідзець. Барсукі Дубр.

ВА́ГАН м., экспр. Здаровы, мажны мужчына. Гэткі ва́ган, а лянніца ро □ біць Ясева Міёр.

ВАГКІ́ прым. Цяжкі, які мае вялікую вагу. Слоік мёду, хоць і нівялікі, а ў руках вагкі́. Русіна Паст. Параўн. вэскі.

ВАГУ́Л прысл. Разам. Вагу́л сабраліся ўсе. І светла стала ў хаце. Дачка з Віцебску прыехала, сын з Мёр, і матка, і бацька – добра! Папкі Міёр.

ВА́ДА ж. Загана, недахоп. У хлопца была адна ва́да – папсаваная рука. Нурава В.-Дзв., Малыя Пышнагоры Леп.

ВАДАМЁРЫ *мн., заал.* Мошкі, якія плаваюць на паверхні вады. *Вадамёры прыгаюць на вадзе.* Даўгінава Міёр.

ВАДАНОСЫ *толькі мн.* Каромысел. *Ускінь ваданосы на плечы, прынясі вады.* Лужкі Шарк. Параўн. *вóрчык* у 2 знач.

ВАДАСТОЙ *м.* Невялікі вадаём, у якім доўгі час не высыхае вада. *І калі ўжо гэты вадастой сыйдзе.* Бачэйкава Беш.

ВАДЗЭНЬ *м.* 1. *заал.* Авадзень. *Во, яшчэ прычапіўся вадзэнь.* Стайкі Віц. *Мяне ўчора вадзэнь укусіў.* Езьярышча Гар. *Пайду за каровай у поле, а то вадні з 'ядуць.* Вадзянікі Гар., Вядзерава, Гарбачы, Лабачова Беш., Ваяводкі Віц., Папшычы Глыб., Міхалінава Лёзн., Багушэўск, Машканы Сен., Лукомль Чаш., Галі Шум., Ноўка Гар. 2. *Надакучлівы чалавек.* *Во ўжэ дзе вадзэнь, не адчэпіцца ад міне.* Вярэчча Гар.

ВАДЗІЦА *незак.* Сварыцца, быць у нязгодзе. *Ужо вадзюцца.* *Крыку поўна хата.* Стралкі В.-Дзв. *На вуліцы дзве суседкі вадзюцца.* Вярэнькі Паст. *Матка з сынам дужа вадзіліся, дык сын дажа на свадзьбу не пазваў.* Рошчына Сен., Латышы Глыб., Крыпулі, Макаравічы Докш., Анкуды, Варапаева, Гута Паст., Слабада Шум. Параўн. *валькава* □ *цца*

ВАДЗЯНІК *м., заал.* Земнаводнае, якое нагадвае яшчарку; трытон. *Я малых вадзянікоў не лавіла ў дзецтве, а баялась больш, чым жаб і мышэй.* Крывое Тал.

ВАДКА *ж.* Звадка, сварка. *Дома апяць ушчалася вадка.* Макаравічы Докш. *Хоць і кажучь, што німа тэй хаткі, каб ні было вадкі, алі ж мы ні вадзімся.* *А даўней усяк было: і вадка і благага.* Труханкі Паст. *Адны вадкі ў іх, ніколі міру няма.* Бугаі Сен.

ВАЁНШЧЫНА *ж., толькі адз.* Узброеныя сілы, армія. *Дык яго ж у вае* □ *нішчыну забралі* Свілелі Паст.

ВАЖКА, ВАЖКО *безас.-прэдык. слова.* Цяжка. *Несці было дужа важк а.* Вялікі Поўсвіж Леп. *Важко жыць у наш час.* Зубава Арш.

ВАЗАЊІЦА, ВАЗОНЊІЦА *ж.* Вазон, гаршчок для вырошчвання пакаёвых раслін. *У новай вазаніцы пасадзіла тэй цвет.* Каралевічы Глыб. *Вазонніцу для фікуса дзед зрабіў.* Бушыкі Глыб., Бярозаўка Докш.

ВАЗГАЊІЦА *незак.* Рабіць што-небудзь марудна, не спяшаючыся. *Што ты так доўга вазгаўлішся?* Клясціцы Рас. Параўн. *вашкацца.*

ВАЗГОЊА *аг., неадабр.* Чалавек, які павольна ўсё робіць; маруда. *Ці з такою вазгоўляю рана выбірішся куды?* Барсукі Дубр.

ВАЗНЯ, ВАЗЬБА *ж., толькі адз.* Перавозка, дзеянне паводле значэння дзеяслова вазіць. *Абрыдзела мне гэтая вазня* —

зранку туды вязі, вечарам назад. Латышы Глыб. За вазьбу як узяліся, дык мінуты дыхнуць некалі. Слабада Леп.

ВАЗОН *м.* Ваза. *Насця, пастаў цвяты етыя ў вазон.* Езярышча Гар.

ВАЗОННІЦА *гл.* ВАЗАНІЦА

ВАЗОЎНІК *м.* Вазоўня; памяшканне для захоўвання воза. *У бабы Машы ёсць вазоўнік.* Шуміліна.

ВАЗЬБА *гл.* ВАЗНЯ

ВАЗЯРО *н.* Возера. *Заўтра пойдзім на вазяро.* Галі Беш.

ВАЙ *м.* Лямант, крык. *Калі што ні па-ейнаму, такі ваі падніме, хоць з хаты бяжы.* Язна Міёр.

ВАЙЛАК *м.*, часцей ВАЙЛАКІ, ВАЛЕНЦЫ, ВАЛІНЦЫ *мн.* Валёнак, валёнкі. *Вайлакí – самае луччае абуванне на зіму.* Карпішкі Брасл. *Вайлакí зусім скорчылíсь . Балаі Міёр. Цяперака пагода такая, што і ў маі вайлакí ні мяшаюць .* Навасельцы Шарк. *Дзе вайлакí мае ўжо. Хто пераставіў у кладоўку?* Гараўцы Міёр., Азярцы, Воўкаўшчына, Папшычы Глыб., Слабада Докш., Аліхверы Паст. *Валенцы мае зусім ужо знасіліся .* Бычыха Гар., Стаўбцы Чаш. *А я валінцы як абую – ніякі холад мяне ні бярэць.* Плюсы Брасл., Асвея В.-Дзв.

ВАЙСТРАК *м.* Востры прадмет. *Пяту на нейкі вайстрак усадзіла, баліць цяпер.* Псуя Глыб.

ВАЙЦЯЦЬ *незак., экспр.* Гаварыць недарэчнае, пустое. *Вайцяіш абы -што.* Крыпулі Докш., Гута Паст. Параўн. *вары́згаць.*

ВАКАЦЬ *незак.* Падаваць час ад часу слабы голас, вякаць (пра катоў). *У сенцах вакаіць кот.* Ферма Шум.

ВАКНІЦА *ж.* Акно. *А ў суседзяў вакніцы не такія вузкія, не то што ў вас.* Камоскі Беш. Параўн. *вакно́ ў 1 знач.*

ВАКНО́ *н.*, ВАКНЫ́ *мн.* 1. Акно, вокны. *Нада тый цвет паліць, што на вакне стаіць .* Камоскі Беш., Ломашы, Шэпелева Глыб., Валкалата Докш., Мікалаёва Міёр., Вялікае Сяло Сен. *Не глядзі ў вакны – нядобра.* Бортнікі Глыб., Смалоўка Сен. Параўн. *вакніца.* 2. Багністае, небяспечнае месца ў забалочанай мясцовасці, прыродна замаскіраванае (парослае травой). *Чуць у вакно́ не праваліўся, во страху было!* Сарочына Уш.

ВАЛ *м.* Валок сена. *Учора склалі адзін вал сена , а сённяя нада другі.* Ляхаўшчына Паст. *Загрібай спірва ў вал.* Лётцы, Сураж Віц ., Высачаны, Загарадна Лёзн., Ветрына Пол., Буды Шарк.

ВАЛАВАЦЬ *незак.* Валкаваць, зграбаць скошаную траву ў валкі. *Сначала сена разбіваюць, а потым валуюць.* Польшыя Сен.

ВАЛАВЯ́НКА, ВАЛНУ́ШКА, ВАЛНЯ́НКА, ВАЎНЕ́ЙКА, ВАЎНУ́ШКА ж., бат. Грыб ваўнянка. *Нашла ў ляску места валавя́нак. Хілаўшчына Докш. Я ўжо нарезала ў карзіну валну́шак. Целяшава Гар., Бабінавічы Лёзн. Валня́нка пахожа на рыжыкі. Толькі ў валня́нкі на ножкі ёсць лахматая шапачка* . Грыцы Глыб., Нізы Лёзн., Ског Сен. *Я на ваўне́йкі пайду , дужа люблю грібы гэтыя. Выдрэя Лёзн., Котава Віц., Дворышча Рас. Як будзеш грыбы перабіраць , ваўну́шкі ў другую пасудзіну складай. Дуброўка Брасл., Загуззе Гар., Полюмя Сен.*

ВАЛАКІ́ТА аг., асудж. Валацуга, бадзяга. *Ну які з яго муж? Як бы ў змоладу валакі́тай , дык ці ж яго пераробіш? Будавічы Паст.*

ВАЛАКЧЫ́ незак. Валачы, несці што-небудзь цяжкае, з цяжкасцю. *Ужо рукі забалелі і плечы зацяклі яго валакчы́* . Смалоўка Гар., Дварэц Чаш.

ВАЛАНСА́ЦЦА незак. Бадзяцца, цягацца. *Косцік дзесьці валанса́ўся ўсю ноч. Балаі Паст.*

ВА́ЛАНЦ м., міф. Чорт. *Малыя былі , дык усе ва́ланца баяліся. Барсукі В.-Дзв. Параўн. ванца́к у 2 знач.*

ВАЛАСА́, ВАЛО́СЫ мн., ВАЛАССÉ, ВАЛО́ССЕ н., зб. Валасы. *Валаса́ нада памыць . Калышкі Лёзн. Мокрыя валаса́ ні чашы – павыцягваеш. Кузняцова Віц. Валосы ў яе як дрот* . Залессе Глыб., Смалоўка Сен., Ляхаўшчына Паст., Каршункі, Сасноўцы Шарк. *Запляці ты сваё валассé , а то ходзіш, як лахудра. Сокарава Беш., Ляды Дубр., Дварэц, Іванск Чаш. Валоссе ў гэтай дзеўкі красівае. Янкавічы Рас.*

ВАЛАСÉНЬ м., бат. Сівец. *Валасéнь ва круг нагі абкруціш, патам парцянку – і цёпла. Добра дзержыць цяпло. Зароўе Леп.*

ВАЛАСНІ́К м., мед. Валасень; гнойнае запаленне ткані пальца. *У яго валасні́к на пальцу* . Труды Пол. *Валаснікі доўга зажываюць, калі не лячыць. Янкавічы Рас.*

ВАЛАССÉ гл. ВАЛАСА́

ВАЛАСЯ́НКА ж., бат. Ядавіты грыб. *Валася́нкі і муха - моры не збіраюць: яны ядавітыя грыбы. Запружаны Чаш.*

ВАЛАТО́ЎКА ж. Высокае пясчанае месца. *На валато́ ўку ходзім гуляць. Заполле Арш. Устрэцімся на валато́ ўках. Коравічы Чаш.*

ВАЛАЎІ́ШЧА н. Вытаптанае, спляжанае месца ў агародзе, на полі. *Цыбулю ўсю пакралі , толькі валаўі́шча каля згароды засталася. П ішчалава Арш.*

ВАЛАХА́ТЫ прым. Калматы. *Які ў цябе сабака валаха́ты ! Дубінцы, Прыдвор'е Чаш., Фарынава Пол.*

ВАЛАХАЦЬ *незак.* Кастрыраваць, лягчаць. *Ладны кабанчык, але ж валахаць нада.* Баева Дубр.

ВАЛАЦЦЁ *н., зб.* Асцё. *Калі пройдзіш па полю ячменю , валаццё так наб 'ецца ў адзежу, што яго потым не выбраць.* Павулле Уш. Параўн. *васцё, вóсце ў 1 знач.*

ВАЛЕНТА *ж., мед.* Эпілепія. *Каб цябе валента ўзяла !* Макаравічы Докш.

ВА́ЛЕНЦЫ гл. ВАЙЛА́К

ВАЛЕР'ЯНА, ВАЛЯР'ЯНА, ВАЛЯР'ЯНАЎКА, ВАЛЯР'ЯНКА, ВАР'ЯНАЎКА, ВЕР'ЯНАЎКА, ВІР'ЯНАЎКА, ВІР'ЯНАЎКА *ж., бат.* Валяр'ян. *Бабуля збірала валер 'яну.* Багданава, Латыгаль Сен. *Валяр'яна расцець , дзе сыра, яна высокая, с цвятамі.* Малькава Лёзн., Горы Рас. *Выкапаю корні валяр'янаўкі і прынясу сваім катом, так яны тады п'яныя качаюцца.* Новыя Валосавічы Леп., Ског Сен., Заазер'е Тал. *Валяр'янка ляжала пад наветкай, як агледзіў кот, то што ж ён вытвараў, каб вы толькі відзілі!* Азярцы Глыб., Хілаўшчына Докш., Янкішкі Паст. *У мяне серца хворае, таму часта п'ю настой вар'я □ наўкі.* Жаркі Беш. *Вер'янаўка расцець высокая , а капаюць каренне.* Гарэлькі Дубр. *Дайце яму вір'янаўкі панюхаць .* Ступакі Дубр. *На нізкам лугу расла вір'янаўка.* Асташэва Лёзн.

ВАЛЁЦЬ *незак.* Хацець, жадаць. *Я валёю заўтра на рыбу на возіра з зяцем з'ездзіць.* Слабодка Гар.

ВАЛЁ́К¹, ВА́ЛІК *м.* 1. Кругляк, частка бервяна. *На валькі вось парэзали і ў тарапу наклалі.* Сяло Гар., Гарэлькі Дубр. 2. Плоская качалка з зубцамі для прасавання або мыцця бялізны. *Вазьмі ў бабулі валёк на гары , памыем кофту.* Шыліна Шум. *Гэты валёк мне яшчэ бацька рабіў .* Бубалі Шум. *У хаце ў куце стаяў ва́лік – качаць адзенне.* Бервякі Глыб. *Адзежу на качалку накручвалі, а зверху ва́лікам прыціскалі і качалі , ні нада і прас быў.* Мікуліна Глыб., Шклянцы Докш., Галбея, Лукашова Паст.

ВАЛЁ́К² *м.* Ворчык (пры плузе, баране і ў прыпрэжцы). *Валёк злумаўся.* Барсукі Дубр.

ВА́ЛІВА *прысл.* Шмат. *Пісаніны ва́ліва вам.* Баруны Брасл.

ВА́ЛІК гл. ВАЛЁ́К¹

ВА́ЛІНЦЫ гл. ВАЙЛА́К

ВАЛІ́СКА *ж.* Дарожная сумка. *Галя злажыла адзежу ў валіску і паехала на поезд .* Драбаўшчына Глыб. *Мар'я прыехала з вялізнай валіскай.* Касцяні Паст. // *Невялікая сумачка. Ой, якая ў цябе валіска, дзе ты яе брала?* Сахнавічы Глыб.

ВА́ЛІШЧА *н.* Высечаны ўчастак лесу, выруб. *На ва́лішчы любяць гуляць дзеці.* Дзеркаўшчына Глыб.

ВАЛКАВАЎЦЬ *незак.* Качаць бялізну валікам. Збіраліся на дзве хаты, па тры і валкава́лі разам. Ігнацішкі Паст.

ВАЛНАВА́ННЕ *н.* Хваляванне. Якое ў яе жыццё, толькі валнава́нне і валнаванне. Смаляны Арш.

ВАЛНУ́ШКА, ВАЛНЯ́НКА *гл.* ВАЛАВЯ́НКА

ВАЛЮ́ЖЫЦЬ *незак.* Запраўляць страву смятанай, тлушчам, маянэзам ці маслам. Нічога я ні вало́жыла , так салат стаіць. Белая Ліпа Сен. Таўклі ячмень, варылі, салілі і вало́жылі са лам. Куціна Шум.

ВАЛЮ́КА *ж.* Барана. Вало́кай рыхлілі зямлю. Закур'е Чаш.

ВАЛЮ́СКІ *мн.* Памянш. да валасы. А вало́скі ў яе мякенькіі такіі, як пух. Дзегцяры Брасл., Надазер'е Глыб.

ВАЛЮ́СЫ, ВАЛЮ́ССЕ *гл.* ВАЛАСА́

ВАЛЮ́ЎНІК *м., абрад.* Валачобнік. Кожны год у нас па вёсцы ходзяць вало́ўнікі на Вялікдзень . Антонаўцы, Ахрэмаўцы Брасл. Глян'це, колькі вало́ўнікаў ідзе да нас на двор . Чорнае, Вярцінскія, Гута, Дварчаны Паст.

ВАЛУ́І *мн., заал.* Пчолы, якія нападаюць на чужыя вуллі. У гэтым гаду ме́да мала . Мо валу́і па кралі. Ахрэмаўцы Брасл. Параўн. варо́ўкі.

ВАЛХВІ́Т *м.* Чараўнік. У дзярэўні валхві́т жыў , дык к яму ўсе хадзілі. Рубеж Брасл. Валхві́ты памагалі, у іх валхві́цкіі кніжкі былі. Валынцы в.-Дзв.

ВАЛХВІ́ТКА *ж., неадабр.* Пранырлівая, лоўкая, хітрая жанчына. І што за валхві́тка такая! Ну, усё знаіць, усюды лезіць. Губіца Шум.

ВАЛЫ́НДАЦЦА *незак., экспр.* Быць непаслухмяным, не слушацца. Я ж табе казаў , хопіць вальы́ндацца, вось цяпер будзіш знаць. Пунішча Віц.

ВАЛЫ́НКА *ж., бат.* Васілёк. Пайду ў поле , назбіраю вальы́нак у букет. Обаль Шум.

ВАЛЬГО́ТА *ж.* Воля, раздолле. Тут табе вальго́та ! Мікалаёва Міёр. У сяле для дзяцей летам вальго́та . Савуткі Шарк.

ВАЛЬДЭ́БР *м.* Вялікая хата, будынак. Во, які вальдэ́бр так хутка пабудава́лі! Дрысвяты Брасл.

ВАЛЬКАВА́ЦЦА *незак., экспр.* Сварыцца, быць у нязгодзе. З сынам толькі што валькава́ла лася: яго матацыкл зламаўся, дык бацькаў хацеў падхапіць – на вечарыну ехаць. Латышы, Празарокі Глыб. Параўн. ва́дзіцца.

ВАЛЬЦО́ЎКА *ж.* Пшанічная мука першага гатунку. У магазін вальцо́ўку прывезлі. Валожанкі Шарк.

ВА́ЛЬЧЫЦЬ *незак.* Нагаворваць, пляткарыць Яна пачала ва́льчыць на мяне ўсяк. Анкуды Паст.

ВАЛЯ́К *м.*, ВАЛЮ́ШКА *ж.*, ВО́ЛЛЕ *н.* Валлё ў птушак. Гусь наеў валя́к Дрыгучы Міёр. У нашага петуха валю́шка малая–значыць, яшчэ галодны. Пішчалава Арш. За дзень курыца валю́шку сваю наб’ець. Казімірова Пол., Цясты В.-Дзв., Сяло Гар., Новыя Валосавічы Леп. *Калі ў курыцы во́лле поўнае – значыць, нахваталась, не галодная.* Кавалі Глыб.

ВАЛЯ́Н *м.*, *асудж.* Гультай, абібок. Ну і валя́н ты, сорамна павінна быць. Стары ўжо, а рабіць нічога не хочыш. Пачаевічы Чаш. Параўн. ванзэ́лак³.

ВАЛЯ́Р’Я́НА, ВАЛЯ́Р’Я́НАЎКА, ВАЛЯ́Р’Я́НКА *гл.* ВА-ЛЕР’Я́НА

ВАЛЯ́ЦЬ *незак.* Валіць (валёнкі). Толька цесць мой умеў валя́ць ва лёнкі, і тот памёр. Драгуны Міёр.

ВАНДЗО́НКА *ж.*, *кулін.* Вэнджанае мяса. Вазьмі вунь паеш вандзо́нкі. Ноўка Гар., Кашталянаўшчына Глыб., Лучай Паст.

ВАНДЗЭ́ЛАК *гл.* ВАНЗЭ́ЛАК¹

ВА́НЭ́НКА *ж.* Ванна. *Добра ў горадзе : у ва́ненку залез і баню тапіць ня трэба.* Галубава В.-Дзв. // Вялікая глыбокая пасудзіна з ручкамі для вадкасці. *Налі вады ў ванэ́нку , вот і папалошчым бяллё.* Драгуны Міёр. *Такі дождж ліў , што цэлую ванэ́нку вады набралася.* Язна Міёр.

ВАНЭ́ЦЬ *незак., безас.* Смярдзец. Вані́ць, як ад сабакі. Лісна В.-Дзв., Княжыца Віц.

ВАНЭ́ТА *ж.*, *экспр.* Брыдкі, вельмі непрыемны пах. *Што за ванэ́та ў хаце?* Ляхаўка Дубр.

ВАНЗЭ́ЛАК¹, ВАНДЗЭ́ЛАК, ВАНЦЭ́ЛАК *м.* Клунак. *Усю адзежу на смерць у ванзэ́лак злажыла .* Ахрэмаўцы Брасл. *Ванзэ́лак на машыну ўскінула .* Чарневічы Глыб. *Вунь, дзетачка, вандзэ́лак ляжыць, паглядзі там, можа, што знойдзеш.* Абухава, Барсукі, Дзёрнавічы, Каханавічы В.-Дзв., Драгуны Міёр., Вярцінскія, Гута, Вярэнькі, Дварчаны, Лынтупы Паст., Грыбоўшчына, Лужкі Шарк. *Збірацца ў дарогу трэба , ванцэ́лак сабраць.* Ураджайная Глыб.

ВАНЗЭ́ЛАК² *м.* Відэлец. *Бяры ванзэ́лак і еш разам з намі.* Галубава В.-Дзв. Параўн. відэ́лька.

ВАНЗЭ́ЛАК³ *м.*, *асудж.* Гультай, абібок. *От, ванзэ́лак! Ці ён еў, ці ня еў!* Сокарава Беш. Параўн. валя́н.

ВАНТРА́БЫ *мн.* Вантрабянка, каўбаса з вантрабаў. *І яшчэ бралі кішкі і рабілі вантрабы , а каб не выпаўзала, звязывалі ніткай і вешалі на жэрдку ў чулані.* Белая Ліпа Сен.

ВАНТРО́БА ж. 1. Печань. *Вантро́ба часта балиць*. Валкалата Докш., Макаранкі Лёзн. 2. *перан., асудж.* Пра чалавека, які многа есць. *Ты такі вантро́ба!* Круткі Паст.

ВАНТРО́Б'Е н., зб. Вантробы; унутраныя органы грудной клеткі і жывата. *Усё вантро́б'е ныець.* Верамеева Рас.

ВАНЦА́К м. 1. мед. Заварот кішак. *Захварэла маладзіца на ванца́к.* Селішча Уш. 2. міф. Чорт. *У купалаўскую ноч у гэтым доме ўсякай нечысці хапае : ведзьмы, ванцакі, прывіды.* Іванск Чаш. Параўн. *ва́ланц.*

ВАНЦЭ́ЛАК гл. ВАНЗЭ́ЛАК¹

ВАНЮ́ЧКА ж., заал. Лясны клоп. *Я разам з ягадкай з 'еў ваню́чку.* Лабачова Беш. *Ваню́чкі водзяцца на кустах, на ягадніку іх многа.* Абаляны Брасл.

ВА́ПЕЛЬНИ́ЦА, ВАПЕ́НИЦА ж. Вапнярка; яма, у якой гасяць вапну. *Ва́пельніцу ў нас даўно закінулі.* Анкуды Паст. *Старая вапéніца яшчэ і зараз ёсць ля нашай вёскі.* Хралы Глыб.

ВАПЕ́РКА ж., заал. Рыба краснапёрка. *Сягонні пойдзіш на вапéрку.* Судзілавічы Уш.

ВАРАЖА́Й м. Варажбіт. *Ты варажáй?* Селішча Уш.

ВАРАЖЭ́ЙКА ж. Варажбітка. *А мне другі раз гавораць : "Дзелаць вам няма што, варажэ́йка ўзялась"*. Ноўка Віц.

ВАРАТА́ГА аг., неадабр. Пранырлівы, прабіўны чалавек. *Гэты вара́тага ні ў агне не гарыць, ні ў вадзе не тоне.* Пачаевічы Чаш. Параўн. *ва́рва.*

ВАРА́ТАК, ВАРЯТО́К м. Кіпень. *Няўдалая стала, хацела гарбаты папіць – вара́ткам луп'е папаліла.* Ажуройсці, Муляры Паст. *У чайніку варято́к вазьмі.* Плюсы Брасл.

ВАРАТНІ́К м. Прылада ў выглядзе цыліндра для лоўлі рыбы. *Ці ўзяў ты вара́тнік на рыбалку?* Наваселле Уш.

ВА́РАЎНЯ, ВАРО́ЎНЯ, ВА́РЫЎНЯ ж. Стопка; невялікі будынак для захавання бульбы, агародніны. *Ва́раўню мы цеплім увосень праз дзень, а зімой і кожны дзень, каб не папусліся заховы.* Далёкія Брасл. *У ва́раўні і малако магло стаяць нават у спёку нядзелю.* Гунчанкі Віц., Дукелі, Дзегцяры, Опса, Мілашкі Брасл., Новы Двор В.-Дзв., Верхняе, Драбаўшчына, Квачы, Лазічы Глыб., Камянполле, Ласкаўшчына, Мікалаёва, Рунды, Язна Міёр., Дунілавічы, Прамышляды, Сіўцы Паст., Кулінава Уш., Замачак Чаш., Германавічы, Чаромхава, Шыці Шарк. *А ў іх дык бульбы поўна вараўня*. Вула Беш. *Мех прынясі з вараўні*. Фарынава Пол., Езярышча Гар. *Бульбы набяры ў вароўні*. Новыя Валосавічы Леп. *Трэба ва́рыўню падтапіць – мароз дужэе.* Залессе Глыб. *Бульбу ў ва́рыўні пака паставім*. Туркова Міёр., Бачэйкава Беш., Асвея, Весніно В.-Дзв., Ясевічы Глыб.,

Жукоўшчына, Лонск Шарк., Гута Паст. *Мужык мой з сынам цэлы воз бульбы адвезлі ў варыўню*. Езярышча Гар. *У варыўні к зіме трэба печку перадзелаць*. Ваўчо Уш.

ВАРАЦАКІ *толькі мн.* Ваніты. *Пацягнула, як ката, на варацакі*. Селішча Уш.

ВАРВАЛАК, ВУРВЭЛАК *м.* Вялікі кавалак. *Варвалкамі салат нарезала*. Таўкіні Шарк. *Яшчэ добры вурвэлак сала ёсць у скрынцы*. Лазы Тал.

ВАРГОЛЫ *мн.* Вілы. *Не бяры поўныя варголы сена, а то цяжка*. Мярэцкія Глыб.

ВАРЛОХ *м.* Логава ваўка. *Нічайна напалі на варлох, во страху было!* Барсукі В.-Дзв.

ВАРНЯЦЦА *незак.* Адчуваць сябе нядужым, хворым, слабым. *Ні жыву – варняюся*. Сасновая Докш., Камень Леп.

ВАРОБІК *м., заал.* Памянш.-ласк. да верабей. *Варобік гэты пад крышай жыве ў бані*. Машканы Сен.

ВАРОБУХ *м., заал.* Верабей. *Кот злавіў варобуха і прынёс у хату*. Грышаны Віц.

○ ВАРОНИ ЗУБ *м., бат.* Спарыння. *Усё жыта чорнае. Вароні зуб з'еў*. Зарачыцак Докш., Пралетарыя Уш.

ВАРОНКА *ж.* Лаз. *Лезь, дзетка, у пограб і падавай мне, а то варонка вузкая – я не пралежу*. Верамееўшчына Дубр., Іванск, Тараскі Чаш.

ВАРОЎКІ *мн., заал.* Пчолы якія нападаюць на чужыя вуллі. *То ж і ў пчол бывае так, калі мёд крадуць вароўкі*. Камары Віц. *Глянь, вароўкі паляцелі*. Стасева Лёзн. Параўн. *валуі*.

ВАРОЎНЯ *гл.* ВАРАЎНЯ

ВАРОЧАЦЦА *незак.* Вяртацца. *Трэба заўтра варочацца дадому*. Міхалінава Лёзн.

ВАРПА *ж.* Прылада для ачысткі зерня. *Варпа наша ўжо састарэла*. Сіўцы Паст. Параўн. *ватра́к*.

ВАРСАНУЦЬ *зак., экспр.* Адпіхнуць. *Ён яго як варсануў ад сябе*. Высачаны Лёзн.

ВАРТНЕЙШЫ, ВАРТНЕЙ *прым., выш.* Лепшы, прыгажэйшы. *Мужык вартнейшы за жонку*. Мікалаева Міёр. *У Лёні почырк вартнейшы, чым мой*. Стралкі В.-Дзв. *Любая дзяўчына за хлопца вартней*. Слабада Докш.

ВАРУШКІ, ВАРУШНІКІ *мн., бат.* Грыбы, падобныя на апенькі; вясновыя апенькі. *У нас варушкі не бяруць, кажучь – несур'ёзны грыб*. Белая Ліпа Сен. *Якія зараз грыбы – варушкі ды вясёлкі*. Слабада Шум. *За варушкамі ходзяць вясной, калі пацяплеіць*. Касачы Віц., Ткачы Гар., Грыцы Глыб., Асташэва

Лёзн., Дварэц, Лукомль Чаш. *Кажуць, што варушнікі ўжо вылезлі.* Шарагі Міёр.

ВАРУШКІ *прым.* Рухавы, непаседлівы. *А ў цябе жонка варушкя.* Закур'е, Лыскі Чаш.

ВАРУШНІКІ гл. ВАРУШКІ

ВАРУШНІЦА *ж.* Качарга. *Вазьмі, Таня, варушніцу, паглядзі печку.* Яроненкі Гар.

ВАРЫ́ЗГАЦЬ *незак., экспр.* Гаварыць недарэчнае, пустое. *Ні вары́згай ты абы-што!* Параўн. *вайцяць.*

ВАРЫЎНЯ гл. ВАРАЎНЯ

ВАР'ЯНАЎКА гл. ВАЛЕР'ЯНА

ВАРЯТОК гл. ВАРАТАК

ВАСВА́, ВО□ СВА*ж.*, ВО□ СВЫ*мн.*, *заал.* Аса. *Міне васва ўкусіла за паліц, як яблыкі сабірала, дык, скажу, бальней кусаіцца, чым пчала.* Кубелеўшчына Шарк. *Восва тожа кусаецца, яна жоўценькая.* Шэпелева Глыб. *Ну што ты лезеш як восва? Воўкаўшчына Міёр.* *Апанавалі восвы.* Слабада Міёр. *Восвы як апанавалі, дык чуць уцёк.* Макаравічы Докш. *Пчолы палезныя, а ў восваў адна злосць.* Расходна Сен., Ласіца Паст.

ВАСІ́ЛІШКА *ж.* Мачанка для бліноў. *Я ж табе казаў, што толька васілішкі хачу.* Макаравічы Докш.

ВАСІ́ЛЬ м., ВАСІ́ЛЬКА *ж.*, *бат.* Васілёк. *Як васілі зацвітуць – усё сіняе, аж вачам больна.* Ілава Шум. *Ідзі, дачушка, васілёў назбірай, паставім у хаце, свяжэй станіць.* Дроздава Тал. *Васілька расцець у жыці, з васількі плятуць вянкi.* Абухава, Моханава В.-Дзв., Манякова Міёр.

ВАСО́ЛА *безас.-прэдык. слова.* Весела. *Ай, васо́ла было!* Каленкішкі Брасл., Масленікі Паст., Бугаі Сен.

ВАСО́ЛЫ *прым.* Вясёлы. *Усе хлопцы васо́лыя былі і дзевак смяшылі.* Глыбоўшчына Брасл., Лынтупы Паст.

ВАСТРА́К м. Палка, якая тырчыць з зямлі, патарчака. *Нагу прабіла на нейкі вастра́к.* Астроўшчына Пол.

ВАСЦЕ́, ВО́СЦЕ н., *зб., бат.* 1. Асцё. *Васцё ў ячменя тонкае і калючае.* Грыцы Глыб. *Аб восце ўсе рукі абкалола.* Ветрына Пол. Параўн. *валаццё.* 2. Дробныя косці ў рыбы. *Ні люблю падлешчыкаў – васця́ многа.* Надазер'е Глыб.

ВАСЬМІ́НАСТАТЫ *ліч.* Васемнаццаты. *На васьмінаста - тым годзе ўжэ й сын быў, і хазяйства вялікая было.* Турлы Паст.

ВАСЬМЯ́РНЯ *ж.* Палатно на абрусы, ручнікі, тканеа ўзорамі ў 8 нітоў. *Гэтыя ручнікі – васьмярня, а грубчыя – дымка.* Матырына Леп.

ВАСЭ́ЛЬНЫ *прым.* Вясельны. *Васэ́льная сукенка – ну, вачэй не адвесці.* Белішкі Паст.

ВАТНІКІ, ВАТОВІКІ *толькі мн.* Цёплыя мужчынскія ватовыя штаны. *Дзед, не ляжы ў брудных ватніках на пасцелі* . Бачэйкава Беш., Абаляны, Антонаўцы Брасл., Язна Міёр., Алексінічы Сен., Вялікія Дольцы Уш., Лескавічы Шум. *Надзявай наверх ватовікі: на вуліцы халодна.* Гомля Пол.

ВАТРАК *м.* Прылада для ачысткі зерня. *Ватраком зярно чысцім ад асоту. Ватраком усё зярно прапусцім, і смецце асобна адлятае.* Пятровічы Шарк. Параўн. *ва́рна.*

ВАТРАЊІЦА *ж.* Кош. *Ватраўняй мы называем вялікую кашолку для травы хатняй жывёле.* Велеўшчына Леп.

ВАТЭТЫ *займ.* Гэты. *Ватэты хлопец нічога* . Сасновая Докш., Слабада Шум. *Яны раз ноччу трапілі ў ватэты лес* , *запалілі агонь, а тут нешта зарагатала.* Баршчоўка Віц.

ВАЎДЫР *м.* Хмара. *У, ваўдыр які насунуўся* , *мабыць, дождж будзе.* Бачэйкава Беш. *Нешта ваўдыры заходзілі* , *калі хочаш, то сена пазамочаць.* Выдрэя Лёзн.

ВАЎКАЧ *м., асудж.* Нелюдзімы, злосны чалавек. *У хату зайшоў як ваўкач нейкі. Ні табе добры дзень, ні да свіданія.* Папкі Міёр.

ВАЎНЭЙКА, ВАЎНУШКА *гл.* ВАЛАВЯНКА

ВАЎЧАНЁНАК *м.* Ваўчаня. *Дарогу перайшла ваўчыха і два ваўчанёнкi.* Новыя Валосавічы Леп. *Што ты глядзіш на мяне, як ваўчанёнак?* Багатырская Пол.

ВАЎЧАНКІ, ВАЎЧОЎКІ *мн., бат.* Агульная назва неядомых грыбоў. *Глядзі ваўчанак не назбірай!* Падбярэззе Тал. *Эта ж ваўчоўкі, ідзі выкідай, а то атравімся яшчэ.* Котава Віц.

ВАЎЧОК¹ *м.* Верх страхі, вільчык. *Зламала буря старую бярозіну, дык яна чуць за ваўчók ні зачapілася* , *як падала.* Іванск Чаш.

ВАЎЧОК² *м., заал.* Насар; данскі ёрш. *У нашай рэчцы ваўчкі водзяцца.* Заенкі Пол. *Вельмі добра лавілісь ваўчкі* □ *ў мяне.* Буюшчына Шарк.

ВАЎЧОЎКІ *гл.* ВАЎЧАНКІ

ВАЎЧЫНЁЦ *м., бат.* Бружмель. *Ваўчынец цвіціць маленькімі цвяткамі.* Пірагі Дубр., Крынкі Лёзн. *Вунь сколька ваўчынца нарасло!* Павулле, Рацькава Уш.

ВАЎЧЭЦЬ *незак.* Рабіцца нелюдзімым. *Ён жа малады нічога быў, а старэіць, дык ваўчэць пачаў.* Выхадцы Лёзн.

ВАЦІНКА *ж.* Ватоўка. *Ну й дош, уся вацінка змякла.* Рускі Шум.

ВАША́, ВОШЫНА *ж.* Вош. *Не вадзіся ты з ім* , *а то і да цябе якая вашá перапаўзець* . Новы Пагост Міёр., Кубелеўшчына

Шарк. *Вóшына, што поўзаіць на курыцы, безурэдная для чалавека.* Далуева Шум., Кавалькі Міёр.

ВАШКАЦЦА *незак.* Рабіць што-небудзь марудна, не спяшаючыся. *Што ты ва □ шкаешыся, і так апаздываем!* Сокарава Беш. Параўн. *вазгáліца.*

ВЕДАМНА *безас.-прэдык. слова.* Ведама. *Вéдамна, цёмна ўжо на дварэ.* Астроўна Беш.

ВЕДАЎКА *ж.* Школа. *Во, раней тут была наша ведаўка .* Баёўка Шум.

○ ВÉДЗЬМІН ГРЫБ *м.* Атрутны грыб, падобны па форме да баравіка, але калі дакрануцца да шапачкі знізу, то ён сінее. *Вéдзьмін грыб дужа ядавіты.* Дварэц Чаш.

ВЕДЗЯРКО́, ВЕДЗЯРЦО́ *н.* Вядзерца. *Прынясі хуценька ведзярко́ вадзіцы.* Празарокі Глыб. *Вунь стаіць ведзярцо́ , вазьмі.* Бугаі Сен.

ВЕ́ЖКА *ж.* Скрынка. *Дужа цяжкая ве́жка з малаком .* Вядрэнь Чаш.

ВЕ́ЙКІ *мн.* Павекі з вейкамі. *Яна ўжо і ве́йкі закрыла.* Буды Шарк.

ВЕК *прысл.* Ніколі. *Ні была я ў цябе дзесяць гадоў і век мая нага туды ня ступіць.* Межава, Стар Арш., Стуканы Глыб., Бяседы Леп.

ВЕКАВІ́К *м., бат.* Вельмі старое дрэва. *Вот у нас на Маргавіцкай гарэ векаві́к расце – сільны дуб, хоць і стары. Ні адна бура яго не зломіць.* Маргавіца Докш.

ВЕ́КША *ж., заал.* Вавёрка. *Хоць ве́кшу падстрэлю .* Кулінава Уш. *Едзь у Лётцы і набачыш ве́кшу.* Завяззе, Мікалаёва Шум.

ВЕЛІКА́НЕЦ, ВЕЛЬКА́НАЦ, ВЕЛЬКА́НЕЦ *м., рэліг.* Вялікдзень. *На Веліка́нец заўсёды яйкі красілі і булкі пях лі.* Пашкі Шарк. *На велька́нац , канечне, трэба было ў касцёл схадзіць.* Лынтупы Паст. *На велька́нец хадзілі ў касцёл яйкі свéнціць .* Антонаўцы Брасл., Папшычы Глыб., Паташня, Сухавежа Міёр., Белішкі Паст.

ВЕЛІЦУ́ЗАЗНЫ *прым.* Велічэзны. *Ох, і веліцу́зазнага са ма ўтрох злавілі!* Сасноўка Докш.

ВЕЛО́К, ВІЛО́К *м.* Качан капусты. *Вело́к капусты не забудзь узяць, а то забяруць.* Баршчоўка Віц., Загарадна Лёзн. *Капуста нешта не завязалася і віло́к дужа малінькій .* Гразіна Арш., Халамер’е Гар., Пышна Леп. Параўн. *віто́к.*

ВЕЛЬКА́НАЦ, ВЕЛЬКА́НЕЦ *гл.* ВЕЛІКА́НЕЦ

ВЕ́ЛЬКІ *прым.* 1. Выдатны, які валодае высокай ступенню пэўнай якасці. *Вéлкі чалавек наш сын , усе да яго з павагай*

адносяцца. Радзюкі Шарк. 2. Дарослы. *Велькая* вырасла ўнучка за лета. Дрысвяты Брасл., Аўсеева Сен. 3. Значны па колькасці. У яго велькі заробак. Смаляны Арш.

ВЁЛЬМА прысл. Вельмі. *Вельма* набачыць хацелася б , каб на свае вочы. Бугаі Сен.

ВЕЛЬМАВАЌЬ незак. Частаваць. *Дарагіх* гасцей вяльмуўць клёцкамі з душамі. Зоськава Арш., Польша Сен., Селішча Уш.

ВЁННІК м., зб., бат. Трава з кветаносным сцяблом у выглядзе мяцёлкі. *Роў патроху стаў* зарастаць вённікам . Параф'янава Докш.

ВЕНЦ прысл. Больш. *Ці стаў ты венц* палучаць грошай? Папкі Міёр.

ВЕРАБІНА ж., бат. Рабіна. *Хачу яшчэ верабіну* ля хаты пасадзіць. Туркова Міёр. *Гэтую верабіну* пасадзіў мой дзед . Задоры Леп.

ВЕРАСАВІШЧА н. Месца, дзе расце верас. *Сцежка ішла* чэраз верасавішча. Жукава Гар.

ВЕРАСК, ВЕРАСЬ, ВЯРЭСК м., бат. Верас. *Вэраск* яшчэ ў начале аўгуста цвіцець пачынае . Тады ад вэраску ў лясу як дым сірэневы. Старое Сяло Віц., Грыцы, Забор'е, Латышы Глыб., Парфенаўка Дубр., Малы Поўсвіж Леп., Баяноўшчына Пол., Горы, Кавалі Рас., Кугоні Уш., Лужкі Шарк., Забор'е Шум. У вэрася дужа ўкусны пах , такі салодкі. Храпакі Віц. *Па вярэску* добра растуць грыбы. Грыцы Глыб.

ВЕРАСЯЛЁННІК м., бат. Ядловец. *Верасялённик* на ўзлесках расцець. *Гэта ёлачка* такая маленькая з ягадкамі. Яго, калі капцяць, то дабаўляюць у агонь. Горы Рас.

ВЁРАТ м., мед. Сып на целе. *Такі вэрат* на целу і свярбіць жа так. Горкі Шум.

ВЕРАЎЧЫНА ж. Вяроўка. *Вазьмі вераўчыну* і схадзі за каровай. Высачаны Лёзн., Ветрына Пол.

ВЕРАЦЁЙКА ж. Узгорак сярод балота. *На верацёйкі* мы Купалу гуляем кожны год. Белая Ліпа Сен.

ВЕРАЦЁНКА ж., заал. Гадзюка, вераценніца. *Верацёнка* грэлася на сонейку. Пальмінка Гар., Камянполле Міёр.

ВЁРНІК м., бат. Аер. *Ад гэтай хваробы вёрник* добра памагаець. Скрыдлева Віц.

ВЕРХ м., кулін. Слой смятаны. *Сёння* раницай цэлы сподак вёрху назбірала, будзець і чым капусту пабяліць і з чым блінцоў з'есці. Ласкаўшчына Глыб., Астроўна Беш., Баева Дубр., Малы Поўсвіж Леп., Маляўкі Міёр., Падворыца Сен.

ВЕРХАВО́ДНИЦА ж., заал. Верхаводка, невялікая прэсна-водная рыба. *Хутка зноў павадка, зноў будзем лавіць верхаводніцу.* Старыя Лаўкі Чаш.

ВЕРХАЛІ́НА, ВЕРШАВІ́НА ж. Верхавіна дрэва. *Ад ветру верхалі́на сільна гнулася.* Вялікі Поўсвіж Леп., Ульянавічы Сен. *Вершаві́ну дзержыва зламала бура.* Горы Чаш.

ВÉРХНИ́ЦА ж. Верхняя кашуля. *Купіў сабе зімнюю вёрхніцу.* Абаляны Брасл.

ВЕРЦІХВО́СТ м., неадабр. Мужчына легкадумных паводзін. *Я яго добра знаю, ён рэдкі верціхвост.* Швэплі Докш.

ВЕРШАВІ́НА гл. ВЕРХАЛІ́НА

ВЕРША́К м. Вешалка. *Пакладзі шляпу на верша́к.* Андроны Паст.

ВÉРШАЛА гл. ВÉШАЛА

ВЕР'Я́НАЎКА гл. ВАЛЕР'Я́НА

ВÉСЕЛЬНИ́ЦА ж. Нявеста. *У той год многа вёсельніц было.* Рыпіншчына Шум.

ВÉСКІ прым. Цяжкі, які мае вялікую вагу. *Воз саломы падмок, стаў вёскі.* Мікуліна Глыб. Параўн. *важкі.*

ВÉСЛІЦА ж. Сходы, драбіны. *Калі была малая, то дагары нагамі ляцела з той вёсліцы.* Янкі Докш., Дубраўкі Пол. *Каб залезці на дах, трэба вёсліцу прымайстраваць.* Грыцы Глыб.

ВЕСЯЛУ́ХА ж. Вяселька. *Перастаў дождж – стала весялу́ха.* Красніца Чаш.

ВЕТРАВА́Л, ВЕТРЫВА́Л м. Ветралом, буралом; дрэвы, паваленыя ветрам. *Послі той буры дарога так і асталася ветравалам перакрытая.* Пяцігорск Беш., Кульгаі Глыб., Гута Паст. *Учора вецер нарабіў ветрыва́лу.* Якубаўшчына Лёзн., Бяседы Леп.

ВЕТРАВІ́К м. Флюгер, прыбор для вызначэння напрамку ветру. // Прылада для адпужвання птушак. *Ветраві́к у нас і на вецер паказваіць, і птушак адпугваіць.* Навязкі Сен.

ВЕТРАДУ́Й м., толькі адз. Навальніца з моцным, шквалістым ветрам. *У дзярэўні ўчора ветраду́й бальшы быў – многа дзярэўяў злажыў.* Янкавічы Рас.

ВÉТРАНИ́К м., бат. Дзьмухавец. *У нашым садзе красаваліся вётранікі.* Беразіно Докш.

ВÉТРАНИ́ЦА ж. Франтон. *У хаце была высокая вётраніца.* Свяча Беш.

ВÉТРИ́НЫ толькі мн. Буйныя адходы пры ачыстцы зерня. *Вётрыны далёка ляцелі ад чыстага зірна.* Асташэва Лёзн.

ВЕТРЫВА́Л гл. ВЕТРАВА́Л

ВЕЦЬ *ж.*, *зб.* Пладаносная частка сцябліны аўса. *Ветрам паламала вець аўса.* Асташэва Лёзн., Перакопава Сен.

ВЕЧАРНЕЦЬ *незак.*, *безас.* Вечарэць. *Цяпер рана пачало вечарнець.* Мілашы Брасл.

ВЕЧАРУШКІ *мн.*, *памянш.-ласк.* Вячоркі. *На вечарушкі збіраліся ў адну хату, співалі, расказувалі цікавыя гісторыі.* Баева Дубр. *Раней дзяўчаты вельмі любілі збірацца на вечарушкі.* Пушкі Лёзн.

ВЕЧНЕ *прысл.* Заўсёды, пастаянна, увесь час. *Вёчне ты дома не бываіш.* Опса Брасл., Гута Паст.

ВЕЧОРАМ *прысл.* Вечарам. *Апранайся, бо вечорам будзе зімна.* Дрысвяты Брасл.

ВЕШАЛА, ВЕРШАЛА *н.*, ВЕШАЛЫ, ВЕШАЛЫ *мн.* Прыстасаванне з жэрдак конусападобнай формы для сушкі сена. *Сена, каб яно ня мокла, удзявала ў вешала.* Лонск Шарк. *Паклалі сена на вёршала.* Бубалі Шум. *Клевер ня дужа высах, так мы яго ў вешалы склалі.* Ксенжаполе, Рудабісць Брасл. *За дажджамі і на вешалах сена доўга сохнуць будзіць.* Грэцкія Міёр. // *Перакладзіна, жардзіна, прызначаная для развешвання чаго-н. А вун на вешале знімі пару цыбулін мне .* Арэхаўск Арш., Багушэўск, Ског Сен., Гарадзец Шарк.

ВЕШАЛЬНІК *м.* Вісельнік. *Тут закапаны адзін вешальнік .* Станіславава Дубр.

ВЕШКА *ж.* Гронка. *Гаворуць, арэхі ці жалуды вешкамі растуць.* Гарэлькі Дубр. *Паехалі ў маліны , а там такія вешкі былі.* Гацькаўшчына Арш.

ВЕЯ *ж.* Ветраны млын. *На гары ў нас некалі вёя круцілася .* Вярэнькі Паст.

ВІДАЦЦА *незак.* 1. Віднецца. *Капуста вун там відаіцца за калодзежам.* Палялейкі Шарк. 2. *безасаб.* Развідняцца. *Я дадому прыйшла, калі пачынала відаіцца , дык бацька з хварасцінай ужо стаяў.* Мазалава Віц.

ВІДЭЛЬКА *ж.* Відэлець. *Вазьмі відэльку , паеж яешню.* Шклянцы Докш. *Відэлькі заўсёды ляжаць ад лыжак у асобным месце.* Крыпулі Докш. *Параўн. ванзэлак².*

ВІЗАЛЬНІЦА *ж.* Вязальшчыца. *Плахая з іе візальніца – няўсідчывая.* Кузняцова Віц.

ВІЗІРКА *ж.* Вузкая прасека праз лес. *Ужо пайшлі дажджы і, верна, будуць у візірцы грыбы.* Дроздава Тал. *Параўн. вóлак.*

ВІКАЎЕ *н.* Поле, дзе скошана віка. *Віку скасілі, і засталася вікаўе.* Труды Пол., Горкі Шум.

ВІЛАВІШЧА, ВІЛАЎЁ *н.* Дзяржанне вілаў, вілачнік. *А во з гэтай палкі будзіць добрае вілавішча .* Ваўкоўшчына Шарк.

Вілавішча ўжо прагніўшы , скоро абламаецца. Дамашы Брасл.
Зрабіў вілаўё новае для вілаў. Запруддзе Сен.

ВІЛАСПЕДА ж. Веласіпед. *Віласіпéда раньшэ ні такая была, як цяпер, цяпер усё красівае, бліскучае.* Яроненкі Гар.

ВІЛАЎЁ гл. **ВІЛАВІШЧА**

ВІЛАЧНІК, ВІЛАШНІК, ВІЛОШНІК, ВІЛЬНІК м. 1. Вожаг; дзяржанне ў вілках, якімі бяруць гаршкі. *Дзед вілачнік дрэнна прыкрапіў, нічога добра дзелаць не можыць.* Бачэйкава Беш., Рашкаўка Докш. *Вот ужо вілашнік нада перадзелаць, каб длінней быў.* Выдрэя Лёзн., Котава Віц., Ходцы Сен., Булахі Глыб., Гараны Пол. 2. Вілкі. *Вазьмі вілачнік і дастань кацялок .* Забор'е Глыб. *Вынь чыгунок вілашнікам з печы .* Ларынаўка Арш., Сокарава Беш., Ульянавічы Сен. *Падай вілошнік.* Дубішча Беш. *Вільнік стаіць у вугле каля печы .* Нізкі Гарадзец Тал. Параўн. *вілы, вільні.*

ВІЛОК гл. **ВЕЛОК**

ВІЛОШНІК гл. **ВІЛАЧНІК**

ВІЛЫ, ВІЛЬНІ толькі мн. Вілкі. *Я сразу не магла прывуць, якімі віламі які гаршок даставаць , а цяпер дажа не задумываюся.* Ганкавічы, Камоскі, Свяча Беш., Доўжа Віц., Верамееўшчына Дубр. *Ты ж вільнямі чыгунок падхвац і, зручней!* Бубалі Шум. Параўн. *вілачнік, вілашнік, вілошнік, вільнік* у 2 знач.

ВІЛЬНІК гл. **ВІЛАЧНІК**

ВІЛЮЖЫНА ж. Звіліна. *Спачатку звярні ўправа , потым прама і за вілюжынай убачыш магазін.* Мількі Брасл. *Вілюжынай цячэ рэчка праз нашу вёску.* Задоры Леп.

ВІРАЦЭНЬ м., **ВІРЦЯНО** н. Верацяно. *Быў у мяне дзе -та і вірацэнь.* Рацькава Уш. *Каб спрасці ніткі , нада вірцяно .* Ліцвінава Гар.

ВІРБАЦЬ незак. Трапятаца на ветры. *Чыстая бялізна цэлы дзень вірбала на шнуры.* Балаі Паст.

ВІРІДУВАННЕ н. Самаўпраўства, здзек. *Столька ўжо было вірідування ў нямецкага старасты, што без меры.* Барсукі Дубр.

ВІРЛАТКА ж., *экспр.* Жанчына ці дзяўчына з вялікімі вачыма. *Палюбіў прыгожую вірлатку.* Доўгае Глыб.

ВІРЛАТЫ прым., *экспр.* Лупаты, зіркаты. *У маладосці ў міне малец быў, такі вірлаты і высокі.* Слабодка Брасл.

ВІРЛАЧ м., *заал.* Акунь. *Такога вірлачэ злавіў на возеры Белым, кілаграмы на тры будзе.* Латышы Глыб., Тумілавічы Докш.

ВІРЛЫ мн., *экспр.* Вялікія вочы. *Вірлы свае патарэйчыў , дзіка глядзеў.* Празарокі Глыб. *Ну што вірламі мыргаеш , думаць*

нада было. Чурылава В.-Дзв., Драбаўшчына Глыб., Гарбачэва Рас., Більдзюгі Шарк. Параўн. *вылупаі*.

ВІРСТА́ ж. Дровы, складзеныя ў доўгі рад. *Ідзі з бацькам дровы складай у вірсту*. Беразіно, Камайск, Крыпулі Докш.

ВІРТУХАЦЦА *незак*. Мільгаць, мітусіцца. *Чаго ты віртухаеішся перад вачамі?* Горкі Леп.

ВІРЭ́НЬКА ж. Рыбачкая прылада на шчупакоў. *Узняў вірэньку, а там – тры шчупакі*. Пусташы, Струнне Пол.

ВІР’ЯНАЎКА гл. ВАЛЕР’ЯНА

ВІСЭ́ННІК м., заал. Шпак. *Якась вісэ́ннікі прыляцяць, тады і зіма кончыцца*. Галубава В.-Дзв.

ВІ́СЛА ж. Галіна дрэва блізка ад зямлі. *Летам куры на віслах сядзелі, а на зіму перасадзіла ў куратнік*. Сухавежа Міёр.

ВІТАШО́К м. Месяц у апошнюю чвэрць. *На небе відаць віташо́к*. Шуміліна.

ВІТЛА́ ж. Чапяла. *Вітлы́ німа ў гэтай хаце* . Стрыжава Беш.

ВІТО́К м., бат. Качан капусты. *У гэтым годзі вялікія віткі капусты*. Іскозы Дубр., Асінаўка, Беліца Сен. Параўн. *вело́к, віло́к*.

ВІТУ́Н м. Дубец. *Не будзеш вучыцца – вітуно́м атсябаю*. Грышына Рас.

ВІТУ́ШКА ж. 1. бат. Фасоля, якая ўецца. *Вітушка так вырасла, што нілзя прайці*. Весніно В.-Дзв., Асташэва Лёзн., Рацькава Уш. 2. Абора. *Бацька мне звіў вітушкі, нада іх зацягнуць у вушкі лапцю*. Грынеўшчына Докш., Сяляўшчына Рас.

ВІХА́РКА, ВІХРА́НКА ж. Мачалка. *Віхарка гэ тая новая, добра трэ*. Каўровая Дубр. *А віхранка ў бані асталася , пайду заберу*. Шыліна Шум.

ВІХРА́НІК м., ВІХРУ́ХА ж. Моцны вецер, бура. *Раптам узняўся такі віхранік , стала цёмна, паліў дождж як з вядра*. Будзішча Арш. *Такая віхру́ха паднялася*. Янкавічы Рас.

ВІХРА́НКА гл. ВІХАРКА

ВІХРУ́ХА гл. ВІХРА́НІК

ВІХРЫ́НА ж. Верхні стык страхі, вільчык. *Дзеці прыедуць, дык нада віхры́ну направіць*. Баева Дубр.

ВІЦЦЕ́ н., зб. Галлё, вецце. *Схадзі ў беразняк за віццём, венікі пара візаць*. Апанаскавічы Уш. Параўн. *вішмо́, вішно́, вішшо́*.

ВІЧА́РЫНА ж. Вячэрняя гулянка з музыкай і танцамі. *Змаруся, а на вічары́ну іду – а як хто майго чартá там ухопіць* . Макаравічы Докш.

ВІ́ЧКА ж., бат. Мышыны гарох; расліна, якая абвівае суседнія расліны, мае сінія кветкі. *Ві́чка ўвесь ячме нь спяла*.

Баруны Брасл., Надазер'е Глыб., Манякова, Мнюкі Міёр., Буды Шарк.

ВІША, ВІШ *ж.*, ВІШАР *м.* Няскошаная на зіму трава. Шалясціць віша на балотах . Евіна Гар. Віш – гэта няскошаная трава. Дыманова Віц., Багданава, Латыгаль Сен. Вішар скоро будзе ў рост чалавека. Обаль Шум. Када касцы ня скосяць траву, то мы яе называем вішар. Ског Сен., Дуброва Шум.

ВІШМО́, ВІШНО́, ВІШШО́ *н.*, зб. Галлѣ, вецце. На венікі вішмо́ дужа добрае , візаць січас будзем. Жыгалава Віц. Вішно́ добра гнецца, венікі зраблю. Абруб Глыб. Наламала вішніо́ на венік. Труды Пол., Сяляўшчына Рас. Параўн. віцѣ.

ВІШНЁЎКА *ж.*, заал. Івалга. Вішнёўкі дужа любяць нашыя мясціны. Новы Пагост Міёр.

ВІШНО́ *гл.* ВІШМО́

ВІШНІ́ЦА *ж.* Вішня. Сёлета вішніцы аж да зямлі гнуцца – уражай, нічога не скажыш. Селішча Арш.

ВІШШО́ *гл.* ВІШМО́

ВІШЫ́ЦЬ *незак.* Ставіць вехі. Зімой вішым дарогу праз азяро. Вялікае Сяло В.-Дзв.

ВІШЭ́ЦЬ *незак.* Сохнуць. На пакосе вішэе трава : дажджу німа. Вула Беш., Дуброва Шум.

ВІХ *м.* Вывіх. Андрэй хадзіць не можа -- віх у яго. Заазер'е Пол.

ВІХЛЯ́Ш *м.* Разрэз. У мяне юбка с віхляшом . Мельніца Шарк.

ВІХРОВА́ШЧА *н.* Адкрытае ўзвышанае месца; пясчаны бугор. Мы стаім на віхрковішчы. Мікалаенкі Гар.

ВО́БАК *прысл.* Побач. Мы йшлі во́бак. Абруб Глыб.

ВО́БАЛКА *н.*, ВО́БЛАК *м.* Воблака. З аднаго невялікага во́балка столькі дажджу . Заполле Тал. Во́блак сонца закрыў . Кугоні Уш.

ВО́БАРАТНІК *м.*, бат. Падарожнік. Так высах у печы во́баратнік. Лекуе добра. Нямойта Сен.

ВО́БЕРАЦЬ *ж.* Луста. Намаж мне на во́бераць масла . Барсукі В.-Дзв. А галодны ж прышоў – цэлюю во́бераць хлеба з салам з'еў! Гарадзец Шарк.

ВО́БЛІЎ *м.* Галалёдзіца. Во́бліў на дварэ. Барсукі Дубр.

ВО́БЛІ́ЦА *ж.*, заал. Плотка. Во́бліца цяне , валоча, а паплаўка не моча. Каўшэлева Шарк. У нас у возеры ловяць во́бліцу. Бешанковічы.

ВО́БМАЛЬ *прысл.* Нямнога, малавата. Яблыкаў сёлета во́бмаль будзіць . Воўкаўшчына Глыб. Рыбы зусім во́бмаль . Вярэнькі Паст.

ВÓБМЕЛЬГАМ прысл. Імгненна. Я цябе праз балота
вóбмельгам пранясу. Пачаевічы Чаш. Мушка вóбмельгам міма
праляцела. Цяпіна Чаш. Як-та вóбмельга м прайшоў дождж.
Мількі Брасл. Вóбмельгам дзесьці схаваў костку сабака. Гараўцы
Міёр.

ВÓБРУС м. Абрус. Засцялі стол белым вóбрусам. Зялёнка
Пол.

ВÓБУЙ, ВÓБУЎ м. Абутак. А тут вот вóбуй стаўце! Балаі,
Буцавічы, Ласіца Паст., Кавалі Рас. Добры вóбуй н ада бярэч, ён
жа грошай стоіць. Гваздова, Каміншчына Глыб. Малому вóбуў
да школы купіць трэба. Валкалата Докш., Кулінава Уш.

ВÓГІР памянш. ВÓГІРЧЫК м. Жарабок. Восенню мы купілі
вóгіра. Барсукі В.-Дзв. Відзеў суседзева вóгірчыка – крэпенькі
такі, добры конь будзіць. Гарадзец Шарк.

ВÓГЛЫ, ВОЛГЛЫ прым. Вільготны, вогкі. Зямля пасля
дажджу яшчэ вóглая. Дубінцы Чаш., Пашкі Шарк. Туман утрам
быў вóлглы, густы – наверна, днём будзіць жарка. Нурава В.-
Дзв., Гарадзец Шарк.

ВÓДАЛЬ, ВÓДДАЛЕК прысл. Аддалена, воддаль. Дзяреўня
наша вóдаль ад лесу. Кутняны Пол. Нічога не бачу вóддалек.
Закур'е Чаш. Калодзезь вóддалек ад маёй хаты. Мількі Брасл.

ВÓДДЫХ м., ВÓДДЫШКА ж. Адпачынак. Вóддыха мне
німа. Калышкі Лёзн. Праз тры кіламетры вóддышку зробім.
Крайцы Леп.

ВÓДЗЕ, ВÓДЗЕКА, ВÓДЗІКА, ВÓДЗЯ, ВÓЙДЗЕ, ВÓЙ-
ДЗЕТКА, ВÓЙДЗІТКА, ВÓСЬДЗЕКА прысл. Вось дзе, тут. Вóдзе
нічога німа. Смалоўка Гар., Чашнікі. Вóдзека яна жывець са
сваімі бацькамі. Моханава, Стралкі В.-Дзв. Не шукай, вóдзека
твая сукенка ляжыць. Стралкі В.-Дзв., Ідоўта Міёр. Яна вóдзіка
гэта схавала. Слабада Глыб., Буды Шарк. Вóдзя калісьці быў дом.
Езярышча, Залучча Гар., Мікалаёва Міёр. Вóйдзе ляжыць тая
ануча. Радчонкі Гар., Грабяніца Віц. Вóйдзетка яно ляжыць.
Асінторф Арш. Вóйдзітка стаіць клуня. Грабяніца, Кузняцова
Віц. Вóсьдзека плот зламаўся і паваліўся. Лазічы Глыб.

ВÓДКІДЫ толькі мн. Адкіды. З гэтай бульбы нічога не
палучыцца – столькі вóдкідаў свінням пайшло. Канашы Гар.

ВÓДЛІГ м., ВÓДЛІГА ж. Адліга. Вóдліг – гэта ня дужа
харашо, для пасеваў урэдна. Заслонаўка Арш. На вуліцы вóдліга,
хутка цёпла будзіць. Дзегцяры Брасл., Ветрына Пол., Мельніца
Шарк. Па радзіву перадалі вóдлігу. Слабодка Глыб.

ВÓДРА ж., мед. Адзёр. Мае дзеці як на вóдру хварэлі, то ня
елі нічагуткі, толькі піць увесь час прасілі. Ураджайная Глыб.,

Макаравічы Докш., Ахрэмаўцы Брасл., Лукашова, Фалевічы Паст.

ВÓЖКА ж., ВÓЖКІ мн. Лейчына, лейцы. *Конь упудзіўся – машына па дарозе ішла – да ў лес, а тут яшчэ вóжка парвалася.* Валожанкі Шарк. *А дзейта вóжкі ?* Сокарава Беш., Багушэўск Сен., Кугоні Уш., Антаполле Чаш., Мікіціха Шум.

ВÓЙДЗЕ, ВÓЙДЗЕТКА, ВÓЙДЗІТКА гл. ВÓДЗЕ

ВÓКА н. 1. Прасвет паміж спляценнем нітак у сетцы, вочка. *Радкаватая мярэжына – вóчы бальшыя.* Малы Поўсвіж Леп.-2. Бездань, прорва. *Вóка ў балоце, дзе камышоў многа.* Ласіца Паст. ○ ЧОРТАВА ВÓКА – вельмі глыбокае, бяздоннае месца на балоце. *Чортава вóка сустрэлася.* Бор Чаш.

ВÓКАНКІ толькі мн., бат. Апенькі. *Якія во□ канкі смачныя.* Слабада Віц.

ВÓКУНЬ м. Акунь. *Вóкунь ікру есь мален ь кіх рыбак.* Лялеўшчына Гар. *Мы столькі многа раней вóкуняў на азяры лавілі!* Мерзлякова Лёзн., Арлея Пол.

ВÓЛАК м. Вузкая прасека праз лес. *Ідзі ўздоўж па вóлаку і знойдзеш тое месца.* Асташэва Лёзн. Параўн. *візірка.*

ВÓЛАЎ м. Волава. *Вóлаў цяжка было да стаць.* Лашукі Паст.

ВÓЛАЦЬ ж., бат. Асцюк. *Калі хочаш паспытаць маладое пшаніцкі, нада вóлаць абпаліць.* Весніно В.-Дзв. Параўн. *вось, восць.*

ВÓЛГЛЫ гл. ВÓГЛЫ

ВÓЛІЦЬ незак., безас. Ванітаваць. *Дачка хворага, яе часта вóліць.* Псуя Глыб., Галынка Тал.

ВÓЛЛЕ гл. ВАЛЯК

ВАЛЬНЕЙ прысл., выш. Павольна, не спяшаючыся. *Можна і вальне́й ісці.* Кулінава Уш. *Тут пойдзем вальне́й, а то хутка ўтомімся.* Валкалата Докш.

ВÓМЕГАМ прысл. Кулём, стрымгалоў. *Як накрычала, дык сразу вóмегам зляцеў з сена!* Нурава В.-Дзв.

ВÓНДЗЕКА, ВÓНДЗІКА, ВÓНЬДЗЕ, ВЎНЬДЗЕКА, ВЎНЬДЗІКА прысл. Вунь дзе, там. *Вóндзека цябе чакаюць.* Селішча Уш. *Вóндзіка лес гарэў летась.* Лазічы Глыб. *Вóньдзе пабег вóўк.* Радчонкі Гар. *Вўньдзека Якаўлеўна ідзець, можа, яна знаіць.* Шыліна Шум. *Вўньдзіка дзераўцо расцець, я яго пасадыла.* Ураджайная Глыб.

ВÓНКА, ВÓНЬКА ж., бат. Агульная назва травы з непрыемным пахам. *У кустах расцець вонка.* Дуброва Шум. *Абычна воньку кладуць каля сена, каб не было мышэй.* Храпакі Віц.

ВÓНЬДЗЕ гл. ВÓНДЗЕКА

ВÓПАЎЗЕНЬ м. Апоўзень; маса грунту, пароды, якая пад дзеяннем цяжару спаўзае па схіле. *Зноў здарыўся вóпаўзень* . Селішча Уш.

ВÓПУХ м. Пухліна. *На шчацэ такі вóпух вылез , што без урача ніяк.* Янкi Докш. *Аніяк вóпух ня ўняць.* Ноўка Віц.

ВÓПЫЦЬ м. Вопыт. *Ён мае вялікі во□пыць.* Дылевiчы, Лучайка, Сасноўка Глыб.

ВÓРАЖНА безас.-прэдык. слова. Страшна. *Як паслухаеш, ажно вóражна становiцца!* Кажамыкі Сен.

ВÓРАК м. Мяшок. *Летась вóрак цукру закупiлі , так варэнняў наставiлі.* Турчылава Брасл. *Ну што? Ці будзiце браць вóрак з морквай і буракамі ?* Папкі Мiёр., Лазiчы Глыб., Жакі Паст., Корніца Шарк.

ВÓРАТ¹ м. Каўнер. *Засцягнi вóрат у сарочцы.* Моханава В.-Дзв., Шодзiкі Шум.

ВÓРАТ² м. Калаўрот у калодзежы. *У нашым калодзежы дужа рыпучы вóрат.* Луначарскае В.-Дзв.

ВÓРНИК м. Плуг. *А вóрнік стары саржавеў, замянiць бы на навейшы.* Новы Двор В.-Дзв.

ВÓРЧЫК м. 1. Каромысел у вупражы. *Вóрчык нада прычапiць да плуга, а я аддаў саседу, а цяпер рабi што хочыш.* Турлы Паст., Новае Сяло Сен. 2. Каромысел насiць вёдры з вадой. *Вазьмі вóрчык і схадзi за вадой .* Вiшанькі Чаш. Параўн. *ваданóсы.*

ВÓРЫВА н. Польша (у печы, грубцы). *Якое сённа вóрыва iдзе, зачыні-ка грубку.* Зуi Лёзн.

ВÓСАТ м., бат. Асот. *Майму кiлуну дужа наравiцца вóсат.* Жданы Шарк.

ВÓСВА гл. ВАСВА́

ВÓСЕННЫ прым. Асенні. *Вóсеннае ягня больш пужлiвае , чым леташняе.* Абухава, Барсукі В.-Дзв.

ВÓСІЛКА ж. Дужка ў вядры, бiтоне, кашолцы і пад. *Вóсiлка вядра заржавiлася.* Багушэўск Сен., Тараскі Чаш.

ВÓСІЦЬ ж. Асець. *У гэтым годзе авёс урадзiў , поўную вóсiць снапоў наклалi.* Павулле Уш.

ВÓСЦЕ гл. ВАСЦЁ

ВÓСЦЕР м. Цвiк. *Забi вóсцер у сцяну.* Каўшэлева Шарк.

ВОСЬ, ВОСЦЬ ж., бат. Асцюк. *Вось пупала ў рот, чуць дохтар дастаў.* Асташэва Лёзн., Забор'е Рас. *Када пападаюць вóсi ў адзежу, патам усё чэшыцца.* Ткачы Гар. *Глядзi, каб восць у вока не папала.* Дзьякі Віц. *Пiльна глядзi, не заганi сабе вóсцi ад гэтых каласкоў.* Дразды Беш., Вяжы Брасл., Жыгалава, Сураж

Віц., Загуззе Гар., Празарокі Глыб., Пустынкi Сен., Мікіціха Шум. Параўн. *волаць*.

ВОСЬДЗЕКА гл. ВОДЗЕ

ВОСЬМЕРА ліч., зб. Васьмёра. *У бацькі восьмера дзяцей*. Арэхаўск Арш.

ВОТАРАП прысл. Няшчыльна. *Саломы брыку вотаарап наклалі, каб добра патапталі, то з паўбрыкі ці было б*. Фалевічы Паст.

ВОТРАНА, ВОТРЫНА ж., зб., ВОТРАНИ, ВОТРАНЫ мн. Буйная мякіна, амецце. *Жыта ўсё ачысцілі ад вотраны*. Папшулі Міёр. *Учора мы нанеслі цэлае карыта воотрыны*. Пралетарыя Уш. *Запар вотрыны й дай карові есць*. Труды Пол. *Калі малоціш, вотрані ліцяць*. Горкі Леп. *Вотраны сыплюць у застаронак*. Пышна Леп., Ветрына Пол., Какоўчына Сен., Павулле Уш.

ВОТРАНИЦА ж. 1. Кашолка, у якой насілі амецце. *Воотрані насілі ў вотраніцах, яны далжны быць у хазяйстве*. Горкі, Дворышча Леп. 2. Абгароджанае бярэнамі месца для амецця. *Каля асеці здзелаў вотраніцу, куды буду сыпаць мякіну, воотрану*. Даўгабор'е Рас.

ВОТРЫНА гл. ВОТРАНА

ВОТЧЫМ м. Айчым. *Быў вотчым раньшэ ў сельсавеце дэпутатам*. Кубелеўшчына Шарк. *Вотчым быў мне што родны бацька*. Задуброўе Віц., Валкалата Докш., Новы Пагост Міёр., Кулінава, Селішчы Уш., Ілава, Слабада Шум.

ВОЎРА ж. Шчотка для адзення. *Дай ты мне воўру пальто пачысціць*. Малыя Галыні Беш.

ВОХВАТ м., вет. Конская хвароба апоі. *Пакасіў вохврат тады ў саўгасе многа коней, сэрца не выдзержала*. Бачэйкава Беш.

ВОЧМЕНЬ м., мед. Ячмень; запаленне тлушчавых залоз павек. *Ізноў вочмень на глаз сеў*. Ілава Шум.

ВОЧЫ толькі мн., ВОЧЫКІ памянш. Акуляры. *Дай мне вочы, на тумбе ліжаць*. Зачарэўе Міёр. *А гдзе мае вочыкі? Хто з німі гуляўся?* Загор'е Глыб.

ВОШАСЦЬ ж., вет. Хвароба ў жывёл, птушак. *Нейкая вошасць пашла ў кралей, што, адкуль?* Пачаевічы Чаш.

ВОШЫЎКА ж. Пояс у мужчынскіх штанах; паясніца. *Вошыўка ў штанах зусім парвалася*. Слабодка Гар.

ВУГАЛЛЁ, ВУГОЛЛЕ н., зб. 1. Вугаль; рэшткі няпоўнага згарання драўніны. *Мы пяклі на сонцы піражкі із гліны, а сятра вугаллэ ела*. Асінаўка Сен. 2. Вугаль выкапнёвы. *Раней вуголлем*

танілі, а січас атапленне ў нас. Барсукі В.-Дзв. Вугóлле ў вас дрэннае. Баршчоўка Віц.

ВУГАР, ВУГОРАЧ, ВУГОРЫЧ м., заал. Вугор. Смачны вугар, калі ўмела прыгатовіць. Абруб Глыб. Вот такі вугорач мне папаўся! Празарокі Глыб. Дужа ж смачны капчоны вугорыч. Слабодка Брасл. Вугорычы водзяцца, кажучь, толькі ў Браславе. Сардыкі, Цясты В.-Дзв.

ВУГАРЫК м. Лучына. Трэба настругаць вугарыкаў, а то ў цемры сядзець прыйдзеца. Галубчыкі Глыб.

ВУГЛЕЦЬ незак. Дагараць. Ужо ў печы дровы вуглеюць . Язвіна Шум.

ВУГНЯВІЦЬ незак. Хныкаць. Чаго ты вугнявіш , аддалі тваю ручку, ні вугняй. Станіславава Дубр.

ВУГОЛ¹ м. 1. Вугал; месца, дзе сутыкаюцца два бакі аднаго прадмета. Адзін вугól у хлеві саўсім абсеў . Канашы Гар., Занькі Леп., Турлы Паст., Шалухі Уш. 2. Кут; частка памяшкання, прастора паміж дзвюма сценамі. У вугól вешаю абразы . Барсукі В.-Дзв., Узмёны Міёр.

ВУГОЛ² прысл. Вакол. Вугól было ціха і дужа пахла спелымі яблыкамі. Вялікая Пярэспа Сен.

ВУГОЛЛЕ гл. ВУГАЛЛЁ

ВУГОЛЬНИК м. Вузкая высокая шафа, якую ставяць у вугал пакоя. У вугольніку мы дзержым дакументы адрасы, лякарствы, і ўсягда зачыняем яго на ключ, каб дзеці малыя не лазілі. Гуліна Сен.

ВУГОРАЧ, ВУГОРЫЧ гл. ВУГАР

ВУДАК, ВУДАР м. Вудзільшчык. Яны пайшлі к вудака́м . Ноўка Гар. Мой сын - добры вуда́р . Гілі, Зазерыца, Пачаевічы Чаш.

ВУДАЎЁ, ВУДЗІЛШЧА н. Вудзільна. Старыя людзі раець рабіць вудаўё з алешыны. Лісна В.-Дзв., Гута Паст., Палата Пол., Альшанка Чаш. Вудзілішча паламаў, нада новая дзелаць. Лазукі Чаш.

ВУДЗІЛА н. Вуда. Вудзіла на плечы ды падаўся на рэчку . Далёкія Брасл., Бушыкі Глыб.

ВУДЗІЛШЧА гл. ВУДАЎЁ

ВУЖ м. Раменная пятля ў хамуце. Завязы вуж мацней . Шантары Докш., Зазерыца Чаш.

ВУЖОЎКІ мн., бат. Неядомыя грыбы. Вужоўкі бываюць красныя, белыя і другія. Баева Дубр. Прынёс з лесу поўны кошык вужо́вак. Каралі Сен.

ВУЖЭЛАК м. Спрытны хлапчук. Малодшы брат настаяшчы вужэлак. Папоўка Сен. Грыбоўяны, вужэ́лкі, болі, чым ты, набралі. Горкі Леп.

ВУЗА □ ж. Пчаліныя соты з мёдам. *Вазьмі вузы́ з 'еш.* Жоўніна, Лісна В.-Дзв. *Пчол у дзеда не было, а ў дзядзькі з радасці раз так аб'еліся вузы □.* Вядзерава Беш., Буда Дубр., Дразды Лёзн.

ВУЗЁЛ м. Вузел. *Завяжы вузёл.* Горкі, Малы Поўсвіж Леп., Бугаі Сен.

ВУЗДУ́ХІ мн. Упадзіны па баках у каровы. *Вузду́хі ў каровы глыбокія.* Беразіно Докш.

ВУЛЛЯ́К, ВУ́ЛЬ м. Вулей. *У нас на хутары вуллякі □ густа стаялі, штук дваццаць было.* Дварэц Чаш. *Раней казалі “вуль”, зараз “вулей”.* Завер'е Брасл., Ласкаўшчына Глыб., Грэйцева Паст., Германавічы, Юзафова Шарк.

ВУ́НЬДЗЕКА, ВУ́НЬДЗІКА гл. ВО́НДЗЕКА

ВУ́ПАР м., *зневаж.* Упарты чалавек. *Ну і ву́пар ты, што ні кажы, ты ўсё дагары.* Свольна В.-Дзв. *Нічога не дакажаш, гэтка ву́пар удаўся.* Вісяты Міёр. *Ён такі ву́пар!* Балаі Паст. *Які ты ву́пар!* Вярэнькі, Гута, Дунілавічы, Казлоўшчына Паст., Бортнікі, Стуканы Глыб., Верамееўшчына Дубр., Арханаві Міёр., Бугаі Уш., Валожанкі, Савуткі Шарк.

ВУРВÓЛАК гл. ВАРВÁЛАК

ВУ́РЗГАЛКА ¹ ж. Пырскаяўка; тое, чым пырскаюць. *Вазьмі ву́рзгалку і тады ўцюжыць лепш будзе.* Доўгае Глыб.

ВУ́РЗГАЛКА ² *неадабр.* 1. аг. Чалавек, які неахайна есць. *Еш па людску, ву́рзгалка.* Надазер'е Глыб. 2. ж. Балбатлівая жанчына. *Ву́рзгалка прыйшла на сяло.* Вераб'і Глыб.

ВУ́РЗГАЦЬ *незак., экспр.* 1. Гучна есці, сёрбаць. *Пі кофію як трэба, а ня ву́рзгай мне!* Надазер'е, Псуя Глыб. 2. Утвараць гук, падобны на гудзенне. *Ты ву́рзгаў добра, да іна будзіць ву́рзгаць даўжэй.* Труды Пол. 3. Надакучліва плакаць, румзаць. *Чаго ву́рзгаеш? Што ўжо не так?* Косарава Глыб.

ВУ́СЕНЦА ж., заал. Вусень. *Летам на гародзе работы многа: то палоць нада, то вусеніц сабраць.* Стасева Лёзн.

ВУСНІ́ЦЫ мн., бат. Вусікі на сцябле гарбуза. *Калючыя вусні́цы, ногі можна параніць.* Опса Брасл.

ВУ́СТА, ВУ́СТЫ мн. Губы, вусны. *Вуста, вочы – усё ў яго было прыгожае ў маладосці.* Амбросавічы Шум. *Мае вусты ў мяду.* Ноўка Віц.

ВУТА́К, ВУ́ЦЕНЬ, ВУЦЯ́К, ВУЦЯ́Р м., заал. Качар. *Вута́к чуць не трапіў пад калёсы.* Мар'янополле Брасл. *Вута́к жырны, хто яго будзіць есці?* Бараны Глыб., Лісуны Арш., Езярышча Гар., Абруб, Кавалі Глыб., Ліпаўкі, Сценка Докш. *А я ў суседкі пеўня на ву́ценя абмяняла.* Новы Двор В.-Дзв. *Вуця́к у нас добры: таўсты, жырны.* Галі Шум. *Вот тут такі вуця́к сярдзіты*

хадзіў. Вымна Віц. *Вуцяка засекала, бо госці прыедуць*. Язна Міёр., Зароўе Леп., Даўгінава, Новы Пагост Міёр., Казімірова Пол., Града Сен., Трабаўшчына Шарк., Далуева Шум., Антаполле Чаш. *У міне дзве вутачкі і вуцяр*. Кубелеўшчына Шарк.

ВУТРОБ'Е н., зб. *Вотруб'е*. *Во, мукі намалола, а вутр'об'е – свінням*. Котава Віц., Выдрэя Лёзн.

ВУХО н. Вуха. *Кот адмарозіў вухó*. Мікалаева Міёр.

ВУЦЕНЬ гл. ВУТАК

ВУЦЬКІ мн. Качаняты. *Вуцькі мае з балота ідуць*. Дрыгучы Міёр. *Ой, якія вуцькі маленькія*. Камайск Докш.

ВУЦЯК гл. ВУТАК

ВУЦЯНЫ мн. Качкі. *Вуцяны мае, дзе вы дзеліся, хадзіце есць*. Мікалаева Міёр.

ВУЦЯНЯ, ВУЦЯНЯТКА н., ВУЦЯНЁНАК м., заал. Качаня, качанятка. *Нашы вуцяняты ў балoці плаваюць*. Селішча Гар. *Вуцяняткі пад ляннай сядзяць у дождж*. Бараны Глыб. *Вуцянёнак тут есць, тут п'ець*. Бараны Глыб. *Сёлета ў вуткі толькі адзін вуцянёнак*. Леснікі Глыб., Жалезкі, Свяча Беш., Новы Пагост Міёр.

ВУЦЯР гл. ВУТАК

ВУЦЯЦЬ зак. Стукнуць, ударыць. *У моладасці мальцы за мене біліся, як вуціць адзін другому ў глаз, дык вся дзярэўня на ўшах стаяла*. Езярышча Гар.

ВУЧАНЫ прым. Разумны, адукаваны. *Чым ня жонка? Прыгожая, статная, вучаная і з пасагам добрым*. Германавічы Шарк.

ВУШАК м. Дзяжа з “вушамі”. *У сенях справа стаяў вушак з солью*. Гунчанкі Віц.

ВУШАТКА, ВУШЛАТКА ж. 1. Вушанка; шапка з вушамі. *Адзень вушатку, бо перадавалі моцны вецер*. Радчонкі Гар. *Малых пісклят у старую вушлатку нада пасадыць, каб цёпла ім было*. Кашталянаўшчына Глыб. *Дзед на рыбу пашоў, вушла тку надзеў*. Прошкава Глыб. 2. заал. Курыца з чубкамі каля вушэй. *Сёлета гадуем пяцёра вушлатак*. Мілашова Міёр.

ВУШАЧА ж. Ушачы (раённы цэнтр Віцебскай вобласці). *А дзядзька ў Вушачу паехаў на дзілам*. Канашы Гар., Воцькавічы Уш.

ВУШЛАТКА гл. ВУШАТКА

ВУШЛАТЫ прым. Вушасты, з вялікімі вушамі. *Дзеўка наша вунь якая вушлатая, і то не ўнывае*. Латкова Шум. *Некаторыя гонюцца за вушлатымі свіннямі*. Урбаны Брасл.

ВУШЛЫ прым. Спрытны, знаходлівы, хуткі. *Ну, ты і вушлы мужык*. Смалоўка, Хацейка Гар. *А хлопец ён вушлы, з яго*

толк будзе. Празарокі, Чарневічы Глыб. На канікулах унучок быў, віжу, вўшлы ён расцець. Вісяты Міёр.

ВУШМАЛА *аг., зневаж. Знешне нехайны, невялікага розуму чалавек. Ну які ж ты вўшмала ! Ну ніякага ж саабражэння!* Вусава Глыб. *Ай, які страшны мужык , як вўшмала, такі ж запушчаны.* Перавознікі, Прамышляды Паст., Альхоўцы Шарк.

ВЫБАСЦЦЬ *зак., экспр. Збэсціць, зняважыць. Прышоў – ні добры дзень, ні до відзэня , дык і выбасціў з гразю змяшаўшы .* Папкі Міёр.

ВЫБІТНЫ *прым. Прыгожы. Ён малец выбітны!* Антонаўка Арш.

ВЫБЌІ *толькі мн. Шпалеры. Паклеілі мы ў хаце новыя выбЌі. Ліпаўкі Докш. Добра ў яе ў хаце . Чысцінька, кругом выбЌямі паклеіна.* Сахнавічы Глыб.

ВЫГАННАЕ *н. Дзённы харч пастуха. Выганнае з вечара гатовілі, давалі, што было ў хаце.* Булахі Глыб.

ВЫГАРКА¹ *ж. Выгар; участак лесу, хмызняку, выпалены агнём. Сёліта праз гэтыя пажары выгарка намнога большая .* Мішкавічы Шум. Параўн. *выжарка.*

ВЫГАРКА² *ж. Яма, запоўненая вадой; сажалка. Прынясі вады з выгаркі , пальём грады. Чэрцы Леп. Дзед выкапаў вельмі глыбокую выгарку , дык мы абгарадзілі яе. Ураджайная Глыб., Палова, Прудок Гар., Фарынава Пол., Клясціцы Рас., Лазоўка Сен.*

ВЫГОДА *ж. Выгада, карысць. Якая выгода мне ад таго пса?* Мількі Брасл.

ВЫДАЦЦА *зак., безас. Здацца. А на тым мейсцы выдалася, быта нейкі чорны сабака дарогу перабягаў.* Малькі Брасл.

ВЫДЗЕР *м. Здор. А са свіней яшчэ й выдзер топім .* Янкавічы Рас. *Дзед, тапі печку, буду выдзер тапіць.* Буды Шарк.

ВЫДЗЕРГА *ж., тэхн. Цвікадзёр. Выдзергай выцегнеш усе гвазды.* Матырына Леп.

ВЫДЗЕРКІ *мн. Поле на месцы сенажаці, пакрытае дзірваном. На тых выдзерках ці вырасце што , а работы прыкласці трэба.* Мікалаева Міёр.

ВЫДУБІЦЬ *зак. Выбіць, вычысціць. Трэба выдубіць коўдру.* Валосава Тал.

ВЫЖАРКА *ж. Выгар; участак лесу, хмызняку, выпалены агнём. На выжаркі ў гэтым гаду столька маліны было .* Ахрэмаўцы Брасл. Параўн. *выгарка*¹.

ВЫЖАРИЦЬ *зак., экспр. Моцна пабіць. Маці выжаріла ката за шкоду.* Азёркі Гар.

ВЫЖЫМАЦЬ *незак.* Мыць бялізну. *Выжымала паўдня ўчора, сягоння рукі ломяць.* Папшычы Глыб.

ВЫКАБЛУЧВАЦЬ *незак.* Танцаваць. *Глянь, выкаблужвае, як малады.* Фарынава Пол. *Мой быў добры танцор, бывае, так выкаблужвае, аж тапці ляцяць.* Шаркаўшчына.

ВЫКАТ *м.* Дэкальтэ. *Адзене што -небудзь з вялікім выкатам – глядзець сорамна.* Сар’я В.-Дзв.

ВЫКАЧАЦА *зак.* Выжыць, выздаравець, паправіцца. *Мяне паранілі немцы, але я выкачаўся.* Езярышча Гар. Параўн. *вычуняць.*

ВЫЛАЖЫЦЬ *зак.* Спакладаць; кастрыраваць. *Вылажылі свайго барана.* Мар’янополле Брасл.

ВЫЛІНГАЦА *незак.* Сваюліць, гарэзаваць, дурэць. *Пасядзі ціха, не вылінгайся.* Каханавічы В.-Дзв. Параўн. *вынодвацца, вычмурацца.*

ВЫЛІЎКА *ж.* Драўляны коўш для вычэрпвання вады з лодкі. *Адплылі ад берагу і ўспомнілі, што не ўзялі выліўку.* Езярышча Гар.

ВЫЛОГІ *мн.* Барты ў адзенні. *Пальто шыюць з вылогами.* Абаляны Брасл.

ВЫЛУПАІ *мн., зневаж.* Вялікія вочы. *У дзеўкі такія ўжо вылупаі. У каго толькі ўдалася!* Ахрэмаўцы Брасл. Параўн. *вірлы.*

ВЫМАТЫВАЦЬ *незак.* Выветрываць. *Я во тут адзежу выматываю.* Абольцы Гал.

ВЫМЕТНУЦА *зак.* Знікнуць, сысці. *Еслі ў цёмным хараніць, то, гаворуць, на тым свеце будзіш над страхой многа стаяць, пака цёмнае ўсё выметнецца.* Азяркі Глыб.

ВЫНАСАК *м.* Зносак; маленькае курынае яйцо. *Ета ж ні яйцо, а вынасак. Што падзельць з курыцай?* Баева Дубр.

ВЫНОДВАЦА *незак.* Сваюліць, гарэзаваць, дурэць. *Не вынодвайся, стой на месце!* Літусава Сен. Параўн. *вылінгацца, вычмурацца.*

ВЫПАЎЗЕНЬ *м., заал.* Дажджавы чарвяк. *Як прайшоў дожджык, дык усюды выпаўзняў навывывала.* Слабодка Брасл.

ВЫПЕТРЫЦА *зак.* Выпетраць, схуднець. *Працуе дзень з ноччу і ў саўгасе, і дома, выпетрылася вунь, косці адны.* Празарокі Глыб.

ВЫПІВÓХА *аг., асудж.* П’яніца. *На цябе гарэлкі не хопіць, выпівóха.* Выгада Сен.

ВЫРАБІЦЬ *зак.* Адпрацаваць; перастаць працаваць. *Вырабіў сваё я даўно ўжо.* Гута Паст.

ВЫРВА *аг., неадабр.* Пранырлівы, прабіўны чалавек. *Такі вырва ўсюды ўлезе.* Вярэнькі Паст. Параўн. *варатага.*

ВЫСАКА прысл. Высока. *Кот вельмі в'ысака залез*. Кавалі Лёзн.

ВЫСАНЧЫЦЬ зак. Зліць, сцадзіць (пра малако, ваду і інш.) *В'ысанч малако ў канку*. Купч'элі Брасл.

ВЫСТАР м. Стары чалавек. *Я ўжо в'ыстар, сваё пражыў*. Езярышча Гар.

ВЫСТАРАК м., экспр. Немалады нежанаты хлопец. *Ён так і астаўся в'ыстаркам, мо таму, што кульгаў*. Гарадок.

ВЫСТАРЫЦЦА зак. Страціць здольнасць усведамляць, выжыць з розуму (пра старога чалавека). *Дзед наш саўсім ужо в'ыстарыўся*. Стасева Лёзн.

ВЫТЛУМІЦЬ зак. Выдумаць, сказаць няпраўду. *Ты ўжо як в'ытлуміш, дык і веруць людзі*. Камайск Докш.

ВЫТРУХАЦЬ зак. Вытрасці. *Нада в'ытрухаць палавікі*. Бігосава В.-Дзв.

ВЫТРЫБУШВАЦЦА незак. Выходзіць з памяшкання. *Вун падруга твая з хаты вытрыбушваецца*. Быцава Беш.

ВЫХАРТАЦЦА зак. Выгаладацца. *Дужа я с'ення в'ыхарталася*. Чэрцы Леп. *Цэлы дзень у ягадах. Да вечара в'ыхарталіся добра*. Вераб'і Пол.

ВЫХВАЦЦА зак. Выжыць. *Тры сям'і пчол в'ыхваціліся з зімы, жывушчыя*. Данілкава Тал.

ВЫХУДЛЫ прым. Схуднелы. *Які ж в'ыхудлы сабака, ці напавіцца?* Галбея Паст.

ВЫЦІРАЛЬНІК м. Ручнік. *Каля ведра і выціра льнік саматканы вісіць*. Снегі Міёр.

ВЫЦУБІЦЬ, ВЫЦУЛІЦЬ зак. Выпіць усё. *Так захацела піць, што в'ыцубіла літр кампоту*. Валосава Тал. *Малы ўлюбіў малако і в'ыцуліў усю бутэльку*. Грамошча Пол.

ВЫЦЯГЦІ зак. Выцягнуць адкуль-небудзь. *Трэба кацялок з печы в'ыцяці*. Янкі Докш.

ВЫЧМУРАЦЦА незак. Сваволіць, гарэзаваць, дурэць. *Не вычмурайся, бізуна дам*. Папшычы Глыб. *Параўн. вылінгацца, вынодвацца*.

ВЫЧМУРОНІК м. Свавольнік, гарэза. *Вычмуронік ты, калі ж ты ўймешся?! Папшычы Глыб*.

ВЫЧУНЯЦЬ зак. Ачуняць, выздаравець, папавіцца. *Мо ў бальніцы і в'ычуняю?* Зубава Арш. *Параўн. вы□ качацца*

ВЫЧВАРАЦЬ незак. Рабіць што-небудзь непрыстойнае, вытвараць. *Ён давай скакаць ды вычвараць усякае*. Зубава Арш.

ВЫЧЭКВАЦЬ незак. Чакаць, падпільноўваць. *Дзед мой ваўка вычэкваець*. Скрыдлева Віц.

ВЫШАРАШВАЦЬ *незак.* Мыць, шараваць. *Сцены вышарашвалі пяском.* Баршчоўка Віц.

ВЫШЧАРЫЦЦА *зак., перан.* Паказацца з-за хмары. *Вот і сонца вышчарылася, светла, добра стала.* Папкі Міёр.

ВЫШЫВАНКА *ж.* Вышыты ручнік. *Трэба ўжо памыць вышыванку.* Заградна Лёзн.

ВЭДЗГАЦЦА *незак.* Адаваць каму-небудзь многа часу. *Што ты цэлы дзень вэ дзгаешся з імі?! Старое Сяло Уш.*

ВЭЛЕН, ВЭЛІН *м.,* ВЭЛЬ *ж.* Вэлюм. *А ў маладой вэлен на галаве будзіць.* Слабада Глыб., Галбея Паст. *Купіла вэлін – беласнежны, прама воблака.* Жукоўшчына Шарк. *Вэль у маладой доўгая.* Заазер’е Пол.

ВЯГЕЛА *м.,* заал. Мянтуз. *Глядзі, якога вя гела сёння вылавіў.* Чарневічы Глыб.

ВЯЗАНКА *ж.* Нізка рыбы. *На вязанку рыбу весяць.* Янкавічы Рас.

ВЯЗЁНКА *ж.* Вязаная рукавіца. *Мая бабулечка звязала мне вязёнкі – цёплыя, мяккія.* Паловікі Лёзн.

ВЯЙНУЎЦЬ *зак., безас.* Павеяць. *Сярод зімы цяплом вайнуўла.* Празарокі Глыб.

ВЯКОВЫ *прым.* Векавы. *Вяковыя дубы растуць у нас.* Новая Вёска Докш.

ВЯЛІКАННЕ, ВЯЛІКАННЯ *н., рэліг.* Вялікдзень. *На Вяліканне пойдзем у цэркву.* Фарынава Пол. *На Вялікання пірагі спяку.* Празарокі Глыб.

ВЯПЛА *аг., зневаж.* Разява, дурань. *Ні будзь вяплай, глядзі пад ногі.* Мішкавічы Шум.

ВЯПЛАВАТЫ *прым., зневаж.* Дурनावаты. *Ты зусім нейкі вяплаваты.* Белькі Паст.

ВЯРДЗЭЧЫЦЬ *незак.* Гаварыць на незразумелай мове. *Тут немцы прішлі, вярдзе чуць нешта сабе.* Шупені Тал.

ВЯРХОНКА *ж.* Рукавіца з адным пальцам. *Надзень, кажучы, вярхонкі, замараешся.* Камары Віц.

ВЯРХОЎКА *ж., заал.* Верхаводка, невялікая прэснаводная рыбка. *У нас водзяцца вярхоўкі.* Рабцы Сен.

ВЯРЫЗГАЦЬ *незак., груб.* Крычаць на каго-н., лаяць каго-н. *Усё жыццё вярызгаеш на мяне.* Ліпаўкі Докш., Сахнавічы Глыб.

ВЯРЭНЬКА *ж.* Сплецены з бяросты кошык з накрыўкай. *Вазьмём, бывала, вярэнькі і пойдзем у магазін.* Рошчына Сен.

ВЯРЭСК *гл.* ВЕРАСК

ВЯСЭЛЬНИЦА *ж.* Нявеста. *Прыбралася ты, дзеўка, як усё адно вясельніца.* Шыліна Шум.

ВЯСЁЛКА ж., бат. 1. Грыб смаржок. *І вясной ёсць свае грыбы – вясёлкі.* Слабада Шум. 2. Бяроза ў час цвіцення. *Вясёлка – эта бяроза з сярожкамі, як вунь у мяне ва двары.* Ноўка Віц. *Глядзі вясёлку не зламай.* Лялеўшчына Гар.

ВЯСНЯНКІ мн. Вяснушкі. *І шокі , і нос усыпаны вяснянкамі.* Слабада Шум.

ВЯТРАК м. Флюгер; прыстасаванне для вызначэння напрамку ветру. *Паставілі каля хаты вятра́к.* Замошша Брасл.

ВЯТРОЎКІ, ВЯТРУЎКІ, ВЯТРУ́ФКІ мн. Басаножкі. *У Марыны вельмі модныя вятроўкі.* Мікалаева Міёр. *Купіла я сваёй малой вятруўкі .* Перавознікі Паст. *О, якія ў цябе , унучка, вятру́фкі, хоць на вяселле ў іх ідзі.* Сахнавічы Глыб.

ВЯЦІСТЫ прым. Галінасты, бухматы. *Півоні ў мяне такія вяцістыя.* Дабея Шум.

Г

ГАБАЛЛЕ н., зб., толькі адз. *Куп’ё, купіны.* *Калі хадзілі па тому габаллю, дык можна было ногі пераламаць.* Бышава Беш.

ГАБЛЯВАЦЬ незак. Ісці напрасткі. *Куды гэта баба так габлюе? Толькі спадніца відаць.* Новы Пагост Міёр.

ГАБЭ́ЛІК, ГАБЭ́ЛЬЧЫК, ГАБЛЮШО́К м., памянш. Гэблік. *Вот паработаю габэ́лікам трохі , і даска да столі будзіць як завадская.* Тупічына Шарк. *Габэ́лік у сараі недзе валяецца .* Проземля Чаш. *За габэ́лік чуць не падраліся .* Загор’е Глыб., Гута Паст. *Трэба падтачыць габэ́льчык .* Чарневічы Глыб. *Наш габлюшо́к ляжыць у скрыні.* Мыкава В.-Дзв.

ГАВАРА́ ж. Гаворка. *Ягоная гавара́ ўсім ужо надаела .* Гарбацэвічы Арш.

ГАВАРО́К м. Гаваркі чалавек, гаварун. *Калі сабіралісь мы гуляць, какой-небудзь гаваро́к знаходзіў ся і расказваў нам шуткі розныя.* Бігосава В.-Дзв.

ГАВАРУ́ШКА ж., часцей ГАВАРУ́ШКІ мн., бат. Грыб апенька. *Міма гавару́шак я ніколі ні прахажу ў лесі .* Сабіраю і салю на зіму. Загарадна Лёзн. *У гавару́шак шляпкі з узорамі.* Доўжа Віц., Слабада Шум. *Я на пню свежанькія гавару́шкі нашла.* Белая Ліпа Сен. *Гавару́шкі з ’яўляюцца вясной і бываюць невялікі час.* Заполле Сен., Пунішча, Дзяйкі Віц., Азёркі Гар., Слабада Шум. *Параўн. гарэ́лік³.*

ГАВОЛІ́ЦЬ незак. Размаўляць, гутарыць. *Пакуль гаво́ліла з суседкай, настаў час вячэры.* Задоры Леп. *Параўн. гавэ́ндзіць, галдэ́чыць, гукáць у 1 знач.*

ГАВЭ́НДЗІЦЬ *незак.* Размаўляць, гутарыць. *Мы як сабяромся вечарам, так і гавэ́ндзім да ночы*. Таўкіні Шарк. Параўн. *гаво́ліць, галдэ́чыць, гукáць* у 1 знач.

ГАВЯ́ДА *ж., зб., толькі адз.* Буйная рагатая жывёла, каровы. *Уся гавя́да за зіму перавялася*. Выдрэя Лёзн. *Гавя́ду пагналі на поле.* Мілашова Міёр.

ГАГАТУ́Н *м.* Рогат. *Во, гагату́н нейкі дурны напau.* Туркова Міёр.

ГАГАТУ́ХА *ж., заал.* Муха. *Унучачка, забі гэту гагату́ху, не дае ляжаць.* Чарневічы Глыб.

ГАГЕ́ЛЯ *м., зневаж.* П'яніца. *Эх ты, зноў назюзюкаўся, гагэ́ля!* Белаазёрны Леп. Параўн. *гілдо́р.*

ГАГО́КАЦЬ *незак.* Гойкаць, вымаўляць, выкрыкваць “гой”. *Часоў, можа, пяць нехта гаго́каў за ракою.* Кушлікі Пол.

ГАГО́ЛЬ *м., экспр.* Чалавек моцнага целаскладу і вялікай фізічнай сілы; здаравяка. *Ты б відзіла, які гаго́ль яе мужык стаў.* Стар Арш. Параўн. *грамі́ра.*

ГАД *м., заал.* Каларадскі бульбяны жук. *З лісцяў бульбоўніку мы збіралі га́даў.* Свіла Глыб.

ГАДАВА́ЛЕЦ, ГАДАВА́НАК, ГАДУ́Н, ГЫДЫВА́ЛІЦ *м.* Гадаванец, выхаванец. *Мой гадава́лец у мяне жыве ўжо сем гадоў.* Косарава Глыб. *У вёсцы ў мяне ёсць мой гадава́лец.* Порплішча Докш. *Мой гадава́нак добра вучыцца.* Селішча Уш. *Ой, пляменнічак мой, ты ж мой гаду́н!* Сураж Віц. *Гэта мой гыдыва́ліц, які жывець у мяне з пялёнак.* Сяляўшчына Рас.

ГАДАВА́ЦЬ *незак.* Карміць. *Пайду гадава́ць ць свайго свіннюка – крычыць ужо.* Далуева Шум.

ГАДАВІ́К¹, ГАДУНО́К *м.* Жарабя ва ўзросце аднаго года. *Гадаві́к ледзь паспяваець за кабылай.* Язна Міёр., Бычыха Гар. *Ну й слаўны ў цябе гадуно́к.* Паташня Міёр.

ГАДАВІ́К² *м.* Кольца на розе ў каровы. *У маёй каровы на розе два гадаві́ка.* Дабея Шум.

ГАДЗІ́ЦЬ *незак.* Наймаць на працу на пэўны час. *Сколькі гадоў гадзі́лі яго пастухом у нашым калхозе.* Старое Сяло Уш.

ГАДЗЮ́ЧНІК *м., бат.* Звэрабой, святаяннік. *На яго гаварылі гадзю́чнік, цвіцець жоўценькімі цвэтамі.* Мікіціха Шум.

ГАДОВА́НЫ *дзеерым.* Выгадаваны. *Гадова́ныя гэтыя куркі, а тыя куплёныя, але яны не рознюцца між сабой.* Лугавыя Віц.

ГА́ДСТВА *н., зб.* Гадаўё, гадзюкі, гады. *Быў у нас адзін стары, што збіраў усё га́дства і тапіў у балоце.* Серкавіцы Тал.

ГАДУ́Н гл. ГАДАВА́ЛЕЦ

ГАДУНО́К гл. ГАДАВІ́К¹

ГАЗЬЎІЦА *незак., безас. (звычайна з адмоўем).* Варта, трэба, к месцу. *Не гажьўіца ў мае годы хадзіць на Яна.* Чарневічы Глыб.

ГАЗУРКА *ж.* Газніца, газоўка. *Добра, як цяпер свет, а то газурка была.* Абаляны Брасл.

ГАЙДАМАКА *аг., зневаж.* Валацуга; пра чалавека, які валочыцца, бадзяецца без справы. *Во, пайшоў гайдамака з хаты ў хату.* Савічы Паст.

ГАЙДАМАЧЫЦЬ *незак.* Валацужнічаць, бадзяцца без справы. *Папрывыкалі цэлымі днямі гайдамачыць, а ад гэтага і работа няспорная.* Клясціцы Рас.

ГАЙНО́ *н.* 1. Лежня ў свіней з саломы або сена. *Зрабіла чыстае гайно́ свіням.* Верамееўка Гар. 2. *перан., асудж.* Вялікі беспарадак, непрыбранае месца. *Во, гайно́ развёў – не ўлезці.* Папоўка Сен.

ГАЙНЯ́ *ж.* Зграя ваўкоў, сабак. *Ходзюць па дзярэўні, як гайня́ ваўкоў, выглядаюць, дзе нашкодзіць.* Камары Віц. *Я бачыў цэлую гайню́ ваўкоў.* Барсукі В.-Дзв.

ГАКАЦЬ *незак.* Матычыць. *Вазьмі ты гачку і йдзі гакаць буракі, бо зямля, як колік.* Паліцы Беш.

ГАКНУЦЦА *зак., экспр.* Упасці, зваліцца. *Я як гакнулася з каня, ледзь жывая асталася.* Абольцы Тал. *З ганку можна і гакнуцца, бо занадта ўжо слізка.* Ваўкалата Докш., Кулінава Уш. Параўн. *гальмакнўцца.*

ГАКНУЦЬ *зак., экспр.* Патраціць, аддаць. *Я ў магазіне гакнула ўсе грошы.* Булахі Глыб.

ГАЛ м., ГАЛА́ *ж.* 1. Голае месца, чыстая прастора. *А ў вайну такі гал пачці што візде быў.* Лужкі Шарк. *За гародам у нас вялікая гала.* Бароўка В.-Дзв. 2. Забалочаная сенажаць сярод лесу. *Трэба заўтра на галу́ ісці.* Гарбацэвічы Арш.

ГАЛАБАРОДЗЬКА *м.* Мужчына, у якога не растуць барада і вусы. *Бачыўся сёння з нашым галабародзькам.* Гарбацэвічы Арш. *Наш сват галабародзька.* Баева Дубр.

ГАЛАБО́НІ гл. ГАЛУБО́НІ

ГАЛАВА́¹ *ж., перан.* Верхняя частка снапа. *Стаў снапы пнём на зямлю, галовамі ўверх, каб сохлі.* Далуева Шум. *Галава́ пайшла ў ствол – забыць, забыцца.* *Я такая старая стала, што галава́ ўжэ пайшла ў ствол.* Езярышча Гар. *Галава́ рвець – баліць галава.* *Як галава́ рвець! Аж немагчыма трымаць.* Замошша Сен. *Галаву́ налажыць – памерці заўчасна.* *Гэта ж трэба было так галаву́ налажыць – двое дзетак засталася.* Каўровая Дубр.

ГАЛАВА́² ж., ткац. Кола на навоі ў кроснах. Глядзі – *эта галава́ называецца*. Белая Ліпа Сен.

ГАЛАВАСЕ́К м., рэліг. Свята ўсячэння галавы Іаана Прадцечы. *Заўтра Галавасе́к – пойдзем у цэркву*. Бешанковічы.

ГАЛАВА́Ч¹ м., заал. 1. Рыба падкаменшчык. *Галава́ч жывецъ пад каменім*. Чырвоныя Буднікі Беш. *Галава́ч цяжка ловіцца, хаваецца*. Балдышы Пол.

ГАЛАВА́Ч² м., экспр. Чалавек з вялікай галавой. *Нейкі галава́ч у мужыках у яе* . Зайцава Арш. *На галавача́ шапку не падабраць*. Далуева Шум.

ГАЛАВЕ́ЛЬ м., ГАЛАВЕ́ШКА ж., заал. Рыба галавень. *Увосень галавель клюецъ пад вечар*. Каўшэлева Шарк., Града Сен. *Галаўлі́ тоўстыя , пльвуць – ледзь варочаюцца шырокім хрыбтом*. Паташня Міёр. *Галавешкі раней на нашай рацэ былі* . Данілкава Тал.

ГАЛАВЕ́НЬ м. Галавешка; абгарэлы кавалак дрэва. *Вялікі галавель выпаў з печкі*. Новы Пагост Міёр.

ГАЛАВЕ́ШКА гл. ГАЛАВЕ́ЛЬ

ГАЛАВІ́ЦЫ толькі мн. Штаны. *Нада маі галаві́цы пасціраць*. Вялікі Поўсвіж Леп.

ГАЛАГУ́Т м. Галандскі певень. *Учора галагу́ту галаву адсёк!* Гарбацэвічы Арш. Параўн. *гылán, гóга*.

ГАЛАГУ́ТКА ж. Кольца ад гранаты. *Вырваў галагу́тку, а куды кінуць яе, не ведаў*. Гута Паст.

ГАЛАДАМЕ́Р м., экспр. Ненасытны, пражэрлівы чалавек. *Ну і развялось гэтых галадаме́раў – толькі кармі*. Чурылава В.-Дзв.

ГАЛАДКА́ ж., кулін. Аладка. *Якія смачныя галадкі атрымаліся*. Круткі Паст.

ГАЛАДРА́ аг., пагард. Бядняк, абадранец. *Іна была такая галадра́ ўсю жызню*. Ясева Міёр. *Тут жывецъ апошня галадра́*. Маляўкі Міёр.

ГАЛАЕ́ДЗЬ ж., толькі адз. Голад. *У галае́дзь елі што папала*. Моханава В.-Дзв. *Я помню, як была ў вайну галае́дзь* . Грынеўшчына Докш. Параўн. *галóдня*.

ГАЛАЛО́БЫ прым. Той, які ходзіць без галаўнога ўбору. *Надзень на вуліцу шапку, не хадзі галалóбы*. Селішча Арш.

ГАЛАМУ́ЗЫ прым. Лысы. *Рана яе сын галаму́зым стаў* . Абухава В.-Дзв.

ГАЛАСАВА́ЦЬ незак. Голасна крычаць, гучна размаўляць. *Чаго ты там галасу́еш? Мы чуем цябе добра*. Косарава Глыб.

ГАЛАТА́ ж., толькі адз. Галота, беднасць, галеча. *Галата́ была вайной*. Шыці Шарк. *У хаце была такая галата́, што не было за што хлеба купіць*. Грыгаравічы Леп.

ГАЛАЎНІК *м., неадабр.* Бабнік; той, хто вельмі захапляецца жанчынамі. *Гаварыла ж дачцэ: галаўнік ён , нешчаслівая з ім будзеш.* Дубраўкі Пол.

ГАЛАХВЎСЦІК *м., заал.* Апалонік. *Галахвўсцікі добра трымаюцца на вадзе.* Доўгае Докш.

ГАЛАШЧЎК *м.* Моцны мароз без снегу. *Галашчўк ударыў зарана.* Высачаны Лёзн. *Ох, які быў перад Новым годам галашчўк!* Гарбацэвічы Арш. Параўн. *галёц.*

ГАЛГАТЎН *м., неадабр.* Крыклівы чалавек. *З галгатунó м цяжка жыць – замучыць.* Матырына Уш. Параўн. *гáрканнік, гарлáч¹.*

ГАЛДА́ *ж.* Неразборлівая гучная гаворка. *Галду́ каля магазіна чуваць у нас здалёк.* Мікалаёва Міёр.

ГАЛДУ́Н *м., часцей* ГАЛДУНЬІ *мн.* 1. *кулін.* Клёцкі. *Галдуні – любімая мая страва.* Бадзінава Пол. *Галдуні з мукі ўдаліся ў мяне добра.* Галубчыкі Глыб. *Галдуні са свежай бульбы смачныя.* Янкі Докш. Параўн. *глазнічка, гальш.* 2. *перан.* Пра здаровае, поўнае дзіця. *У суседа аж пяць галдунóў бегае ць па хаце.* Лашукі Паст.

ГАЛДЭ́ЧЫЦЬ *незак.* Гаварыць, размаўляць. *Бабы пачалі галдэ́чыць пра дзяцей .* Гута Паст. Параўн. *гавóлиць, гавэ́ндзіць, гукáць* у 1 знач.

ГАЛЭ́ЗІЦЬ *незак.* Гугнявіць, ныць. *Галэ́зіць тут над вухам цэлюю раницу.* Навумаўка Беш. Параўн. *галу́іць, гóмзаць¹, гундóсіць.*

ГАЛЭ́НЬ, ГАЛЭ́НІК, ГАЛЭ́Н, ГАЛЭ́К, ГАЛЯ́К, ГА́ЛІК, ГАЛІ́НЧЫК, ГО́ЛЕНЬ, ГО́ЛІК, ГУЛЭ́НЬ *м.,* ГАЛЬНÓ *н.* Венік без лісця, дзяркач. *Галэ́нь не выкідваю – двор месці ім добра.* Каханавічы, Мыкава, Галубава В.-Дзв. *Вазьмі галэ́нь і пашу руй мост.* Юнькі Паст. *Перад танцамі галэ́нь бралі палы шураваць .* Узмёны, Туркова Міёр. *Галэ́нь пад пячуркай стаіць , вазьмі, панадворак падмяці.* Сахнавічы, Латышы Глыб. *Галэ́нь во зле хлява стаіць – падмяці там.* Зароўе, Стаі, Старое Лядна, Крайцы Леп. *Трэба галэ́нь узяць, схадзіць у дзяніку падмесці.* Бачэйкава, Сокарава, Чаўнышкі Беш., Буда Дубр., Князі, Пунішча Віц. *Недзе галэ́нь валяўся , вазьмі, абмяці.* Мурагі Рас. *Гальнём добра шураваць мост у хаце.* Тумінічы, Суднікі, Лісуны Арш. *Гальнём добра падмятаць шуму.* Н есцераўшчына Докш., Замошша, Белая Ліпа, Варашылы Сен., Слабадзішча Лёзн., Нізкі Гарадзец Тал., Тараскі Чаш., Кубелеўшчына Шарк. *Калідор, баню, сені ў нас падмітаюць галé нікамі, здзеланымі з бярэзы.* Задзетуні Віц., Янкавічы Рас. *Нашто табе гэты галé н? Ніхай стаіць там, дзе стаяў.* Рубеж Брасл. *Галéк у нас стаіць у куце.* Чарневічы Глыб.

Гэты галі к выкідываць ужо нада. Ёды Шарк. Выкінь ты той галінчык. Старое Лядна Леп. Венік змёўся , толькі гóлень застаўся. Косарава Глыб. Гóлень гэны нада памяняць . Лямніца Віц. Унучка на улiцэ мяцець гóлікам . Новае Сяло, Полымя Сен., Новае Сяло Тал. Гулёнь добра трэць падлогу. Гарадок. Гэта гально́ да пары ўжо выкінуць. Дамашы Брасл.

ГАЛЁЦ м. Моцны мароз без снегу. Мароз узяўся на галé ц і доўга пёк. Нямойта Сен. Параўн. галашчóк.

ГАЛЁК гл. ГАЛЁНЬ

ГАЛЁКАЦЬ незак. 1. Гучна крычаць, спрачацца. Чаго ты так галёкаеш? Вяцера Чаш. Галёкалі, галёкалі, а толку ніякага і ні дабіліся. Лужкі Шарк. Учора галёкалі да трох ночы. Крайцы Леп. 2. перан. Стукаць, грукаць. Дождж усю ноч па вокнах галёкаў. Ваўчо Уш.

ГАЛЁН гл. ГАЛЁНЬ

ГАЛЁНІКІ толькі мн. Здані, галюцынацыі. Галёнікі яго бяруць, вытварае няведама што. Канева Сен.

ГАЛЁНЫ прым. Астрыжаны. Фу, галёны ходзіць, як шарык ваздушны. Латкова Шум.

ГАЛЁПАЦЬ незак. 1. Бегаць, насіцца. Ідзі да дзяцей, яны на вуліцы галé паюць. Вяцера Чаш. Дзеці галé паюць, аж глядзець страшна. Завуцце Міёр., Кублічы Уш. 2. Марна траціць час, не займацца справамі; лодарнічаць. Моладзь у вёсцы галé пае цэлае лета. Славені Тал.

ГАЛІК гл. ГАЛЁНЬ

ГАЛІНА ж. Костка без мяса. У цяжкі час і з галіны супу будзеш рад. Камары Віц. Параўн. галодніца.

ГАЛІНЧЫК гл. ГАЛЁНЬ

ГАЛІЦА незак. 1. Хацець, жадаць. Дачку я яшчэ галілася мець. Гастынічы Тал. 2. Старацца, імкнуцца. На Купалле дзяўчаты галюцца да поўначы пагадаць . Ваяводкі Віц. 3. Лашчыцца. Дзеці да яго галюцца. Кісялёва Тал.

ГАЛКА ж. Таблетка. Трэба ж галак выпіць. Круткі Паст.

ГАЛЛЯК м., зб. Галлэ. Нада галляк абадраць , а то ўжо ў вокны лезець. Казімірова Пол.

ГАЛМА ж. Палка з асіны. Чатніла дзеўка, пакуль яе шэптам ды галмай не палячыла. Ноўка Віц.

ГАЛЮБЛЯ ж., часцей ГАЛЮБЛІ мн. Аглоблі. Дзе тыя галюблі дзеліся? Нурава В.-Дзв.

ГАЛЮДНІЦА ж. Костка без мяса. Выкінь галодніцу сабаку на двор. Баева Дубр. Параўн. галіна.

ГАЛЮДНЯ ж. Голад. У вайну такая галодня была , што нават сабак елі. Калінавая Міёр. Параўн. галаёдзь.

ГАЛО́СТУПКАМ прысл. На босую нагу, басанож. Дзеці могуць бегаць у ботах гало́ступкам. Рыдамля Тал.

ГАЛО́СТУПКІ прым. Босы. Раней з вясны ўсе гало́ступкія бегалі. Кулінава Уш.

ГАЛО́ЎКА ж. Падушка. Галаву – на гало́ўку і спаць – любяе дзела. Ілава Шум.

ГАЛУ́Б¹, ГАЛУБЕ́Ц м., заал. Голуб. Да нашага вакна прыляцеў галу́б. Багатырская Пол. Галу́б любіць варкаваць над нашай хатай. Ліпаўкі, Сценка Докш., Лукомль Чаш. Галубе́ц на крыльцо прыляцеў. Іванаўка Гар.

ГАЛУ́Б² м., бат. Грыб радоўка шэрая. У гэту пару ў лесе і казлы, і галубы растуць. Слабодка Леп.

ГАЛУБКІ́ мн., бат. Герань. Галубкі́ плоха пахнуць, аж галаву дурыць. Барсукі В.-Дзв.

ГАЛУ́БНІК м., буд. Франтон. Галубнік разваліўся, нада новы дзельць. Баева Дубр.

ГАЛУБО́НІ, ГАЛАБО́НІ, ГАНАБО́ЛІ мн., бат. Буякі, дурніцы. Галубо́ні трэба збіраць асыярожна. Боркавічы В.-Дзв. Галубо́ні тыя растуць у нас на балоце разам з журавінамі. Велеўшчына Леп. Наш дзед ведаў, дзе растуць галабо́ні. Манголія Сен. Галабо́ні буйнейшыя за чарніцы. Павулле Уш., Лагі Арш., Новы Пагост Міёр. Ганабо́лямі можна атруціцца. Казімірова Пол. Варэнне з ганабо́ліў смачнае. Сяляўшчына, Жары, Грышына Рас.

ГАЛУБЭ́Й прым. Блакітны. Галубэ́й колер я люблю. Амбросавічы Шум.

ГАЛУДАВА́ЦЬ незак. Галадаць. Есці не было чаго, вась і галудава́лі. Войлавічы Шум.

ГАЛУ́ЗА¹ аг. Гарэза. Брат мой такі ўжо галу́за. Зайцава Арш.

ГАЛУ́ЗА² ж. Лысіна. Сын мой прыйшоў з арміі хворы: галу́за блішчыць, валасы ўсе выпалі. Шаркаўшчына.

ГАЛУ́ЗАВАЦЬ незак. Гарэзаваць, дурэць, балавацца. Дзеці, перастаньце галу́заваць! Баева Дубр. Чаго ты так галу́заеш? Што табе не сядзіцца? Выгада Сен.

ГАЛУ́ЎЦЬ незак. Гугнявіць. Ты ж паглядзі! Як падрас, дык і перастаў галу́ўць. Грыгаравічы Леп. Параўн. галэ́зіць, го́мзаць¹, гундо́сіць.

ГАЛУ́ТА ж., толькі адз. Асеннія замаразкі без снегу. У галу́ту йшчэ кароў можна пасціць, калі што ёсць на полі. Ясева Міёр.

ГАЛУ́ТЛІВА прысл. Слізка. Галу́тліва стала за вадой ісці. Валынцы В.-Дзв. Параўн. глі́зка.

ГАЛУ́ШКА ж., перан. Кавалак вугалю. *Галу́шкі трэба кідаць у печ.* Міхалінава Лёзн.

ГАЛЫ́Ш м., часцей ГАЛЫШЫ́ мн., кулін. Клёцкі з мукі або бульбы без начынкi. *На саракі варуць галашы́.* Кветча Леп. Параўн. *галдун* у 1 знач., *глазні́чка*.

ГА́ЛЬДЗІК м. Шклянка. *Не пі поўны гальдзік, каб не спіўся.* Суднікі Арш.

ГА́ЛЬКА ж. Сподняя жаночая сарочка; камбінацыя. *Даўней галькі самі шылі з бацісту, а цяпер усё шоўкавыя ды нейлонавыя.* Антонаўцы Брасл.

ГА́ЛЬКЕ́ЦЬ незак. Заставацца ў хаце адной, быць у адзіноце. *Я не люблю галькець вечарамі.* Сарочына Уш.

ГА́ЛЬМАВА́ЦЬ ¹ незак. Тармазіць. *Цягну́ на павароце трэба гальмава́ць.* Іванск Чаш.

ГА́ЛЬМАВА́ЦЬ ² незак. Абграбаць, падраўноўваць стог сена. *Стагі нада гальмава́ць, дык будуць стаяць.* Гарадок.

ГА́ЛЬМАКНУ́ЦЦА зак., экспр. Зваліцца з чаго-небудзь і моцна ўдарыцца. *Ехала я на ровары пасля дажджу, пакаўзнулася і так гальмакну́лася, што аж слёзы з вачэй пасыпаліся.* Празарокі Глыб. Параўн. *гакну́цца*.

ГА́ЛЬНО́ гл. ГАЛÉНЬ

ГАЛЭ́П м., заал. Птушанятка, не пакрытае пер'ем. *Дзеці ўчора мне галэпа прынеслі.* Гарбацэвічы Арш.

ГАЛЮ́ШАНЬКІЙ, ГАЛЮ́ШАНІЧКІЙ прым., памянш. Голенькі. *Галюшанькiй карапузік, тоўсценькiй, сядзіць у люлькі і смяецца, галюшанічкiй такей.* Ляхаўка Дубр.

ГАЛЮ́ШКА ж. Юшка; металічны кружок, якім закладаюць адтуліну ў коміне. *Трэба было адчыніць галюшку ў печы.* Чарневічы Глыб.

ГАЛЮ́ШО́ВІКІ, ГУЛЕШО́ВІКІ, ГЛШУ́ЎКІ мн. Галошы. *І абування такога раней не было, як цяпер. Ну, лапці якія-нібудзь, дзеравянікі, галюшóвікі.* Сухавежа Міёр. *Пайду на агарод у гулешóвіках, тапкі змараю яшчэ.* Папшычы Глыб. *Падай мне мае глішу́ўкі, а то мокра ў ногі.* Лукашова Паст. Параўн. *гамашы́*¹.

ГАЛЯВІ́НА ж. Паляна. *Вялікая галявіна ў нашым лесе зарасла верасам.* Рыдамля Тал.

ГАЛЯВЭ́ТА, ГАЛЯРЭ́ТА, памянш.-ласк. ГАЛЯРЭ́ТКА ж., кулін. Халадзец, студзень. *Мой мужык дужа любіць галявэту.* Ахрэмаўцы Брасл. *Калі свiнню колiм, дык гатовiм галярэту.* Яна дужа смачная ўпрыкуску з бульбiнкай. Сухавежа Міёр. *У галярэтку заўсёды часначку дабаўляй, каб смачней было.* Дрысвяты Брасл.

ГАЛЯ́К гл. ГАЛÉНЬ

ГАЛЯРЭТА гл. ГАЛЯВЭТА

ГАМАШЫ¹ *мн.* Галошы. *Гамашы новыя нада, а то гэты саўсім дзіравыя.* Грэцкія Міёр. *Хадзілі мы тады ў макраступах, гамашах і чунях.* Каменка Віц. Параўн. *галюшавікі, гулешавікі, глішувікі.*

ГАМАШЫ² *толькі мн.* Цёплыя штаны. *Бачу, што ты апранула новыя гамашы.* Славені Тал. *А раней жанчыны не хадзілі ў гамашах.* Гэта ж зараз, як адна пад адну ў іх ходзяць. Міхалінава Лёзн.

ГАМЗАТЫ *прым.* Гугнявы. *Прышоў жаніх у сваты гамзаты, рыжы, крывы. А што я магу зрабіць, еслі бацька сказаў ісці за яго. Раней, што бацька сказаў, так і будзіць.* Турлы Паст.

ГАМЗАЦЬ *незак.* Есці. *Карова наша малайцом: гамзаець усё без бяды.* Баршчоўка Віц.

ГАМЗІЛА *аг., неадабр.* Скнара. *Дай кніжку пачытаць, гамзіла.* Грышына Рас.

ГАМОЛКА *ж., часцей ГАМОЛКІ мн.* Галушкі з тварагу. *На каляды пачом гамолкі з тварагу.* Літусава Сен.

ГАМОН *м.* Канец. *Гамон нашаму ўраджаю сёлета – нічога не ўрадзіць.* Дрыгучы Міёр. *Усім непрыемнасцям цяпер ужо гамон.* Галубава В.-Дзв. *◇ Гамон дзела – справе канец. Гамон дзела! Заўтра ўжо праз возера не пройдзем.* Кашчына Чаш.

ГАМОНЬКА *ж., іран.* Вельмі гаварлівая дзяўчына. *Гэныя гамонькі з нашымі мальцамі сустракаюцца.* Чэрцы Леп.

ГАМУЛКА *ж.* Тормаз у веласіпедзе. *Націскай хутчэй на гамулку!* Круткі Паст.

ГАМЭРНЯ *ж.* 1. Натойп; шумная кампанія. *На Купалле збіраецца цэлая гамэдня ля агню.* Велеўшчына Леп. *Калі ў вёсцы вяселле, ля кожнай хаты збіраецца гамэдня.* Луцік Чаш., Каралі Сен. *Вунь па вуліцы якая гамэдня ідзець.* Мішкавічы Шум. *Каля нашай хаты часта збіраецца гамэдня дзевак і мальцаў.* Чэрцы Леп., Яніна В.-Дзв. 2. Шматгалосы крык, бязладная гаворка. *Я спаць прылаўчылася – ніякая гамэдня не бярэць.* Камары Віц.

ГАНАБОЛІ гл. ГАЛУБОЊІ

ГАНАБОЛЬНІК *м., бат.* Сцёблы дурніц, дурнічнік. *На ганабольніку ў балодзі растуць ганаболі.* Сяляўшчына Рас.

ГАНАК *м.* 1. Сені. *К дому прыбудаваці ганак.* Гута Паст. 2. Веранда. *Чуць дзверы мне ў ганку ня выламалі.* Кавалі Паст. 3. Ступенька, прыступка. *Глядзі, па ганкам ціхонька ідзі – галалёд жа.* Грачыхі Тал.

ГАНАРАВАЦЬ *незак.* Паважаць. *Ганаруеш людзей – то й цябе людзі ганараваць муць.* Лаўрэнавічы Тал.

ГАНДЛЯЧЫЦЬ *незак.* Гандляваць. *Мае зяць з дачкой хацелі гандлячыць, але ў іх нічога не вышла.* Велеўшчына Леп.

ГАНЁК *м.* Ганак. *Гасцей не запрашаюць праз ганёк.* Багданава Брасл.

ГАЊІЦЬ *незак.* Ганьбіць, абзываць. *Мужык гэны ганіць сваю жонку, як толькі можыць.* Янкавічы Рас.

ГАНУРО́ВЫ, ГУНУРО́ВЫ *прым.* 1. Ганарысты, фанабэрысты. *Прыехаў сын, гануровы які, ні з кім ні здароваецца.* Мосар Глыб. *Цяпер дзеці гануровыя, размаўляць не хочуць.* Новае Сяло Сен., Германавічы Шарк. *Гунуровая моладзь пайшла – нават не вітаецца.* Юркава Глыб. 2. Ганарлівы, горды. *Во які гунуровы, ня хочаш дажа цукерак узяць.* Папшычы Глыб.

ГАПА́ЦЬ *незак.* Скакаць, падскокваць. *Ты ж там не гапай на ступенях.* Азярцы Глыб. Параўн. *гэцаць.*

ГАПЛЮ́К *м.* Гузік. *Трэба гаплюкі ў кашулі перашыць.* . Проземля Чаш. *У мяне гаплюк адарваўся.* . Старое Лядна Леп. Параўн. *гуз.*

ГАРАВА́ЦЬ¹ *незак.* Цяжка працаваць. *На полі гаравалі ўсё лецейка, а ўраджай дрэнны.* Задроўе Арш.

ГАРАВА́ЦЬ² *незак.* Начаваць. *А дзе вы будзеце гаравіць ?* Пашкі Пол.

ГАРАВА́ІТЫ, ГАРА́ТНЫ́, ГАРУ́ШНЫ, ГАРО́ВЫ *прым.* 1. Гаротны; поўны гора, нястач. *Ад самага малецтва жыццё маё было цяжкім і гаравітым.* Равяцічы Тал. 2. Гаротны; які церпіць, перажывае гора (пра чалавека). *Не магу глядзець на яго гаратнага, аж плакаць хочацца.* Цаўі Шум. *Свякроўка мая такая гаратная, такое цяжкае жыццё ў яе.* Чарневічы Глыб. *Мая сёстра была гарушная.* . Сокарава Беш. *Дачка ў мяне вельмі гарушная.* Грынеўшчына Докш. *Гаровая я баба , ой, гаровая.* Крывыя Тал.

ГАРА́ТНІК *м.* Гаротнік. *Куды ж ты сяння пацягнешся , гаратнік?* Сабалі Чаш.

ГАРА́ТНІЦА *ж.* Гаротніца. *Ноч усю гаратніца трудзілася , не магла заснуць.* Замачак Чаш.

ГАРА́ЦІ¹ *незак.* Араць. *Пойдзем, пара ўжо поле гараци.* . Малая Вядрэнь Чаш.

ГАРА́ЦІ² *незак.* Бедаваць. *Мая бабуля любіць гараци.* . Іванск Чаш.

ГАРАЧО́, ГАРЯ́ЧА, ГАРО́НЦА *безас.-прэдык. слова.* Горача. *Тым летам стала саўсім гарачо.* Вялікі Поўсвіж Леп. *А ў гэтым годзе не так гаряча , як было ў тым.* Завяззе Шум. *Сёння зранку ўжо гаронца.* Галбея Паст.

ГАРА́ШКА ж., бат. Сыраежка. Наеліся мы сягоння жараных гарáшак. Ёды Шарк. Можам не збіраць гарáшкі, іх дзед ня любіць. Дрысвяты Брасл.

ГАРБА́РНЯ ж. Збудавање для прыгатавання ежы свойскай жывёле. Гарба́рня – гэта як вялікая будка, дзе варуць ежу свінням. Ласіца Паст.

ГАРБА́ЦІНКА ж., памянш. Гарбінка. Я яго спазнала на маленькай гарба́цінцы. Барздоўка Арш. У яе носік з гарба́цінкаю, але прыгожы. Задроўе Арш. Нос у яго быў з гарба́цінкай. Грынеўшчына Докш. Яе носік невялікі, з маленькай гарба́цінкай. Сокарава Беш., Барсукі В.-Дзв.

ГАРБА́Ч гл ГАРБЫ́ЛЬ¹

ГАРБУЗЭ́НЯ ж. Мякаць гарбуза. Гарбуз пачысыць ад кажуры, гарбузэ́ню выкінуць, а астальное варуць. Вядзерава Беш.

ГАРБУ́ЗНІЦА, ГАРБУЗЯ́НКА ж., кулін. Страва, прыгатаваная з гарбуза і малака; гарбузовая каша. Гарбу́зніцы зваріла бы, ды ніхто не есць. Обаль Гар. Гарбу́зніца – вельмі смачная каша. Грачыхі Тал. Гарбу́зніцу варілі ў вадзе і малаком забельвалі. Вядзерава Беш. У міне гарбузоў шмат вырасла, сёння гарбу́зянку зраблю. Язвіна Шум. Зварыць маці гарбу́зянку, усе паядуць і добра, а зараз ужо другая моладзь. Завер’е Брасл. Гарбу́зянка тады смачная, як добра ў печы ўпрэціць і як у ей масла многа. Лукашова Паст. Добрыя сёлета гарбузы – будзем есці гарбу́зянку. Каўшэлева Шарк., Зоськава Арш., Езярышча Гар., Польша Сен., Іванск Чаш.

ГАРБУ́ЛЬ гл ГАРБЫ́ЛЬ²

ГАРБЫ́ЛЬ¹, ГАРБА́Ч м., заал. Акунь. Гарбы́ль пацягнуў грам на васемсот. Свабодная Сен. Нейкі дзень няўдалы: толькі гарба́ч і клюець. Слабада Шум. Параўн. гóган.

ГАРБЫ́ЛЬ², ГАРБУ́ЛЬ м. Гарбун, гарбаты чалавек. Я гарбы́лём пасля вайны стаў. Мілашова Міёр. Жыў у нас у дзярэўні гарбы́ль. Таўкіні Шарк. Яго клічуць гарбу́лём, бо ён гарбаты. Яцукі Беш. Жыў у нас гарбу́ль адзін. Порплішча Докш.

ГАРБЫ́ЛЬ³ м. Аполак. Прывезлі гарбы́лі ў двор. Езярышча Гар. Ездзім на гарбы́лі ў лес. Станіславава Дубр.

ГАРГАТА́ЦЬ незак. 1. Гагатаць (пра гусей). Чуіш, як гусі гарго́чуць? Слабодка Леп. 2. перан. Гергетáць, гаварыць на незразумелай мове. Мая сяброўка часта гарго́чыць сама сабе пад нос. Кушлікі Пол. 3. Моцна смяцца, рагатаць. Чаго гарго́чыш? Гэта непрыгожа. Косарава Глыб. Параўн. гергéкаць.

ГАРДЫМА́Р м., толькі адз. Гармідар, крык, шум. Людзі сабралісь на вуліцы і паднялі гардыма́р. Рубеж Беш.

ГАРЗО́ЛІЦЬ *незак., экспр.* Балбатаць, гаварыць абы-што. Унукі прыехалі , абы-што гарзoлюць . Нямойта Сен. Параўн. глундзіць.

ГА́РКАННІК *м., неадабр.* Крыкун, гарлан. Разыйшоўся гáрканнік, як яму людзей ня стыдна. Ляхаўка Дубр. Параўн. галгатун, гарлач¹.

ГАРКАТА́ЦЬ *незак.* Грукатаць. Гарката́ець молнія так, што страшна. Бачэйкава Беш.

ГАРКІ́ *прым.* Горкі. Летась гуркі гаркія былі , пэўна, ад холаду. Лукашова Паст. Гуркі сёлета нейкія гаркія , што не ўзяць у рот. Галубчыкі Глыб.

ГАРКУ́Н гл. ГАРКУ́ША¹

ГАРКУ́ХА *ж., бат.* Грыб рыжык. У гэтым лесе гарку́хі не растуць, па адной пападаюцца. Старое Лядна Леп.

ГАРКУ́ША¹ *ж., ГАРКУН, ГАРЧА́К м., бат.* Грыб малачай. Ні нада мне етыя гарку́шы ! Мой бацька іх ні браў, казаў, што няўкусныя. Белая Ліпа Сен. Набралі адных гарку́ш . Шацяні Сен. Набраўшы гаркунoў , ідзе як пан дамоў. Варнелі Брасл. Пакуль гарчакі данясуць , яны ажно чорныя становяцца. Боркавічы В.-Дзв.

ГАРКУ́ША² *ж., заал.* 1. Рыба гарчак. На смак гарку́ша горкая. Слабада Міёр. Лавіў з рыбакамі гарку́шу – няўкусная. Рошчына, Града Сен. 2. Рыба гальян. Гарку́ш у нас мала , я за сваю жыць нескалькі відзіў. Баброва Дубр.

ГАРЛА́ПІСТЫЙ *прым.* Крыклівы. Ён гарлапíстый , і яна яму ні ўступайць, разам як зааруць! Стар Арш.

ГАРЛА́Ч¹ *м., неадабр.* Крыкун, гарлан. Мужык у яе добры гарла́ч, крыкнець – уся вёска чуе. Задроўе Арш. Во гарла́ч, аж тут чутна, як крычыць. Навумаўка Беш. Мой брат гарла́ч быў , ціха ніколі не было. Домнікі Пол. Ізноў гарла́ч гэты крычыць , спакою яму няма. Казлоўшчына Паст. Параўн. гáрканнік, галгатун.

ГАРЛА́Ч² *м.* Месца ў печы для прасушкі рэчаў. Во гарла́ч, у гэным гарлачы і сушым што-небудзь. Абольцы Тал.

ГА́РЛІК *м.* Фруктовае віно. Зноў мужык пайшоў за гáрлікам у магазін. Друйск Брасл.

ГАРЛЫ́Ч *м.* Бутэлька. Мужу за работу гарлы́чам плацілі , так і піць стаў. Крывыя Тал.

ГАРЛЯ́К *м.* Гарлач, збан з вузкім горлам. Малако ў гарляку даўжэй не кіснець. Шаркаўшчына. Параўн. гарну́шак у 2 знач., глады́шак, глы́дач.

ГАРЛЯ́НКА *ж.* Горла. ◇ Гарля́нку драць – крычаць. А чаго ты гарля́нку дзярэш? Баева Дубр.

ГАРМІДАРАМ прысл. Гуртам, талакой. *А яны сабраліся гармідарам ды і выкапалі ўсю бульбу за дзень. Халамер'е Гар.*

ГАРМОНЯ ж. Гармонік. *А ну, дзед, бяры ў рукі гармоню .* Харытонава Рас.

ГАРНА прысл. Добра. *Гэты музыкант гэрна іграе на баяне.* Галубчыкі Глыб.

ГАРНИК м., ГАРНИЦА ж. Гарнец, мера сыпкіх цел. *Хацелася мне бліноў паесці , а ў гэрніку саўсім пуста. Тупічына Шарк. Бабка, калі пячэць бліны, трымаець гэрніцу пад рукой .* Шаркаўшчына.

ГАРНУШАК, памянш. ГАРНУШАЧАК, ГАРНУШЫЧАК м. 1. Маленькі гаршчок. *Гарнушак кашы з 'ясі, і за гэта спасіба. Дворышча Леп. Падай мне той гарнушак. Нурава В.-Дзв., Булахі Глыб. Бабуля вынула з пячы маленькі гарнушачак .* Пушкі Лёзн. *Наліце поліўкі ў гарнушачак .* Ноўка Віц., Выгада Сен. *Унучка назбірала гарнушычак суніц .* Рагозіна Арш. 2. Гарлач. *Прынясі мне малачка гарнушак. Ураджайная Глыб. А вун вазьмі гарнушак на акне, я свежую смятанку толька зняла. Гарадзец Шарк. Дзед наш на жбанок гаварыў гарнушак .* Вераб'і Пол. Параўн. *гарляк, гладышак, глыдач.*

ГАРНЫ прым. 1. Прыгожы, прывабны. *Нявестка ў нас гэрная дзяўчына .* Пачаевічы Чаш. 2. Добры, якасны. *Ня дужа гэрныя гэтыя арэхі. Грабяніца Віц.*

ГАРОВЫ гл. ГАРАВІТЫ

ГАРОДЗІК м. Плот. *Гародзік добры наставілі, а то стары зусім ніякі быў. Выдрэя Лёзн.*

ГАРОДЗІШЧА н., навел. Агарод. *Гародзішча ўсё зарасло пустазеллем. Пачаевічы Чаш.*

ГАРОНЦА гл. ГАРАЧО

ГАРОТА ж. Гора, бяда. *Маё сэрца адкрытае ўсім радасцям і гаротам. Янава Тал.*

ГАРОЎЛЯ ж. Бесперапынная напружаная праца. *Давай крыху спынім нашу гароўлю! Гарбацэвічы Арш.*

ГАРОХАВІШЧА н., зб. Лісце і сцёблы гароху. *Гэтыя гарохавішчы пылавіну агароду занімаюць. Мішкавічы Шум.*

ГАРОХНІЦА, ГАРОХНІШЧА, ГАРОЧНІШЧА н. Гароха-вішча; поле пасля гароху. *Скора гарох зберым і будзець там гарохніца. Дразды Беш. Калі гарохнішча перакапаць , то на гэтым месцы лепш садзіць моркву. Храпакі Віц. Унукі любяць бегаць па гарочнішчы. Грыцы Глыб.*

ГАРОШНІК м., зб. Гарохавінне, гароховая салома. *Сухі гарошнік конь, карова есь. Дразды Беш.*

ГАРОШЫНКА ж., заал. Малюск з двухбаковай ракавінай. Гарошынкам трэба чыстая вада. Сітцы Докш.

ГАРУД м., ГАРУДА ж. Засек. Січас у гарудзе пагляджу , можэт, найду што-нібудзь. Барсукі В.-Дзв. Мы ў гаруду засыпаем бульбу. Залучча В.-Дзв.

ГАРУН м. Снег. Глянь, колькі гаруна наваліла . Дзегцяры Брасл.

ГАРУЧКА гл. ГАРЭЎКА

ГАРУШНЫ гл. ГАРАВІТЫ

ГАРУШЧЫ прым. Працавіты. Каваль у нас гарушчы, любая праца ў руках гарыць. Мікіціха Шум.

ГАРЦАВАЎЦЬ незак. Танцаваць. На вячорках раней усе гарцавалі. Кулінава Уш. Мае ўнучкі любяць гарцаваць. Ваўкалата Докш. Параўн. гойсаць.

ГАРЦОЎКА ж. Трохлітровая бутля. У гарцоўку налівалі гарэлку. Нават была мера – гарац гарэлкі. Выгада Сен.

ГАРЧА гл. ГАРЭЎКА

ГАРЧАК гл. ГАРКУША¹

ГАРЧЫК м. Кош; плеценая з лазы круглая пасудзіна для складвання і пераноскі чаго-н. Быў у нас дзед, які добрыя гарчыкі рабіў. Мікалаева Шум.

ГАРШКАЛЬ, ГАРШЧАН, ГАРШЧЭЎНІК м. Ганчар. У Дзісні гаршкэлі гаршкі выпалівалі . Ясева Міёр. Раней такія гаршчэны былі , такую пасуду рабілі! Мярэцкія Глыб. Гаршчэўнікі з нашай вёска прадавалі свой гліняны посуд на кірмашы ў Кіеве. Луцік Чаш. Параўн. глінянік.

ГАРЫШЧА н. Могілкі. Пайду і я хутка на гарышча , усё ж такі восемдзесят чатыры гадоўка, не маладая ўжо. Рошчына Сен.

ГАРЭЛІК¹ м., часцей ГАРЭЛІКІ мн., кулін. Прыгарэлая вараная бульба, прыгаркі. Хоць бы хто гарэліка паднёс. Мікіціха Шум. Гарэлік смачнейшы за іншую бульбу . Азярок Арш. Варылі бульбу ў катлах, там вечна гарэлікі былі . Новае Запонне Докш. От наварыла бульбы – адны гарэлікі! Бачэйкава Беш. Бульба смаіная, калі з гарэлікамі . Новае Сяло Сен., Высачаны Лёзн., Пераходцы Леп.

ГАРЭЛІК² м. Пагарэлец. У вайну ў нашай вёсцы амаль усе былі гарэлікі. Сваташы Дубр.

ГАРЭЛІК³ м., часцей ГАРЭЛІКІ мн., бат. Грыб апенька. Гарэлікі вельмі смачныя, асабліва з бульбай. Сяло Гар. Мы ўчора набралі гарэлікаў. Гарадок. Параўн. гаварушка.

ГАРЭСТ, ГРЭСТ м., бат. Агрэст. У гарэсту вешкі калючыя. Боркавічы В.-Дзв. Гарэст смачны, але кусты калючыя. Шарагі

Міёр. *З грэсту робім варэнне, са слівін і грушын здымаем плады, косткі вымаем і разам у адным вядру варым на джэм. Задуброўе Віц. Параўн. грыжэўнік.*

ГАРЭЎКА, ГАРЧА́, ГАРУ́ЧКА ж. Гарэлка. *Гарэўка ўсіх мальцаў згубіла. Мікіціха Шум. Гарчу́ пілі суседзі, заўсёды былі п'яныя. Фарынава Пол. Гару́чка мая злая була, аж горла гарэла. Пранікі Уш.*

ГАРЯ́ЧА гл. ГАРАЧО́

ГАСЦІ́НА, ГО́СТКА ж., часцей ГАСЦІ́НЫ, ГО́СТКІ мн. Госць. *Заўтра да нас прыедуць гасціны. Расалай Шум. Пакліканы на свадзьбу ўсе го́сткі былі. Іванск Чаш.*

ГАТА́Р м., тэxn. Лесапілка (машына). *Калгасная лесапілка ў нас – гата́р. Нямойта Сен.*

ГАТОЎКА ж. Прыгатаванне ежы. *Гатоўка – маё дзела ўсё жыццё. Сардыкі В.-Дзв. Гатоўка адымаець шмат часу. Тараскі Чаш.*

ГАТУ́НКАВАЦЬ незак. Раскладваць па гатунках. *Сёліта мы позна выбрылі бульбу, урэ́м'я ні хваціла гату́нкаваць як трэба. Мішкавічы Шум.*

ГАЎ́БЦА ж., перан., груб. Высокая дзяўчына. *І ў каго яна такая гаў́біца? Мікіціха Шум.*

ГАЎ́ЗОЛІЦЬ незак., экспр. Жаваць бяззубым ротам. *А што мне яшчэ маім ротам гаў́зольіць? Толькі кашу ды ем. Празарокі Глыб.*

ГАФТ м., толькі адз. Карункі. *У маёй матулькі ўсе плаціці былі з га́фтам. Яна сама яго візаць добра ўмела. Вусава Глыб. Параўн. гункі.*

ГАЦА́К м., часцей ГАЦА́КІ мн. Гнілая бульбіна. *Бульбяныя гнілушкі ў нас называлі гацакі́. Старая Будаўка Тал. Параўн. го́нік у 1 знач.*

ГАЦЬКА аг., абразл. Брыдкі з выгляду чалавек. *Баба нічога сабе, а за гацьку выйшла. Замачак Чаш.*

ГА́ЧАК м., ГА́ЧКА ж., с.-г. Матыка. *Вазьмець га́чак ды на гарод да вечара. Выдрэя Лёзн. Сіл няма га́чку ў руках дзяржаць. Езярышча Гар. Наш дзед Пеця сам рабіў га́чкі з жэсці. Дразды, Бачэйкава Беш. Вазьмі га́чку ды ідзі бульбу пераглядзі. Коравічы Чаш., Пустынкі Сен. Зямлю ўзрыхлялі га́чкай. Нурава В.-Дзв.*

ГА́ЧЫК¹ м. Шпілька. *Бабулін га́чык быў прышпіліным да хартуха. Шантары Докш. А га́чыкаў накупляла! Азярцы Глыб. Параўн. гра́фка.*

ГА́ЧЫК² м. Чарка. *Добры га́чык наліў гарэлкі. Тупічына Шарк. Параўн. грамо□вік, грамо□ўка.*

ГАШТА ж., ГАШТЭР м., бат. Гваздзік. *Гашта* – прыгожая кветка. Боркавічы В.-Дзв. У гародчыку га^штэры зацвілі. Кавалі Глыб.

ГБАЦЦА незак. Гнуцца, нагінацца. *Мне прыйшлося гбацца над кожным пянёчкам.* Сарочына Уш.

ГВАЛТ м. Кірмаш. *Людзі зранку збіраюцца ехаць на гвалт.* Замошша Тал. *♦ Гвалту крычаць* – вельмі моцна крычаць. *Што ты гвалту крычыш?* Цілеўцы Міёр.

ГВАРКІ прым. Гаваркі, гаварлівы. *Наш дзед не дужа гваркі, ён маўчаць больш любіць.* Мікіціха Шум.

ГВЫЛЬ м. Гуз, гузак. *Нічога сабе, які гвиль уздуўся.* Мурагі Рас.

ГВЭГАЦЬ незак. Доўга мясіць, перамешваць. *Хопіць табе ўжо гвэгаць цымент.* Чарневічы Глыб.

ГВЭНДАЦЬ незак. Калыхаць люльку. *Гвэндай малага, а то дужа крычыць.* Мікіціха Шум.

ГВЯЗДА, памянш. ГВЭЗДАЧКА ж. 1. Карона, арэол. *У сонейка прыгожая гвезда з жоўтага колеру*. Гірэйшы Брасл. 2. Зорка, зорачка. *У нас зорачкі называюць гвездамі, прывыклі мы так.* Мількі Брасл. *Глядзі, як прыгожа вунь тая гвэздачка мігіць.* Празарокі Глыб.

ГЕВАРОЙСЦЕ н. Балота. *Часта хадзілі на геваройсце ў ягады.* Лынтупы Паст.

ГЭКТАР м. Гектар. *Пяць гэктараў бульбы засадзілі.* Заенкі Пол. *Картошку сеялі – пятнаццаць гэктараў.* Іванск Чаш., Арэхаўск Арш.

ГЭНЫ займ. Гэты. *Дзе гэны чалавек?* Ясева Міёр.

ГЕРГАТЛІВЫ прым. Неразборлівы, незразумелы (пра мову). *Здалёку чуць гергатліваю гамонку.* Янава Тал.

ГЕРГЭКАЦЬ незак., экспр. Моцна смяцца, рагатаць. *Гергэканне стаіць у гэтай хаце*: дзеці гергэка юць, іх многа. Старое Лядна Леп. Параўн. *гаргатаць* у 3 знач.

ГЕРСА ж., бат. Гірса. *Трэба сабраць гёрсу з млыну.* Гута Паст.

ГЭРЧЫК м. Задзіра. *Але ж і гэрчык аказваецца еты суседскі хлопец.* Ляды Дубр.

ГІБЕЦЬ незак. 1. Мёрзнуць. *Нада кофту адзяваць, а то халодна станець, гібей тады.* Старое Сяло Уш. 2. Доўга рабіць што-н., мучыцца ад цяжкай працы. *А ты ўсё гібееш над гэтай задачай.* Вяцера Чаш.

ГІБІНА ж., часцей ГІБІНЫ мн. Губа. *Гібіны на вятру абветрыліся.* Выдрэя Лёзн.

ГІГЕЛЬ гл. ГУГЕЛЬ³

ГІГІМÓРА гл. ГІМÓРА

ГІДЛІНА, ГІДÓТА ж., ГІДÓЦЕ н., зб., абразл. Гадасць, агіда. *Ну, паспрабавала я ейныя агурыцы хвалёныя . Гідóта! Ваўчо Уш., Шыбекі Арш., Фарынава Пол. Як успомню , аж гідóта бярэць. Нурава В.-Дзв. Вось ужо гідліна дык гідліна ! Гарадок. Паглядзі на сябе! Так ссохла – адно гідóцце! Грышына Рас.*

ГІЗАВАЦЬ незак., перан. Гуляць, забаўляцца. *Цэлы дзень гізуець недзе мой малец. Казлоўшчына Паст.*

ГІЗАЎКА ж., заал. Гіз; вялікая муха, самка якой жывіцца кроўю жывёлы. *Цялушка лётаіць па ўсім полі: гэта яе гізаўкі кусаюць. Кубелеўшчына Шарк.*

ГІЛДОР м., зневаж. П'яніца. *І жывець жа гэтыт гілдор. Кублічы Уш. Параўн. гагэля.*

ГІЛЕМ прысл. Чарадой, гуртам. *Гілем птушкі ліцяць . Сяляўшчына Рас.*

ГІЛЬ м., заал. Авадзень. *Калі мы зайшлі ў лес, нас апанавалі гілі. Лашукі Паст. Карову на полі падаіць няможна. Як дасць нагой пад даёнку, калі які гіль уджаліць, то і выверніць усё. Белішкі, Варапаева, Вярэнькі, Гута, Лынтупы, Турлы Паст.*

ГІМАР м. Капрызныя паводзіны. *Дзеўка ўжо бальшая, а як нападзець на яе гімар, дык ні знаіш, чаго. Замошша Брасл.*

ГІМÓРА, ГІГІМÓРА аг., асудж. Ганарлівец, ганарліўка. *Во ўжо гімóра гэта дзеўка . Забалацце Арш. Які ён у вас гігімóра ! Ледневічы Сен.*

ГІНДЗЕЛЬ м. Цягнік. *Я ехаў на горад у дзевяць на гіндзелі, у два – назад. Не ўспеў – ідзі пняшком. Шыліна Шум.*

ГІРГЕ□ЛЬ гл. ГЎГЕЛЬ³

ГІРЛЯНДА ж. Рэчы, пакладзеныя ў рад. *У кладоўкі цэлыя гірлянды банак. Мішкавічы Шум.*

ГІЦЭЛЬ ж. Гафточка для вешання адзення. *Каб гіцэль не адрываўся, яго лети са скуры зрабіць. Шаркаўшчына.*

ГІЧКА ж., бат. Бацвінне, лісце буракоў. *Схадзі, дачушка, гічкі наламай. Дрысвяты Брасл.*

ГЛАБЫЦЬ незак. Жаць. *Раней мы глабылі жыта сярпамі . Чарневічы Глыб.*

ГЛАДАМ прысл. Поўнасю, палкам. *Ну, і дурны ён, я табе скажу, гладам. Смаляны Арш.*

ГЛАДАМЫРА аг., асудж. Чалавек, пазбаўлены апетыту, пераборлівы ў ядзе. *Так ніколі і не напавішся, гладамыра няшчасны. Выгада Сен.*

ГЛАДКА прысл. Зусім. *Я глádка нічога ні знаю. Дзёрнавічы В.-Дзв.*

ГЛАДЫШАК, ГЛЫДАЧ *м.* Гарлач, збан з вузкім горлам. *Я малако на стол ставіла , а гладышак коўзь з -пад рук і разбіўся.* Белая Ліпа Сен. *На плоце вісіць глыдач , у які цэдзяць малако.* Валосава Тал. Параўн. *гарляк, гарнушак* у 2 знач.

ГЛАЖЫЦЬ *незак.* Есці. *Гэту кашу і сабакі не глэжуць .* Анэліна Тал.

ГЛАЗІК *м., часцей* ГЛАЗКІ *мн.* Вочка (у вязанні). *З іголачак спусціліся глэзкі.* Армяны Сен. *Шалік не атрымаўся: не давязала глэзкі.* Фарынава Пол.

ГЛАЗНІЧКА *ж., часцей* ГЛАЗНІЧКІ *мн., кулін.* Клёцкі з мукі або бульбы, без начынкi. *Ядзім глэзнічкі ці з малаком , ці з маслам, ці з смятанай.* Якубава Рас. Параўн. *галдун, галыш.*

ГЛАЗО *н., часцей* ГЛАЗЫ *мн.* Вока. *Сянні карову ў поле віла, ды мошка ў глэз папала .* Вадзянікі, Даўгаполле Гар. *Глэзы мне высцебаіш.* Лялеўшчына, Радчанкі, Смалоўка, Сяло Гар. *Глэзы мае ўжо не глядзяць .* Курылаўшчына Шум., Трушчы Віц., Салаўі Дубр., Пераходцы Леп., Новая Яблынка Тал. Параўн. *глядзёлка.*

ГЛАСІЦЬ *незак.* Спяваць. *Гласіць птушка сваю песню .* Загародна Лёзн.

ГЛЁЯ *ж., толькі адз.* Гной. *Я ўвесь у глэй .* Курылаўшчына Шум.

ГЛЁК, *памянш.* ГЛЁЧЫК, ГЛЯЧЫК *м.* Гляк. *Глёк – пасудзіна ціпа шара з дзіркаю.* Старая Будаўка Тал. *У глэчыку вада халодная.* Галубава В.-Дзв., Чарневічы Глыб., Маргавіца Докш., Стасева Лёзн. *Нада пастуху нашаму хоць глэчык вады аднясці.* Лукашова Паст.

ГЛІБАК *м., бат.* Грыб смаржок. *Глібакі ў нас лічылі неядомымі.* Выдрэя Лёзн.

ГЛІНЫ, ГНІЛЭЙ *прым.* Гнілы. *У гэтым годзе бульба зусім гліная.* Карасіна Брасл. *Гнілэю бульбу варылі свіням.* Заазер'е Тал.

ГЛІНЯНІК *м.* Ганчар. *Глінянікі па вёсках ездзілі, рызнікі.* Галбея Паст. Параўн. *гаршкаль, гаршчан, гаршчэўнік.*

ГЛІНЯНКА *ж.* Хата, аблепленая глінай; мазанка. *У нас адна баба жыла ў глінянке : маленькая хатка, сцены абдзеланы глінай.* Вядзерава Беш.

ГЛІЗКА *прысл.* Слізка. *Глізка – сідзі ты дома, цэлы будзеш, не наб'еіся.* Ілава Шум. Параўн. *галутліва.*

ГЛІШУЎКІ *гл.* ГАЛЮШОВІКІ

ГЛІЯНІК *м.* Глінішча; месца здабычы гліны. *Цяпер на тым месцы гліянік.* Лескавічы Шум.

ГЛЮСНА *прысл.* Голасна, гучна. *Як твая жонка глосна пяець – любя-дорага паслухаць.* Гараўцы Міёр.

ГЛУБ *м.* Інфекцыйная ранка, што ўзнікла ад стрэмкі. Складвала дровы, засадзіла дзераво, вот і абразаваўся глуп ад інфекцыі. Вусава Глыб.

ГЛУБЧАЙ *прысл., выш.* Глыбей. У гэтым новым калодзецы глупчай, чым у старым. Селішча Уш.

ГЛУМА, *памянш.-ласк.* ГЛУМАЧКА *аг., неадабр.* Недалёкі, разумова абмежаваны чалавек. *Глума, што ты робіш? Саўсім вума няма?* Баева Дубр. *Глумачка ты, глумачка, ні ўзяў ён тваю дачку і ня возьміць: у яго саўсім другое на ўме.* Ляхаўка Дубр. *Параўн. гólда, грамаздá ў 1 знач., грак.*

ГЛУМБЫ *мн.* Абутак на драўлянай падэшве. *Раней на глумбах хадзілі.* Камайск Докш.

ГЛУМНЫ *прым.* Неразумны, дурны. *Брат мой глумны, бо вучыцца ня хочыць.* Луцік Чаш. *Навошта табе гэты глумны чылавец?* Пушкі Лёзн., Хоціна Беш., Каралі Сен., Наваселле Уш., Мішкавічы Шум.

ГЛУНДЗІЦЬ *незак.* Гаварыць неразумнае, займацца пустымі размовамі. *Да не глундзі ты ўсялякую ерунду – непрыятна.* Весніно В.-Дзв. *Параўн. гарзóліць.*

ГЛУХАМАНЬ *гл.* ГЛУШАК

ГЛУХАНДЗЯ *гл.* ГЛУШАК

ГЛУХЕЙ *прым.* Глухі, густы, цёмны, непраходны. *Наш лес хоць і глухэй, але ж там нікога не водзіцца: пара вавёрак і зайцаў.* Колпіна Сен.

ГЛУХЕЯ *ж., міф.* Хвароба, выкліканая чараваннем; глухата. *Па зайздросці можа хто такое навесці : і сыпугу, і глухёю.* Ноўка Віц.

ГЛУШАК, ГЛУШМАН *м.,* ГЛУШМЭНЬ, ГЛУШМАНЬ, ГЛУХАМАНЬ, ГЛУШНЯ, ГЛУХНЯ, ГЛУХАНДЗЯ *аг., экспр.* Глухі чалавек. *Мой сусед Сцяпан – глушак.* Задоры Леп. *Той дзед – глушман, гавары грамчэй.* Празарокі, Кавалі Глыб., Сабалі Чаш., Більдзюгі Шарк. *Ну, ты і глушмэнь : крычы ні крычы – не дазавешся.* Новыя Валосавічы Леп. *Мы цябе звалі, а ты, глушмань, ні адзывалася.* Моханава В.-Дзв. *Глухамань ты! Як ні звалі, так і не пачуў.* Буды Шарк. *Дзед твой ні чуіць – глушня.* Белая Ліпа Сен., Іванск Чаш. *Ну, ты і глухня : не пачуў машыну пад вакном.* Шыбекі Арш., Стасева Лёзн. *Ты глухандзя, колькі табе крычаць!* Гваздова Пол.

ГЛЫБАКА *безас.-прэдык. слова.* Глыбока. *Не пльві туды, бо там вельмі глыбака!* Дрысвяты Брасл., Дунілавічы Паст.

ГЛЫБКИ, *выш.* ГЛЫБШЫ *прым.* Глыбокі, глыбейшы. *Купацца ў возеры страшна было, бо глыбкае яно.* Таўкіні Шарк. *Тут глыбшая яма.* Ноўка Віц.

ГЛЫДАЛКА ж. Арэлі. *Зараз шмат каруселей , а раней толькі на глыдалцы каталіся .* Ваяводкі Віц. Параўн. *гутаталкі, гуцалка, гутарэлі.*

ГЛЫДАЧ гл. ГЛАДЫШАК

ГЛЫЖ м., ГЛЫЖКА ж. *Камяк снегу, снежка. Малымі глыжы са снегу лепілі і гуляліся.* Весніно В.-Дзв. *Не кідай глыжкай у твар гэнаму малыцу!* Чэрцы Леп.

ГЛЫЗА ж. Глыба. *На берагах возера доўга ляжаць глызы лёду.* Малы Поўсвіж Леп.

ГЛЫК м. Глыток. *Я глык вады зрабіў, а астатняе жонцы аставіў.* Празарокі Глыб.

ГЛЫКАЎЦЬ незак. 1. Глытаць. *Баліць горла – больна глыкаўць.* Селішча Уш. 2. Піць з прагнасцю. *Ён ваду глыкаўць без перадыху.* Слабада Глыб.

ГЛЫМЗАНУЎЦЬ зак. *Перакусіць. Вазьмі там што глымзаны, мо галодны, абед яшчэ ні зварыўся.* Макаравічы Беш.

ГЛЫТАЊІК м. *Маленькі кавалак. Во даў глытанік , як для мышы.* Мікалаева Шум.

ГЛЯДЗЭЛКА ж., часцей ГЛЯДЗЭЛКІ мн. Вока. *А глядзелкі твае галубога цвету.* Антонаўка Арш. Параўн. *глаз.*

ГЛЯДЗЭЛЬНЯ ж. Люстра. *У вас гразная , зымусоліная глядзельня.* Мішкавічы Шум.

ГЛЯЎКАЧ м. *Недапечаны, глёўкі хлеб. Не хлеб, а кавалак гляўкачу.* Гарбацэвічы Арш.

ГМЫШ м. Жамерыны. *Націскай яблык, здзelay соку, а гмыш свінням.* Кузняцова Віц.

ГНАЁЎКА¹ ж. Гнаявая жыжка. *Як падкармілі буракі гнаёўкай, вась і выраслі добрыя.* Чарневічы Глыб.

ГНАЁЎКА² ж. Дошка, якая кладзецца на калёсы пры вывазе гною. *Палажы на калёсы гнаёўку і едзь гной вазіць.* Ілава Шум.

ГНЁЗДКА ж. Ямка, невялікае круглае паглыбленне на градцы для агародніны. *У гнёзкі ўвечары я пасадзіла часнок.* Бабінічы Арш.

ГНЁТКІ толькі мн. 1. Унутраныя органы. *Нашто ты яго б'еш? Так і гнёткі адбіць нядоўга.* Пусташы, Ксты Пол. 2. Схваткі. *Гнёткі ў яе началісь раницай.* Рашкаўка Докш.

ГНІЛА ж. Гліна. *Не люблю я пасуду з гнілы .* Булахі Глыб. *Адна гніла на агародзі, нічога не расцець.* Язна Міёр.

ГНІЛУХА¹, ГНІЛКА ж., бат. Гнілушка; гнілая садавіна; гнілая ягада. *Так хацелася мне клубнікі , а ў мяне было многа гнілух.* Замошша Брасл. *Пад яблыняй шмат гнілак ляжыць .* Мілашкі Брасл. *Трэба сад ад гнілак ачысціць.* Гарбацэвічы Арш.

ГНІЛУ́ХА² ж. Топкае балота. Дзе той цялёнак падзяваўся?
Хоць бы не забрыў у гнілу́ху. Мікуліна Глыб.

ГНІЛУ́ШКА¹ ж. Трэска для дымлення пчол. Прынясі
гнілу́шак болей. Новае Сяло Тал.

ГНІЛУ́ШКА² ж. Перазімавалася ў зямлі бульба. Па вісне па
полі сабіралі бульбу мёрзлую гнілу́шкамі называлі. Вядзерава Беш.

ГНЭ́НБІЦЬ незак. Крыўдзіць, зневажаць. Што ж ты мяне
гнэ́нбіш? Дунілавічы Паст.

ГНЯВЁ́Р м., міф. Чарадзея, чараўнік. Я гнявё́р, зараз як
зачарую вас. Езярышча Гар.

ГНЯЗДО́¹ н. Бярлога, логава. Не хадзі ты ў лес . Там,
кажуць, гняздо́ мядзведзя ёсць. Празарокі Глыб.

ГНЯЗДО́² н., перан. Куст цыбулі. У гэтым годзе ў кожным
гняздэ́ ў сярэднім мы налічылі па восем цыбулін . Вянужа Міёр.
Параўн. гразно□.

ГНЯНУ́ЦЬ незак. Ударыць, стукнуць. Курьца залезла ў
гародчык, парыла грады. Дык я яе добра гняну́ла. Лазы Тал.

ГО́ГА м., заал. Певень. Ай, да го́га у нас ! Як пяець! Опса
Брасл. Параўн. галагу́т, гыла́н.

ГО́ГАН м., заал. Акунь з ікрой. Мне адні го́ганы папалісь .
Зайкава Гар. Параўн. гарбы́ль¹, гарба́ч.

ГО́Й м., толькі адз. Пабоі. Хто ж перанясець яго гой?
Страдаець сям'я. Ноўка Віц.

ГО́ЙКАЦЬ, ГЭ́ЙКАЦЬ незак. Крычаць, гукаць. Мы ў лесе
го́йкалі-го́йкалі, але цібе не было чуваць. Губіца Шум. Гэ́йкаць і
рукамі махаць усе могуць. Каўровая Дубр.

ГО́ЙКНУЦЬ зак. Крыкнуць, пагукаць. Го́йкні яшчэ раз ,
можжа, адзавецца. Стралкі, Моханава В.-Дзв.

ГО́ЙТАЦЦА незак. Гайдацца. Пад акном у нас ад ветру
галіны рабіны го́йтаюцца. Драбаўшчына Глыб.

ГО́ЙСАЦЬ незак. Танцаваць. Моладзь зараз не так го́йса -
ець, як мы раней. Бор Чаш. Параўн. гарцава́ць.

ГО́ЛДА аг., зневаж. Бесталковы, разумова абмежаваны
чалавек. Тая кабета была такой го́лдай, што з ёй ні было пра
што гаварыць. Савуткі Шарк. З гэтай го́лдай нічога рашыць
нільзя. Дзёрнавічы В.-Дзв. Параўн. глума, грак, грамазда́ ў 1 знач.

ГО́ЛЕНЬ гл. ГАЛЭ́НЬ

ГО́ЛІК гл. ГАЛЭ́НЬ

ГО́ЛЬ ж. Неўраджай. Нейкая голь апанавала наш сад –
ніводнага яблыка ўжо тры гады. Пачаевічы Чаш.

ГО́ЛЬЦЫ толькі мн. Гольфы. Го́льцы мы не насілі. Мыкава
В.-Дзв.

ГОМАЛКА ж., кулін. Засушаны сыр. Мы сушылі гомалкі і ўслед елі. Баева Дубр.

ГОМАН м., с.-г. Статак кароў. Хутка гоман пойдзець з поля. Сушчова Віц.

ГОМЗАЛА аг., абразл. Гугнявы чалавек. Дзе ты, гомзала, быў? Гарбацэвічы Арш. Параўн. гундос.

ГОМЗАЦЬ¹ незак. Гугнявіць. Што ты гомзаеш? Нічога не разабраць. Гарбацэвічы Арш. Параўн. галэзіць, галуіць, гундосіць.

ГОМЗАЦЬ² незак. Поўзаць. Не го мзай на палу! Задуброўе Віц.

ГОПІК м., часцей ГОПІКІ мн. 1. Гнілая бульбіна. После зімы многа гоп ікаў асталася. Паддуб'е Леп. Параўн. гацак. 2. Мёрзлая бульбіна. Мы сабіралі на поля гопікі . Маці пякла з іх бліны. Лазы, Замошша Тал. Свіням будзем варыць гопікі . Новы Пагост Міёр. 3. Спечаная мёрзлая бульбіна. Мы пасля вайны гопікі толькі і елі. Коравічы Чаш. У вайну людзі з мёрзлай бульбы пяклі гопікі. Белаазэрны Леп. 4. Блін з тоўчанай бульбы. Бульбу ў ступе натаўчэш і го пікі робіш. Іванск Чаш. Мама пікла такія бліны чорныя – гопікі. Чарневічы Глыб. Смачныя гопікі пякла мая бабуля. Сарочына Уш.

ГОРАЙ¹ безас.-прэдык. слова, выш. Горш. Майму дзядзьку было ўсё гораі, а не лепш. Рудніца Глыб.

ГОРАЙ² прысл., выш. Мацней, больш. Я яшчэ гораі замерзла. Мілашова Міёр.

ГОРАЧ ж., толькі адз. Гарачыня. Такая гораі стаіць на двары. Селішча Уш.

ГОРБА ж. Куча чаго-н. Дзеці, скіньце дровы ў горбу . Езярышча Гар.

ГОРКАЎКА ж., бат. Рэдзька. Горкаўка на смак гаркава - тая. Вялікая Пярэспа Сен. Горкаўка добра дапамагаець пры хваробе лёгкіх. Боркавічы В.-Дзв.

ГОСТКА гл. ГАСЦІНА

ГРАБАВІДЛА гл. ГРАБЕЛЬНІК

ГРАБАВІЛА гл. ГРАБЕЛЬНІК

ГРАБАЛКІ гл. ГРАБЫ

ГРАБАЛЯК гл. ГРАБЫ

ГРАБАЎЁ гл. ГРАБЕЛЬНІК

ГРАБАЦЬ, ГРЯБАЦЬ, ГРАБІЦЬ незак. Грэбці. Як грабаць пойдзеш, вазьмі хустку. Бігачова В.-Дзв. Мы з вунучкамі пайшлі грэбаць сена, а яно ўжо сухоя. Арлея Пол. Нашыя мужыкі паішлі сена грабіць . Мішкавічы Шум. Трэба ісці сена грабіць . Губіна Леп., Фарынава Пол., Рыбакі Уш. Дзеўкі пайшлі на поле сена грабіць. Сушчова Віц., Кветча Леп.

ГРАБЕ́ЛІ гл. ГРА́БЫ

ГРАБЕ́ЛЬКІ *толькі мн., с.-г.* Матыка для капання бульбы. *Бяры грабeлькі – паілі бульбу капаць.* Іказнь Брасл. *Зручней, калі бульбу капаюць грабeлькамі, у іх два зубкі.* Новая Яблынька Тал.

ГРА́БЕЛЬНІК *м., ГРАБІ́ЛЬНЯ ж., ГРАБАВІ́ЛА, ГРАБА-ВІ́ДЛА, ГРАБІ́ДЛЮ́, ГРАБІ́ЛА, ГРАБАЎ́Ё н., с.-г.* Грабільна, ручка ў граблях. *Бацька зламаў грабeльнік .* Чарневічы Глыб. *Я была хацела іціць на сена рабіць, а грабі́льня зламалась. Цяперака рабіць няможна.* Белая Ліпа Сен. *Грабаві́ла з алешніку самае крэпкае і доўга паслужыць.* Гута, Аліхверы Паст., Мікалаёва Міёр. *У лес хадзілі высякаць вілавішчы , грабаві́лы.* Ваўкоўшчына Шарк. *Пастаў грабаві́дла, бацька граблі зробіць.* Надазер’е Глыб. *Грабідло́ староя был о – зламалася.* Шклянцы Докш. *Яловае грабі́ла добрае на граблі .* Мнюхі Міёр. *З рабініны мужык зробіў добрае грабаўé.* Ясева Міёр.

ГРАБЕ́НКА *ж.* Грэбень для расчэсвання і заколвання валасоў. *Я купіла новую грабeнку бабулі.* Сяло Гар. *Кожны вечар маці расчосвала валасы грабeнкай.* Сухі Бор Пол.

ГРАБІ́ДЛЮ́ гл. ГРА́БЕЛЬНІК

ГРАБІ́ЛА гл. ГРА́БЕЛЬНІК

ГРАБІ́ЛАЎ́КА *ж., с.-г., тэжн.* Грабілка (машына для зграбання сена). *Хутка прыедзіць грабі́ лаўка, грабі́лаўкай сена добра грабіць.* Рабцы Сен.

ГРАБІ́ЛЬНЯ гл. ГРА́БЕЛЬНІК

ГРАБІ́ЦЬ гл. ГРА́БАЦЬ

ГРА́БКА *ж., с.-г.* Матыка. *Гра́бка – гэта самы лепшы памочнік для праполу град.* Загарадна Лёзн. *Трымай гра́бку, зараз будзем палоць грады.* Ляхаўка Гар. Параўн. *грацоўка, грыцоўка.*

ГРАБО́ЎКА *ж.* Вялікая каляровая святочная хустка. *Грабоўку завязваюць, калі ідуць на фэст.* Латышы Глыб.

ГРА́БЫ, ГРА́БАЛКІ, ГРАБЕ́ЛІ *толькі мн., ГРАБАЛЯ́К м.* Граблі. *Забыўся гра́бы на полі .* Казяны Брасл. *Трэба тут гра́балкамі паграбіць.* Старое Сяло Віц. *Грабeлі бяры – і на сена.* Лялеўшчына Гар. *Раней нават грабала́к быў не ў кожным двары .* Абаляны Брасл.

ГРАБЫ́Р *м.* Грабар, землякоп. *Цяпер грабы́ры нарысхват .* Баева Дубр.

ГРА́ВЕЛЬ, ГРА́ВІЛЬ *м., толькі адз.* Гравій. *У нашу вёску вазілі гра́вель , збіраюцца класці новую дарогу.* Несцераўшчына Докш. *Гра́велью ў нас колькі хочыш.* Гарбацэвічы Арш. *На дарогу гра́віль вазілі ў прошлым годзе , так і застаўся ліжаць.* Баева Дубр., Тумінічы Арш. *Курам за гра́вілям схадзіць ішчо нада.* Старое Лядна Леп.

ГРА́ДКА ж. Баразна бульбы. *Абагнаў да вечара толькі пяць гра́дак бульбы.* Буды Шарк. Параўн. *гра́дус, гра́нка¹, грэ́бень.*

ГРА́ДУС м. Баразна бульбы. *Бабы на каленях грабуць гра́дусы.* Замошша Тал. Параўн. *гра́дка, гра́нка¹, грэ́бень.*

ГРАДУ́ШКА ж., *памяниш.* Града, рад дроў. *Склалі чатыры граду́шкі дроў.* Шацяні Сен. *Поўны драўнік гэтых граду́шак у нас.* Дразды Беш.

ГРА́ДЫ толькі *мн.* Гарышча ў хляве, куды складваюць сена. *Пасля зімы ў нас яшчо сена на гра́дах многа засталася.* Вусава Глыб. *Сена, якое прывязем, на гра́ды ўскінем.* Кавалі Глыб.

ГРАЗДА́ ж., ГРАЗДО́ н. Гронка. *А на граздэ п амідор столька было!* Антонаўка Арш. *Сарвала граздо́ чорнай рабіны – ягада выспела, пачці ні вяжыць.* Зароўе Леп. Параўн. *гра́нка².*

ГРАЗНО́ н. Куст цыбулі, вывернуты з зямлі. *Гразно́ цыбулі было зялёнае і сакавітае.* Пірагі Дубр. Параўн. *гназдо□².*

ГРА́К м., *перан., зневаж.* Разумова абмежаваны, тупы чалавек; дурань. *Гра́кам усю жысь пражыў, ніводнай кнігі не прачытаў.* Сабалі Чаш., Паліцы Беш. *А ён як грак, нічога ў галаву яму ня ўбіць.* Канева Сен. Параўн. *глу́ма, го́лда, грамазда́ ў 1 знач.*

ГРА́КНУЦЬ зак. Кінуць, паваліць. *Так гра́кнуў, што той ня мог падняцца.* Крайцы Леп.

ГРАМАЗДА́ аг., *зневаж.* 1. Разумова абмежаваны, тупы чалавек; дурань. *Ну, ты і грамазда́!* Балаі Паст. Параўн. *глу́ма, го́лда, грак.* 2. Няўмека. *Зразу відаць, што капу нейкая грамазда́ склала.* Перавознікі Паст.

ГРАМІ́РА аг., *экспр.* Чалавек моцнага целаскладу і вялікай фізічнай сілы; здаравяка. *Грамі́ра ўсю работу за адзін міг зробіць.* Галубава В.-Дзв. Параўн. *гаго́ль.*

ГРАМО́ВІК м., ГРАМОЎКА ж. Чарка. *Выпіў поўны грамо́-вік водкі.* Паташня Міёр. *У нас на стале стаяць кружкі і грамоўкі.* Шантары Докш. Параўн. *га́чык².*

ГРАМОЖДЖЫ́ЦЬ *незак.* Стукаць, грымець. *Мой стары ў пуні не□чым граможджыць.* Быцава Беш.

ГРАМОЎКА гл. ГРАМО́ВІК

ГРАНІ́ЦА ж. Прасека. *Перайсці грані́цу – і брусніцы ўжо побач.* Багданова Брасл.

ГРАНІ́ЦЬ, ГРАНЯ́ЦЬ *незак.* Разганяць барозны. *Грані́ць поле трэба абавязкова, каб вада не стаяла, калі лета дажджлівае.* Лугавыя Віц. *Мы ўчора граня́лі бульбу.* Галбея Паст.

ГРА́НКА¹ ж. 1. Баразна. *Вясной бульбу ў гра́нкі пасаdzілі.* Баршчоўка Віц. *Бульба ў гра́нках, як паненка, сёлітняга году.* Надазер'е Глыб., Камоскі Беш., Губіна Леп., Белая Ліпа Сен.,

Слабада Шум. Параўн. *градка, градус, грэбень*. 2. Града ў агародзе. *Гародніну садзяць у грáнкi, толькі бульбу полем*. Таўкіні Шарк. *Грáнкi будзем ставіць на тым куску*. Слабодка Леп. *Во грáначку морквы пасадзілі, грáначку цыбулі, часнаку*. Іванск Чаш., Урбаны Брасл., Доўжа Віц., Чарневічы Глыб., Завуцце Міёр., Матырына Уш., Ёды, Папкі Шарк. 3. Бугарок глебы каля расліны пасля акучвання. *Не зарывай грáнкi*. Пышнагоры Леп.

ГРАНКА² ж. Гронка. *Колькі грáнак рабіны мы ўжо абабралі?* Новая Вёска Докш. Параўн. *гразда, граздо*.

ГРАНШТЭЙН гл. ГРЫНШТЭЙН

ГРАНЯЦЬ гл. ГРАЊІЦЬ

ГРА́ФКА ж. Шпілька. *Бабуля заўсёды насіла на спадніцы гра́фку*. Абаляны Брасл. *Прынясі мне гра́фку, падкалоць нада*. Лапяны Брасл., Паташня, Драгуны Міёр. Параўн. *гачык*¹.

ГРАЦКОВЫ прым. Грэцкі. *Мне пляменніца прывёзшы грацко́вых круп з Рыгі*. Ясева Міёр.

ГРАЦОЎКА, ГРЫЦОЎКА ж., с.-г. Матыка. *Дай мне грацо́ўку, пайду на агарод*. Цілеўцы Міёр. *Зямелька ў нас мяккая, і грацо́ўка не нада – ірві рукамі траўку ды і ўсё тут*. Навасельцы Шарк. *Вазьмі грыцо́ ўку, нада ж пагрыцаваць троху*. Драгуны Міёр. Параўн. *гра́бка*.

ГРОХАНКА ж. Дарога з выбоінамі, ямамі. *Як уз 'ехалі на грóханку, усе пазлазілі з калёсаў – так калаціла*. Празарокі Глыб.

ГРОХАЦЬ незак. Страляць. *Тры ночы грóхалі ў тым баку*. Ляхаўка Дубр.

ГРУ́БА ж. Грубка. *У гру́бе вытапілі, цяпер цёпла*. Галубава В.-Дзв.

ГРУ□БАЯ прым. Цяжарная. *Раней магла дачка надзець такое плацце, а ўжо гру́бая стала*. Сасноўцы Шарк.

ГРУ́БЫ прым. Тоўсты ў аб'ёме. *Гру́бае дрэва сякерай не ссячэш*. Косарава Глыб.

ГРУГА́Ч м., заал. Крумкач. *Як паналяцела гругачо́ў, усе не зналі, што рабіць*. Казімірова Пол.

ГРУГА́ЧКА ж., заал. Варона. *Выгалицца дзеўка, як груга́чка, і бегаеть на двары*. Выдрэя Лёзн.

ГРУД¹ м. Вельмі цвёрдая глеба. *Груд вельмі цяжка капаць*. Несцераўшчына Докш.

ГРУД² м. 1. Куча галля, лоўж. *Бывала, бацька браў з сабою дзяцей, каб тыя палілі груд*. Іванькі Міёр., Слабада Леп. 2. Вогнішча. *Трэба груд растапіць*. Кудзіны Гар. Параўн. *гурт*.

ГРУ́ДАМ прысл. Кучкай, сукупна. *Кінула грудам мокрыя тряпкі, яны папрэюць*. Ляхаўка Дубр.

ГРУДЗЕНЬ м. Снежань. У грудні ацялілася ў нас карова .
Галбея Паст.

ГРУДЗІЛА н. Частка вупражы, збруі. Вясной бралі каня
бульбу садзіць , дык наравісты папаўся , усё грудзіла парваў .
Слабадзішча Лёзн.

ГРУДЛІВЫ прым. Цвёрды, замёрзлы (пра глебу). Грудлівая
зімля была тады, снегу ішчэ ні было пайшоўшы. Ясева Міёр.

ГРУДÓК м. Кавалачак рафінаду. Больш двух грудкоў у
чашку мне не кладзі: салодка будзець. Чарневічы Глыб.

ГРУЗÁЛКАВЫ прым. Няроўны, грудкаваты. У нашай
вёсцы грузáлкавая дарога. Барсукі Докш.

ГРУМГÁЧ м., заал. Грак. Ужо прыляцелі да нас грумгачы.
Сасноўка Глыб. Бывала, арэш плугам увосень поле, а ззаду
грумгачы наважна ходзяць, нібы бацяны. Цяпер ні тых, ні другіх
няма. Германавічы Шарк.

ГРУМЗАЦЬ незак. Грызці. Ужо не магу грумзаць яблык,
цвёрды вельмі. Папшычы Глыб.

ГРУНДУ́ЛЬ м., заал. Рыба пячкур. У нашай рэчکه водзіцца
грундуль. Азёркі Гар.

ГРУНЁМ прысл. Вельмі хутка, бягом. Нада мной
здзекваліся, я грунём пабег ад іх. Янава Тал.

ГРУ́НУЦЬ зак. Грымнуць. Дзесьці за лесам гру́нуў гром .
Фарынава Пол.

ГРУНЦУВА́ЦЦА гл. ГУРУНЦУВА́ЦЦА

ГРУ́ЦА ж. 1. Ячменныя крупы. Гру́ца ляжыць у нас у пуні .
Бароўка В.-Дзв. 2. Каша з ячменных круп, з сумесі круп з
фасоллю. Даўно я гру́цу не еў , нада напрасіць бабу, каб зварыла.
Бачэйкава Беш. Ідзі есь , я гру́цу зварыла . Слабада Шум. Сёння
маці гру́цу варыла . Юнькі Паст. 3. Суп з ячменных круп, гароху
або фасолі. Маці наліла мне гру́цы. Ласі Глыб. Гру́ца доўга прэіць
у печы. Булахі, Сасноўка, Глыб. Параўн. гу́шча¹.

ГРУША́НКА ж. Трасянка; корм для жывёл з сена і саломы.
Груша́нка наравіцца жывёле , калі ў яе дабавіць трохі бурды.
Полымя Сен.

ГРЫ́БАЗБІР м. Грыбнік; той, хто любіць збіраць грыбы.
Мой мужык рыбак заядлы і грыбазбі□р. Лаўрэнавічы Тал.

ГРЫ́БАСТЫ, ГРЫ́БАТЫ прым., груб. Губаты. Грыба́стага
гэтага мужыка цярпець не магу. Мікіціха Шум. Прыхадзіў да
цябе сёння гэты граба́ты ? Ганкавічы Беш. Які гэты маліц
некрасівы і дужа грыба́ты . Сар'я В.-Дзв., Станіславава Дубр.,
Ілава Шум.

ГРЫБНІК *м.* Дробны цёплы дождж, які спрыяе росту грыбоў; грыбасей. *Грыбнікі летам у нас часта бываюць* .
Замошша Брасл.

ГРЫБОВЫ *прым.* Грыбны, прыгатаваны з грыбамі. *Захацелася мне ўчора грыбовага супу.* Паліцы Беш.

ГРЫБОЎНІК *м.* Пірог, начынены грыбамі. *А ў вас такога грыбоўніка не пякуць?* Баева Дубр.

ГРЫВА *ж., перан.* Касмык няскошанай травы. *Як ты касіў, што грыва стаіць?* Косарава Глыб. *Касцы на полі аставілі грыву.* Балаі Міёр. *Траву скасілі касілкай, але потым прыйшлося падкашываць грывы.* Рыбакі Уш.

ГРЫГ *прым.* Высокі. *Такі ўжэ грыг еты плот, як будта замак аградзілі.* Ляды Дубр.

ГРЫЖА, ГРЫЖАНКА, ГРЫЖЫНА *ж., бат.* 1. Бручка. *Грыжу можна і параную есць і сырую , чысціць і есць. Раньш дажэ ў калхозах садзілі.* Дразды Беш. // Страва з бручкі. *Грыжанка – мая самая любімая яда.* Езярышча Гар. 2. Рэпа. *Маці пасеяла агародніну, пакінула гранку на грыжанку .* Доўгае Глыб. *Баба нарабіла салату з грыжыны .* Празарокі Глыб. *Грыжына падобна на буряк і вельмі смачная.* Крынкі Лёзн.

ГРЫЖЭЎНІК *м.* Агрэст. *А ў грыжэўніку ягадкі смачныя !* Амбросавічы Шум. *Параўн. гарэст, грэст.*

ГРЫМАТ *м.* Грукат. *Грымат ад камбайнаў далёка чуваць .* Нярэйша Сен.

ГРЫМЗА *ж., зневаж.* Пляткарка; жанчына, якая распускае плёткі. *Гэту бабу ў нашай вёсцы ўсе звалі грымзай .* Мілашова Міёр.

ГРЫМНІЦА *ж.* Громаадвод. *Грымніцу паставілі, каб молнія не ляснула.* Езярышча Гар.

ГРЫНШТЭЙН, ГРЫШТЭЙН, ГРЭНШТЭЙН, ГРАНШТЭЙН *м., бат.* Гатунак яблыкаў і яблыня штрыфель. *У нас сёліта грывнітэяны ўдаліся вялікіі, смашныі.* Надазер'е Глыб. *Грывнітэяйн саўсім плоха храніцца зімой. Ён быстра гніець.* Прыпернае Глыб. *У нашым садзе расцець грывнітэяйн.* Гута Паст. *Грэнітэяйн удаўся на славу ў нас.* Балаі Міёр. *Антонанкі, грэнітэяйны ў нас растуць.* Галбея Паст. *На зіму грывнітэяйн нельга класці.* Павулле Уш., Боркавічы В.-Дзв.

ГРЫПА *ж., мед.* Грып. *Сёлета ўсе дзеці на грыву хварэлі .* Мілашова Міёр. *Спачатку грывай захварэў бацька , а потым уся сям'я.* Карабы Глыб., Гута Паст.

ГРЫЦОЎКА *гл.* ГРАЦОЎКА

ГРЫШНІК *м.*, часцей ГРЫШНІКІ *мн.* Грымоты, раскацістыя гукі грому. *Грышнікі спаць не давалі , дужа моцныя былі.* Палата Пол.

ГРЫШТЭЙН *гл.* ГРЫНШТЭЙН

ГРЭБ'Е *н.*, толькі *адз.* Сенакос; месца для касьбы сена. *Пойдзеш на грэб'е, як сонца ўжо ўзыдзець.* Слабада Докш.

ГРЭБЕНЬ *м.* Баразна бульбы. *Вясной бульбу садзілі ў грэбень.* Антонаўка Арш. Параўн. *градка, гранка, градус.*

ГРЭБЛЯ *ж.* Гразкая частка лугу. *Каровы рыкаюць. Вон ўжэ чэрэз грэблю ідуць.* Бягомль Докш.

ГРЭБУЛЬ *ж.* Пясчаная каса пасярод рэчкі. *Доўга не было дажджу, і грэбуль раздалася ўшыр.* Суднікі Арш.

ГРЭДЛІ толькі *мн.*, *с.-г.* Драўлянае прыстасаванне для сушкі сена, бульбоўніку і інш. *Ускінь бульбоўнік на грэдлі.* Езярышча Гар.

ГРЭЙЗАЦЬ *гл.* ГРЭМЗАЦЬ

ГРЭЙМА *прысл.* Смела, рашуча. *Грэйма, дзеткі, падыходзьце да нас.* Маляўкі Міёр.

ГРЭМЗАЦЬ, ГРЭЙЗАЦЬ *незак.* Пісаць нехайна, крэсліць. *Дзядуля сварыўся , калі ўнук грэмзаў на яго газеце . Мілашова Міёр. Я ж скончыла толькі чатыры класы і пісаць як нада ня ўмею, так толькі грэмзаю.* Гута Паст. *Нешта там грэмзае, дык паняць няможна.* Турлы Паст., Чорнае, Казлоўшчына, Дунілавічы, Вярэнькі Паст. *Ні грэйзай у шытку!* Круткі Паст.

ГРЭНШТЭЙН *гл.* ГРЫНШТЭЙН

ГРЭСЦІ, ГРЭСЬ *незак.* Грэбці. *У чатыры часы пойдзем сена грэсці . Мікіціха Шум., Іскозы Дубр. Сена трэба грэсь.* Слабада Шум.

ГРЭТА *ж.* Кавалак тканіны. *Во, колькі ў мяне шмат на сукенку пайшло, аж дзве грэты, і во сколька падагнёна.* Кавалеўшчына Міёр.

ГРЭЦКА *ж.* Каша з грэцкіх круп. *У грэцку клалі смятану , каб смачней было.* Ласі Глыб.

ГРЯБАЦЬ *гл.* ГРАБАЦЬ

ГРЯННЁ *н.* Абаграванне. *Ета ні гряннё у такей мароз, тут нада большэй агонь раскласць.* Ляхаўка Дубр.

ГУБА *ж.*, бат. Грыб чага; губа. *Пайду ў лес , сабяру губы . Лукомль Чаш. Зрабіў падстаўку пад кружку з губы . Латыгава Беш. На нашай старой хвое расла вялікая губа . Заполле Віц. Губа бярозавая – гэта нарасць.* Стайкі Арш., Казінова Гар., Іванаўшчына Глыб., Асінаўка Сен., Башні Шум.

ГУБАШЛЁП *м., зневаж.* Пляткар; мужчына, які распускае плёткі. *Рэдка такое бываіць, каб ня мужык, а губашлёп нейкі.* Замошша Брасл.

ГУБЭЛЬ, ГУБЗДЭР *м., груб.* Чалавек з вялікімі тоўстымі губамі. *Які ты праціўны губэль!* Гарбацэвічы Арш. *Ён такі губздэр!* Круткі Паст.

ГУБНУШКА *ж.* Памада. *Ты ж унучка губнушкай накрась, ярчэй будзіць.* Канашонкі Рас.

ГУГЭЛЬ¹, ГУГАЛЬ *м., кулін.* 1. Бабка. *Во, якраз і гугель гатовы, паісцё.* Поціна В.-Дзв. *Заўтра гугель будзем есць.* Абухава В.-Дзв. *Гугаль рабілі з вялікай картошкі.* Макаранкі Лёзн. 2. Крэндзель. *У магазін прывезлі такія смачныя гугелі.* Замачак Чаш.

ГУГЕЛЬ², ГІГЭЛЬ, ГІРГЭЛЬ *м., бат.* Хвошч палявы. *На што ты нарваў столькі гугелю?* Перавознікі Паст. *Зараз пайду збіраць гугель.* Лукомль Чаш. *Ідзе гігэль расцець, там зямля дрэнная, кіслая.* Барсукі В.-Дзв. *Парцізаны нават гігэль елі, калі нічога не было.* Непароты Шум., Каханавічы В.-Дзв., Азёркі Гар. // *Верхавінка хвашчу. Гігялі ў вайну дажа елі.* Заходы Гар. *Наша бабуля летам збірала гігялі.* Прудок Гар. *Гіргялёў вясной поўна: стыяць-стыяць шышычкі.* Манякова Міёр.

ГУГОЛІЦЬ *незак.* Плакаць наўзрыд. *У яе сына забілі, дык яна ўвесь год гуголіла.* Празарокі Глыб.

ГУДЗЭЦЬ *незак.* Выць. *Калі ваўчыца гудзець – бяда будзець.* Велеўшчына Леп.

ГУДЗІЦЬ *незак.* Асуджаць, ганіць, абгаворваць. *Не нам людзей гудзіць, хай іх сам Бог судзіць.* Захарнічы Пол.

ГУДЛІВЫ *прым.* Бурклівы, сварлівы. *Такі гудлівы чалавек мой сусед.* Іванаўка Гар.

ГУДОК *м., часцей* ГУДКІ *мн., кулін.* Піражкі з варанай бульбы. *Больш за ўсё люблю з бульбы гудкі робіць – так смачна.* Каханавічы В.-Дзв.

ГУЖАВАЦЬ¹ *незак.* Круціцца, увівацца каля каго-н. *Каля старэйшай сястры гужавалі жаніхі.* Серкавіцы Гал.

ГУЖАВАЦЬ² *незак.* Раскідвацца грашамі. *Напалучаюць гэтых марак, то тады пачынаюць гужавіць і налева, і направа.* Клясціцы Рас.

ГУЖЫШЧА *н.* Тоўстая вяроўка; вужышча. *Наш дзед гужышчам на вазу сена прыціскаіць.* Рашкаўка Докш.

ГУЗ *м.* Гузік. *Гуз вырваўся, трэба прышыць.* Сахоненкі Шум. Параўн. *гаплюк.*

ГУЗЭННЕ *н., зб.* Падвязкі на штанах. *Гузэнне балтаецца, штаны брудныя, рубаха навыварат – што за малец?* Пішчалава Арш.

ГУЗЭ́ННІ *мн.* Латкі. *Ребяты ў яе былі плоха адзеты штаны з гузэ́ннямі, драны́ кохтачкі.* Скрыпкі Гар.

ГУЗЛА́К, ГУЗЯ́К *м.* Гуз. *На назе выскачыў гузла́к .* Опса Брасл. *Звалілася з лаўкі і набіла сабе гузя́к.* Мосар Глыб.

ГУКА́ЦЬ *незак.* 1. Гаварыць, размаўляць. *Ён гука́ець, што ўсё будзець добра.* Гута Паст. *Хваціць гука́ць , давайце есць!* Цілеўцы Міёр. *Гукáлі доўга, пакуль не заснулі.* Кавалі Глыб. *Што ты мне гукáеш пра яе, я сама ўсё гэта ведаю.* Станіславава Дубр. *Што ты такое гукáеш ?* Буды, Жукоўшчына Шарк., Псуя, Кашталянаўшчына Глыб., Велеўшчына Леп. Параўн. *гаво́ліць, гавэ́ндзіць, галдэ́чыць.* 2. Абгаворваць. *Ліхі суседзі маі: п'юць і гуляюць у міне, а судзюць, гукáюць пра міне.* Кветча Леп.

ГУКА́ЦЬ, ГУ́ЦАЦЬ *незак.* Гушкаць; падкідваць дзіця на руках з любоўю і захапленнем. *Глядзі, як яна гу́кае ць свайго малога – хлопчык гэ́ткі нарадзіўся.* Лашукі Паст. *Кінь ты яе гу́цаць і гаварыць гуцаца -гуцаца.* Ілава Шум. *Не гу́цай яго , палажы, хай спіць.* Буды Шарк.

ГУЛ *м., часцей ГУ́ЛЫ* *мн.* Рэха, водгук. *Ад нашага крыку гу́лы паілі на лесі.* Урбаны Брасл.

ГУ́ЛА *ж.* Нарыў. *У мяне такая гу́ла на наге выскачыла.* Янкавічы Рас.

ГУЛÉНЬ *гл.* ГАЛÉНЬ

ГУЛÉШО́ВІКІ *гл.* ГАЛЮ́ЩО́ВІКІ

ГУЛÉНІК *м.* За́сцежка, за́шпілька. *Кашулі магли зашпіляцца і на гулэ́нікі, ня толькі на гузікі.* Лукашова Паст.

ГУЛÉМА, ГУЛÉНА, ГУЛÉХА *аг., неадабр.* 1. Гуляка; той, хто любіць пагуляць. *Нашы гулэ́мы ў тэй вёске сабіраюцца.* Стар Арш. *А ўнук у міне – гулэ́на, дамоў пад утра прыходзіць.* Макаравічы Беш. *Сяння нашы гулэ́ хі ў клуб пайдуць.* Ляхаўка Дубр. 2. Гультай (-ка). *Зяць у яе гулэ́ на, работу не любіць.* Замошша Брасл. *Ён такі гулэ́ на, нічога ня робіць.* Вяцера Чаш. *Суседка наша – гулэ́на такая: ні гарода, ні работы, толькі спяваець песні.* Замачак Чаш.

ГУЛУДУВА́ЦЬ *незак.* Галадаць. *У вайну дужа гулудува́лі .* Барсучына Шум.

ГУ́ЛЬБА *ж.* Бульба. *Ідзі ісць, гу́льба сварілась ужэ.* Таўкіні Шарк. *Мы даўней ад адной гу́льбы жылі .* Перавознікі Паст. *Цяперака ўжо пара гу́льбу капаць .* Дворышча Леп., Абаляны, Лапяны Брасл., Язна Міёр., Мішкавічы Шум.

ГУ́ЛЬБО́ЎНІК *м., толькі адз., зб.* Бульбоўнік. *Ужо врэмя прышло гульбо́ўнік касіць.* Іказнь Брасл. Параўн. *гучкі*.

ГУ́ЛЬБЯШНІК *м., часцей ГУ́ЛЬБЯШНІКІ* *мн., кулін.* Бульбяныя галушкі. *Сёння дзед загазаў гу́льбяшнікі* Пераброддзе Міёр.

ГУЛЬКА¹ ж. Жаночая прычоска; сабраныя на патыліцы ў выглядзе абаранка валасы. *Цяперака абразаюцца , а я гульку скручу і мне нравицца.* Белая Ліпа Сен.

ГУЛЬКА² ж. Пакрывала. *З утра на краваць кідаю гульку і падушкі наверх.* Азёркі Гар.

ГУЛЬТАЙНЫ прым. Лянівы. *Ён гультайны такі , адразу бачна.* Мікіціха Шум.

ГУЛЬТАЙНЯ аг., асудж. Гультай (-ка). *Гэтая гультайня нічога, акрамя танцаў, ня ведаець.* Замошша Тал. Параўн. *гулёма, гулёна, гулёха* ў 1 знач.

ГУЛЯЖАВЫ прым. Гуляшчы; які вядзе распуснае жыццё. *Муж у мяне быў гуляжавы.* Чарневічы Глыб.

ГУМАРНА безас.-прэдык. слова. Шумна. *Унукі прыехалі – гумарна ў хаце было . Мількі Брасл. У хаце вельмі гумарна было .* Голубаўшчына Брасл.

ГУМОВІКІ, ГУМОЎЦЫ мн. Гумавыя боты. *Добрыя гумовікі я сабе сёння на базары справіў .* Бачэйкава Беш. *У дзярэўні гумовікі – сама што абуванне.* Снегі Міёр. *Калі дождж ідзець, гумовікі надзеў і добра .* Шантары Докш., Езярышча, Казяны Брасл., Доўгае, Папшычы Глыб., Сачыўкі Міёр. *Абуў гумоўцы, а то мокра.* Буды Шарк.

ГУНДОС м., груб. Гугнявы чалавек. *Ну, ён і гундос !* Сахоненкі Шум. *Твой кавалер – гундос!* Буды Шарк. Параўн. *гомзала.*

ГУНДОСІЦЬ незак. Гугнявіць. *Ну, і гундосіць гэты гундос!* Буды Шарк. Параўн. *галезіць, галуіць, гомзаць¹.*

ГУЊІ мн. Абутак, зроблены з дрэва; лапці. *Дзед мой добрыя гуўні рэзаў, хоць ідзі танцаваць у іх.* Загор'е Глыб.

ГУЊКІ толькі мн. Карункі. *Упрыгожвалі гуўнкамі шарфы , платкі.* Анэліна Тал. Параўн. *гафт.*

ГУНУРОВА ГЛ. ГАНУРОВА

ГУРАЛА аг., зневаж. Агідны чалавек. *Адчапіся ад мяне , гурала!* Наваселле Уш.

ГУРБАН м. Гурба, сумёт. *Гэткія гурбаны былі снегу !* Еўлахі Тал.

ГУРОЊЧКА ж. Высокая тэмпература; ліхаманка, гарачка. *У яго была гурончка, забралі ў бальніцу да ўрача.* Пліса Глыб.

ГУРОШНІК м., зб. 1. Агурочнік. *Гурошнік любата як сёлета цвіціць.* Дразды Беш. *У гародзе ўсё ёсь, гурошнік засох, але гуркоў шмат.* Барздоўка Арш. *У гэтым годзе на гурошніку шмат завязей.* Гушчына, Макаранкі, Слабадзішча Лёзн., Дзяйкі Віц. 2. Сцябло і лісце гароху. *Ці вырвалі вы гурошнік ?* Арэхаўск Арш.

ГУРТ *м.* Вогнішча. *Гурт пастухі разлажылі і пякуць бульбу.* Станіславова Дубр. Параўн. *груд*² у 2 знач.

ГУРУНЦУВАЌЦА, ГРУНЦУВАЌЦА *незак.* Хвалявацца. *Не трэба гурунцувацца – усё ўсеем к вечару зрабіць.* Папшычы Глыб. *Ні гурунцуўся, шчас мы ўсё напавім, зробім, як было.* Гэта ні біда. Сахнавічы Глыб. *Ні нада грунцувацца, усё будзіць харашо.* Абольцы Тал.

ГУСЁНАК, ГУСЯНЁНАК *м., памянш.* Гусяня. *Гусёнак вывіўся толькі адзін.* Лялеўшчына Гар. *Адзін гусёнак адстаў ад усіх. Як запішчыць!* Бунцікі Шум. *Гэты гусёнак, што з гусем, вун там, смешны.* Гарбачы Беш. *З вывадка прапаў гусёнак.* Слабодка Брасл., Селішча Гар., Кішы Глыб., Жабыкі Дубр., Палёнаўка Лёзн., Польша, Обаль Сен., Антаполле Чаш., Бярэзніца Шум. *Самы маленькі гусянёнак захмурыўся, прыйшлося яго даглядаць асобна.* Свяча Беш. *Гусянёнак шкоды не наробиць.* Бараны Глыб. *Чужая кошка з'ела нашага гусянёнка.* Леснікі, Цясты, Каханавічы В.-Дзв., Пірагі Дубр., Багатырская Пол., Кубелеўшчына Шарк., Мішкавічы Шум.

ГУСІННІК, ГУСЯТНІК *м., зб., бат.* Лебядка. *Гусіннік колькі ні вырываі, а яго ўсюль шмат.* Боркавічы В.-Дзв. *Як моцна бульбоўнік гусятнікам парос.* Буда Дубр. *Гусятнік паланіў усю зямлю.* Слабада Шум.

ГУСКА¹ *ж., кулін.* Яечня. *Утрам у нас будзіць гуска на сняданне.* Сардыкі В.-Дзв.

ГУСКА² *ж., бат.* Гарлачык, вадзяная лілія. *Гускі дужа прыгожа глядзяцца на вадзе.* Ляды Дубр.

ГУСТЫШ *гл.* ГУСЦЁШ¹

ГУСЦЁЛ, ГУСЦЁЛЬ *гл.* ГУСЦЁШ¹

ГУСЦЁШ¹, ГУСЦІШ, ГУСТЫШ, ГУСЦЁЛ, ГУСЦЁЛЬ *м., толькі адз., кулін.* Гушча, густы асадак стравы. *Унук з супу гусцёш павыцягваіць, а жыжку дзеду астаўляіць.* Задзетуні Віц. *Гусцёш з супа свінням выліць нада.* Вядзерава Беш. *А гусцёш хто будзе есці?* Забор'е Рас., Асташэва Лёзн., Вялікі Азярэцк Сен. *Збярэш, бывала, гусціш з варэння і так дасмаку ясі.* Велеўшчына Леп. *Жыжку схлябаў, толькі густыш застаўся.* Завер'е Брасл. *Мае густыш болей любяць.* Урбаны Брасл. *У супе адзін густыш.* Мікалаёва Міёр. *Не люблю я густышу.* Гарбацэвічы Арш. *Я больш люблю гусцёл.* Польша Сен. *Ізноў табе дастаўся гусцёл.* Лагі Арш. *Ну, баба, і гусцель зварыла!* Бачэйкава Беш. *Унучачка мая вадзічку выцадзіла, а гусцель ня хочыць есці.* Кошчава Беш.

ГУСЦЁШ², ГУСЦЯР *м.* Гушчар, зараснік. *Знайшлі дзяцей там, дзе гусцёш, сярод малінніку.* Бугаі Сен. *За чарнікай, дзеткі, ідзіце ў самы гусцяр!* Абухава В.-Дзв. *У гусцяры ваўкі выюць.*

Барсукі В.-Дзв. *Ён джвыгнуў у гусця́р і ўце́к.* Кутняны Пол., Цясты, Боркавічы, Залучча В.-Дзв.

ГУСЦЁ́РКА ж., заал. Рыба гусцяра□. *На Рапцаўскім гусцё́рка добра ловіцца.* Белая Ліпа Сен. *Злавіў быў два карпы, два ратаны і адну гусцё́рку.* Рошчына Сен.

ГУСЦІ́Ш гл. ГУСЦЕ́Ш¹

ГУСЦЯ́Р гл. ГУСЦЕ́Ш²

ГУСЯ́ ж. Гусь. *Гуся́ хоць і жырная , а мяса не ўкуснае.* Леснікі Глыб. *Гэта дзікая гуся́.* Даўгінава Міёр. *Гуся́ за плотам іздохла.* Зялёнка Пол., Мар'янополле Брасл., Старынка Уш. Параўн. *гэргала.*

ГУСЯ́ТНІК гл. ГУСІ́ННІК

ГУСЯ́ТНЯ ж. Гусятнік. *Гуся́тню мы здзелалі цёпленькай, а курам будзіць халодна, у хату прідзіцца браць у марозы.* Ляхаўка Дубр.

ГУТАРЭ́ЛІ толькі мн. Арэлі. *Стары як зрабіў гутарэ́лі , так унук дзень і ноч усё там.* Мількі Брасл. Параўн. *глы́далка, гутатáлки, гу́цалка.*

ГУТАТА́ЛКІ мн. Арэлі. *Не чуваць дзяцей, яны на гутатáлках.* Гарбацэвічы Арш. Параўн. *глы́далка, гутарэ́лі, гу́цалка.*

ГУТА́ЦЦА, ГУ́ЦЬКА́ЦЦА незак. Гайдацца, гушкацца. *Пойдем з унукам на качэлях гута́цца .* Палова Гар. *Унук цэлы дзень гу́цькаецца на арэлях .* Лазы Тал. *Як маладыя былі , усё гу́цькацца любілі.* Барсукі В.-Дзв., Марчанкі Гар.

ГУТУ́НКО́ВЫ прым. Рыжы. *У яе валасы гутунко́вага колеру.* Мількі Брасл.

ГУ́ЦАЛКА ж. Арэлі. *Мой унук кожны дзень катаецца на гу́цалкі.* Мехавае Гар. Параўн. *глы́далка, гутарэ́лі, гутатáлки.*

ГУ́ЦАЦЬ гл. ГУ́КАЦЬ

ГУ́ЦЬКА́ЦЦА гл. ГУТА́ЦЦА

ГУ́ЧКА ж. Мянуска. *У яго была такая смешная гу́чка .* Тумінічы Арш.

ГУЧКІ́ толькі мн., бат. Бульбоўнік. *Гучкі́ зараслі амеры - канкай, і іх трэба было б касіць.* Ураджайная Глыб. Параўн. *гульбо́ўнік.*

ГУШКА́ ж. Калыска, люлька. *Дзіцёнка ў гу́шку пакладу , пакачаю, песеньку спяю і бягу карову даіць.* Белая Ліпа Сен. *Мая матуля гаварыла, што пакуль я ў гу́шке калыхалася, кріклівая і непаседа была, а пабольшала – пацішэла.* Задуброўе Віц.

ГУ́ШЧА¹ ж. 1. Ячменныя крупы. *У ступі таўклі гу́шчы і кашу варылі.* Сяляўшчына Рас. 2. Каша з ячменных круп. *Будзем зараз есці смачную гу́ш чу.* Сар'я В.-Дзв. *Чаму ты гу́шчу ня з'еў?* Бугаі Сен. 3. Суп з ячменных круп, гароху або фасолі. *Добра*

паесці фасолевай або гарохавай гушчы з печы . Булахі Глыб.
Гушча з печы наварыстая , смачная. Палова Гар., Клясціцы Рас.
Параўн. груца.

ГУШЧА² ж. Прылада для драблення круп. Крупы пера-
ціралі ў гушчы, патам дзелалі з мукі хлеб і другое. Езярышча Гар.

ГЫДЫВАЛІЦ гл. ГАДАВАЛЕЦ

ГЫЛАН м. Галандскі певень. Што-та еты гылан раскр і-
чаўся. Зубава Арш. Параўн. галагут, гога.

ГЫРКАЛА аг., груб. Сварлівы чалавек. Гыркала ты , не
ўмееш з людзьмі гаваріць. Смалоўка Гар.

ГЫРКАТАННЕ н., толькі адз. Гырганне. Ні люблю я
гыркатання, у нашай сям'і ўсігда было спакойна. Ляхаўка Дубр.

ГЭБЫ злуч. Нібы. Малец тонкі, гэбы нітка. Равяцічы Тал.

ГЭДАК, ГЭДЫК прысл. Так. Калі гэдак , то ідзі сваёй
дарогай. Ноўка Віц. Я даўно казала , што гэдак не нада рабіць .
Шыці Шарк., Воцькавічы Уш. Гэдак баліць нага . Кавалі Глыб.
Гэдак і жывём на сённяшні час. Галбея, Ляхаўшчына Паст. Гэдык
цяжка было раней жыць. Анэліна Тал.

ГЭДАКВЭЛЕ прысл. Вельмі шмат. Гэдаквэле ў гэтым годзе
было жукоў на бульбе. Наваселле Уш.

ГЭДАКІ, ГЭДАСНЫ займ. Такі. Яна гэдакая прыгажуня !
Сар'я В.-Дзв. Мой маліц аболтус гэдакі , як і твой. Земцы Шум.
Гэта твой сын гэдасны вялікі ўжо? Цяцеркі Брасл.

ГЭДЫК гл. ГЭДАК

ГЭЙКАЦЬ гл. ГОЙКАЦЬ

ГЭНА¹ часц. Гэта. І што гэна за малец у мяне такі –
чаўпень нейкі. Турлаі Арш.

ГЭНА² прысл. Там. На базар пайду. Гэна і ласунак які ўнуч-
ку куплю. Бігосава В.-Дзв. Усё адбывалася гэна. Цясты В.-Дзв.

ГЭНАН, ГЭНЫ займ. Той. Гэнан стог стаіць далёка ад
дарогі. Целякі Паст. Гэнан малец з арміі ўжо прыйшоў . Друя
Брасл. Гэны ўчастак у гэтым годзе поўнасцю засадзілі бульбай.
Абольцы Тал. Гэны цвет дужа красівы . Пераходцы Леп.,
Дрыгучы, Ідоўта Міёр., Слабада Шум., Кулінава Уш.

ГЭРГАЛА ж. Гусь. Як завялі гэргалаў , гоман стаіць на
двары. Замхава Глыб. Параўн. гуся.

ГЭРЦЫ толькі мн. Свавольства, дурыкі. А цябе ўсё гэрцы
забіраюць. Гута Паст.

ГЭСТКА¹ ж. Складка. На маім адзенні многа гэстак .
Пруснічы Тал.

ГЭСТКА² ж. Зашчапка. Ён на гэстку закрыўся і заснуў , а
мне лупі ў дзверы. Тупічына Шарк.

ГЭТТА прысл. Тут. *А ты не бачыла гэтта нажа?* Равяцічы Тал. *Добрая бульба была б , каб гэтта пасадзіў .* Тумілавічы Докш.

ГЭЦА ж. Камедыя. *Сёння ў клубе, кажучь, гэца добрая.* Абаляны Брасл.

ГЭЦАЦЬ незак. Скакаць, падскокваць. *До ўжо гэцаць ! Сядзь, пасядзі!* Каўровая Дубр. Параўн. *гапáць.*

ГЯРГІНА, ГЯРГІНЯ гл. ГАРГІНА

Д

ДАБА прысл. Добра. *Але печ даба зрабілі.* Баравуха Пол.

ДАБІРКІ¹ толькі мн., с.-г., абрад. Свята заканчэння ўборкі льну. *Сёння ў нас дабірки , будзе багата людзей.* Смаляны Арш. *Раньшы весела гулялі дабірки.* Шчыпечы Віц., Смаляны Арш.

ДАБІРКІ² толькі мн. Рэшткі корму. *Свінні луччае з 'елі, а дабірки даклявалі куры.* Дуброўкі Чаш.

ДАБРАК м., бат. Баравік. *Дабра́к – мой любімы грыб.* Уна Лёзн. *Насушыла дабракоў, вельмі люблю суп з імі.* Мяжа Гар.

ДАБРАХВÓЧЫ прым. Шчодры. *У нас дабрахвóчыя людзі .* Ноўка Віц.

ДАБРО́ н., зб., с.-г. Агульная назва злакавых раслін. *Дабро́ ўрадзіла харошэ, будзем багаты.* Ракаў Засценак Сен. // Збожжа. *У свата дабро́ ў клеці ў мяхах стаіць .* Азёркі Гар. *Дабро́ ўручную веялі, апалушкі такія булі.* Жакі Тал.

ДАБРО́СЦЬ ж. Дабрата. *Пасадзім дрэвы, і хай усе помняць нашу дабро́сць.* Кавалі Глыб.

ДАБЫ́ часц. Ужываецца пры выказванні пажадання. *Дабы ўсё было добра ў жыцці.* Лямніца Віц.

ДАВАЛЯ́ прысл. Даволі, у дастатковай колькасці. *У саўхозе буракоў сёлета даваля.* Забор'е Рас. Параўн. *дастáтна ў 1 знач.*

○ ДАВА́ЦЬ ЖЫ́ЗНІ незак. Сварыцца. *Мала табе дава́лі жы́зні.* Тупічына Шарк.

○ ДАВА́ЦЬ ПАТА́ЧКУ незак. Патураць. *Чаго ты ёй даеш патáчку?* Бораўна Леп.

ДАВЕ́ДВАЦЬ незак. Наведваць. *Унук даве́ дваў мяне на той нядзелі.* Гута Паст.

ДАВЕ́РЧАТАСЦЬ ж. Даверлівасць. *Даве́ рчатасць нада імець, ну ні к любому-кожнаму.* Ляхаўка Дубр.

○ ДАВЕ́СЦІ ДА СПРА́ ВЫ зак. Выдаць дачку зямуж або жаніць сына. *Трэба было і дзяцей сваіх да спра́ вы даве́ сці.* Якаўлевічы Арш.

ДАВЕ́ЧЫ прысл. Нядаўна. *Давéчы ездзіў у горад* . Сар'я В.-Дзв.

○ ДАВІ́ЦЬ ШЫ́БЫ *незак.* Пільна глядзець у акно. *Чуць шы́бы ні да́віць – так чакае свайго салдаціка.* Крывое Сяло Беш.

ДАВУ́ЦЦА м. Камандзір, начальнік. *Даву́цца ў нас быў тады самы добры.* Баравуха Пол.

ДАГІ́ЛЬ м., *толькі адз., бат.* Чартапалох. *Дагі́ль у дрэннага хазяіна за хатай расцець.* Андронавічы Віц. *Дагі́ль за хатай разросся.* Бугаі Сен.

ДАГЛЯ́ □ ДАК м. *Догляд.* Дагля □ *дку парсючку ні было, вот і худой такой.* Гарбацэвічы Арш.

ДАГРАБЦІ □ СЯ *зак.* З цяжкасцю дайсці, дабрацца куды-н. *Ледзь даграблі □ ся дадому, такая завая ўзнялася.* Гарадзец Шарк.

ДАЁ́НАК, ДАЁ́НІК м. Даёнка. *Трэба ўжо выпарыць даё́нак, памыць хараішэнько.* Башні Шум. *Беры даё́нік і ідзі да каровы.* Азёркі Гар.

ДАЖДЖАВІ́ □ К¹ м., *бат.* Порхаўка. *Як пройдзе дождж, дык зразу дажджавікі □ палезуць* Уна Лёзн.

ДАЖДЖАВІ́ □ К² м., *заал.* Дажджавы чарвяк. *После дажджу на асфальце многа дажджавіко □ ў* Мар'янполле Брасл.

ДАЖДЖАВІ́ □ К³ м., часцей ДАЖДЖАВІ́КІ □ *мн.* Пузыр у лужыне ад кроплі дажджу. *Улетку часта дажджавікі □ ў лужыцах.* Ахрэмаўцы Брасл.

ДАЖДЖО́ВІЦА ж. Дажджлівая пара, звычайна восенню. *У дажджо □ віцу ля дзедавай хаты гразь на калена.* Лужкі Шарк.

ДАЙ́ДА □ *аг., неадабр.* Папрашайка. *Цыганскае дзіця ўсягды дайда □ .* Жарцы Пол.

ДАЙ́НІ □ ЧКА ж., *бат.* Жоўты гарлачык. *Столькі дайні □ чак расцвіло, аж жоўта на возеры ад іх.* Зазерыца Чаш.

ДАКА́РХАЦЬ *зак.* Дажыць век; сканаць, памерці. *Дака́рхаў свёкар, на той нядзелі пахавалі.* Выхадцы Лёзн.

ДАКЛА́ □ Дм., *толькі адз., кулін.* Прыправа да страў. *У нас гаварылі і прыправа, і дакла □ д.* Селішча Гар. *Які ж укус без дакла □ ду?* Азёркі Гар.

ДАКО́ □ ЛЫ́ЦЫ *мн.* Апошнія дровы. *Трэба ўжо дапаліць гэтыя дако □ лыцы.* Бешанковічы.

ДАКУ́ □ ДАВА прысл., *пыт.* Дакуль, да якога часу, як доўга? *Даку □ дава будзіць ліць гэты дождж?* Тур'ева Сен.

ДАЛАВА́Х, ДО □ ЛКА прысл. 1. Дадолу, на зямлю. *З рук усё паляцела далава́х.* Камайск Докш. 2. На падлозе, на зямлі. *Чаго хустка валяецца далава́х ?* Кушталі Шарк. *У мяне вунь вазоны і далава □ х стаяць.* Чарневічы Глыб. *До □ лка будзіце па вочарадзі спаць.* Сценка Докш. Параўн. *далука́х.*

ДАЛДОН *м., неадабр.* Балбатун, пустаслоў. Памаўчы ты, бацька, як той далдон слаבודскі, не змаўкае. Замачак Чаш.

ДАЛУКАХ *прысл.* На зямлі, на падлозе. Чаго ў цябе дзіця сядзіць далуках. Шодзікі Шум. Параўн. далавах, до □ лкаў 2 знач.

ДАМАВА □ ЦЬ *незак.* Знаходзіцца, сядзець дома. Ён даўно не ходзіць на работу, даму □ е. Косарава Глыб.

ДАМАВІКІ □ *мн.* Дамашнія туфлі. Дамавікі □ ў мяне цёплыя, мяккія. Казімірова Пол.

ДАМАНТАЧЫЦЬ *зак., экспр.* Растраціць, растранжырыць. Пуньку ўжо прадаў – і кароўку скоро дамантачыць. Забалацце Арш.

ДАМАЎЁ *н., зб.* Дамавіны. У дамаўё ўжо нас трэба складаць. Лонск Шарк.

ДАМОЎКА *ж.* Хата, дом, прытулак; гаспадарка. Не было ў майго дзеда сваёй дамо □ ўкі, усё парабкаваў. Зубава Арш.

ДАПАДЛІВЫ *прым.* Пранырлівы, усюдысны. Дапэдлівы ж твой чалавек – свайго нічога не ўпусціць. Казлоўшчына Паст. Параўн. дахóжы.

ДАПА □ ШКІ *толькі мн., с.-г., абрад.* Свята заканчэння веснавой сяўбы. Як адсейваліся, то празнавалі дапа □ шкі. Жакі Тал.

ДАПЭ □ ЎНІЦА *зак.* Дагаварыцца, дамовіцца. Ён точна дапэ □ ўніўся з ім кабанчыка калоць. Язвіна Шум.

ДАРА □ ДА *ж.* Парада. Вось табе мая дара □ да: не хадзі з гэтым хлопцам. Цяпіна Чаш.

ДАРАЖБА *ж.* Жаль, шкадаванне. Якая ж табе даражба, калі ты мяне на цэлы дзень у лес гоніш. Азёры Дубр.

ДАРАЗУМЕЦЬ *зак.* Зразумець. Ты во паслухай, трудна даразумець, чаго ён хочыць. Жабыкі Дубр. Параўн. даця □ ць

ДАРЖНІК *м.* Гаспадарчы двор. На даржніку ў мяне і куры, і свінні. Курава В.-Дзв. Параўн. дзяльні □ к, дзянні □ ку 1 знач.

ДАРО □ БАК *м.* Прылада з лубу ў форме высокага рэшата, на якую звівалі ніткі. На даро □ бак наматавалі пральныя ніткі. Тупічына Шарк.

ДАРО □ БІЦЬ *зак.* Дарабіць; завяршыць работу над чым-н. Сёння трэба ўсё даро □ біць, а заўтра будзем свабодныя. Двухполле Гар.

ДАСА □ ДКІ *толькі мн., с.-г., абрад.* Свята заканчэння пасадкі бульбы. Пасадзілі бульбу – значыць, будуць даса □ дкі. Замошша Брасл. На даса □ дкі звалі ўсіх, хто намагаў садзіць бульбу. Запруддзе Шарк.

ДАСА□ДНЫ прым. Надакучлівы, назойлівы. Такі даса□дны чалавек, лезе сляпіцаю ў вочы. Баяршчына Шарк. Параўн. дая□длы.

ДАСВÉТАК м. Досвітак. Яшчэ на дасве□тку выбралісь у дарогу. Міёры.

ДАСКУСЦЬ зак. Даскубці. Дай кабыле даску□сь траву, патом паедзем. Смаляны Арш.

ДАСТА́ТНА прысл. 1. Даволі, дастаткова, досыць, у дастатковай колькасці. Я насекла сабе дастатна капусты, ці паядзім да́жа за зіму. Волева Дубр. Параўн. даваля́. 2. Багата, у дастатку. Дастатна жылі, усё было. Ляхаўка Дубр.

ДАТАРМАСÍЦЦА зак. Дабудзіцца, з цяжкасцю разбудзіць. Ледзьве я цябе датармасілася. Мікалаёва Міёр.

ДАЎБА□ТЫ прым., пагард. Дурнаваты, тупы. На галаву малец трошкі даўба□ты, вішні выбраў у мяне. Казімірова Пол.

ДАЎГАЛЫ́ТЫ прым. Даўганогі. Нейкі даўгалы́ты хлопец у яе. Янкі Докш.

ДАЎГУНЫ́ мн., буд. Латы. Даўгуны□кладзём, патом ужэ крыем – хто чым. Залучча В.-Дзв.

ДА□ЎЛЕНÍК м. Вісельнік-самагубца. Только вот, бывало, як да□ўленік, то поп к яму не ідзе. Азёркі Гар.

ДА□ЎНА прысл. Даўно. Не магу ўспомніць, да□ўна гэта было. Галбея Паст.

ДАФУКТÓВЫ прым. Вялы. Некі ён дафуктóвы пасля вяселля. Абухава В.-Дзв.

ДА□ХА ж. Дах. Да□ху чыні, дождж на галаву хутка капаць будзіць. Каменка Тал.

ДАХО́ЖЫ прым. Пранырлівы, усюдыісны. Мой унук такі дахо́жы, нічога не прапусціць міма вушэй. Рудня Гар. Параўн. дапа́длівы.

ДАХТО́РКА, ДО□ХТАРКА ж. Жанчына-ўрач. Дахто□рка мяне лечыць, харошая, унімацельная. Матырына Уш. Ну і пабегла я на дахто́рку. Надазер'е Глыб. У лагеры тым летам была до□хтарка, а ў гэтым – дохтар. Казімірова Пол.

ДА□ЦЦА зак. Стукнуцаа, ударыцца. Пашла ў магазін, а слізка было, ўпала і дала□сь галавой аб лёд. Двухполле Гар.

ДАЦЯ́ЦЬ зак. Уцяміць, да канца зразумець. Ні магу даця□ць, што здзелаў не так. Лісуны Арш. Параўн. даразуме□ць.

ДАЧКÍН прым. Доччын, які належыць дачцэ. Дачкіна□хата ў канцы дзярэўні стаіць. Абольцы Тал.

ДАШЧА□НКА ж. Памяшканне, будыніна з дошак. Дашча□нка ў нас не новая, дровы туды складваем. Чарневічы Глыб.

ДАЯДА аг., неадабр. Назола. Надаеў як горка рэдзька дая□да гэты. Каралевічы Глыб.

ДАЯДЛЫ прым., неадабр. Надакучлівы, назойлівы. Той малец вельмі ж дая□длы. Мярэцкія Глыб., Бораўна Леп. Параўн. даса□дны.

ДВАЙНІК¹ м. Рыбалоўная сетка. Пайду на рэчку дваіні□к пастаўлю. Іванск Чаш.

ДВАЙНІК² м., бат. Агурок-спарыш. Знайсці дваіні□к у агурочніку шчыталі ўдачай. Такі гурок зразу з'ядалі. Слабада Шум.

ДВАЙНЮКІ□ толькі мн. Дваіняты. У мяне браты дваінюкі□. Касцяні Паст.

ДВО□ЙНІ толькі мн., с.-г. Двухрогія вілы. Вазьмі дво□йні і пасабі згрузіць салому. Юнькі Паст. Дво□йнямі бяры і нясі гной на поле. Рацькава Уш., Ліпаўкі Докш., Матырына, Старое Лядна Леп., Шпунты Шарк.

ДВО□РАК м., ДВО□РЫШЧА н. Двор, дварышча. Прышлі на бацькаў дво□рак. Ноўка Віц. Паве□рніце налева і хутка ўбачыце іх дво□рышча. Слабада Шум.

ДВО□РНЯ ж., с.-г. Ферма. Даяркі раненька ідуць на дво□рню. Заполле Віц.

ДЖГУР м., заал. Ёрш. У нашай рацэ джгур самая малая рыба. Шэпелева Глыб.

ДЖМЫХЛІВЫ прым. Непаседлівы. Ты такая самая джмыхлівая, як твая цётка была, усё на месцы не пасядзіць. Выхадцы Лёзн.

ДЖУ□ПЛА ж. Бізун; пуга. Джу□плай ледзь адагнаў сабаку. Непароты Шум.

ДЖЫГУ□Н м. Зух, хват. Гэты джыгу□н усюды паспее, свайго не ўпусціць. Азёркі Гар.

ДЗЕД¹ м., бат. Дзьмухавец. Сарваў дзе□да, зараз дуне на яго. Старое Сяло Віц. Куды ні глянь – жаўцеюць дзяды□. Лукомль Чаш. На пагорку растуць дзяды□. Зазыбы Віц. Корань дзядо□ў лячэбны. Ула Беш.

ДЗЕД² м., с.-г., абрад. Першы зжаты сноп жыта. Першы сноп называлі “дзеда”, так здаўна гаварылі. Рацькава Уш. Дзе□да ўкрашалі, ставілі ў кут, шанавалі. Лашукі Паст. На покуць пастаў дзе□да. Асташэва Лёзн.

ДЗЕД³ м. Цэнтральная палка ў крызе (рыбалоўнай снасці). У маёй крыгі дзед саўсім разваліўся. Губіца Шум.

ДЗЕД⁴ м., кулін. Бабка, страва з дранай бульбы. *На вячэру дзэда зробім.* Івесь Глыб.

ДЗЕ□ ДЗІН прым. Дзедаў. *Нідзе не найдзём дзе□ дзін кіёк.* Язна Міёр.

ДЗЕ□ ЙКАЛА аг., неадабр. Чалавек, які пускае чуткі, пагалоскі. *Не дружы з ім, усе знаюць, што ён дзе□ йкала.* Задуброўе Віц.

ДЗЕ□ ЙКАЦЬ незак. Гаварыць, пускаць чуткі, пагалоскі. *Бабкі на лаўках ціха дзе□ йкаюць.* Пышна Леп. *І не надаець ім днямі дзе□ йкаць.* Выдрэя Лёзн.

ДЗЕРАВЕ□ НЕЦ м. Вясковец. *Усе дзераве□ нцы пайшлі на Купалу.* Чачанева Тал.

ДЗЕРАВЯ□ КА ж. Бервяно, бэлька. *Кінь ты тую дзерава□ ку, яе яшчэ пастругаць нада.* Гарбацэвічы Арш.

ДЗЕРАВЯЊННІКІ, ДЗЕРАВЯШКІ, ДЗЯРВЯ□ ШКІ мн. Абутак на драўлянай падэшве. *Абувай дзеравяннікі і пойдзем адсюль.* Свольна В.-Дзв. *Уздзела дзеравяшкі і набегла да суседкі.* Турчына Міёр. *Вобуў называлі дзярвя□ шкі, у іх падошва з дзерава* Друцк Тал.

ДЗЕРБАЛЫ□ ЗНУЦЬ зак., экспр. Хвастануць, сцебануць. *Я так яму дзербалы□ знуў, што ён зваліўся.* Сар’я В.-Дзв.

ДЗЕ□ РЦІСЯ незак. Прыставаць, чапляцца. *Ты цэлы дзень дзярэ□ шся да мяне.* Мяшкова Тал.

ДЗЕСЯТО□ Км. Дзясятак. *Купіла дзесято□ к яец, а больш— дорага.* Занькі Леп.

ДЗЕ□ ХТАР м. Дзягцяр. *У той хаце раньш дзе□ хтар жыў.* Лескавічы Шум.

ДЗЭШАВА прысл. Танна, нядорага. *Пасля вайны многае куплялі дзе□ шава.* Гута Паст. // *безас.-прэдык. слова.* Танна, нядорага. *Тады ж поезд хадзіў — дзэшава было.* Пастушкі Сен.

ДЗЕ□ ШАВЫ прым. Дзяшовы, танны, недарагі. *Сахару куплялі па пяць мяшкоў — ён дзе□ шавы быў.* Заазер’е Тал. *Гэта ўсё было дзешавое.* Ахрэмаўцы Брасл. *Там можна і дзешавое што купіць.* Навасельцы Шарк.

ДЗЁР м., толькі адз. Здор. *Дзёр трэба было б ператапіць.* Сяло Гар.

ДЗЁРКА ж. Тарка. *Моркву ў суп я тру на дзёрку.* Папшулі Міёр. Парпаўн. *дра□ чка.*

ДЗЁЎБАЦЬ незак. Дзяўбаць, есці дзюбай. *Куры дзёўбаюць зярно.* Слабада Шум.

ДЗІГІНАЛІЦЬ незак. Злоўжываць алаголем. *Дзігіналіць каждый дзень, а тады ў разнос ідзець.* Дзёрнавічы В.-Дзв.

ДЗІК гл. ДЗІЧ¹

ДЗІКУНЫ́ *мн.* Плады дзікай яблыні. *У нас добрэ ўрадзілі дзікуньі.* Дрысвяты Брасл.

ДЗІРБА□ Ч *гл.* ДЗЯРБА□ Ч

ДЗІРУ́Н *гл.* ДЗЯРО□ НІК

ДЗІЦЁНАК *гл.* ДЗЯЦЁНАК

ДЗІЧ¹ *м. і ж., ДЗІК м., ДЗІ□ ЧКА, ДЗІЧЫ□ НАж. 1.* Скула.

Дзіч на руке села, рука красная, апухла. Ахрэмаўцы Брасл. *Дзічы□ на на руке замінае рабіць.* Кузняцова Віц. // *Стрыжань у скуле. Так нага балела тут, я ўзяла і націснула, а адтуль дзіч выскачыў.* Абаляны Брасл. 2. Бародаўка. *У мяне на пальцы сеў дзік.* Смалоўка Гар. *Дзіч на самай ладоні сеў.* Мікуліна Глыб. *Вырасла на пальцы дзіч.* Чарневічы Глыб. *Дзі□ чка на барадзе, адкуль узялася? Пішчалава Арш. А ты як дзі□ чкі зьвялі?* Слабодка Леп.

ДЗІЧ² *ж., зб.* Зараснік. *Тут раньшэ ягады раслі, а цяпер адна дзіч.* Абольцы Тал.

ДЗІ□ ЧКА, ДЗІЧЫ□ НА *гл.* ДЗІЧ¹

ДЗЫ́ГАННЕ *н.* Бязмэтная беганіна. *Не магу больш глядзець на яе дзыганне, – штоб здаровай дзеўке стаць такім гультаём!* Заслонаўка Арш.

ДЗЫ́НДРА *ж., толькі адз., зб.* Шлак. *Кругом чорная дзындра навалена.* Альшанка Чаш.

ДЗЮДО́К *м.* Парсючок. *Дзюдок мой пагано есь.* Надазер'е Глыб.

ДЗЮС *м., толькі адз.* Гліна. *Я дзю□ су набраў ужо, можна і печ падлатаць.* Гута Паст.

ДЗЯВО□ ЧКІ *мн.* Дзяўчаты. *Прыйшлі да нас дзяво□ чкі з суседняй дзярэўні.* Славені Тал.

ДЗЯВУ□ ЛЬНЯ *ж., экспр.* Дзяўчына-гуляка. *З гэтай дзяву□ льняй дабра не нажывеш.* Бораўна Леп.

ДЗЯ́ГА *ж.* Папруга, рэмень. *От я табе зараз дам дзягі .* Шантары Докш.

ДЗЯ□ ДНА *ж.* Дзядзькава жонка. *Дзя□ дну сваю бачыла.* Гарбацэвічы Арш.

ДЗЯДО□ ВІК *м.* Парсюк, якога забіваюць на Дзяды. *Дзядо□ віка колюць абычна на Каляды.* Лямніца Віц.

ДЗЯДО́К *м., абрад.* Першы сноп, зжаты ў час зажынак. *Раньшэ дзядка хавалі да Ражаства.* Дзеркаўшчына Глыб.

ДЗЯДУ́ЛЬНІК *м.* Дом састарэлых. *Не хочацца ў дзядульніку дажываць.* Дзёрнавічы В.-Дзв.

ДЗЯ́ЛКА *ж.* Участак зямлі, сенажаці, лесу. *Ваша дзя□ лка непадалёк ад нашай.* Варапаева Паст. *Ніяк не закончу дзя□ лку буракоў.* Мосар Глыб. *Ну і дзя□ лку далі, век не выпалю.* Азярцы

Глыб. *Вот дзя□ лку выдзелілі над бульбу.* Вялікі Поўсвіж Леп. *У калхозі давалі дзя□ лкі буракоў.* Грынеўшчына Докш. *Мы свае дзялкі ўжо некалькі разоў прарывалі .* Станюкі Сен. *У багатых былі вялікія дзя□ лкі ў лесе.* Гута Паст., Варнелі Брасл., Грыцы Глыб., Селішча Уш.

ДЗЯЛЬНІ□ К, ДЗЯННІ□ К м. 1. Гаспадарчы двор; агароджаная частка двара, дзе знаходзіцца жывёла ўдзень і ў добрае надвор'е. *Загані карову ў дзяльні□ к.* Касцяні Паст. *Дачушка, прыбяры дзяннік , бо госці хутка будуць.* Папшычы Глыб. *Ты карову з дзенніка□ не выпускай.* Курэй з дзенніка□ прагані. Амбросавічы Шум. Параўн. *дэржнік.* 2. Памяшканне для захавання сельскагаспадарчага інвентару. *Шчэ бацька мой пастроіў дзяльні□ к, вот ён і зараз стаіць.* Лямніца Віц. *На кухню можна зайсці праз дзяльні□ к.* Багданова Брасл. 3. Сметнік. *Усю шуму на дзяннік вынесла .* Ветахмо Докш. *На дзянні□ к вынесі капусту, яна спорчаная.* Вараны Докш.

ДЗЯЛЯНКА ж. Свежае мяса, сала, якім надзяляюць родных, блізкіх. *Сёння маці дзялянку прынесла , заўчора яны свінню закалолі.* Іванск Чаш.

ДЗЯННІ□ К гл. ДЗЯЛЬНІ□ К

ДЗЯРБА□ Ч, ДЗІРБА□ Ч м. Матыка з зубамі. *Вазьмі дзярба□ ч да прапалі якую латку бульбы.* Сяло Гар. *Прынесі мой дзірба□ ч.* Лескавічы Шум. Параўн. *драба□ к, дра□ пка, драпцы□ .*

ДЗЯРВЕ□ ННЕ н., зб. ДЗЯРНО□ ЁНІК, ДЗЯРНЯ□ К м. *Дзёран. Аблажы дзярве□ ннем возле забора, а патам паглядзіш, што вышла.* Казімірова Пол. *Бульбу ў дзярно□ ўнік не пасадзіш.* Суша Леп. *Конь капытамі сячэ дзярня□ к.* Нямойта Сен.

ДЗЯРВЯ□ ШКІ гл. ДЗЕРАВЯННІКІ

ДЗЯРНО□ ЁНІК, ДЗЯРНЯ□ К гл. ДЗЯРВЕ□ ННЕ

ДЗЯРО□ НІК, ДЗЯРУ□ Н, ДЗІРУ□ Н м., кулін. Дранік. *Люблю дзяро□ нікі з маладой бульбы.* Ахрэмаўцы Брасл. *У маёй бабкі смачныя дзяро□ нікі.* Калышкі Лёзн. *Са свежай бульбачкі такія дзеруны□ палучаюцца.* Каміншчына Глыб. *Дзіруны са смітанай вельмі смачныя.* Крынкі Лёзн. *Дзіруно□ ў напікла.* Палова Гар. Параўн. *драч¹, драча□ к, драчо□ нік*

ДЗЯРО□ НКА, ДРА□ НКА, ДРА□ НІЦАж., кулін. Бабка з дранай бульбы. *На абед дзяро□ нку зраблю.* Чарневічы Глыб. *На сталу павінна быць усё сваё: і каўбасы, і дра□ нка.* Лынтупы Паст. *На пліце дра□ нку не зробіш.* Псуя Глыб. *К вечару спяку дра□ нку.* Пліса Глыб., Лісуны Арш., Папшулі Міёр., Галбея, Чорнае Паст., Ёды Шарк., Дабея Шум. *Дра□ ніца са смятанай вельмі смачная.* Цілеўцы Міёр.

ДЗЯРУ□ ЖЖА н., зб. Тоўстае грубае палатно. Нада дзяру□ жжа на трапкі дастаць. Кузняцова Віц.

ДЗЯРУ□ Н гл. ДЗЯРО□ НІК

ДЗЯ□ ТЛАВІНА, ДЗЯ□ ТЛІНА ж., бат. Дзяцеліна; дзікая канюшына. Схадзіла прынесла дзя□ тлавіны кролікам. Цілеўцы Міёр. З дзя□ тліны пчолы сабіраюць мёд. Слабада Віц. Каровы скубуць дзя□ тліну. Заполле Віц.

ДЗЯТЛУК м. Маларослы, фізічна слабы хлопец. Слабенькі малец, нейкі дзятлук. Камень Леп.

ДЗЯТУ□ ХА, ДЗЯЦІ□ НА, ДЗЯЦІ□ НІХА, ДЗЯЦІ□ НУХА, ДЗЯЦІ□ ХАЎНА ж., заал. Квактуха, якая водзіць куранят. Дзяту□ ха пахажвае па двары з курчатамі. Пашкі Шарк. Наша дзяці□ на здохла чагосьці. Харашо, хоць цыпляты падраслі троху. Сяло Гар. Дзяці□ ніхацыплят ужо кінула, дык тэі адны ходзяць. Пестуніца Віц. Дзяці□ ніха харашо водзіць цыплят. Лялеўшчына Гар. Дзяці□ ніха ўсягда са сваімі дзеткамі. Рамні Гар. Мая дзяцініха вывела сем цыплят. Бароўка В.-Дзв. Дзе э гэта дзяці□ нуха падзелася? Каты Шарк. У дзяці□ нухі сёлета дзесяць куранят. Леснікі Глыб. Дзяці□ хаўна ходзіць па двары. Чашкі Глыб. Параўн. дзяўчы□ ніха

ДЗЯЎБА□ Чм., заал. Індык. Краснае ў панадворак лепш не адзяваць, бо дзяўба□ ч наляціць. Мясаедава Шум.

ДЗЯЎБЭЛІЦА незак., экспр. Працяглы час займацца якой-небудзь справай. Увесь дзень дзяўбеліца са сваёй старой машынай. Ляды Дубр.

ДЗЯЎБІЛА н. Прылада, якой цягюць сена са стога. Вазьмі дзяўбіла, нацягай сена карове на ноч. Шарагі Міёр.

ДЗЯЎЗНО□ н., неадабр. Высакарослая лянівая дзяўчына. Ходзіць па вуліцы гэткае дзяўзно□, а каб дома памагчы, дак не дапросішся. Клясціцы Рас.

ДЗЯЎЧО□ НА ж. Дзяўчына. У саседкі две дзяўчо□ ны. Задзежжа В.-Дзв. Дзяўчо□ ны пад гармонік танцавалі. Кісялева Тал.

ДЗЯЎЧУ□ К м. Дзяўчынка. Дачка ж яшчэ малая, саўсім дзяўчу□ к, тояк ты яе пакінеш на суткі адну. Псуя Глыб.

ДЗЯЎЧЫ□ НІХА ж., заал. Квактуха, якая водзіць куранят. На тую дзяўчы□ ніху нападаў коршак, але адбілі, кураняты разбегліся, чуць сабралі. Лескавічы Шум. Параўн. дзяту□ ха, дзяці□ на, дзяці□ ніха, дзяці□ нуха, дзяці□ хай.

ДЗЯЦЁНАК, ДЗІЦЁНАК м. Дзіця. Бацька мой строгі, сваім дзяцёнкам балатраснічаць не даваў. Язна Міёр. Адзін дзіцёнак, і таго ні хочуць глідзець. Стаі Леп., Абольцы, Варанцэвічы Тал.

ДЗЯЦІ□ НА, ДЗЯЦІ□ НІХА, ДЗЯЦІ□ НУХА,
ДЗЯЦІ□ ХАЎНА гл. ДЗЯТУ□ ХА

ДНЕШКО□ і ДНЮШКО н., ДНІ□ ШКА і ДНЫ□ ШКАж. і н., ДЭ□ НКА ж. 1. Дошчачка, на якой рэжучь што-н. або выкарыстоўваюць як падстаўку пад патэльнію. *Днешко□ нада, каб на ім яйкі крышыць, гуркі, можна хлеб, калбасу рэзаць.* Кушталі Шарк. *Не стаў патэльнію на чысты стол, дню□ шю падлажы.* Стралкі В.-Дзв. *Прынясі мне дні□ шку і нож.* Косарава Глыб. *Калі капусту секлі, то дны□ шку бралі.* Лётцы Віц. *Дэ□ нка ў цябе добрая, можна, з дубу? Пасекі Докш. Дэ□ нка ўжо саўсім зрэзалася, а выкінуць жалка.* Воўкаўшчына Міёр. *Зяць зро□ біў мне аж тры дэ□ нкі.* Іванькі Міёр., Старое Лядна Леп., Гута Паст., Вішня Шум. Параўн. *драбінка.* 2. Века, накрыўка. *Дні□ шка круглае, дзераўянае, дзежку ім накрываюць.* Псуя Глыб.

ДЗЯШАР м., кулін. Страва, начыненыя дранай бульбай запечаныя свіныя кішкі. *Закалолі парасёнка, заўтра зробім дзяшар.* Купчэлі Брасл.

ДОВАД м. Дакумент, пашпарт. *Тады ў нас ужо былі гэтыя паспарта, довады зваліся.* Узмёны Міёр.

ДО□ ДНЯ прысл. Досвіткам. *Бывала, што і до□ дня ўставаць нада.* Аўсянка Міёр.

ДО□ ЙКА ж. Даярка. *Раней я до□ йкай рабіла, а дзеці памагалі.* Аколіца Брасл.

ДОЙЛА н. Вымя. *До□ йла ў каровы добрае, а малака мала.* Гарбацэвічы Арш. *У нашай каровы вялікае дойла.* Ілава Шум.

ДО□ ЛАК м. Дол; паверхня зямлі, падлогі. *Падмяці ты до□ лак лепей.* Празарокі Глыб.

ДО□ ЛКА гл. ДАЛАВАХ

ДО□ ХТАРКА гл. ДАХТОРКА

ДО□ ШКІ мн. Падлога. *Пад до□ шкі стаўляем закаткі разныя, загатоўкі.* Амбросавічы Шум.

ДО□ ШНІК м. Вялікая драўляная бочка. *Поўныя до□ шнікі журавін насыталі.* Клясціцы Рас.

ДРАБА□ К м., с.-г. Матыка з зубамі. *Вазьмі драба□ к і выпалі буракі.* Слабада Шум. Параўн. *дзярба□ ч, дзірба□ ч, дра□ пка, драпцы□ .*

ДРАБАКАВА□ ЦЬ, ДРАПАКАВА□ ЦЬ, ДРАПАЧЬЎ ЦЬ незак. Апрацоўваць культыватарам. *Дзірван спачатку драбаку□ юць.* Галбея Паст. *Драпакава□ ць бульбу нада два-тры раза на лета.* Дамашы Брасл. *Поле драпачьлі трактарамі.* Пралетарыя Уш.

ДРАБАН м., заал. Вялікі акуль. *Глянь, якога бацька драбана спаймаў.* Бачэйкава Беш.

ДРАБІ́НКА ж. Рашотчатая падстаўка пад скавараду. *Прынясі драбі́нку , скаварада гарачая.* Надазер’е Глыб. Параўн. *дне□шко, дніўшко, дні□шка, дны□ша, дэ□нкаў* 1 знач.

ДРАБНІ□ЦА, ДРАБНУ□ШКА, ДРАБНЯ□НКА ж., зб., ДРАБНЯ□Км., зб. Драбната, драбязя; дробныя прадметы. *Буракі ў гэтым годзе саўсім драбні□ца.* Язна Міёр. *Як неўражайны год, дык будзем і драбну□шку есці, хоць у мундзірах варыць.* Загарадна Лёзн. *Леташняй драбня□нкі шмат засталася, дзяваць няма куды.* Бораўна Леп. *Ягад шмат, але ж адзін драбня□к.* Дразды Беш. // Дробныя жывёлы; патомства свойскіх жывёл. *Скора драбні□ца па двары пойдзе час ужо.* Пранікі Уш.

ДРАВА́РКА, ДРАВА́РНЯ, ДРО□ЎНЯ ж., ДРАВАСÉК, ДРАВЯ□НІК, ДРАВЯ□ТНІК, ДРАЎЛЯ□НІК, ДРАЎНІ□К, ДРЫВЯ□НІК, ДРЫВЯ□ТНІКм. Дрывотнік; хлеў або павець для дроў. *Ужо развалілася зусім мая драва□рка.* Абольцы Тал. *Схадзі ў драварку, прынясі дроў у баню.* Папшулі Міёр. *Схадзі ў драва□рню, выберы бярозавых дроў, баню цепліць будзем.* Чарневічы Глыб. *Да зімы поўную драварню налажылі дроў .* Далёкія Брасл. *У мяне дроў поўная дро□ўня.* Новая Яблынька Тал. *Увесь дравасék ужо закладзены дрывамі .* Бортнікі Глыб. *Нада купляць дрывы, а то дравасе□к пусты стаіць.* Чачанева Тал. *Нагатаваў дроў на зіму поўны дравасе□к.* Клясціцы Рас. *Дривы мы складваем у дравя□нік, вон ён стаіць.* Езярышча Гар. *У дравя□тніку пуста.* Якаўлевічы Арш. *Набяры ў дравя□тніку ахапак дроў.* Латкова Шум. *Дроў поўны драўля□нік набілі.* Мікалаева Шум. *Мы дривы ў драўні□к складваем.* Абольцы Тал. *У драўніку□цячэ крыша.* Малыя Смалянцы Чаш. *Драўні□к у нас поўны дроў.* Езярышча Гар. *Дривя□нік ужо крыць нада.* Занькі Леп. *К канцу зімы дривя□тнік пусцее.* Друцк Тал. *Ідзі ў дривя□тнік, прынясі пару паленцаў сухіх.* Слабада Шум.

ДРА□ГАЦЬ незак. Стукаць, барабаніць. *Толькі змружыў вочы, аж нехта дра□гае ў дзверы.* Пазнякова Пол.

ДРА□НІЦА, ДРА□НКА гл. ДЗЯРО□НКА

ДРАННЁ н. Здробненая на тарцы бульба. *Драннё на стале, можна жарыць дранікі.* Папшулі Міёр. *Во драння□нарабіла, бліноў напяку.* Бушыкі Глыб.

ДРАПАК м. Культиватар. *Пара была драпкаваць, але сват як пазычыў драпак, дык яшчэ ні прывёз.* Цешылава Паст.

ДРАПАКАВА□ЦЬ, ДРАПАЧЫЦЬ гл. ДРАБАКАВА□ЦЬ

ДРА□ПКА ж., ДРАПЦЫ□мн. Матыка з зубамі. *Дра□пку ў рукі – і на поле палоць.* Ларынаўка Арш. *Драпца□мі бульбу асыпалі.* Старое Лядна Леп. Параўн. *дзярба□ч, дзірба□ч, драба□к.*

ДРАЎЛЯ□ НІК, ДРАЎН□К гл. ДРАВÁРКА

ДРАЧ¹, ДРАЧА□ К, ДРАЧО□ НІК м., кулін. Дранік. З дзецтва люблю драчы□. Ліпаўкі Докш. Заўтра драчо□ ў напяку. Лескавічы Шум. Салат з гуркоў і драчы□ – што ім яшчэ нада. Загор’е Глыб. І драчакі□ я пяку. Заазер’е Тал. Драчо□ нікі часта пяком. Абольцы Тал. Люблю драчо□ нікі. Лямніца Віц. Параўн. дзяро□ нік, дзяру□ н, дзіру□ н.

ДРАЧ² м. Дзяркач, галень; стары венік без лісця. Гэта ўжо не венік, а драч, зусім сцёрся. Алексінічы Сен. Мы драчо□ м двор змятаем. Чарневічы Глыб.

ДРА□ ЧКА ж. Тарка. Дра□ чка ў нас тупая, ці падзярэш буракі. Лісуны Арш. Калі бульбачку на дра□ чку – вось табе і дранікі. Стар Лёзн. Так рукі баляць, што доўга на дра□ чке бульбу не магу драць. Ёды Шарк. Сам зрабіў дра□ чку. Лескавічы Шум. Параўн. дзёрка. // Прылада для здрабнення садавіны, гародніны на корм свойскай жывёле. Трэба падраць буракі для кароўкі на дра□ чку. Зямцы Шум.

ДРАЧО□ НІК гл. ДРАЧ¹

ДРАШПІ□ ЛАК м. Нажоўка; невялікая ручная піла з адной ручкай. Файны твой драшпі□ лак. Перавознікі Паст.

ДРО□ НКА ж. Драўляная засаўка. Зачыні дзверы на дро□ нку. Тупічына Шарк.

ДРОСЕЛЬ, ДРО□ СЕНЬ, ДРОСТ м., толькі адз., бат. Драсён. Ну, дрóсель такая трава, што на ахрап’е не гадзіцца. Азярцы Глыб. Звяжы дро□ сень у пукі. Малыя Пышнагоры Леп. Дрост расце на гародах і сметніках. Крынкі Лёзн.

ДРО□ ЎНЯ гл. ДРАВÁРКА

ДРУГАВÉЙ, ДРУГА□ К м., толькі адз. Другі ўкос травы. Ужо прыйшла пара другавéй рабіць. Гатаўшчына Глыб. Пойдем вечарам друга□ к зграбаць. Папшулі Міёр.

ДРУГА□ ЧКА ж., заал. Карова з другім ацёлам. Наша карова – друга□ чка, зусім неспакойная стала і малака мала дае. Бораўна Леп.

ДРУГÉЙ м. 1. ліч. Другі. Другéй год лета мокрае, сонца мала. Буды Шарк. 2. у знач. займ. Іншы. Калхозу адзін налог быў, саўхозу – другéй. Абухава Арш. У цябе быў друге□ й сабака. Стаі Леп.

ДРУЖБА□ Н м. Блізкі друг; сябар. Дзед з брыгадзірам – дружбаны□ даўнія. Алексінічы Сен.

ДРУ□ ЖКА ж. Сяброўка. Дру□ жка маёй дачкі вельмі красівая. Зароўе Леп. Дру□ жкай маёй ана была Амбросавічы Шум.

ДРУ□ КІ *мн.* Прыстасаванне з сукаватых маладых ялінак для сушкі льну, гароху і інш. *Канюшыну падсушылі і склалі на дру□ кі.* Лужкі Глыб. *Дру□ кі ставяцца каля хаты, на іх расцілаюць канюшыну, сушаць, да ночы забіраюць.* Каралёва Шарк. *Гарох, боб на дру□ ках сушылі.* Германавічы Шарк., Залессе Глыб., Бораўна Леп.

ДРУЧА́ *ж.* Палка. *А дручы́ не баіся?* Баравуха Пол.

ДРУ́ЧКА *ж.* Прылада для часання льну ў выглядзе дошчачкі, у якую ўстаўлены зубы. *А даўней і гэта дручка пры дзеле была.* Сарочына Уш. *Зубы ў дру□ чцы маглі быць дзераўляныя і жалезныя.* Матырына Леп.

ДРЫВА□ *толькі мн.* Дровы. *Дрыва□ намоклі, і печку ні магу растапіць.* Крывіцкі Шум.

ДРЫВО□ *н., толькі адз., зб.* Дрэвы. *Дрыво□ на ўсёй вуліцы расце.* Славені Тал.

ДРЫВЯ□ НІК, ДРЫВЯ□ ТНІК *гл.* ДРАВА́РКА

ДРЫГАТА□ *ж., толькі адз.* Дрыжкі. *Змерзнеш – такая дрыгата□ прабірае.* Лямніца Віц.

ДРЫГВЕ□ НЬ *ж.* Балота; зыбкае месца. *Глядзі толька ў дрыгве□ нь не зайдзі.* Кузняцова Віц. Параўн. *дрэб.*

ДРЫЗЫВА□ ЦЬ *незак.* Буксаваць. *Не едзь ты сягоні, усю дарогу дрызыва□ цьбудзеш.* Пранікі Уш.

ДРЫЛЬ, ДРЫН *м.* Палка. *Хочаш, каб дрыль на спіне пахадзіў?* Сар'я В.-Дзв. *Перацягнула дры□ нам кабана, дак шаўковы стаў.* Лётцы Віц. *Як дам дры□ на, дак пятаму закажаш.* Валосава Тал.

ДРЫ□ НДАЦЬ *незак., экспр.* Хадзіць без справы, лайдачыць. *Яго з работы выгналі, бо толькі дры□ ндаць умеў.* Выдрэя Лёзн.

ДРЭБ *м.* Балота. *Недалёк ад майго гарода балота, па нашаму – дрэб.* Задуброўе Віц. Параўн. *дрыгве□ нь.*

ДРЭ□ НЧЫЦЬ *незак.* Непакоіць; балець, свярбець. *Хворая нага па начах дрэ□ нчыць.* Новыя Валосавічы Леп.

ДРЭ́ТАЎКА *ж., заал.* Кура. *Толькі паспяваю з пшаніцы дрэ́тавак ганяць.* Замхава Глыб.

ДРЭ□ ЎНЕЙ *прысл.* Раней, даўно. *Дрэ□ ўней млын у нас быў.* Мікалаева Шум.

ДУБА□ К *м., экспр.* Холад, сцюжа. *Дуба□ к на вуліцы, ні магу трываць.* Валкалата Докш., Язна Міёр.

ДУБАЛЬТО́ЎКА *ж.* Суконная хустка ў клетку. *Дубальто́ўка абычна бывае ў клетку.* Кашчына Чаш.

ДУБЕ□ ЧНІК, ДУБНЯ́К, ДУБЯ□ НІК *м.* Венік з дубовага вецця. *Вазьмі дубе□ чнік, змяці вот сор з хаты.* Бешанковічы.

Пойдзеш у лазню , дык вазьмі дубняк : ім так добра парыцца.
Іванск Чаш. Дубя□ нікам па спіне так адхажу– слязамі ўмыеешся.
Ілава Шум.

ДУБЫ□ ЦА, ДУ□ БНІЦАж. Лодка, выдзеўбаная з тоўстага дрэва, пераважна з дуба. *Не так проста выдалбаць дубі□ цу* Латышы, Ураджайная Глыб., Перавознікі Паст. *Чыясьці ду□ бніца ў карчах схавана.* Замхава Глыб.

ДУЎБНІК м., зб. Дубовы лес, дуброва. *На Віцебшчыне рэдка ўстрэціш ду□ бнік, а вот на Палессі ёсць.* Боркавічы В.-Дзв. *У нас ко□лісь столькі дўбніка было.* Барсукі В.-Дзв.

ДУ□ БНІЦА гл. ДУБЫ□ ЦА

ДУБНЯК гл. ДУБЕ□ ЧНІК

ДУБО□ ВІКм. Дубовы сок. *Па вясне нада было б дубо□ віку нагнаць.* Папкі Шарк.

ДУБЯ□ Км. Дубовае палена. *Без матэрыялу нікуды.* Хоць дубя□ к дайце які.Лётцы Віц.

ДУБЯ□ НІК гл. ДУБЕ□ ЧНІК

ДУ□ ГІмн. Насілы; жэрдкі без насцілу для пераноскі сена ў копах. *Косім на нізкіх месцах, потым на ду□ гах сена выносім на ўзболатак.* Кавалі Глыб.

ДУГОЎКА ж. Кашуля з доўгімі рукавамі. *Гэта ж не сарочка, а дугоўка нейкая.* Шарагі Міёр.

ДУЎЖНІК м. Галоўны карань дрэва. *Калі пры перасадцы дўжнік зломіш, то дзерава хутка засохне.* Шалыгі Віц.

ДУ□ ЙКА ж. Замець, завея, завіруха. *На дварэ ду□ йка моцная ўзнялася.* Нярэйша Сен. *Відаць, ду□ йка хутка будзе.* Лескавічы Шум.

ДУЎКРА, ДУЎКРЯ аг., асудж. Неразумны, упарты чалавек. *Які ж ты ўсё -такі дўкра.* Грынеўшчына Докш. *Ён такі дўкря .* Гарадок.

ДУЎКСА аг. Чалавек высокага росту. *Якая ж ты ўрадзілася дўкса!* Сялец Чаш.

ДУЎПІНКА ж., бат. Груша. *Трэба падабраць дуўпінкі , унучка.* Бычыншчына Міёр.

ДУЎЛЬКІмн. Рэшткі валакна пры апрацоўцы льну. *Як на ільне работалі, дык дамой прыйдзеш увесь у дўльках*Барсукі В.-Дзв.

ДУНДЗЕ□ ЦЬ незак. Бубніць; гаварыць ціха, незразумела. *Перастань дундзе□ ць, добрага ж нічога ні скажыш.* Дунілавічы Паст. *Дундзі□ ць і дундзі□ ць над вухам.* Русіны Паст. *Параўн. дэ□ чыць.*

ДУНДУ□ К м., экспр. Негаваркі, замкнуты чалавек. *Не чалавек, а нейкі дунду□ к, слова людзям не скажа.* Дроздава Тал. *Твой дунду□ к дадому пасунуўся.* Сянькова Шум.

ДУ□ ПЛЕ *н.* Дупло. У ду□ плях могуць дзікія пчолы быць. Замачак Чаш.

ДУПЛЯ□ НКА *ж.* Дрэва з дуплом. Тут недзе дупля□ нка стаіць, паглядзім у ду□ пле пчол. Лескавічы Шум.

ДУРАЦ *м.,* толькі *адз., бат.* Дурнап'ян. Схадзі дай карове травы, але глядзі, каб не папаўся дўрац. Прыпернае Глыб.

ДУРКАВА□ ТЫ, ДУРУКАВА□ ТЫ *прым.* Дурнаваты; які выражае разумовую абмежаванасць, тупасць. У іхняй пародзе ўсе былі дуркава□ тыя. Каверзы Гар. Нейкі дурукава□ ты хлопец, робіць абы-што. Лямніца Віц.

ДУРМА□ НІХА *ж., бат.* Чаромха. Бацька сказаў, што нада дурма□ ніху высякаць, бо цень дае ў хату. Ахрэмаўцы Брасл.

ДУРМА□ НКА *ж.* Гарэлка. Усе беды праз гэту дурма□ нку. Абольшы Тал.

ДУРО□ НЫ *прым.* Свавольны, гарэзлівы; спешчаны. Я не думала, што ўнук будзе такі дура□ ны. Боркавічы В.-Дзв. Якей дура□ ны хлопец вырас. Зароўе Леп., Рунды Міёр.

ДУРУКАВА□ ТЫ *гл.* ДУРКАВА□ ТЫ

ДУХА□ РЫЦЦА *незак.* Душыцца; апырсквацца або націрацца духамі, адэкалонам. Сядзіць перад зеркалам, духа□ рыцца, а вечарам бяжыць у клуб. Замхава, Мосар Глыб.

ДУХМЯ□ ННІК *м., бат.* Бэз. Духмя□ ннік можа быць і фіялетавым, і белым. Уна Лёзн.

ДУШМЕ□ НЬ *ж., толькі адз.* Гарачыня, спякота. У самую душме□ нь жыта жалі. Антонаўка Арш.

ДУ□ ШЫ *мн., кулін.* Клёцкі, галушкі, зразы і інш. з мясной начинкай. Ду□ шы толькі на свята гатуем. Крывасельцы В.-Дзв. Ду□ шы на Каляды гатоўлю ўсягды. Каханавічы В.-Дзв.

ДЫМКА *ж.* Узор на палатне, тканым у чатыры ніты. Я ўмела ткаць у ды□ мку. Ручнікі ў ды□ мку ў мяне і зараз ёсца. Матырына Леп. Выткала скацірку ды□ мкай. Чарневічы Глыб. // Палатно, ткане ў чатыры ніты, і выраб з яго. Уся хата бабулькі ўслана дымкамі. Рудабісць Брасл. А дымкі сабе мы рабілі самі. Луначарскае В.-Дзв.

ДЫРДЫК *м., кулін.* Блін мучны. Дырдыкі на вадзе не вельмі смачныя, але ж малака няма. Агурні Глыб.

ДЫХАЛАЎКА *ж., адз.* Дыханне. Як пагнаўся за мной пятах, уцякала, аж дыхалаўку забіла. Галбея Паст.

ДЫХТОЎНЫ *прым.* Трывалы, моцны. Купіла ва ўнівермагу дыхтоўны мацір'ял на спадніцу. Макаравічы Докш.

ДЭ□ НКА *гл.* ДНЕСКО□

ДЭ□ ЧЫЦЬ *незак., экспр.* Бубніць; гаварыць ціха, незразумела. *Што табе саседка цэлы час дэ□ чыла?* Цімошкава Міёр. Параўн. дундзе□ ць.

Е

ЎВІЛЬ *м.* Верхняя частка шчыта ў страсе. *Ўвіль забі, лепей будзе.* Дзегцяры Брасл.

ЕГАЗІЦЬ *незак.* Не сядзець на адным месцы, рухацца. *Чаго ты егазііш, як стараказа?* Янкавічы Рас.

ЎГДЗІЦЬ, ЎЖДЖАЦЬ *незак.* Ездзіць. *У нядзелю ўсе ё гдзілі на кірмаш.* Муляры Паст. *Яны часта ёжджыяць на базар.* Камаі Паст. *Ёжджылі на цялегах цераз лес.* Друя Брасл. *У гэтым годзе будзем часта на базар ёжджыць.* Карасіна Брасл.

ЎДАЛА *н., толькі адз.* Страва, абед. *У лес нада абязацельна браць з сабой ёдала.* Чэрцы Леп.

ЎДКА *безас.-прэдык. слова.* Вільготна і холадна. *Сягоння ёдка, надзівайся цяплей.* Стар Арш.

ЎДЛЁНЕЦ, ЎДЛЁНІЦ, ЎДЛЯНЁЦ, ЕЛЯНЁЦ *м.* Ядловец. *Ёдлёнец толькі ў лесі расце .* Дэмскія Міёр., Боркавічы В.-Дзв. *Ёдлёніц расце ў лесе .* Асвея В.-Дзв. *Ёдлянёц – балотная расліна, якая зманьвае дзевак у лес.* Андронавічы Віц. *Нарвала елянца ўчора.* Лукомль Чаш.

ЎДРЫНА́ *ж., заал.* Божая кароўка. *Ёдрына́ звалілася на маю руку і сядзіць.* Баравуха Пол.

ЎЖА́ *ж., зб., бат.* Высокая трава з суквеццем мяцёлкай. *Ёжа ўжо перарасла , нада касіць і выцягаваць сразу з балота.* Рускі Шум.

ЎЖДЖАЦЬ *гл.* ЎГДЗІЦЬ

ЎЖКІ, ЎШКІ, ЎШЧЫ *прым.* 1. Непераборлівы ў ежы (часцей пра хатнюю жывёлу). *Ёжкая карова – можа сена да вясны не хваціць.* Ахрэмаўцы Брасл. *Карова ў мяне ёшкая і спакойная.* Шыбекі Арш. *Парасёнак у гэтым годзе дужа ёшкі трапіўся: што ні дасі – усё з'есць.* Селішча Уш., Едлавічы Брасл., Выхадцы Лёзн., Лашукі Паст. *Сабака такі ёшчы, што ні накладзеш – усё з'есць.* Новы Пагост Міёр., Струста Брасл., Турлы Паст., Рускі Шум. 2. Прыдатны да ежы. *Выгляд у гэтай садавіны ёшчы.* Рудня Пол.

ЎЖЫВА *н., толькі адз.* Ежа; тое, што ядуць. *Ці ёсць у нас якое ёжыва ў хаце?* Чапукі Міёр.

ЕЗДАЊІНА ж. Язда. У маленстве бацька прывучаў мяне да езданіны на кані. Чапукі Міёр.

ЕКАТАЊЦЬ незак. Гучна плакаць. Ну, хопіць ужо табе екатаЊць! Якубова Рас.

ЕЛАВІНА ж. Вялікая моцная елка. У нас калі сустрэнецца ёлавіна, дык у тры ахопкі. Вялікая Пярэспа Сен.

ЕЛАВЫ прым. Яловы. За вёскай нашай – харошы елавы лес. Хлусава Арш.

ЕЛАЖНІК м., зб. Яловы лес. На елажніку многа лісічак . Дзёрнавічы В.-Дзв.

ЕЛОЗА аг. Гарэза. Пасідзі лепш дома, елоза ты мая! Бігосава В.-Дзв.

ЕЛЬНІЦ м. Лістоўніца. Ёльніц расце ў Сібіры. Забор'е Сен.

ЕЛЯНЁЦ гл. ЕДЛЁНЕЦ

ЁМЕНКА, ЁМІНКА, ЁМЯ ж. Бульба, адабраная для харчавання чалавека. Бабуля век капае бульбу ў два кошыкі: у адзін – семенку, у другі – ёменку. Навасельцы Шарк., Пусташы Пол., Сарочына Уш. Сёлета ёмінкі вялікі засек поўны насыпалі. Сакольнікі Віц. Дробнай бульбы сусім мала набралі , прыйдзеца ёмінкай свінню карміць . Кулінава Уш., Баравуха Пол. Ёмя ў нас сёлета вельмі смачная. Галбея Глыб.

ЁНКАТ м., толькі адз. Енк, стогн. Енкату нарабіла малая на ўсю хату. Слабодка Чаш.

ЁНКАЦЬ незак. Енчыць, жаласліва стагнаць. Чаго ёнкаеш? Што табе баліць? Багушэўск Сен.

ЁНЧЫЦЦА незак. Мучыцца. Усё жыццё са страўнікам ёнчуся. Кулінава Уш.

ЁНЧЫЦЬКАЦЬ незак. Енчыць, назойліва, надакучліва прасіць аб чым-н. Не ёнчыцькай , не прасі: усё роўна не дам цукерак да абеда. Папшычы Глыб.

ЕРАЦІК м. Неразумны, дурнаваты чалавек. А малец гэты – ерацік, нічога не ведае. Едлавічы Брасл.

ЁРНІК м., зб. Хмызняк. Праз ёрнік прадзіраліся, каб на дарогу выйці. Кулінава Уш.

ЕСЁНКА ж. Паліто на восень. Сёння адзену есёнку ў клуб . Мельніца Шарк.

ЁСЦІКІ, ЕСЦЬ, ЕСЬ незак. Есці. Ідзіці, дзеткі, ёсцікі! Чарневічы Глыб. Хадзіце есць, ужо астыла ўсё. Задзетуні Віц. Што будзеш варыць сёння есць? Дзёрнавічы В.-Дзв. Ці пойдзеш ты есь? Ганкавічы Беш.

ЕСЯНОВЫ прым. Асінавы. Стол у мяне ў хаце есяновы. Ноўка Гар.

ÉТЫ, ÉТЫЙ *займ.* Гэты. *Éты дзед ужо гады са тры адзін.* Пераходцы Леп. *Цыбулю лупіць я люблю, ётая работа мне падабаецца.* Угрынкі Уш., Зубава Арш., Ганкавічы Беш., Дзёрнавічы В.-Дзв., Сакольнікі Віц., Хацейка Гар., Пліса Глыб., Выхадцы Лёзн., Баравуха Пол., Валосава Тал., Іванск Чаш.

ÉТЫК *прысл.* Гэтак. *Éтык ты яго правучыў! Не палезе болей.* Кугоні Уш.

ÉЎНЯ *ж.* Асець, памяшканне пры гумне для сушкі зерня, снапоў. *У ёўні сушылі лён.* Выхадцы Лёзн.

ÉШКІ гл. ЁЖКІ

ÉШЧЫ гл. Е□ЖКІ

Ё

Ё, ЁСІТКА, ЁСЦЕКА, ЁСЦІ, ЁСЦІКА, ЁСЬ *цяп.* Ёсць. *У майго дзядулі ё многа сяцёр.* Шыбекі Арш., Заазер'е Тал. *Я не адна ў бацькоў, ё ў мяне і браты.* Кашчына Чаш. *У краме ёсітка смачныя цукеркі.* Замачак Чаш. *У яго ўсё ёсцека.* Струста Брасл. *У нас ёсці прыгожы кот.* Ніўнікі Міёр. *Тут ёсціка грыбы ў лесе.* Валосава Тал. *У мяне ёсь для цябе падарунак.* Грынеўшчына Докш. *Ці ёсь у вас свет?* Рускі Шум.

ЁДКІ *прым.* Пякучы. *Польмя такое ёдкае , што неяк стаяць блізка.* Іванск Чаш.

ЁКАЦЬ¹ *незак.* Гучна глытаць. *Нельга ёкаць , трэба ціха піць і есці.* Лашукі Паст.

ЁКАЦЬ² *незак.* Крычаць. *Хопіць ёкаць , бо галава ад вас баліць.* Фарынава Пол.

ЁЛАЧКА, ЁЛІЦА *ж., бат.* Хвошч. *Расла тут калісьці і ёлачка.* Латыгаль Сен. *Ёліца – палявая ёлачка, яе каровы ядуць.* Андронавічы Віц.

ЁЛКІ *прым.* Горкі. *Сала, калі паляжыць, становіцца ёлкае, старае.* Угрынкі Уш., Лазы Тал.

ЁМАЧНІК *м.* Чапяльнік, ручка ў чапяле. *Ёмачнік найці трэба.* Камень Леп.

ЁМКА¹ *безас.-прэдык. слова.* Холадна, марозна. *Як сёння ёмка, задубеў увесь.* Бугаі Сен.

ЁМКА² *ж.* Чапяла. *Аддызі ад мяне, а то як перавяду зараз ёмкай па спіне.* Зубава Арш. *Дзеці гулялі ў хаванкі, некуды ёмку дзелі – не найду нідзе.* Кашчына Чаш., Ганкавічы Беш., Баравуха Пол., Багушэўск Сен, Рускі Шум.

ЁРЗАЦЦА *незак.* Катацца. Мае ўнукі любяць ёрзацца на лісапехах на двары. Велеўшчына Леп.

ЁРЗАЦЬ *незак.* Забаўляцца, сваволіць, дурэць. Я іх пусціла ў сяннік, дык яны ёрзалі увесь дзень. Выхадцы Лёзн.

ЁРШУН *м.* Ёрш. Адно зіму добра клявалі ёршуны .
Голубаўшчына Брасл.

ЁСІТКА *гл.* Ё

ЁСЦЕКА *гл.* Ё

ЁСЦІ, ЁСЦІКА *гл.* Ё

ЁСЬ *гл.* Ё

ЁЎНЯ *ж.* 1. Халоднае памяшканне, у якім захоўваюцца гаспадарчыя прылады. Жанчыны выносілі з ёўні сярпы – збіраліся жаць. Гаршчэўшчына Тал. 2. Пабудова для захоўвання сена. Сёлета ёўня поўная сена . Выгада Сен. 3. Лазня. Вытапіў ёўню, цяпер нада халоднай вады нанасіць. Бачэйкава Беш., Лазы Тал., Арляны Сен.

ЁХАЦЦА *незак.* Перыядычна прагінаць цела, выгінацца. Ці ж гэта танцы ? Ёхаліся ўвесь вечар , глядзець стыдна. Пліса Глыб.

Ж

ЖАБНІЮК *м., экспр., лаянк.* Дуронік, гарэза (у звароце да падлетка). От жабніюк які ! Я табе пакажу, як здэкавацца над людзьмі. Папшычы Глыб.

ЖАБРАК *м.* Злодзей. Гэты жабра́к нарабіў нам шкоды !
Круткі Паст.

ЖАБУРКІ, ЖАБУРЫ́ *толькі мн.* Сухія цуркі, трэскі. Кінь жабуркі ў печ. Андронавічы Віц. Жабурьі ляжаць каля печкі .
Укля Брасл.

ЖАБУРЫ́ННЕ *н., толькі адз., зб.* Жабіна ікра. Вясной дажы ў нашай сажалцы ўвесь беражок у жабурьінні . Парадні Міёр.

ЖАГІНЫ *толькі мн.* Прыстасаванне для сушкі сена. Ускінуў сена на жагіны. Канашы Гар. Параўн. жэ́гілі, жэ́гіны.

ЖАГЛЯЎКА *ж., заал.* Мурашка. Жа́гляўка ў рукаў улезла. Камень Леп. Толькі ў лес прышоў , адразу жа́гляўкі абступілі .
Бешанковічы.

ЖАДЗІЮГА *аг., экспр., неадабр.* Скнара; скупы чалавек. Ой! Ён такі жа́дзіюга , што і не падхадзі. Сураж Віц. Параўн. жлоб, жмо□йда, жыд¹.

ЖА́ДЛА *н.* Джала. *Жа́длам усякла пчала.* Абруб Глыб. Параўн. *жы́гала.*

ЖАДЛІ́ВЫ *прым.* Прагны, скупы. *Жадлі́вы пайшоў народ .* Ксты Пол., Матырына Уш.

ЖАДУ́НКІ *толькі мн.* 1. Жаданні. *Ну і жаду́нкі ў цябе .* Палата Пол. 2. Капрызы. *Маці сказала , што больш не будзе патыкаць тваім жаду́нкам.* Мікалаёва Міёр.

ЖА́ЛА *н.* Адцягнутае ў час кляпанья вастрыве касы. *Сынка мой памёр: на жа́ла брата напароўся.* Гунчанкі Віц.

ЖА́ЛАЎЛІВЫ, ЖА́ЛЛІВЫ *прым.* Жаласлівы. *Маліц дужа жа́лаўлівы.* Сар’я В.-Дзв. *Унучак гэдак любіць катоў , сабак ды ўсю скаціну. Дужа жа́ллівы хлопец.* Мікалаёва Міёр.

ЖАЛЁ́ЗКА *ж.* Нож. *Бацька сядзе ды начышчае жалё́зкі .* Амбросавічы Шум.

ЖАЛЁ́ЗЫ *толькі мн.* Металічная пастка. *Пападзеца пацук у жалё́зы – папалам перабіваіць.* Шклянцы Докш.

ЖАЛЁ́БАК *м.* Жарабя. *Па поля бегаў жалё́бак .* Езярышча Гар.

ЖАЛКАВА́ЦЦА *незак.* Жаліцца, наракаць, скардзіцца на каго-н. *Няма мне на каго жалкава́цца.* Дварэц Чаш.

ЖА́ЛЛІВЫ *гл.* ЖА́ЛАЎЛІВЫ

ЖАЛЕ́ЗНАДАРО́ЖНІЦКІ *прым.* Чыгуначны. *У нас дужа красівы жалезнадаро́жніцкі вакзал.* Кавалі Лёзн.

ЖАЛКАВА́ЦЬ *незак.* Шкадаваць. *Не жалку́й ! Купіш ты сабе яшчэ карову.* Белькі Паст.

ЖАЛО́БІНЫ *толькі мн.* Памінкі. *А дзе жало́ біны будуць рабіць?* Лужкі Шарк.

ЖАЛУ́БНУ́ЦЬ *зак., экспр.* Крыху з’есці, глынуць. *Троху жалубну́ – і пайду.* Гута Паст.

ЖА́ЛЬНЯ, ЖА́ЧКА *ж.* Жня. *На полі самая красівая жа́льня.* Порплішча Докш. *Жа́чкі жалі жыта.* Псуя Глыб.

ЖАЛЯ́ЗКА *н.* Прас, які награваяюць на агні. *Толькі сукенку жаля́зкам не спалі.* Матырына Уш.

ЖАЛЯ́ЗНЯК *м.* Рыдлёўка. *Капаў яму жалезняко́м.* Падрэзы Чаш.

ЖАМА́НУ́ЦЬ *зак., экспр.* Моцна ўдарыць. *Ён жаману́ў з усяго маху.* Гута Паст.

ЖА́МКА *ж., кулін.* Пернік. *Дзеці набралі поўныя карманы жа́мак і пайшлі гуляць.* Адаменкі Лёзн.

ЖАНА́ЦІК *м.* Жанаты мужчына. *Не глядзі так на яго , ён жана́цік і ў яго двое дзяцей.* Серкавіцы Тал.

ЖАР м., ЖАРЭ́НЬ ж. Гарачыня, спёка. Многа пылу ў летні жар. Калі на дварку жарэ́нь , то не хочацца з хаты вылазіць. Салавічы Віц.

ЖАРВАНАК м. Жаваранак. Як красіва пеў жа́рванак . Боркавічы В.-Дзв.

ЖАРДАГО́Н м., груб. Высокі худы чалавек. Во жардаго́н вырас! Ноўка Гар. Параўн. жардзя□й.

ЖАРДЗЯ́Й м., экспр., іран. Вельмі высокі хлопец. Гэты жардзя́й расце не па днях , а па часах. Замхава Глыб. Параўн. жардаго□н.

ЖАРДЗЯ́НІК м. Загон; агароджанае жардзінамі месца для жывёлы. Хваціць, можа, ужо жыўнасьць у жардзя́ніку дзірэжаць . Гараўцы Міёр.

ЖАРЭ́НКА, ЖАРО́НКА, ЖАРО́ХА ж., кулін. Што-небудзь смажанае (звычайна грыбы). На вячэру – скаварада жарэ́нкі з бульбай. Задоры Леп. А тыя грыбы на жаро́нку пойдуць. Кублічы Уш. Цяпер бы жаро́нкі паесці , дык у лесі грыбы ні ўрадзілі. Тупічына Шарк. У мае гады есці жаро́ху ўжо ня нада. Язна Міёр.

ЖА́РІНКА ж. Гарачае вуголле. Баба, у брата свет гаріць , пайду я жа́рінку прынясу раздуць. Загуззе Гар.

ЖАРЛО́ н. Адтуліна ў ствале дрэва. На паляне дуб з жарло́м, там стукаў дзяцел. Серкавіцы Тал.

ЖАРО́НДЫІ толькі мн. Люстра. Вельмі ж прыгожыі бачыла жаро́ндыі. Мількі Брасл.

ЖАРО́НКА гл. ЖАРЭ́НКА

ЖАРО́ХА гл. ЖАРЭ́НКА

ЖАРСЦВЯ́К м., зб. Дробныя каменьчыкі. Вот і занятак нашоў добры: насабіраў жарсцвяку́ і складваіць домікі, на абед ні дазваіца. Тупічына Шарк.

ЖАРТУ́Н м. Жартаўнік. Такі ўжо жарту́н быў мой хазяін . Замачак Чаш., Шыці Шарк.

ЖАРЧЭ́ЙШЫ прым., выш. Больш гарачы. Гэтае лета жарчэ́йшае за тое. Кавалі Лёзн.

ЖАРЭ́НЬ гл. ЖАР

ЖАЎКЛЯ́ВЫ прым. Жоўты. Жаўклявую хустку я нашу . Нярэйша Сен.

ЖАЎКЛЯ́К, ЖАЎТЛЮ́К, ЖАЎТЛЯ́К, ЖАЎЦЯ́К м., бат. Агурок, пакінуты на насенне. Схадзі збяры жаўклякі́, пакладзі на акно, хай спеюць. Косарава Глыб. Гуркі я сажу толькі з сваіх сямьянак, што навысушу з жаўтлюко́ў . Гацькаўшчына Арш. На гародзе многа жаўтляко́ ў. Іскозы Дубр. Жаўцякі́ я свінням аддаю, ядуць так добра. Запруддзе Глыб.

ЖАЎЛАК м. Парэз на скуры. *Жаўлак твой не балиць ?*
Старое Лядна Леп.

ЖАЎНЁЦЬ *незак.* Бубніць. *Ета дзеўка была дужа паганая, усё жаўнела сабе пад нос.* Яроненкі Гар.

ЖАЎТЛЮК, ЖАЎТЛЯК гл. ЖАЎКЛЯК

ЖАЎЦЁНЬКІЯ *прым. у знач. наз., мн., заал.* Кураняткі.
Рабілі такі загародак , каб малыя жаўцёнкія ні пазбігаліся .
Мясаедава Шум.

ЖАЎЦІНКА ж. Гнілое месца, пляма на яблыку. *Бабуля адразу адкідала яблыкі з жаўцінкай збоку.* Мілашкі Брасл.

ЖАЎЦЯК¹ м. Жоўты пясок. *У нас жаўцяку мала, усё больш гліна.* Слабада Дубр.

ЖАЎЦЯК² гл. ЖАЎКЛЯК

ЖАХНУЦА зак. Страціць розум. *Ад перажыванняў яна чуць ні жахнулася.* Язна Міёр.

ЖАЦЬ *незак.* Есці (пра жывёл). *Карова зашла ў гарод , гляджу, а яна буракі жнёць, жнёць, я чуць выгнала яе.* Казімірова Пол.

ЖАЧКА гл. ЖАЛЬНЯ

ЖБАН, *памянш.* ЖБАНОК м. Збан. *Цяпер ужо і не ўбачыш гліняных жбаноў .* Мількі Брасл. *Малако было наліта ў жбан .* Гарадок, Булаўкі Пол. *У жбанке стаіць смятана.* Ёды Шарк., Смародзіна Лёзн., Кісялёва Тал., Вадзянікі Гар.

ЖВАКА ж. Жвачка. *Сёння карова паўдня жваку жвала .* Папшулі Міёр.

ЖВАКАВАЦЬ *незак.* Жаваць. *Хопіць жвакаваць .* Нямойта Сен. Параўн. *жмакаць.*

ЖВІРОЎНЯ ж. Вялікі пясчаны ўзгорак, дзе бралі жвір. *Там, на жвіроўні, яшчэ мой бацька жыў.* Спігальшчына Міёр., Галбея Паст.

ЖВЯГАЦЬ *незак., экспр., неадабр.* Надакучліва балбатаць. *Не можа прайціць спакойна , вечна зачэпіць і будзе жвягаць .* Дварэц Чаш.

ЖГУЧКА, ЖЫГАНКА, ЖЫГАЎКА, ЖЫГУЧКА ж., бат. Крапіва. *Адна жгучка расце каля забору .* Кудзіны Гар., Угрынкі Уш., Зачысцікі, Папкі Шарк. *Сяргей, ідзі сярпом хоць жыганку зрэж.* Цімошкава Міёр. *Усе рукі апякла гэтай жыгаўкай .* Туркова Міёр. *І нашто я туды палезла, нічога не знайшла, а рукі ды ногі жыгучкай апякла.* Суднікі Арш.

ЖДАЦЬ *незак.* Чакаць. *Жджы, мой сынку, каляд, у горад паедзіш.* Пышна Леп.

ЖЛОБ *м., асудж.* Скнара; скупы чалавек. *Што ў яго ні прасі, ні дапросішся, бо ён жлоб.* Порплішча Докш. Параўн. жадзю□га, жмо□йда, жыд¹.

ЖЛУКТА *ж.* Бочка, кадушка з дзіркай у дне для запарвання бялізны. *Бяллё клалі ў жлукту, засцілалі тряпкай, засыпалі залой і залівалі кіпятком. Так адбелівалі.* Зароўе Леп. // Пасудзіна, у якой параць бялізну. *Прынясі жлукту з вадой.* Старое Лядна Леп.

ЖМАКАЦЬ *незак., перан.* Жаваць. *З'есці не з'ем, жмакаю, абы троху пажма□каць.* Вісяты Міёр., Гута Паст. Параўн. жвакава□ць.

ЖМАХА́, ЖМУХА́ *ж., ЖМЫ́Х м., зб.* 1. Жамерыны, адходы пасля выціскання алею з льнянога сям'я. *Раньш масла дзелалі самі, а жмаху́ аддавалі патом карове ў пойла.* Дразды Беш., Шаркаўшчына. *Жмуха́ пасля таго, як алей выціснуць.* Машканы Сен., Лескавічы Шум. *Шмат жмы́ху засталася.* Тумінічы Арш., Мікалаёва Міёр. 2. Астаткі ад прасеянай мукі. *Жмых мы даём свінням.* Загарадна Лёзн.

ЖМО́ЙДА, ЖМО́НДА, ЖМЫ́НДА *аг., ЖМОТ м., асудж.* Скнара, скупы чалавек. *У такога жмо́йды снегу зімой пад вакном не возьмеш.* Мосар Глыб. *Чалавек цёткі аказаўся проста жмо́ндай.* Савуткі Шарк. *Гэта жмы́нда ніколі нічога ні дасць.* Ваўчо Уш., Серкавіцы Тал. *У гэтага дзеда лепш не прасіць, ён жмот.* Бачэйкава Беш., Серкавіцы Тал. Параўн. жадзю□га, жлоб, жыд¹.

ЖМОТ *гл.* ЖМО́ЙДА

ЖМУ́ЛІЦЬ, ЖМУ́РЫЦЬ *незак., экспр.* Есці з вялікім апетытам. *Ці наясіся ты? Усё жму́ліць і жму́ліць.* Паліцы Беш. *А ўнукі непераборлівыя, усё жму́раць.* Обаль Гар.

ЖМУХА́ *гл.* ЖМАХА́

ЖМЫ́НДА *гл.* ЖМО́ЙДА

ЖМЫ́НДАЦЬ *зак., неадабр.* Гаварыць недарэчнае; пуста-словіць. *Будзіць жмы́ндаць і жмы́ндаць абы-што і абы пра каго, што трэба і што не.* Лазы Тал.

ЖМЫ́Х *гл.* ЖМАХА́

ЖМЫ́ХАЦЬ *незак.* Мыць. *Маці жмы́хала маю адзежу.* Езярышча Гар.

ЖМЯ́ННЯ *ж.* Жменя. *Жмяню́ арэхаў дала.* Буднікі Беш.

ЖНЕ́ЎНІК *м.* Іржышча. *Кошка ўчора на жне́ ўніку акацілася.* Арлея Пол.

ЖО́НІХ *м.* Нежанаты хлопец. *Ён пекны жо́ніх.* Васіліны Паст.

ЖОНО́ЧЫНА ж. Жанчына. Тут адна жоно́чына блізка жыве. Серкавіцы Тал.

ЖОР м. 1. *экспр., неадабр.* Яда без меры. На хлатца найшоў жор. Новае Сяло Тал. 2. Клёў рыбы. Сёння быў добры жор. Зубакі Віц.

ЖО́РАЎ м. Журавель, прыстасаванне пры калодзежы для даставання вады. На маім дварэ калодзеж з жо́равам. Стар Лёзн.

ЖО́РДКА, *памянш.* ЖО́РДАЧКА ж. Курасаднік, седала; перакладзіна ў куратніку, на якую куры садзяцца на ноч. Як сцягнула, так мае куры палезлі на жо́рдкі . Валынцы В.-Дзв. Увечары на жо́рдачцы ні было ніводнай курыцы . Ліпаўкі, Сценка Докш.

ЖО́РЦІ *незак., экспр.* Есці прагна. Многа свінні жо́руць . Груздава Паст. Параўн. жо́ўкаць.

ЖО́СТРЫ *прым.* Спрытны. Во жо́стры хлопец . Мількі Брасл.

ЖО́ЎКАЦЬ *незак.* Есці прагна. Жо́ўкае сабе і не думае нічога. Гута Паст., Тупічына Шарк. Параўн. жо́ўці.

ЖО́ЎНА́ ж., *перан.* Назола. Ды што твой лезе ў вочы, жо́ўна́ нейкая? Папоўка Сен.

ЖУДЗЕ́ЦЬ *незак.* Дакараць, павучаць, лаяць. Дзед жудзіць і жудзіць – не магу перажываць. Варапаева Паст.

ЖУДЛІ́ВЫ *прым.* Надакучлівы, бурклівы. Жудлівы ён такі, грызлівы. Варапаева Паст.

ЖУЖА́К м., *заал.* Авадзень. Жужакі заелі жывёлу на пасце. Обаль Шум.

ЖУ́ЖМА ж. Вязанка чаго-н. Жужма лазы. Магуны Паст.

ЖУ́ЙКА¹ ж. Гумка для жавання, жвачка. Унук прызджае ка мне з жу́йкай і цэлы дзень жуе яе. Вераб'і Пол.

ЖУ́ЙКА² аг. Чалавек, які ўвесь час нешта жуе. Які ты жу́йка. Нільзя так. Задуброўе Віц.

ЖУ́ЛІК м., *кулін.* Дранік з мясам. Мы дужа любілі жу́лікі , алі рэдка елі, бульбы ні было. Шаркоўка Леп.

ЖУ́НДАВА́ЦЬ *незак.* Камандаваць. Ён усягды любіў мной жундава́ць. Ліпаўкі Докш., Сахнавічы Глыб.

ЖУ́ПЦЬ *незак.* Гаварыць, размаўляць. Увесь вечар з суседкай жу́піла пра кіно. Мількі Брасл.

ЖУ́РЖА́ЦЬ *незак.* Журчаць, цурчаць. Добра на гародзе : там сонейка свеціць і рэчка журжыць. Бігосава В.-Дзв.

ЖУ́РКА, ЖУ́РЫ́ХА ж., *кулін.* Жур, аўсяны кісель; рэдкая страва з мукой. Жу́рку робіла з аўсяных хлоп'яў. Муку малолі і жу́рку варылі. Езярышча Гар. Жу́ры́ха скоро зварыцца. Сяляўшчына Рас.

ЖУРУ́ФКА ж. Лямпачка. *Журу́фка перагарэла* . Вярэнькі Паст.

ЖУРЫ́ХА гл. ЖУ́РКА

ЖЫВАСІ́Л м., бат. Дзівасіл. *У цёткі быў яшчэ прыпасен жывасіл*. Вялікае Сяло Сен.

ЖЫВАЦЕ́ЦЬ незак. Хварэць на панос. *Цяжка яму , жывацее ён*. Празарокі Глыб.

ЖЫВЕ́Ц м. Нявылежаны лён. *На полі ляжыць жывец* . Алашаўшчына Паст.

ЖЫВІ́НА, ЖЫЎЕ́ЛА ж., толькі адз., зб. Жывёла. *Жывіну ў поле ганялі мы самі*. Вішня Шум. *Раньшэ ў мяне ўсякай жывіны было, гэта цяперака толькі куры засталіся*. Вялікі Поўсвіж Леп. *Жыўёла прышла з поля*. Зубава Арш.

ЖЫВІ́ЦА ж. Суконная нітка. *Бяры жыві цу і зашывай*. Сардыкі В.-Дзв.

ЖЫВУ́ШЧЫ прым. Жывучы. *Усякія гадзюкі жывушчыя* . Пушкі Лёзн.

ЖЫ́ГАЛА н. Джала. *Укусіла пчала , дык чуць жы́ гала выцягнуў*. Мікалаёва Міёр. Параўн. *жа́дла*.

ЖЫ́ГАЛАЎКА ж., экспр. Непаседа, вяртлявая, рухавая (пра дзяўчынку). *Не ўнучка, а жы́галаўка нейкая, туды – нік, сюды – нік*. Лужкі Глыб.

ЖЫ́ГАНКА, ЖЫ́ГАЎКА, ЖЫ́ГУ́ЧКА гл. ЖГУ́ЧКА

ЖЫ́ГАЦЬ незак. Бегаць, мітусіцца (звычайна пра дзяцей). *Што ты жы́гаеш, не сядзіцца табе?* Палата Пол.

ЖЫД¹ м., неадабр. Скупы чалавек. *Не, той жыд табе ні грама не дасць*. Папшулі Міёр. Параўн. *жадзю́га, жлоб, жмо́йда*.

ЖЫД² м., часцей мн. ЖЫДЫ́. Грузд. *Грыбоў у лесе многа, а жыдоў – хоць касой касі*. Ураджайная Глыб. *Дужа жыдоў дзед насабіраўшы*. Шаркаўшчына.

ЖЫДЗЕ́ЛЬ м., ЖЫДЗЕ́НКА ж., кулін. Юшка ў супе; булён. *Падліць табе жыдзяля ў міску ? Чарнаручча* Лёзн. *Пайдзі пахлябай жыдзёнкі*. Бігосава В.-Дзв.

ЖЫ́ЖА ж., толькі адз. Агульная назва агню ў печы. *Дровы ў печы былі такія сухія , што жы́жса паднялася да коміна* . Тумінічы Арш. *Ніяк не маглі развесці жы́ жы, што ні рабілі*. Бораўна Леп.

ЖЫ́ЖАЛЬ м. Маланка. *Во жы́жаль сёння ноччу лупіў !* Светка-светка было. Спігальшчына Міёр.

ЖЫ́ЗНЯ, ЖЫ́СЬ ж. Жышце. *Жы́зня мая была трудная*. Ураджайная Глыб. *Жы́зня ў яго была нядоўгай* . Обаль Шум. *Усю жысь цяжка рабіла*. Зубава Арш., Іванск Чаш.

ЖЫЛАЧ м., заал. Верабей. *Калі жылач б'еца ў вакно – жджы бяды.* Гута Паст.

ЖЫЛЯПУХА ж., часцей ЖЫЛЯПУХІ мн. Непаспелыя ягады. *Жыляпух у гародзі поўна.* Мазалава Віц.

ЖЫЛЯЦЦА незак. Натужвацца, пнуцца з усіх сіл, робячы што-н. *Вы ж учацвярых цягайце , удзвюх не жыля йцеся.* Сценка Докш.

ЖЫМАНКІ толькі мн., ЖЫМАННЕ н., толькі адз. Жамерыны ад ягад. *Жыманкі мы свінням выкідаем.* Загарадна Лёзн. *Жыманне выкінуць нада.* Зубакі Віц.

ЖЫНЕЦ м. Джынсы. *Светка купіла такі красівы жынец .* Доўжа Віц.

ЖЫРАЛО, ЖЭРАЛО н. Адтуліна, лаз у пограбе. *Жыралó было плоха закрыта, і картошка трохі падмёрзла.* Лісуны Арш. *У маім пограбе вялікае жэралó.* Абольцы Тал.

ЖЫРГАЦЬ незак. Пераступаць, пераскокваць. *Толькі праз мяне ня жыргай .* Белішкі Паст. *Дзеці жыргаюць праз лужу.* Вярэнькі Паст.

ЖЫРІКІ толькі мн. Клопаты, турботы. *Нейкія жырікі ў табе завяліся, не даюць спакою.* Дварэц Чашн.

ЖЫРІЦЦА незак. Жыраваць. *Рыба жыріцца ідзець на мель.* Валынцы В.-Дзв.

ЖЫРЛІВЫ прым. Пражэрлівы. *Быў у мяне кабанчык , такі жырлівы, што нічым укарміць не магла.* Петрунова Глыб.

ЖЫСЬ гл. ЖЫЗНЯ

ЖЫТКІ толькі мн. Пойла для кароў. *Баба налівала жыткі, а карова лезла пад руку.* Багданова Брасл.

ЖЫТНІК м., часцей мн. Грыб, які расце ў час каласавання жыта. *Жытнікі растуць у канцэ іюня – начале аўгуста.* Ског Сен.

ЖЫТНІЧАК м., ласк. Дзіця, якое нарадзілася ў час жніва. *Сёлета ў нас аж сем жытнічкаў.* Езярышча Гар.

ЖЫТНЯНКА ж. Жытняя салома. *Жытнянку даюць карове, перамешваючы з сенам.* Асінаўка Сен.

ЖЫТОЎНІК м., зб. Жыта. *Бацька гаварыў : паміраць сабірайся, а жытоўнік садзі.* Замошша Брасл.

ЖЫЎЁЛА гл. ЖЫВІНА

ЖЫЎЖЫК м., экспр. Жэўжык, гарэза. *Гэты малы жыўжык каго хочаш заганяіць.* Слабодка Леп.

ЖЫЎНАСЦЬ ж., толькі адз., зб. Жывыя істоты, часта дробныя. *Ты знаеш, колькі ў нашым лесе жыўнасці водзіцца ?!* Толькі бяры ружжо і страляй! Дольдзева Сен.

ЖЫХАР м., іран. Жыхар, насельнік (звычайна пра старога, кволага чалавека). *Гэткі з яго жыхар!* Слабада Докш.

ЖЭБРЫ, *памянш.-ласк.* ЖЭБАРКІ, ЖЭБРУШКІ *мн.* 1. Рэбры, дугападобныя вузкія косці. Зваліўся ды жэбры сабе паламаў. Трашчанішкі Паст. *Дужа смашна жэбаркі падкаціць.* Кузняцова Віц. *Сёння на сьнеданне жэбрушак патушыла .* Паташня Міёр. 2. Часткі каркаса якога-н. прадмета. *Жэбры – рэбры ў кошыку.* Андроны Паст.

ЖЭВІНА *ж., бат.* Ажына. *Жэвіна – гэта тое, што маліна, толькі чорная.* Бігосава В.-Дзв.

ЖЭГІЛІ *толькі мн.* Азярод. *Сена склалі ў жэгілі.* Мікалаёва Міёр. *Параўн. жагіны, жэгіны.*

ЖЭГІНЫ *толькі мн.* Жэрдкі ў ёўні, на якія ставілі снапы. *Паглядзі анучы – недзе на жэгінах.* Грыбоўшчына Шарк. *Параўн. жагіны, жэгілі.*

ЖЭЗЛ *м.* Шост, якім ганялі плыты (лавы). *І гэтыя лавы ганялі па раке жэзламі.* Шаркоўка Леп.

ЖЭМАЧ *ж., зб.* Дробная рыба. *Налавілі адной жэ мачы.* Азёркі Гар.

ЖЭРАЛÓ *гл.* ЖЫРАЛÓ

ЖЭШ *часц.* Ж. *Хадзіла жэш у лес, хоць і не набрала нічога.* Бігосава В.-Дзв.

ЖЭШКІ *прым.* Гарачы. *У мяне сёння такая жэ шкая печка.* Абольцы Тал.

З

ЗАБАРСАЦЬ *зак.* Зашнураваць. *Забарсай ты яму баціначкі.* Заслонаўка Арш.

ЗАБАШЫЦЦА *зак.* Забавіцца. *Пайшоў да суседзяў і забашыўся, сцямнела ўжо, а яго няма.* Труды Пол. *Пайшоў да брата і забашыўся.* Сакольнікі Віц.

ЗАБІДЖЫВАЦЬ, ЗАБІЖАЦЬ *незак.* Крыўдзіць. *Ніхто цябе не думаў забіджываць, ты сам прыдумваеш нізвесна што.* Выхадцы Лёзн. *Маленькія парсючкі забіжajúць свіначак, не даюць ім есці.* Забор'е Рас.

ЗАБІРА□НЫ *мн.* Посцілкі ў рознакаляровыя ўзоры. *Раней жа нічога не прадавалася. Дык мы забіра□наў нарабім і ўсё пазасцілаем.* Ахрэмаўцы Брасл.

ЗАБЛÉДЫШ *м.* Хваравіты чалавек. *Сусед мой нешта зусім заблэдыш, хварэе.* Макаравічы Докш.

ЗАБÉЖНЯ *ж.* Хутар. *Раней мы ў забэжні жылі.* Гарадок.

ЗАБÓРАНА *ж.* Бераг ракі, парослы асакой. *Я на забóране рыбу лавіў.* Дразды Беш.

ЗАБО́РА, часцей ЗАБО́РЫ мн. Складка на тканіне, паперы. Папраў забóры на кофце , як ты ходзіш! Янкі Докш. // перан. Няроўнасць, хвалісты згіб на шляпцы грыба. Смаржкі не люблю – забóраў многа, нікуды не гадзіцца. Дразды Беш.

ЗАБО□ РЦЫ мн. Манжэты. Шылі сарочки з забо□ рцамі, іх вышывалі. Ухлё Чаш.

ЗАБРАТА́ЦЬ зак. Надзець аброць (на каня). Забрата□ ла я каня, верхам уссела і еду. Надазер'е Глыб.

ЗАБРО́ДАК м. Браднік. Ноччы забрóдкам налавілі многа шчупакоў. Дунілавічы Паст.

ЗАБРУХАЦЕ́ЦЬ зак., экспр. Распаўнець. Раз'еўся, забруха-цеў, як конь. Баброва Леп.

ЗАБУРЬЇЦЦА зак. Захварэць. Забурьіцца пасля дажджу і холаду не хітра. Мокавічы Чаш.

ЗАБУРЭ́ЦЬ зак. Стаць невыносным, непаслухмяным. Нешта ты саўсем забурэла , чаго школу пачала прапускаць? Бачэйкава Беш. Ты, як бачу , забурэў, ніхто цябе не можа ўтаймаваць. Галякова Пол. Пасля таго, як развалілася сям'я, ён саўсім забурэў: стаў прапускаць урокі і нікога болі не слухаў. Сарокі Глыб.

ЗАБЯРЭ□СЦЦЬ зак., пчал. Закрыць запоўненыя мёдам соты. Пчолы мёд чысты забярэ□ сяць. Кушняроўка Чаш.

ЗАВАДА́ЕЦ м. Верхавод, зачыншчык; той, хто арганізоўвае што-н. Ён у нас быў завада́йцам на вёске. Старынскі Глыб.

ЗАВАЛАЧЫ́ЦЬ зак. Забаранаваць. Завалачьіў соткі да свята. Бачэйкава Беш., Пліса Глыб.

ЗАВАЛЭ́НЬ аг., асудж. Гультай(ка). Суседаў сыноч дык завалэ́нь завальнём. Макаравічы Докш. Дачка ў яе такая завалэ́нь, любіць спаць і есці смачна. Лукашова Паст. Параўн. зуй.

ЗАВА́ЛІНА ж. Прызба. Вось садзісь побач на завáліну і спрашывай, што хацела. Гарэлькі Дубр. Добра ўсесціся на завáліну. Чашнікі.

ЗАВАЛІ́ЦЬ зак. Зарэзаць, закалоць. Учора была пагалоўшчына ў сваці: кажучь, добрага парсюка заваліла. Арэхаўна Уш.

ЗАВАЛЮ́ЖЫЦЬ зак. Прыправіць. Бульбу на вячэру трэба смятанай завалю́жыць. Труды Пол. Параўн. задобрыць, засмачыць.

ЗАВА́Р м. Чай. Завáр папілі, нагаварыліся і спаць ляглі. Празарокі Глыб.

ЗАВЕРБАВА□ ЦЦА зак. Разгубіцца. Гэта ж нада так завербава□ цца, каб слова ніводнага не ўспомніць! Каўровая Дубр.

ЗАВЕ́СКА ж. Фіранка. Нада ўжо мяняць завéскі. Вялікае Сяло Сен.

ЗАВЁРТКА¹ ж. Вялікая цёплая хустка. *Добрую завёртку купіла сабе.* Пустаселле Докш.

ЗАВЁРТКА² ж. Завостраная драўляная палачка даўжынёй каля 50 см. для закручвання вяроўкі, змацавання хамутоў і г.д. *Броўны раўняеш, вяроўкай звязваеш і завёрткай закручваеш.* Кушняроўка Чаш.

ЗАВІВА́НІК м., часцей ЗАВІВА́НІКІ мн., кулін. Блін з начыннем. *Напякла гору завіва́нікаў.* Мікалаёва Міёр. Параўн. *загіба́нец, закручо́нік.*

ЗА □ ВІДКІ толькі мн. Час перад змярканнем, калі яшчэ на дварэ відна. *Ідзіце вы, пакуль яшчэ за □ відкі.* Чарневічы Глыб.

ЗАВІДЛІВАСЦЬ ж., ЗАВІДКІ толькі мн. Зайздрасць. *У цябе завідлівасці вельмі многа.* Смаляны Арш. *А во ўжо чалавек, што ні ўбачыць – завідкі бяруць.* Дварэц Чаш.

ЗАВІДНІК м. Зайздроснік. *Усё жыццё ён заві □ днікам быў.* Зябліны Шарк.

ЗАВІДНЫ прым. Прыгожы. *Завідны маліц удаўся, усе дзеўкі на ім сохнуць.* Прыпернае Глыб.

ЗАВІСНЫ прым. Зайздросны, схільны да зайздрасці. *Вельмі завісны быў чалавек.* Мядзведзева В.-Дзв.

ЗАВІЦЬ зак. Забалець. *Ох, як у мяне сэрца завіло!* Лазукі Чаш.

ЗАВÓРАНЫ, ЗАВÓРЫНЫ толькі мн. Пачатак ворыва. *Скора ў нас завóраны будуць.* Слабада Дубр. *Сёння завóрыны пачынаюцца.* Жукава Гар.

ЗАВУ □ РЗГАЦЦА зак. Запэцкацца, забрудзіцца. *Што ты на вуліцы рабіў, што так заву □ рзгаўся?* Прошкава Глыб.

ЗАГАВЁЦЬ зак. Памерці. *Цётка наша загавéла.* Казяны Дубр. Параўн. *задрыбець.*

ЗАГАНЗА́ЦЬ зак. Забрудзіць, запэцкаць. *Любімае дзела – заганза́ць штаны, а мыць хто будзіць?* Новы Пагост Міёр. Параўн. *заке □ ўзаць, запэ □ лхацьзбадзя □ ць* у 1 знач.

ЗАГÁРАК м. Гадзіннік. *На стале зазвінеў загáрак.* Удзела Глыб. *Я згубіў свой новы загáрак.* Дрысвяты Брасл. *Сколькі на тваім загáрку?* Муляры Паст.

ЗАГАЎЛЯ □ ЦЬ незак. Абяцаць нешта зрабіць. *Мужык мой усё загаўля □ е, што ніць не будзе.* Кухты Глыб.

ЗАГÁШНІК м. Нешта схаванае, утоенае. *Даставай свой загáшнік.* Пранікі Уш.

ЗАГІБА́НЕЦ м., часцей ЗАГІБА́НЦЫ мн., кулін. Блін з начыннем. *На вячэру маці часта рабіла загіба́нцы.* Мар'янополле Брасл. Параўн. *завіва́нік, закручо́нік.*

ЗАГІЗАВАЎЦЬ *зак.* Узбудзіцца, хутка пабегчы (пра жывёлу). *Каровы сёння як загізавалі, сваю чуць дамоў прыгнала.* Надазер'е Глыб.

ЗАГЛАДУ́ХА *ж., іран.* Крэпкая, здаровая жанчына. *Жонка ў яго пекная, добрая загладу́ха.* Макаравічы Докш.

ЗАГЛО́ТЫШ *м.* Рыбалоўная прылада. *Загло́тышы ёсць – ёсць і рыбы.* Янкавічы Рас.

ЗАГНЕ́ВАЦЦА *зак.* Пакрыўдзіцца. *Вельмі ж я на вас загне́валася.* Булахі Глыб.

ЗАГНЕ́ТКА *м.* Прыпечак. *Паглядзі, дзе палаценца, можа хто на загнётку паклаў.* Бачэйкава Беш. *Вазьмі, на загнётке бліны стаяць, ешчо цёплыя.* Зуі Лёзн.

ЗАГНЕ́ЦІЦЦА *зак.* Спячыся. *Хлеб не загне́ціцца, бо духу мала ў печы.* Варапаева Паст.

ЗАГРО́ ШАК *м.* Катух, адсек для захавання гародніны. *Дзед, бывала, насыпіць бульбы з загро́шку, а падняць не можа.* Ахрэмаўцы Брасл.

ЗАГРЭ́БЛЯ *ж.* Граблі. *Загрэ́бля стаіць там жа за стогам.* Чашнікі.

ЗАДА́ТЛІВЫ *прым.* Удалы. *Купілі кабанінка, і зада́тлівы такі, жоркі, расце хутка.* Труды Пол.

ЗАДЗЕ́ ЦЬ *зак.* Уцягнуць нітку ў іголку. *Задзе́ць нітку, я дрэнна бачу.* Порплішча Докш.

◇ **ЗА́ДНЯМУ ПАРАСЯ́ЦІ ЦЫ́ЦКА ПАД ХВАСТО́М** *экспрэс.* Пра таго, хто спазняецца і каму нічога не дастаецца. *Што зробіш, позна прыйшоў – за́дняму пара ся́ці цы́цка пад хвасто́м.* Велеўшчына Леп.

ЗАДО́БРЫЦЬ *зак.* Прыправіць. *Суп нада задобрыць салам, смашней будзе.* Выхадцы Лёзн. Параўн. *завало́жыць, засма́чыць.*

ЗАДРЫ́БЕЦЬ *зак.* Памерці. *У гэтым годзе дванасце чалавек задры́бела ў нас, адзін за адным.* Буцавічы Паст. Параўн. *загавéць.*

ЗАДЫ́ Хм., адз., мед. Астма. *Я і зады́ х магу вылечыць.* Ноўка Віц.

ЗАЁ́РЗАНЫ *дзеенрым.* Паношаны, зношаны. *Ой, ты ў такой заёрзанай кофце ходзіш.* Станулі Глыб.

ЗАЖА́РКА *ж., кулін.* Падсмажанае мяса або сала, якое дадаецца ў страву. *А ўжо ж ёсць зажа́рка, скоро есці будзем.* Выхадцы Лёзн. Параўн. *заішка́ра.*

ЗАЖА́ТАК, ЗАЖНЯ́К, ЗАЖЫ́Н, ЗАЖЫ́НАК *м., абрад.* Першы зжаты сноп. *Зажатак – пачатак жніву.* Пірагі Дубр. *Зажатак давалі зжаць здаровай жанчыне – работніцы, каб у астальных не балелі рукі.* Малькава Лёзн. *Вялікая чэсць зрабіць*

зажняк. Храпакі Віц. *Зажын ставяць каля абраза , каб ураджай добры быў.* Павулле Уш. *Як стаўлялі першы зажынак , так пачыналі піяць.* Горкі Леп., Гразіна Арш., Гваздова, Надазер'е Глыб., Слабада Леп.

ЗАЖМЭНІЦЬ зак. Пашкодзіць, натрудзіць. *Усе рукі зажмэніла – у хаце не змагу нічога здэлаць.* Ског Сен.

ЗАЖНЯК гл. ЗАЖАТАК

ЗАЖУ□ЛІЦЬ зак. Прысвоіць нешта чужое. *А сусед быў зажу□ліў маю касу.* Германавічы Шарк.

ЗАЖЫВЎЦЮ прысл. Пры жыцці. *Зажывоўцю хату трэба будаваць.* Забор'е Глыб.

ЗАЖЫ□ЛІСТЫ прым. Скупы. *Мой першы мужык дужа ўжо зажы□лісты быў.* Мікіціха Шум.

ЗАЖЫН, ЗАЖЫНАК гл. ЗАЖАТАК

ЗАЗІМАК м. Замазаркі са снегам пасля адлігі. *Зазімкі будуць яшчэ.* Новы Пагост Міёр. *Будзіць на цябе зазімак , надзелася, як вясной.* Янкі Докш.

ЗАЗНЁНКА аг. Зазнайка; фанабэрысты, ганарысты чалавек. *У маладосці я зазнёнкай не была.* Чарневічы Глыб.

ЗАЗНО□БА ж. Дакучлівы чалавек. *Зноў прыйшла гэтая зазно□ба.* Кругліца Чаш.

ЗАЗЎВЫ толькі мн., абрад. Заручыны. *У суботу зазўвы будуць.* Абольцы Тал.

ЗАЗУБЕНЬ м. Рыбалоўны кручок. *Зазубень добры , вялікі.* Камень Леп., Жукава Гар.

ЗАЙЗДРАВЎЦЬ незак. Зайздросціць. *Ніколі ў жыцці нельга нікому зайздравіць.* Міёры.

ЗА□ЙЧЫК м., бат. Грыб з цёмна-карычневай шляпкай і жоўтым нізам. *Хутка за□йчыкі тйдуць, збіраць будзем.* Чарневічы Глыб.

ЗАКАЖАНЕЦЬ зак. Перастаць расці, змарнець. *Парасёнак малы такі, закажанеў.* Ясева Міёр. *Агуркі закажанелі ад холаду, не растуць нешта.* Янкі Докш.

ЗАКАЎЦА зак. Зарачыся. *Закаўлася я з ей у грыбы хадзіць.* Паляціць на лесе – не дазвацца. Янкі Докш.

ЗАКАЛА аг. Помслівы чалавек. *Ён такі закала, што раз не па яго выйшла, дык век помніць будзіць.* Падаляны Паст.

ЗАКАЛЕЦ м., кулін. Непрапечаны хлеб. *Можна, не падышоўшы цеста было, можна, духу ў печы не хватала, хто яго ведаіць, чаму такі закалец зрабіўся.* Лукашова Паст.

ЗАКАЛЁЦЬ, ЗАКАЛЯНЕЦЬ зак. Замерзнуць. *Учора так закале□ла на марозе, што горла дзярэ.* Засценкі Віц. *Калі цяплеі не адзенешся, закалянееш проста.* Галубава В.-Дзв.

ЗАКАЛІТАК м. Засек; месца, дзе захоўваюць збожжа, гародніну. *Закалітак сённа напалавіну засыпалі – год не ўдаўся.* Выгада Сен. Параўн. *засе□ нне.*

ЗАКАЛЯНЁЦЬ гл. ЗАКАЛЁЦЬ

ЗАКАНУРАК м. Закутак. *Паскідвалі ўсё ў заканурак, нічога не знайсці.* Бугаі Сен.

ЗАКАСІ□ ЦЦА зак. Захварэць. *Унук у мяне закасі□ ўся на ангіну.* Чарневічы Глыб.

ЗАКАШАЛЯЦЦА зак. Заблудзіцца. *Тая карова верна ў лясу закашалалялась.* Глоданкі Лёзн.

ЗАКАЮТАК м. Зацішная мясціна. *Нічога быў закаютак каля Межава, часта скот выганялі.* Забалацце Арш.

ЗАКЕЎЗАЦЬ зак. Забрудзіць, запэцкаць. *Сматры, каб не закеўзаў сваю рубаху . Вялікае Сяло Сен. Параўн. заганза□ць, запэлхаць, збадзя□ць у 1 знач.*

ЗАКІБА□ ЕК м. Вузкі праход паміж двума будынкамі. *Мяне вялі чэраз нейкі закіба□ ек.* Лісуны Арш.

ЗАКІБАЙ, памянш. ЗАКІБАЙЧЫК м. Падсобнае памяшканне для гаспадарчых патрэб. *Што толькі ў мяне ў закібаі не ляжыць!* Гаршчэўшчына Тал. *Дровы ляжалі ў закібайчыку .* Бачэйкава Беш.

ЗАКІДУШКА ж. Рыбалоўная прылада з цяжкім грузілам на канцы лескі. *Я сённа на закідушку буду лавіць , так лучшэ.* Межава Арш. *Бацька заўсёды закідушку бярэ , без яе нічога не зловіш.* Мішкавічы Шум.

ЗАКІНДЗЮ□ РКА ж., абразл. Неахайная дзяўчына. *Такая закіндзю□ рка, глядзець няма на што.* Абухава В.-Дзв. *Што ты ходзіш, як закіндзю□ рка?* Боркавічы В.-Дзв.

ЗАКЛАМОЗДЗІЦЬ зак. Засмеціць. *Цяпер усё абы -як. Увесь лес закламоздзілі.* Курмялёўка Леп.

◇ ЗАКЛАСЦІ ІСЦЁРЫКУ зак., экспр. Устроіць скандал. *Ну пасля гэтага я ім устрою, закладу ісцерыку.* Галбея Паст.

ЗАКЛЮКАЦЬ зак. Захвахтаць (пра курэй). *Кура ўжо заклюкаць хоча.* Цяцеркі Брасл.

ЗАКМЁЦІЦЬ зак. Прыкмеціць. *Я цябе яшчэ закмёціла , як ты да бабы прыяжджаў.* Іванск Чаш.

ЗАКОБАЦЬ зак. Закінуць. *Закобала ў рыззі маю хустку , што шукаю і не знайду.* Камень Леп. Параўн. *затаркнуць.*

ЗАКОП м. Сховішча для бульбы, гародніны; капец. *Сёлета многа картошкі , прыйшлося яе ў закоп закапываць .* Малькава Лёзн. *Сёлета ў закоп паклалі не толькі бульбу , але і буракі, і моркву.* Скарынкі Гар. *У закоп нада лажыць сухую бульбу .* Слабада Віц. *Трэба бульбу скласці ў закоп.* Ходцы Віц.

ЗАКО́Т *м.* Вір, глыбокае месца на возеры. *Толькі глядзі ў зако́т не плыві.* Курмялёўка Леп. *У халоднае надвор'е вуды трэба закідваць у зако́т.* Хралы Глыб.

ЗАКРА□ СЫ *мн.* Прысмакі, ласункі. *У дзецтве я любіла закра□ сы есці.* Ясевічы Глыб.

ЗАКРО́ПІЦЬ *зак.* Замацаваць, прыбіць. *Дошкі тыя трэба закрóпіць.* Цяцеркі Брасл.

ЗАКРУ́ТКА *ж.* Запор для дзвярэй. *На закру́тку зачыняй дзверы.* Дразды Беш.

ЗАКРУ́ЦІСТЫ *прым.* Кучаравы. *Авечка ты закру́цістая .* Ноўка Віц.

ЗАКРУЧО́НІК *м., часцей ЗАКРУЧО́НІКІ мн., кулін.* Блін з начынам. *Смачныя былі закручо́ нікі.* Увоніна Шум. *На вячэру былі ў нас закручо́нікі .* Сталенівічы Паст. Параўн. *завіва́нік, загіба́нец.*

ЗАКРЫ́ЛІНА *ж.* Дошка, падбітая з краю даху. *Арнаменты для закрýлін муж сам прыдумваў.* Рошчына Сен.

ЗАКРЫ́ПАЦЦА *зак.* Заблытацца. *Закры́пацца там было вельмі лёгка.* Езярышча Гар. *Ніткі так закрýпа́ліся, вязаць няма як.* Янкі Докш.

ЗАКРЭ́НТ *м.* Паварот. *На закрэ́нце перавярнуўся воз .* Пятруці Паст.

ЗАКСЦІЦІ□ ЦЬ *зак.* Абараніць. *Заксціці□ лі мяне тады суседзі, дык немцы не знайшлі.* Машканы Сен.

ЗАКУ́ТНІК *м., неадабр.* Нелюдзімы чалавек. *Так і пражыў усю жызннь заку́тнікам.* Пліса Глыб.

ЗАКУ́ЦЦА *ж.* Глуш, захалусце. *Мы ў заку́ціцы жылі, дык немцы сюды дужа не прыхадзілі.* Гомель Пол. Параўн. *за□ падзь.*

ЗАЛАТУ́ХА *ж., бат.* Фіялка. *Залату́ха – прыгожая кветка.* Іскозы Дубр. *Як прыгожа цвіце залату́ха!* Лук'янава Сен.

ЗАЛАЧА́ЦЬ *незак., безас.* Світаць, днець. *Ужо пачало залача́ць.* Багушэўск Сен. *Вярнулася з вечарынкi , калі ўжо залача́ла.* Песачанка Сен.

ЗАЛВІ́ЦА *ж.* Залоўка. *Залві□ цу тожа нада пазваць, каб не абіжалася.* Лісна В.-Дзв.

ЗАЛЭ́ЗНІК *м.* Чыгун. *У залэ́зніку варылі есці .* Харкаўка Арш.

ЗА□ ЛЕЗЬ *ж.* Падпечак. *Малыя мы часта хаваліся ў за□ лезь ад бабулі, бо баяліся, як што ўтворым.* Мілашкі Брасл.

ЗАЛЭ́ПКІ *мн.* Няспелыя ягады, садавіна. *Яшчэ рана , на яблынах залэ́пкі адны.* Агрэст няспелы яшчэ. *Нашто залэ́пкі есці?* Горы Рас.

ЗАЛÉТАВАЦЬ зак. Застацца некранутым на працягу лета. Луг каля ручка залéтаваў сёліта. Астроўшчына Пол.

ЗАЛІВÁНКА ж., кулін. Падліва. Гатоўлю залівáнку і патом на кашу яе. Бігосава В.-Дз.

ЗАЛІВА□ЦЦА незак. Прыгожа гаварыць, вызначацца красамоўствам. Гаворыць яна – аж заліва□ ецца, толькі слухай. Порплішча Докш.

ЗÁЛІВЕ□НЬ м. Моцны дождж, лівень. Зáлівень ліў цэлы дзень, на вуліцы лісія рэчкі. Гарэлькі Дубр. Пасля такой духаты будзе зáлівень. Жаркі Беш. Паглядзі, які залівéнь лье. Смаляны Арш.

ЗАЛІ□НА ж., толькі адз. Золь, слата. Залі□ на на дварэ. Акцябрскі Чаш.

ЗАЛÓБАК м. 1. Патыліца. За гэткія дзяла можна і па залóбку палучыць. Ула Беш. Параўн. запаты□лак. 2. перан. Франтон. А я сённі залóбак набяліў. Падрэзы Чаш.

ЗАЛÓЖНІК м. Палічка для посуду. Залóжнік памый, посуду настаў. Вішанька Чаш.

ЗАЛУПЛЯ аг., абразл. Непрыгожы чалавек. Бегаіць к ей нейкі залупля. Ляхаўка Дубр.

ЗАЛЯ́НЫ прым. Забруджаны попелам. Тазік заля́ны пад ганкам кінулі. Ляхаўка Дубр.

ЗАЛЯЦÉЦЦА зак. Зайсці ненадоўга. Заляце□ лася да цябе за соллю. Бандарцы Міёр. Заляціся ў хату, глянь, што там робіцца. Янкі Докш.

ЗАМАНÁЦЬ зак. Надакучыць. Адчапіся, заманáў ужо. Замхава Глыб.

ЗАМАТУ́ЗІЦЦА зак. Стаміцца. Замату́зілася на полі па - працаваўшы. Смалоўка Сен. Параўн. заталы́зацца, затапта́цца, затóпацца, зату□пацца, захо□дацца, зацёпацца, зацю□хацца.

ЗАМА́ШНЫ прым. Тоўсты, мажны. Баба такая замáшная, круглая, я не сразу цётку ўзнаў. Лужкі Шарк.

ЗАМАЯ́ЧЫЦЬ м. Лінуць знянацку (пра дождж). Толькі ў поле выйшлі, ды дождж як замая́чыць: ні накрыцца, ні схувацца – вымаклі да ніткі. Дроздава Тал.

ЗАМЕ́ЖНІК м. Іншаземец. Зараз у горадзе шмат замéжнікаў. Міёры.

ЗАМÉТ м. Агароджа з бяргвення. Замéт рабіўся надоўга. Камень Леп.

ЗАМÉТНІК м. Венік. Вазьмі замéтнік у кладоўцы і падмяці хату. Пліса Глыб.

ЗАМІ́Ж прыназ. Замест. Рублёў замі́ж трох чатыры давай. Альшаны Уш.

ЗАМКА ж. Стрэмка. Дровы секла і замку сабе пад ногаць загнала. Зарачыцк Докш. Можа замку з пальца выміш, ты відзіш лепі. Янкі Докш.

ЗАМЛЁЦЬ зак. Моцна захацець. Ці ты не знеш, чаго ён так у горад замлёў? Ляхаўка Дубр.

ЗАМОРЫШ м. Нявыседжанае яйка. А колькі ў гняздзе заморышаў было. Старое Лядна Леп.

ЗАМОЎСЦЕ н. Склеп. Спусціся ў замоўсце і дастань гарлачык смятаны. Косціна Дубр.

ЗАМУЖКІ прысл. Замуж. Рана табе яшчэ замужкі, маладая, пасядзі троху. Асавец Беш.

ЗАМУЖНІЦА ж. Замужняя жанчына. І малодшая мая ўжо замужніцай стала. Заазер'е Пол.

ЗАМУСОЛЕНЫ дзеепрым. Брудны, вымазаны. Ты ж глядзі, увесь замусолены. Ну, ідзі мыйся. Сухавежа Міёр.

ЗАМЯТУХА ж. Завея. Гэта зіма была моцная : маразы, замятухі. Міёры.

ЗАНАДАБІЦЦА зак. Спатрэбіцца. Гэта вешч можа мне занадабіцца. Урбаны Брасл.

ЗАНІЦЁЦЬ зак. Зрабіцца тонкім, кволым (пра расліны). Заніцелі сёлета памідоры мае. Макаравічы Докш. Расада заніцела нешта. Янкі Докш.

ЗАНУЖАЛЫ, ЗАНУЖАНЫ прым. Хворы, слабы. Ляжыць зусім занужалы, нічога не гавора. Пашкі Шарк. У дрэннага хазяіна і мерын занужаны. Язна Міёр.

ЗАПАДЗЬ ж. Глуш, захалусце. Усе адтуль бяжалі, там жа сапраўдная западзь. Баравуха Пол. Параўн. заку□ціца.

ЗАПАЗЫЧКА ж. Запазычанаць. Прыйшоў час вяртаць запазычку. Міёры.

ЗАПАМЯТАВАЦЬ зак. Забыць. Запамятавала сынаў адрас. Сноркі Глыб. Параўн. запомніць.

ЗАПАН, ЗАПІ□НАК памянш. **ЗУПАНОК** м. Фартух. Я заўсёгда за мацін запан трымалася. Абальцы Тал. Запі□нак надзела і пайшла есці гатаваць. Акцябрскі Чаш. Плацце распару – і зупанок пашыю. Якубова Рас.

ЗАПАСТ прысл. Без перапынку. Працаваў запаст тры дні. Баравуха Пол.

ЗАПАТЫ□ЛАК м. Патыліца. Як даўленія мучыць – запаты□лак баліць. Снегі Міёр. Параўн. зало□баку 1 знач.

ЗАПАТЫ□ЛЬНІК м. Невялікі клін для касы. Я добра загнаў запаты□льнік. Зараз каса не будзе балтацца. Мікуліна Пол.

ЗАПА□ ШШАж. Арэнда зямельнага надзелу. *Запа□ шша—гэта калі пан дае зямлю, і тады робіш на сваіх конях, палавіна ўраджая сабе, палавіна – пану.* Прошкава Глыб.

ЗАПЕК м. Запечак. *Нам у запеку сядзець цёпла.* Вядрэнь Чаш.

ЗАПВАЦЬ *незак., абрад.* Сватаць. *Насцю тваю запіваюць. Вяселле скоро? Тумілавічы Докш.*

ЗАП□ НАК гл. ЗАПАН

ЗАПЎКІ *толькі мн., абрад.* Час, калі бацькі маладых дамаўляюцца пра дзень сватання. *Вот былі запіўкі, а я на печы сядзела.* Літусава Сен.

ЗАПЯ□ ЦЬ зак. Заспяваць, пачаць спяваць. *Ён можыць песню запі□ць.* Ухлё Чаш.

ЗАПЛЁШНІЦА ж. Вялікі кош, які носяць за плячамі. *Другі раз, як ягад многа, дык цэлюю заплёшніцу назбіралі.* Краснаполле Рас.

ЗАПЛІКНУЦЬ зак. Зашпіліць. *Заплікні пугавіцу.* Межава Арш. *Заплікні кажух, а то захварэеш.* Савенічы Сен.

ЗАПНУЦА зак. Прыкрыцца чым-небудзь. *Запніся чым-небудзь, а то новую сукенку збадзеш.* Новы Двор В.-Дзв.

ЗАПНЯК м. Вытаптанае, спляжанае месца ў агародзе, на полі. *Запняк быў выбіты ўшчэнт.* Залясінкі Шарк. *Запняк ужо прапаў.* Шарагі Міёр.

ЗАПОМНІЦЬ зак. Забыць. *А я і запомніў, што сёння мая чарга.* Пузавічы Брасл. Параўн. *запа□ мятаваць.*

ЗАПОНКА ж. Занавеска. *Завесь, унучачка, запонку, бо невабна.* Замхава Глыб.

ЗАПРАЎДАШНІ *прым.* Сапраўдны. *Глядзі, во які запраўдашні пісталет.* Кублічы Уш.

ЗАПРОСІНЫ мн. Запрашэнне. *Разам з пісьмом пасылаю і запросіны на нашае вяселле.* Іванск Чаш.

ЗАПУДЗІЦЬ зак. Запужаць, запалохаць. *Запудзілі дзіцянё Баем.* Чашнікі.

ЗАПУСКА□ ЦЬ *незак.* Давязваць пэўны выраб з нітак. *Калі добра табе рукавіца, то буду запускаць.* Цешылава Паст. *Даўжыні хваціць, буду запускаць насок.* Янкі Докш.

ЗАПЭЛХАЦЬ зак. Запэцкаць, забрудзіць. *Работнічак, запэлхаў новыя штаны!* Сарокі Глыб. Параўн. *заганза□ць, закеўзаць, збадзя□ць* у 1 знач.

ЗАПЯТАК м. Каблук, абцас. *У туфлях запятак паламаўся.* Проземля Чаш.

ЗАРА *прысл.* Зараз, неадкладна. *Зара дочка прыдзіць, тады вчэраць будзім.* Дукелі Брасл. *Зара трэба ісці ў магазін, а патом*

і пагаварым. Мельніца Шарк. Зара пойдзем, пачакай шчэ! Суша Леп.

ЗАРАЗАЦЬ *незак.* Кусаць бесперапынна (пра мух, аваднёў). *Авадні заразаюць кароў так, што яны нідзе месца сабе не находзяць.* Выхадцы Лёзн.

ЗАРА́ННЯ *прысл.* Рана. *Бацька сённа заранья ўстаў і пайшоў у грыбы.* Більдзюгі Шарк. *Што ты ўстаў заранья?* Капланы Сен.

ЗА́РАСНІ *толькі мн.* Зараснік. *Якія з́арасні ў лесе: і кусты, і трава на пояс. Ніякіх грыбоў у з́араснях не знойдзеш.* Паглядзі ў бярэзніку лепш. Горы Рас.

ЗАРО́Д *м.* Стог. *Мы падагналі табун да ракі, а даяркі яшчэ складвалі сена ў зарод.* Гілі Чаш.

ЗАРУ́БИНА *ж.* Гадавое кольца на розе ў каровы. *Мая карова маладая, у яе чатыры зарубіны на рагу. Ёй усяго чатыры гады.* Задуброўе Віц.

ЗАРУ □ **ШЫЦЬ** *зак.* Зачапіць, патурбаваць. *Парсюкі папужаліся, а ваўкі не зару □ шылі свіней.* Ухлё Чаш.

ЗА́САБ *прысл.* Адзін за адным. *З́асаб беглі дні, і я памаленьку прывыкала, хоць і маміну хату не магла забыць.* Пліса Глыб.

ЗАСАЛАВЕ □ **ЦЬ** *зак.* Асалавець, стаць сонным, захацець спаць. *Сённа быстра засалаве □ ла.* Ульянавічы Сен.

ЗАСВЕ́ЦЦЕ *н.,* *толькі адз.* Даль, далечыня. *Каб грыб найсці, у засве́цце ісці нада.* Куціна Шум.

ЗАСЕ́ВЫ *толькі мн., абрад.* Святкаванне заканчэння сяўбы. *Раней пышна ў нас гулялі засе □ вы?* Расходна Сен.

ЗА́СЕК *м.* Абгароджанае месца для свойскай жывёлы. *Вутак нада ў з́асек загнаць.* Дабравольск Тал.

ЗАСЕ □ **КЦІ** *зак.* Засекчы. *Нада схадзіць петуха засе □ кці, а то дзяўбецца, няма рады.* Грыбоўшчына Шарк.

ЗАСЕ́ННЕ *н.* Засек; месца, дзе захоўваюць збожжа, гародніну. *Бульба ў мяне ўсігда ў засе́нні.* Велеўшчына Леп. *Параўн. закалі □ так.*

ЗАСІ □ **ДКА** *ж.* Засада падчас палявання. *Вось тут трэба рабіць засі □ дку.* Стасева Лёзн.

ЗАСІЛІ́ЦА *зак.* Задавіцца, павесіцца. *Сын жа ў яе засіліўся.* Абольцы Тал.

ЗАСІ □ **ЛЦЬ**¹ *зак.* Зачэ́рпнуць. *Засі □ лі, дзетка, кубачак вады.* Забор'е Глыб.

ЗАСІ □ **ЛЦЬ**² *зак.* Перамагчы. *А бацька наш усё ж такі засіліў сына.* Псуя Глыб. *Ён даўно паняў, што дзедка яму не засіліць.* Прыпернае Глыб.

ЗАСКА́БИЦЬ зак. Загнаць стрэмку. Пакуль дошкі перацягвалі, усе рукі заска́біў. Клясціцы Рас. Заска́біла руку трэскай, нарве, як не выцягнеш. Сураўні Шум.

ЗАСКАЛУ́БИНА ж. Перашкода. У нашым дзеле з'явілася заскалу́біна. Гарадок. Параўн. застро́га.

ЗАСКЕ́МА аг., асудж. Скупы чалавек. Ну і заске́ма ж твой дзед! Лашукі Паст.

ЗАСЛАБЕ́ЦЬ зак. Аслабець. Нешта заслабе́ла я саўсем. Канева Сен.

ЗАСМА́ЧЫЦЬ зак. Прыправіць. Засма́чыла кашу: цэлых дзве ложкі масла ўкінула. Савенічы Сен. Параўн. задобрыць, завало́жыць.

ЗА́СТАЎ м. Плаціна. Вада за́стаў прарвала. Рудня Пол. Калі за́стаў ёсць, значыць рака вялікая. Янкавічы Рас.

ЗАСТАЎНЯ ж. За́сланка для топкі ў печы. Застаўняй закрый, каб дух не выйшаў. Рошчына Сен.

ЗАСТО́ЙВАЦЬ незак. Заступацца за каго-н. Брат мой засто́йваў меншых. Папшулі Глыб.

ЗАСТО́ЙКА ж. Сцяна-перагародка ў хаце. На засто́йцы віселі фатакарткі ўсіх яе ўнукаў і дзяцей. Рудабісць Брасл.

ЗАСТРО́ГА ж. Перашкода. У жыцці было шмат застро́г. Баравуха Пол. Параўн. заскалу́біна.

ЗАСТРО́ІЦЬ зак. Прыгатаваць страву. Па кмін пайду, потым зімой сала застро́ю. Пятровічы Шарк.

ЗАСТУ́ ДЗІНЫ мн., кулін. Халадзец. На свята зраблю засту́ дзіны. Бароўка Леп.

ЗА́СТУП м. Рыдлёўка. Пастры за́ступ. Крынкі Лёзн.

ЗАСТУ́ПЦА аг. Заступнік. Сярод малых таксама ёсць аўтарытэт – іх засту́пца. Міёры.

ЗАСТЫ́ДАЦА зак. Засаромецца. Я засты́далася і пайшла адтуль. Зарэчча Тал.

ЗАСУВЕ́НЬ м., **ЗАСУ́ЛКА** ж. Юшка ў коміне. Ці заклаў ты засувэ́нь? Гута Паст. Гром загрымеў, засу́лку трэба закрыць. Абаляны Брасл.

ЗАСУКА́ЦЬ зак. Закасаць. Перад сціркай трэба засука́ць рукавы. Мікалаёва Міёр.

ЗАСЦЕ́НАК м. Гумно. У засце́нак кулі складзём, пакуль крыць страху. Цяпер жа некалі: бульбу капаць нада. Азярцы Глыб.

ЗАТАЛЫ́ЗГАЦА зак., экспр. Стаміцца. Заталы́згаўся сёння: сеялі на полі, а насенне скінулі далёка, каля дарогі. Труды Пол. Параўн. замату́зіца, затапта́ца, зато́паца, зату́паца, захо́даца, заце́паца, зацю́хаца.

ЗАТАМІ□ ЦЬ зак. Стаміць. *Ой, затамі□ ў мяне.* Акцябрскі Чаш.

ЗАТАПТАЎЦА зак. Стаміцца. *Пайду лягу, за дзень так затаптáлася.* Выхадцы Лёзн. Параўн. *замату́зіцца, заталы́згацца, зато́пацца, зату□пацца захо□дацца, зацё́пацца, зацю□хацца.*

ЗАТАРКНУ́ЦЬ зак. Закінуць. *Куды затаркну□ ў боты? Шукай хутчэй!* Савенічы Сен. Параўн. *закóбаць.*

ЗАТКНУ́ЦЬ зак. Закупорыць. *Заткні□ ты бутылку, а то вытхніцца.* Янкі Докш.

ЗАТО́ПАЦА, ЗАТУ́ПАЦА зак. Стаміцца. *Зрання так зато́палася: печ паліла, снедаць строіла.* Запруддзе Глыб. *Ніхаця зату□паецца, калі дзесяць дзел у рукі лезіць.* Плаўнік Чаш. Параўн. *замату́зіцца, заталы́згацца, затаптáцца, захо□дацца, зацё́пацца, зацю□хацца.*

ЗАТО́ПШЧА ж. Непагода, дрэннае надвор'е. *Я такой зато́пішчай ужо нікуды не палезу, хоць і без крошкі хлеба буду сядзець.* Заслонаўка Арш.

ЗАТО́ХНУЦА зак. Задыхнуцца. *Зато́хнуцца ў гэтым смрадзе можна было.* Селішча Гар. *Што ты закруціла так рыбёнка з галавой, ён жа зато́хніцца.* Задуброўе Віц. *Я думаў, ён там ужо зато́хнуўся.* Старое Лядна Леп. Параўн. *захлупі□цца*

ЗАТРАХНУЦА зак. Зваліцца, упасці з вышыні. *Куды ты палез? Затрахнёшся!* Бігосава В.-Дзв.

ЗАТУ́ЛА ж. Рыбацкае адзенне. *Даўней у бацькі майго зату́ла была.* Запруддзе Глыб. *У мяне асталася бацькава зату́ла, хоць і рваная, на рыбу хадзіць.* Слабада Дубр.

ЗАТУ́ПАЦА гл. ЗАТО́ПАЦА

ЗАТУТА́РЫЦЬ зак., экспр. Схаваць. *Усю галоўку скруціла, думаючы, дзе ж ён грошы затута́рыў.* Клясціцы Рас.

ЗАТЫ́КА□ ЛЬНІК м. Невялікі драўляны прут з кавалкам палатна для пачатку ткання. *Вунь на сталі ляжыць заты́ка□ льнік, падай мне яго.* Матырына Леп.

ЗАЎНІ́ВІЧ прысл. Марна, без карысці. *Нявестка беражлівая такая: у яе ўжо нічога заўні́віч не пойдзе.* Труды Пол.

ЗАЎ́ЧАРА́, ЗАЎ́ЧАРЫ́Х прысл. Заўчора. *Зяць прыязджаў заў́чара́.* Варашылы Сен. *Доўга гулялі заў́чары́х.* Баравуха Пол.

ЗАЎ́ША́ прысл. Заўсёды. *Ты заў́ша□ ходзіш там?* Кулінава Уш.

ЗАФУ́НДАВА́ЦЬ зак. Заплаціць за працу. *Цяперака, калі зафунду́еш, дык табе ўсё зробіць.* Лынтупы Паст.

ЗАХА́БАВІ́НА ж. Затока. *Заха́баві́на ад возера не прама, а заходзіць у стору́ну.* Лісна В.-Дзв.

ЗАХАКАЦА зак. Задыхацца. Троху прайду і заха□ каюся, дыхання запіраіць. Ляхаўка Дубр.

ЗАХВАТ м. Улоў. Добры сёння захват. Ушачы.

ЗАХВІЦОНЫ прым. Неўраўнаважаны. Дзяўчына ні дурная, да захвіцоная. Камень Леп.

ЗАХВОТА ж. Хвароба. Каб якую захвоту не падхваціць . Чачанева Тал.

ЗАХЛЁЎЕ н. Месца за хлявом. Агародамі, па захлёўю прабіраўся. Абруб Глыб.

ЗАХЛЁБНІК м. П'яніца. Не ведаю, як сястра свайго мужыка цярпела. Ён жа такі захлёбнік . Крыпулі Докш. Наш сусед такі захлёбнік, прапойца сапраўдны. Шарагі Міёр.

ЗАХЛУПІЦА зак. Задыхнуцца. Ён бросіўся ў дом, але ўжо ў комнатах было столькі дыму, што можна было захлупіцца. Пліса Глыб. У склепе было столькі дыму, што захлупіцца можна. Параўн. затохнуцца.

ЗАХОДАЦА зак. Стаміцца. Я зусім сёння заходаўся . Бароўка Леп. Параўн. заматузіцца, заталызгацца, затаптацца, зато□пацца, зату□пацца, зацёпацца, зацю□хацца

ЗАХРЫ□СТАЯ ж. Пакой у царкве ці касцёле, дзе пераапранаюцца святары падчас службы. У новым касцёле захры□стая куды большая, чым у старым. Бароўка Леп.

ЗАЦВІЧ зак. Зацвіці. Нада было сцяреч, і ў палуначі папараць-кветка далжна зацвіч. Азяркі Гар.

ЗАЦЕМКІ мн. Прыцемкі. Ужо і зацемкі надышлі, а кароў нешта німа з поля. Пестуніца Віц.

ЗАЦЁПАЦА зак. Стаміцца. Зацёпаўся, чуць дамоў прывалокся. Кушняроўка Чаш. Параўн. заматузіцца, заталызгацца, затаптацца, зато□пацца, зату□пацца, захо□дацца, зацю□хацца

ЗАЦІ□РКА ж., кулін. Бульба з малаком. На абед зацірку будзем есці. Зубава Арш.

ЗАЦЮХАЦА зак. Стаміцца. Так зацю□хаўся, што спаў як убіты. Кушняроўка Чаш. Параўн. заматузіцца, заталызгацца, затаптацца, зато□пацца, зату□пацца, захо□дацца, зацёпацца.

ЗАЧУХА аг., неадабр. Чалавек, які не мае сваёй думкі, запалоханы, запужаны. А во, ён зачухам усё жыццё быў, так і памёр. Ахрэмаўцы Брасл.

ЗАЧЭП м. Замок. Калі пойдзіш, закрой дзверы на зачэп . Выхадцы Лёзн.

ЗАШАПЦА зак. Затрымацца. Мне ісці трэба ўжо, а я зашаплася. Кісялёва Тал.

ЗАША́ЦЦЬ *зак.* Схаваць. Цукерчыну заша́ ціла, дык во з чаем п'ю. Пусташы Пол.

ЗАШКВА́РА *ж.* Падсмажанае мяса або сала, якое дадаецца ў нейкую страву. Ты ў суп грыбны зашкварау пакладзі, смачней будзе. Стар Арш. Параўн. зажа́рка.

ЗАШУ́ШКАЦЦА *зак.* Ухутацца, цёпла адзецца. Зашушкайся, каб холодна не было. Куты Докш.

ЗАШЧЭ́ПКА *ж.* Прышчэпленае пладовае дрэва. Зашчэпкі дадуць на лета плады. Шарагі Міёр.

ЗАШЭ́ПТ *м.* Замова. Баба мая шмат зашэптаў ведае, мо і табе дапаможа. Косціна Дубр.

ЗБАДЗЯ́ЦЬ *зак.* 1. Забрудзіць, запэцкаць. Новыя штаны, а ён раз надзеў – і ўжо збадзя́ ў іх. Янкі Докш. Параўн. заганза́ць, заке́ўзаць, запэ́лхаць. 2. перан. Зняважыць. Так збадзя́ў яе на людзях усякімі словамі. Балаі Паст.

ЗБАЁ́ДАВАЦЬ, ЗБАЁ́ДАЦЬ *зак.* Згубіць. Збаёдалі маю шапку, што насіць цяпер? Дрыгучы Міёр. Дзе збаёдалі ножык, што ў грыбы хадзіла? Янкі Докш. Андрэй недзе збаёдаў свой дзённік. Паставы. Была ж мухабойка свая, алі дзеці збаёдалі. Вараны Докш. Дзесьці хустку збаёдала, такая прыгожая была! Косціна Дубр.

ЗБАЙТЫ́ШЫЦЬ *зак.* Змарнаваць. Толькі час дарэмна збайтышылі. Боркавічы В.-Дзв.

ЗБЕ́ДНІЦА *зак.* Засумаваць. Што ты так збедніўся, дамоў захацеў? Макаравічы Докш.

ЗБІВА́ЦЬ *незак.* Зграбаць (сена). Надыходзіць дождж, і трэба хутчэй збіва́ць сена ў валкі. Дрысвяты Брасл.

◇ ЗБІРА́НІКІ ЗБІРА́ЦЬ *незак.* Падманваць, гаварыць абышто. Скажы ты толкам, а то ўсё збіранікі збіра́еш. Іванск Чашн.

ЗБІРУЛІ́Н *м.* Паплавок. Як збірулі́н пачне пад ваду ўхадзіць, тады цягні. Бачэйкава Беш.

ЗБІ́ЦЬ *зак.* Скасіць. Збі ты траву каля плоту, ад людзей стыдна. Янкі Докш.

ЗБЛО́ЦЦЬ *зак.* Сапсаваць, стаптаць. Каровы ўсю бульбу зблоцілі, патапталі ўсе соткі. Надазер'е Глыб.

ЗБО́ЙКА *ж.* Маслабойка. А дзе ж мая збойка, што на той нядзелі табе, суседка, давала? Расоны. Збойку трэба вадой заліць, каб вымыць. Выдрэя Віц.

ЗБРАДЛІ́ВЫ *прым.* Памаўзлівы, шкадлівы. Козлік цётчын такі збрадлівы. Задуброўе Віц. Ну такая ж кошка збрадлівая, усё хавай ад яе! Янкі Докш.

ЗБРО́ДНІК *м.* Распуснік. Гэтым збрóднікам і ў гарод нічога не стоіць злазіць, і яблыньку абтра́сці. Забалацце Арш.

ЗБРЫ́ДЗЕНЬ м. Злодзей. *Сусед нейкі збрывдзень папаўся* . Кулінава Уш.

ЗБРЫ́ЗНУЦЬ зак. Скіснуць (пра малако). *Малако ўжо збрывзла*. Філіпава Глыб. *Малако німа як есці* – збрывзла. Янкі Докш.

ЗБУЗАВА́ЦЬ зак. Сапсаваць (пра ежу). *Мяса збузавалі, хто цяпер пасля іх будзіль есці, нада сабаку аддаваць*. Янкі Докш. *Не з'ела, а ўсё збузавала*. Валосавічы Леп.

ЗБУХТАВА́ЦЬ зак. Пагнуць. *Так разагнаўся на веласіпедзе, што ўрэзаўся ў бярозу і збухтаваў калясо*. Пліса Глыб.

ЗБЭ́НЧЫЦЬ зак. Збыць, прадаць. *Збэнчылі мы каня даўно ўжо*. Галубава В.-Дзв.

ЗВАДЗІ́ЦА незак. Страчваць здольнасць рабіць што-н., працаваць. *Я ўжо са ўсяго зваджўся, не магу даглядаць скот*. Выхадцы Лёзн.

ЗВАДЗІ́ЦЬ незак. Падманваць, хлусіць. *Адзін раз мне ўжо звадзілі, цяпер разумнейшая буду*. Шыці Шарк. *Ты ж гэта ўсё зводзіш*. Сасноўка Глыб.

ЗВАДУ́Н м., асудж.. Хлуслівы чалавек, падманшчык. *За такія словы так і хацелася назваць яго звадунóm*. Красніца Чаш.

ЗВЕ́СТКА ж. Вочап. *Калодзеж закрыты, няма звесткі на вядры*. Дукоўшчына Беш.

ЗВЕ́СЦЬ ж. Вестка, навіна. *Добрую звесць нам прынесла* . Гута Паст.

ЗВІ́ЦА зак. Быць п'яным, напіцца. *Вун стары па траве качаецца, звіўся*. Дзёрнавічы В.-Дзв.

ЗВОД м. **ЗВО́ДЫ** мн. Няпраўда, плётка, хлусня. *Гэта, што яна кажа, усё звод*. Красніца Чаш. *Цэлы дзень яна толькі зводы носіць*. Жабыкі Дубр.

ЗВО́ЧЫЦЬ зак. Сурочыць. *Што з табой? Можна зво́чыў хто?* Расходна Сен.

ЗВЯДЗЕ́ННЕ н., толькі адз., абрад. Заручыны. *Былі сёння на звядзённі*. Езярышча Гар. Параўн. змо́віны.

ЗГА́РКІ мн. Прыгаркі, прыгарэлая бульба. *Са згáрак кашы не натаўчэш*. Пугачова Докш.

ЗГАРО́ДА¹ ж. Агароджа. *Згарóду мой гаспадар збудаваў, каб ніхто не краў*. Амбросавічы Шум.

ЗГАРО́ДА² аг., экстр. Няўклюд. *Такая згарóда ўдалася, глядзець няма на што*. Чарнаручча Лёзн.

ЗГАРТА́ЦЬ зак. Скласці сена ў стог. *Трэба хутчэй сена згартáць, бо дождж будзе*. Шухаўцы Дубр.

ЗГАРЭ□ЦЦА зак. Згарэць, сапсавацца, стаць непригодным у выніку моцнага перагрэву. *Калі капешку добра не накрыеш, то сена згарыцца.* Храпакі Віц.

ЗГЕЛК м., *толькі адз.* Шум, вэрхал. *Вакол такі згелк стаіць.* Пачаевічы Чаш.

ЗГІРДЗІЦЦА зак. Пажухнуць, засохнуць. *Кветкі мае згір-дзіліся на сонцы.* Ліпаўкі Докш.

ЗГРÁБА ж. Невялікі стог сена. *Зграбы, паглядзі, напалову разнесеныя ветрам.* Кушталі Шарк.

ЗГРЭБАЧ м. Крук для раскідвання гною. *Ты згрэбачам паспрабуй.* Старое Лядна Леп.

ЗГРЭБІНЫ *толькі мн.* Дробная салома пасля малацьбы. *Трэба згрэбіны пазносіць да хлеву.* Дубровы В.-Дзв.

ЗДАЛІЗАВАЎЦЬ зак. Здратаваць, патаптаць (пасевы). *Карова ўсе буракі здалізава́ла.* Сарокі Глыб.

ЗДАНЦЫ *толькі мн.* Здань, прывід. *Як напіўся, дык зданцы нейкія з'явіліся.* Зубава Арш.

ЗДАЎШНЫ *прым.* Даўнейшы, ранейшы. *У здаўшныя часы ўсё было іначай.* Чарневічы Глыб.

ЗДЗÉЧА ж. Здзек. *Гэта была такая здзэ́ча з людзей.* Абольцы Тал.

ЗДЗІВАЎЦЬ *незак.* Здымаць адзенне. *Гэтак прамок.* Хутчэй *здзіва́й куртку.* Крывыя Тал.

ЗДЗІКАЎЦА *незак.* Здзекавацца. *Што ты здзіка́ ешся з мяне пастаянна?* Машканы Сен. *І немцы здзіка́ ліся, і парцізаны.* Усяго было. Чарневічы Глыб.

ЗДО́ХЛІК, ЗДЫ́ХЛІК, ЗДЫ́ХЛЯК м., *груб.* Чалавек са слабым здароўем. *І куды гэта пацягнуўся яе здо́хлік.* Сабалі Чаш. *Такі худы, нічога ня есць, зды́хлік.* Янкі Докш. *Здыхля□к нейкі, а не мужык.* Кушняроўка Чаш.

ЗДРАЎНІК м. Дзень, калі ходзяць у лазню. *Здраўнікам у нас чацвер быў.* Каменка Талач.

ЗДРОК м. Авадзень, гіз. *Раніцай нічога, а ўдзень здро́кі так кусаюць, што няма дзе дзецца.* Іванск Чаш. Параўн. *зык.*

ЗДУ́КРЫЦЬ зак., *экспр.* Прыдумаць што-н. незвычайнае, неверагоднае. *Ну ты і зду́крыў сёння.* Такога я не чакаў. Бароўка Леп.

ЗДУМЛЯЎЦА зак. Кпіць, насміхацца. *Так табе і нада ! Будзеш знаць, як здумля́цца!* Лужкі Шарк.

ЗДУ́РАНЫ *прым.* Распешчаны (пра дзіця). *Такі зду́раны унук, што старой з ім цяжка справіцца.* Вараны Докш.

ЗДЫ́ХАТА□ ж., *экспр., груб.* Пагібель, смерць. *Прыйшла на яе зды́хата□.* Ухлё Чаш.

ЗДЫХЛІК, ЗДЫХЛЯК гл. ЗДОХЛІК

З'ЕДЗЬ ж. Бяднота, людзі з вельмі малым дастаткам. *А ў іхняй дзярэўні адна з'едзь жывець.* Зубава Арш.

З'ЕДКІ толькі мн. Аб'едкі, рэшткі ежы. *З'едкі маці свінням выліла.* Нізкі Гарадзец Тал.

ЗЭКРЫ, ЗЭЛЬКІ, ЗЭНЬКІ толькі мн., груб. Вочы. *Што ты зэкры вылупіў?* Барсукі В.-Дзв. *А ён на мяне зэ лькі як вылупіць!* Акцябрскі Чаш. *Што зэнькі вылупіла – спаць ідзі.* Тараскі Чаш.

ЗЕЛЯНУ́□ХА, ЗЕЛЯПУ́ХА ж. Няспелы плод садавіны. *Што гэта за яблык – зеляну́ха.* Сіроціна Шум. *Не еш ты гэтыя зеляну́хі – жывот забаліць.* Далугева Шум.

ЗЕМЛЯНІ́ЦЫ толькі мн. Суніцы. *Ужо і земляні́цы паспелі.* Вялікае Сяло Сен.

ЗЭ́ЛКА ж., бат. Кветка. *Нада зэ́ лкі паліць, завялі ўжо.* Воўкаўшчына Міёр.

ЗЗО́РЫЦЬ зак. Убачыць. *Я ўглядалася і ззо́рыла яго.* Нурава В.-Дзв.

ЗЗЫ́ЗНУЦЬ зак. Азызнуць, змерзнуць. *Я так ззы́зла – аж ногі анямелі.* Мікіціха Шум.

ЗИВАЧО́ мн. Міндаліны. *Гэта зівачо́ табе баляць.* Ушачы.

ЗИГАВІ́ЦА ж. Бліскавіца. *Усю ноч зіхацела зігаві́ца .* Туркова Міёр.

ЗИГРА́ШКА ж. Жанчына з вялікімі выпуклымі вачыма. *Ну, гэта дзеўка і зігра́шка!* Мельніца Шарк.

ЗИМНЯ́К м. Дарога, па якой ездзяць толькі зімой. *Тут недалёка, калі па зімняку́ ехаць.* Камень Леп.

ЗИПАТКІ́ прым. Бліскучы, яркі. *Як я люблю гэну зіпатку́ю хустачку.* Мікіціха Шум.

ЗИХА́ЦЬ незак. Цяжка дыхаць. *Пагляджу, а ён ледзь зіха́е.* Латышы Глыб.

ЗЛАД м. Лад, згода. *Цяжка з дурным злад знайсці.* Стаі Леп.

ЗЛАЖЫ́ЦЬ незак. Кастрыраваць. *Парсюка злажы́лі ўчора .* Канашы Гар. Параўн. злягчы□ць.

ЗЛЕ́ЎКІ толькі мн. Вяршкі. *Січас зле́ўкі зніму і будзеш малако піць.* Барсукі В.-Дзв.

ЗЛІВА́Ш м., толькі адз. Малако, з якога злілі вяршкі. *Ты бяры тое малако, а гэта – зліва́ш.* Рускі Шум.

ЗЛО́МЫШ м. Зламаная ветрам дрэва. *Столькі зло́мышаў пасля ночы ў садзе.* Гушчына Лёзн.

ЗЛОЎ м. Улоў. *Злоў сёння добры.* Велеўшчына Леп.

ЗЛЫ́ДНЯ аг., асудж. Дрэнны чалавек, злы. *Злы́дня ты, а не дзяўчына.* Шыркi Сен.

ЗЛЮБНІЦА *ж.* Каханка. *Васіль ужо новую злюбніцу прывёў.* Новы Двор В.-Дзв.

ЗЛЯГЧЫЦЬ *зак.* Кастрыраваць. *Трэба заўтра кабана злягчыць.* Котава Віц. Параўн. *зляжыць.*

ЗМА́ЗА *аг., асудж.* Кепскі, брыдкі чалавек; пляткар. *Ну і зма́за: пайшла языком часаць.* Слабодка Гар.

ЗМА́ЛЫХ *прысл.* Змалку, з маленства. *Мая дачка зма́лых любіла малако.* Перамонт Лёзн.

ЗМАЦАВА́ЦЦА *зак.* Страціць сілу, абяссілець. *Змацаваць-* лася я, пакуль грады палолі, паляжы пайду. Колпіна Сен.

ЗМЕ́ШЫВА *н., толькі адз.* Ежа для свіней. *Дадай у зме́шыва малачка – парсючкі смачней есці будуць.* Шухаўцы Дубр.

ЗМІКІ́ЦЦА *зак., экспр.* Страціць розум, здурнець. *Дзеўка ж яе саўсем змікі́лася.* Яроненкі Гар.

ЗМО́ВІНЫ *толькі мн., абрад.* Заручыны. *На змо́вінах адразу ўсё і вырашылі.* Шыркі Сен. Параўн. *звядзець.*

ЗМО́ЎКА *ж.* Пасядзелкі вечарам у вёсцы. *Паклікала кума ўсіх жанчын зноў на змо́ўку.* Вялікая Пярэспа Сен.

ЗМЫ́СЛЫ *прым.* Разумны. *Такая змы́слая была дзеўка .* Буцавічы Паст.

ЗМЭ́НЧЫЦЬ *зак.* Замучыць. *Як замуж вышла, віду на ей не стала, мужык змэ́нчыў зусім.* Дрыгучы Міёр.

ЗНА́ДАБЕНЬ *ж., толькі адз., зб.* Патрэбныя рэчы. *Дома ўсё зна́дабень.* Мікалаёва Міёр.

ЗНАДО́БЕН *прым.* Патрэбны. *Некалі ўсё роўна я табе знадо́бен буду.* Горкі Леп.

ЗНАК, ЗНА́ЧНІК *м., с.-г.* Прылада для правядзення радоў на градах. *Падай той знак , што ля хаты стаіць.* Шабаны Паст. *Трэба бацьку сказаць хай зробіць новы значнік.* Дрысвяты Брасл.

ЗНАТА *незак.* Знаць, ведаць. *Каб зната раней , дык не паехаў бы ў грыбы.* Гарбачэва Рас. *Каб гэта зната , дык можна ж было б раней прыйсці.* Янкі Докш.

ЗНАХА́РЫХА *ж.* Знахарка. *Тут можа памагчы толькі зна́харыха.* Міхалі Міёр.

ЗНА́ЧНІК *гл.* ЗНАК

ЗНА́ШТА *прысл.* Вельмі, дужа, надта. *Зна́шта ж хочацца цукерак.* Ніўнікі Міёр.

ЗНЕ́СЦІСЯ *зак.* Здружыцца, сысціся на аснове якіх-н. агульных інтарэсаў. *Знясла́ся з гэтай п'яніцай і сама піць начала.* Дзэрнавічы В.-Дзв.

ЗНЕ́ЦЕЛЬКУ *прысл.* Знянацку, раптам, нечакана. *Я не люблю, калі госці прызджаюць зне́цельку.* Пунішча Віц.

ЗНІЗКА ж. Верхняя вопратка, куртка. *Кінуў знізку ў сенцах і пайшоў у хату.* Зорка Шарк.

ЗНІМО н. Нешта вельмі цяжкае. *Камень той тоўсты, як знімо.* *А ён узяў і падняў.* Сабалі Чаш.

ЗНОДАЦЬ зак. 1. Сапсаваць, пашкодзіць, зрабіць непрыгодным для ўжывання. *Усе журавіны знодалі, не столькі назбіралі, колькі патанталі.* Валкі Паст. 2. Сапсаваць, змяніць на горшае, пагоршыць. *Ты мне ўвесь настрой знодаў.* Вярэнькі Паст.

ЗНУД м., неадабр. Пануры чалавек. *Што з табой сёння? Як знуд сядзіш!* Расоны.

ЗНЯБОЖАНЫ прым. Стомлены, знясілены. *Ты такая знябожаная, што аж страх глядзець.* Верамееўшчына Дубр.

ЗНЯБОЖЫЦЦА зак. Памерці. *Мой дзядуля тры гады таму знябожыўся.* Пачаевічы Чаш. Параўн. зня□ньчыца.

ЗНЯНЬЧЫЦЦА зак. Памерці. *Я, мусіць, за дзедам гледзячы сама скарэй зняньчуся.* Новы Пагост Міёр. Параўн. знябо□жыца.

ЗНЯЦЁЎКУ прысл. Знянацку. *А тут зняцёўку бацька заходзіць.* Іванск Чаш.

ЗОЛЛЕ н., толькі адз. Золак, пачатак світаньня. *На золле раса – дажджу не будзе.* Янкавічы Рас.

ЗОРКА безас.-прэдык. слова. Зорна. *Сягодня дужа зорка на вуліцы.* Альшанка Чаш.

ЗРАБЯЦЦА зак. Здзяцініцца. *Мужык мой саўсім зрабяціўся.* Забор’е Рас.

ЗРАДЗІЦЬ зак. Урадзіць, вырасці (звычайна пра гародніну). *Дажджы праходзілі, дык бульба сёлета добра зрадзіла.* Опса Брасл.

ЗРАДКА, ЗРЭДЧАС прысл. Зрэдку, часам, час ад часу. *А ў нас і так зрадка гавораць.* Кураполле Паст. *Сын зрэдчас прыезджае да яе.* Альшанка Чаш.

ЗРАЗУ прысл. Адразу. *Зразу і шчытаць будзем, колька іх там.* Дабрамыслі Лёзн.

ЗРАЇЦЦА зак., пчал. Аслабець у выніку шматгадовага раення (пра пчол). *У гэтым гаду пчолы мёду не нанасілі – зраіліся.* Кушняроўка Чаш.

ЗРАЊІЦЬ зак. Страціць цяжарнасць. *Такое горачка, дачка зраіла, перажываем усе.* Галубічы Глыб.

ЗРУШЫЦЬ зак. Падарваць здароўе, захварэць. *Нявестка мая зрушыла сябе гэтай работай.* Труханкі Паст.

ЗРЭБНІКІ толькі мн. Мужчынскія штаны са зрэб’я. *Глянь, які смешны мужык у зрэбніках пайшоў.* Бачэйкава Беш.

ЗРЭДЧАС гл. ЗРАДКА

ЗУБЕ́ЛЬ м., пчал. Прылада для акурвання пчол. Пчала ўкусіла – зубе́ль забыў. Езярышча Гар.

ЗУБЕ́Ц м. Зубок часнаку. Укiнь у салату зубе́ц часнаку для паху. Грыцы Глыб.

ЗУ́БРЫНА ж. Няроўнасць на палатне касы. Як ты касiў , калi ўся каса ў зубрынах. Ветрына Пол.

ЗУБЦО́ЎЕ н. Частка грабель, куды насаджваюцца зубы. Трэба ўжо зубцо́ўе памяняць , а то граби́ць нядобра. Дзеркаўшчына Глыб.

ЗУ́БЫ мн., бат. Спарыння. Жыта сёлета добрае , амаль што без зубо́ў. Краснаполле Рас.

ЗУЙ м. Гультай. Ну i зуй жа ты, сынку, зусiм ад рук адбiўся. Ходцы Сен. Параўн. завале́нь.

ЗУ́НДА ж., экспр. Высокая дзяўчына, жанчына. Такая зунда вырасла. Зубава Арш.

ЗУПАНО́К гл. ЗАПА́Н

ЗУ́РКА ж., толькі адз., зб. Гарачае вуголле ў печы. Вазьмi зурку ды вынесi ў пограб. Нямойта Сен.

ЗУСЮ́ЛЬ прысл. Адусюль. На лета ў нашу вёску зусю́ль дзяцей панавозяць. Арэхаўск Арш.

ЗЫБАЛКА ж. Калыска. Даўней рабят у зы́балках калыхалi. Прошкава Глыб.

ЗЫ́БАЦЦА незак. Прагінацца. Iдзеш, а зямля пад нагамi зы́баецца. Ласіца Паст. Дарожка праз балотца ёсць, але iдзеш, а яна зы́баецца пад нагамi. Янкi Докш.

ЗЫ́БАЦЬ незак. Скакаць на ложку, канапе. Не зы́бай так , дзiван праломiш. Кухты Глыб.

ЗЫБЕ́ЦЬ незак. Дрыжаць ад холаду. Пастаяла крыху i зыбiць уся. Магуны Паст.

ЗЫ́БКА ж. Ложак на аснове металiчнай сеткi. Я лягу на зы́бцы, а ты ўжо на падлозе. Грушава Чаш.

ЗЫГАВА́ЦЬ незак. Iмклiва бегаць, ратуючыся ад укусаў насякомых (пра жывёл). Каровы зыгуюць: падымаюць хвасты i лятуць куды каторая. Кураполле Паст. Параўн. зыка́ць.

ЗЫ́ГАЎКА ж., заал. Зеленаватая летняя муха з балючым укусам. Каб iх халера, зы́гавак гэтых, джгаюць, як аваднi. Надазер'е Глыб.

ЗЫ́К м., заал. Авадзень, гiз. Зы́кi кароў абляпiлi, дык тыя i лётаюць. Сакольнікi Віц. Параўн. здрок.

ЗЫКА́ЦЬ незак. Iмклiва бегаць, ратуючыся ад укусаў насякомых (пра жывёл). Летам аваднi, дык каровы зыка́юць, не ходзяць. Чарневічы Глыб. Параўн. зыгава́ць.

ЗЫ́ЗМА аг., асудж. Прагны, сквапны чалавек. *Васіль твой – такая ўжо зы́зма.* Кураполле Паст.

ЗЫ□РГАЛЛЕ н., толькі адз., зб., бат. Трава, пустазелле з тоўстым сцяблом. *Ты ж глядзі, траву перабірай, а то зы́ргалле карова не есць.* Белая Ліпа Сен.

ЗЫРКАТЫ прым. Які мае добры зрок. *Ты ж у нас зырка́ты, паглядзі, колькі каштуе кіўбаса.* Іванск Чаш.

ЗЫРЫЦЬ незак. Пільна глядзець, не адводзячы вачэй. *Чаго ты так на мяне зы́рыш?* Будзішча Арш.

ЗЭ́ЛЕЎКА ж. Злая жанчына. *Яе зэ́леўкай празвалі.* Гарадок.

ЗЭ́МБІЦЬ незак., экспрэс. Курыць. *Такі малы , а ўжо зэ́мбіць.* Галбея Паст.

ЗЭС м., толькі адз. Халоднае надвор'е з пранізлівым ветрам. *Адзявайся цёпла, на дварэ такі зэс!* Груздава Паст.

ЗЭШЛЫ прым. Мінулы. *Юзя ж зэ́шлы год прызджала .* Папкі Міёр.

ЗЭШЫТ м. Сшытак. *Нагаварыла ўсяго , хоць ў зэ́шыт які запішы, каб не забыцца.* Буцавічы Паст.

ЗЮЗЬКА аг., экспр. Моцна п'яны чалавек. *Апяць як зю́зка напіўся, ледзь валачэцца.* Зубава Арш.

З'ЯД м., асудж. Крыкун, сварлівы чалавек. *Такі з'яд – не давядзі бог.* Сабалі Чаш. Параўн. зяплó.

ЗЯЛЭ́ЗКА ж. Чыгунка. *Дзед мой усё жыццё на зялэ́зцы адрабіў, чаго толькі не бачыў.* Воўкаўшчына Міёр.

ЗЯЛЭ́ЗНІЦА ж. Жалезная шчотка. *Набівалі цвікі – так рабілі зялэ́зніцу, а потым часалі лён.* Магуны Паст.

ЗЯЛЭ́ННІК м. Бярозавы венік. *Зялэ́ннікі ў лесе ламалі .* Гарадок.

ЗЯЛЭ́НЬЧЫК м., бат. Гарбуз. *Зялэ́ньчык на гародзе ажно лопнуў – спелы такі.* Чарневічы Глыб.

ЗЯЛЭ́НКА ж., толькі адз., зб. Сілас, сакавіты корм для жывёлы. *Яго трактар сённа возіць зялэ́нку.* Ульянавічы Сен.

ЗЯЛÓ н., толькі адз., зб. Мякіна, адкіды з саломы, сена; пустазелле. *Трэба зграбсці зялó ў адну кучу.* Верацёнкі Рас.

ЗЯМÉЦ м., пчал. Пчаляр. *Ці знаеш новасць? Мой зяць зямцо́м цяперака ў калхозе.* Іванькі Міёр.

ЗЯПЛО аг., груб. Крыкун, сварлівы чалавек. *Во зяплó дурное! У адным канцы крычыць – у другім чуваць.* Губіца Шум. Параўн. з'яд.

ЗЯРНІ́НА ж., адзінк. Зярнятка. *Як на сёлетнім годзе , дык кожная зярні́на будзе дарагая.* Жыгалы Беш.

ЗЯРО́ШКІ *мн.* Зерне. Дзве вароны ўсе курыныя зяро́шкі расклявалі. Марчанкі Сен. Толькі жменя зяро́шак засталася . Янкавічы Рас.

ЗЯЎКАЦЬ *незак., экспр.* Брахаць (пра сабаку). Чаго ты ўсё зяўкаеш, нідзе ж нікога няма. Ушачы.

ЗЯЎЛА́СТЫ *прым., экспр.* Крыклівы. Суседка наша – от ужо зяўла́стая баба. Гарадзец Шарк.

I

ІГО́ЛКА *ж.* Спіца для вязання. Дзесьці згубіла свае іго́лкі, вязаць німа чым. Арляны Сен.

ІГРА́Ч *м.* Скрыпач. *Ігра́ч ён быў яшчэ той – усе заслухоўваліся.* Галубава В.-Дзв.

ІЖАВІ́КА *ж.,* толькі адз. Ягады ажыны. *Іжаві́ка на ўкус добрая.* Доўжа Віц.

ІЖЭ́ЎНІК *м., бат.* Ажыннік. *Паглядзі, можа, той сабака і зараз сядзіць каля іжэ́ўніка.* Слабада Шум.

ІЗБУ́ША *ж.* Хата. *Гэтая ізбу́ша ўнучкіна, а мая за канаўкай.* Іванск Чаш.

ІЗВЕ́СЬ *ж.* Вестка. *Добрая ізве́сь чалавека ўсягда радуе.* Пагост Арш.

ІЗВЁ́СТКА, І́ЗВІСЬ *ж.,* толькі адз. Вапна. *Развіла ізвё́стку, печку нада падмазаць.* Казімірова Пол. *І́звісь рукі раз'ідаіць, луччы глінай бяліць.* Слабада Шум.

ІЗГАРО́ДА *ж.* Агароджа. *Каровы ў гарод залезлі, ізгаро́ду паламалі.* Мурагі Рас. *Зачапіўся штанінай за ізгаро́ду.* Лапяны Брасл. *Трэба чыніць ізгаро́ду, а то ліса паесць курачак.* Ваяводкі Віц., Ніўнікі Міёр., Жарцы Пол., Гарбачэва, Забор'е Рас.

ІЗДУ́ХІ *мн.* Уздыхавіны; месца на целе, дзе паўкружжам канчаюцца рэбры. *У мяне так баляць ізду́хі, што эта такая?* Зубава Арш.

ІЗНО́ВА, ІЗНО́ЎКА *прысл.* Зноў. *Ізно́ва нада будзіць ехаць да дохтара.* Папшулі Міёр. *Ізно́ўка трэба ісіці ў поле.* Балаі, Казлоўшчына Паст.

ІЗО́БКА *ж.* Істопка; памяшканне для захоўвання агародніны і іншых прадуктаў. *Бульбу пакуль сыплім у ізо́бку.* Зачарэўе, Ніўнікі Міёр.

ІЗРУ́Б *м.* Зруб. *Нада спачала ізру́б зрубіць, а патам крышу дзелаць і палы сцяліць.* Барсукі В.-Дзв. *Ён ізру́б добры*

над хлеў наставіў. Новыя Валосавічы Леп., Абухава, Бароўка, Цясты В.-Дзв.

ІЗРЭ□Б'Е н., толькі адз. Зрэб'е; палатно са зрэбных нітак. Ізрэ□б'е ў нас рэдка ткалі. Слабада Докш.

І□КА, ІКО□ТКА ж. Ікаўка. І□ка саўсім замучыла. Войлавічы Шум. Паўдня іко□тка мяне б'ець. Дабея Шум., Турчына Міёр., Дубраўкі Пол.

ІКРА□НКА ж., заал. Самка рыбы ў перыяд нерасту. Паішлі на возера і столькі ікра□нак налавілі. Акунёва Міёр.

ІКСВА□ ж., толькі адз., бат. Асака. Балотная іксва□ надта ж острая. Порплішча Докш. Іксу□ каровам ні косім. Васілеўшчына, Кураполле Паст., Абруб Глыб.

ІЛА□ГА ж., зб., бат. Ельнік. Пойдзем у іла□гу маслюкоў пашукаім. Лісуны Арш., Новы Двор В.-Дзв., Шасцярні Уш.

І□ЛЛЕ н. Месца, дзе вадой намывае шмат ілу. Во цячэннем намыла і□лле. Крывое Сяло Шум.

ІЛЛЯ□НІШЧА н. Ільнішча; поле, з якога сабралі лён. На ілля□нішча будзім ганяць кароў. Беразіно Докш.

ІМБА□РЧЫК м. Кладоўка. У імба□рчыку вазьмі халоднае малако. Ахрэмаўцы Брасл. Каўбасы я хуваю ў імба□рчык. Цяцеркі Брасл.

ІМГА□, ІМЖА□КА, ІМЖА□ЧКА, ІМЖЫ□ЧКА, ІМЖЭ□НЬ ж., толькі адз. Імгла, імжа. Не люблю восень, імга□ дзень у дзень. Каб жа дождж, а то халодная імга□. Задоры Леп. Так надаела эта імжа□ка, усё сыпець і сыпець. Града Сен. Увесь дзень імжа□чка. Ульянавічы Сен. Даждзя німа, тока імжы□чка нейкая. Гарбацэвічы Арш. Такая імжэ□нь на вуліцы, уся куртка мокрая. Кузняцова Віц., Плісы Беш., Вялікая Альшанка Чаш.

ІМГНІ□ЦА ж. Знічка, падаючая зорка. Глядзі на імгні□цу і загадывай жаланне. Сяргеева Рас. К восені імгні□ц шмат на небе. Янкавічы Рас.

ІМЕ□ННЕ¹, І□МЕНЕ н. 1. Імя. Абы-якое іме□нне малой далі. Камаі Паст. Як тваё і□мене. Свірлелі Паст., Бычыншчына Міёр. 2. Назва. Ні знаю, як іме□нне акованай лапаты. Магуны Паст.

ІМЕ□ННЕ² н. Маёнтак. Во тут у нас было панскае іме□нне. Іванск Чаш.

ІМЖА□КА, ІМЖА□ЧКА, ІМЖЫ□ЧКА, ІМЖЭ□НЬ гл. ІМГА□

ІМКАНУ□ЦЬ зак., экспр. 1. Знікнуць; непрыкметна ці хутка пакінуць якое-н. месца. Быў у двары, а тады імкану□ў некуды. Зарачышчак Докш. Куды ён імкану□ў ужо? Канашы Гар. 2. Знікнуць; згубіцца, падзецца невядома куды. Малаток з-пад

рук імкану□ў кудысь. Рудня Гар. 3. Узяць чужое, прысвоіць. Сядзела, сядзела і імкану□ла маю спадніцу. Мікалаёва Міёр.

І□МКІ прым. Востры. Нож натачыў, добры, і□мки стаў. Пашкі Шарк. Серп і□мки, глядзі не парэж рукі. Кураполле Паст.

ІМПА□Д м. Пах, дух. Нейкі нядобры імпа□д ад печы ідзець. Трыгубцы Віц.

ІМСЦІ□ЦЬ незак. Помсціць. Ён мне так імсці□ў, што за другога пайшла. Куціна Шум.

ІМША□Л м., рэліг. Зборнік каталіцкіх малітваў. У кожнага ксяндза ёсць свой імша□л. Чарневічы Глыб.

ІМША□РНІК м. Імшара; мохавае балота. У нас у лясу ёсць вялікі імша□рнік. Замачак Чаш.

ІНА□Ч прысл. Інакш. Іна□ч сказаць нельга. Обаль Шум.

ІНА□ЧЫ, ІНЕ□ЙШЫ займ. Іншы. Абыкнавенныя нажы, как шчас, іна□чых ні было. Бігосава В.-Дзв. Іне□йшы хлопец хоць ба глянуў, а еты як ішоў, так і пашоў. Зялёнка Пол.

ІНДЗЮ□ЧКА, ІНДУ□ШКА ж. Індычка. Індзю□чка так важна ходзіць, хоць ты карону ёй надзявай. Слабада Міёр. Паглядзі, ці мае інду□шкі ў двары. Лялеўшчына Гар., Сарочына Уш.

ІНДЫ□ЧЫЦЦА незак., перан. Насуплівацца, хмурыцца. Ну чаго ўжо дуешыся, чаго інды□чышыся? Новы Двор В.-Дзв.

ІНСПЕ□КТЫ мн. Парнікі. Хто гаворыць парнікі, а хто інспе□кты. Памідоры ў інспе□ктах содзім, перцы. Андронавічы Віц.

ІРЖЫ□НІШЧА н. Іржышча, зжатае поле. Нада іці на іржы□нішча салому грабі. Дзёрнавічы В.-Дзв. На іржы□нішчы ўзяўся ў рост клевер. Шэпелева Глыб.

ІРЖЫ□ННЕ н., толькі адз., зб. Іржышча; астаткі сцяблоў ад зжатага збожжа на полі. Надзень наскі, а то ножкі аб іржы□нне наколіш. Надазер'е Глыб.

ІРЫНА□ ж., толькі адз., с.-г. Ярына. Ірына□ – іравыя пасевы: ячмень, пшаніца. Галубава В.-Дзв.

І□РЫЦЬ незак. Араць. У нас после дажджу і□рыць нельга – многа гліны. Савуткі Шарк.

ІРЯЦІ□К м. Ерэтык. Ты ж іряці□к, нічому ня верыш. Зачарэўе Міёр.

ІСК м. Пчаліная разведка, пошукавы палёт пчол. Іск паляцеў, патам рой паявіцца. Стасева Лёзн., Сокарава Беш., Цяцёркі Віц.

ІСКРО□ЎНЫ прым. Іскрысты, бліскучы. Вечарам, у ціхую пагоду, наша азяро такое іскро□ўнае. Воўкаўшчына Міёр.

ІСПО□ДАК м. Сподак. *Хлебча з іспо□дка кацёнак малако.* Бачэйкава Беш. *Высып канхветы на іспо□дак.* Шантары Докш. *Дастань іспо□дкі з шафчыка.* Макаравічы Докш.

ІСПО□ДКІ, ІСПО□ТКІ мн. Рукавіцы. *Халодна, а ў мяне іспо□дак німа.* Дворышча Леп. *Нітак троху асталося, рабятам іспо□дкі зраблю.* Псуя Глыб. *Надзень іспо□дкі, а то сцюдзёна.* Дабея Шум. *Цёплыя іспо□ткі, сама вязала.* Бугаі Сен. *А ў мароз без іспо□ткаў з хаты ня выйдзеш далёка.* Азяркі Гар. *Пакапайся ў кладоўцы, знайдзі, з чаго бацьку іспо□ткі нашыць.* Мурагі Рас., Дзегцяры, Іказнь, Опса Брасл., Бачэйкава, Сокарава Беш., Асвея, Луначарскае, Стралкі В.-Дзв., Задуброўе, Сакольнікі, Стайкі Віц., Езярышча, Залучча, Іванаўка, Мяжа, Палова, Стадолішча Гар., Бортнікі, Касталянаўшчына, Квачы, Сасноўка, Чарневічы Глыб., Зарачыцак, Камайск, Тумілавічы Докш., Гарэлькі, Пірагі, Слабада Дубр., Зароўе Леп., Смародзіна, Дразды Лёзн., Дэмскія, Калінавая, Узмёны, Язна Міёр., Аліхверы, Ласіца, Перавознікі Паст., Грышына, Даўгабор'е, Забор'е Рас., Арэхаўна, Кугоні, Селішча, Старое Сяло Уш., Антаполле, Іванск, Кашчына, Красніца Чаш., Буеўшчына, Зачысцікі, Пашкі, Савуткі, Тупічына, Шыці Шарк., Сянькова Шум.

ІСЦІ□ЦЬ, ІЦІ□, ІЦІ□ЦЬ *незак.* Ісці. *У руках сілы німа, але ж ісці□ць трэба на ваду.* Мікіціха Шум. *Іці□ яму трэба было двоя сутак.* Стаі Леп. *Нада іці□ на левай старане – там сажалка будзе.* Іванск Чаш. *Пара іці□ свінням даваць.* Салаўёва Лёзн. *Дроў нада іці□ць прінесць.* Вадзянікі Гар. *Пака дамой іці□ць, падкряпіццяся.* Зачарэўе Міёр. ♦ ІЦІ□ Ў КАСУ□ – касіць. *Зранку збіраліся ў касу іці□.* Іванск Чаш. ♦ ІЦІ□ ПАД КАРО□Ў – сустракаць статак з пашы. *Пара пад кароў іці□, сонца заходзіць.* Астрэйкава Віц.

ІСЦЬ *незак.* Есці. *Садзіся ісць капусту.* Юнькі Паст. *Сабака ісць не можа.* Савуткі Шарк. *Увечары ўсігда ісць хачу.* Таўкіні Шарк.

І□ХНЫ *займ.* Іхні. *І□хны сын такі пястун, з рук ні злазіць.* Турлы Паст. *І□хны малы маю карову загнаў.* Вяцера Чаш. *І□хны сабачонак паеў маіх цыплят.* Алексінічы Сен., Кошчава Беш., Котава Віц., Каралі Сен., Вяцера Чаш.

І□ЦАЛКІ мн., кулін. Піражкі з мясам. *Зрабіла на вечар і□цалкі.* Бароўка В.-Дзв.

ІЦІ□, ІЦІ□ЦЬ гл. ІСЦІ□ЦЬ

ІШЧО□, ІШЧЭ□ *прысл.* 1. Яшчэ; пакуль што, да гэтых пор. *Сонейка ішчо□ не ўзышло.* Свірэлі Паст. *Брат ішчо□ не прыйшоў.* Завуцце Міёр. *Мы ішчо□ не закончылі касіць.* Галі Беш. *Ішчэ□ не вярнуўся, але хутка будзе.* Зялёнка Пол. 2. Яшчэ;

дадаткова, у дадатак да таго, што было або што ёсць. *А раскажу табе ішчо □ адну історыю.* Мардахі Дубр. *Ішчо □ сталі вербуваць у калхоз.* Дабрамыслі Лёзн. *А ішчо □ верас елі, ляпёшкі няклі.* Каралі Сен. 3. Яшчэ; больш, у большай ступені. *Трыццатая гады былі ішчо □ ціжалеішыя.* Папшулі Міёр. *Буслы адляцелі ішчо □ далыш.* Абольцы Тал., Арэхаўск, Рэпухава Арш., Андронавічы Віц.

К

КАБАК м. Кабачок. *Кабакóў летась поўны гарод быў* .
Беразіно Докш.

КАБАЛДАЙ м., груб. Гультай. *Жывець у нас тут адзін кабалда́й, а ро □ біць нійдзе не хочыць.* Езярышча Гар. *З кабалда́ім етым разві ягад назбіраеш?* Залучча Гар.

КАБАНЕЦ, КАБАНЁНАК м. Парсюк. *Наш кабане □ ц самы бальшы з усіх.* Мішкавічы Шум. *У нядзелю кабанёнка рэзаць будзем.* Царкавішча Уш.

КАБЕРАЦ м. Дыванок пад ногі. *Змяці шуму з кабэ́рца* .
Дзёрнавічы В.-Дзв. *Вазьмі кабэ́рац пад ногі , а то холадам знізу цягне.* Ваўчо Уш. *Гэтаму кабэ́рцу ўжо гадоў дзесяць – пара ў сені выкінуць.* Цяпіна Чаш.

КАБЗЮКО □ М прысл. Моўчкі. *Шлі дамоў учорака з суседкай кабзюко □ м: пасварыліся* Новы Пагост Міёр.

КАБЛУК м. Абадок, дужка ў кошыку. *Каблук у кошыку ўчора зламаўся.* Закур'е Чаш.

КАБЛЮК м., павел. КАБЛУЧЭШЧЫ мн. Абцас. *Я ўжо на старасці тухлі з каблюка́мі не нашу* . Варапаева Паст. *Як ты на такіх каблuchэ́шчах дойдзеш?* Гарбацэвічы Арш.

КАБЫЗІ □ ЦЦА, КАПЫЗІ □ ЦЦА незак. Упарціцца. *Хваціць ужо кабызі □ цца, надаела* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Што ты, як дзіцё, капызі □ шся?* Звязда Леп.

КАБЫ □ ЛА¹ ж. Ляжанка на печы. *Не прыгайце на печы, кабы □ лу праломіце* Чарневічы Глыб.

КАБЫ □ ЛА², памянш. КАБЫ □ ЛКА ж., бат. Грыб валуй. *Кабы □ лы тоўстыя, бальшыя, укусныя, хоць чорныя і страшныя* Дразды Беш. *Кабы́л у лесе поўна.* Грыцы Глыб. *Кабы́лы ўпярод не бралі, а цяпер во ядуць.* Пралетарыя Уш. *Насабірала ўчора поўнае вядро кабы □ лак.* Азярок Арш., Латыгаль Сен. *К вечару спяку бліноў з кабы □ лак.* Грыцы Глыб.

КАБЫЛ'ЯНЕЦ *м.* Канава, дзе працякае ручэй. *З кабыл'янца раней уся дзярэўня ваду піць брала.* Чарневічы Глыб.

КАВАДЭЛАК *м.* Бабка, металічнае прыстасаванне на калодцы для біцця касы. *Раней, бывала, як касіць іду, бяру маленькую калодку з кавадэлкам.* Сіўцы Паст.

КАВАЛЁР *м., абрад.* Вечар, збор гасцей перад вяселлем у доме жаніха. *А калі ўжэ маліц жэніцца, тады вечар называецца “кавале□р”.* Шаркоўка Леп.

КАВА□ЛЬ*м., заал.* Папаўзень. *Вун кава□ль на ствалу ўніз пабег.* Даўгінава Міёр.

КАВЭЛЬНЯ *ж.* Качарэжнік. *Каля печы ўсягда – кавэлья.* Партызанаўка Віц. *Параўн. каме□шнік, качарэжня.*

КАВЭНЯ, КАВЭНЯ *ж.* Качарга. *Кавэня грязная – не стукай на палу, сынок.* Скрыдлева Віц. *Пастаў кавэню к печкі.* Баршчоўка Віц. *Падбяры кавэню. Чаго валяецца?* Цяцеркі Брасл. *Параўн. камяня□, кацубе□шка, качо□рга, качэ□рга.*

КАВЕРЗА *ж.* Інтрыга, падкопы з мэтай заблытаць, ускладніць якую-н. справу, нашкодзіць каму-н. *На яго не надзейся : зробіць каверзу ў любы момант.* Стаі Леп.

КАВІНЬКА *ж.* Кій, палка для апоры пры хадзьбе. *Дай кавіньку, а то ня ўстою на нагах.* Макаравічы Докш. *Параўн. кліока.*

КАВУ□Р*м., заал.* Нырок. *На гэтым возеры кавура□первы раз увідзеў.* Маргойцы Сен.

КАВЫЛКА *ж.* Кавяла, самаробны драўляны пратэз для нагі. *На сваёй кавылцы толькі да лаўкі й дайду.* Вялікая Пярэспа Сен.

КАВЫЛ'ЯЦЬ *незак.* Ісці марудна, пакульгваючы. *Кавыляю во патроху.* Мазалава Віц.

КАВЭНЧЫЦА *незак.* Пакутаваць, мучыцца ад фізічнага болю. *Кавэнчыца другі дзень : пабілі на танцах моцна.* Урбаны Брасл.

КАВЭНЯ гл. КАВЭНЯ

КАВЯЛ'А¹ *ж.* Сажань, прылада для абмервання зямельных участкаў. *Адной кавяло□й гэта поле будзем мераць дзень.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Прайдзі з кавялоў ды правер, ці так памералі мне.* Забор'е Глыб. *Кавяло□й поле абмяраюць.* Завячэлле Уш. *Параўн. каза¹, ко□за ў 1 знач., кива□ла.*

КАВЯЛ'А□² *ж.* і аг., КАВЁЛЫ *мн.* 1. Мыліца, палка з папярочынамі, на якую рукой апіраецца хворы на ногі. *Старая я ўжо, без кавялы□хадзіць не магу.* Турлы Паст. *Цяпер во месяц на кавёлах ха дзіць буду.* Дзёрнавічы В.-Дзв. 2. *груб.* Нага. *Ён другі год на адну кавялу□падкульгіваець.* Ластавічы Глыб. *Кавёлы ўжо*

мае хадзіць не хочуць. Дзёрнавічы В.-Дзв. 3. перан., груб. Чалавек, які кульгае. Ах ты кавяла□, як да работы – дык нага балиць. Грэцкія Міёр. Параўн. кльбу□н, крыві□ндзя, крыву□ля.

КАГАДЗЕ□ прысл. Толькі што, нядаўна. У горад кагадзе□ ездзіла. Грабяніца Віц. Кагадзэ з турмы вярнуўся, а жонка ўжо з другім. Прыпернае Глыб. Кагадзэ сын з горада прыезджаў, усю работу пераробіў. Вялікае Балота Рас.

КАГÁЛ м. 1. Гурт, кампанія, зборышча. Пад клубам сабраўся цэлы кага□л Заполле Арш. Вядзі свой кагáл ка мне бульбу капаць. Пралетарыя Уш. Параўн. ко□дла¹, кúнда. 2. Шум, крык. Унукі з горада сённа пріехалі, дык у хаці кагáл стаіць. Канашы Гар.

КАГÁЛАМ прысл. Сумесна, гуртам, усе разам. Хату пасля пажара кагáлам строілі. Ноўка Гар. Кагáлам бульбу выкапалі маментам. Драгуны Міёр.

КАГÁЛЬНЫ прым. Грамадскі. У сваёй бані лепш памылася, чым у тэй кагáльнай. Смалоўка Сен.

КАДА́, КЕДЫ́ 1. прысл. Калі. Када́ бацька на работу пойдзіць? Баршчоўка Віц. Кеды́ гэта ўсё скончыцца? Стаі Леп. 2. злуч. Калі. Када́ работаць нада, яго німа. Слабада Шум.

КАДЗІ́ЛА¹ н. Кацёл. Наклала бульбы поўнае кадзі́ла, чуць у печ паставіла. Аржанавя Міёр.

КАДЗІ́ЛА² ж., абразл. Непрыгожая, знешне непрывабная жанчына. Не жонку выбраў, а кадзі́лу нейкую. Смалоўка Гар.

КАДР м. Смешная гісторыя, анекдот. Ён такія ка́дры гаворыць, памерці ад смеху можна. Партызанаўка Віц.

КАДРЕ□ ЛЬ, КАДРЭ□ ЛЬ, КАДРЕ□ ЛЯ ж. Танец кадрыля. Так кадре□ль танцавалі, што дрэвы калыхаліся. Пішчалава Арш. Кадрэ□ль усе ўмелі танцаваць. Машчоны Сен. Цяпер танцы абы-якія, а раней кадре□ля была. Дабея Шум.

КАДУ́БА ж. Кадаўб, бочка, выдзеўбаная з суцэльнага кавалка дрэва. Была і ў нас кадуба, а цяпер яе на дрэвы пусцілі. Ракаў Засценак Сен. Параўн. ко□дла².

КАДУ́ШКА ж., перан., абразл. Тоўстая, непаваротлівая дзяўчына ці жанчына. Ого, якую кадўшыку сабе ў жонкі ўзяў! Міхалінава Лёзн.

КАЕ́Т м. Сшытак. Дай мне свой кае́т, пагляжу, што вы там пішаце ў школе. Шэпелева Глыб. Як у магазін пойдзеш, малому не забудзь кае́таў купіць. Суша Леп.

КАЖА́Н, КАЖА́НАК м., перан. 1. Дзіця. Суседаў кажжа□н зноў у мой гарод лазіў. Колпіна Сен. Ён яшчэ кажáн. Мікалаева Шум. // Малога росту, бруднае, запэцканае дзіця. Учора твой кажанёнак ля нас там бегаў, саўсім ты за ім

глідзець пірістала. Вярэчча Гар. 2. *зневаж.* Фізічна слабы, малога росту чалавек. *Кажану* □ *этаму з людзьмі работаць нільзя – такій ён злы.* Іскра В.-Дзв. *Не мужчына, а кажан нейкі.* Казловічы Гар. Параўн. *кара́к, ку* □ *цік*

КАЖАНАТЫ прым. Хілы, маларослы, фізічна слабы. *Ейный маліц сёліта школу ўжэ кончыў, а такей кажанаты, каб ты відзела.* Казловічы Гар. Параўн. *кару* □ *злы, кілава* □ *ты, кіла* □ *ты ў 1 знач., курда* □ *ты, куртаты ў 1 знач., крапялю* □ *ткі.*

КАЖАНЕНАК гл. КАЖАН

КАЖА □ РА ж. Кажух. *Патрымай маю кажса* □ *ру, пайду барыню аджару.* Коравічы Чаш.

КАЖДНЫ, КАЖДЫ, КАЖНЫ, КАЖЫНЫ 1. *займ.* Кожны, усякі. *Зімой кажны дзень печ тапіць нада* Казловічы Гар. *Кажыны дзень адно і тое.* Ясева Міёр. 2. *у знач. наз.* Кожны, усякі чалавек. *Каждны сам за сябе.* Варапаева Паст. *У дзярэўні яе кажды знаіць Папшычы Міёр. Кажны ніхай што хочыць то й робіць.* Баршчоўка Віц. *Кажны зрабіў бы тақ як і ты.* Нямойта Сен.

КАЖЫСЯ *пабочн. сл.* Здаецца. *Ну, кажыся, усё зрабіла, як ты казаў.* Свяча Беш.

КАЗА¹, КОЗА ж. 1. Сажань, прылада для абмервання зямельных участкаў. *Брыгадзір увесь дзень сёння ў нас тут з казо́й хадзіў.* Баравікі Сен. *І як тая ко́за магла зламацца ?!* Багушэўск Сен. Параўн. *кавяла* □ ¹, *ківа* □ *ла.* 2. Рагаціна, палка з развілінай. *Вазьмі казу́ і знімі боты са сцяны.* Узмёны Міёр. 3. Каліва цыбулі. *Вырвала адну казу́ з градкі, дык маленькая цыбулька яшчэ.* Шылкі Сен. Параўн. *казэліца.*

КАЗА² ж. Сетка для лоўлі рыбы. *Возьмем казу́ ды на возера вечарком.* Баяры Чаш.

КАЗА³ ж. Нязжаты клін поля, які застаецца ў працэсе жніва паміж жнеямі. *А я жала, зжалася, ды на казэ асталася.* Кветча Леп.

КАЗА □ Н, КО □ ЗАЃ *памянш.* КАЗАНО □ К *м.* Кацёл з чыгуну, саган. *Свінням мешанкі наваріла цэлы каза □ н, на два дні хваціць.* Вярэчча Гар. *У казане □ ежа вінням стаяць будзіць – пакорміш.* Смалоўка Гар. *У ко □ зане добрая вуха палучаецца.* Янкавічы Рас. *Суседзі былі зайшлі, дык цэлы казано □ к бульбы, што ў печ ставіла, з гуркамі з’елі.* Кульгаі Глыб. *У мяне многа казанко □ ў – і бальшых, і малых.* Ларынаўка Арш.

КАЗЭЛІЦА ж. Каліва цыбулі. *Казэліцы ў нас поўны палісаднік.* Забор’е Сен. Параўн. *казá* ¹ ў 3 знач.

КАЗЭЛ¹ *м., часцей* КАЗЛЫ □, КАЗЛЮКІ □ *мн.* Ко □ злы, падстаўка для пілавання дроў у выглядзе бруса на чатырох ножках, збітых крыж-накрыж. *Нада казэл быў бы новы.*

Забалацце Леп. *Казёл нада новы здзелаць: скора дровы піліць будзем.* Рошчына Сен. *Ты казлы □ ў старану адстаў.* Кавалі Глыб. *Бывала, казлюкі любэй хазяін зробіць , а цяпер ліняцца ўручную піліць.* Сураж Віц. *Параўн. ко □ нік.*

КАЗЁЛ², КАЗЯЛОК¹ м., бат. Казялец, люцік; травяністая расліна з ядавітым сокам і жоўтымі кветкамі. *А казлёў на выгане ў нас аж жоўта!* Азярцы Глыб. *Што там за трава, адны казлы □ еты жоўтыі.* Мурагі Рас. *Казялок во етый , што жоўтым цвіце, дужа едкій.* Сураж Віц. *На полі многа іх, гэтых казялко □ ў.* Дразды Беш. *І нагуляліся , і казялкоў назбіралі .* Старынкi Глыб.

КАЗЁЛ³, КАЗЯЛОК² м., заал. Насякомае конік. *Сёння нешта як ніколі казлы стракочуць .* Зазерыца Чаш. *Як карову пасціла, казлы на полі спакою ні давалі .* Канашы Гар. *Казлы – харошая нажыўка на язя, галаўня.* Гараны Пол. *Казялкі так на пожні стракочуць, што аглохнуць можн.* Кубелеўшчына Шарк. *Ідзі на казялкоў паглядзі.* Дамашы Брасл.

КАЗЁЛ⁴, КАЗЛЮК м., бат. Грыб казляк; масляк. *Вон казёл на пясочку, паглядзі, ці чарвівыі.* Канашы Гар. *Пакуль казлы пачысціш, усе рукі чорныя будуць.* Баяноўшчына Пол. *Грыбоў калі другіх к восені ня будзе , дык і казлы назбіраюць .* Дроздава Тал. *Кожачку з казлёў злупіш , а яны тады слізкія такія.* Пралетарыя Уш. *Казлюкі на мху расці любяць.* Грыцы Глыб.

КАЗЁЛ⁵ м., бат. Гронка. *Сёлета казлы арэхаў , як ніколі, вялікія, буйныя.* Мельніца Шарк. *Параўн. кісцён.*

КАЗЁНКА ж. Гарэлка заводскай вытворчасці. *К святу трэба пару бутэлек казёнкі купіць.* Прошкава, Псуя Глыб.

КАЗІКІ мн. Суквецці на вярбе ў час яе цвіцення, коцікі. *Казікаў схадзі нарві ды ў банку паставім.* Дабрынь Дубр.

КАЗІНА, КАЗРІНА ж., бат. Шорсткая дзікая трава. *Сена там дрэннае будзе: адна казіна.* Латыгаль Сен. *Казіну карова есці не хоча.* Забор’е Сен. *Казріна ўсе ногі спаласавала.* Шарагі Міёр.

КАЗЛІЦЦА¹ незак., заал. Каціцца, нараджаць дзіцянят. *Позна сёлета мая каза казліцца будзе.* Наваселле Уш.

КАЗЛІЦЦА² незак., груб. Фанабэрыцца, важнічаць. *Ды хваціць табе казліцца, надаела ўжэ.* Мазалава Віц.

КАЗЛУХІ толькі мн., бат. Зборная агульная назва ядомых грыбоў (акрамя баравікоў). *У лесе бліжнім, што за лугам, казлух хоць касой касі.* Шарагі Міёр.

КАЗЛЫ □ гл. КАЗЁЛ¹

КАЗЛЮК гл. КАЗЁЛ⁴

КАЗЛЮКІ □ гл. КАЗЁЛ¹

КАЗЛЯНЁНАК гл. КАЗЯЛОК³

КАЗРІНА гл. КАЗІНА

КАЗЫТО □ К м. Бародка ў рыбалоўным кручку. *Калі нет казытка □ на кручку, дык што ж на яго тады зловіш!* Крывое Сяло Шум.

КАЗЫЯТКА ж. Безрукаўка. *Ну ў цябе й казыятка, кароценькая ж дужа.* Язна Міёр.

КАЗЮЛЬКА ж. Нізкі самаробны стульчык. *Саўсім казю □ лка зламалася.* Сушчова Віц. *Вазьмі казюльку й сядзь.* Вярэчча Гар. *Бабуля сваю казюльку ні на што не прамяняе.* Узмёны Міёр.

КАЗЮРКА, КАЗЯШКА ж. Казяўка, кузурка. *Закрый малако на полі крышкай, каб казюркі не ўваліліся.* Грамошча Пол. *Глядзі, на плячэ нейкая казюрка поўзаіць.* Ваўчо Уш. *Казяшка па ціве паўзець.* Канашы Гар.

КАЗЯЛОК¹ гл. КАЗЁЛ²

КАЗЯЛОК² гл. КАЗЁЛ³

КАЗЯЛОК³, КАЗЛЯНЁНАК м., КАЗЯНЯ □ н. Казляня. *Усё прыгаіць як той казялок.* Канашы Гар. *Ідзі на казялка палюбуйся.* Мікалаёва Міёр. *Казлянёнка ўвосень заб'ём.* Свяча Беш. *Два казлянёнка кала казы бегала.* Лялеўшчына Гар. *Нійдзе казлянёнка ні відаць.* Канашы Гар. *Етае казьяня □ лезець куды папала.* Мікіціха Шум.

КАЗЯЛОК⁴ м., іран. Аўтамашына УАЗ. *Пранёсся, гляжу, казялок аграномаў на дарогі.* Ноўка Гар. *Да Міёр на казялку даехалі.* Мікалаёва Міёр.

КАЗЯНЯ □ гл. КАЗЯЛОК³

КАЗЯШКА гл. КАЗЮ □ РКА

КАЌЦЬ незак. Казаць. *Не чую, што ты каіш там.* Узмёны Міёр.

КА □ ЙБУЛ м. Кумпяк. *Думала ка □ йбул скаціць.* Баршчоўка Віц.

КАЙКІ □ □ толькі мн. Канец, смерць. *Добра, што зачапіўся, а то кайкі □ □ былі б.* Звезда Леп.

КАКЁТАВАЦЬ незак. Какетнічаць. *І ў наш час , бывала, дзеўкі какётавалі.* Узмёны Міёр.

КАКО □ РА, КАКОРКА, КАКО □ РЫНА ж., кулін. 1. Тоўсты блін з бульбы ці мукі. *Баба, спякі како □ ру.* Іказнь Брасл. *Схапіла гарачую какорку ў руку.* Буеўшчына Шарк. *Како □ рыну тяку, усыплю мукі, соды і вады дабаўлю – пухлейшая ад соды.* Лісна В.-Дзв. *Добрая хазяйка, ужо і како □ рыну ўспела спячы.* Снегі Міёр. 2. Выраб з мукі, пячэнне. *Сёння какоркі сухенькія, на жыру.* Мельніца Шарк.

КАКОШНІК м., бат. Капытнік. *Во ўжо распладзіўся гэны
какошнік паўсюль.* Грыцы Глыб.

КАЛА прыназ. Каля. *Калá хаты цэлы́ сад у нас: і яблынькі,
і слівы.* Баршчоўка Віц. *Сядзём, бывала, калá хаты.* Канашы Гар.
Летась у гародзе кала □ яблынак бульбу пад лапату садзіла.
Нямойта Сен. *Хараводы водзяць кала □ кастра.* Іванск Чаш.

КАЛАБА́Н м. Гліняны гарлач. *У калаба́н цадзілі малако .*
Лазы Тал.

КАЛАБО́К м., кулін. 1. Булачка, выраб з цеста. *Уставайце,
дзеткі. Калабокóў напьякла цэлую міску .* Сарочына Уш. 2. Кавалак
цеста круглай формы. *Мама ў руках такія калабкі □ круціла, а
пасля рэзала іх і піражкі ляпіла.* Казловічы Арш.

КАЛАБРО □ ДЗІЦЬ *незак.* Сваволіць, паводзіць сябе неспа-
койна. *Мужык мой чарку нюхнець і пашоў калабро □ дзіць –
натура ў яго такая.* Баева Дубр.

КАЛАВУ́РЫ прым. Слепаваты. *Сустрэўся мне дзед кала-
вўры на старажоўцы.* Беразіно Докш.

КАЛАВУ́РЫЦЬ *незак.* Сцерагчы, вартаваць; каравуліць. *А
немцы калавўрылі гэты мост пастаянна .* Галбея Паст. *Кала-
вўрыць яе я не буду .* Ветрына Пол. *Бабка свой гарод кожную ноч
калавўрыць.* Завыдрына Уш. *На Купала спаць не прыйдзеца:
хазяйства будзем калавўрыць.* Сарочына Уш.

КАЛАМУ́Т м. Вір. *Ужо год, як прапаў.* *Кажуць, што на
рацэ ў каламу́т папаў.* Арханавя Міёр.

КАЛАНА □ ТЫ прым. Цвёрды, каляны. *Штаны змоклі і ў
гразі былі, а зараз калана □ тыя зрабіліся.* Кавалі Глыб.

КАЛАНІ́ЦА ж., толькі адз. 1. Дзэгаць. *Улез у калані́цу на
сваёй рабоце.* Бораўна Леп. 2. Масла. *Любіць дужа хлеб з
калані́цай.* Партызанаўка Віц.

КАЛАНУ́ЦЬ зак. Калатнуць, патрэсці. *Калані́це яблыні
спачала.* Горкі Леп. *Калані́ тую слівіну , што ля бані, ды сліў у
хату прінясі.* Канашы Гар.

КАЛАПН́Я ж., КАЛАПН́І мн., бат. Каноплі. *Люблю я
кашу з калапні □ . Шкода, што нільзя ціпер калапню □
вырошчываць.* Сахнавічы Глыб. *З калапні вяровачкі рабілі .*
Галбея, Куніцкія Паст. *Раней усе хадзілі калапні на поле збіраць .*
Павулле Уш.

КАЛАРА́К м., заал. Каларадскі жук. *Калара́кі сёлета
бульбу апанавалі.* Відзы Брасл.

КАЛАСАВІ́К м., заал. Лешч, які не растуе падчас
каласавання жыта. *Каласаві́к не растуе, калі жыта каласуецца.*
Леснікі Глыб.

КАЛАСІНЫ *толькі мн.* Адкіды з каласоў збожжа. *Каласіны карове запарым.* Груздава Паст.

КАЛАСНІКІ *мн.* Жэрдкі ў асеці, на якія кладуць снапы для прасушвання. *Каласнікі ўжо падгнілі, мяняць пара.* Камаі Паст.

КАЛАССЁ *н., зб.* Калоссе. *Калассё шуміць – жаць пара.* Шарагі Міёр.

КАЛАСУШНІК *м., бат.* Каласавік, баравік, які расце ў час каласавання жыта. *Пакуль кароў пасвіла, паўвядра каласушнікаў набрала.* Шарагі Міёр.

КАЛАТНЯ *ж.* Размешаная гразь, калатуша. *Па двары не прайсці – калатня адна.* Ветрына Пол. Параўн. *калатуха*¹ ў 1 знач.

КАЛАТОЎКА¹ *ж., перан., асудж.* Гаваркая, балбатлівая жанчына. *Маўчы ты, калатоўка тая.* Бачэйкава Беш.

КАЛАТОЎКА² *ж., бат.* Скрыпень. *Во ўжо й калатоўкі ля лесу распусціліся.* Варашылы Сен.

КАЛАТУН *м.* 1. Моцны мароз. *Ну й калатун сёння!* Івоніна Шум. *Які ж калатун на дварэ – усё памерзне.* Вялікае Балота Рас. 2. Ліхаманка. *Калатун б'е – захварэю.* Макаравічы Докш.

КАЛАТУ□ХА¹ *ж., толькі адз.* 1. Калатуша, размешаная гразь. *На дароге такая калату□ха, аж па трубкі ў калёсах.* Моханава В.-Дзв. *Апяць у калодцы адна калату□ха стаіць.* Туркова Міёр. *За мастом калатуха – машына не пройдзе.* Більдзюгі Шарк. 2. Калатуша, негустая страва з раскалочанай у вадзе ці малацэ мукі, зацірка. *Калату□ху, бывала, часта варылі, а цяперака такое не ядуць.* Дворышча, Звязда Леп. *Не вары нічога болей: калатухі з 'ядзім.* Смалоўка Сен. 3. Пойла з запаранай мукі. *Цілятам калатуху толькі давай, харашо п'юць.* Калінава Віц.

КАЛАТУ□ХА², *памянш.* КАЛАТУ□ШКА *ж.* Калатоўка, прылада ў выглядзе палачкі з сучкамі на ніжнім канцы, якой таўкуць бульбу, збіваюць масла або размешваюць што-н. *Калату□ха мая старая, новая нада.* Курылаўшчына Беш. *Дзе ўжэ калатушку падзела? Бачэйкава Беш. Сёдни здзелаем бульбы талчонай, тока к саседкі за калату□шкай нада збегаць.* Навасёлкі Віц. *Здзелала сама калату□шку ўчора.* Езярышча Гар.

КАЛАТЫРІЦЦА *незак.* Бавіцца, безвынікова, бескарысліва чакаць чаго-н. *Ідзі к абеду, чаго там рана калатыріцца?* Мазалава Віц.

КАЛАЦІЦЬ *незак.* Збіваць. *Давай бойку – буду масла калаціць.* Забор'е Рас. *Калаціла масла ўвесь вечар.* Залессе В.-Дзв.

КАЛБАН *м.* Плечены з лазы гаршчок, збан. *Раньшэй бабы самі калбані плялі.* Скрыпкі Гар.

КАЛБАСІНА, КАРБАСА́, КІЛБАСА́, КІЛБАСІНА, КІЎБАСА́, *пам'яни*. КІЛБАСКА *ж.* Каўбаса; кальцо каўбасы. *Калбасіну з сабой на работу вазмі*. Вярэчка Гар. *Сёлета саўсім мала карбас здзелалі*. Верхняе Глыб. *Фарш здзелала, ціперь кілбасы чыніць нада*. Котава Віц. *Кілбасі купі, рыбы якой даражэйшай*. Мельніца Шарк., Кулакова Віц., Макаравічы Докш., Верамееўшчына Дубр. *Дзве кілбасіны яму ў сумку паклала, а ні хацеў*. Канашы Гар. *Кілбасіну на скавароду ўскіну, павячэріім*. Казловічы Гар. *Схадзі за кіўбасой*. Сураўні Шум. *На Раство нада, каб кілбаска на сталі была абізацільна*. Яроненкі Гар.

КАЛБА □ СНІК *м., іран.* Ахвотнік да каўбас. *Калба □ снік етыт нічога не ець*. Канашы Гар. *Калба □ снік ён у мяне харошыі, толька свінней не хочыць пасціць*. Баева Дубр.

КАЛБА □ СНИЦА *ж.* Скрыня для захоўвання сала і каўбас. *Дастань з калба □ сніцы кальцо калбасы □*. Новае Сяло Сен.

КАЛГАСІЗАЦЫЯ *ж.* Калектывізацыя. *Добра помню, як калгасізацыя была*. Узмёны Міёр.

КАЛДАМЭ □ Йм., *абразл.* Чалавек высокага росту. *Гэтат калдамэ □ й у дзверы не праходзіць*. Антонаўка Арш.

КАЛДУ □ Н, КАЛТУ □ Нм. 1. Каўтун, зблытаны, збіты пук валасоў. *Дзеванька мая, калі не будзіш расчэсываць утрам валасы, то яны ў калду □ н саб'юцца*. Навасёлкі Віц. *У цябе тут цэлы калту □ н – рэзаць нада*. Рошчына Сен. *Жывога места на галаве нет – адны калдуны □*. Дзёрнавічы В.-Дзв. 2. *груб.* Валасы. *Калдуны □ сваі прічашы*. Канашы Гар.

КАЛДЫБА □ СІЦЬ *незак., экспр.* Кандыбаць, ісці няўключна, кульгаючы. *Некуды калдыба □ сіць твая свякрова, ці не вас атведываць*. Баева Дубр. *Параўн. кананы □ хаць*.

КАЛДЭЧЫЦЬ *незак., экспр.* Размаўляць на незразумелай мове. *Чуім – аж немцы калдэчуць, дык мы ў лес адразу ж*. Гута Паст.

КА □ ЛЕВА *прысл.* Крыху, нямнога, у невялікай колькасці. *Насабіралі ка □ лва грыбоў, можна было большы*. Нямойта Сен.

КАЛЁКА *м., заал.* Мянтуз. *Кале □ ка абычна пад карчамі ў ямах стаіць*. Зазаер'е Тал. *Учора аднаго калёку толькі і злавіў*. Ваўчо Уш. *Калёкі на жаб бяруцца добра*. Баяры Чаш.

КАЛЕ □ ННЕ *н., зб.,* КАЛЕНЬКІ, КОЛЕНЦЫ *толькі мн.* Калені. *Што хочаце грейце, ці кале □ нне, ці шмаленне, а калі кроў не грейць, нічога не паможыць*. Баева Дубр. *Наказывалі нас так: ставілі на калёнкі ці білі лінейкамі па руках*. Узмёны Міёр. *Дзеўкі зараз спадніцамі сваімі колёнцы не прыкрываюць*. Замачак Чаш.

КАЛЁДЫ *толькі мн., абрад.* Каляды. Бывала, украдзем сані на Калёды. Езярышча Гар.

КАЛЗАЦЦА *незак.* Коўзацца, катацца па слізкай паверхні. Ён і без канькоў бяжыць ды калзаецца. Моханава В.-Дзв.

КАЛІВÓ *н.* Каліва, асобная сцяблінка, галінка гародніны. Жара – калівó ў бульбы ніякае. Грыцы Глыб.

КАЛІДÓР *м.* Сені. Калідóр пасля памыеш, ідзі еш. Канашы Гар. Соль у калідóры на акне. Гарэлькі Дубр.

КАЛІДО □ РЧЫК *м.* Клас у школе. Закончыла я ўсяго два калідо □ рчыкі. Заазер'е Пол.

КАЛІЛЬ *прысл.* Калі-небудзь, у які-небудзь няпэўны час. Каліль пашкадуюць, адумаюцца й яны. Слабада Віц.

КАЛІ □ Т *прысл.* Калісьці. Калі □ т яшчэ мой хазяін мае бліны хваліў. Чарневічы Глыб.

КАЛІ □ ТКА *ж.* Каліта, паходная торба, сумка. Злажыў бы ўсё ў калі □ □ тку, лягчэй нясці было б. Тупічына Шарк.

КАЛІЎЕ *н., зб.* Бацвінне бульбы, цяўнік. Каліўе на бульбе пасохла, убіраць пара. Гута Паст. Каліўе тоўстае – касіць цяжка будзе. Заазер'е Тал.

КАЛО □ ДЗЕЗЬ, КАЛО □ ДЗІСЬ *м.* Калодзеж. Хажу за халадзёнкай да кало □ дзеся. Канева Сен. З калодзіся вадзічка чысценькая, укусная, ня то што ваша з крана: хлоркай пахіць, у рот ні ўзяць. Асавец Беш. Дождж прашоў, вады ў кало □ дзісі многа. Вадзянікі Гар. Калодзісь за хатай будзем капаць. Канашы Гар.

КАЛО □ ДЗЕНЬ *м.* Калода, на якой колюць дровы. Палена ён ложыць на кало □ □ дзень і рубіць. Звёздная Арш. Параўн. калóтва.

КАЛО́ДЗІСЬ *гл.* КАЛО □ ДЗЕЗЬ

КАЛО □ ДКІ *толькі мн.* Самаробны абутак на драўлянай падэшве, дзеравяшкі. Раней, як маладая была, кало □ дкі насіла – дужа модныя былі. Бачэйкава Беш. А што вы думаеце: і ў бахілах на вечарынкi хадзілі, а ўжо калі дзеўка ў кало □ дках прыйдзець – усе хлопцы яе. Задуброўе Віц.

КАЛО́ТВА *ж.* Калода, на якой колюць дровы. Калóтва ад дажджу падгніла ўжо. Чашнікі. Параўн. кало □ дзень.

КАЛО́Ш *м.* Галёш. Во бегла, што й калóш зваліўся. Вярэчча Гар. Калóшы з сонца прыбяры, а то расклеяцца. Антаполле Чаш.

КАЛТУ □ Н *гл.* КАЛДУ □ Н

КАЛТУ́ШКА *ж.* 1. Таўкач. Калту́шкай бульбу натаўку, і ядзім тады. Ахрэмаўцы Брасл. 2. Тоўчаная бульба са смажаным салам. На вячэру будзем есці калту́шку. Янкавічы Рас.

КАЛТЫ́ГА *аг., асудж.* Нехайны, неакуратны чалавек. *Ну ты, малая, калты́га! Хоць бы стол за сабой выцерла.* Папкі Міёр.

КАЛУБЕ́ЛЬ *ж.* Калыска, люлька. *Дзіця плачыць у калубе́лі, дужа громка плачыць.* Кветча Леп. *Яшчэ ў школе вучыцца, а ўжо калубе́ль з дзіце́м.* Сар’я В.-Дзв. Параўн. *качэ□ ля.*

КАЛУБЫ□ШКА *ж., кулін.* Страва, прыгатаваная з тоўчанай бульбы і грыбоў. *Увосень самая яда – калубы□шка: усё сваё – і з гарода, і з лесу.* Якубова Рас.

КАЛУМЕ́С, КУЛАМЕ□С, КУЛУМЕ́С *м.* Вэрхал, беспарадак. *Развіла калумес у хаці.* Ноўка Гар. *Нейкі куламе□с творыцца.* Канева Сен. *У іе на дваре ні разу парадку ні было, кулумес усігда.* Канашы Гар.

КАЛУПА́ЦЦА, КАЛЫПА́ЦЦА *незак., экспр.* Корпацца, марудна рабіць што-н. *Калупа́юся нешта ўвесь дзень , што здзелала? Ноўка Гар. Хаціць калыпа́цца ўжо , пайшлі.* Асвея В.-Дзв. Параўн. *кэшкацца, кны́пціцца, ко́бацца.*

КАЛУПА́ЦЬ, КАЛЫПА́ЦЬ *незак., перан.* Вязаць, плесці кручком, пруткамі. *Усю восень калупала – во й кофточка нічога палучылася.* Канашы Гар. *Сяду каля акна ды буду наскі калыпа́ць патроху.* Залучча Гар. Параўн. *крапа□ць².*

КАЛЫМА́ГА *ж., перан., іран.* Стары аўтамабіль. *Стаіць ягоная калыма́га ля двару, нікуды ён ні ездзіць.* Сокарава Беш.

КАЛЫПА́ЦЦА гл. КАЛУПА́ЦЦА

КАЛЫПА́ЦЬ гл. КАЛУПА́ЦЬ

КАЛЫ́СКА *ж.* Арэлі. *Глядзі, не стукні малога, як будзеце катацца на той калы́сцы.* Рускі Шум.

КАЛЫХУ□ЛІЦЦА *незак.* Кіпець, клекатаць ад пары. *Хутка бульба зварыцца – ужо калыху□лі□цца.* Бірулі Докш. *Ці калыху□ліцца там вада? Вераб’і Пол.*

КАЛЬ *м., бат.* Куст. *Два калі парэчак , што пад акном, абабрала.* Беразіно Докш.

КАЛЬВІН *м.* Злодзей, хуліган. *Закрываі дзвері, не дай бог якей калвін зайдзіць.* Смалоўка Гар.

КАЛЭ́ШНЯ *ж.* Дрывотня, хлеў або павець для дроў. *Схадзі ў калэ́шню ды смалякоў пару прынясі.* Замхава Глыб.

КАЛЮ́Н *м., заал.* Рыба ёрш. *Мальцы маі адных калюноў учора з рыбалкі пріняслі.* Жыгалава Віц.

КАЛЮ́ЧКА *ж., заал.* Рыба колюшка. *Калю́чак касцістых налавіў.* Шэпелева Глыб.

КАЛЮ́ЧКІ *мн.* Ігліца. *Уся зімля пад ёлкай у калю́чках .* Задуброўе Віц.

КАЛЮ́ШЧЫ *прым.* Бадлівы. *Не падхадзі блізка к етай карові: калю́шчая яна.* Вялікае Сяло Сен.

КАЛЯВІНА ж. Каляіна. Як да калявіны на полі дайdzеш ,
вярні ўправа. Промыслы Беш.

КАЛЯДАЧКА ж., заал. Авечка, якая акацілася (прынесла
прыплод) на Каляды. У маёй калядачкі скоро ізноў ягняты
будуць. Мар'янполле Брасл.

КАЛЯ□ ДЗІЦА ж., абрад. Каляда, падарункі, атрыманыя
ад гаспадара за віншаванне, песні. Казалі, што вы набралі многа
каля□ дзіцы. Сваташыцы Дубр.

КАЛЯДНІЧАК м., бат. Кветка дзекабрыст. А каляднічак
мой зімой цвіце. Абольцы Тал.

КАЛЯДОЎНІК м., абрад. Калядоўшчык. Во й калядоўнікі
йдуць. Іванск Чаш.

КАЛЯКАЦЬ незак. Гаварыць, размаўляць пра нешта.
Калякаем з саседкамі на вечарам. Раманава Гар. Каля□калі доўга
з дачкой. Грыгаравічы Леп.

КАЛЯРО□ ЁКА ж. Вясёлка. Як дождж пройдзець, тада і
каляро□ ёка выглянець. Амбросавічы Шум., Бораўна, Забалацце
Леп.

КАЛЯСНІК м. Воз, калёсы. Сена прывезлі цэлы каляснік .
Ліпаўкі Докш.

КАМАШ м. Чаравік. Камашы, калі пачыніць, дык яшчэ
куды-нібудзь і абуць можна. Казловічы Гар. Здзень правы камаш.
Буцавічы Паст.

КАМБАЙНЁР, КАНБАЙНЁР м. Камба□йнер. Усё лета
работаў камбайнёрам. Папшычы Міёр. Канбайнёры работаюць
да дзісяці часоў. Замшына Лёзн.

КАМБІНАШКА, КАНБІНАШКА ж. Камбінацыя, жаночая
сарочка, якую надзяваюць пад сукенку. Камбінашкі ў мяне ўсе
новенькія ляжаць. Велеўшчына Леп. Канбінашку надзень, а то
спіна голая. Ноўка Гар.

КАМЁЛЛЕ гл. КАМЛЮК

КАМЁНДУВАЦЬ незак. Камандаваць, загадваць. Бацька
толькі і мог, што камёндуваць. Зубава Арш.

КАМЁШНІК м. Качарэжнік. Замяці, кажучы пяты раз, шуму
ў камёшнік. Запруддзе Глыб. Параўн. каве□льня, качарэ□жня.

КАМЛЫЖКА ж., КАМЛЫЖЖА н., зб. Ком гразі ці зямлі.
А якія гульні ў нас былі : кідалі камлыжкамі адзін у аднаго .
Гацькаўшчына Арш. Камлыжжам не кідайся! Алексінічы Сен.

КАМЛЮК м., КАМЕЛЛЕ н. Камель. На траве каля варот –
цэлая гара камлюкоў . Польша Сен. А камелле ў дуба – утрох не
абхваціш. Дроздава Тал.

КАМОЛЫ прым. Бязрогі. У стадзе ў нас і рагулі, і камолыя
каровы ёсць. Межава Арш. У Сцёпчыхі карова камолая . Новае

Саколіна Тал. *І нашто яны камолую карову ўзял і сабе?* Сялец Чаш.

КАМО□ Ёгл. КАМЯК¹

КАМСАЎЦЬ, КАМСІ□ЦЬ, КАМШЫЎЦЬ *незак.* Камячыць, сціскаць у камяк; мяць, мясіць. *Цеста многа камсаўць няможна, бо цвёрдае будзіць.* Таўкіні Шарк. *Ну што ты камсі□ ш гэта плацце?* Глазамічы Віц. *Не нада скацірку камшыўць, нікрасіва будзіць.* Канашы Гар.

КАМШЫЎЦА *незак.* Камячыцца, ператварацца ў камякі. *З учарашняга дня пацяплела, снег камшыўца.* Мікалаёва Міёр.

КАМШЫЎЦЬ *гл.* КАМСАЎЦЬ.

КАМЫ́ *гл.* КАМЯК¹

КАМЯ́ГА *ж.* Човен. *Дзедава камя́га згніла.* Рускі Шум.

КАМЯ́К¹ *м.,* КАМЯ́КІ□ *мн.,* КАМО□ Ё *н.,* КАМЫ□, КО□МЫ *мн.,* кулін. 1. Бульбяная каша, запраўленая салам, бобам ці гарохам. *На сталe была мiска з камя́кoм, чаркi, гуркi лiжалi.* Астроўшчына Пол. *Камякi□ нiкoлi не прыядаюцца.* Кушлiкi Пол. *Захадзi, садзiсь, якраз бульба зварылася, камо□ ўе стаўчoм.* Маргавiца Докш. *Камы□ сёння не ўдалiся, мусiць, бульба не зварылася.* Бораўна Леп. *Маe любяць есцi камы□ з варанай капустай.* Пусташы Пол. *Кoмы ў печы к малаку бярыце.* Лiпаўкi Докш. 2. Клeцкi з дранай бульбы з начынкай. *Сёння ў кама□ х разны́ душы – i мясны́, i грыбны́.* Дзёрнавічы, Іскра В.-Дзв. *Учoра зварыла камо□ ў.* Арляны Сен. Параўн. *куту□лы, куцюры□.*

КАМЯ́К² *м., перан.* Нязграбны чалавек. *Такi ўжэ камя́к: усё з рук валiцца, за што не возьмецца.* Вiдзы Брасл.

КАМЯ́НЁК *м.* Костачка, семя ў пладах. *З вiшан спачаткa ўсе камя́нкi падаставаць нада.* Ветрына Пол.

КАМЯ́ННЯ́ *ж.* Качарга. *Камя́нёю жар выграбаюць ды ў яму яго.* Абаляны Брасл. Параўн. *каве□ня, кавэ́ня, кацубе□шка, качо□рга, качэ□рга.*

КА□НА, КА□НКА, КА□ННА *ж.* 1. Бiтoн, бiтoнчык. *Учoрака аставiлi ка□ □ ну на вулiцы – утрам ужo нету.* Сухавежа Мiёр. *У ка□ нку мама ягады ссыпала.* Апанаскавічы Уш. *Налi вадy ў ка□ нны ў банi.* Грыгаравiчы Леп. Параўн. *ко□нва.* 2. Металiчны адстойнiк для малака. *Налi малака ў ка□ ну.* Бiгoсaвa В.-Дзв. *У ка□ нке малакo да вечарi далжнo стаяць.* Крывасельцы В.-Дзв. *Люблю свежыя злеўкi з ка□ нны.* Цясты В.-Дзв.

КАНАДА́ *аг., неадабр.* Назола, дакучлiвы чалавек. *Адчaпiсь ты ад мяне, канада́.* Наваселле Уш.

КАНАЗА́ аг., неадабр. Капрызнае, наравістае дзіця. *Каназá, а так нядрэжны хлопец. Ушачы. Забірай каназу́ сваю , зробіць нічога ні дае.* Камень Леп.

КАНАНЫ́ХАЦЬ незак., экспр. Ісці кульгаючы. *Хто гэта кананы́хае там кала саседа ?* Курылаўшчына Беш. Параўн. калдыба□сіць.

КАНАПА□ЦІНЫ, КАНАПУ́ШКІ мн. Вяснушкі. *Усё ліцо канана□цінамі ўсыпана* Баева Дубр. *Усё ліцо ў канану́шках* . Мазалава Віц.

КАНА́ПКА ж., кулін. Бутэрброд, булка з маслам ці каўбасой. *Канáнку дык з ахвотай з 'еў, а супу не хочыць.* Празарокі Глыб. *На свята розныя канáпкі ў нас.* Бораўна Леп.

КАНАПЛЮ□К, КАНАПЛЯ□НІК м., заал. Верабей. *Наляцела ж кананлюко□ў.* Азярцы Глыб. *У лужы кананля□нікі купуюцца.* Савуткі Шарк.

КАНАПЛЯ́НКА ж. Цёплая хустка. *Прыбярэ валася пад кананля́нку.* Крынкі Лёзн.

КАНАПУ́ШКІ гл. КАНАПА□ЦІНЫ

КАНАТУ́ШКА ж. Газоўка, самаробная газавая лямпа без шкла. *Дай мне, сынок, канату́шку, будзем гадаць.* Вялікая Пярэспа Сен.

КАНБАЙНЁ́Р гл. КАМБАЙНЁ́Р

КАНБІНА́ШКА гл. КАМБІНА́ШКА

КАНДАЛЫ́ толькі мн., перан. Нязручны цяжкі абутак. *Кандалы́ нейкіі, а не туплі.* Хайсы Віц. *Ад гэтых кандалоў ногі другі дзень баяць.* Макаравічы Докш.

КАНДЗІБОБЕРЫ́ толькі мн. Капрызы. *Тваі кандзібóберы мне ў горлі сідзяць.* Ноўка Гар.

КАНДО́БА ж. Яма з вадой. *Малыі, як парасяты, у кандóбе барахтаюцца.* Дзёрнавічы В.-Дзв.

КАНЕ́ШНА 1. прысл. Канéчне, абавязкова. *Канéшна пры-едзім да вас.* Далёкія Брасл. 2. пабочн. сл. Без сумнення. *Ты, канéшна, сёння не прыедзіш?* Пальмінка Гар. 3. часц. Так, вядома. *Канéшна, я ўсё відзіла.* Сокарава Беш.

КАНІ́СТАР м. Каністра. *Прынясі кані́стар з бензінам* . Бортнікі Глыб.

КАНІ́ЦА ж. Кабыла. *Кані́ца наша ўчора жарабілася.* Суша Леп.

КА́НКА, КА□ННА гл. КА□НА

КАНТО́РСКАЯ наз., ж. Работніца канторы. *Канто́рская казалá, што сёння грошы за малако будуць.* Папшулі Міёр.

КАНТРО□ЛЬ м. Кантралёр, вахцёр, вартаўнік ва ўстанове, на прадпрыемстве. *Дачка кантро□лем у інтэрнаце.* Іванск Чаш.

КАНТЫ□ЧКА ж. 1. Запіска. *На стале канты□чка – значыць, зляцела некуды.* Дрыгучы Міёр. 2. Дакумент, дзелавая папера. *Без канты□чки на прыём да ўрача не пападзеш.* Ветрына Пол.

КАНЦЭ□РКА ж. Бляшанка. *З канцэ□ркай малыя гуляюць.* Ласіца Паст.

КАНЬКАЦЬ *незак., экспр.* Надакучаць, назойліва прасіць аб чым-небудзь. *Не ка□нькай ты, надаела ўжэ!* Лужкі Шарк.

КАНЮГА м. Моцны, дужы конь. *Дзе ўзялі канюгу такога?* Бычыха Гар. *Нашто канюгу гэтага карміць так, калі прадаваць сабраліся?* Бараны Глыб.

КАНЮХНЯ ж. Канюшня. *Канюхню ўвесь дзень хлопцы чысцяць.* Марозы Міёр.

КАНЮ□ШНІК м., бат. Конскае шчаўе. *Каню□шнік цяжка вырваць з зямлі.* Крынкі Лёзн. *Патапчы каню□шнік, дачка.* Шарагі Міёр.

КАНЮШОК м. Дзіця, якое пасвіць коней. *Гэтыя канюшкі яшчэ дужа малыя, пайшоў бы ты сам да коней.* Мішкавічы Шум.

КАНЯВАЯ наз., ж. Вільчык, канёк, востры верхні край, грэбень страхі. *Рубероідам нада пацянуць ад канявой да нізу.* Езярышча Гар.

КАПА́ ж., КАПЕ́Ц м. Дровы, складзеныя ў стажок. *Калі кругом дровы кладзём –эта складваем у ко□ны.* Гарэлькі Дубр. *Капе́ц трэба класці роўна, каб ён не разваліўся ад ветру.* Павулле Уш.

КАПАВА́ЦЬ *незак., экспр.* Думаць, разумець, кеміць. *Ці капе́ што яго галава?* Камаі Паст.

КАПА́ЛКА ж., с.-г. Бульбакапалка. *У суботу капа́лкай бульбу капаць будзім.* Вярэчча Гар. *Капа́лка на полі стаяла.* Мазалава Віц. *Восенню капа́лку ў калхозі папросім.* Езярышча Гар.

КАПА́НІЦА¹, КАПА́НКА ж. Сажалка; кар’ер. *Дзе капалі торф, асталася бальшая капані□ца.* Баршчоўка Віц. *Праз год-другі на капаніцы вырастаіць малінні* к. Язна Міёр. *Мы сваіх вутак на капані□цу за хату ганяем.* Падворыца Сен. *Дзед сваю капа□нку каля хаты зрабіў.* Булахі Глыб. *За капа́нку кароў пагонім.* Забор’е Рас.

КАПА́НІЦА², КАПА́ЧКА ж., КАПА́Ч, *памянш.* КАПАЧО́К, КАПА́ЧЫК м., с.-г. Матыка, прылада для ручной праполкі зямлі. *Бяры капаніцу і пойдзім палоць.* Вярхоўе Беш. *Вазьмі капаніцу – на гарод зойдзім.* Ветрына Пол. *Бярыце капа́чкі і шыбенька ўсе ў гарод, позна ўжо.* Далёкія Брасл. *Капа́ч ніяк не знайду.* Папкі Міёр. *Адзін раз пройдзіш капа́чом – і палавіна травы німа.*

Баяноўшчына Пол. *Капачок вазьмі, з травой лягчэй управішся.* Турлы Паст. *Забылася капачык на агародзе*. Івоніна Шум. Параўн. *капаралка, капыл, капылка, капылярка.*

КАПАЊЫЦЬ *незак.* Акучваць. *Капанічыць лепі ўсяго перад дажджом.* Падбярэззе Тал.

КАПАЊКА гл. КАПАЊЦА¹

КАПАЊНІК м. Той, хто капае бульбу. *У нас усёгда многа капаўнікаў.* Слабодка Брасл.

КАПАРАЛКА ж., с.-г. Матыка. *Я табе вот гэту капаралку дам.* Расоны. Параўн. *капаніца², капач, капачка, капачо□к, капачык, капыл, капылка, капылярка.*

КАПАТАЯ наз., ж. Жанчына, якая капае бульбу. *Да вечара ўправішся з бульбай, вунь яшчэ капатая ідзе.* Алексінічы Сен.

КАПАТКА ж. Рыдлёўка. *Раньшы бульбу толькі капаткай капалі, а сёчас спіцыяльную цехніку прідумалі.* Сураж Віц.

КАПАЦ, КАПАЧКА, КАПАЧОК, КАПАЧЫК гл. КАПАЊЦА²

КАПЕЦ гл. КАПА

КАПЕ□ШКА, КАПЕШКА гл. КАПЯ□К

КАПТА□Н м., бат. Грыб белы грузд. *У лес пайду, хоць капта□наў ды набяру.* Белая Ліпа Сен.

КАПІЦЬ, КАПНАВАЦЬ, КАПЊІЦЬ *незак.* Складваць сена ў копы. *Сена ўжэ сухая, нада капіць.* Храпакі Віц. *Сена ў калхозі, бувала, уручную капнавалі.* Кулакова Шум. *Заўтра сена будзім капніць.* Задуброўе Віц. *Калі будзець пагода, пайду ў Баркі капні□ць.* Белая Ліпа Сен.

КАПЛЊН м., заал. Певень. *Каплўн мой звёў курэй некуды*. Дзёрнавічы В.-Дзв. Параўн. *катух, курундзюк.*

КАПНАВАЦЬ, КАПЊІ□ЦЬ гл. КАПІЦЬ

КАПРОЊКА ж. Пластыкавая бутэлька. *Заліваеш у капронку, ставіш у цёмнае месца і чакаеш, калі пацімнеець.* Крывасельцы В.-Дзв.

КАПТУР, КОПТУР, КУПТУ□Р м. Верх печы ў выглядзе дзвюх сценак, якія ўзвышаюцца над лежаком. *Лезьце, дзеткі, за каптур, пагрэйцеся.* Зарэчча Гар. *За коптурам цёпла.* Ноўка Гар. *Вазьмі спічкі на куптуре□.* Цяцёркі Віц., Цілеўцы Міёр., Чарты Паст., Смалоўка Сен., Завячэлле, Крывое Сяло Уш.

КАПУ□СНІК, КАПУСНЯ□К м., кулін. Боршч з капусты. *Зварым капу□сніку і катлет напячом.* Дрыгучы Міёр. *Капусня□к часта варым з мясам.* Пушкі Лёзн., Амбросавічы Шум.

КАПУХА ж., неадабр. Марудлівая жанчына. *Што ты як капуха, ніяк ні збярэшся?* Грыгаравічы Леп. *Як ты з такей*

капухай жывеш, калі іна ўсё ўспіваіць дзелаць у цібе? Канашы Гар.

КАПЦЁЎКА, КАПЦЁРКА, КАПЦІЛКА, КАПЦЮ□ЛЬКА, КАПЦЮ□РКА, КАПЦЮШКА ж. Лямпа-газоўка. Тады запаліла я капцёлку ў хаце, каб відней было. Езярышча Гар. На стале, была, ва ўсіх капцілкі стаялі. Канашы Гар. Раней капцілкі былі, а пра свет і не чулі нічога. Сар'я В.-Дзв. Капцю□лька і шчас у нас недзе стаіць. Сахнавічы Глыб. Даўней ва ўсіх былі капцю□ркі. Бортнікі Глыб. Капцюшку вечарам запалівалі. Тумнічы Арш. Параўн. керасінка.

КАПЦЁР м. Кіпцюр. Во ўпілася кошка капцёрамі! Стаўбцы Чаш.

КАПЦЁРКА, КАПЦІЛКА, КАПЦЮ□ЛЬКА, КАПЦЮ□РКА, КАПЦЮШКА гл. КАПЦЁЎКА

КАПЦЯ□РНЯ ж. Вяндлярня, збудаванне, дзе вэндзяць мяса, сала, рыбу. Даўней у кождага хазяіна была свая капця□рня. Клясціцы Рас.

КАПЧОНКА ж., кулін. Вяндліна. У нас капчонка і ў канцы лета ёсць. Дзёрнавічы В.-Дзв. Капчонкі нарежым, як дзеці пріедуць. Прудок Гар. Капчонку к Паскі будзем капціць. Ноўка Гар. Адрож кусочык капчонкі ўгасціць мужыкоў. Забор'е Рас.

КАПЧО□НЫ прым. Хітры (пра чалавека). Як прыехаў ён к нам, дак усе казалі, што капчо□ны ён: вочы так і бегаюць. Клясціцы Рас.

КАПШУ□К¹ м. 1. Гаспадарчая сумка, торба. Хлеб з капшука□вылажы. Цясты В.-Дзв. 2 перан. Тоўсценькае дзіця, карапуз. Дзеці ягонья добранькія капшукі□□. Гараўцы Міёр.

КАПШУ□К² м. Цёплая кофта. Не знаю, дзе свой капшу□к прапаліла. Абольцы Тал.

КАПЫЗІ□ЦЦА гл. КАБЫЗІ□ЦЦА

КАПЫЛ м., КАПЫ□ЛКА, КАПЫЛ'ЯРКА ж., с.-г. Матыка. Каб буракі і морква лепей раслі, нада акучыць іх капылом. Гаране Гар. Згубілі на полі капы□лку. Ларынаўка, Селішча Арш. Капылярка так устроена: на адзін бок зубы, а на другі – капачка. Лісна В.-Дзв. Параўн. капаніца², капачка, капач, капачо□к, капачык, капаралка.

КАПЫ□ЛІЦЦА незак., экспр. Зневажаць, прыдзірацца. Свякроўка ўсё капы□ліцца, чагояна ад мяне хочыць. Гомель Пол.

КАПЫЛІЦЬ незак. Акучваць. Капыліла бульбу з рانیцы. Мазалава Віц. Ці пойдзім капыліць? Ноўка Гар.

КАПЫ□ЛКА, КАПЫЛ'ЯРКА гл. КАПЫЛ

КАПЫ□Т м. Бязмен. Важыць мяса капы□там плоха: не будзе правільна. Запружаны Чаш.

КАП'ЯК, *пам'яни*. КАП'ЯЧОК *м.*, КОПА, КАПЕ□ШКА, КАП'ЕШКА, КАП'Я□ШКА *ж.* Капа□, копка, невялікі стажок. *Складай жыта ў капя□к.* Язвіна Шум. *Гэты капячók не будзем трэсці.* Казлоўшчына Паст. *Вялікая кóпа атрымалася .* Опа Брасл. *Сколько вышла капе□шак сена?* Косарава Глыб., Ульянавічы Сен., Царкавішча Уш. *Зрабіце сена па кап'ешкам.* Лялеўшчына Гар. *Пайдзём кап'ешкі тресь.* Стасева Лёзн. *Ні адна кап'яшка нада, каб брыку поўную накласці.* Азярцы Глыб. *Сена ў капя□шках, дажджу можна не баяцца.* Дрыгучы Міёр. Параўн. *кру□гліца.*

КАРАБ'Я *ж.* Кораб, вялікая лубяная каробка. *Караб'і той гадоў столькі, столькі бацьку.* Камень Леп.

КАРАВАТЫ *прым.* Каравы, закрубелы, з шурпатай скурай. *Траву збіраю ўсё лета свінням , дык во рукі якіі караваты .* Казловічы Гар.

КАРАВА□ЦЬ, КАР'ІЦЬ, КАРЫ□ЦЬ *незак.* Ачышчаць ад кары, акорваць. *Цяжка карава□ць сухое дзерава.* Звёздная Арш. *Карілі бр'ёны на хату ўвесь дзень.* Мазалава Віц. *Пні ўчора карілі.* Гаране Пол. *Заўтра стоўбікі для забора кары□ць будзім.* Залессе В.-Дзв.

КАРАВЕЦЬ *незак.* Брудзіцца. *На гэтай рабоце на мне каравеэ за дзень усё.* Свіла Глыб.

КАРАВЕШКА *ж., ласк.* Карова. *Дзяржом карав'ешку , парасёнка.* Балаі Міёр.

КАРАВ'ЯКА *ж., толькі адз.* Каравяк, каровін кал. *Каравя□кай добра агарод удабраць.* Янкавічы Рас.

КАРАК *м., іран.* Чалавек малога росту. *У іх усе ўсям'і каракі.* Мельніца Шарк. Параўн. *кажа□ну 2 знач., куцік.*

КАРАЛЬКА *ж., кулін.* Выраб з заварнога цеста ў выглядзе кола. *Яна робіць смачныя каралькі.* Вялікая Пярэспа Сен.

КАРАПО□ЎКА, КАРАПО□ЎЧЫНА *ж., бат.* Гатунак яблыкаў. *Карапо□ўка ду́жа сладкая.* Крынкі Лёзн. *Карапо□ўчынай цябе ўгаішчу.* Пішчалава Арш.

КАРАПУ□Зм., перан., бат. Баравік. *Адных карапу□заў во столькі сабралі.* Бычыншчына Міёр.

КАРАСІН *м.,* КАРАСІНА *ж., толькі адз.* Газа. *Схадзі за карасінам.* Антонова В.-Дзв. *Намачы бумагу ў карасіну , каб дрoвы лепі гарэлі.* Бортнікі Глыб. *Раней карасіну не было , лучыну палілі.* Калышкі Лёзн.

КАРА□СНІК *м.* Сажалка, у якой водзяцца карасі. *Шасці часоў не было, а ў кара□сніку ўжо рыбу лавілі.* Вялікае Гальцава Тал.

КАРА□ЎКА 1. *ж.* Пра брудную рэч. *Не сукенка, а*

кара□ўка нейкая. Сасновая Докш. *Такой карáўкай стол сціраць стыдна.* Пышна Леп. 2. аг., перан. Неахайны чалавек, мурза. *Кара□ўкамі завуць тых, хто гразный ходзіць, мурзатый.* Бігосава В.-Дзв. *Матка як матка , а дачка карáўкай расцець .* Слабада Дубр. Параўн. каро□слік, кару□за, кару□злік, кары□злік карэ□лік.

КАРАШКІ *мн.* Махорка. *Я толькі карашкі і куру , на сігарэты грошы няма.* Прамышляды Паст.

КАРБАСА́ *гл.* КАЛБАСІ́НА

КАРБУ□НАК *м.* Каўнер. *Пакладу за карбу□нак.* Балаі Паст.

КАРБУ́НЕЦ *м.*, КАРБУ́НКА *ж.* Ліха, напасць. *Каб яго карбу́нец, так падмануць.* Гатаўшчына Глыб. *Напаў карбу́нец нейкі – і прасвету німа.* Лужкі Шарк. *Каб на цібе карбу́нка навалілася за тваі словы.* Канашы Гар.

КАРДОНКА *ж.* Ліст кардону. *Ці ёсць у цібе кардóнка ікая ?* Канашы Гар.

КАРДÓПЛЯ, КАРТÓПЛЯ, КАРТÓФЛЯ, КУРДÓПА *ж.* Бульба. *Сёлета кардóплі мала на зіму.* Матырына Леп. *Картóпля ў гэтым годзе не ўрадзіла.* Лужкі Шарк. *Карто□плю выкапалі да дажджоў.* Будзішча Шум. *Картóфля за лугам нічога сабе .* Шынкi Сен. *Накапаім курдóпы і зрабiм дранку.* Мількі Брасл.

КАРÉНЬ, КÓРІНЬ, КÓРЫНЬ *м.*, КАРÉННЯ *н.*, зб. КАРНІ́, КАРЯНІ́ *мн.* Корань, карані. *Так падмыла, што карéнь у бярэзы стаў відаць.* Смалоўка Гар. *Садзіўшы бульбу, плугам за кóрiнь зачaпiўся.* Крынкi Лёзн. *Сліва разраслася, кóрынь аж за забор пайшоў.* Саколіна Тал. *Во зімля – адно карéння.* Вярэчча Гар. *Дуб стары, карні́ глыбока ў зямлі сідзяць .* Горы Рас. *На гародзі ўвесь дзень каряні́ выбiрала.* Канашы Гар. .

КАРІ́ЦЦА *незак.* Прасіць прабачэння, пакарацца. *Карі́цца ён, па-мойму, і ня думаіць.* Ноўка Гар.

КАРІ́ЦЬ *гл.* КАРАВА□ЦЬ

КАРМАВА□ННЕ *н.*, с.-г. Нарыхтоўка сена. *Летам глаўнае кармава□нне.* Шарагі Міёр.

КАРМАВІ́К *м.*, бат. Кармавы бурак. *Кармавікі ў еты год вельмі ладныя.* Малы Поўсвіж Леп. *Кармавікі□такія ўрадзілі сёлета!* Новы Пагост Міёр., Колпіна Сен., Малыя Смальянцы Чаш., Більдзюгі Шарк.

КАРМІ́ЦЕЛЬКА *ж.*, ласк. Карова. *Кароўку нада біреч, яна кармі́целька наша.* Мішукі Віц.

КАРМО́ТА *ж.*, толькі адз., зб. Ежа, харчы. *Вось і ўся кармо́та нам на дзень.* Двухполле Гар.

КАРНА□ТЫ, памянш.-ласк. КАРНА́ЦЕНЬКІ *прым.* Вельмі

кароткі, кароценькі. *Карна́ценькі які пінжак* . Ушачы. Параўн. *курта□ты*.

КАРНІ гл. КАРЭ́НЬ

КАРО́БАЧКА ж. Від танца, які выконвалі па парах. *Шлі парамі, спачатку спіной , а тады ліцом – так і танцавалі каробачку*. Езярышча Гар.

КАРОВЯЧЫ прым. Каровін, уласцівы карове. *За хатай каровячая пуня* . Кашчына Чаш. *Пайду каро□вячую стойню пачышчу*. Вішанькі Чаш.

КАРО́ЛЬ м., кулін. Сцегнавая косць, на якой трымаецца мяса на кумпяку, рулька. *З каралём зварылі капусту ў печы* . Дварэц Чаш.

КАРО́СЛІВЫ прым. Брудны, запэцканы. *Выкінь ты , як прыбіраць будзіш, етыт палавік карослівы ў сені , тады памыім*. Канашы Гар. Параўн. карэ□лы.

КАРО́СЛІК м., асудж. Нехайны, у бруднай вопратцы чалавек. *Не хачу, каб карослік і ў хату заходзіў* . Вярэчча Гар. Параўн. кара□ўка ў 2 знач., карэ□лік, кару□за, кару□злік, кары□злік.

КАРО□МІСЛА, КАРЕ□МІСЛА, КАРЕ□МЫСЛА н., КАРО□МІСЛЫ мн. Каромысел. *Каб ваду лягчэй нясіці, каро□місла бяру*. Снегі Міёр. *Карэ□місла суседка дала*. Чарневічы Глыб. *Бяры карэ□мысла і бягі ў калодзец за вадой*. Дразды Беш. *За вадой хаджу з вёдрамі і каро□місламі*. Царкавішча Уш.

КАРО́СТА аг., перан., груб. Назола, дакучлівы чалавек. *Во кароста малая, усё ныйць і ныйць*. Ноўка Гар.

КАРПА́ТЫ прым. Васпаваты, рабы (пра твар). *А ліцо ўсё страшнае, карпатае, з маладых гадоў так і асталась*. Іванаўка Гар.

КА́РТА ж. Павестка, пісьмовае афіцыйнае паведамленне з выклікам куды-небудзь. *Прынеслі карту ў армію йсці* . Буднікі Беш.

КАРТАВЕ́НЬ м., КАРТАВЕ́ШКА аг. Картавы чалавек. *Дзеда майго картавэнь звал і: словы не ўсе выгаварываў чыста*. Сабалі Чаш. *Нашто вам гэту картавэшку трогаць , вы ж большыя мальцы*. Забалоцце Арш.

КАРТАФЛЯ□НІК м., КАРТАФЛЯ□НІШЧА, КАРТО□ПЛІШЧА н. 1. Месца, дзе расла бульба, бульбянішча. *Увосень нада картафля□нік перапахаць*. Гарэлькі Дубр., Лепель. *Як выкапаем картошку, картафля□нішча ўзарэи*. Малькава Лёзн. *На карто□тішчы пасеялі ячмень, каб налета бульба добрая расла*. Слабада Шум. 2. Націнне бульбы, бульбоўнік. *Пака зняслі*

картафлянік так стаміліся, а яшчэ бульбу капаць. Бабінавічы Лёзн. З. Дранік, блін з дранай бульбы. Паснедалі картафлянікамі Вялікі Поўсвіж Леп.

КАРТАЧКА ж. Фотаздымак. *Картачку мне сваю падаріш*. Канашы Гар. *Картачкі толькі тады рабілі, як жаніліся*. Бораўна Леп. *Картачкі, бывала, на сценах развешывалі*. Клясціцы Рас.

КАРТОНІКІ толькі мн. Кароткія штаны. *Зноў ты картонікі свае адзела!* Мількі Брасл.

КАРТÓПЛІШЧА гл. КАРТАФЛЯ□ НІК у 1 знач

КАРТО□ПЛЯ, КАРТÓФЛЯ гл. КАРДÓПЛЯ

КАРТЫ мн. Канавы. *Пойдем сёння на карты на грыбы*. Курылаўшчына Беш.

КАРТЫЖНІК м. Карцёжнік. *Усе картыжнікі сабраліся*. Дзёрнавічы В.-Дзв.

КАРУ□ ЗА аг., КАРУ□ ЗЛІК, КАРЫ□ ЗЛІК м., пагард. Брудны, нехайны чалавек. *Ён кару□ за*. Крыпулі Докш. *Міма бані ходзіць гэты кару□ злік, а не заходзіць*. Віркі Чаш. *Такій кары□ злік толькі людзей пужаіць відам сваім*. Чарневічы Глыб. Параўн. *кара□ўка ў 2 знач., каро□слік, карэ□лік*.

КАРУЗЛЫ прым., абразл. Нізкі, малога росту, нягеглы. *Ён табе не пара*, *куды ён табе*, *такі карузы*. Мікіціха Шум. Параўн. *кажана□ты, кілава□ты, кіла□ты ў 1 знач., курда□ты, курта□ты ў 1 знач., крапялю□ткі*.

КАРУЛЬКІ толькі мн., бат. Аер. *У маладосці хадзілі на балота карулькі сабіраць*. Чарневічы Глыб.

КАРУСÓННЕ, КРУСÓННЕ, КРЫСÓННЕ, КУРÓСАННЕ, КУРСÓННЕ н., КУРУСÓННІК м. Курасадня, седала. *Ці ўсе там куры на карусонні ?* Антаполле Чаш. *Куры паселі на крусонне*. Ульянавічы Сен. *На крысонні яшчэ куры : рана*. Замачак Чаш. *Курыца сваіх пісклят прывяла на курасанне*. Тулінічы Арш. *Ці селі там нашы куры на курасанне ?* Грыгаравічы Леп. *Курсонне падладзіць нада*. Слабодка Леп. *Куры ўжо на курусонніку даўным-даўно*. Велеўшчына Леп. Параўн. *катуха, красадня, крусодня, крысодня, крашэсць, крашэсь, курашэ□сце, курашэсць, курча□нка*.

КАРХАЦЬ, КЕРХАЦЬ, КІРХАЦЬ, КІХІКАЦЬ, КУРХЕ□КАЦЬ, КХЕ□РКАЦЬ, КЫРХАЦЬ, КЭРХАЦЬ, КЯРХЕ□КАЦЬ незак. Хваравіта пакашліваць, перхаць. *Ідзі ў бальніцу, ні кархай дома*. Курына Віц. *Што ты ўсё керхаеш ды керхаеш ?* Падсвілле Глыб. *Досыць табе ўжо кірхаць*. Бортнікі Глыб. *Захварэў дзед, кіхікаіць і кіхікаіць без канца*. Лазы Тал. *Яна тады доўга курхэкала*. Велеўшчына Леп. *Ты апяць кхе□ркаеш?* Пушкі Лёзн. *Чую, ужэ сасед на дварэ кырхаіць*. Мазалава Віц. *Во кэрхае, як у*

бочку. Дроздава Тал. *Кярхе* □ *каць будзіш доўга яшчэ*. Боркавічы В.-Дзв.

КАРХО □ ЛКІ *мн.* Мерзлая бульба. *Вайной кархо* □ *лікі спасалі ад голаду людзей*. Крынкі Лёзн.

КАРЧАВА □ ТКІ *толькі мн.* Лясная дзялянка з выкарчаванымі дрэвамі. *У карчава* □ *тках ваўка ўвідзіла*. Вялікае Гальцава Тал.

КАРЧАК *м.*, КАРЧАВЕ □ ШКА *ж.* Корч, вывернуты з карэннем пень. *На полі столькі карчакóў – ні знаю, што з імі рабіць. Лес высеклі, адны карчакі засталіся*. Крыпулі Докш. *Крэпкая карчаве* □ *шка, ніяк не раскалоць*. Задуброўе Віц.

КАРЧАКОМ, КОРЧЫКАМ, КУРЧЫКАМ *прысл.* Скурчыўшыся, сагнуўшыся. *Раней, бувала, карчакóм усе гряды выпалем*. Ноўка Гар. *Я дык кóрчыкам абычна бульбу к апаю, а саседка мая ўсё на каленках*. Мазалава Віц. *Грыбы кóрчыкам каля машыны перібіралі*. Кулакова Віц.

КАРЧАМІ *прысл.* Сем'ямі (пра грыбы). *Апенькі растуць карча́мі*. Грыцы Глыб.

КАРЧА́ШКА *ж.*, *абрад.* Складзеныя гарою колы, якія палілі на Купалле. *Карча́шку раней вялікую складалі, каб гарэла дня два*. Тупічына Шарк.

КАРЧО́УКА *ж.* Карчаванне, дзеянне паводле дзеяслова карчаваць. *Карчо́ўка – самая цяжкая праца*. Рацькава Уш.

КАРШУК *м.*, *заал.* Каршун. *Каршóкі разлёталіся, ужо і так многа курэй пацігалі*. Мішкавічы Шум.

КАРШУ́Н *м.* Дэталё, частка калаўрота, з дапамогай якой нітка намотваецца на шпульку. *Калаўрот старый, каршóн трэснуў, скрыніць увесць*. Надазер'е Глыб.

КАРШЭ́ЛЬ, КАРШЭ́НЬ, КІРШЭ́НЬ *м.* Карак. *Б'е нізашто яго ў каршэ́ль*. Празарокі Глыб. *Вазьмі ката за каршэ́нь ды на двор выкінь, а то на стол залезіць*. Вадзянікі Гар. *Дай яму добра ў кіршэ́нь*. Косарава Глыб.

КАРЫ □ ЗЛК *гл.* КАРУ □ ЗА

КАРЫ □ ЦЬ *гл.* КАРАВА □ ЦЬ

КАРЫ́ЧЛІВЫ *прым.* Руды, карычневы. *Кары́члівае плацце мне нявестка купіла*. Межава Арш. *На смерць я даўно купіла сабе кары́члівы касцюм і тапкі цёмнінькія недарагія*. Германавічы Шарк.

КАРЫ □ ЧЛІ́УКА, КАРЫ́ЧНЕВІ́УКА *ж.*, *бат.* Малінаўка (гатунак яблыкаў). *Сабяры кары □ члі́ўкі, што пападалі*. Арляны Сен. *У гэтым гаду кары́чневі́ўка ўражайная*. Бачэйкава Беш.

КАРЭ́БКАЦЦА *незак.* Карабкацца. *Малы, а ўсё роўна карэ́бкаіцца, каб і яму ўзлезці*. Смаляны Арш.

КАРЭ́ДЗІЦЦА *незак.* Капрызіць, капрызнічаць. *А ты чаго карэ́дзішся, што табе не так?* Белая Ліпа Сен.

КАРЭ́ □ ЛІК *м., пагардл.* Брудны, нехайны чалавек. *Хоць бы памыўся, ходзіш карэ́ □ лікам.* Ветахмо Докш. Параўн. *кара́ўка* ў 2 знач., *каро́ □ слік, кару́ □ за, кару́ □ злік, кары́ □ злік*

КАРЭ́ЛЫ *прым.* Каравы, брудны, запэцканы. *Вазьмі чысту анучку, дак лепі за той карэ́лы бінт* . Чарневічы Глыб. *Вядро такое карэ́лае , што глядзець страшна.* Лазы Тал. Параўн. *каро́ □ слівы.*

КАРЭ́ □ МІСЛА, КАРЕ́ □ МЫСЛА *гл.* КАРО́ □ МІСЛА

КАРЯ́НІ *гл.* КАРЕ́НЬ

КАСА́ □ *ж., перан., бат.* 1. Пляцёнка цыбулі. *На сцяне ко́ □ □ сы цыбулі вісяць, харошыя такія косы.* Далёкія, Дрысвяты Брасл., Марцінава В.-Дзв. 2. Агурочнае сцябло. *Выбіраць гуркі нада астаражна, каб ко́ □ сы не зламіць.* Гарэлькі Дубр. 3. Бацвінне морквы. *Морква сваю касу́ распусціла , пэўна, ужо і карэнне ёсць.* Азярцы Глыб.

КАСАВА́ЦЦА *незак.* Саромецца, бянтэжыцца. *Пяць перад дзяўчатамі ён касава́ўся.* Савуткі Шарк.

КАСАВІ́ □ ДЛА, КАСАВІ́ □ ЛА КАСАВІ́ □ ЛНА, КАСАВІ́ □ ЛЬНА, КАСАЎЁ́, КАСАЎІ́ШЧА, КАСІ́ДЛО □ *н.* Ручка ў касе, кассё. *Касаві́ □ длаў многа ў запасе.* Надазер'е Глыб. *Касу прыкрапляюць да касаві́ □ ла банькай.* Мікалаёва Міёр. *Касаві́ □ лна ўжо знасілася.* Слабодка Леп. *Касаві́ □ льна ўторкні ў зямлю і тачы касу.* Туркова Міёр. *Добрае касаві́ □ у касе.* Задуброўе Віц., Ясевічы Глыб., Гарэлькі Дубр. *Дзе тое касаві́шча, што зламалася ўчора?* Езярышча Гар. *Касу на новае касі́дло □ насадзіў.* Крыпулі Докш.

КАСА́Ч *гл.* КАСУ́Н ¹

КАСІ́ДЛО □ *гл.* КАСАВІ́ □ ДЛА

КАСНІ́ЧКА *ж.* Каснік, істужка, якая ўплятаецца ў касу. *А даўней жа касні́чкі завязвалі.* Спігальшчына Міёр.

КА́СНЫ *прым.* Надакучлівы, назойлівы. *Не будзь такей ка́снай.* Кулакова Віц.

КАСТРА́ □ *ж., КАСТРІ́ □ ВА н., бат.* Крапіва. *Каля хаты кастры́ поўна .* Грыцы Глыб. *Зарасла сцяга кастро́ □ й ды бур'янам.* Жары Рас. *Кастры́ □ ва столькі нарасло, што к хлеву не падайці.* Вадзянікі Гар.

КА □ СТРІ́К, КА □ СТРЫ́К *м.* Невялікае вогнішча. *Ка □ стрі́к палілі ў лесе.* Сушчова Віц. *Падкінь дроў у ка □ стры́к.* Антонаўка Арш.

КАСТРЫ́ □ ЦА *ж.* Апалая хваёвая ігліца. *Калі быстра ідзеш, то кастры́ □ ца ў ногі не так колецца.* Багушэўск Сен.

КАСУ́Н¹, КАСА́Ч, КАСЬБИ □ Т.м. Касец. *Касуны́ мае на полі есці захацелі, абед панясу. Паташня Міёр. Касач з яго, канешне, абы-які. Лескавічы Шум. Касьбіто □ ў на полі многа. Дрыгучы Міёр.*

КАСУ́Н² м., заал. Заяц. *Касун кала самай дарогі прабег . Яроненкі Гар.*

КАСЦЁ́НЬ м. Халоднае, марознае надвор'е. *Куды ты сабраўся ў такі касцёнь? Шухаўцы Дубр.*

КАСЦЁ́ЛЬНЫ прым. Святочны (пра вопратку, у якой звычайна ходзяць у касцёл). *Сёння свята, нада плацце касцёльнае адзець. Сухавежа Міёр.*

КАСЦЁ́Р м., бат. Чорнае зерне ў коласе; зерне нізкага гатунку. *У каласах касцёр відзела. Ског Сен. Дадуць табе касцяра □ якога другога сорту. Стар Лёзн.*

КАСЦЯ́ □ ж. Косць. *Паставіла варыць касцю □ для супа. Вялікае Сяло Сен.*

КАСЬБАВА́ЦЬ незак. Касіць. *Хоць малы, а касьбу́е лоўка . Шарагі Міёр.*

КАСЬБИ □ Т гл.КАСУ́Н¹

КАСЯ́ □ К.м. Хустка. *Кася □ к на галаве павязаны. Лазічы Глыб.*

КАСЯ́ □ РК.ж. Каса. *Кася □ рку крэпка падбіў. Іванск Чаш.*

КАТА́ЛКА ж. Качалка, круглая палка для разгладжвання бялізны качаннем. *Ката □ лкай зручней прасаваць. Спрынды Брасл. Раней уцюгоў не было, прасавалі ката □ лкай. Балаі Міёр. Недзе і ў нас у старой хаце ката □ лка была. Ракаў Засценак Сен.*

КАТА́НКА¹ ж. Ватоўка. *Паглядзі на маю ката́нку : тут латка на латке, алі ж мне не хочыцца яе выкідываць. Горкі Леп. Параўн. куфа □ йка, куфа □ йчына, куха □ йка, кухва □ йка.*

КАТА́НКА² ж. Лаянка. *Ну, прыдзі ты толькі дамоў, я табе такую ката́нку выдам. Мікалаёва Міёр.*

КА □ ТА́НКИ, КАТА □ НКІ.мн. Валёнкі. *Ка □ танкі ў краму завезлі. Псуя Глыб. Зіма халодная была, людзі ў ка □ танках хадзілі. Косарава Глыб. Зімой у ката □ нках самы раз. Езярышча Гар.*

КАТАРО □ ЎКА ж. Катар, прастуднае захворванне. *Нічым не хварэла, калі толькі якая катаро □ ўка. Буцавічы Паст.*

КАТКІ́ мн., бат. Коцікі, суквецці з дробных кветчак у некаторых дрэвавых раслін. *Каткі □ на вярбе паявілісь. Крынкі Лёзн.*

КАТЛАВУ́ХА ж. Самагон, выгнаны ў катле на вогнішчы. *Усю ноч катлаву́ху гналі. Арцёмава Лёзн. Параўн. кусто □ ўка.*

КАТЛЯК, КАТУЛЬ, КАЦЮ□К, КАЧУ□Р м., КАЦЮ□ЛКА, КАЧУ□ЛКА, КАЧУРКА ж. Калода, цурбан; кароткае бервяно. Нада на днях катлякі ў драўнік перанесці . Дольдзева Сен. Катлякоў бальшая гара ляжыць . Ульянавічы Сен. Катулёў дзесяць з лесу прывёз. Вярэчка Гар. За лета кацюкоў на зіму сабе навазілі. Кавалі Лёзн. Вазьміце два качурь на д вары і здэлайце лаўку. Дроздава Тал. Парэзали дровы на качурь . Косарава Глыб. Кацюлкі пад наветку нада ўбіраць . Гута Паст. Качулкі пакалоць трэба да зімы. Славені Тал. Качуркі такія тоўстыя. Ухлё Чаш.

КАТЛЯРОК м. Чыгунок. Катлярók пастаўлю ў печ, а сама пабягу кароўку даіць. Мікіціха Шум.

КАТОК м. Шына. Нада срочна на калёсах каток змяніць . Гарэлькі Дубр. Ноччу каткі з калёс паснімалі. Рускі Шум.

КАТУЛЬ гл. КАТЛЯК

КАТУСЬ гл. КАЦЬРА

КАТУХ м., заал. Певень. Уранку, пакуль кароў выганяць, катухі запелі. Палата Пол. Параўн. каплун, курундзюк.

КАТУХА ж. Курасадня, седала. Катуха□ ў хлеме зламалася. Опса Брасл. Параўн. карусонне, красадня, крусодня, крусонне, крысодня, крысонне, курсонне, куросанне, курусоннік, крашэць, крашэсь, курашэ□сце, курашэць.

КАТУ□ЛКА, КАЦЁЛКА ж. Качулка, прыстасаванне для даставання катлоў з печы. Каля печы аж чатыры кату□лкі. Езярышча Гар. Падлажы кацёлку, а то чыгун цяжкі. Нізкабор'е Віц.

КАЎБУ□Х м. 1. Страўнік. Ніхто ні на што ні глядзіць, а толькі думаіць, як набіць свой каўбу□х. Клясціцы Рас. 2. кулін. Свіны страўнік, начынены ліверам. Як свінню заб'ём, каўбух здэлаім. Езярышча Гар. Каўбу□х падгарэў. Арляны Сен. Параўн. кіндзюк, кіндзю□х, клундзю□к, клындзю□к, кулундзю□к, курдзю□к у 2 знач., куцю□к.

КАЎГІ□РКА ж. Коўш. Зачэрпнула каўгі□ркай вады з вядра. Маргойцы Сен.

КАЎЗАТА□ ж. Каўзота, слізгота. Ну і каўзата□ на вуліцы. Пачаевічы Чаш.

КАЎЗІЛЯЦА незак. Гушкаца. Не каўзіляйся на стуле, а то зламаеш і ўпадзеш. Лазічы Глыб.

КАЎКА¹ ж., заал. Варона. Каўкі меншыі, чым галкі, і ў іх крылли сівыі. Дзёрнавічы В.-Дзв. Каўкі сённа нешта раскры чаліся. Празарокі Глыб.

КА□ЎКА² ж., заал. Кошка. Ка□ўка мая ўсё лапчыцца. Забалацце Арш.

КА□ ЁКАЦЬ, КЯ□ ЁКАЦЬ *незак.* Мяўкаць (пра ката). Кошка ка□ ёкаіць, малака хочыць. Канашы Гар. Я думаю, хто гэта ка□ ёкаець, а гэта кот за печчу. Бярозаўка Докш., Гарэлькі, Косціна Дубр. Ката нада ўпусціць, а то недзе кя□ ёкае пад дзвярамі. Петрунова Глыб. Параўн. курнявіць. 2. перан. Мармытаць, неразборліва гаварыць. Што ты каўкаіш там – не чую. Мазалава Віц. 3. перан. Выпрошваць. Толькі не каўкай , куплю, што просіш. Слабодка Чаш.

КАЎКНУЦЬ *зак.* 1. Мяўкнуць. Ці не кот каўкнуў? Кулакова Віц. 2. перан. Мармытнуць, неразборліва сказаць. Баба з печы нешта каўкнула ў адказ . Вярэчча Гар. 3. перан. Падаць голас, азвацца. Так яна і не каўкнула нам, усё цярпела. Чашнікі.

КАЎТО□ Км. Глыток. Выпі хоць два каўткі□ .Бяседы Леп.

КАХАЊІК *м.* Любы, каханы. Сёння прыйдзець яе каханік . Пагарэлае Леп.

КАХЛЯ□ НКА *ж.* Кафляная печ. Кахля□ нку нада вытапіць. Коўзаны Паст.

КАЦЁЛКА *гл.* КАТУ□ ЛКА

КАЦУБЕ□ ШКА *ж.* Качарга. Кацубе□ шка не на месце стаіць. Жабыкі Дубр. Параўн. каве□ня, кавэ□ня, камяня□, качорга, качэрга.

КАЦЮ□К *гл.* КАТЛЯК

КАЦЯЊЕНАК *м.* Кацяня. А ў мяне дзе тое багацце, кацянёнак адзін. Баршчоўка Віц. Рібяты кацянёнка пріняслі, гаворюць, пародзістыі. Канашы Гар., Сваташыцы Дубр. Параўн. котка ў 1 знач.

КАЦЯРА, КАШАК, КІЦЮК, *ласк.* КАТУСЬ *м.* Кот. Ну і коці ў твайго кацяры. Гарбацэвічы Арш. Ну й кацяру выгадавалі. Нямойта Сен. Майго кашака Пушком унукі завуць . Кублічы Уш. Ладный кіцюк у вас . Опса Брасл. Катусь ты мой , дзе ты цягаўся? Дзегцяры Брасл.

КАЦЯРЫЊКА *ж.*, *заал.* Хрушч. Як малыя былі , трэслі кацярынькі з ветак у маі. Гарбачы Беш.

КАЧАДЫК *м.* Прылада, з дапамогай якой плялі лапці. У майго дзеда свой качадык быў , і вот ён плёў, усіх у лапці абуваў. Лужкі Шарк.

КАЧАЛКА *ж.* Таўкач, прылада ў выглядзе качалкі, якой таўкуць што-н. Нада растаўчы бульбу качалкай і дабавіць зялёнай цыбулі. Сахнавічы Глыб.

КАЧАНУЦЬ *зак.* Калыхнуць. Качані дрэва , каб яблык сабраць. Пушкі Лёзн.

КАЧАРКА *ж.* Качка. Качарка ля самага берага была . Багушэўск Сен.

КАЧАРЭЖКА ж., бат. Храпка. Люблю грызці качарэжкі . Свіркі Докш. Парасяты не ядуць дажа качарэжкі . Ульянавічы Сен. Качарэжкі каля катуха валяліся. Краснаполле Рас.

КАЧАРЭЖНЯ ж. Качарэжнік. Ля качарэжні вядро з вадой пастаў. Велеўшчына Леп. Параўн. каве□льня, каме□шнік.

КАЧКА ж. Драўляная лодка. Чатыры чалавекі кáчка можа і не вытрымаць. Мілашкі Брасл.

КАЧОРГА, КАЧЭРГА ж. Качарга. Вазьмі качэргу й паглядзі ў печы. Ветрына Пол. На качэргу во стаў . Глядзі куды йдзеш! Лётцы Віц. Ты качэргай зацані кацёл , будзе лягчэй цягнуць. Мельніца Шарк. Параўн. каве□ня, кавэ□ня, камяня□, кацубе□шка.

КАЧУ□ЛКА гл. КАТЛЯК

КАЧУ□Р, КАЧУ□РКА гл. КАТЛЯК

КАЧЭЛЯ ж. Калыска, люлька. Для рабёначка качэлю муж рабіў. Галбея Паст. Параўн. калубэль.

КАЧЭРГА гл. КАЧОРГА

КАША□К гл. КАЦЬРА

КАШАЛА¹, памянш. КАШАЧКА ж., КОШАЛЬ, КОШАР м.

1. Кашэль; вялікі кош; карзіна. На дварэ вазьмі кашалу . Арляны Сен. Бяры кашалу, пойдзем кароў карміць. Грушава Чаш. Назбіраў кашачку яблыкаў . Макаравічы Докш. Мы кошалем не пользуімся, а ён так стаіць: мала лі што? Азёркі Гар. Кошар ледзь прынёс, аж запарыўся. Баяноўшчына Пол. Параўн. кілунка, кóрфа, кóрхла, кўбал. 2. перан. Нязграбны чалавек. Кашала ты, не глядзіш, куды ідзеш. Акцябрскі Чаш. Параўн. кашандá.

КАШАЛА² ж. Калёсы з драбінамі. Столька сена на кашалу ўцягнулі, аж страх! Лялеўшчына Гар.

КАШАЛІЦЬ незак., перан. Пустасловіць. Ты не кашалі , а бярыся за работу. Стралкі В.-Дзв., Грушава Чаш.

КАШАЛЯЦЦА незак. Блытацца. Запрі ката ў хлеў , кашаляецца пад нагамі на кухні . Канашы Гар. Трава кашаляецца пад нагамі. Завольша Лёзн.

КАШАНДА аг., асудж. Нязграбны чалавек. Як прайдзіць гэта кашандá, то кацёл аберніць, то вядро перакуліць. Пусташы Пол. Параўн. кашала¹ ў 2 знач.

КАШАРЬЦЦА незак. Мыцца. Трэба хутчэй кашарыцца , а то не паспею сабрацца. Косарава Глыб.

КАШАРЬЦЬ незак. Паляваць на мышэй (пра ката). Кот у гаражэ кашарыць. Кавалі Глыб.

КАШАТНІК м. Чалавек, які любіць гуляць, забаўляцца з катом. Ката трогаў – ідзі рукі памый, кашатнік. Казловічы Гар.

КАША́ТЫ *мн.* Кацяняты. *Кошка прывяла аж пяць каша́т .*
Рацькава Уш.

КАША́ЧКА *гл.* КАШАЛА́¹

КАШЛЯ́ВЫ *прым.* Хворы, які кашляе. *Зусім кашля́вая стала, да ўрача нада.* Іванск Чаш.

КАШЭ́ЛЬ *м.* Кашалёк. *Дай кашэ́ль, пайду ў магазін.* Баева Дубр. *А ім абы кашэ́ль набіць . Што ім тыя дзеці нада?* Шыбекі Арш.

КАЯ́К *м.* Невялікая лодка з вёсламі на двух чалавек. *У суседнюю вёску плавалі на каяку́.* Гута Паст.

КВАКУ́ХА, КВО́ЧКА, КВО́ШКА *ж., заал.* 1. Квактуха, курыца, якая выседжае або водзіць куранят. *Нада пасадзіць ціплят пад кваку́ху .* Жукоўшчына Шарк. *У нашай квочкі й цыпляткі скоро выведуцца.* Бачэйкава Беш. *Квочку ў хлеў пасадзіла.* Савінічы Сен. *Нешта мая квочка доўга сядзіць на яйках.* Вішня Шум. *Параўн. клуша, клушка ў 1 знач., кураво□дзіха.* 2. Качка. *Кво□чки сёлета добрыя, пуху многа, дык буду на падушку збіраць.* Межава Арш.

КВА́РТА, *памяни.* КВАТЭ́РКА *ж.* Кубак, конаўка. *Поўную кварту малака наліла.* Пішчалава Арш. *Налі мне малачка кварту.* Быцава Беш. *Падай ты мне вады кварту .* Гунчанкі, Котава Віц. *Налі мне малака во ў гэтую кватэ́рку.* Абрамава В.-Дзв. *Параўн. корчык, кубар, кубарка ў 2 знач., кўхлік.*

КВА́СКА *ж.* Дзяжа. *Агуркі, памідоры, яблыкі – усё ў кваскі залажывалі.* Кальшкі Лёзн.

КВА́СНУЦЬ *незак.* Кіснуць. *Агуркі ўжо тры дні кваснуць .*
Забор'е Рас.

КВАСО́Л *м., кулін.* Расол, вадкасць з прыправамі і сокам засоленых у ёй агуркоў. *Квасо́л памутнеў, вазьмі злі да пракіяці.*
Машчоны Сен.

КВАСО́ЛЬНИК *м., кулін.* Суп з фасолі. *К абеду квасо́льніку зварім.* Канашы Гар.

КВАСО́ЎКА *ж., кулін.* Квас. *Квасо́ўку на холад вынесі .*
Крынкі Лёзн.

КВАТЭ́РКА *гл.* КВА□РТА

КВАТЭ́РЫНА *ж.* Вароты. *Зноў кватэ́рына расчынена , надаеў гэты вецер.* Сахнавічы Глыб.

КВАХТУ́ННЯ *ж., неадабр.* Жанчына, якая скардзіцца на жыццё. *Во й квахту́ння йдзець.* Мяшкова Тал.

КВАЦЕ́РА, КВАЦІ́РА *ж.* Кватэра. *Кваце́ру яму бацька памог строіць.* Кулакова Віц. *У маіх кваці́ра ў горадзе.* Суша Леп.

КВАЦІ́РАНТ *м.* Кватарант. *Кваці́рант мой харошы́ маліц .*
Канашы Гар. *Раней у мяне часта кваці́ранты былі.* Турлы Паст.

КВАШАЊІНА ж., КВАШАЊНЕ н., толькі адз., кулін. Халадзец. *Квашаніна гэты раз нішто сабе* . Пліса Глыб. *Печ стапілася – квашаніну пара ставіць у жар* . Шабаны Паст. *Замачыла ногі на квашаніну* . Смалоўка Сен. *Вечарам бульбы з квашанінай пад 'ядзім*. Далёкія Брасл. *На вячэру квашанне з бульбай будзіць*. Жарцы Леп.

КВАШАЊКА ж., кулін. Квашаная капуста. *Квашанку за зіму ўсю паелі, ды й дзеці ў горад бралі*. Лялеўшчына Гар.

КВАШАЊНЕ гл. КВАШАЊІНА

КВАШЊЯ ж. 1. Працэс квашання. *У кожнай сям'і квашнію па-рознаму праводзяць*. Панізоўе Арш. 2. Дзежка для закваскі хлебнага цеста. *Разводзілі цеста ў квашні* . Балаі Міёр. 3. перан., абразл. Тоўстая непаваротлівая жанчына. *Нейкую квашнію, а не бабу ўзяў сабе ў жонкі*. Смалоўка Гар. Параўн. *клу́ша, клу́шка ў 2 знач., клы́мза, кулёма*.

КВІТ, КВІТОК м. Квітанцыя. *Учора квіт за свет прынеслі*. Чарасы Міёр. *Паглядзі квіток у стале на кухні*. Вярэчча Гар.

КВОЛЬ ж., толькі адз. Кволасць. *Кволь нейкая напала на дзеўку*. Чапукі Міёр.

КВÓЧ м., рыб. Рыбалоўная драўляная прылада для прываблівання сама. *Пайду квоч закідваць, можа, соміка якога злаўлю*. Крывое Сяло Шум.

КВОЧКА гл. КВАКУ́ХА

КВÓЧЫЦЬ незак., рыб. Прывабліваць сама пры дапамозе спецыяльнай прылады. *Пасля абед паіду квóчыць*. Крывое Сяло Шум.

КВÓШКА гл. КВАКУ́ХА

КВЭЦАЊІК м. Неахайны чалавек. *Толькі памыю, дык гэты квэцанік апяць гразі нанясець, натопчыць, нагадзіць кругом*. Забалацце Арш.

КВЯТЛО́ н., зб., КВЯТÓЊІКІ, КВЯТЫ́ мн. Кветкі. *Квятла ў гародчыку нарасло: і піоны, і розы*. Кавалі Глыб. *Запах ад квятóнікаў усюды*. Чарневічы Глыб. *Пад вокны кваты садзілі*. Абаляны Брасл. *Схадзі ты лепш прапалі кваты ў гародчыку* . Макаравічы Докш. *Вунь якія кваты павырасталі, аж над плотам стаяць*. Белішкі Паст.

КВЯТЊІК м. Кветнік, клумба, палісаднік. *Квятнік за лета разы тры палола, а ўсё тАрава*. Ахрэмаўцы Брасл. Параўн. *клубнік, клёмба*.

КВЯТУ́РКА, КЯТУ́РКА ж. Шырынка. *Зашипіў бы квятурку ў штанах*. Сяляўшчына Рас. *Кятурку зашипілі, ходзіш абы-як*. Дзёрнавічы В.-Дзв. *Кятуркі ў штанах цяпер усё на молніі, а не на гузіках*. Язна Міёр.

КЕБ злуч. Каб. *Трэба, кеб яно мінут пяць пакіпела, а потым ужо можна наліваць у банкі.* Замачак Чаш.

КЕДЫ гл. КАДА

КЕП м., абразл. Дурань, неразумны чалавек. *Васька такі кеп, нічога па-людску не здзелаіць.* Мішкавічы Шум.

КЕПЦІ, КІПЦІ мн. Пазногці. *Во дзеўка кепці адрасціла!* Казлоўшчына Паст. *Гэта ўжо зараз модна стала, каб кепці доўгія былі.* Куніцкія Паст. *І нашто такія кепці расціць?* Верамееўшчына Дубр. *З такімі кіпцямі толькі бульбу й капаць.* Ноўка Гар.

КЕРАСІНКА ж. Лямба-газоўка. *На стале керасінка разам з ядой стаяла.* Міхалінава Лёзн. *Раньшы керасінка была ва ўсіх, электрычства ж не зналі.* Лугавыя Віц. Параўн. *капцёлка, капцёрка, капцілка, капцюлька, капцюрка, капцюшка.*

КЕРЗАЧЫ, КІРЗАЧЫ мн. Кірзавыя боты. *Мужыкі і осенню, і вясной, і летам у керзачах хадзілі.* Задуброўе Віц. *Надзеў кірзачы і пашоў капаць картошку.* Антонаўка Арш.

КЕРХАЦЬ гл. КАРХАЦЬ

КЕЎКАЦЬ незак., экспр. Жыць. *Адна во ў хаце засталася, кеўкаю патроху.* Верамееўшчына Дубр.

КЕЎКАННЕ н. Мяўканне. *Чую кеўканне, а эта кацянянак на вярбу залез, а злезці баіцца.* Баева Дубр.

КЕШКАЦЦА незак., экспр. Корпацца, марудна рабіць што-н. *Бацька нешта доўга кешкаўся ў хляве.* Шоці Глыб. *Колькі ты будзеш квасоль лушчыць? Цэлы дзень кешкаешся.* Лазы Тал. Параўн. *калупацца, калыпацца, кнупіцца, копацца.*

КІВАЛА н. Сажань, прылада для абмервання зямельных участкаў. *Брыгадзір во з ківалам ходзіць.* Тумінічы Арш. Параўн. *каза¹, копаца ў 1 знач., кавяла¹.*

КІВАСТЫ прым. Які з цяжкасцю ходзіць, хістаецца пры хадзьбе. *Заўсягды ходзіць такі ківасты.* Мікіціха Шум.

КІДАНУЦЬ зак., экспр. Кінуць, шпурнуць. *А пасля як кіданула ложку аб стол.* Залучча Гар.

КІДКІ прым. Неўранаважаны, неспакойны (пра чалавека). *А ты не будзь такі кідкі.* Мядзведзева В.-Дзв.

КІЁК м. Ківок, аднакратны нахіл галавы ў знак прывітання, згоды. *Нічога не сказаў, адзін кіёк галавой толькі і здзелаў.* Петрашы Тал.

КІЁЛКА, КІЁЎКА ж., бат. Катах чароту. *Як малыя былі, збіралі чорныя кіёлкі ў букеты.* Васюкі Шарк. *Нашто вы кіёўкі на двары раскідалі?* Запруддзе Глыб.

КІЁЎКІ мн. Катахі кукурузы. *Бывала, наварыш кіёвак, наясіся, і болей нічога не нада.* Арляны Сен., Гараны Пол.

КІЛАВА́ТЫ, КІЛА́ТЫ *прым.* 1. Малы, нягеглы, хваравіты. *І кармлю, здаецца, добра, і ўхажываю, а парсючок мой ні расцець, кілаваты нейкі.* Зарэчча Гар. *Скажы кілатаму свайму, каб у мой сад ні лазіў.* Пальмінка Гар. Параўн. *кажана□ты, кару□злы, курда□ты, курта□ты* ў 1 знач., *крапялю□ткі.* 2. *перан.* Дуплаваты. *Дрэва старае, кілатае.* Іванаўка Гар. *Капушта ўся кілатая, да аднаго качана.* Сяляўшчына Рас.

КІЛАНІ́НА, КІЛУ́НІНА *ж.*, *толькі адз.* Мяса ці сала некастрыраванага парсюка. *Кіланіны етай нісколька ні хачупахніць.* Канашы Гар. *Саседка кілунінуверна, жаріць.* Забор'е Рас.

КІЛА́ТЫ гл. КІЛАВА́ТЫ

КІЛБАСА́, КІЛБАСІ́НА гл. КАЛБАСІ́НА

КІЛЗА́ *ж.* Вуздэчка. *Прынясі кілзу ды каня закілзай.* Чэрцы Леп.

КІЛІ́ЦЬ *незак., экспр.* Надакучваць сваімі размовамі. *Яна кіліла б мяне да ночы, каб дачка не прышла.* Булахі Глыб.

КІЛІ́ШКА *ж.* Кілішак. *Па адной кілішке вып'ем ды пойдзем.* Дразды Беш.

КІЛО□МЕТР *м.* Кіламетр. *Раньшы мы ў школу хадзілі за сем кіло□метраў.* Смаляны Арш. *Пяць кіло□метраў асталося.* Баршчоўка Віц., Ноўка Гар., Чарневічы Глыб., Кавалі Лёзн., Тур'ева Сен.

КІЛУ́Н *м., заал.* Кныр. *Не заню, кідаць кілунá на зіму ці не.* Камоскі Беш. *Кілун у іх бальшэй вырас.* Курына Віц. *Заўтра свінню да кілунá павядзём.* Гатаўшчына, Бараны Глыб. *У іх кілунá закалолі сёння.* Янкавічы Рас. *Кілунá зарэзали, засталася адна свінка.* Акцябрскі Чаш. Параўн. *кірно□с, кнóрус, кнур.*

КІЛУ́НІНА гл. КІЛАНІ́НА

КІЛУ́НКА *ж.* Невялікі кошык. *Кілунка для ягад ужо саўсім старая.* Сянькова Шум. Параўн. *кашалá¹, кашáчка, кошаль, кошар, ко́рфа, ко́рхла, ку́бал.*

КІ́ЛЯ *ж.* Кілаграм. *Калі ж было такое, што дзве кілі сахару тысячу стояць? Шэпелева Глыб. Парсючка ўчора купілі, кіляў дзесяць будзе.* Жакі Паст.

КІМА́РЫЦЬ *незак.* Спаць, драмаць. *Кіма́рыла на лаўкі ў магазіні, хлеб ждаўшы.* Канашы Гар. *Сяджу, кіма́ру троху.* Камаі Паст.

КІ́НДЗІ́ЮК, КІ́НДЗІ́Ю□Х, КЛУ́НДЗІ́ЮК, КЛЫ́НДЗІ́ЮК, КУЛУ́НДЗІ́ЮК, КУРДЗІ́ЮК, *м.* 1. Страўнік у жывёлы. *Наеліся каровы – кіндзі́юк не пераварыць.* Бачэйкава Беш. 2. кулін. Начынены мясам свіны страўнік. *На свята кіндзі́юк будзе.* Дубраўкі Пол. *Кіндзі́юх рабілі ўсей сямейкай.* Свяча Беш. *Клундзі́юк рабілі: наложым мяса ў трыбушок невяльшымі*

кускамі, і вісіць да лета. Лісна В.-Дзв. *Набілі поўны клындзюк* . Мікалаева В.-Дзв. *Будзем кулундзюк вечарам рабіць* . Паташня Міёр. *А курдзюк у ежу добра ідзе* . Алексінічы Сен. Параўн. *каўбух* у 2 знач., *куцю* □к.

КІНШЧЫК м. 1. Кіна механік. *У клубі ўжэ новы кіншчык кіно ставіць*. Канашы Гар. 2. Амаатар глядзець кіно. *Адарвіся ды ідзі паеш, кіншчык*. Зарэчча Гар.

КІНЯГІНІЦА зак. Дасягнуць шлюбнага ўзросту (пра дзяўчыну). *Пасля вайны матка мая якраз кінягінілася* . Азёркі Гар.

КІНЯГІНЯ ж. 1. Дзяўчына на выданні. *Дачка твая ўжэ кінягіня – калі было*. Казловічы Гар. 2. Нявеста, нарачоная. *І я глідзела, як кінягіню выкуплялі*. Канашы Гар.

КІПÉЛЫ у знач. прым. Які кіпяціўся, кіпеў. *Пі, вада тут кіпéлая*. Бігосава В.-Дзв.

КІПЦІ гл. КÉПЦІ

КІРА́ПЛА¹ аг., груб. Разява. *А я старая ўжо* , *кіра́пла*. Ахрэмаўцы Брасл.

КІРА□ПЛА² ж., часцей мн. КІРА□ПЛЫ груб. Рука. *Колькі ж табе казаць можна* , *каб ты кіра́плы свае ўсюды не сувала* ! Ваўчо Уш.

КІРАЎНІЦА ж. Руль веласіпеда. *Прасіла старога, каб зрабіў кіраўніцу, дык ніяк не дабярэцца*. Кашталянаўшчына Глыб. *Глаўнае – умець кіраўніцу правільна дзяржаць* . Астроўшчына Пол. *Кіраўніца ў ровары асела нешта*. Мельніца Шарк.

КІРГÁ ж., заал. Чайка. *Поле аралі сённа, дык аж усыпана было кіргамі*. Новы Пагост Міёр.

КІРГАНÉЦ м. Сякач, прылада, інструмент для раздрабнення, сячэння чаго-н. *Кірганéц ідзі напраў* : *учора зламаўся*. Мікіціха Шум.

КІРЗАЦЦА незак. Сноўдацца, хадзіць без мэты. *А што толку, што ён кірзаецца па лесе днямі?* Вераб'і Пол.

КІРЗАЧЫ́ гл. КЕРЗАЧЫ́

КІРНÓС м. Некастрыраваны кабан. *Як вырвецца кірнós з хлява, дык і пакусаць можа*. Нарыца Паст. Параўн. *кілун, кно* □рус, кнур.

КІРПІЧЫ́НА ж. Цагліна. *Кірпічы́на чуць ні на галаву звалі-лася*. Мазалава Віц. *Па адной кірпічы́ні – і няма кучы*. Смалоўка Сен.

КІРХАЦЬ гл. КÁРХАЦЬ.

КІРХÉКАЛА аг., экспр. Хворае дзіця, якое кашляе. *Куды мне ехаць у горад з гэтым кірхэкалам?* Сабалі Чаш.

КІРЧАЎЦЬ *незак.* Квактаць (пра курыцу). Дзве курыцы кірчаць. Мар'янополле Брасл. Параўн. кло́хаць, кло́хкаць.

КІРШЭНЬ гл. КАРШЭ́НЬ

КІРЬІМЫ *мн.* Вялікія прасторныя пакоі. А што, калі і пабыла ў сына, нічога з яго кір'імамі не зрабілася . Празарокі Глыб.

КІСЛЁЦ, КІСЛІК, КІСЛЮК, КІСЛЯК *м.*, КІСЛАЎКА, КІСЛЯЎКА *ж.*, КІСЛЯ, КІСЛЯЦІНА *ж.*, *зб.*, КІСЛЯЦЕ *н.*, *зб.*

1. Кіслы яблык. Пачаставалі і мяне кісляцём . Дзеркаўшчына Глыб. Ад кіслікаў аскаміну набіла. Храпакі Віц. Антонаўка кісля, адні кілюкі . Забалацце Арш. Кілюкоў цэлую кашолку карове нарвалі. Ластавічы Глыб. Ад гэтага кісляка аж вочы на лоб лезуць. Парф'янава Докш. У старым садзе ўжэ адны кілякі . Пышна Леп. Ну і кіляк, аж есці не хочацца. Сіўцы Паст. І як вы етыя кіслаўкі ядзёце ? Лялеўшчына Гар. Кіслэй пачастуйся . Радзюкі Шарк. Што ты мне за кіляўку даў , сам еш. Паліцы Беш. З кіляціны канпот добр а закатываць. Ткачы Гар. На той яблыні кіляціна адна. Шарагі Міёр. Зноў аднаго кіляця нарвалі. Рамашкава Тал. 2. Кіслае малако, сыракваша. Нада банку з малаком на кіляк паставіць . Бачэйкава Беш. З кіляку тварог зробім. Свірдуны Паст. Не хочаш свежага малака – выпі кілі . Мельніца Шарк. 3. Закваска. Галоўнае, каб кіля́ ў дзяжы не звялася. Урбаны Брасл. 4. перан., *экспр.* Грузны чалавек. Віцька такім кіляком стаў, а быў жа відны маліц. Сокарава Беш.

КІСЛІНА *ж.*, *толькі адз.* Воцат. Кіслінай нада мурашак паліваць. Булахі Глыб.

КІСЛІЦА *ж.*, *зб.*, *бат.* 1. Шчаўе. Набяру кісліцы , што зварым, а што закатаем на зіму. Бігосава В.-Дзв. Адвячоркам у кісліцу сходзім. Вархі Гар. Нарві кісліцы на халаднік Янкавічы Рас. З'ясі кісліцы ў полі – і піць не хочацца. Ског Сен. З кісліцы суп будзе. Бубалі Шум. 2. Парэчкі. Кісліца ўжо паспела Віркі Чаш.

КІСЛЮ́ХА *ж.*, *кулін.* Поліўка. Учора наварыла кіслюхі поўную каструлю. Ахрэмаўцы Брасл.

КІСЛЮК, КІСЛЯ, КІСЛЯК, КІСЛЯЎКА, КІСЛЯЦІНА, КІСЛЯЦЕ гл. КІСЛЁЦ

КІСЦЭ́НЬ *м.*, *бат.* Гронка. Брат дастаў з кармана кісцэнь арэхаў. Асінаўка Сен. Параўн. казёл⁵.

КІСЯЛЁ́ўКА *ж.* 1. Пасудзіна для прыгатавання кісялю. Недзе ж была ў нас кісялёўка – шукай. Луначарскае В.-Дзв. 2. Ме́шалка, вялікая лыжка або палка з кручком на канцы, прызначаная для перамешвання вадкіх страў. Січас як стукну кісялёўкай, раз слухаць не хочыш. Смалоўка Гар. Вазьмі кісялёўку і памяшай поліўку. Сахнавічы Глыб.

КІТА́, *памяни.* КІТКА *ж.*, *с.-г.* Сноп, вязанка. *Нажнеш сноп бобу, і гэта кіта́ называецца.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Вылушчы хоць кіту́ бобу.* Дрыгучы Міёр. *Тры кіты́ змалацілі.* Пралетарыя Уш. *Кіткамі ўсё сена ў пуню панасілі.* Сабалі Чаш. 2. Верх сцябліны. *Ад ветру кіткі аўса дужа калыхаліся.* Верхняе Глыб.

КІТА́ЙКА *ж.* Кітаянка. *Хто кажа, што яна карэйка, а хто кіта́йка.* Халамер’е Гар.

КІТКА *гл.* КІТА́

КІЎБАСА́ *гл.* КАЛБАСІНА

КІХА́ *ж.* Унутраная камера, гумавае абалонка шыны. *Даў грошай унуку, каб сабе новую кіху ў горадзе з бацькам купіў.* Сасноўка Глыб. *Кіху заменім заўтра.* Празарокі Глыб. *У дарозе задзяржалася, нада было памяняць кіху.* Пліса Глыб. *Кіха́ воздух спускае.* Ветахмо Докш. *І кіха́ ў калясо новая пастаўленая, а ехаць не магу.* Вісяты Міёр.

КІХІКАЦЬ *гл.* КА́РХАЦЬ

КІЦІЎКА *гл.* КАЦЬЯРА

КІЧКА *ж.* Жаночая прычоска; гулька. *Свае длі́нныя валасы яна сабірала ў кічку.* Мікіціха Шум.

КІЧОЎКА *ж.* Купіна. *Скокай па кічоўках, можа і дабяромся да сухога.* Губіца Шум.

КІШКІ *толькі мн.* Мязга гарбуза. *Сначала з гарбуза кішкі выпускаім, а тады будзім з яго суп малочный варіць.* Мазалава Віц.

КІЯХ *м., бат.* Пачатак кукурузы. *Пачалі ўжэ кіяхі налівацца, скоро есці будзем.* Крынкі Лёзн.

КІЯШНІК *м., зб., бат.* Чарот. *На балоці кіяшнік – ростам з чалавека, чуць вылізла з яго.* Заазер’е Гар.

КЛАД *м.,* КЛА́ДНЯ *ж.* 1. Складзеныя дровы. *Клад учора наклалі, а ён разваліўся.* Залесе В.-Дзв. *Клад роўна рабі, каб не разваліўся.* Азярцы Глыб. *За дзень два клады́ большых наклала.* Далёкія Брасл. *Дровы склалі ў два клады́.* Косарава Глыб. *У холад кла́дня хутка меншала.* Мельніца Шарк. 2. Калода, на якой сякуць дровы. *Раўней клад пастаў – лягчэй рубіць будзе.* Мельніца Шарк. 3. Стог сена прамавугольнай формы. *Два клады́ сена на полі засталіся, пад дажджэм мокнуць.* Вярэчча Гар. *Суседзі кла́дню пасля дажджу напавілі.* Ластавічы Глыб. 4. Застаронак. *Сёлета кла́дню амал ь што ўсю запоўнілі.* Ластавічы Глыб.

КЛА́ДЗІ *толькі мн.* Кладка, дошкі, пакладзеныя для пераходу праз раку ці ручэй. *Рэчку па кла́дзям пераходзім.* Партызанаўка Віц.

КЛАДЗІШЧА *н.* Могілки. *Тая дарога к кладбішчу ішла . Нядобра гэта, што ў нас свайго кладзішча няма.* Бігосава В.-Дзв. *Заўтра на кладзішча схаджу : па маме дзевяць год будзе.* Выхадцы Лёзн. *На Углянскім кладзішчы ўсе мае пахаронены .* Літусава Сен. *На кладзішчы была, наплакалася.* Узмёны Міёр. *За кладзішчам поле было некалі , а цяпер бур'ян расцець.* Тумінічы Арш.

КЛАДЗЬ *ж.* Перакладзіна на страсе. *На кладзь ключы вешаем.* Жакі Паст.

КЛАДНЯ *гл.* КЛАД

КЛАДОВА *ж.* Кладоўка, памяшканне для захоўвання гаспадарчых рэчаў. *У кладове цёмна.* Коравічы Чаш.

КЛАДУШКА *ж., заал.* Курыца-нясушка. *Кладушка на гняздо ў хлёў пабегла.* Янкавічы Рас.

КЛАПОТА *ж.* Клопат. *Клубніка ў нас – гэта нявесткіна клопота.* Гарэлікі Лёзн.

КЛАСЦЬ, КЛАСЬ *незак.* Класці. *Ні нада тут ключ класць, з сабой бяры.* Сянькова Віц. *Нада ўсё ўсігда клась на места.* Забор'е Рас.

КЛЕВЯРЬШЧА, КЛІВЯРЬШЧА *н.* Канюшынішча, месца, дзе расла канюшына. *Восінню клевярышча араць будзім .* Дзёрнавічы В.-Дзв. *К рэчкі чэріз клівярышча ідзі.* Ноўка Гар.

КЛЕКАТАЎЦЬ *незак., перан.* Глуха, перарывіста грукаць. *Усю ночку дождж па вакну клекатаў.* Мікіціха Шум.

КЛЕНАВІК *м.,* КЛЯНОЎКА *ж.* Кляновік, кляновы сок. *Кленавіку папіла , так харашо.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Па вясне кленавіку нада нагнаць.* Папкі Шарк. *Клянóўка салатзейшая за бярозавік.* Куты Докш. *Жара, дык клянóўку во цэлы дзень п'ю.* Горы Чаш.

КЛЕНЬ, КЛІНЬ *м., заал.* Галавень, прэснаводная рыба сямейства карпавых. *Клень халодную ваду любіць.* Заборцы Докш. *Клінь там дужы ходзіць.* Данілкава Тал.

КЛЕЎКА *ж.* Рэшата. *Падзяржы мне клёўку , грыбы адцэ-дзім.* Стрыжава Беш.

КЛЕЦ *м.* Зуб у баране. *Нада было б у баране клец зрабіць.* Туркова Міёр.

КЛЁШЧЫКІ *мн., бат.* Грыбы ваўчкі. *Вось яны, клёшчыкі, растуць.* Ушачы.

КЛЁМБА *ж.* Клумба, кветнік, палісаднік. *Усякіх кветак на клёмбе панасадзілі.* Пашкі Шарк. *Параўн. квятнік, клубнік.*

КЛІБЗА, КЛІБІНА *ж.* 1. Дубец; лазіна. *Па табе ўжэ даўно клібіна плачыць.* Сакольнікі Віц. *Ідзу ў хату, а то клібіну вазьму.* Пруды Пол. 2. *перан., груб.* Высокая, нязграбная дзяўчына. *Хто*

етую клі́бзу заму́ж возьми́ць? Канаши Гар. А маёй клібі́ні штодня наряды новы́ давай. Касачы Віц.

КЛІВЯРІШЧА гл. КЛЕВЯРЬШЧА

КЛІВЯРЬІНА ж., адзінк. Адна расліна канюшыны. Во якая клі́вьяры́на выра́сла – што значы́ць спагно́іная зямля. Баева Дубр.

КЛІК м. Крык. З лесу клі́к пачу́лі. Узме́ны Міёр.

КЛІНЬ гл. КЛЕНЬ

КЛЮ́КЦЫ то́лькі мн., ку́лін. Бульбяныя бліны з мясам. У мамы смачны́я клю́кцы заўсе́ды. Дразды Беш.

КЛЮ́ХАЦЬ, КЛЮ́ХКАЦЬ незак. Квактаць (пра курыцу). Куры нешта клю́хаю́ць. Бораўна, Забалоцце Леп. Курыца наша клю́хкае на ўсю вуліцу. Сар’я В.-Дзв. Параўн. кірча́ць.

КЛУ́БНІК м. Клумба, кветнік, палісаднік. Травы ў клу́бніку – хо́ць касой касі. Шарагі Міёр. Параўн. квятні́к, клёмба.

КЛУБНІ́К м., то́лькі адз., зб. Клубніцы. Сёлета клубні́к у нас прапаў увесь. Бігосава В.-Дзв. Пайду клубні́к хо́ць трошку прапа́лю. Канаши Гар. У гэтым годзе клубні́к добры быў Папшулі Міёр.

КЛУ́ДКА ж. Клямка. Закрый дзверы на клу́дку. Укля Брасл.

КЛУ́МАК м. Клунак, хатуль. Уперад сумак не вялося, дык завяжыш у клу́мак і за плечы. Лазы Тал.

КЛУ́НДЗЮ́К гл. КІ́НДЗЮ́К

КЛУ́НУЦЬ зак. Падміргнуць. Клу́неш мне тады, але глядзі, каб ні ўбачыў ніхто. Мікіціха Шум.

КЛУ́НЯ ж. Пуня, адрына, пабудова для захоўвання сена. Схадзі за віламі ў клу́ню. Быцава Беш. Схадзіў бы сам у клу́ню ды паглядзеў, як і што там. Гілі Чаш.

КЛУ́ША, КЛУ́ШКА ж., заал. 1. Квактуха, курыца, якая выседжвае або водзіць куранят. Учора маці клу́шу паса́дзіла на яйкі. Мнюта Глыб. Клу́шкі пад карыта паса́джу. Камаі Паст. У сінавалі ў мяне ўжо дзве клу́шкі сядзіць. Новая Зара Чаш. Параўн. кваку́ха, кво́чка, кво́шка ў 1 знач., кураво́дзіха. 2. перан., экспр. Непаваротлівая жанчына ці дзяўчына. З такой клу́шай разві ягад назбіраеш. Кулакова Віц. Стаіш, як клу́ша, кручэй паварочвайся. Запруддзе Глыб. І як з такой клу́шай жыве ён ? Новая Зара Чаш. Параўн. ква́шня ў 3 знач., клы́мза, кулёма.

КЛЫ́БАТЫ пры́м. Кульгавы (пра чалавека). Што ты хочаш, ён клы́баты чалавек. Круткі Паст.

КЛЫ́БУ́Н м., іран. Кульгавы чалавек. Мой клы́бу́н зноў недзе соўгае́цца. Сабалі Чаш. Параўн. кавяла́ ў 3 знач., крыві́ндзя, крыву́ля.

КЛЫ́ЖНЯ ж. Нага вялікага памеру. Малая твая такія клы́жні маіць. Іванькі Міёр.

КЛЫК м. Зубец у граблях. *Ад тваёй працы ў граблях адзін клык застаўся.* Крыўкі Шарк. *Сена не ўмееш грабіць, вечна клькі ў граблях паціраеш.* Шарагі Міёр.

КЛЫМЗА аг., груб. Непаваротлівая, павольная ў рухах жанчына. *Пакуль тая клымза дойдзе , дык я ўспею справіцца.* Замочак Чаш. Параўн. *квашня* □ ў 3 знач., *клуша, клу* □ *шка* ў 2 знач., *кулёма.*

КЛЫНДЗЮК гл. КИНДЗЮК

КЛЫЧЫЦЬ незак. 1. Забаўляць (пра дзіця). *Работа стаіць, німа калі цібе кльчыць .* Ноўка Гар. 2. Камячыць, ціскаць. *Перастань кльчыць кацёнка .* Канева Сен. *Хопіць таго малога ката кль* □ *чыць.* Гілі Чаш. Параўн. *коцаць.*

КЛЭБА прысл. Добра, цудоўна. *Ну як палучылась, клэба? А ты гаварыў!* Антонаўка Арш.

КЛЮКА, КЛЮКА́ ж. Кій, палка. *На пасту клюку вазьмі , усё ж каровы будуць баяцца.* Мельніца Шарк. *Як дам клюкой па спіне, калі не сціхнеш.* Забор'е Глыб. Параўн. *кавінька.*

КЛЮКУ́ШКА ж. Прылада, якой выграбаюць жар з печы. *Вазьмі клюкушку, вычысі спачатку, а патам і дровы наложыш.* Вядзерава Беш.

КЛЮПІ́ШНЯ ж., заал. Клюшня, канечная частка ножкі рака і ракападобных. *Многа ракаў было з адной клюпішняй .* Сокарава Беш.

КЛЮ́ШНІ мн., перан., іран. Пальцы. *Цэлы дзень сёння клюшні ломіць.* Курылаўшчына Беш.

КЛЯНО́ЎКА гл. КЛЕНАВІ́К

КЛЯНРО́К м. Гаршчочак. *Апошні клянрок з мёдам аддала .* Стрыжава Беш.

КЛЯ́ПА¹ ж. Лацкан. *У дзеда быў пінжак з шырокімі кляпамі.* Пашкі Шарк.

КЛЯ́ПА² ж. Нарасць на ствале дрэва. *Паглядзі во, што за кляпа на бярозе.* Вялікая Пярэспа Сен.

КНО́РУС, КНУР м., заал. Кныр, самец свінні. *Адгадавалі сытнага кноруса.* Тупічына Шарк. *Свінку нада было б да кнурá звадзіць.* Задуброўе Віц. *У каго гэта кнур ёсць, каб свінню падпусціць.* Завараты Глыб. *Забілі кнурá, сталі сала жарыць, а яно ўсё ў пене.* Сакалянка Гал. Параўн. *кілу́н, кірно* □ *с.*

КНУР гл. КНО́РУС

КНЬПІ́ЦЦА незак., экспр. Корпацца, марудна рабіць што-н. *Хваціць кньпіцца, збірайся.* Залучча Гар. *Усё рання ў хаці кньпілася, а што зрабіла?* Смалоўка Гар. Параўн. *калупа́цца, калы́пацца, кешка́цца, ко́бацца.*

КНЬІРЫЦЬ, КНЬІРІЦЬ *незак., экспр.* Вышукваць, шнарыць. *Захажу ў спальню , а там цыганка нешта кньюрыць і прыгаварываіць.* Забор'е Чаш. *Ні нада кньюрыць: нічога німа тут.* Залучча Гар.

КНЬІХАЦЬ *незак.* Хныкаць. *Чаго ты сядзіш і кньюхаеш ?* Гарадок. *Хваціць кньюхаць, хадзі ўжэ на рукі вазьму.* Селішча Гар.

КНЬІЧЫЦЬ¹ *незак., экспр.* Клянчыць. *Кныч не кныч – нічога ні палучыш.* Канашы Гар.

КНЬІЧЫЦЬ² *незак.* Поўзаць, шавяліцца (пра насякомых). *Кньючыць нехта пад плаццем.* Буднікі Беш.

КНЭБЕЛЬ *м.* Пуга, бізун. *Вылупі яго кнэблем – наступны раз не палезе.* Пашкі Шарк.

КНЭБЛІ *толькі мн.* Ціскі. *Кнэблі – ціскі такія – яшчэ ў майго дзеда былі.* Лісна В.-Дзв.

КНЯГАЦЬ *незак.* Настойліва, надакучліва паўтараць што-н. у размове. *Што ты кньюгаеш мне тут, знаю сама, як лепі зрабіць.* Туркава Міёр.

КОБАЦЦА *незак., экспр.* Корпацца, марудна рабіць што-н. *Ну, будзе табе ўжэ кобацца, людзі ўсе на полі ўжэ.* Камень Леп. Параўн. *калупацца, калыпацца, кешкацца, кньюціцца.*

КОБЛІК *м., заал.* Пячкур, невялікая рачная рыба сямейства карпавых. *Коблік у светлых месцах вадзіцца любіць .* Заборцы Докш.

КОВАРАТ *м.* Вароты, брама. *Прайшоў праз коварат і стаў на двары.* Кашчына Чаш.

КОДЛА¹ *ж.* Кампанія, група знаёмых ці блізкіх людзей. *Усёй кодлай у хату завалілі , ногі нават не абмёўшы.* Нямойта Сен. *Наканец-та ўся кодла сабралася .* Мельніца Шарк. Параўн. *кага□ л у 1 знач., кунда. // Дрэнная кампанія. Гэта не дзеці , а нейкая кодла бандзіцкая .* Бігосава В.-Дзв. *Сын яе з гэтай кодлай звязаўся.* Іванск Чаш.

КОДЛА² *ж.* Бочка, драўляная пасудзіна для засолкі гародніны. *Гуркоў шмат, прійдзеца ў кодле ставіць .* Кузняцова Віц. Параўн. *каду□ба.*

КОЗА *гл.* КАЗА¹

КО□ ЗАН *гл.* КАЗА□ Н

КОЙ-НІЯ□К *прысл.* Як-небудзь. *Кой-нія□к справіліся з гэтай кабылай.* Доўжа Віц.

КОЛЕНЦЫ *гл.* КАЛЕ□ ННЕ

КОЛКАМ *прысл.* Нерухома, застаючыся на адным месцы, не падымаючыся. *Як прыехаў, так і ляжыць колікам , ні за што не бярэцца.* Смаляны Арш.

КО́ЛКА ж. Колікі, рэзкі востры боль. *Колка ў бакі стала калоць – во што значыць старасць.* Мікалаёва Міёр.

КО́ЛЬКА займ. Колькі. *Колька разоў пытаць будзеш ?* Смалоўка Сен.

КО́ЛЬЧЫКІ мн. Завушніцы. *У горад ездзілі з мамай , купілі кольчыкі залатыя.* Свірдуны Паст.

КО́МЖАЧКА ж. Верхняе адзенне для хлопчыкаў у час богаслужэння у касцёле. *Пекна было на хлопчыкаў глядзець , апранутых у белыя ко́мжачкі.* Папшычы Глыб.

КО́МШЫЦЬ незак. Есці (многа, прагна). *Хваціць табе ўжэ ко́мшыць, уставай ды паілі.* Хайсы Віц.

КО́МЫ гл. КАМЯК¹

КО́НВА ж. Бітон. *Пасля дажджу вады поўная ко́нва .* Івесь Глыб. Параўн. ка□на, ка́нка, ка□нна ў 1 знач.

КО́НІК м. Ко□злы, падстаўка для пілавання дроў у выглядзе бруса на чатырох ножках, збітых крыж-накрыж. *Конік новы буду дзелаць, а то дровы папіліць нільзя.* Мікалаева Шум. Параўн. казёл¹, казлы□, казлюкі□.

КО́НЦАМ, КО́НЧА прысл. Абавязкова. *Концам табе ўсё сягоння зрабіць, будзіць і заўтра дзень.* Вяцера Докш. *Нам трэба ко́нча зрабіць, каб не спозніцца .* Кашчына Чаш. Параўн. кра́ем, кра́йна, кра́йне.

КО́ПА гл. КАПЯ□К

КО́ПТУР гл. КАПТУР

КО́РІНЬ гл. КАРЕ́НЬ

КО́РМА ж. Сіласная яма. *За фермай учора ко́рму ўкладвалі.* Крынкі Лёзн.

КО́РМКА ж. Месца лоўлі рыбы. *Я заняў сабе ко́рмку .* Казімірова Пол.

КО́РФА, КО́РХЛА ж. Карзіна, кошык. *Корфа – эта невяльшая пляцёная карзіна з дзвюма ручкамі.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Корфу вазьму – ды ў ягады.* Бароўка В.-Дзв. *Маі бацькі карзіну называлі ко́рхлай.* Чарневічы Глыб. Параўн. кашала□¹ ў 1 знач., каша́чка, ко́шаль, ко́шар, кілу́нка, ку́бал.

КО́РЧ м. Куст бульбы, цыбулі, вывернуты з зямлі. *Два карчы́ цыбулі вывернуў нехта на градзе.* Ваўчо Уш.

КО́РЧЫК м. Кубак, конаўка. *Вун ко́рчык, напіся з вядра.* Трыгубцы Віц. Параўн. кварта, кватэ□рка, ку́бар, куба́рка ў 2 знач., ку́хлік.

КО□РЧЫКАМ гл. КАРЧАКО□М

КО́РЫНЬ гл. КАРЕ́НЬ

КО́ТКА ж. 1. Кацяня. *Ні адной ко́ткі я не стапіла , людзям раздавала, каб гадавалі.* Кутняны Пол. Параўн. кацяне́нак. 2.

Кошка. *Мышэй другі год няма* , *кóтка ад сусядоў лавіць прыходзіць*. Муляры Паст.

КОТЛІСАК *м.* Месца жыхарства, сяліба. *Мы пачці што первыі на этым кóтліску пастроілісь*. Лужкі Шарк.

КОТУХ *м.* Катух, невялікі хлеў або адгароджанае ў ім месца. *У кóтуху на бульбе стаіць кошык*. Сабалі Чаш.

КОЎЗАЦЦА *незак., перан.* Марудзіць. *Што ты коўзаеяся на градке, вечар ужо сора, а ты і палавіну не здзелала*. Котава Віц. Параўн. куме□шкаца.

КОФІЙ *м.*, КОФІЯ *ж.* Кава. *Кóфій піць пакуль не буду* : *гарачы выельмі*. Чарневічы Глыб. *Раней кóфій з жалудоў рабілі* . Варапаева Паст. *Каб даўленне падняць, кóфій п'ю*. Александрова Сен. *Кóфію мне нічога не замяніць*. Канашы Гар. *Кóфію гарячую дужа люблю, як дачка здзелаіць*. Хайсы Віц.

КОХЦІ *толькі мн.* Кіпцюры. *Кóхцёмі ўпіўся, трываць ні магу*. Канашы Гар.

КОЦ *м.* Коўдра фабрычнага вырабу з шэрсці ці бавоўны; лёгкая коўдра. *Ты ж бы кóцам абкрыўся, а то халаднавата неяк*. Макаравічы Докш. *Ускінь кóц на плечы і сядзі грэйся* . Аўсянка Міёр. *Прыкрыўся вазьмі кóцам*. Савуткі Шарк.

КОЦАЦЬ *незак.* Камячыць, ціскаць. *Як былі малыя, любілі кóцаць малых шчанят, а мама лаілася на нас*. Таўкіні Шарк. Параўн. *кльчыць* у 2 знач.

КО□ШАЛЬ, КО□ШАР *гл.* КАШАЛА¹

КРАВАЎКА *ж.*, кулін. Крывяная каўбаса. *Заўтра будзем рабіць кравáўку*. Свіла Глыб. Параўн. *кру□паўка*.

КРАВАЎНІК, КРОЎНІК *м.*, бат. Крываўнік, шматгадовая травяністая расліна. *Індзюкоў кормяць кравáўнікам у нас, сабіраюць і даюць ім з кіслым малаком – растуць добра тады*. Азярцы Глыб. *Сёлета кроўнік як ніколі разросся*. Малыя Пышнагоры Леп. *Глянь, ужо кроўнік з'явіўся*. Латышы Глыб.

КРАЕМ, КРАЙНА, КРАЙНЕ *прысл.* Абавязкова. *Мне краём трэба ў бальніцу*. Бачэйкава Беш. *Крайна нада бульбу капаць* , *пакуль ні пагніла ўся*. Малькава Лёзн. *А табе гэта нада было крайне дзелаць*. Дзёрнавічы В.-Дзв. Параўн. *кóнцам, кóнча*.

КРАЛІ *толькі мн.* Каралі. *Здзень крáлі: у гарод ідзеш, а ні танцы*. Канашы, Ноўка Гар. *Я ўсё жыццё працавала, крáлі не было калі надзяваць*. Шацяні Сен.

КРАЛІХА, КРАЛІЦА, КРАЛЬЧЫХА *ж.* Самка труса. *Сёлета краліха чатырох кролічкаў нам прывяла* . Муляры Паст. *Краліца акацілася* . Панізоўе Арш. *Прыходжу ў сарай, а мая кральчыха елі жывая ляжыць*. Новая Зара Чаш.

КРАЛЬЧО *н.* Трусяня. *Кральчо забілася пад даску* . Новая Яблынька Тал.

КРАЛЬЧЫ́ХА гл. КРАЛІ́ХА

КРА́МШЧЫ́К м. Прадавец. *Дзед наш кра́мшчыкам пасля вайны ўстроіўся, талковы быў.* Забалацце Арш.

КРАПА́НІК м., кулін. Бульбяны піражок з начынкай. *Заўтра хачу ў мястэчка з 'ездзіць, дык жа ж крапа́нікаў трэба настроіць, каб быў гасцінец для ўнучка майго.* Запруддзе Глыб.

КРАПА́ЦЦА незак. 1. Блытацца, бязладна пераплятацца. *Ніткі добрыя, не крапа́юцца.* Сарочына Уш. 2. Блытацца, пераходзіць з месца на месца, чапляцца за што-н. *Малы толькі пад нагамі і крапа́ецца.* Вярхоўе Беш.

КРАПА́ЦЬ¹, КРІПА́ЦЬ незак. Начыняць, фаршыраваць. *Днём мяса рэзали, вечарам кілбасы крапа́ць будзім.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Учора калбасы крапа́лі.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Кілбасы абязацельна крапа́ць будзем.* Іванькі Міёр. *Булкі грыбамі крапа́лі.* Кошчава Беш. *Кілбасы ўвесь вечар крiпа́лі.* Вярэчча Гар.

КРАПА́ЦЬ² незак. Вязаць, плесці кручком, пруткамі. *Сядзіш ціханька, не чуваць.* *Думаю: што робіш? Аказываецца, нешта крапа́еш.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Параўн. калуна□ць, калыпа□ць.*

КРАПЕ́Ж м. Капеж, ніжні край страхі, даху, які выдаецца над сцяной. *Вядро пад крапе́ж пастаў: заўтра дождж будзе.* Прыпернае Глыб.

КРАПІ́ВА, КРАПІ́ВІЦА ж. Крапіва́. *Няма ўжо дзе і крапі́вы атарваць парасёнку: зводзіцца і гэта пустазелле.* Мікіціха Шум. *Каля плота крапі́ву нада абкасіць.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Крапі́віцай усё каля хаты пазарасло.* Мікіціха Шум.

КРАПІ́ЎНІК, часцей КРАПІ́ЎНІКІ мн., заал. Кураняты, выседжаныя ў траве. *Сядуха мая крапі́ўнікаў павыводзіла.* Косарава Глыб. *Прывяла курка крапі́ўнікаў пяць.* Сахнавічы Глыб. *Крапі́ўнікі мае зусім яшчэ слабенькія.* Манякова Міёр. *Сем крапі́ўнікаў сёння курыца прывяла.* Пашкі Шарк.

КРАПІ́ЎНІЦА ж., заал. Курыца, якая сама села на яйкі. *Учора крапі́ўніца мне курак прывяла.* Бабічы Глыб. *Помню, летась у маей саседкі былі аж тры крапі́ўніцы, ні знала, куды ціплят дзіваць.* Більдзюгі Шарк.

КРАПЯ́ЛЮТКІ прым. Невялікі, малога росту. *Сыноч у яе быў крапялю́ткі.* Пурышкі Гар. *Параўн. кажана□ты, кару□злы, кілава□ты, кіла□ты ў 1 знач., курда□ты.*

КРАСАВЕ́Ц м., бат. Падасінавік. *Красаўцы́ пад асінай глядзі.* Шарагі Міёр. *Параўн. краснагаловік, красна́чык, красню́к, красня́к, крася́к.*

КРАСА́ДНЯ, КРУСО́ДНЯ, КРЫСА́ДНЯ ж. Курасадня, седала. *На краса́дню куры пасля абеду ўжэ пасядуць.* Езярышча

Гар. *На красáдні куры ўвесь дзень праседзелі* . Смародзіна Лёзн. *Можэ, паможаш загнаць курэй на красáдню* ? Сураўні Шум. *Паглядзі, ці ўсе куры на крусóдні* . Алексінічы Сен. *Пятух мой першым на крысáдні ўсядзіцца, а тады ўжэ курак завець*. Камары Віц. Параўн. *карусóнне, крусóнне, крусóнне, куросанне, крусóнне, курусóннік, катуха, крашэць, крашэсь, курашэсьце, курашэць, курча́нка*.

КРАСАЎКА ж., заал. Чырванапёрка, прэснаводная рыба сямейства карпавых. *Красаўку перад дажджом добра лавіць* . Леснікі Глыб. *На Маішонскім возеры красаўку мне не даводзілася спаймаць*. Белая Ліпа Сен. *Вясной кожны дзень на вядру красáвак лавіў*. Ваўчо Уш. *Красаўка перад дожджам добра бярэцца*. Вішанькі Чаш. Параўн. *краснакрýлка, красню́ха*.

КРАСЁННАЕ н., у знач. наз. Тканіна, сатканая на кроснах. *У гэтай скрыні ў мяне красённае ляжыць* , *яшчэ ад мамы асталося*. Запруддзе Глыб.

КРАСІВЁЦЬ незак. Прыгажэць. *Ты ўсё красівееш і красі - вееш дзень ата дня*. Выхадцы Лёзн.

КРАСКІ толькі мн. Касметыка, касметычныя сродкі. *Цяпер у маладзёжы, у дзевак якіх хочаш красак – намажуцца і пайшлі*. Папшулі Міёр.

КРАСНАГАЛÓВІК м., бат. Падасінавік. *У нас ёсць усякія грыбы: і баравікі, і суравежкі, і абабкі, і краснагалóвікі*. Гаране Пол. *У нашых лясах рэдка калі знойдзеш краснагалóвіка* . Белая Ліпа Сен. Параўн. *красавéц, красна́чык, краснюк, красня́к, красяк*.

КРАСНАКРýЛКА ж., заал. Чырванапёрка, прэснаводная рыба сямейства карпавых. *Рыба ўсякая ў нас водзіцца, краснакры́лка многа*. Белая Ліпа Сен. Параўн. *красаўка, красню́ха*

КРАСНАЛЮ́ДКІ мн., міф. Гномы. *Бабка расказвала пра красналю́дкаў, яны жывуць у лесе, у нары. У іх розавы нос, большыя вушы і красная шапка*. Квачы Глыб.

КРАСНА́ЧЫК, КРАСНЮ́К, КРАСНЯ́К, КРАСЯ́К м., бат. Падасінавік. *Красна́чыкі паявіліся*. Кульгаі Глыб. *Большы за ўсё люблю краснюкі*. Плісы Беш. *Шапкі красныя, таго і краснякі* . Асташэва Лёзн. *Красякі растуць за хатай* , *дзе асінка малодзінькая*. Асташэва Лёзн. Параўн. *красавéц, краснагалóвік*.

КРАСНЮ́ХА ж., заал. Рыба чырванапёрка. *У трысніку добра клююць краснюхі* . Дунілавічы Паст. Параўн. *красаўка, краснакры́лка*.

КРАСНЯ́К гл. КРАСНА́ЧЫК

КРАСОЎНІК м. Месяц красавік. *У красоўніку работы прыбавіцца*. Пліса Глыб. *Вось і красоўнік прыйшоў, зіма адступіла*. Празарокі Глыб.

КРАСУ́ЛЯ ж. Прыгажуня, прыгожа апранутая жанчына. Яна ў нас ходзіць як красу́ля. Замошша Брасл.

КРАСЯ́К гл. КРАСНА́ЧЫК

КРАТАВІ́НА ж., зб. Кратавінне, зямля, паднятая кратамі. Уся сцежка была ў кратаві́не. Рог Уш.

КРАЎНЯ́ЧКА ж. Сваячка. Яна нам краўня́чкай прыхо́дзіцца. Вялікае Сяло Сен.

КРА́ХАЦЬ незак. Квакаць. Жабы кра́хаюць, не даюць спаць. Косарава Глыб.

КРАХМА́ЛО□ЎКА, памянш.-ласк. КРАХМАЛО́ВАЧКА ж., кулін. Зацірка; страва з крухмалу. Сёння і я крахмало́вачку варыла. Надазер'е Глыб. Крахмало́ўка згатавалася, пара есці. Бораўна Леп.

КРА́ШАНЫ у знач. прым., кулін. Запраўлены тлушчам (пра страву). Кра́шаная каша смачнейшая. Іванаўка Гар.

КРАШЭ́СЦЬ, КРАШЭ́СЬ, КУРАШЭ́СЦЬ ж., КУРАШЭ́СЦЕ н. Курасадня, седала. Гані курей на крашэ́ць. Вярэчча Гар. Згані курэй з крашэ́ці. Пушкі Лёзн. Курэй маладых на крашэ́сь не загнаць, дапазна ходзюць. Гунчакі Віц. Крашэ́сь кароткую здзелаў, длінней нада. Мазалава Віц. Нанач усе куры сабіраюцца на курашэ́ць. Сянькова Віц. На ноч усе куры збяруцца на курашэ́ць. Чарневічы Глыб. Пара хлеў закрываць, куры ўжо на курашэ́ць паселі. Межава Рас. Малыі кураняты на курашэ́сце лезці баяцца, мёрзнуць унізе. Мурагі Рас. Параўн. карусо́нне, крусо́нне, крысо́нне, куро□санне, куро□нне, курусо□ннік, катуха́, краса́дня, куро□дня, крыса□дня, курча□нка.

КРАЮ́ХА, памянш. КРАЮ́ШКА ж. Акрайчык хлеба. Адрэж краюху! Баршчоўка Віц. Памані карову краю́шкай. Смалоўка Гар.

КРІКАТУ́РА ж. 1. Смешнае здарэнне, выпадак. Сёння крiкату́ру відзіла: саседка са сваей нiвесткай білася. Канашы Гар. 2. перан., іран. Здольны да жартаў чалавек. А во і мая крiкату́ра едзе. Стайкі Арш.

КРІПА́ЦЬ гл. КРАПА́ЦЬ¹

КРО́К м. Разрэз у спадніцы. Паглядзі, крок пасярэдзіне ў спадніцы? Косарава Глыб.

КРО́КЛА, КРЫ́КВІНА ж. Кроква. Наша кро́кла на хаце падгніла дужа. Дразды Беш. Кры́квіна ўстаўляецца ў гняздо, якая высічана ў падсценным бярвяну. Сяляўшчына Рас. // КРО́КЛЫ, КРО́ХВЫ, КРО́ХЛЫ мн. Кроквы, аснова для страхі. Зруб ужо зрубiлі, асталося кро́клы паставіць. Кубелеўшчына Шарк. Ну, ужо кро́хвы ёсць, будзем вянок весіць. Надазер'е Глыб. Кро́хлы з бярвенняў робяць. Мікалаёва Міёр.

КРО́Л, КРО́ЛЬ *м.* Трус. *Пара кралáм травы накасіць* .
Вымна Віц. *А кралі ўсё ядуць : і моркву, і траву любую, і бульбу.*
Новы Пагост Міёр. *У Любы летась многа кралéй было* . Грамы
Пол. *У саседкі ўчорака ўсіх кралéй пакралі.* Сухавежа Міёр.

КРОМ *прыназ.* Вакол. *У іх кром хаты чысценька.*
Курмялёўка Леп.

КРО́МІ *прыназ.* Акрамя, апрача. *Кро́мі міне, усе сагласны*
былі. Курына Віц. *Кро́мі бульбы, не есь нічога.* Вярэчча Гар.

КРО́МЫ *мн.* Ускраіна агарода. *Нада абайці кро́мы.* Суднікі
Арш.

КРО́СНАЯ *наз., ж.* Хросная маці. *Мая кро́сная ой якія*
пірагі пячот. Арэхава Віц.

КРО́СНЫ *наз., м.* Хросны бацька. *Люблю, калі кро́сны*
прыходзіць. Арэхава Віц.

КРОЎ *м., бат.* Зверабой. *Кроў за гародам у нас – збірай ды*
сушы. Горкі Леп.

КРОЎНІК *гл.* КРАВАЎНІК

КРО́ХВЫ, КРО́ХЛЫ *гл.* КРО́КЛА

КРО́ШНІ *толькі мн.* Насілы, прыстасаванне для пераноскі
сена, саломы і інш. *Бяры кро́шні ды пашлі* . Дзяйкі Віц. *Нада ў*
кро́шнях прынесці саломы на падсцілку карове . Котава Віц.
Карову здалі , дык кро́шні ўжэ ні нада . Махалава Гар. *Бяры*
кро́шні ды йдзі за мной за хату, дзе сена. Машчоны Сен.

КРО́ШЫВА *н., кулін.* Салата з пакрышанай гародніны.
Давайце здзелаю вам кро́шыва з смітанай к бульбі. Азёркі Гар.

КРУГ, *памянш.* КРУЖО́К *м.* Самаробны палавік круглай
формы. *Круг на кухню палажыла.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Кала*
дзвярей ляжыць круг, вязаны кручком. Якубаўшчына Лёзн. *Раней*
і круг магла звізаць. Заазер'е Тал. *Звязала тамбуркам кружок за*
два вечары, пад ногі на пол кіну. Асвея В.-Дзв.

КРУ́ГА *прысл.* Вакол; навокал. *Можна было напрамкі, а*
яны кру́га пашлі. Баброва Леп. *У нас тут лясы круга́* . Суша
Леп.

КРУ́ГЛІЦА *ж.* Капа, невялікі круглы стажок сена. *Сена калі*
к вечару не звязём , дык у кру́гліцы зложым . Слабада Глыб.
Параўн. *капя́к, капячо́к, ко́па, капе́шка, капёшка, капя́шка.*

КРУГЛЯ́К¹ *м., бат.* Асака. *З кругляку́ чуць вылез лі на*
чыстае места. Латыгаль Сен.

КРУГЛЯ́К² *м., кулін.* Мучны выраб круглай формы. *Зараз*
цеста рашчынім і круглякоў напячом. Алексінічы Сен.

КРУЖАВЫ́ *толькі мн.* Карункі. *Дзяўчатамі калі былі, так*
вечарам не сядзелі, кружавы́ вязалі, падузорнікі тожса, бяз дзела
не былі. Ульянавічы Сен. Параўн. *куба́сы.*

КРУЖАНЬ *м.* Пень. *Замест лесу адны кружані былі* .
Стрынадкі Глыб. Параўн. кру[□]чань.

КРУЖО[□]К гл. КРУГ

КРУЖЫВА́НКА гл. КРЫЖАВА́НКА

КРУЖЭ́ЎКА *ж.* Грампласцінка. *Раней пад кружэўкі танцавалі, а цяпер во касеты ў кожнага.* Зубава Арш.

КРУК *м., с.-г.* Самаробная прылада для праполкі бульбы ў выглядзе вілаў з загнутымі ўверх канцамі. *Бульба так зарасла, што толькі крук паможыць.* Надазер'е Глыб.

КРУПАЎКА *ж., кулін.* Крывяная дамашняя каўбаса з крупамі. *А крупаўка ні чога сабе ўдалася.* Старое Лядна Леп. Параўн. крава[□]ўка.

КРУПКА *ж., часцей* КРУ[□]ПКІ *мн.* 1. Град; снег з дажджом. *Сёння такая крупка, што ўсе гуркі наб'е.* Зуі Лёзн. *Кру[□]пкі ўвесь твар сасцёбалі.* Макаравічы Докш. 2. Вочкі на клубнях бульбы. *Добра бульбу пачысцілі, усе кру[□]пкі зрэзали.* Мілашкі Брасл.

КРУПНЯ[□]К *м.,* КРУПНЯ[□]ЦІНА *ж., зб.* Буйныя ягады. *Ягадка к ягадке, адзін крупня[□]к* Дразды Беш. *Такая крупня[□]ціна, што жалка есці ягады* Сіўцы Паст.

КРУПЫ *мн., кулін.* Крупяны малочны суп. *На абед крупы будуць, даўно не елі.* Папшулі Міёр.

КРУП'Я́НКА *ж., кулін.* Каша, запраўленая малодзівам. *Помню, як раней мама круп'янку кожны год гатавала.* Чарневічы Глыб.

КРУСО[□]ДНЯ гл. КРАСА[□]ДНЯ

КРУСО[□]ННЕ гл. КАРУСО[□]ННЕ

КРУТАДУ́Х *м., асудж.* Хітры, скрытны чалавек. *Гэты крутадух усё роўна выкруціцца.* Макаравічы Докш.

КРУТН'Я́ *ж.* Ашуканства. *Адна крутн'я кругом, а не жыццё, кожны глядзіць, каб толькі сабе ўхапіць.* Горкі Леп.

КРУТЫ[□] *прым.* Хуткі, рухавы, увішны. *Яму ніхто семдзісят ні дасць – такі ён круты[□].* Залесе В.-Дзв. *Бабка мая яшчэ крута[□]я.* Дрыгучы Міёр. *Што да работы, дык яна крута[□]я.* Пашкі Шарк.

КРУ[□]ХА, КРУХА[□]НІНА *ж., бат.* Крушына. *У нас кру[□]ху рэдка найдзеш.* Сураж Віц., Рацькава Уш. *Прыселі пад круха[□]нінай.* Нярэйша Сен.

КРУ[□]ХАЦЬ *незак.* Рожкаць, утвараць адрывістыя гукі (пра свінню). *Парасёнак ляжыць і кру[□]хаіць* Дзёрнавічы В.-Дзв.

КРУЦЕ́ЛКА *ж.* 1. Дзвярная зашчапка, зробленая з вяроўкі ці пояса. *Бывала, запрэць хату і круцёлкай закруціць, каб дзверы не адчыняліся.* Вялікае Сяло В.-Дзв. 2. *перан., зневаж.* Дзяўчына

ці жанына лёгкіх паводзін. *І па кім ты такая круцёлка ўдалася ?*
Пішчалава Арш. *Такей круцёлкі ў нас у сям 'і не было.* Камары
Віц. *Бегайш ты, як круцёлка, кала мальцоў етых.* Канашы Гар.

КРУ□ЦЕНЬ м. Хітрун, махляр, ашуканец. *От ужо кру□цень, паіскаць такога!* Рудня Пол.

КРУЦЯШЧАЯ прым. Якая вызначаецца лёгкасцю паводзін.
Змоладу, кажучь, дачка ў іё круцяшчая была. Ноўка Гар.

КРУЧ ж. Вір. *Там гіблае месца, страшная круч, ні адзін чалавек не прыплыў назад.* Астроўна Беш.

КРУЧАНЬ м. Выкарчаваны пень. *Кручанёў за дарогай – цьма.* Вялікая Пярэспа Сен. Параўн. кру□жань.

КРУЧОЌІКІ мн., кулін. Фігурнае пячэнне. *Кручоўнікаў дзве міскі спікла, хай ціперь цігаюць.* Кулакова Віц.

КРУШНЯ ж. Куча камянёў. *На мяжы цэлую крушню наклалі, ні было як бульбу ганяць.* Сарокі Глыб.

КРЫВІНДЗЯ, КРЫВУЛЯ аг. Кульгавы чалавек. *Ён будзіць крывіндзя.* Шарагі Міёр. *Крывуляй ён стаў пасля ранення* .
Пераходцы Леп. Параўн. *кавяла□² ў 3 знач., кльбу□н.*

КРЫДЛЫ гл. КРЫЛЛЯ

КРЫЖАВАНКА, КРЫЖОЎКА, КРУЖЫВАНКА ж. Скрыжаванне дарог. *Машыну тую на крыжаванцы была сустрэўшы .*
Івесь Глыб. *Дзеці ў нас на крыжоўцы збіраюцца.* Ульянавічы Сен.
Стой на кружыванцы, я прыйду. Лазоўка Сен.

КРЫЖЫКІ мн. Дэталі бойкі для масла, калатоўка. *Перша крывжыкі ў бойку палажы.* Бортнікі Глыб.

КРЫКВІНА гл. КРОКЛА

КРЫЛЁЦ м., КРЫЛЦО н. Ганак. *Выйдзі ды стань на крылёц.* Канашы Гар. *Як турнуў мой стары яго з крылца , той кулем ляцеў.* Запруддзе Глыб.

КРЫЛЛЯ, КРЫДЛЫ мн. Крылы. *Схваціў пітуха за крылля і дзержыць.* Вярэчча Гар. *Нада ім ужо крывдлы паабразаць* .
Кублічы Уш.

КРЫЛЦО гл. КРЫЛЁЦ

КРЫМСАЦЬ незак., экспр. Крэмзаць. *Дай яму кніжку – хай крымсаіць, абы ні плакаў.* Залучча Гар.

КРЫНЧЛІВЫ прым. Крынічны. *У лесе на крыніцу напароліся, дык вады хоць крынчлівай папілі.* Калышкі Лёзн.

КРЫПАНІЦА ж. Сяннік, матрац, набіты сенам ці саломай.
Пайдуду крываніцу вытрасу. Моханава В.-Дзв.

КРЫСА□ДНЯ гл. КРАСА□ДНЯ

КРЫСО□ННЕ гл. КАРУСО□ННЕ

КРЫЎЁ́ *н., зб.* Абламаныя няроўныя, крывыя галіны дрэў; сучча, ламачча. *Хоць бы крыўя якога навазіць , перабярэцца, складзецца, будзіш без гора зіму сядзецца.* Выхадцы Лёзн.

КРЫХОТНЫ *прым.* Малюсенькі. *Кацянятка крыхотнае было такое, што на ладоні памясцілася б.* Мікалаёва Міёр.

КРЫ□ШАВА, КРЫШЫВА *н.,* КРЫША́НКА *ж.* Драўляная скрынка, у якой змяльчаюць корм жывёле. *Выверні бацвінне ў кры□ шава.* Іскра В.-Дзв. *У істочцы стаіць кры□ шава з бульбай.* Мікуліна Глыб. *Раней самі і пранікі, і кры□ шавы рабілі.* Таўкіні Шарк. *Крышыва паламалася , дык німа дзе і храпы пасячы.* Сяляўшчына Рас. *Ахрап'я ў крыша́нкі саўсім мала , нада яшчэ насеч.* Дзёрнавічы В.-Дзв.

КРЫША́Н *м., бат.* Качан капусты. *Нада схадзіць у гарод і прынесці крыша́н, каб стушыць.* Новая Зара Чаш.

КРЫША́НКА *гл.* КРЫ□ ШАВА

КРЫШО́НКА *ж., кулін.* Вараная ў лупінах бульба. *Зараз зраблю крышонкі і павячэраем .* Запруддзе Глыб. // *Тушаная бульба. Хадзі крышонкі з'еш.* Макаравічы Докш.

КРЫШЧО́НЫ, КШЧО́НЫ *у знач. прым., рэліг.* Хрышчоны, падвергнуты абраду хрышчэння. *Мы ў сям 'і ўсе крышчоныя .* Крынкі Лёзн. *У маей маткі дзесіць рібят было , і ўсі кішчоныі, ня то што ціпер.* Канашы Гар.

КРЫШЫВА *гл.* КРЫ□ ШАВА

КРЭ́ЙЗАЦЬ *незак.* Рэзаць. *Не ўмееш хлеб крэ́йзаць – не бярыся.* Мікіціха Шум.

КРЭ□ ПКА *прысл.* Вельмі. *Крэ□ пка люблю ўсіх сваіх.* Пушкі Лёзн. *Ягад у лесе сёлета крэ□ пка многа.* Іванск Чаш.

КРЭ́СКА *ж.* Рыска. *Нешта ж піша – крэ́скі нейкія.* Рудня Пол.

КРЭ́СЛА¹ *ж.* Крэсла, прадмет мэблі. *Крэслу бліжэй пада - дзвінь.* Макаравічы Беш.

КРЭ□ СЛА² *н.* Верхняя задняя частка штаноў. *Усё крэ□ сла ўрабіў у смалу, не глядзіць, куды садзіцца.* Свілы Шарк.

КРЯ́ХАЦЬ *незак.* Крахтаць, выдаваць пры хваробе ціхія, адрывістыя гукі. *Усё крэхайць і к рыхайць мой дзед, памрець, можа, скоря.* Курына Віц.

КСЁ́НДЖКА, КСЁ́НЖКА *ж.* 1. Кніга. *Калі б хто ксёнджку прынес іцірэсную, то і пачытала б, хоць ужо і сліная троху зробілася.* Спрынды Брасл. *Ужо што-што, а ксёнжка кажны раз у яго з сабой.* Злата Брасл., Папшычы Глыб., Воўкаўшчына, Камянополле Міёр. 2. *рэліг.* Малітоўнік. *Дзе тая чорненькая ксёнжка, у якой мая малітва ёсць?* Бортнікі Глыб.

КСТРО□ НІ прысл. Збоку. Садзісь, унучка, кстро□ ні.
Межава Арш.

КСЦІНЫ толькі мн., КШЧЭННЕ н., рэліг. Хрэсьбіны. На ксцінах чалавек дваццаць адной радні толькі будзіць. Канашы Гар. Ксціны ў суботу зробім. Верамееўшчына Дубр. Якога чысла унук радзіўся, не помню, знаю толькі, што ксці□ ны былі пасля Пакравой. Вісяты Міёр. У нядзелю кшчэнне справім . Старое Лядна Леп.

КСЦІ□ ЦЕЛЬм., рэліг. Бог, Усявышні. За такога грэшніка і сам ксціцель ніколі не заступіцца. Забалацце Арш.

КСЦІЦЦА незак., рэліг. Хрысціцца, прымаць хрысціянскую веру. Сястра ксцілася ў цэркві. Закур'е Чаш.

КСЦІЦЬ незак., рэліг. Хрысціць. Сённяя яны сваю дзевачку ксцілі. Зубава Арш.

КУБАЛ м. Кошык. Поўныя кубалы бульбы прынеслі . Тупічына Шарк. Параўн. кашала□ ¹ ў 1 знач., кашачка, кошаль, кошар, кілунка, корфа, корхла.

КЎБАР м., КУБА□ РКАж. 1. Гліняны збан. На стале стаіць кўбар з малаком. Замачак Чаш. Малако маці ў кўбарах трымала. Зарэчча Тал. Кўбары такія былі. Свяча Беш. 2. Кубак, конаўка. Ку□ бар з малаком на стале. Замачак Чаш. Падай куба□ рку, нада вады наліць. Цілеўцы Міёр. Параўн. ква□ рта, кватэ□рка, ко□рчык, кўхлік

КЎБАРАМ-БЎБАРАМ прысл. Покатам, коцячыся (рухацца, перамяшчацца). Кўбарам-бўбарам нёсся з клуба. Празарокі Глыб.

КУБА□ РКА гл. КУ□ БАР

КУБА́СА, КУДА□ СА ж. Мяцеліца, завіруха. На вуліцы куба́са разыгралася. Замачак Чаш. Адзін раз такая куда□ са круціла, што дзверы на вуліцу нельзя было адкрыць. Гарадзец Шарк.

КУБА́СЫ толькі мн. Карункі. На ручніках у бабулі маёй куба́сы былі. Друцк Тал. Параўн. кружавы.

КУБА́ТАР м., КУБАТУ́РКА ж., заал. Інкубатарнае кураня. Куба́тараў сабе набрала. Канашы Гар. // Курыца. Мае куры – усе куба́тары. Манякова Міёр. Кубату́ркі во мае маладыя кожны дзень па яечку нясуць. Надазер'е Глыб. Ах, вы кубату́ркі мае, есці хочаце? Сарочына Уш.

КЎБАЧКА ж., бат. Маладая сыраежка. Кўбачка – сыраежка, што яшчэ не раскрылася. Грыцы Глыб.

КУБЕ́ЛЬНІК м., абрад. Скрыня з пасагам. Вязуць кубе́льнік на вазу і перад маладымі ў хату ўносяць. Лазічы Глыб. Калі мяне замуж аддавалі, дык кубе□ льнік малы быў: бедна мы жылі. Сухавежа Міёр.

КУБЛІЦЦА *незак.* Класціся спаць, уладкоўвацца на ложку. Дзіця ўжэ кублілася даўно на койкі. Вярэчча Гар.

КУБЛЮ *н.* Птушынае гняздо. Ці бачыла ў нас на Маладзёжнай кубло буслоў? Язвіна Шум.

КУВА□ ДЛА *ж.* Цяжкі кавальскі малаток, кувалда. Яшчэ дзедава кува□ дла асталася. Бігосава В.-Дзв.

КУВАЦЬ, КУКУВАЦЬ *незак.* 1. Кукаваць. Кукушка куэ – ужо цяпло стала. Антаполле Чаш. Скора ўжэ кукушкі кукуваць будуць. Ноўка Гар. 2. перан. Жыць у адзіноце. Раз’едуцца дзеці – адна буду зіму кукуваць. Казловічы Гар.

КУГА́ *ж., толькі адз., зб., бат.* Азёрны чарот. Возера ўсё кугой парасло, што праплысці неак. Ваўчо Уш.

КУГА́КАЛА *н.* Немаўля. Нам нада куга́кала, каб на ніўцы плакала. Дворышча Леп.

КУГАНКА, КУГІРКА *ж.* Конаўка для вады ў лазні. Куганкай пару паддай. Клясціцы Рас. Як пойдзем у лазню, кугірку не забудзь. Галбея Паст.

КУДА□СА гл. КУБА́СА

КУДЗЁРКА *ж., бат.* Верхавіна расліны. Паліла памідоры ўвечары, дык яны аж навесялелі, кудзёркі паднялі. Забор’е Сен.

КУДО́С *м.* Воск. Кудос заліў увесь стол. Забар’е Беш.

КУДО□Ю, КУДЫ□МА *прысл.* Куды. Ідзі хоць кудо□ю – мне ўсё роўна. Рыдамля Тал. Куды□ма цяперза маладымі бацькі смотраць? Язна Міёр.

КУДРА́ВЕЦ *м., бат.* Палявы хвошч. У сене кудраўцу́ многа, затое карова і есці не хоча. Прыпернае Глыб.

КУДЫ□МА гл. КУДО□Ю

КУЁЎДЗІЦЦА *незак.* Круціцца, валтузіцца, знаходзіцца ў пастаянным руху (пра дзяцей). Ды пасядзі ты спакойна, хваціць табе куёўдзіцца. Чарневічы Глыб.

КУЁЎДЖАННЕ *н., толькі адз.* Неспакойныя паводзіны дзіцяці, валтузня. Далосся мне яе куёўджанне, ні самому прыснуць, ні адысціся. Забалацце Арш.

КУЗЛА□К *м.* Касмык травы на скошанай сенажаці. Як ні стараешся касіць, а кузла□к усё астанецца. Азярцы Глыб.

КУЗНІ□ЦЬ *незак., экспр.* Надакучаць размовамі, настаўленнямі. Колькі ты кузні□ць будзеш? Макаравічы Докш.

КУЗЮ́ЛЬКА¹ *м.* Жарабя-сысун. А кузю́лька наш ад кабылы нікуды не адыходзіць. Муляры Паст.

КУЗЮ́ЛЬКА² *ж.* Кузурка, казьяўка. Адно юргіню завяла, і то ўсю нейкія кузю́льки абсели. Бараны Глыб.

КУЗЮ□ТКА *ж., КУЗЮ□ТКІ* *мн.* Авечка. Кузю□так пакарміць нада. Дрыгучы Міёр.

КУ□КА ж. Вялікі драўляны малаток. *Ку□ка трэснула пасярэдзіне*. Вялікі Поўсвіж Леп.

КУКА□РДЫ *мн., перан.* Высокая жаночая прычоска. *Кука□рды наставіла і пашла*. Капланы Сен.

КУКАЧКІ *толькі мн., кулін.* Пячэнне. *Бярыце малако з кукачкамі*. Буцавічы Паст.

КУКСЫ *мн.* Хворыя суставы на пальцах. *Усю ноч куксы мае балелі*. Наваселле Уш.

КУКУВАЌ ГЛ. КУВАЌ

КУКУЉКА, КУКУЉА ж., *заал.* Зязюля. *Чуеце, як кукулка кукуе?* Моханава В.-Дзв. *Нешта кукулі не чуваць*. Забор'е Сен. *Якая ж з яе маці? Яна ж як кукуля*. Мікалаёва Міёр.

КУКУЉЬ *м., заал.* Парсюк; падсвінак. *Нада ішчэ кукулю даць: не пад'еў*. Камаі Паст. *Добрыя кукулі, відаць, сёлета будуць*. Смалоўка Сен.

КУКУЉА ГЛ. КУКУЉКА

КУКУРУЌІШЧА *н.* Месца, дзе расла кукуруза. *Нешта ж пасеяць на зіму на кукуруцішчы*. Гута Уш.

КУКЯЕ□ШКА ж. Ручка ў вілах. *Так работаў, што кукяе□шка не выдзіржала*. Тупічына Шарк.

КУКЯРЭЧКІ *толькі мн.* Кукішкі. *Я ўжэ на кукярэчкі не сяду*. Забор'е Глыб. *Бульбу нада капаць на кукярэ□чках, а не стоючы*. Прамышляды Паст., Ухлё Чаш.

КУЛАГА ж., *кулін.* Патоўчаныя ягады з цукрам. *Кулагі з чарніц здзелала – толька за сталом ешце*. Смалоўка Гар.

КУЛАМЕ□С ГЛ. КАЛУМЕ□С

КУЛАМЕСА ж. Сумесь, мешаніна чаго-н. *Куламеса каля хаты з гразі і снегу*. Чэрцы Леп.

КУЛАМЕСІЦА *незак.* Штурхацца, знаходзіцца ў цеснаце, таўкатні. *Куламэсяца на танцах адзін каля аднаго*. Лазы Тал.

КУЛАМЕСІЦЬ *незак.* Мяшаць, мясіць, размешваць. *Грязь куламе□сюць на дваре – во што ребяты дзелаюць*. Выхадцы Лёзн.

КУЛАЧО□К *м., перан.* Невялікі чыгунок. *Сёння суп варіла ў кулачку□ – усё раўно ўсё не з'ядаецца*. Асінторф Дубр.

КУЛДОБА ж. Калдобіна, яма на дарозе. *Вясной такія кулдобы на дарозе стаяць*. Іванаўка Гар.

КУЛДУЯЧЫЦЬ, КУЛДЫЯЧЫЦЬ, КУЛДЫ□ХАЦЬ, КУЛДЫЧЫЦЬ *незак., экспр.* Гаварыць неразборліва (часцей пра дзяцей). *Ужэ нешта кулдуячыць – скоро, верна, заговоріць*. Сакольнікі Віц. *Ні пайму, дзетка, што ён там кулдуячыць*. Канашы Гар. *Гавары харашо, а то кулдыячыш, што нічога не паняць*. Задуброўе Віц. *Як пачнець кулдыячыць, аж захлёбы-*

ваецца, усё зразу хочыць расказаць. Выхадцы Лёзн. Чаго кулды □ хаіш, скажы ўсё нармальна. Косарава Глыб. Што ты там кулдычыш сабе пад нос? Мазалава Віц.

КУЛДЫХНУ □ ЦЦАзак. Упасці, зваліцца. Воз павярнуўся, і я кулдыхну □ ўся ўніз. Задуброўе Віц.

КУЛДЫЧЫЦЬ, КУЛДЫЯЧЫЦЬ гл. КУЛДУЯЧЫЦЬ

КУЛЁК¹ м. Мужчынскае кароткае верхняе адзенне, пінжак. Здзень кулёк, цёпла. Самуйлы Брасл. Вазьмі ў кульку папіросы , дай сюды. Язна Міёр.

КУЛЁК² м. Рыбалоўная снасць, прыстасаванне для лоўлі ракаў. На рыбалку возьмем два кулёкі. Апанаскавічы Уш.

КУЛЕМ прысл. Хутка, імкліва, мігам. Ку □ лем скаціўся з гарышча. Запруддзе Глыб. Параўн. кумёллю.

КУЛЁМА ж., экспр. Непаваротлівая дзяўчына ці жанчына. Іна дык як кулёма – валюх, валюх. Пакуль праполіць адну баразну, дык другая тры ўжо прагоніць. Слабодка Гар. Дзе яна , такая кулёма, хазяйства быстра ўправіць. Азёркі Гар. Параўн. квашня □ ў 3 знач., клуша, клушка ў 2 знач., клы □ мза.

КУЛЁШ м. 1. Ежа, прыгатаваная з мукі для свіней. Забылася з печкі кулёш свінням дастаць . Рускі Шум. 2. кулін. Куліч, выпечка з мукі. Кулёшы я печ пяку : салодкія, укусныя палучаюцца. Баршчоўка Віц.

КУЛІДА, КУЛІДКА ж. Бохан хлеба. Як куліда пачарсцее, я яе скаціне даю. Матырына Уш. Гэта кулідка з новага ўражся . Крынкі Лёзн. Купі ты мне кулі □ дку хлеба Шалыгі Віц.

КУЛІЖА́НКА ж. Сяброўка. А мы з ёй некалі куліжа́нкамі былі. Папшычы Глыб. Захадзіла твая куліжа́нка , а ты ўжо пабегла. Ветахмо Докш. Як сабяромся мы з кумой, дык ніяк нагаварыцца ня можам – мы ж у маладосці куліжа́нкамі былі . Більдзюгі Шарк.

КУЛІ́НКІ толькі мн., бат. Парэчкі. Прыдзі да мяне, кулі́нак дам на варэнне. Замачак Чаш.

КУЛІ́СКА ж. Участак поля квадратнай формы. Кулі́скі былі хлебам засаджаны. Рубеж Беш.

КУЛО □ ГАЦЦА, КУЛО́ЗГАЦЦА незак., экспр. Плёскацца, плюхацца ў вадзе ці гразі. Не надаела табе ў халадзёнкі куло □ гацца? Дзёрнавічы В.-Дзв. Досыць куло́згацца, вылазьце, а то пасінелі. Бортнікі Глыб.

КУЛУМЕ □ С гл. КАЛУМЕ □ С

КУЛУ́НДЗІ́ЮК гл. КІ́НДЗІ́ЮК

КУ́ЛЬБА ж. Гурба, сумёт. Этай зімой усюды ку́льбы снегу ляжаць, куды ні глянь. Мілашы Брасл.

КУЛЬЦЯПКА ж. Кукса, астатак пакалечанай ці ампутаванай рукі або нагі. У дзеда ад рукі асталася адна кульцяпка . Сокарава Беш. Параўн. *кульша́* ў 2 знач.

КУЛЬША́ ж. 1. Сцягно. *Кульша́ балиць* . Хайсы Віц. 2. Кукса, астатак пакалечанай ці ампутаванай рукі або нагі. *Замест другой нагі ў яго кўкса*. Казловічы Гар. Параўн. *кульцяпка*.

КУЛЯГАВАЦЦА *незак.* Сябраваць. Яны яшчэ са школы *кулягаваліся*. Буцавічы Паст.

КУЛЯШЫЦЦА *незак.* Рабіцца вадкім. *Гразь пад нагамі куляшыцца*. Выхадцы Лёзн.

КУМЭЛЛЮ *прысл.* Хутка, імкліва, мігам. *Ня ўспелі паставіць лесніцу , як ён кумэллю зляцеў з сена* . Губіца Шум. Параўн. *кулем*.

КУМЭШКАЦЦА *незак., экспр.* Марудзіць. *Чаго ты там кумешкаешся дагэтуль?* Пачаевічы Чаш. Параўн. *коўцаца*.

КУМЛА́ТЫ *прым.* Кудлаты, патлаты. *І чаго ён кумла́ты, як чорт, ходзіць*. Будзішча Арш.

КУМОЎСКІ *прым.* Кумаўскі, заснаваны на кумаўстве, сяброўскіх адносінах. *Кумоўскі долг м не да іх з'ездзіць на свадзьбу*. Івесь Глыб.

КЎМУШКА ж. Алкагольны напой, брага, пітво дамашняга вырабу з хмелем і цукрам. *Развёў кўмушку : бульбу ж скоро капаць*. Дамашы Брасл. *Я была кўмушку рашчыніўшы , а мужык залез і спіў верх*. *Вот я ругалася!* Кубелеўшчына Шарк.

КЎНДА ж. Кампанія, вузкае кола сяброў, аднадумцаў. *Сын мой машыну купіў, дык цяпер з гэтай кўндай усё прападае дзень і ноч у гаражы*. Мельніца Шарк. Параўн. *кагалу* 1 знач., *кóдла*¹.

КУНДЗЁХАЦЬ *незак., экспр.* Ісці, дабірацца пехам. *Дадому нам кундзёхаць яшчэ доўга*. Зазерыца Чаш.

КУПА́ЛАЎКА, КУПА́ЛЕНЬКА, КУПА́ЛІНКА, КУПА́ЛКА ж., абрад. Свята Купалле. *На Купалаўку ўноч , бывала, купаюцца, бо вадзіца лячэбная – ад усяго лечыць*. Мікіціха Шум. *Як Купа́ленька прыходзіла, дык дзеўкі вянкi плялі*. Іванск Чаш. *На Купалінку маладзёжы ў нас многа збіраецца*. Канашы Гар. *Ішла Купа́лка сяломсялом*. Гомель Пол. *На Купалку мы ўсёгда к вадзе ідзём*. Старое Сяло Уш.

КУПА́ЛЦЬ *незак., абрад.* Святкаваць Купалле. *Раней купа́лі не так, як цяпер*. Іванск Чаш.

КУПА́ЛКА гл. КУПА́ЛАЎКА

КУПА́ЛНЯ ж., бат. Расліна малачай. *Пад самай хатай расцець купа́льня*. Боркавічы В.-Дзв.

КУПАЎЁ́ н. Іржышча, зжатае поле. *На купаўё́ кароў пагналі*. Лужкі Шарк.

КУПЕ□ ЛІЦЦА *незак.* Купацца ў пяску. *Курачкі купе□ люцца пад акном.* Мурагі Рас.

КУПІЦЦА *незак.* Тлець, дагараць. *Дровы яшчэ купяцца ў печы.* Іванаўка Гар.

КУПЛІНКА *ж., адзінк.* Крупінка. *Асталася куплінка цукару.* Альшанка Чаш.

КУПЛЯНЫ *дзеерым.* Куплены. *Купляная смятана не такая, як свая.* Гута Паст.

КУПТУ□Р гл. КАПТУР

КУР *м.* Дым. *З трубы валіў кур сталбом.* Абольцы Тал.

КУРА́БА, КУРА́ПА *ж., заал.* Чорна-шэрая земляная жаба. *Курáба – гэта жаба такая, рапуха, у яе празрыстая кожа.* Дзёрнавічы В.-Дзв. *Кура□на з-над печы вылізла, аж спужалася.* Загуззе Гар. *У нашым балоце столькі курáп, ай-ё.* Варанькі Шум.

КУРАВО́ДЗІХА *ж.* Кураводка. *Мая кураводка ўжэ ўвосень несціся начала.* Камень Леп. Параўн. *кваку□ха, кво□чка, кво□шка ў 1 знач., клу□ша, клу□шка ў 1 знач.*

КУРАНЕ́НАК, КУРЧО□ НАК, КУ□ РЧЫК, КУРЫНЕ□ Ці., часцей *мн.* КУРЧАНЯТЫ, КУРЧА□ ТЫ. *м.* Кураня, кураняты. *І куды во падзеўся куранёнак? Суша Леп. Учора аднаго куранёнка не стала.* Свяча Беш. *Адзін курчо□нак такій інцірэсны.* Даўгінава, Новы Пагост Міёр. *Кабыла ку□рчыка задавіла.* Пушкі Лёзн. *Сёлета восем курыноў вывелася.* Дабравольск Тал. *Курчанят у хлеў пазаганяў.* Зайцава Арш. *Курыца ўжо курчат некуды звяла.* Укля Брасл. *І дзе курчаняты падзеліся?* Кублічы Уш. *Курча□ты ўжо паселі* Косарава Глыб. *Выпусці курча□т.* Даўгінава Міёр. *На дварэ сядзі і курчат глядзі.* Круткі Паст.

КУРАПА гл. КУРА́БА

КУ́РАЎКА, КУРЬЦА *ж.* Курыца. *Можна, мае кураўкі і шчэ недзя нясуцца?* Мікіціха Шум. *Адна куры□ца нейкая яйцы клюець.* Жалезкі Беш. *У нас адна курыца такія яйкі большыя нясець.* Якаўлевічы Брасл. *Купілі пяць куры□ц.* Сухавежа Міёр. *Куры□цу ваю ў саседкі забрала.* Сіўцы Паст. *Курьца белая згубілася. Дзе дзелася?* Сялец Чаш.

КУРА́Ч *м.* 1. Кій, якім падпіраюць галіны пладовых дрэў. *Курáч, кажу, зрабі: веткі ад яблыкаў ламаюцца.* Шарагі Міёр. 2. Сухія гнілушкі, якімі абкурваюць пчол. *Бяры курáч і да пчол ідзі.* Сахнавічы Глыб.

КУ́РАЧКА, КУ́РКА *ж., часцей КУ□РАЧКІ* *мн., бат.* Грыб падалешнік. *Дзве курачкі во зрезала, пакуль цібе ждала кала поля.* Кулакова Віц. *Куркі добра замачыць спачатку.* Шарагі Міёр. *Набралі ў лясу і грыбоў: ку□рачак, сыраежак.* Леснікі Глыб.

КУРА́ЧЫНА ж. Кураціна, мяса курыцы як ежа. *Дужа ж ты кура́чыну любіш!* Слабада Віц.

КУРАШЭ́СЦЕ, КУРАШЭ́СЦЬ гл. КРАШЭ́СЦЬ

КУРДА□ТЫ, КУРТА́ТЫ прым. 1. Нізкі, малога росту, нягеглы. *Малец курда□ты, ды ўдалы.* Тупічына Шарк. 3-за малога роста яго курта́тым звалі . Друцк Тал. Параўн. *кажана□ты, кару□злы, кілава□ты, кіла□ты* ў 1 знач., *крапялю□ткі*. 2. Кароткі, малога памеру. *Курта́ты пінжак нейкі надзела.* Дварэц Чаш.

КУРДЗІЮ́К гл. КІНДЗІЮ́К

КУРДО́ПА гл. КАРДО́ПЛЯ

КУРЗО́ЛІЦЦА незак. Боўтаць пысай пойла (пра жывёлу). *Не п'е, а толькі курзо́ліцца.* Празарокі Глыб.

КУ́РКА гл. КУ́РАЧКА

КУРЛЭ́ПЦІ мн., іран. Боты. *Стары мой сабе ў горадзе курлэ́пці нейкія купіў.* Жарцы Пол.

КУРМЕ́ЛЬ¹ м. Фізічна здаровы, моцны чалавек. *Глядзі, курмель які вырас: матка выкарміла.* Вярэчча Гар.

КУРМЕ□ЛБ² м., заал. Пячкур. *Нашы мальцы прыняслі ўсякай мелачы і аднаго курмяля□.* Казімірова Пол. *Паілі лавіць курмяле□ і.* Петрунова Глыб., Жары Рас.

КУ́РНИК м., кулін. Суп з курыцы, курыны булён. *Сягоння на абед быў кў́рнік.* Сапегі Сен.

КУРНЯ́ВІЦЬ незак. Мяўкаць. *Кот курня́віць .* Дзёрнавічы В.-Дзв. Параўн. *ка□ўкаць, кя□ўкаць* у 1 знач.

КУРНЯ□ ж. Мурлыканне. *Кот чуць на рукі – і курню□ заводзіць.* Дзёрнавічы В.-Дзв.

КУРО□СА́ННЕ, КУРСО□ННЕ гл. КАРУСО□ННЕ

КУ□РТА ж., КУРЦЯ́К м. Верхняя кароткая вопратка, куртка. *Зялёную кў́рту надзень : яна во якраз пад твай вочы.* Кугоні Уш. *Ку□рту новую адзеў.* Войлавічы Шум. *Курця́к бы які бульбу капаць надзеў, а то змёрзнем.* Машчоны Сен.

КУРТА́ТЫ гл. КУРДА□ТЫ

КУРУ́НДЗЮ□ К.м. Певень. *Наш куру́ндзю□к з трох часоў пняць нача́наець.* Сухавежа Міёр. Параўн. *каплун, катух.*

КАРУСО□ННИК гл. КАРУСО□ННЕ

КУРХЕ□КАЦЬ гл. КА́РХАЦЬ

КУРЦЯ́К гл. КУ□РТА

КУРЧА́НКА ж. Курасадня, седала. *Ужо ўсе куры паселі на курча́нкі, можна свет выключаць.* Мішкавічы Шум. Параўн. *карусонне, крусонне, крысонне, куро□санне, курсонне, курусо□ннік, кату́ха, красадня, крашэ́ць, крашэ́сь, крусодня, крысодня, курашэ́□сце, курашэ́ць.*

КУРЧАЊЯТЫ, КУРЧА□ ТЫ КУРЧО□ НАК, КУ□ РЧЫК гл.
КУРАНЁНАК

КУРЧЫКАМ гл. КАРЧАКОМ

○ КУРЫ́НАЯ СЛЕПАТА́ ж., бат. Кураслеп. *Куры́ная слепата*□ – гэта ж белы́ падснежнікі. Дзёрнавічы В.-Дзв.

КУРЫНЕ□ Ц гл. КУРАНЁНАК

КУРЫ□ ЦА гл. КУРАЎКА

КУРЭ́ЛЬ м. Скручаная падпаленая ануча, якою курылі пчол. *Курэ́ль з трапкі рабілі*. Кушняроўка Чаш.

КУСА́НАК, КУСА́НІК м. Недаедзены кавалак чаго-н. *Сколькі куса́нкаў, столькі і мужэй будзе*. Пальмінка Гар. *Яблыкі ясцё, а куса́нікі абы -дзе кідаеце*. Стралкі В.-Дзв. *Адны куса́нікі асталісь, за хлебам схадзіць нада*. Мазалава Віц. *Ты кожны раз астаўляеш куса́нік*. Валосава Тал.

КУСА́ТЫ, КУСА́ШЧЫ, КУСУ́ЧЫ прым. Куслівы (пра сабаку). *Сабака куса́ты ў іх* . Сушчова Віц. *Глядзі, дзетка, астарожна ідзі: сабака ў іх куса́шчы*. Вярэчча Гар. *Сабака гэты дужа кусу́чы*. Велеўшчына Леп.

КУСМА́Н, КУСМА́НЕЦ м. Кавалак. *Тое і глядзіць , каб кусма́н лепшы ўзяць* . Матырына Уш. *Адрэж і мне кусма́н хлеба*. Дрыгучы Міёр. *Я яму яшчэ ўчора такі кусма́нец сала ўдружыў , а ён зноў прывалокся*. Заслонаўка Арш.

КУСО́К м. Зямельны ўчастак, агарод. *На маім куску́ зямля ўдобра́ная*. Булахі Глыб.

КУСТОЎКА¹ ж., бат. Фасоля, якая ўецца. *У мяне ў гэтым гаду такая харошая выра́сла кусто́ўка* . Кажары Чаш. *Сёлета кусто́ўка рана лушчыцца: лета жаркае*. Мікіціха Шум.

КУСТО□ ЎКА² ж. Самагон. *Я яму кусто□ ўкі бутылку прынясу*. Баева Дубр. *Параўн. катлаву□ха*.

КУСУ́ЧЫ гл. КУСА́ТЫ

КУ́ТАЦЬ незак. Цёпла апранаць, ухутваць. *Ку́тай дзіцёнка як трэба: холадна*. Забор’е Глыб. *Ку́тай добра, каб цёпла была*. Сабалі Чаш.

КУТУ́ЛЫ, КУЦЮ́РЫ толькі мн., кулін. Клёцкі з мясам. *Заўтра куту́лы зробім* . Старое Лядна Леп. *Во, эта куцюры́ ! Навар – аж з кацілка выцікаіць*. Губіца Шум. *Параўн. камы□*.

КУФА□ЙКА, КУФА́ЙЧЫНА, КУХА□ЙКА, КУХВА□ЙКА ж. Цёплае верхняе кароткае адзенне, ватоўка. *Я сёння новую куфа́йку надзеў, чым ні жаніх?* Дубінцы Арш. *Адзівай куфа□ йку, а то холадна на вуліцы*. Асташэва Лёзн. *У куфа□ йцы цёпла*. Гаршчэўшчына Тал., Тупічына Шарк. *Толькі голая печка была , куфа́йчына якая ды курыякі*. Машчоны Сен. *Куха□ йку мой хазяін на рабоце забыў*. Канашы Гар. *Усю зіму каля дому ў кухва□ йкі*

прахадзіла. Барсукі Дубр. На вуліцы холадна стала, адзівай кухва □ йку Якубаўшчына Лёзн. Параўн.

КУХЛІК м. Кубак, конаўка. Кухлік на дваре забылася . Канашы Гар. Прынясі мне вады кухлік . Ляхавічы Леп. Параўн. кварта, кватэ □рка, корчык, кубар, кубарка ў 2 знач.

КУЦІК м. Нізкарослы чалавек. Якей-то куцік к ей бегаіць , не знаю, ці зладзіцца дзела, ці не. Выхадцы Лёзн. Параўн. кажан у 2 знач., кара □к.

КУЦЬ незак. Каваць, ударамі молата надаваць якую-н. форму распаленаму металу. Раней куць пачыналі яшчэ як цёмна было. Ушачы.

КУЦЮК м., кулін. Трыбух, начынены мясам свіны страўнік. Куцюк увечары з дачкою рабілі . Псуя Глыб. Параўн. каўбу □х у 2 знач., кіндзюк, кіндзюх, клундзюк, кулундзюк, клындзюк, курдзюк у 2 знач..

КУЦЮРЫ гл. КУТУЛЫ

КУША ж. Прылада для збору пчалінага рою, зробленая з кары дуба. Добрая куша атрымалася. Опса Брасл.

КХЕ □РКАЦЬ гл. КА □РХАЦЬ

КШЧОНЫ гл. КРЫШЧОНЫ

КШЧЭ □ННЕ гл. КСЦІ □НЫ

КЫЗЛЯ ж. Каза. Вунь кызля за табой як бяжыць , січас, глядзі, забадаіць. Гразіна Арш.

КЫРНУЦЬ незак., груб. Памерці. Калі ў такі мароз не пратапіць печ, дык можна і кырнуць. Чарневічы Глыб.

КЫРХАЦЬ, КЭРХАЦЬ, КЯРХЕ □ КАЦЬ гл. КАРХАЦЬ

КЯТУРКА гл. КВЯТУРКА

КЯ □ ЁКАЦЬ гл. КА □ ЁКАЦЬ

Л

ЛАБАДА □ , ЛАБУДА □ , ЛІБІДА □ , ЛЯБЁДКА ж., толькі адз., бат. Лебяды. Лабаду □ ядзяць козы. Мікіціха Шум. У гародзі адна лабада □. Асінаўка Сен. У нас на гародзе і лабуда □, і макрыца, і асот. Польшыя Сен. Лібіда □ заглушыла бульбу. Манякова Міёр. У галодныя часы людзі й лібіду □ елі. Ляды Дубр. Увесь гарод зарос лябёдкай. Завыдрына Уш.

ЛАБАЗА □, ЛАБУЗА □ ж., толькі адз. 1. бат. Від асакі. Німа ўжо што касіць за хатай, там нейкая лабаза □ асталася. Балаі Паст. Гэту лабазу □ ні адна каса не возьме. Забор'е Міёр. 2.

Жорсткае, някаснае сена. У гэтым годзе не сена, а адна лабаза□. Боркавічы В.-Дзв., Буцавічы Паст.

ЛАБАЗЗЁ н., толькі адз., зб., бат. Пустазелле. За хлевам нарасло лабаззя□. Балаі Паст. Во, напрубай гэта лабаззё□ ўсё скасіць. Мікіціха Шум.

ЛАБАЙДА□ аг., зневаж. Пляткар(ка); пустамеля. Лабайда□ гэтая прыходзіла, нагаварыла бочку пустога. Бараўцы Чаш. Параўн. лаханда□, ла□хта.

ЛА□БАРЫ мн. Смецце. Убярэ ла□бары з двару. Шарагі Міёр. Ла□бары на ўсёй хаце. Лужкі Шарк. Усё ла□барамі парасло. Камаі Паст.

ЛАБА□ТКА, ЛАБО□НЯ, ЛАБО□ХА, ЛЭ□БКА ж., ЛАБЫ□Р м. Бязрогая карова. Наша карова без рог, лаба□тка. Іванск Чаш. У нашым стадзе ёсць лаба□тка. Даўгінава Міёр. У нас была лаба□тка Зорка. Багушэўск Сен. Наша лабо□ня дужа на малако добрая була. Селішча Гар. У суседзей карова лабо□ха, я такіх ні люблю. Лялеўшчына Гар. А мы нашу лэ□бку Рабінай завём. Слабодка Брасл. Карова наша лабы□р; на нашу аброццю водзім. Замхава Глыб. Суседская ж Чарнушка – лабы□р. Сценка Докш. Адна карова ў мяне рага□тая, а другая – лабы□р. Манякова Міёр., Мішкавічы Шум., Старое Сяло Уш. Параўн. лы□ска.

ЛАБА□ТЫ¹ прым. 1. Які мае вялікі выпуклы лоб; шырака-лобы. Во, дзеўка лаба□тая пашла. Вядзерава Беш. 2. Бязрогі. Зноў у мяне лаба□тая карова. Кудзіны Гар. Карова без рог называецца лаба□тая. Доўжа Віц. У нас была лаба□тая карова. Петрашы Тал. Лаба□тая твая ўжо дамоў нясецца. Дварышча Шарк. А эта чья карова? Нейкая лаба□тая. Вялікае Сяло Сен., Межава Арш., Лабачова, Жалезкі Беш., Мар'янолле Брасл., Езярышча, Залучча Гар., Леснікі Глыб., Стараселле Леп.. Павяцце Міёр., Нарыца, Целякі Паст., Мішкавічы Шум.

ЛАБА□ТЫ² прым. Разумны. Глянь, які лаба□ты, усё знаіць. Казімірова Пол.

ЛАБЕ□ШНІК, ЛАБЭ□ШНІК м., ЛАБІ□НА, ЛАБЭ□ЦІНА ж., экспр. Лоб. Ён чуць што – у лабе□шнік як дасць! Целякі Паст. Не падстаўляй свой лабэ□шнік дзе трэба, дзе ні трэба. Замачак Чаш., Круткі Паст. А ён як рэзане ў лабе□шню, той і заваліўся. Петрашы Тал. Ух, лабі□на, хоць аршынам мерый. Акцябрскі Чаш., Ляхаўка Дубр. Гузак пасадзіў на лабэ□ціну, дзе і ўрэзаўся. Слабада Леп.

ЛАБЗЯ□К м. Лобзік. А гэтыя ўсе ўзоры ты лабзяко□м зрабіў? Зялёнка Пол.

ЛАБІ□НА гл. ЛАБЕ□ШНІК

ЛАБО□НЯ гл. ЛАБА□ТКА

ЛАБО□ЎКА ж. Шкло лабавое ў машыне. Хацеў замяніць лабо□ўку, расколіна на ім. Замашэнне Беш.

ЛАБО□ХА гл. ЛАБА□ТКА

ЛАБУДА□ гл. ЛАБАДА□

ЛАБУЗА□ гл. ЛАБАЗА□

ЛАБЫ□Р гл. ЛАБА□ТКА

ЛАБЭ□ЙЗА аг., груб., неадабр. Неахайны чалавек. Ну ты і лабэ□йза, вечна рукі гразныя. Круткі Паст. Параўн. лакі□за, лапі□за, лаху□дра.

ЛАБЭ□ЦІНА, ЛАБЭ□ШНІК гл. ЛАБЕ□ШНІК

ЛАБЯК м. 1. Адкрытае ўзвышанае месца. Каровы на лабяку□ пасуцца. Абрава В.-Дзв. 2. Вільчык. У нас голуб на лабяку□ сядзіць часта. Едлавічы Брасл.

ЛА□ВА¹ ж. Адно звяно плыта (пры сплаве лесу). І гэтыя ла□вы ганялі на раке. Шаркоўка Леп.

ЛА□ВА² ж. Нізкае асушанае месца; луг, лугавая сенажаць. Вясной ла□вы залівае вадой. Сіроціна Шум. Параўн. лог, ло□нка.

ЛАВА□ЦЬ незак. Лавіць. Рыбу лава□ць пайшлі. Скрыдлева, Слабада Віц. Пойдзем лава□ць ракаў. Віраўля Гар.

ЛА□ВІЦА ж. Лава (прадмет мэблі). На гэтай ла□віцы і спаць можна – шырокая яна дужа. Баршчоўка Віц.

ЛАВУШЧЫ прым. Які добра ловіць мышэй (пра ката). Дужа добрая гэтая наша кошачка, такая лаву□шчая. Кашталянаўшчына, Псуя Глыб.

ЛА□ГА, ЛЯГА□РА ж. Падваліна. Хаты пасля вайны бабы паішці шта самі ставілі; мальцы – зруб, маткі ла□гі паложыць і страпілы паставяць, а далшэ мы самі. Гунчанкі Віц. Ла□гі ўжо згнілі, іх трэба памяняць. Вяцера Чаш. Ляга□ру падгнілую памяняў. Нурава В.-Дзв.

ЛАГАДНЁЦЦА незак., безас. Паляпшацца (пра стан надвор'я). На дварэ трошку лагадне□іцца. Целякі Паст.

ЛАГВО□ н. Логава. Там мы і наткнуліся на воўчае лагво□. Абруб Глыб. Свіння сабе робіць лагво□ з саломы. Янушова Докш., Зубава Арш., Бор Леп.

ЛАГО□ЖЫ, ЛАГО□ШЫ толькі мн. Розвальні; сані-развалкі. Поўныя лаго□жы дроў прывёз. Агурні Глыб. Лаго□шы – гэта для перавозкі сена ў нас. Гарэлькі Дубр.

ЛАГУН м. Бітон. Сёння цэлы лагу□н малака ў калгас здала. Коравічы Чаш. У баню занясі лагу□н вады. Кашчына Чаш.

ЛА□ДКА гл. ЛА□ТКА¹

ЛА□ДКІ, ЛА□ДУШЫ мн., кулін. Аладкі. Шайморы раней елі – гэта ла□дкі такія. Задуброўе Віц. Напідла ла□дак, са

смятанай есць будзім. Бігосава В.-Дзв. *Ла□дкі вельмі смачныя з варэннем.* Ветрына Пол., Гарэлькі Дубр., Загарадна, Смародзіна, Уна Лёзн., Мілашова Міёр. *Каторы раз мае ла□душы згарэлі.* Смаляны Арш. *Ла□душы мае сёння смачныя.* Полымя Сен. *Добрыя ла□душы на кіслым малацэ.* Слабада Уш.

ЛА□ДНА, ЛА□ДНАГА, ЛА□ДНЕ прысл. 1. Дружна, зладжана. *Хай дзеці нашы жывуць ла□дна.* Валькі Віц. *Лягушкі так ла□дна скачуць.* Мілашова Міёр. 2. Многа. *Ты ўжо ла□дна дроў накалоў.* Новае Сяло Сен. *Ла□днага было гасцей.* Сена ў пуні яшчэ ла□днага. Скрыдлева Віц. Параўн. лу□бам. 3. Доўга. *Ды ўжо ла□днага жджом, а яго ўсё німа.* Глінішча, Пустаселле Докш. *Да я ж ла□дне ў лесе была.* Вярцінскія Паст. 4. Прыгожа. *Дачка ў яе ла□дне спявае.* Слабада Паст.

ЛАДНЕЎ¹ прым., выш. Прыгажэйшы. *Гэты ручнік ладне□й за першага.* Губіна Леп. *Гэтая, мусі, ладне□й за сястру.* Целякі Паст. Параўн. ляшчэ□йшы.

ЛАДНЕЎ² прысл., выш. Прыгажэй. *Можна й ладне□й прыбрацца.* Князі Віц. *Раней неяк ладне□й будаваліся.* Целякі Паст.

ЛАДНЕЎЦЬ незак. Падростаць, станавіцца дарослым. *У сястры вун дочкі ладне□юць, скоро нявесты будуць.* Выхадцы Лёзн.

ЛА□ДНЫ прым. 1. Сыты, укармлены, падраслы. *Падсвінак ужо ла□дны, можна рэзаць на мяса.* Баруны Брасл. *А як бычок ла□дны, так і глядзець прыятна.* Матырына Уш., Сар'я В.-Дзв., Задуброўе Віц., Станіславава Дубр., Сахоненкі Шум. 2. Вялікі. *Ла□дны кусок адхваціла.* Смалоўка Гар. *Ла□дны кусок сала пазычыла.* Кушталі Шарк. 3. Амаль дарослы. *Ла□дны хлопец ужо вырас, скоро ў школу ўжо пойдзіць.* Тур'ева Сен. *Дзяўчына ла□дная – і вады прынясець, і ў хаці прыбярэць.* Акцябрскі Чаш., Двухполле Гар., Мікіціха Шум. 4. Прыгожы. *А вы дзеўкі ла□дныя, мальцаў у вас многа, нябось.* Стар. Арш. *У Міхаліны дзве дачкі – ла□дныя дзяўчынкі.* Бортнікі Глыб. 5. Спраўны, добра абсталяваны. *А які наш касцёл ла□дны быў.* Друя Брасл. *Ла□дная банька ў яго.* Целякі Паст.

ЛА□ДУШЫ гл. ЛА□ДКІ

ЛАДЫЎГА ж., бат. Сцябло расліны. *Гарбузы ў добрыя лады□гі нашлі.* Гута Паст.

ЛА□ДЫР м., неадабр. Гультай, лодар. *У сям'і ў маёй ніколі ла□дыраў не было, усе работнікі.* Баршчоўка Віц. Параўн. ланда□рак, ланту□х, ле□йбус, лунь² у 3 знач., ляно□тнік, лайда□чына, лайтру□га, лантру□га, латру□га, латры□га, ламін□а ў 1 знач.

ЛАЖА□К гл. ЛЯЖА□К

ЛАЖБАВА□ЦЬ *незак.* Забіраць мёд у пчол. *Учорака сасед мёд лажбава□ў, дык з хаты нельга было выйсці. Дзед за вадой схадзіў, дык аж тры разы ўкусілі.* Сухавежа Міёр.

○ ЛАЗА□ БЕЛАЯ *ж.* Вярба белая. *Лаза□ бе□лая так лёгка прыжываецца, што стоіць толькі дубец уткнуць у вільную зямлю.* Ушачы.

ЛАЗАВІКІ *мн.* Лазовыя лапці. *Зробіць бацька, бывала, лазавікі□, і коўзаеш у іх і ўзімку, і ўлетку.* Камары Віц. Параўн. лы□кі.

ЛАЗІНА *ж.* 1. *бат.* Лазовы куст. *За два леты наша лазі□на раскучаравілася.* Князі Віц. 2. Лазовы дубец. *Вазьмі лазі□ну – кароў падганяць будзеш.* Узмёны Міёр.

ЛАЗНІК *м., зб.* Лазняк, зараснік лазы. *У лазні□к качкі пахаваліся. У нас ля возера лазні□к харошыі.* Гута Паст.

ЛАЗНІЧО□К *м.* Прылазнік. *Бягом у лазнічо□к, задохнешся тутак – па□ра такая.* Каменка Тал.

ЛАЗО□ЎКА, ЛАЗЯНКА *ж., бат.* Грыб шаравата-фіялетавага колеру, падобны на грузд. *Лазо□вак нарасло, а добрага грыба ні знойдзіш.* Зарачыцак Докш. *У Лопануцы лязя□нак многа, я ўчора хадзіла.* Лялеўшчына Гар.

ЛАІНА *ж., толькі адз.* Лой. *Хворага трэба нацерці лаі□най.* Гарадок.

ЛА□ЙБА 1. *ж.* Вялікі воз для перавозкі сена. *У дварэ стаіць ла□йба, поўная сена.* Ваўкалата Докш. *Цэлую ла□йбу сена наладавалі.* Кулінава Уш. 2. *аг., перан., неадабр.* Тоўсты чалавек. *Такая ўжо ла□йба, рабіць нічога не можа.* Драбаўшчына Глыб.

ЛАЙДА□ЧНЫ, ЛАЙДА□ЧЫ *прым., экспр.* Гультаяваты, падобны на лайдака. *Гулёна ты лайда□чная.* Мікіціха Шум. *Нейкі лайда□чы ў іх меншы сын.* Бяседы Леп. Параўн. лайтру□жны, ламаві□ты.

ЛАЙДА□ЧЫНА *аг., зневаж.* Гультай(ка). *Яна лайда□чына, свет прайсці – не ўбачыш такую.* Абухава Беш. Параўн. лайтру□га, лантру□га, латру□га, латры□га, ламіна□ ў 1 знач., ла□дыр, ланту□х, ле□йбус, лунь² у 3 знач., ланда□рак, ляно□тнік.

ЛАЙНІНА *ж., адзінк.* Адзежына; адна штука бялізны, вопраткі. *Што на табе за лайні□на, памый яе.* Верацея Арш. *Дзве лайні□ны не можаш пасціраць.* Чарневічы Глыб., Смаляны Арш., Сокарава Беш., Іванаўка Гар., Матырына Уш. Параўн. лайно□ ў 1 знач.

ЛАЙНО́ *н.* 1. Адзежына; адна штука бялізны, вопраткі. *Сягоння нада было б тое-сёе лайно□ памыць, а то потым некалі*

будзіць. Запруддзе Глыб. *Накінь якое лайно□, выйдзі глянь, чаго так сабака заходзіцца.* Драгуны Міёр. Параўн. *лайні□на.* 2. зб. Бялізна. *Занялася сена сушыць, а лайно□ намочанае стаіць. І мыць нада, і некалі.* Забалоцце Уш. *Замачыла адно лайно□, заўтра памыю.* Пугачова Докш. *Я лайно□ пранікам біла, а раней дык рукамі мяла.* Белая Ліпа Сен., Папшычы Глыб., Язна Міёр.

ЛАЙТРУ́ГА, ЛАНТРУ́ГА, ЛАТРУ́ГА, ЛАТРЫ́ГА аг., зневаж. Гультай(ка). *Сколькі ўжо можна валяцца, лайтру□га, ідзі што роби.* Боркавічы В.-Дзв. *Лайтру□га ніколі нічога мець не будзе.* Пашкі Шарк. *Жыве лайтру□гам, паесь, выспіцца і гуляе.* Малы Поўсвіж Леп., Петрашы Тал. *Лантру□га ніколі дзела да канца не давядзе.* Галубава В.-Дзв., Ясева Міёр. *Зноў спіць. Ну і латру□га ж ты!* Каты Шарк. *Што ты за латру□га, толькі б і ляжаў на печы!* Падсвілле Глыб. *Латры□га нейкі вырас, ня любіць работу.* Пунішчы Віц. Параўн. *лайда□чына, ламіна□ ў 1 знач., ланда□рак, лады□р, ланту□х, ле□йбус, лунь² у 3 знач., ляно□тнік.*

ЛАЙТРУ́ЖНЫ прым., экспр. Гультаяваты, падобны на лайдака. *Ён жа лайтру□жны, толькі й ляжыць на дзіване.* Мікіціха Шум. Параўн. *лайда□чны, лайда□чы, ламаві□ты.*

ЛАКАТУ́ШКІ мн. Ласункі, прысмакі. *Тут розныя лака-ту□шкі прадаюць.* Канашы Гар. Параўн. *ласо□нікі, ла□ха□рдзікі, лі□зікі.*

ЛАКІ́ЗА, ЛАПІ́ЗА аг., неадабр. Нехайны чалавек. *За такога лаки□зу ніхто не пойдзе.* Камень Леп. *Жонка ў яго такая лапі□за.* Цяцёркі Брасл. Параўн. *лабэ□йза, лаху□дра.*

ЛАКО́МКА аг. Ласун, ласуха. *Дзеткі ўсе лако□мкі – канхветы любяць.* Бігосава В.-Дзв. Параўн. *ласо□нік, ласу□ня, лізу□н¹.*

ЛАКО́МЫ прым. Ласы. *Ты лако□мы да смачненькага.* Задуброўе Віц.

ЛАКТА́ЦЬ, ЛЫ́КЦІЦЬ незак. 1. Хлябтаць (пра ката, сабаку). *Мой кот малы лакта□ў малако, а ціпер мяса хоча.* Забор'е Глыб. 2. экспр. Многа і прагна піць. *Ён столькі гарэлкі ло□кчыць, дзіва, як жыве шчэ.* Булахі Глыб. *Лэ□кчыць водку, як конь ваду.* Камаі Паст. *Мой з серады дамоў не казаўся, недзе ло□кчыць з сябрукамі.* Дрыгучы Міёр. *Ні лакчы□ дужа халоднай вады.* Урбаны Брасл., Макаравічы Докш., Амбросенкі Шарк. *Нагнула вядро і лы□кціць халодную воду.* Чарневічы Глыб.

ЛАЛА́КАННЕ н., ЛАЛА́КІ мн. Балбатня, пустаслоўе. *Мы наслухаліся яго лала□кання ўвечары.* Смаляны Арш. *Як завядуць лала□кі – сядзяць паўночы.* Выхадцы Лёзн.

ЛАЛО□ЎНІКІ *мн., абрад.* Валачобнікі. Лало□ўнікі хадзілі на першы дзень свята, звечара, разам з імі хадзілі музыканты. Лынтупы Паст.

ЛАМАВІК *м., перан.* Чалавек моцнага целаскладу і вялікай фізічнай сілы. *Такому ламавіку□ гектар касіць у дзень – і то мала.* Бор Леп.

ЛАМАВІТЫ *прым.* Гультаяваты, падобны на лайдака. *Адразу відаць, што хлопец ламаві□ты.* Дворышча Рас. Параўн. лайда□чны, лайда□чы, лайтру□жны.

ЛАМА□НЦЫ *мн., кулін.* Крохкае печыва, прыгатаванае з мукі на вадзе. *Люблю бабуліны лама□нцы.* Петрашы Тал., Мязга Гар.

ЛАМА□Ч *м., с.-г.* Прылада для перацірання льну. *А патом ламачо□м лупяць лён, пакуль ён ажно плоскім не стане.* Крывыя Тал.

ЛАМІНА□ 1. *аг., зневаж.* Гультай(ка). *Сядзіць дома, ламіна□, нічога ня робіць, спіць цэлымі днямі.* Лукашова Паст. Параўн. лайда□чына, лайтру□га, лантру□га, латру□га, латры□га, ла□дыр, ланту□х, ле□йбус, лунь² у 3 знач., ланда□рак, ляно□тнік. 2. *ж.* Пра вялікую, тлустую жывёліну. *Во ламіна□, а малака – дык у казы болей.* Каўшэлева Шарк.

ЛАМЭКА *аг., неадабр.* Капрызны чалавек (часцей пра дзіця). *Ты яшчэ ўгавары пайсці пагуляць гэту ламэ□ку.* Замачак Чаш.

ЛАНДА□РАК *м., неадабр.* Гультай, лодар. *Мой брат – вялікі ланда□рак.* Зубава Арш. Параўн. ла□дыр, ланту□х, ле□йбус, лунь² у 3 знач., ляно□тнік, лайда□чына, лайтру□га, лантру□га, латру□га, латры□га, ламіна□ ў 1 знач.

ЛАНТРУГА гл. ЛАЙТРУГА

ЛАНТУХ *м., неадабр.* Гультай, лодар. *Крый божа, каб мой такім жа лантухо□м вырас! І бацька яго такі ж ланту□х быў.* Бігосава В.-Дзв. *Нельга ж быць такім лантухо□м.* Боркавічы, Сардыкі В.-Дзв. Параўн. ла□дыр, ланда□рак, ле□йбус, лунь² у 3 знач., ляно□тнік, лайда□чына, лайтру□га, лантру□га, латру□га, латры□га, ламіна□ ў 1 знач.

ЛАПАНО□СЫ *прым.* Шыраканосы. *Сын увесь у яго пайшоў, такей самы лапано□сы.* Выхадцы Лёзн.

ЛА□ПАТКІ *мн., памяни.* Лапці. *Помню толькі, што абувалася я ў ла□паткі.* Войлавічы Шум.

ЛА□ПАТНІК *м., перан.* Небагаты чалавек. *Казала ж ёй, каб ні брала гэтага ла□патніка, а яна ні ў какою, хоць ты што хочаш роб.* Клясціцы Рас.

ЛАПАТРЫ□СЯ ж., *недабр.* Балбатуха; жанчына, якая многа і бесперастанку гаворыць. *Наша суседка такая лапатры□ся, ніколі не змаўкае.* Старое Сяло Уш. Параўн. *лескату□ха.*

ЛАПАТУ□Н, ЛАПАЦЁНЬ м., *недабр.* Балбатун; мужчына, які многа і бесперастанку гаворыць. *Лапату□н еты толькі і лапачыць.* Варашылы Сен. *Лапату□н еты вярзець абы пра што.* Мікіціха Шум. *Жыў тут у нас прыблуда адзін, от лапаце□нь быў дык лапаце□нь!* Запруддзе Глыб. *Ну, ты й лапаце□нь!* Кавалі Глыб.

ЛАПАТУ□ХА ж. Зазубіна на лязе касы. *І зноў ён мне касу з лапату□хай прынёс.* Гарэлькі Дубр. Параўн. *ло□паўка¹.*

ЛАПАЦЁНЬ гл. ЛАПАТУ□Н

ЛАПАЦЁЎЦЬ *незак., экспр.* Паспешліва, часам неразборліва гаварыць, расказваць. *Ну, твая цётка так умее лапаце□ць, што я нічога не разумею.* Дрысвяты Брасл.

ЛАПА□ЦІЦЬ *незак.* Адбіваць, вастрываць касу. *А я добра не ўмею лапа□ціць касу.* Задуброўе Віц.

ЛАПА□ЦІШЧА н. Драўляная ручка ў рыдлёўцы. *Дай ты мне тую лапату, гдзе лапа□цішча карочэ.* Забор'е Рас. *Новае лапа□цішча, дык не гладкае.* Рай Сен.

ЛАПІЗА гл. ЛАКІЗА

ЛА□ПНІК м., зб. Галінкі хваёвага дрэва. *Ла□пнікам абвязаем яблыні, каб не грызлі зайцы.* Заазер'е Тал.

ЛАПСІРДА□К, ЛАПСЮРДА□К, ЛАПСЯРДА□К м. Верхняя мужчынская вопратка (сюрдут, пінжак, паліто). *Раньшы ж ні было пінжакоў, як ціпер, а былі лапсірда□кі.* Грамы Пол. *Модны лапсюрда□к мужыку купіла.* Папшычы Глыб. *Нешта холадна на вуліцы стала, лапсярда□к адзяваць нада.* Драбаўшчына Глыб. *Ну як лапсярда□к свой надзене – зусім маладым стане.* Галубава В.-Дзв. *Накінь лапсярда□к, а то халодна.* Казловічы Арш. *Надзеў лапсярда□к і пашоў па грыбы.* Адаменкі Лёзн.

ЛАПТУ□Х м. Мяшок. *Поўны лапту□х бульбы прывалок.* Мількі Брасл. *Сабяры цыбулю ў лапту□х.* Цяцеркі Брасл.

ЛАПУ□Н¹ м. 1. кулін. Тоўсты пухлы блін. *Хлеба няма, дык лапу□н спякла.* Стралкі В.-Дзв. *Напякла лапуно□ў на сняданне.* Задуброўе Віц., Кульгаі Глыб., Крулеўшчына Докш., Залучына Леп., Смародзіна Лёзн., Рускі Шум. 2. Бульбіна, якая перазімавала на полі. *Вайной людзі й лапуны□ елі.* Ручь Чаш.

ЛАПУ□Н² м., бат. Ліст дзядоўніку. *Паглядзі, якія лапуны□ растуць.* Матырына Уш.

ЛАПУ□Н³ м., бат. Від палявога грыба. Шмат на полі ўсякіх лапуно□ў, і ядавітыя ёсць. Нямойта Сен.

ЛАПУ□Н⁴ м., асудж. Той, хто распускае рукі. Ах ты лапу□н нішчасный, а на руках ці хочыш? Ляхаўка Дубр.

ЛАПУ□Х, ЛАПУ□ШНІК, ЛОПУНЬ м., ЛАПУХА□ ж., бат. 1. Лопух. Лапу□х на суставы кладуць, гавораць, дужа памагае. Бачэйкава Беш. Уся сцэжка зарасла лапу□шнікам. Казлоўшчына Паст. Параўн. ла□тач. 2. Лотаць. Прыгожа цвіцець лапу□х. Сіроціна Шум. Як вада пасля разліва спадзець – расцвітаюць лапухі□. Верхняе, Азярцы, Ломашы Глыб., Заборцы Докш., Варашылы Сен., Лужкі Шарк. Скора лапу□шнік расцвіце. Бортнікі Глыб. Ло□пунь жаўцее на ўзболатку. Застарынне Беш. Лапуха□ – трава, што на балоце толькі расцеець. Цвіціць лапуха□ жоўценькім. Горы Рас. Лапуха□ ў етым гаду распусцілася рана. Пралетарыя Уш. Лапуху□ ўбачыш на балоце, на краях канаў. Крынкі Лёзн. Параўн. латаціць□.

ЛАПУША□НЫ прым. Лапушысты, шыракалісты. У мяне лісты на капусце вельмі лапуша□ныя. Рудніца Сен.

ЛАПУ□ШНІК гл. ЛАПУ□Х

ЛАПШЫ□ВА прысл. Прагна (есці, піць). Ён так лапшы□ва есць, апеціт добрый. Свірдуны Паст.

ЛАПШЫ□ВЫ прым. Прагны (да яды, да піцця). Лапшы□вае дзіцё, есць усё надрад. Камаі Паст. Я не лапшы□вая, клюю патроху, колькі старому нада. Амбросенкі Шарк. Купіла свіней. Лапшы□выя, каб толькі не перакарміць. Кашталянаўшчына, Латышы, Пліса, Прошкава Глыб.

ЛАПЯСТЫ, ЛЯПІСТЫ прым. Стракаты, рознакаляровы (пра тканіну). Якая ў цябе лапя□стая юбка, мне нравіцца – ярка, весела. Фарынава Пол. Адзень тое ля□пістае плацце. Круткі Паст.

ЛА□САЦЬ, ЛАСНАВА□ЦЬ, ЛА□СЦІЦЬ незак. Лашчыць, песціць; гладзіць каго-н. Люблю ла□саць свайго ката. Сваташыцы Дубр. Ён так ужо чужую дачку ласну□е, а пра сваю забыўся. Папоўка Сен. Любая маці ла□сціць сваё дзіця. Гарадок.

ЛАСА□Ч м., неадабр. Ліслівы чалавек. Па кім жа яму быць харошым? Усіх з сям'і іх называлі ласача□мі. Якубава Рас.

ЛА□СІКІ толькі мн. Асалода, задавальненне. Мне такія ла□сікі сядзець тут: і канапа як пух, і збоку печка грэе. Арэхаўна Уш.

ЛА□СКА ж., заал. Дробная рачная рыба з зялёным адлівам лускі. А ў нас в реке раньшэ многа ла□сак было. Езярышча Гар.

ЛАСКАТА□ЦЬ, ЛАСКАЦЕЇЦЬ *незак., експр.* Шмат гаварыць, балбатаць. *Мне работу рабіць нада, а яна прыйшла, села ды ласко□чыць.* Псуя Глыб. *Некаторыя ласката□ць пра другіх любяць.* Слабодка Леп. *Хопіць ласката□ць!* Макаравічы Докш. *Не надаела ласкаце□ць? Сядзіць і ласкаці□ць, ласкаці□ць.* Філімонава Гар. *Што ты ўсё ласкаці□ш?* Даўгаполле Гар. Параўн. *лепята□ць.*

ЛАСКУЎ, ЛАСКУНОЎ гл. ЛУСКА□Н

ЛАСНАВА□ЦЬ гл. ЛА□САЦЬ

ЛАСОЌНІК *м.*, ЛАСУ□НЯ *аг.* Ласун, ласуха. *Іван наш вялікі ласо□нік да каўбас.* Савуткі Шарк. *Ну ты і ласо□нік! Табе толькі паесці дай.* Віркі Чаш. *Так любіць ягады! Вось ужо ласу□ня!* Петрашы Тал. Параўн. *лако□мка, лізу□н¹.*

ЛАСОЌНІКІ *мн.* Ласункі, прысмакі. *Дзе тых ласо□нікаў табе набрацца?* Урбаны Брасл. Параўн. *лакату□шкі, ла□ха□рдзікі, лі□зікі.*

ЛА□СТАВІЦА, ЛА□СТАЎНІЦА *ж.* Ластаўка. *Прыляцела эта ла□ставіца, зноў пасялілася пад страхой.* Малыя Пышнагоры Леп. *Ла□стаўніцы так хорашэ вісяць на правадах.* Дворышча Леп.

ЛАСУ□НЯ гл. ЛАСОЌНІК

ЛАСУ□ХА *ж.* Гатунак позняй бульбы “Ласунак”. *Ласу□хана вельмі смашная, дрэнна варыцца.* Чарневічы Глыб.

ЛА□СЦІЦА *незак.* Заляцаца да дзяўчыны. *А брат ізноў ла□сціца да суседавай дачкі.* Ластавічы Глыб.

ЛА□СЦІЦЬ гл. ЛА□САЦЬ

ЛА□СЫ, *памянш.-ласк.* ЛА□СЕНЬКІ *прым.* 1. Ласкавы, пяшчотны. *Ла□сае дзіцятка.* Промыслы Беш. Параўн. *ліса□вы ў 1 знач., лёзны.* 2. Смачны, салодкі. *Прывязіце мне чаго-небудзь ла□сенькага.* Пралетарыя Уш.

ЛАТАЦЕЇ□ *н., зб., бат.* Лотаць. *У нас за калодцам столькі латацыя□, ажно ўсё жоўта.* Сабалі Чаш. Параўн. *лапу□х, лапу□шнік, ло□пунь, лапуха□ ў 2 знач.*

ЛА□ТАЧ *м., бат.* Лопух. *Вырас вялікі ла□тач.* Абухава Беш. Параўн. *лапу□х, лапу□шнік, ло□пунь, лапуха□ ў 1 знач.*

ЛА□ТВА *прысл.* Добра. *Ціпер людзі ла□тва жывуць, не як раньшэ.* Варапаева Паст. Параўн. *лацно□, ле□нна.*

ЛА□ТКА¹, ЛА□ДКА, *памянш.* ЛА□ТАЧКА, ЛА□ДАЧКА, ЛАТУ□ШКА *ж.* Гліняная або драўляная міска. *Я ўчора смітаны зніла, цэлая ла□тка вышла.* Баравыя Гар. *А міску раней называлі ла□ткай.* *Так яшчэ мая маці гаварыла.* Азяркі Гар. *У ла□тцы добра мак церці.* Лукашова Паст. *У ла□дцы каша, налі малаком і*

паеш. Віркі Чаш. Самая добрая лапачка разбілася, цяпер ня склеіш. Забалацце Арш. Гэтыя ладачкі яшчэ мой муж рабіў. Іванаўка Гар. У латушцы пяклі яешню ў печы. Яна не баіцца агня. Лазы Тал. Коцік з латушкі п'е малако. Ляды Дубр. Параўн. лаханка¹, лахань у 1 знач.

ЛАТКА² ж. Складка. У мяне спадніца ў латкі. Бараўцы Чаш.

ЛАТОК м. 1. Латак; жалабок, па якім сцякае вада, сок. Лато^к ужо ўвесь гразны, трэба чысціць. Смалоўка Сен. Вада ў карыта па латку збягае. Мардахі Дубр. Параўн. лубок. 2. Кубак. Вечарам мама налле лато^к малачка – смачна. Таўкіні Шарк.

ЛАТОЧЫНА ж. Ягаднае ці грыбное месца ў лесе. Знайшлі вельмі добрую лато^{чыну}, чарніц набралі вёдрамі. Ваўкі Паст. Параўн. лу^{міна}.

ЛАТОШЫЦА незак. Марудзіць, корпаца. Чаго ты там лато^{шыся}? Апаздаць хочыш? Пачаевічы Чаш.

ЛАТРУГА, ЛАТРЫГА гл. ЛАЙТРУГА

ЛАТУН м. Старая адзежына. Накінь які лату^н і ўнясі дроў. Ёды Шарк. Скінь свой лату^н, адзень што другое. Аліхверы Паст. Параўн. лахамі^{дзіна}.

ЛАТУННЕ н., зб. Старое адзенне, рыззё. У мяне столькі лату^{ння}, куды яго дзіваць ціпер? Альхоўцы Шарк.

ЛАЎЖО н., зб. Брудная бялізна. Усё лаўжо^к за ранак перамыла. Вярэнькі Паст. Колькі ж лаўжа^к назбірала, два дні мыць буду. Ляхаўшчына Паст.

ЛАЎРІК м., кулін. Лаўровы ліст. Пакладзі лаўріка ў суп, каб запах быў. Кузняцова Віц.

ЛАЎЧЭЙ прысл., выш. 1. Спрытней, больш удала. У цябе лаўчэ^й выходзіць. Селішча Уш. 2. Зручней. Лаўчэ^й вазьміся за бярвяно, а то на ногі зваліцца. Каханавічы В.-Дзв. Лаўчэ^й бярыся. Ноўка, Стайкі Віц.

ЛАХАМІДЗІНА ж. Старая адзежына. Носіць нейкую лахамі^{дзіну}. Задоры Леп. Параўн. лату^н.

ЛАХАНДА^к аг., зневаж. Пляткар(ка), пустамеля. Не слухай ты гэту лаханду^к: яна век абы-што гаворыць, усё на свеці яна знаіць. Кашталянаўшчына Глыб. Параўн. лабайда^к, лахта.

ЛАХАНКА¹, ЛАХАНЬ ж. 1. Гліняная або драўляная міска. Бацька любіў цюрку з лаханкі есці. Казловічы Арш. Я зараз ні хачу есь, нядаўна з'еў лаханку супа. Слабада Шум. Мае лаханкі старыя, аж рысунак сцёрся. Іванаўка Гар., Воўкаўшчына Глыб., Дворышча Леп., Грышына Рас., Белая Ліпа

Сен. *Налі ў лаха□нь сабе суну.* Папкі Міёр. Параўн. *ла□тка*¹, *ла□дка*. 2. Карыта. *У лаха□нку маглі пакласці корм каню.* Езярышча Гар. *Лаха□нь свінні перакулілі.* Грушава Чаш. *У лаха□нь вылі пошла.* Хралы Глыб.

ЛАХА□НКА² ж. *Посцілка. Красівая ў цібе лаха□нка на ложку.* Белькі Паст.

ЛАХА□НЬ гл. ЛАХА□НКА¹

ЛА□ХА□РДЗІКІ мн. Ласункі, прысмакі. *Мае любімыя ла□хардзікі – цукеркі.* Задоры Леп. *Мама з горада многа ла□хардзікаў прывозіць.* Ваўчо Уш. *Ты абы-што не ясі, табе толькі ла□хардзікі падавай.* Серкавіцы Тал. *Прывыклі вы лаха□рдзікі есць.* Зубава Арш. *Я свайго ўнучка лаха□рдзікамі разбалавала.* Вярэчча Гар., Антонаўка, Зубава, Тумінічы Арш., Езярышча, Яроненкі Гар., Ульянавічы Сен., Старое Сяло Уш., Замачак Чаш. Параўн. *лакату□шкі, ласо□нікі, лі□зікі.*

ЛА□ХАЦЬ, ЛА□ХТАЦЬ, ЛЫ́ХАЦЬ, ЛЭ́ХАЦЬ *незак.* 1. Гаварыць недарэчнае. *А старыя як сабяруцца, дык пачынаюць ла□хаць пра дзецюкоў.* Турлы Паст. *Ну, хопіць ужо ла□хаць перад гасцямі.* Лашукі Паст. *Нечага хадзіць абы-дзе і ла□хаць языком.* Абрамава В.-Дзв. *Яна вечна ла□хае.* Васілеўшчына Паст. *Былі ў мяне мае дзеўкі – ла□халі доўга.* Воўкаўшчына Глыб. 2. Смяяцца. *Не трэба так ла□хаць з яго.* Петрашы Тал. *А чаго ты ла□хала на ўсю вуліцу?* Булахі Глыб. 3. Бадзяцца, хадзіць без справы. *Цэлы дзень на магазінах ла□хае.* Бор Леп. *Маладзёж на завуголлям ла□хаіць.* Клясціцы Рас. *Ла□халі на базары без дзела.* Лонск Шарк., Баруны Брасл., Косарава Глыб., Матырына Уш. *Мне – каб на рабоце. І каб між людзей, а не тое што ла□хтаць з кута ў кут.* Серкавіцы Тал. *Што ты ўсё лы□хаіш, ішоў бы бабыцы памоч.* Язна Міёр. *Толькі лы□хаіць, за дзень каб што зрабіла.* Пусташы, Палата Пол. *Цэлы дзеньк лы□хае на вуліцы.* Каханавічы В.-Дзв. *Дзе ты лы□хаў?* Паліцы Беш. *Увесь дзень лы□хала на лесе.* Балаі Паст. *Глядзі, доўга ні лы□хай.* Бараны Глыб. *До табе ўжо лы□хаць без дзела.* Выхадцы Лёзн. *Чаго ты лэ□хаў усё ранне? Не сядзіцца табе.* Мікіціха Шум.

ЛАХМА□Т, ЛАХМОТ м. Кавалак тканіны, скуру. *Навесь які-небудзь лахма□т на сябе, вось табе і будзе пугала.* Пазнякова Пол. *Во, нейкі лахмо□т нашла, можа, падыдзе.* Каменка Віц.

ЛАХМОЎКА ж. *Кладоўка. Прынясі ключы ад лахмо□ўкі.* Старое Сяло Уш. *Агуркі глядзіце ў лахмо□ўцы.* Сардыкі В.-Дзв.

ЛА□ХТА аг., *зневаж.* Пляткар(ка), пустамеля. *Ла□хта ты, многа брэшаеш, перажагнайся лепей.* Папшычы Глыб., Замачак Чаш., Варапаева Паст. Параўн. *лабайда□, лаханда□.*

ЛА□ХТАЦЬ гл. ЛА□ХАЦЬ

ЛАХУ□ДРА аг., неадабр. Неахайны чалавек. *Лаху□дра ты, хоць бы прычасалася.* Гатаўшчына Глыб. *Хіба тая лаху□дра агледзіць хату?* Булахі Глыб. *Расчашыся, а то чыстая лаху□дра.* Бачэйкава, Вярхоўе Беш. *Яна ж сама па сабе баба добрая, але не глядзіць за сабой, ходзіць як лаху□дра.* Абруб Глыб. *Зачашы валасы акуратна і ні хадзі лаху□драй.* Стралкі, Чурылава В.-Дзв., Сасноўка, Шклянцы Докш., Князі Віц., Верамееўшчына Дубр., Бор Леп., Высачаны Лёзн., Вісяты Міёр., Нямойта Сен., Варапаева, Вярэнькі, Лашукі, Лынтупы, Турлы Паст., Забор'е Рас., Акцябрскі, Замачак Чаш. Параўн. *лабэ□йза, лакі□за, лапі□за.*

ЛАЦНО прысл. і безас.-прэдык. слова. *Добра. Лацно□табе жывецца.* Ляхаўшчына Паст. *Цяпер лацно□жыць, не як раньш.* Старое Сяло Уш. Параўн. *ла□тва, ле□нна.*

ЛАШЧЫ□НА ж. 1. Нізіна сярод адхонных схілаў. *У гэтай лашчы□не нічога не расце.* Ноўка Гар. 2. Лужына. *Лашчы□на з-за дажджоў вялікая стаіць. Залезла ў лашчы□ну, дык чуць вылезла.* Казімірова Пол.

ЛЕВАРУ□КІ прым. Які валодае левай рукой лепш, чым правай. *Мой брат левару□кі, і піша леваю.* Антаполле Чаш.

ЛЕВАРУ□Ч прысл. Злева, па левую руку, па левы бок. *Левару□ч вёскі рэчка бяжыць.* Дубоўка Пол. *Сядзь левару□ч ад бацькі.* Выдрэя Лёзн., Матырына Уш.

ЛЕВУШНЯ гл. ЛЯЎША□Й

ЛЁВЫ прым. Вываратны, сподні. *Чаго майку на ле□вы бок надзеў?* Варапаева Паст.

ЛЁГЦІ зак. Легчы. *Мне трэба было б тут ле□гці.* Петрашы Тал.

ЛЁГЧЫЦЬ незак. Кастрыраваць. *Ле□гчыць ужо кабанчыка трэба.* Папоўка Сен.

ЛЕДАВІК¹ м. Ільдзіна. *Як паводка, то столькі ледавіко□ў на возеры.* Ахрэмаўцы Брасл.

ЛЕДАВІК², ЛЯДНІК м., бат. Грыб падбярэзавік. *Пэўна, ужо ледавікі□пайшлі.* Дворышча Леп. *Ледавікі□ў нас цэняцца, смашныя грыбы.* Старое Лядна Леп. *Пашиці на сцэжцы сядзеў чорнагаловы лядні□к.* Старыя Лаўкі Чаш. *Кожнае лета бяром ляднікі□, казлы, белыя грыбы.* Велеўшчына Леп. *Многа лядніко□ў пападалася сённі.* Малыя Пышнагоры Леп.

ЛЁДЗІШЧА н., толькі адз. Лёд на рацэ, возеры. *На ле□дзішча зімой на рыбалку ходзім.* Янкавічы Рас.

ЛЕДЗЯНУШКА, ЛЯДЗЯШКА ж. Ледзянец. *Ледзяну□шкі купляю к чаю.* Даўгаполле Гар. *Купі лядзя□шак, хоць у році пасалажу.* Вадзянікі Гар.

ЛЕ́ЖАНЬ *м.*, заал. Галец; невялічкая прэсनावодная рыба з тонкай скурай без лускі. *Ле́жань – рыба паіці з голым целам, бураватага колеру. Ле́жань каля дна плавае.* Заборцы Докш.

ЛЕ́ЖЫШЧА¹ *н.*, адз. Сцелішча. *На ле́жышчы лён паслалі.* Задоры Леп.

ЛЕ́ЖЫШЧА² *н.*, ЛЕ́ЖКА, ЛЕ́ЖКА *ж.* Лежня; след звера, які ляжаў на зямлі. *Глянь, якое ле́жышча, што за звер тут быў?* Цяцеркі Віц. *Чыя-та ле́жка тут, места глухое.* Петрашы Тал. *Тут ле́жка яшчэ цёплая.* Свяча Беш.

ЛЕ́ЖЫВО *н.*, ЛЕ́ЖНЯ, ЛЖНЯ́ *ж.* Ляжанне, лежня; стан паводле знач. дзеяслова *ляжаць*. *Якое гэта ле́жыво на голых дасках?* Пасекі Докш. *Людзі бульбачку садзяць, а ў іх лё́жня.* Целякі Паст. *Ці не надаела табе ліжня́?* Петрашы Тал.

ЛЕ́ЙБУС *м.*, неадабр. Гультай, лодар. *Зноў ты нічога не зрабіў, ле́йбус!* Петрашы Тал. Параўн. *ла́дыр, ланда́рак, ланту́х, лунь²* у 3 знач., *ляно́тнік, лайда́чына, лайтру́га, лантру́га, латру́га, латры́га, ламіна́* ў 1 знач.

ЛЕЙЦІ́Я, ЛІЦІ́Я *ж.* Парны танец. *Раней, як быў малады, танцаваў і лейцію́, і валес.* Езярышча Гар. *У тыя часы танцавалі полечку, кракавяк, ліцію́.* Езярышча Гар.

ЛЕ́ЛЯХІ *мн.*, іран. Валасы. *От, ле́ляхі гэтыя не слушаюцца мяне.* Зоськава Арш.

ЛЕ́ПІ, ЛЕ́ПІЙ, ЛЯПШЭ́Й *прысл. і безас.-прэдык. слова, выш.* Лепш. *Не, ле́пі я буду начаваць у сенцах.* Вялікае Сяло Шарк. *Ці ле́пі людзям служыць?* Іванск Чаш. *Ле́пі ўжо ня будзі.* Целякі Паст. *Ле́пі ты ўжо дзелам займіся.* Кубелеўшчына Шарк. *Ле́пій бы ў лес схадзіла, ягад пашукала б.* Сувалкава Пол. *Ляшэ́й табе было ехаць у больніцу.* Петрашы Тал., Азярцы Глыб., Янушова Докш., Нямойта Сен. Параўн. *лу́ччы.*

ЛЕ́ПНА *безас.-прэдык. слова.* Добра. *Ах, як ле́пна, сыноч, што ты будзіш дома.* Дубраўкі Пол. Параўн. *ла́тва, лацно́.*

ЛЕ́ПЯТА́ЦЬ *незак., экспр.* Балбатаць, пустасловіць, шмат гаварыць. *Хопіць лепята́ць, ехаць нада.* Баёўка Шум. Параўн. *ласката́ць, ласкаце́ць.*

ЛЕ́СКА *ж.* Прыстаўныя драбіны. *Ле́ска ото ў нас стаіць, шчо лазяць па ёй.* Мікіціха Шум.

ЛЕ́СКАТУ́ХА *ж.*, неадабр. Балбатуха; жанчына, якая многа і бесперастанку гаворыць. *Калі хочыш – схадзі паслухай лескату́ху.* Баева Дубр. Параўн. *лапатры́ся.*

ЛЕ́ТАСЯ *прысл.* Летась; у мінулым годзе. *Ле́тася ў нас грыбоў было мала.* Петрашы Тал.

ЛЕТАШНИК *м., заал.* Цяля, якое перазімавала. Цётка сабіраецца здаць ле[□]ташніка. Вялікі Азярэцк Сен. Сусед свайго ле[□]ташніка яшчэ навязвае. Жалезкі Беш.

ЛЕТКА¹ *прысл.* Лёгка. Ле[□]тка ты жывеш. Ваўчо Уш.

ЛЕТКА² *ж., адз., бат.* Яравая пшаніца. Сёліта ле[□]тка добра ўрадзіла. Астроўшчына Пол.

ЛЕТНИК *м.* Летні куратнік. Схадзі адкрый ле[□]тнік. Чарневічы Глыб.

○ ЛЕТНЯЯ ЁЛКА *ж., бат.* Лістоўніца. Ле[□]тняя е[□]лка на зіму йголкі скідвае. Павулле Уш. Ле[□]тнюю е[□]лку ў нас рэдка ўстрэціш. Крынкі Лёзн. Параўн. лісто[□]ўка, лі[□]сцвініца.

ЛЕХА *гл.* ЛЯХА[□]

ЛЕЦЬМА *прысл.* Стрымгалоў. Куды ты ле[□]цьма бяжыш? Каўровая Дубр.

ЛЕЧЫЦЬ *незак.* Лячыць. Пашоў зубы ле[□]чыць. Слабодка Леп. Серцэ можна ле[□]чыць травамі. Корніца Шарк. Пасля таго мяне ле[□]чыў урач. Узмёны Міёр. Зараз не ле[□]чуць так. Паліцы Беш. У бальніцы мяне ўжо ле[□]чалі лепей. Арцёмава Лёзн. Што ле[□]чылі, а што – не. Замшына Лёзн.

ЛЕШАНЬ *м., міф.* Лясун; лясны дух. Ты так крэпка крычыш, як ле[□]шань у лесе. Быцава Беш.

ЛЕШКА *гл.* ЛЯХА[□]

ЛЕЯ *ж.* Лівень; заліўны дождж. Як пашла ле[□]я, заліва тая, дак вумачыла ўсіх, усе папорціла, што на нас было. Мікіціха Шум.

ЛЕ[□]ЖКА *гл.* ЛЕЖЫШЧА²

ЛЕ[□]ЖКІ *прым.* Які доўга захоўваецца. У нас лёжкая капуста, аж да новай будуць качаны ляжаць. Азярцы Глыб. Лёжкая бульба ў нас. Параф'янава Докш.

ЛЕ[□]ЖНЯ *гл.* ЛЕЖЫВО

ЛЕ[□]ЗНА *прысл.* Ветліва, ласкава, пяшчотна. Яна з ім абыходзіцца усягда так лё[□]зна, вась і жывуць добра. Латышы, Празарокі, Псуя Глыб. Так лё[□]зна праводзіла хлопца ў армію. Адаменкі Лёзн.

ЛЕ[□]ЗНЫ *прым.* Ласкавы, пяшчотны. Такі лё[□]зны ейны малец. Ясева Міёр. Такі ўжо лё[□]зны хлопчык, як дзевачка. Латышы Рас. Якая лё[□]зная матка, такое й дзіцятка. Варапаева Паст. Вельмі ж лё[□]зная дачка ў мяне. Лашукі Паст., Бігосава, Галубава, Сардыкі В.-Дзв., Пліса Глыб., Вярэнькі, Дунілавічы, Ляхаўшчына, Прамышляды, Турлы, Целякі Паст. Параўн. ла[□]сы ў 1 знач., ліса[□]вы ў 1 знач.

ЛЕКІ¹ *мн.* Локаны; завітыя пасмы валасоў. Лё[□]кі круцілі на гарачую чапляу, а тады разводзілі сахар і мазалі, каб лё[□]кі даўжэй дзіржаліся. Лукашова Паст.

ЛЕЌІ² *толькі мн.* Лекі. *Такіх лё□каў у нашай апцецы німа.*
Галубава В.-Дзв.

ЛЕ□ТКА *ж.* Ляток у вулли. *Другая пчала дык і ні пралезіць у лё□тку, асобенна тоўстая матка. Трэба, каб лё□тка была шырэйшая.* Слабодка Гар., Клясціцы Рас.

ЛЕХ, *памянш.* ЛЁШЫК *м.* Пограб. *Лёх у нас абсыпаўся.*
Езярышча Гар. *Пайду гуркоў набяру ў лё□шыку.* Балотавічы Арш.

ЛІА□НА *ж., бат.* Бязозка палявая. *Апяць эта ліа□на ўсё апутала, нада яе абарваць.* Прыпернае Глыб.

ЛБІДА□ гл. ЛАБАДА□

ЛІГОТА *ж., толькі адз.* Адліга. *Ліго□та, кажучь, будзе, сонейка паказалась.* Дзегцяры Брасл.

ЛІЖНЯ□ гл. ЛЕЖЫВО

ЛІЗІКІ *толькі мн.* Ласункі, прысмакі. *Малыя так і глядзяць, ці прывёз ім лі□зікаў.* Папоўка Сен. *Параўн. лакату□шкі, ласо□нікі, ла□ха□рдзікі.*

ЛІЗУЎ¹ *м.* Ласун. *Эта ты, лізу□н, у варэння лазіў?* Бор Леп., Псуя Глыб., Сваташыцы Дубр. *Параўн. лако□мка, ласо□нік, ласу□ня.*

ЛІЗУЎ² *м.* Саліяны камень, які даюць лізаць каровам. *Лізу□н нада каровам лажыць, калі солі ім ні хапае.* Надазер'е Глыб.

ЛІК *м., рэліг.* Ікона. *Лік у мяне вісіць у спальні.* Вішня Шум.

ЛІЛІЯ *ж., бат.* Гарлачык. *Няможна трогаць лі□ліі на пруду, кажучь, што гэта душы ўтопленіц.* Прыпернае Глыб.

ЛІМЕНІВЫ *прым.* Алюмініевы. *Схадзі прынясі з гарода ліме□ніву провалаку. Ручку ў вядры прывязаць нада.* Слабодка Гар.

ЛІН *м., заал.* Лінь. *Лін – астаражняя і пужлівая рыба.* Савенічы Сен. *Водзіцца тут розная рыба: лін, шчупак, вугор.* Урбаны Брасл. *Смашная вуха з лі□на і шчукі.* Павяцце Міёр., Сокарава Беш., Леснікі Глыб., Даўгінава, Мілашова Міёр.

ЛІНЭЙКА, ЛІНІЯ, ЛІНКА *ж.* Вузкая роўная прасека ў лесе. *Во, ідзі, ідзі па ліне□йкі – і выйдзеш на дарогу.* Гарэлькі Дубр. *Сёліта ў чарніцы далёка ні хадзілі. Пайшлі за раку, на бор і збіралі каля самай лі□ніі.* Гарані Гар. *Хадзілі мы на лі□нію ягады паглядзець.* Доўгі Бор Рас., Пяцігорск Беш., Задуброўе Віц., Кудзіны Гар., Азярцы, Латышы Глыб., Вяцера Докш., Ступакі Дубр., Пышна Леп., Горы Чаш. *На той вунь лі□нке имат суніц і розных траваў.* Арэхаўцы Арш.

ЛІПАЎКА, ЛІПОЎКА *ж.* 1. Невялікая бочка для мёду, выдзеўбаная з кругляка ліпы. *Сённяя выцягнуў лі□паўку з кладоўкі.* Будзем мёд разліваць. Бораўна Леп. *У нас у лі□паўцы мёд*

дзяржалі. Амбросавічы Шум. *Налівай, дзед, мёд у ліпаўку.* Сар'я В.-Дзв. 2. Пасудзіна з ліпавай кары, у якой захоўвалі муку. *Цяжка жылі мы раньшы, помню, усю зіму толькі і мелі мукі што адну ліпаўку.* Лужкі Шарк.

ЛІПЕЦ м. Ліпень. *Ліпец дажджлівы быў, ягады вадзяністыя.* Варапаева Паст.

ЛІПЕЦ м., толькі адз. Ліпавы мёд. *Ліпец самы палезны мёд, лекавы.* Малы Двор Беш.

ЛІПІНА ж. Ліпа. *Глянь, якая бальшая ліпіна.* Гарбацэвічы Арш. *Пад ліпінай паляжым.* Азярцы Глыб.

ЛІПНІК м., зб. Ліпняк, ліпавы зараснік. *Наш сусед перанёс вуллі бліжэй к ліпніку.* Стар Арш. *Пайшлі ў ліпнік, там такі запах!* Задуброўе Віц.

ЛІПОЎКА гл. ЛІПАЎКА

ЛІСАЎВЫ, ЛІСАВАТЫ прым. 1. Ласкавы, пясчотны. *Дзіця вельмі лісавае.* Станіславова Дубр. *Хто лісавы, дак таго людзі любяць.* Мікіціха Шум. Параўн. *ласы ў 1 знач., лёзны.* 2. Хітры. *Быў у нас у сяле такі файны, але ж лісавы.* Ліпаўкі Докш. *Меншы мой лісаваты, умее падмануць.* Таўкіні Шарк.

ЛІСАК м. Язычок клямкі. *На лісак нажмеш добра, і клямка падыецца.* Чарневічы Глыб.

ЛІСАПЕД, ЛІСАПЕТ м., ЛІСАПЕДА, ЛІСАПЕТА ж. Веласіпед. *Лісапед у дзярэўні надабная вешч.* Каханавічы В.-Дзв. *Мой дзед крэпкі быў. Восемдзесят сем гадкоў, а ён – на лісапед і ў касцёл едзіць.* Бачэйкава Беш. *Поле далёка – на лісапедзі ездзіма.* Дворышча Леп. *Бацька ранічкой на лісапед – і ў грыбы.* Папоўка Сен. *Гэта ў палякаў ровар, а ў нас лісапед кажучь.* Іванск Чаш. *Пастаў свой лісапед за вугал.* Укля Брасл. *Малыя любяць ездзіць на лісапедтах.* Высачаны Лёзн. *Сядай на лісапеду і едзь да мяне.* Езярышча Гар. *Лісапеду, як накатаішся, у сарай загані.* Лялеўшчына Гар. *Ці гэта твая лісапедта каля плота стаіць?* Каўровая Дубр. *Вон лісапедта, бяры ды каці.* Забор'е Рас., Арэхаўск, Зоськава Арш., Ганкавічы, Свяча Беш., Ахрэмаўцы, Спрынды Брасл., Асвея В.-Дзв., Кудзіны, Межава, Смалоўка Гар., Ластавічы, Ломашы, Празарокі Глыб., Несцераўшчына, Шантары Докш., Верамееўшчына Дубр., Велеўшчына, Горкі, Губіна Леп., Выдрэя, Кавалі, Стасева Лёзн., Аліхверы, Балаі, Дунілавічы Паст., Казімірова, Фарынава Пол., Канашонкі, Клясціцы, Краснаполле Рас., Белая Ліпа Сен., Зарэчча Тал., Антаполле, Ваўчо, Вяцера, Красніца, Кугоні, Матырына, Уш., Радзюкі Шарк., Амбросавічы, Завяззе, Залессе Шум.

ЛІСТВЯНІК, ЛІСЦВЯНІК, ЛІСЦВЕННІК м., зб. Лісцевы лес. *Пайду ў ліствянік венікі вязаць.* Бортнікі Глыб. *У нас*

лісцвя□нік – алейнік ды асіннік. Андрэева Гар. Лі□сцвенніку ў нас больш, чым хвойніку. Заазер’е Гар.

ЛІСТОЎКА, ЛІСЦВІНІЦА ж., бат. Лістоўніца. Хорошая лісто□ўка, аж сячы жалка. Хілаўшчына Докш. Вырасла лі□сцвініца каля дарогі. Пяцігорск Беш. Параўн. ле□тняя е□лка.

ЛІСЦВЕННІК гл. ЛІСТВЯНІК

ЛІСЦВІНІЦА гл. ЛІСТОЎКА

ЛІСЦВЯНІК гл. ЛІСТВЯНІК

ЛІСЦІНКА ж., адзінк. Ліст капусты. Адламіла зялёную лісці□нку ад качана капусты. Станіславова Дубр. З качана шмат лісці□нак зняла, галубцы зраблю. Куляшы Леп.

ЛІТМАНКА ж., с.-г. Гатунак бульбы. Лі□тманка – новы сорт бульбы, нядаўна завезлі да нас. Нурава В.-Дзв.

ЛІТОЎКА¹ ж., с.-г. Від касы. Сёння касіў літо□ўкай, нічога так. Сарочына Уш.

ЛІТОЎКА² ж. Памяшканне для захавання сена і корму для жывёлы. Схадзі ў літо□ўку, вазьмі сена карове. Котава Віц. У літо□ўцы паглядзі вядро, я там ранкам была. Падрэзы Чаш.

ЛІТРА ж. Літр. Кажный дзень бяру лі□тру малака, дзеці прыносяць. Выхадцы Лёзн. Лі□тру б якую малака прадаваць, капейчына была б на хлеб. Лялеўшчына, Каверзы, Яроненкі Гар., Іванск Чаш.

ЛІТРУ□ХА ж. Літровая бутэлька. Літру□ху малака на поле брала, выпіла за дзень. Порплішча Докш.

ЛІТЭРКА ж. Колца ў калаўроце для замацавання стрыжня, на які насаджваецца шпуля. Літэ□рка шчарбатая ў маім калаўроце. Матырына Леп.

ЛІЎНЫ□ прым. Праліўны (пра дождж). Ліўны□ дождж паўдня ідзе. Мілашова, Ясева Міёр.

ЛІХАТА□ ж. Ліха, зло, бяда, няшчасце. Ліхата□ як наваліцца, дык намучаішся ўволю. Ляхаўка Дубр. Ліхата□ яго не возьме, ён выкруціцца. Бараўцы Чаш.

ЛІХЕЙ прым. Ліхі, злы; здольны прычыніць ліха. Ліхе□й быў мужык. Мардахі Дубр.

ЛІХІ прым. Стары, дзіравы (пра адзенне, абутак). Ліха□я ўжо світка. Мядзведзева В.-Дзв.

ЛІХО́ безас.-прэдык. слова. Дрэнна, кепска. Ліхо□ жыць аднаму. Скрыдлева Віц.

ЛІЦІЯ гл. ЛЕЙЦІЯ

ЛІЧНЫ прым. Знешне прывабны. Ён жа ўдалы, хорошы, лі□чны. Мікіціха Шум.

ЛІШАЁ□ЎНІК м., зб., бат. Лішайнік. Лішаё□ўнікам у лесе ўсё пакрыта. Мікіціха Шум.

ЛІШНАТА □ ж., толькі адз. Лішняе, непатрэбнае. Лішнаты □ дужа ніякай не нанасі ў хату. Юнькі Паст.

ЛІШНЕ прысл. Залішне, больш за норму. Выпіў лі □ шне, дык ідзі праспіся. Мядзведзева В.-Дзв.

ЛОГ м. Луг, лугавая сенажаць. Дзед вун азяў ды на лог пайшоў, а я вот с вамі сяжу, лясы тачу. Сахнавічы Глыб. Сена на лагу □ сушым. Сцяпанавічы Гар. На лагу □ ярка так ад цвятоў. Вусце Арш. Схадзі выкасі на лагу □. Макаравічы Докш. Параўн. ла □ ва², ло □ нка.

ЛОДАРСТВА н., толькі адз. Гультайства, лодарнічанне. Чаго мой ні любіў – дык эта ло □ дарства, на лодараў глядзець ня мог. Ляхаўка Дубр.

ЛОЖА, ЛОЖКА ж. Ложак. Ля □ жу ў сваю ло □ жу. Ноўка Віц. Кладзіся ў ло □ жа, не хадзі доўга. Буцавічы Паст. На гэнай ло □ жке яшчэ мая мама радзілася. Андронавічы Віц.

ЛОЖБІШЧА н. Стажар'е; месца, дзе стаяў стог. На ло □ жбішчы трава доўга не расце. Кульгаі Глыб.

ЛОЖКА гл. ЛОЖА

ЛОМ м. 1. зб. Куча галля. Як пашлі ў ягады, а там ні лес, а адзін лом. Зарачыцак Докш. 2. Вогнішча. Падкіньце сукоў у лом. Ласіца Паст.

ЛОМКІЙ прым., перан. Капрызлівы. Ён ло □ мкій, як дзяўчонка, дайжа губы так закапыліваець. Баева Дубр.

ЛОНКА ж. Луг, лугавая сенажаць. Абкасі ло □ нку, прайсці няможна. Дамашы Брасл. Параўн. ла □ ва², лог.

ЛОПАЛКА гл. ЛОПАЎКА²

ЛОПАЎКА¹, ЛОПАСЦЬ ж., ЛОПАЦЕНЬ м. Зазубіна на лязе касы. Нешта дзед нагнаў ло □ паўку. Пралетарыя Уш. Хадзі паглядзі, ці ёсць на касе ло □ паўкі. Павулле Уш. Ло □ павак нядоўга надзелаць, касу папориць. Горы Рас. Наробіў мне тут ло □ павак. Дварышча Шарк. Калі на касе ло □ пасць, тады яна ня косіць харашо, яе зноў адбіваюць. Слабада Шум. Плоха пакляпаў касу, ло □ пацень палучыўся. Матырына, Рыбакі Уш., Ластавічы Глыб., Баяноўшчына Пол., Краснаполле Рас., Горы Чаш., Мельніца Шарк. Параўн. лапату □ ха.

ЛОПАЎКА², ЛОПАЛКА ж. Хлапушка-мухабойка. Ад мух не адбіцца, толькі ло □ паўка спасае. Зачысцікі Шарк. І дзе наша ло □ паўка дзелася? Багушэўск Сен. Ло □ паўкай мух б'ём. Кудзіны Гар. Ло □ палкай б'еш мух, а іх не менее. Крывасельцы, Стралкі В.-Дзв., Калінавая Міёр., Апанаскавічы Уш.

ЛОПАЦЕНЬ гл. ЛОПАЎКА¹

ЛОПУНЬ гл. ЛАПУ □ Х

ЛОЎ *м.*, ЛОЎЫ *мн.* Лоўля, паляванне. Лоў на качак разрашылі. Празарокі Глыб. Раньш на лоўвы хадзілі ўсе мужыкі нашы. Новы Пагост Міёр.

ЛОЎКІ *прым.* Добры, якасны. Бульба ў мяне лоўкая ўзышла. Чарневічы Глыб.

ЛУБАМ *прысл.* Многа. А ягад у лесе лубам. Камянполле Міёр. Параўн. лаўна, лаўнага ў 2 знач.

ЛУБІН *м.* Невялікі лазовы кош. Бобу ўчора цэлы лубін налушчыла. Едлавічы Брасл.

ЛУБКА *ж.* Лубянка; ручны кораб з лубу для захоўвання, пераноскі чаго-н. Поўная лубка пшаніцы стаіць. Казлоўшчына Паст. Лубку плялі з кары ліпы, потым сыпалі ў яе жыта. Косарава Глыб. У лубку вады не нальеш. Ваўкалаты Докш., Мікалаёва Міёр., Вярэнькі, Галбея, Дунілавічы, Муляры Паст., Кулінава Уш. // Сявенька; лубянка для ручной сяўбы. Лубка плеценая з лазы, з яе многа што сеялі. Моханава В.-Дзв. Насыпаў у лубку зёрна і пашоў на поле. Чарневічы Глыб., Цешылава Паст., Белая Ліпа Сен. 3. Рэшата. Муку прасей на лубку. Стралкі В.-Дзв.

ЛУБОК *м.* Жалабок з лубу для сцёку соку з бярозы. Устаўляем лубок у дзірку ў бярозе і бяром сок. Косарава Глыб. Параўн. латок у 1 знач.

ЛУБЯЊІШЧА *н.* Поле, дзе рос лубін. На лубянішчы пасеем клевер. Кавалі Глыб. Жыта можна пасеяць на лубянішчы. Азярцы Глыб. Лубянішча заару пасля дажджу. Дразды Беш. Кароў выпусцілі на лубянішча. Ветрына Пол., Ластавічы Глыб., Малыя Пышнагоры Леп., Янкішкі Паст.

ЛУГАЊ *ж.* Луг, шчолак. Попел на лугу стараліся браць з бярозавых дроў. Белае Пол. Лугуў бяллё мылі, бо мыла раней не было. Фарынава Пол.

ЛУДЗІЦЬ *незак.* Кляпаць. Лудзіць касу трэба ўмець. Янавічы Віц.

ЛУЖОК *м.* Азярцо; невялікі прыродны вадаём. Лужок разліўся шырако. Балаі Міёр.

ЛУЗАНЕЦ, ЛУЗГАНЕЦ, ЛУЗГУЊ, ЛУЗКАНЕЦ, ЛУЗОЎІК, ЛУЗЧЫК *м.*, бат. Спелы арэх, які лёгка вылушчваецца. Зрэздзь лузанец на арэшыне, не даюць выспець, мо зялёнымі паабрывалі. Раманава Гар. Во я вам лузганцоў жменьку прынісла. Рускі Шум. Бабы ў лузганцы хадзілі, німнога прынеслі. Жыгалава Віц. Бачыў, ужо ёсць лузгуны. Забор'е Сен. Лузканцы падсушы. Стайкі Арш. Сыпані жменю лузканцаў. Асінаўка Сен. Лузканцы люблю вельмі. Рацькава Уш. Лузковікі аж выпадаюць з лушпінаў. Васюкі Шарк., Башні Шум. 3 адной

арэшыны мех лу□зчыкаў сабраць можна. Храпакі Віц. Параўн. луска□н, лускане□ц, ласку□н, ласкуно□к, лушча□к, лушчане□ц, лушчо□нік.

ЛУ□КА *ж.* Лука□; дугападобны, паўкруглы бераг ракі ці возера. *Лу□ка заросшы мурожнай травой. Шыці Шарк.*

ЛУ□КАЎКА *ж., бат.* Гатунак яблыкаў. *Лу□каўка ў этам гаду ўрадзіла. Каміншчына Глыб.*

ЛУ□МІНА *ж.* Ягадная ці грыбная мясціна ў лесе. *Лу□міна ўсыпана ягадамі. Пліса, Прыпернае Глыб. Знайшлі лу□міну, ягады нечapanыя, вот і сабралі па два вядры чарніц. Галубічы Глыб. Набрыла на лу□міну землянікі. Замошша Тал. Параўн. лато□чына.*

ЛУ□НУЦЬ, ЛЫ□НУЦЬ *зак.* Прапасці, памерці. *Як я лу□ну, вы адны зусім астанеціся. Арэхаўск Арш. Калі-небудзь лу□ну ад работы. Вярхоўе Беш. Лу□нуць – значыць памерці, груба так гавораць. Ветрына Пол., Высачаны Лёзн., Кушлікі Пол., Багушэўск Сен. 3 год як у воду лы□нуў. Петрашы Тал.*

ЛУНЬ¹ *ж.* Яркі маладзік. *На дварэ такая лунь, што хоць іголкі збірай. Пестуніца Віц.*

ЛУНЬ² *м., перан.* 1. Сівагаловы чалавек. *Ах, лунь стары! Да сівых валасоў дажыў, а не паразумнеў. Зялёнка Пол. Той лунь стары ўсё цягне ў двор к сабе. Нямойта Сен. 2. Пра марудлівага, пасіўнага, вялага чалавека. Ну што з табой? Ходзіш, як лунь. Валожанкі Шарк. Стаў ты як лунь балотны. Халамер'е Гар. Танцуюм усю ноч, а назаўтра, як лу□ні, ходзім. Таўкіні Шарк., Багушэўск, Канева Сен., Новы Пагост Міёр. 3. Гультай, абібок. Ну і лунь! Разлэгся! Ранак на дварэ. Муляры Паст. Што ж ты, як лунь, туляешся? Стасева Лёзн. Сядзіць цэлы дзень у хаце, як лунь, – ні вадзіцы наліць, ні скаціну накарміць. Мазалава Віц. Параўн. ла□дыр, ланда□рак, ланту□х, ле□йбус, ляно□тнік. 4. Пра дурнаватага, зацюканага чалавека. Ён ніразумны чалавек, лунь. Кушлікі Пол. Ты нейкі лунь, унучок, ці прыкідвайшся. Калінавая Міёр., Валынцы В.-Дзв., Макаравічы Докш.*

ЛУ□ПА¹ *ж., ЛУ□ПЫ мн., ЛУ□П'Е н., зб.* Губа, губы. *Што ты лу□пу адвесіў? Шантары Докш. Лу□па вісіць некрасіво. Ласіца Паст. Яго нявестка ўсягды недавольная, ходзіць лу□пы надуўшы. Запруддзе Глыб. Лу□пы навесіў і стаіць. Макаравічы Докш. Надуў свае лу□пы. Вярэнькі Паст. Як надуе свае лу□п'е, дык і ні падступішся. Вярцінскія Паст. Як ішлі танчыць, лу□п'е бураком малявалі. Лынтупы Паст., Галі Беш., Абруб, Драбаўшчына, Кавалі Глыб., Узмёны Міёр., Белькі, Дварчаны Паст., Казімірова Пол., Шыці Шарк.*

ЛУ□ПА², ЛУПЕЊЯ *ж.* Яечня, падкалочаная мукой. *Яйца, малако, муку падкалаці і стаў на пліту – будзе лу□па.* Альшанка Чаш. *А з яды будзе ўсяго даволі: і лупе□ні, і капыткі, і застудзіны.* Ноўка Віц.

ЛУПАВІНА *ж.*, часцей ЛУПАВІНЫ *мн.* Лупіна з бульбы. *Лупаві□ны карове даём, свінням варым.* Павулле Уш.

ЛУ□ПАЛЫ *гл.* ЛУ□ПЫ

ЛУПАЎСІЦЬ *незак., экспр.* 1. Біць, лупцаваць. *Луна□сілі яго ўчора за шкоду.* Далёкія Брасл. *Дзед мог і пугаўём луна□сіць.* Задуброўе Віц., Лісуны Арш., Баруны Брасл., Мохавя В.-Дзв., Лазы Тал., Губіца, Дабея Шум. 2. *перан.* Ліць (пра дождж). *Дождж луна□сіць як з вядра.* Канева Сен.

ЛУПАЎТЫ *прым.* Губасты, таўстагубы. *Луна□ты – з тоўстымі губамі.* Князі Віц. *Сыноч у яго луна□ты.* Тумілавічы Докш. *Дзеўка такая луна□тая.* Прамышляды Паст., Вялікае Сяло В.-Дзв., Дрыгучы Міёр.

ЛУПАЎЦІК *м.*, заал. Падлешчык. *На цеста добра луна□цікі бяруцца.* Дунілавічы Паст.

ЛУП□Ч *м.*, *экспр.* Губаты чалавек. *Луна□ч – значыць, з тоўстымі губамі.* *Луна□ч нейкі гаворыць з мамай.* Мікалаева Міёр.

ЛУ□П'Е *гл.* ЛУ□ПА¹

ЛУ□ПЕНЬ *м.*, *асудж.* Неразумны чалавек; дурань. *Школу скончыў, а як быў лу□пень, так лу□пенем і астаўся.* Кутняны Пол., Матырына Уш.

ЛУПЕЊЯ *гл.* ЛУ□ПА²

ЛУПІХА *ж.*, *толькі адз.* Звараная ў лупінах бульба. *Свінням зваріла бульбу, а дзеці ету лупі□ху цігали і елі з соллю.* Пудаць Віц. Параўн. *лы□сікі.*

ЛУ□ПКІ *толькі мн.*, *іран.* Акуляры. *Такія смешныя лу□пкі ў дзеда: вялізныя, у тоўстай аправе.* Казімірова Уш.

ЛУ□ПНУЦЦА *зак., экспр.* Ударыцца, стукнуцца. *Хлопец длінный, лу□пнуўся галавой аб вушак.* Казімірова Пол.

ЛУПНЯК *м.*, бат., часцей ЛУПНЯКІ *мн.* Масляк. *Учора схадзілі ў жаўцянкi, у лупнякі□.* Крыпулі Докш. *Лупнякі□ трэба адварыць, патом жарыць.* Шарагі Міёр.

ЛУ□ПСЯ *ж.*, ЛУПЦАКІ *мн.*, *экспр.* Лупцоўка. *Яму такой лу□псі далі, што доўга будзіць помніць.* Слабада Глыб. *Вот я табе зараз такіх лупцако□ў задам!* Новы Двор В.-Дзв.

ЛУ□ПЫ, ЛУ□ПАЛЫ, ЛУПЭЎКІ, ЛЫ□ПЫ *толькі мн.*, *груб.* Вялікія вочы. *Вырачыла свае лу□пы, як лягушка.* Тараскі Чаш. *Не бачыш – вазьмі свае лу□пы ў жменю.* Заслонаўка Арш.

Чаго ты лу□палы свае на мяне вытараішы? Язна Міёр. Дзеўка лупэ□зікі мела вялікія. Мыкава В.-Дзв. Мой як правініца, дык апусціць лы□пы і маўчыць. Ахрэмаўцы Брасл.

ЛУСКАН, ЛУСКАНЕЦ, ЛАСКУЎ, памянш. ЛАСКУНОК м., бат. Спелы арэх, які лёгка вылушчваецца. Цэлую торбу лускано□ў прынёс. Шэпелева Глыб. Етыя арэхі спелыя, адны лусканцы□пападаюцца. Котава Віц. Во якія лусканцы□добрыя. Шалыгі Віц. Мае ласкуны□чыстыя, ядраныя. Дразды Беш., Пустынкi Сен. Высыпаў на стол жменю ласкунко□ў. Камень Леп. Параўн. лузане□ц, лузгане□ц, лузгу□н, луска□не□ц, лузо□вік, лу□зчык, лушча□к, лушчане□ц, лушчо□нік.

ЛУ□СТА ж. Ежа, якую бралі з сабою ў поле, у дарогу. Гатуй мне ў торбу л□усту: хлеб, сала, яшчэ што-небудзь. Псуя Глыб. Сабяры мне лу□сту, пайду на пасту. Чэрцы Леп. Хай дзеці занясуць бацьку лу□сту ў поле. Макаравічы Докш.

ЛУТ м. Лыка маладой ліпы. Дзярэш лут, а потым яго можна скруціць. Горкі Леп. Лу□там цябе трэба паганяць. Фарынава Пол. Параўн. лык.

ЛУ□ТКІ мн. Абсада акна, дзвярэй. Ідзі палядзі, вось лу□ткі. Грабяніца Віц. Лу□ткі мянялі год восем назад. Арляны Сен. Нада памяняць лу□ткі ў вокнах. Смародзіна Лёзн.

ЛУХЦЁНЬ ж., экспр. Бязглуздзіца, бяссэнсіца, глупства, лухта. Як развядзе лухце□нь сваю, слухаць тошно. Мікіціха Шум.

ЛУЧОЎКА ж. Лучнік; даўнейшае прыстасаванне для асвятлення хаты лучынай. Была гэта раней лучо□ўка, дык я яё пад карытца для зярна пріспасобіла; з закрама ўдобна браць, і куркам харашо. Гунчанкі Віц.

ЛУ□ЧЧЫ безас.-прэдык. слова, выш. Лепш. Цяпер маладым лу□ччы жыць. Сокарава Беш., Селішча Уш. Тут лу□ччы бульбу пасадзіць. Смалоўка Сен., Задроёе Арш., Грынеўшчына Докш, Дабрамыслі Лёзн., Петрашы Тал. Параўн. ле□пі, ле□пій, ляпшэ□й.

ЛУ□ЧЫНА ж., адзінк. Цыбуліна. Я ў салат дабавіла лу□чыну. Мількі Брасл. Пакрышы лу□чыну ў суп. Петрашы Тал.

ЛУ□ЧЫЦЬ зак. Папасці, трапіць. Лу□чыў у самую дзясятку. Ляхаўка Дубр. Лу□чыў тады ў яміну нейкую. Язвіна Шум.

ЛУШЧАВІНЫ мн. Лупіны; вонкавая абалонка семя, плода. Боб ачысцілі ад лушчаві□н. Заазер'е Гар. Лушчаві□ны ад гароху, фасолі трэба спаліць. Папшулі Міёр. Лушчаві□ны карова не есь. Крыпулі Докш.

ЛУШЧАК, ЛУШЧАНЕЦ, ЛУШЧОЌНІК м., бат. Спелы арэх,

які лёгка вылушчваецца. *Иду ў лес і набяру поўны мех лушчакоў.* Антаполле Чаш. *Лушчакоў шчэ мала, не паспелі арэхі шчэ.* Горы Чаш. *Лушчанцоў набраў паўторбы.* Замачак Чаш. *Лушчоўнікі падсушыла, дзецям усыплю.* Лукомль Чаш., Дзеркаўшчына Глыб. *Параўн. лузанаў, лузанаў, лузгу, лузкаўнеў, лузоўвік, луўзчык, лускаўн, лускаўн, ласкуўн, ласкуноўк.*

ЛЫБАРДА ж., *недабр.* Страва са збору розных прадуктаў. *Нашто такую лыбарду варыць?* Валынцы В.-Дзв.

ЛЫЎГА аг., *асудж.* П'яніца. *Зноў прыйшоў, лыўга!* Абрамава В.-Дзв. *Якій жа ён лыўга!* Валынцы В.-Дзв. *А што за мужыкі цяпер? Лыўгі скрозь.* Ваўкоўшчына Шарк. *Дык якая ў нас маладзёж? Мальцы больш лыўгі.* Ёды Шарк. *Такого лыўгі яшчэ свет не бачыў.* Ілава Шум.

ЛЫК м. Лыка. *Дралі лык і плялі латці.* Ракаў Засценак Сен. *Параўн. лут.*

ЛЫЎКІ мн. Лапці. *Лыўкі плялі і вяровачныя латці.* Я і тыя, і тыя плёў тожа. Сухавежа Міёр. *Параўн. лазавікі.*

ЛЫЎКЦІЦЬ гл. ЛАКТАЎЦЬ

ЛЫЎНДЗІ толькі мн., *экспр.* Тоўстыя ногі. *Ну і лыўндзі ў ей!* Стасева Лёзн. *Во выгадавала лыўндзі!* Опса Брасл.

ЛЫЎНУЦЬ гл. ЛУЎНУЦЬ

ЛЫЎПЫ гл. ЛУЎПЫ

ЛЫПЭКА м., *заал.* Бусел. *Лыпэка ў нас – гэта бусел.* *Лыпэка і гэтай вясной да нас прыляцеў.* Езярышча Гар.

ЛЫЎСІКІ толькі мн., *кулін.* Звараная ў лупінах бульба. *Толькі носічак трохі зразаюць, соляць і вараць – эта лыўсікі.* Мікіціха Шум. *Параўн. лупіўха.*

ЛЫЎСКА ж., *заал.* Бязрогая карова. *Карова абламала рогі, цяпер вот ходзіць лыўска.* Сваташыцы Дубр. *Параўн. лабаўтка, лабоўня, лабоўха, лэўбка, лабыўр.*

ЛЫЎХАЎКА ж., *асудж.* Жанчына, якая любіць хадзіць па суседзях. *Эта ж нада, каб родная сястра назвала мяне лыўхаўкай.* Падсвілле Глыб. *Параўн. лэўхала.*

ЛЫЎХАЦЬ гл. ЛАЎХАЦЬ

ЛЫЎЧЫК м. Колца каўбасы. *Дала яму і лыўчык каўбаскі, а то такая дарога.* Гарадзец Шарк. *Зварыла адзін лыўчык.* Нурава В.-Дзв.

ЛЭЎКА гл. ЛАБАЎКА

ЛЭЎТАР м. Дуга як частка конскай збруі. *На свадзьбу лэўтары ўкрашалі цвятані.* Шацяні Сен.

ЛЭПАЦЬ *незак.* Шлёпаць; утвараць шум, ідучы па вадзе. Па лужы лэпае нагамі. Слабада Паст.

ЛЭХАЛА, ЛЭШКА *аг., неадабр.* Чалавек, які ходзіць па суседзях і збірае плёткі. А, гэты лэхала век што-нібудзь спляце. Грушава Чаш. Толькі б хадзіла гэта лэшка па дварах. Мікіціха Шум. Параўн. лыхаўка.

ЛЭХАЦЬ гл. ЛАХАЦЬ

ЛЭШКА гл. ЛЭХАЛА

ЛЮБАВІНА, ЛЮБОВІНА *ж., толькі адз.* Нятлуствае мяса. Стараюся есць любавіну. Ясюкі Паст. Кральчаціна дужа ўкусная. Мяса – адна любовіна. Сухавежа Міёр. Яму каб толькі любовіна, а жырнае хто будзець есці? Дрыгучы Міёр. Жырнага ніхто ні есць, толькі любовіну выражаюць. Снегі Міёр.

ЛЮБИ́ЗНІК *м., толькі адз.* Прываротнае зелле. Любізнік – дзявочая прысуха. Раманава Гар.

ЛЮБИ́МКА *ж., эмац.* Каханая. Ты мая любімка. Нямойта Сен.

ЛЮБОВІНА гл. ЛЮБАВІНА

ЛЮБОВЫ *прым.* Нятлусты (пра мяса). У печы любовае мяса прэіць. Ваўкалаты Докш. Мне любовае мяса смачнае. Казлоўшчына Паст. Любовага мяса пажар, каб сала не было. Барсукі В.-Дзв. Парсюк быў няжырны, любовага мяса многа. Моханава В.-Дзв. Дай мне любовага мяса. Псуя Глыб. Мой унук очынь любіў любовае мяса, і так яго інцярэсна зваў – ”дзедушкава мяса”. Турлы Паст. Малая толькі любовые кусочки есць. Кулінава Уш.

ЛЮБО́ЦЕ *н., толькі адз.* Любата, прыемнасць; тое, што любя, што выклікае захапленне прывабнасцю, прыгажосцю. Любоце летам у лесе. Хацейка Гар. Паглядзець на твае пасцілкі – любоце. Пасекі Докш.

ЛЮГА́ШКА гл. ЛЯГУ́ХА

ЛЮДЗІ́НА *ж.* Чалавек. Нейкая чужая людзіна ў сяле. Ляхаўшчына Паст. Не ўстрэціць бы якую людзіну ў лесе. Целякі Паст.

ЛЮКІР *м., толькі адз.* Крэм для торта. Не забудзься торт люкірам намазаць. Макаравічы Докш.

ЛЮЛЬКА *ж.* Каляска ў матацыкле. Насадзюць малыцы поўную люльку дзевак і носяцца як ашалелыя. Таўкіні Шарк.

ЛЮСТЭ́РАК *м.* Люстэрка. Во гэты люстэрак з маіх маладых гадоў. Баёўка Шум. Кінь люстэрак, ідзі сюды. Суша Леп. Паглядзіся ў люстэрак. Макаравічы Докш. Памый на кухні люстэрак, мухі засідзелі. Дрысвяты Брасл.

ЛЮТНЫ *прым.* Люты, моцны. У нас тут мароз лю□тны, хоць з печы ні злазь. Арлея Пол.

ЛЮЎФА *ж.* 1. Ствол у стрэльбе. Мусі, у мяне лю□фа крывая. Белабокi Брасл. Стрэльба старая – лю□фа плахая. Мількі Брасл. 2. Адтуліна ў падмурку хаты для вентыляцыі. На зіму мы затыкалі лю□фы, каб цяплей было. Таўкіні Шарк.

ЛЮЎЦІК, ЛЮЎЧЫК *м.* Фортка ў акне. Поўная хата дыму была, і дзверы, і лю□фцікі адкрылі, чуць адратаваліся. Верхняе Глыб. Закрыйце лю□фчык, а то грамок ужо грыміць недалёка. Папшычы Глыб.

ЛЮЎХТА *ж.* Праход для дыму (газаход) у сценцы печы, службыць для абагравання. Як лю□хта нячышчаная добра, тады ўвесць дым на хату вярнуць будзіць. Лукашова Паст.

ЛЮЎШКА *ж.* Юшка ў коміне. Калі топіш печку летам, лю□шку лепей не закрываць, а то млосна станіць. Сухавежа Міёр. Тапі печ і адкладзі лю□шку. Задуброўе Віц. Лю□шку закладзі, а то ўвесць дух выйдзе. Снегі Міёр. Нечага неба грэць, зачыняйце лю□шку. Мікалаёва, Новы Пагост, Паташня, Папшулі, Язна Міёр., Казяны Брасл., Абухава, Галубава, Мыкава В.-Дзв., Косарава, Кульгаі, Чарневічы Глыб., Сіўцы Паст., Апанаскавічы, Сарочына, Матырына Уш, Таўкіні, Чаромхава, Шыці Шарк.

ЛЯБЁДКА *гл.* ЛАБАДА

ЛЯГАРА *гл.* ЛАГА

ЛЯГОШАЙ *прысл., выш.* Лягчэй. Жывеце вы ляго□шай, чым мы. Ушачы.

ЛЯГУ□ХА, *ласк.* ЛЮГАШКА *ж., заал.* Жаба. У тым пруду толькі лягу□хі жывуць. Варапаева Паст. Люга□шкі распрыгаліся пасля дажджу. Мішкавічы Шум. Люга□шкі квакаюць. Матырына Уш. Люга□шкі ягады паелі. Замшына Лёзн.

ЛЯДА *ж. і н., ЛЯДЫ мн., перан.* Непарадак. Якая ля□да ў хаце! Філіпава Глыб. У хаце ў яе такая ля□да. Рудня Пол. Што за ля□да тут такое? Варанцэвічы Тал. Як зайшла ў хату – а там поўнае ля□да. Лашукі Паст. Ну й нарабіў жа ён тады ля□да. Пашкі Шарк. І як тут з усім справіцца: і бульбу капаць нада, і хазяйства большое, і ў хаце ля□ды. Більдзюгі Шарк. Ні глядзі, што ў мяне ў хаце ля□ды. Ёды Шарк.

ЛЯДАЙКА *ж.* Пякотка. З'ела капуста ўчарашняй, а сёння цэлы дзень ляда□йка мучыць. Пусташы Пол. Такая ляда□йка ў мяне цэлы дзень. Труды Пол., Сакольнікі Віц., Зюзіна, Сякераўшчына Пол.

ЛЯ□ДАМ *прысл.* Дарэмна. Казала ж, што з'ездзіш ля□дам, толькі грошы праездзіш. Клясціцы Рас.

ЛЯДА́НКА ж. Галалёдзіца. *На дварэ падмарозіла, такая ляда□нка, чуць галаву не разбіла.* Варапаева Паст.

ЛЯ́ДАЎКА ж., бат. Яравая пшаніца. *На плёнку сыплюць ля□даўку, калі камбаін сажнець, каб сохла, не сплесніла.* Азёркі Гар.

ЛЯДА́ЧЫ, ЛЯДА́ШЧЫ прым. Злосны, сярдзіты. *Ён такі ляда□чы, што ні зачачі.* Верамееўшчына Дубр. *Ты сягоння ляда□шчы, як сабака.* Латкова Шум.

ЛЯДА́ШНА безас.-прэдык. слова. Нядобра, моташна, млосна (пра стан здароўя). *Нешта мне сёння ляда□шна.* Пашына Арш. *Мне ой як ляда□шна было!* Бораўна Леп.

ЛЯДА́ШЧЫ гл. ЛЯДА́ЧЫ

ЛЯДЗЯ́НКА ж. Лядзяк. *Са страхі звісаюць тоўстыя лядзя□нкі, збіць трэба было б іх.* Моханава В.-Дзв.

ЛЯДЗЯ́ШКА гл. ЛЕДЗЯ́НУШКА

ЛЯДНІ́К гл. ЛЕДАВІ́К²

ЛЯДО́ЎНЯ ж., толькі адз., экспр. Моцны холад; халадэча. *На вуліцы сёння такая лядо□ўня.* Ахрэмаўцы Брасл. *Калі палянішся на ноч пратапіць печ, дык наву́тра лядо□ўня будзіць, вецер усё выдуіць.* Клясціцы Рас. *Калі ня топіш, у хаце такая лядо□ўня стаіць.* Мікалаева Шум., Баршчоўка Віц., Каты Шарк.

ЛЯЖА́К, ЛАЖА́К м. 1. Ляжанка. *Пайду на ляжа□к, паляжу троху.* Пашына Арш. *Добра вечарам узлезці на ляжа□к, пагрэцца.* Казімірова Пол. *Раньшы спалі на лежка□х, дык і не сутуліліся, як некаторыя цяпер.* Гунчанкі Віц. *Параўн. ляну□ха² ў 2 знач.*

2. Калодачны вулей, які ўстанаўліваецца на козлах. *У ля□жак устрайвалі рагатку.* Ясева Міёр. *У лажа□к пчол зывалі або абкураных сялілі туды.* *Лажа□к з асіны майстравалі, бо воздух дзержыць.* Пятровічы Шарк.

ЛЯ́К м. Касцёр; складзеныя ў пэўным парадку дровы. *Астаўся адзін ляк, а зіма шчэ не скоро скончыцца.* Дрыгучы Міёр. *У мяне шчэ цэлы ляк дроў.* Перавознікі Паст. *За два дні склала толькі ляк дроў.* Лужкі Шарк.

ЛЯ́ЛЬКАЦЦА незак. Забаўляцца; дурэць, сваволіць. *Што ты з ёй ля□лькаешся? Ты ж вялікі ўжо!* Жарцы Пол.

ЛЯ́МЦЫ мн. Лейцы. *Вядзі каня за ля□мцы.* Бачэйкава Беш.

ЛЯ́МЦЯ, ЛЯ́МША аг., зневаж. Нікчэмны чалавек. *Ля□мця, а не чалавек, усё за яго трэба дзелаць.* Выхадцы Лёзн. *Ля□мша нейкі, а ні мужык. Нігадзяшчы нейкі.* Лісна В.-Дзв.

ЛЯ́НІЎКА гл. ЛЯ́НУ□ХА¹

ЛЯ́НО́К м., бат. Крапінец. *А ляно□к у гэтым годзе такі яркі.* Гута Паст.

ЛЯНОТНІК *м., неадабр.* Гультай, лодар. *Такіх ляно□тнікаў нігдзе ні відана, каб бацька работаў у полі, а сын з дзеўкамі хварсіў.* Клясціцы Рас. Параўн. ла□дыр, ланда□рак, ланту□х, ле□йбус, лунь² у 3 знач., лайда□чына, лайтру□га, лантру□га, латру□га, латры□га, ламіна□ ў 1 знач.

ЛЯНУ□ХА¹, ЛЯНІЎКА *ж., кулін.* Суп з гародніны, запраўлены малаком. *Ляну□ху з маслам, з морквачкай варыла яшчэ мая бабка.* Кульгаі Глыб. *Як лета прыйдзе, так і ляну□ху гатуем.* Янкавічы Рас. *Я жду вас – ляні□ўку зварыла.* Шарагі Міёр. *На абед ляні□ўку зварыла.* Ветахмо Докш., Смаляны Арш., Камоскі Беш., Бароўка В.-Дзв., Багатырская, Залесе, Пусташы, Фарынава Пол., Клясціцы Рас., Матырына Уш.

ЛЯНУ□ХА², *памянш.* ЛЯНУ□ШКА *ж.* 1. Прыступка каля ляжанкі печы. *Пастаў боты сушыць на ляну□ху.* Ёды Шарк. *Сядзь на ляну□ху, пасядзі.* Вялікі Поўсвіж Леп. *Палажы адзежу на ляну□ху.* Цілеўцы Міёр. *Ну што ты тут усю ляну□шку абычым заставіў?!* Грышына Рас. 2. Ляжанка. *Ляну□шка – самае цёплае места ў хаце.* Петрашы Тал. *Зімой мы ўчацвярых залазілі на ляну□шку грэцца.* Езярышча, Азёркі Гар., Сокарава Беш., Грынеўшчына Докш. Параўн. ляжа□к, лажа□к у 1 знач.

ЛЯПА¹, *памянш.* ЛЯПКА *ж.* Зубны пратэз. *Фу, як я не магу да гэтай ля□пы прывыкнуць.* Альхоўцы Шарк. *Мая ля□пка ў стакані ляжыць.* Калінавая Міёр.

ЛЯПА² *аг., неадабр.* Чалавек, які гаворыць пустое, недарэчнае. *Во дзе ўжо ля□па, ляпае німаведама што.* Целякі Паст.

ЛЯПАЎКА *ж.* Званок, які вешалі карове на шыю. *Павесь карові ля□паўку на шыю, дак іна ні згубіцца.* Моханава В.-Дзв.

ЛЯПАЦЬ *незак.* Клекатаць (пра бусла). *Вунь бацяны ў буслянцы ля□паюць, а голасу іх мы ні знаем.* Лукомль Чаш.

ЛЯПЭ́НДРА *ж., груб.* Знешне неахайная жанчына. *Ї дзе ён выкапаў такую ляпе□ндру, што ў ёй жаноцкага?* Заслонаўка Арш.

ЛЯПЕНЬ *м., ЛЯПНІ* *мн.* Аладка з буракоў і мукі. *А ля□пні ро□білі так: буракі церлі і выпякалі з мукой.* Азёркі Гар.

ЛЯПЕ́□ХА *ж.* Грудка засохлай гразі. *Грудку гразкай зямлі ў нас яшчэ называюць ляпё□ха.* Ластавічы Глыб.

ЛЯПСТЫ *гл.* ЛАПЯ́СТЫ

ЛЯПЛЁ́НІК *м.* Здобная булачка. *А ляплё□нікаў якіх смачных напікла, так і хочыцца на іх накінуцца.* Тупічына Шарк.

ЛЯПЛІВЫ прым., экспр. Балбатлівы. Вельмі ж ужо яна ляплі□вая, ні давяраю ёй. Слабада Паст.

ЛЯПШЭЙ гл. ЛЕПІ

ЛЯПШЭЙШЫ прым., выш. Лепшы. Ляпшэ□йшае плацце штоб надзела. Азярцы Глыб. Параўн. ладне□й¹.

ЛЯСКА ж. Кій. А дзе ж мая ля□ска дзелася? Я ж ні магу так ісці. Прамышляды Паст. Без ля□скі я ўжо нікуды не крануся. Макаравічы Докш. Во дзед разышоўся, кінуў ля□ску, а сам у скокі падаўся. Тупічына Шарк. А мне ж дзед такую добрую ля□ску зрабіў. Прыпернае Глыб., Ахрэмаўцы Брасл., Надазер'е Глыб., Варапаева Паст., Зачысцікі, Савіцкія Шарк.

ЛЯСКОНКА ж. Даёнка. Была ў мяне раньшы карова, так цэлую ляско□нку малака давала. Шалыгі Віц.

ЛЯСНУ□ШКА гл. ЛЯСОЎКА²

ЛЯСОЎКА¹ ж. Леснічоўка; хата лесніка і яго сям'і. У лесе я б замёрз, каб не набрыў на лясо□ўку, але даўно ета было. Кавалі Глыб.

ЛЯСОЎКА², ЛЯСНУ□ШКА, ЛЯСУ□ШКА ж., бат. 1. Дзікая яблыня. Збіраем каля лясо□вак па□данкі. Стаі Леп. Лясну□шка падрасла, трэба было б прывіць. Рускі Шум. 2. Плод дзікай яблыні. Лясо□ўкі такія кіслыя, аж у роце сціскае. Крыпулі Докш. Лясо□ўкі смашныя, калі першым марозам прыхвачаны. Нямойта Сен. У вайну збіралі лясну□шкі, сушылі. Урбаны Брасл. Цяпер лясну□шкі ніхто не збірае. Слабада Леп., Дразды Беш., Багданава, Забор'е, Ракаў Засценак Сен., Лукомль Чаш.

ЛЯСОЎНІК м. Ляснік. Дзед адробіў усю жыццёвую лясо□ўнікам, дык і шчас з лесу не выгнаць. Мікалаева Шум.

ЛЯСУ□ШКА гл. ЛЯСОЎКА²

ЛЯ□ТА мн. Гады. Хутка пройдуць маладыя ля□та. Іванск Чаш.

ЛЯТВА́ ж., толькі адз. Вылет пчол на збор нектару. Пчолы з лятвы□ вяртаюцца. Ілава Шум.

ЛЯТО́М, ЛЯТКО́М прысл. Бягом, хутка. А затым лято□м у хату вокны закрываць. Варонка Шарк. Ляці лятко□м да маткі. Савенічы Сен.

ЛЯТУ□ЧКА ж., заал. Кажан. Ляту□чкі ўночы лятаюць, не даюць пакою, аб вокны б'юцца. Папкі Шарк.

ЛЯЎШАЙ м., ЛЯЎШНЯ́, ЛЕВУШНЯ́ аг. Ляўша. У мяне друг ляўша□й, усё левай рукой робіць. Занькі Леп. А ты, брат, ці не ляўшня□? Мельніца Шарк. Бываіць так, што чалавек

ляўшня□, а так, як мы, дык і праўшня□. Надазер'е Глыб. Мая малая левушня□, ніяк ні магу адвучыць яе. Казлоўшчына Паст.

ЛЯХА, ЛЕХА, памянш. ЛЕШКА ж. 1. Невялікая градка. Вялікую ляху□ цыбулі пасадзіла. Ветрына Пол. Агуркі ляху□ з морквай занялі лістамі. Баруны Брасл. Пасадзіла ляху□ бурачкоў. Гута Паст. Запахала чатыры ляхі□. Сураўні Шум. Суседка мая высокія ляхі□ робіць. Баяноўшчына Пол. Адна ле□ха – пад цыбулю, другая – пад гуркі. Папшулі Міёр. Ішчо тры ле□хі асталіся. Рэпухава Арш. Ле□хі з гуркамі недалёка. Падрэзы Чаш. Пайду ў ле□хі цыбулю цягаць. Клясціцы Рас. Толькі ле□шку гуркоў пасадзіла. Баруны Брасл., Ганкавічы Беш, Вадзянікі, Віраўля, Езярышча, Заазер'е, Мехавае, Смалоўка Гар., Ваўкалата, Тумілавічы Докш., Горкі, Курмялёўка, Старое Лядна Леп., Камянополле Міёр., Дунілавічы Паст., Грамы Пол., Куціна, Сіроціна Шум. 2. Баразна. Дзеці выкапалі ляху□ бульбы. Мікалаёва Міёр. Я выкапала сваю ле□ху. Стаўбцы Чаш. На тых сотках вельмі доўгія ле□хі. Кулінава Уш.

○ ЛЯЧЭБНАЕ ЗЭЛЛЕ н., толькі адз. Лекавыя расліны. Ад любой балезні есць лячэ□бнае зе□лле. Малы Поўсвіж Леп. Лячэ□бнае зе□лле збіраюць кожнае ў сваю пару. Латышы Глыб. Лячэ□бнае зе□лле людзі на Купалу збіраюць – у яго тады большая лячэбная сіла. Горы Рас.

ЛЯШКА ж. Малая ўкладка снапоў у полі. Пяць снапоў аўса ці ячменю паставілі – вот эта мы завём ля□шкай. Мнюхі Міёр.

ЛЯШЫ□ЦЬ незак. Разбіваць участкак зямлі на загоны або палосы. Прыкінь, як будзем ляшы□ць поле. Курмялёўка Леп. Каб не было недасеву, поле ляшы□ць нада. Слабада Уш. Бацька зрання ляшы□ў поле пад жыта. Гарані Гар.

РЕПОЗИТОРИЙ ВГУ

Давечае выданне

**РЭГІЯНАЛЬНЫ СЛОЎНІК
ВІЦЕБШЧЫНЫ**

Частка 1

Тэхнічны рэдактар *Г.У. Разбоева*
Камп'ютарны дызайн *Т.Я. Сафранкова*

Падпісана ў друк . Фармат 60x84¹/₁₆. Папера афсетная.
Ум. друк. арк. 17,67. Ул.-выд. арк. 15,15. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне – установа адукацыі
“Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”.
ЛВ № 02330 / 0494385 ад 16.03.2009.

Надрукавана на рызографе ўстанова адукацыі
“Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”.
210038, г. Віцебск, Маскоўскі праспект, 33.